

III 22263

**23 AUGUST 1944
DOCUMENTE**

1944—1945

IV

Ediție de documente întocmită de:

**ION ARDELEANU
VASILE ARIMIA
ALECSENIA ANDONE
ILEANA CHIRȚU
ANUȚA DĂNILA
ALESANDRU DUȚU**

**ELENA GHEORGHE
VIORICA HOSTIUC
MIRCEA MUȘAT
MIHAI RETEGAN
IOAN TALPEȘ**

Colectivul de coordonare:

ION ARDELEANU, VASILE ARIMIA, MIRCEA MUȘAT

Referenți științifici:

**ȘTEFAN LACHE
NICOLAE PETREANU
IOAN SCURTU
ION SPĂLĂȚELU**

Au mai colaborat:

**Tudor Bucur, Emilia Cohn, Maria Dragomir, Ion Dumitriu Snagov,
Mihaela Ilie, Rodica Mușetoiu, Viorica Oancea, Ion Pătroiu, Cristian Popișteanu,
Sabina Spermezan**

DIRECȚIA GENERALĂ
A
ARHIVELOR STATULUI

CENTRUL DE STUDII ȘI CERCETĂRI
DE
ISTORIE ȘI TEORIE MILITARĂ

23 AUGUST 1944

Documente

1944—1945

Vol. IV

64023/1985

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ ȘI ENCICLOPEDICĂ
București, 1985

23 AUGUST 1944 — DOCUMENTE

●

23TH OF AUGUST 1944 — DOCUMENTS

●

23^{ЕГО} АВГУСТА 1944 — ДОКУМЕНТЫ

●

23STE AUGUST 1944 — URKUNDEN

●

23EME AOÛT 1944 — DOCUMENTS

Supracoperta și coperta: ADRIAN IONESCU

CUPRINS

Lista documentelor	VII
List of documents	XXIII
Documente	1

LISTA DOCUMENTELOR

- 1138 1945 februarie 1. Apel al Mișcării Dezrobirii Naționale prin care își afirmă adeziunea la programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.
- 1139 1945 februarie 1. Chemare a Mișcării Tineretului Progresist din România pentru sprijinirea războiului antihitlerist și pentru refacerea țării.
- 1140 1945 februarie 1. Scrisoare a primăriei orașului Březno (Cehoslovacia) în care se evidențiază aportul trupelor române la eliberarea localității și comportarea umană a militarilor români.
- 1141 1945 februarie 3. Moțiune a organizației Frontului Plugarilor din județul Ilfov prin care se cere formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic și înfăptuirea reformei agrare.
- 1142 1945 februarie 3. Moțiuni votate de muncitori din diferite uzine și fabrici din București prin care aderă la programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.
- 1143 1945 februarie 3. Comunicat al sindicatului muncitorilor tipografi prin care își afirmă hotărîrea de a nu mai tipări lucrări care conțin atașuri la adresa Frontului Național-Democratic.
- 1144 1945 februarie 3. Raport care semnalează condițiile eliberării, în urma unor lupte grele, a orașului Rožňava (Cehoslovacia).
- 1145 1945 februarie 4. Relatare asupra desfășurării întrunirii Mișcării Tineretului Progresist din România, la care a luat parte și tovarășul Nicolae Ceaușescu.
- 1146 1945 februarie 4. Declarație a președintelui organizației Iași a Partidului Național-Țărănesc prin care sprijină programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.
- 1147 1945 februarie 5. Moțiune adoptată la Craiova prin care se cere instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.
- 1148 1945 februarie 5. Reportaj asupra desfășurării adunării populare din Iași cu ocazia căreia reprezentanții tuturor partidelor și organizațiilor politice au cerut instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.
- 1149 1945 februarie 5. Relatare asupra desfășurării adunării populare din Constanța prin care s-a cerut instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

- 1150 1945 februarie 5. Relatare asupra adunării populare organizate la Tulcea prin care s-a cerut instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.
- 1151 1945 februarie 5. Dare de seamă asupra evenimentelor militare petrecute în Dobrogea între 23 august — 1 septembrie 1944.
- 1152 1945 februarie 5—14. Sinteză cuprinsând acțiunile Diviziei 21 infanterie pentru eliberarea unor localități din Cehoslovacia.
- 1153 1945 februarie 7, Washington. Studiu confidențial al Biroului pentru informații strategice al S.U.A. (OSS) privind elaborarea în România a unei noi legislații pentru înlăturarea elementelor fasciste și pe-depsirea criminalilor de război.
- 1154 1945 februarie 8, București. Telegramă a reprezentantului S.U.A. în Comisia Aliată de Control pentru România, C. V. R. Schuyler, referitoare la refuzul Sindicatului tipografilor din București de a tipări răspunsul Partidului Național-Liberal la Platforma Frontului Național-Democratic.
- 1155 1945 februarie 9. Ordin de zi al generalului de corp de armată Ion Negulescu, ministru de război, pentru care citează pe armată Corpul aerian.
- 1156 1945 februarie 9. Ordin de zi al ministrului de război, general Ion Negulescu, prin care citează marile unități ale Armatei 4 pentru contribuția adusă la eliberarea teritoriului național.
- 1157 1945 februarie 9. Știre transmisă de postul de radio Glasul Americii, în limba română, referitoare la importanța actului de la 23 August și contribuția României la războiul antihitlerist.
- 1158 1945 februarie 9. Declarație a locuitorilor comunei Szirmabesenyő (Ungaria) prin care se evidențiază comportarea umană a militarilor români față de populația civilă ungară.
- 1159 1945 februarie 10. Telegramă înaintată primului ministru general N. Rădescu de către Comitetul sindicatului metalurgist Galați referitoare la cererea muncitorilor de a se confisca pământurile moșierești.
- 1160 1945 februarie 10. Reportaje, telegrame și moțiuni privind desfășurarea amplelor manifestații din București și din țară, prin care s-a cerut instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.
- 1161 1945 februarie 10. Informații transmise de corespondentul din București al Agenției TASS cu privire la criza politică din România și activitatea pentru formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.
- 1162 1945 februarie 10. Știre transmisă de postul de radio Glasul Americii, în limba română, cu privire la poziția opiniei publice americane și îndeosebi a cetățenilor de origine etnică română față de situația din România.
- 1163 1945 februarie 10. Raport al Comandamentului Flotei 4 aeriene către Comandamentul Suprem al aviației militare germane despre pregătirea și desfășurarea actului de la 23 August și luptele duse apoi de partea română pentru alungarea din țară a trupelor hitleriste, pierderile suferite de acestea în oameni și materiale.
- 1164 1945 februarie 10—11. Apel al Frontului Plugărilor adresat țărănilor pentru înfăptuirea reformei agrare și formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

- 1165 1945 februarie 11. Cuvântare ținută de președintele Consiliului de Miniștri, general Nicolae Rădescu, cu privire la politica internă și externă a guvernului, la întrunirea din sala „Aro“.
- 1166 1945 februarie 11. Articol apărut în ziarul „Scînteria“ referitor la plecarea unui grup de tineri cehoslovaci care se găseau în România pentru a participa la eliberarea patriei lor.
- 1167 1945 februarie 12. Articol referitor la desfășurarea conferinței Frontului Național-Democratic din Cluj, la care au participat și conducători ai Partidului Național-Țărănesc din Dej și Năsăud și ai Partidului Național-Liberal din Satu Mare, care au adus adeziunile organizațiilor lor la programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.
- 1168 1945 februarie 12. Extras dintr-un raport al Armatei 4 române referitor la condițiile grele în care s-au desfășurat luptele în Munții Metalici Slovaci.
- 1169 1945 februarie 13. Cuvântare rostită de Gheorghe Gheorghiu-Dej la adunarea populară organizată de Frontul Național-Democratic în Piața Națiunii din Capitală.
- 1170 1945 februarie 13. Moțiune adoptată la adunarea populară organizată în Piața Națiunii din București, prin care s-a cerut formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.
- 1171 1945 februarie 13. Articol apărut în ziarul „Scînteria“ prin care se relatează acțiunea de împărțire a proprietăților moșierești întreprinsă de țărani din județele Prahova și Dâmbovița.
- 1172 1945 februarie 14. Raport al comandantului Diviziei 6 infanterie privind luptele duse în Munții Metalici Slovaci.
- 1173 1945 februarie 15. Raport ce evidențiază condițiile deosebite în care au acționat marile unități din compunerea Armatei 4.
- 1174 1945 februarie 15. Comunicat al Conferinței reprezentanților celor trei mari puteri, care a avut loc la Ialta, în Crimeea.
- 1175 1945 februarie 15. Declarație a Frontului Național-Democratic cu privire la hotărîrile Conferinței de la Ialta.
- 1176 1945 februarie 16. Apel al corpului didactic universitar prin care se cere venirea la conducerea țării a unui guvern democrat.
- 1177 1945 februarie 16. Articol apărut în „Scînteria“, intitulat *Armata română la Budapestă*.
- 1178 1945 februarie 16. Reportaj cu privire la Conferința prefectilor din Moldova și Bucovina, desfășurată la Iași.
- 1179 1945 februarie 17. Moțiune adoptată în adunarea populară de la Tîrgu-Jiu, prin care se pronunță pentru instaurarea unui guvern democratic și infăptuirea unor reforme sociale.
- 1180 1945 februarie 19. Declarații făcute presei de profesorul Simion Stoilov în problema rolului intelectualității în procesul de democratizare a țării.
- 1181 1945 februarie 20. Comunicat transmis de Agenția A.F.I. referitor la criza guvernamentală și situația politică din România.
- 1182 1945 februarie 20. Comunicat al postului de radio New York cu privire la contribuția armatei române la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei.

- 1183 1945 februarie 21. Comunicat transmis de Agenția Reuter referitor la criza de guvern din România și divergențele în problema reformei agrare.
- 1184 1945 februarie 22. Relatare apărută în ziarul „Scîntea“ referitoare la manifestația celor 35 000 cetățeni din Cluj care au cerut guvern al Frontului Național-Democratic.
- 1185 1945 februarie 22. Comunicat al Consiliului Frontului Național-Democratic prin care Frontul Național-Democratic își asumă răspunderea guvernării țării.
- 1186 1945 februarie 22. Rezoluție adoptată la adunarea membrilor Partidului Național-Țărănesc din județul Argeș de aderare la programul Frontului Național-Democratic.
- 1187 1945 februarie 22. Detalii asupra acțiunilor operative și relevarea unor fapte de eroism în cadrul trupelor din Armata 4.
- 1188 1945 februarie 23. Text al apelului de a adera la Frontul Național-Democratic adresat membrilor Partidului Național-Țărănesc de către un grup de personalități național-țărănistă.
- 1189 1945 februarie 23, Washington. Instrucțiuni ale Departamentului de stat către reprezentanța americană din România în ceea ce privește precizarea poziției guvernului american față de evenimentele din România.
- 1190 1945 februarie 24. Informații din presă cu privire la criza politică din România, marile manifestații ale Frontului Național-Democratic și deschiderea focului contra manifestanților din București.
- 1191 1945 februarie 24. Protest al ministrilor Frontului Național-Democratic adresat regelui contra provocărilor elementelor reacționare produse asupra manifestanților din Piața Națiunii din Capitală și în unele orașe din țară.
- 1192 1945 februarie 24. Moțiune adoptată la demonstrația cetățenilor din Capitală și județul Ilfov organizată de Frontul Național-Democratic prin care s-a cerut îndepărțarea guvernului Rădescu și înlocuirea lui cu un guvern democrat.
- 1193 1945 februarie 24. Comunicat al Agenției TASS privitor la evenimentele petrecute în România.
- 1194 1945 februarie 25. Știre transmisă de postul de radio Londra, în limba română, cu privire la comentariile ziarului „Observer“ în legătură cu criza politică guvernamentală din România.
- 1195 1945 februarie 26. Declarație a grupului de generali și ofițeri, în frunte cu generalul de divizie Constantin Vasiliu Rășcanu, prin care se desolidarizează de acțiunile și declarațiile generalului Rădescu.
- 1196 1945 februarie 26. Știre transmisă de postul de radio Moscova, în limba română, referitoare la relatările unor martori oculari privind atitudinea generalului Rădescu față de manifestanți.
- 1197 1945 februarie 26. Comunicat transmis de postul de radio Londra, în limba română, referitor la criza politică guvernamentală din România.
- 1198 1945 februarie 26. Reportaj din Iași intitulat *Întreaga Moldovă se ridică împotriva asasinatelor lui Rădescu*.
- 1199 1945 februarie 26. Raport operativ al Armatei 1 române referitor la luptele duse în masivul Javorina.
- 1200 1945 februarie 26. Comunicat transmis de postul de radio Moscova în limba română, referitor la relatările făcute de presa română privind

marile demonstrații din provincie, cerîndu-se formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

- 1201 1945 februarie 27. Telegramă adresată regelui de membrii Academiei Române prin care protestează împotriva reprimării manifestației populare din Piața Palatului din 24 februarie 1945.
- 1202 1945 februarie 27. Relatare cu privire la manifestația ce a avut loc la Craiova și acțiunile pentru instalarea unui prefect democrat.
- 1203 1945 februarie 27. Comunicat transmis de postul de radio Moscova, în limba română, referitor la manifestația oamenilor muncii din București ținută în 24 februarie și la măsurile de represiune întreprinse de guvernul Rădescu.
- 1204 1945 februarie 27. Relatare a Agenției Rador privind discursul ținut de W. Churchill în Camera Comunelor în legătură cu tratativele celor trei mari puteri.
- 1205 1945 februarie 28. Comunicat al Consiliului Frontului Național-Democratic în legătură cu atitudinea guvernului Rădescu.
- 1206 1945 februarie 28. Ordin de zi al Armatei 4 române prin care se citează Regimentul 1 vînători cu prilejul eliberării orașului Březno.
- 1207 1945 februarie 28, București. Telegramă a reprezentantului S.U.A. în Comisia Aliată de Control, C. V. R. Schuyler, prin care transmite textul scrisorii adresate de el generalului V. P. Vinogradov în vederea unor acțiuni comune ale celor trei guverne — sovietic, britanic și american — pentru reglementarea situației din România.
- 1208 1945 februarie 28, Moscova. Telegramă a ambasadorului american A. Harriman conținînd o trecere în revistă a articolelor despre România apărute în presa sovietică.
- 1209 1945 februarie. Comunicat al Partidului Național-Liberal în legătură cu programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.
- 1210 1945 februarie. Dare de seamă referitoare la luptele desfășurate de corpurile 2 și 6 armată în diferite zone din Cehoslovacia în luna ianuarie 1945.
- 1211 1945 martie 1. Raport al Marelui Stat Major către Președinția Consiliului de Miniștri referitor la abuzurile, suferințele și umilințele la care sînt supuși români din nordul Transilvaniei.
- 1212 1945 martie 1, București. Scrisoare a lui Burton Y. Berry, reprezentantul S.U.A. în România, adresată lui A. I. Vișinski, adjunct al comisarului poporului pentru afaceri externe al U.R.S.S., referitoare la necesitatea ca cele trei guverne aliate să se consulte în ceea ce privește situația României.
- 1213 1945 martie 1, București. Telegramă a reprezentantului S.U.A. în Comisia Aliată de Control pentru România, C. V. R. Schuyler, trimisă Ministerului de Război al S.U.A. în legătură cu demisia guvernului Rădescu.
- 1214 1945 martie 2. Reportaj transmis din Botoșani în legătură cu manifestația populară ce a avut loc în oraș, cu care ocazie s-a cerut demiterea guvernului Rădescu.
- 1215 1945 martie 2. Știre transmisă de postul de radio Moscova, în limba română, cu privire la situația politică internă din România, lupta poporului pentru instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

- 1216 1945 martie 2. Comunicat transmis de postul de radio Londra, în limba franceză, cu privire la cauzele demisiei guvernului Rădescu.
- 1217 1945 martie 3. Articol apărut în ziarul „Scînteia”, prin care se subliniază adeziunea membrilor Partidului Național-Țărănesc la programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.
- 1218 1945 martie 3. Propunere înaintată de comandanțul Regimentului 34 infanterie pentru decorarea post-mortem cu ordinul „Mihai Viteazul” clasa III-a a sublocotenentului de rezervă Mărcuș Victor, căzut eroic la 26 septembrie 1944 în luptele de la Singeorgiu.
- 1219 1945 martie 3, București. Raport al reprezentanței americane în Comisia Aliată de Control care informează despre discuțiile și propunerile în vederea formării guvernului dr. Petru Groza.
- 1220 1945 martie 5. Moțiune votată de români din Maramureș în care își exprimă hotărîrea de a avea o conducere care să-i reprezinte și să le apere interesele, precum și voința de a face parte din statul român de care au fost separați prin Dictatul fascist de la Viena.
- 1221 1945 martie 5. Moțiune adoptată de muncitorii din Valea Jiului prin care se cere instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.
- 1222 1945 martie 5. Moțiune a primului congres al delegaților învățătorilor socialisti din România.
- 1223 1945 martie 5. Chemare a Consiliului Frontului Național-Democratic adresată cetățenilor, prin care sunt chemați la întrunirea populară organizată pentru susținerea guvernului condus de dr. Petru Groza.
- 1224 1945 martie 5. Articol din ediția specială a ziarului „România liberă” referitor la situația politică din țară.
- 1225 1945 martie 5. Adresă a șefului Marelui Stat Major român, general de corp de armată Constantin Sănătescu, către generalul de divizie V. P. Vinogradov, în care își exprimă dezacordul față de măsura adoptată de Comisia Aliată de Control de dezarmare a personalului destinat pazei unor comandamente și instituții din București.
- 1226 1945 martie 5. Comentariu transmis de postul de radio Moscova, în limba română, referitor la articolul apărut în ziarul „Pravda”, privind evenimentele din România, politica reacționară dusă de generalul Rădescu și conducătorii partidelor istorice.
- 1227 1945 martie 5, București. Raport al reprezentanței americane în Comisia Aliată de Control privind acțiunile pentru instaurarea guvernului dr. Petru Groza.
- 1228 1945 martie 5, București. Scrisoare de răspuns a lui A. I. Vișinski adresată lui Burton Y. Berry în care precizează poziția guvernului sovietic privind compoziția noului guvern român și sarcinile acestuia.
- 1229 1945 martie 5, Washington. Propunere a Departamentului de stat privind crearea unui comitet politic general în România, menit să supravegheze desfășurarea evenimentelor pe scena politică românească.
- 1230 1945 martie 6. Cuvântare rostită de Gheorghe Gheorghiu-Dej la adunarea populară organizată de Frontul Național-Democratic cu ocazia instaurării guvernului dr. Petru Groza.
- 1231 1945 martie 6. Declarații făcute presei de dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, cu privire la programul și sarcinile guvernului.
- 1232 1945 martie 6. Decret regal cu privire la organizarea ministerelor și numirea ministrilor în guvernul condus de dr. Petru Groza.

- 1233 1945 martie 6. Comunicat al Ministerului de Război referitor la reintegrarea în drepturi a unor ofițeri și generali.
- 1234 1945 martie 6. Comunicat al Marelui Stat Major al armatei asupra operațiilor de luptă ale Armatei 1 române.
- 1235 1945 martie 6. Relatare despre împărțirea moșilor în unele localități din țară.
- 1236 1945 martie 6. Scrisoare a primăriei comunale Osrblie (Cehoslovacia) înmînată eliberatorilor acestei localități.
- 1237 1945 martie 6. Comentariu transmis de postul de radio Moscova, în limba română, cu privire la articolul apărut în revista sovietică „Războiul și clasa muncitoare” asupra situației politice din România.
- 1238 1945 martie 6. Știri transmise de Agenția TASS referitoare la întrunirile populare ținute în București prin care se cerea formarea unui guvern de largă concentrare a forțelor democratice românești, condus de dr. Petru Groza.
- 1239 1945 martie 7. Ordin de zi al ministrului de război, general Constantin Vasiliu Rășcanu, dat în urma numirii sale la conducerea ministerului.
- 1240 1945 martie 7. Articol referitor la comentariile postului de radio Moscova asupra evenimentelor din România.
- 1241 1945 martie 7, Moscova. Telegramă a ambasadorului american la Moscova, Averell Harriman, prin care informează despre conținutul unei scrisori adresate lui de V. M. Molotov referitoare la sensul pe care l-au dat sovieticii instalării unui guvern democrat în România.
- 1242 1945 martie 8. Comunicat al Consiliului Frontului Național-Democratic cu privire la tratativele pentru un nou guvern.
- 1243 1945 martie 8. Textul scrisorii adresate lui I. V. Stalin de președintele Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza, și ministrul de externe, Gheorghe Tătărăscu.
- 1244 1945 martie 8. Textul cuvîntării președintelui Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza, cu ocazia instalării ministrului propagandei naționale.
- 1245 1945 martie 8. Textul declarației făcute de Gheorghe Gheorghiu-Dej ministrul comunicațiilor și lucrărilor publice, în ședința Consiliului de Miniștri.
- 1246 1945 martie 8. Textul declarației făcute de Gheorghe Tătărăscu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministrul de externe, în ședința Consiliului de Miniștri.
- 1247 1945 martie 8. Comunicat transmis de Agenția Reuter cu privire la componența și activitatea guvernului democrat-popular condus de dr. Petru Groza.
- 1248 1945 martie 9. Text al declarației ministrului propagandei, Petre Constantinescu-Iași, făcută în fața ziariștilor români și străini.
- 1249 1945 martie 9. Comunicat al Marelui Stat Major al armatei cu privire la desfășurarea operațiilor de luptă ale Armatei 1 române în regiunea munților Javorina.
- 1250 1945 martie 9. Textul răspunsului dat guvernului român de către I. V. Stalin cu privire la instaurarea administrației românești pe întreg teritoriul Transilvaniei.
- 1251 1945 martie 9. Comunicat transmis de Agenția Reuter referitor la stabilizarea situației politice din România și poziția U.R.S.S. față de problemele ce stau în fața guvernului dr. Petru Groza.

- 1252 1945 martie 10. Comentariu transmis de postul de radio Vocea Amiericiei, în limba română, referitor la succesul trupelor române în munții Javorina.
- 1253 1945 martie 10—11, Londra. Telegrame ale ambasadorului american, John Winant, informând despre căderea guvernului Rădescu și instaurarea guvernului dr. Petru Groza.
- 1254 1945 martie 11. Telegrame adresate de dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, lui I. V. Stalin, F.D. Roosevelt, președintele S.U.A., și W. Churchill, primul ministru al Marii Britanii, prin care se afirmă hotărîrea guvernului român de a acționa cu toate forțele pentru zdrobirea Germaniei fasciste.
- 1255 1945 martie 11. Știre transmisă de postul de radio Londra, în limba română, referitoare la reintegrarea Transilvaniei în cadrul statului român.
- 1256 1945 martie 12. Textul cuvîntării prim-locuitorului comisarului poporului pentru afacerile externe al U.R.S.S., A. I. Vișinski, cu ocazia instaurării administrației românești în nordul Transilvaniei.
- 1257 1945 martie 12. Notă asupra activității desfășurate de Secția a IV-a din Marele Stat Major pentru îmbunătățirea aprovizionării cu substanțe și echipament.
- 1258 1945 martie 13. Textul cuvîntării primului ministru dr. Petru Groza la adunarea populară din Piața Libertății — Cluj.
- 1259 1945 martie 13, Washington. Instrucțiuni ale Departamentului de stat către reprezentanța S.U.A. la București în legătură cu poziția reprezentanților american și britanic față de festivitățile de la Cluj prilejuite de preluarea administrației părții de nord-vest a țării.
- 1260 1945 martie 14. Textul cuvîntării primului locuitor al comisarului poporului pentru afaceri externe al U.R.S.S., A. I. Vișinski, la adunarea populară din București.
- 1251 1945 martie 14. Cuvîntarea primului locuitor al comisarului poporului pentru afaceri externe al U.R.S.S., A. I. Vișinski, rostită în Gara de Nord din București.
- 1262 1945 martie 14. Știre transmisă de postul de radio Londra, în limba franceză, referitoare la situația politică din România.
- 1263 1945 martie 14. Notă rezumativă a comandantului Corpului 4 armată, general de corp de armată Ion Boțeanu, asupra acțiunilor purtate de diviziile 2 și 3 vînători de munte pentru cucerirea masivului Javorina.
- 1264 1945 martie 14. Comunicat al Marelui Stat Major despre luptele desfășurate de trupele române în munții Tatra Mică și la sud-vest de Zvolen.
- 1265 1945 martie 15, Londra. Telegramă a ambasadorului american în Marea Britanie, John Winant, prin care transmit cîteva comentarii ale presei londoneze pe marginea dezbatelor din Camera Comunelor asupra situației din România.
- 1266 1945 martie 16. Raport care face cunoscut că Divizia 21 infanterie a fost evidențiată de către general-locotenentul F. F. Jmacenko.
- 1267 1945 martie 17. Ordin de zi prin care șeful Marelui Stat Major citează Corpul 7 armată pentru eroismul dovedit în luptele de la Budapesta.
- 1268 1945 martie 17, București. Raport al lui Burton Y. Berry, reprezentantul Statelor Unite în România, privind atitudinea lui I. Maniu în timpul evenimentelor care au dus la schimbarea guvernului Rădescu.

- 1269 1945 martie 17, Washington. Notă a ambasadei britanice la Washington privind consultările tripartite asupra situației din România.
- 1270 1945 martie 18. Comentarea de către radio Moscova a evenimentelor din România și a numirii noului guvern condus de dr. Petru Groza.
- 1271 1945 martie 19, Washington. Noi propuneri americane în legătură cu cererea Departamentului de stat de a se iniția consultări tripartite asupra situației din România.
- 1272 1945 martie 19, Washington. Comunicare a șefului Secției pentru probleme sud-est europene a Departamentului de stat, Cavendish W. Cannon, referitoare la răspunsul lui V. M. Molotov la propunerile americane privind organizarea de consultări tripartite asupra situației din România.
- 1273 1945 martie 20. Ordin de zi al generalului de corp de armată Vasile Atanasiu, comandantul Armatei 1, prin care elogiază contribuția ostașilor români la eliberarea Cehoslovaciei.
- 1274 1945 martie 20 — mai 9. Extrase din jurnalul de operații al Regimentului 26 infanterie din care rezultă ecoul reformei agrare în unitățile de pe front, precum și unele acțiuni militare purtate pentru eliberarea Cehoslovaciei.
- 1275 1945 martie 21, București. Interviu acordat de dr. Petru Groza unor corespondenți ai presei americane.
- 1276 1945 martie 22. Apel al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din România cu ocazia deschiderii săptămînii mondiale a tineretului antifascist.
- 1277 1945 martie 22. Articol din ziarul „România liberă” intitulat *Săptămîna mondială a tineretului antifascist*.
- 1278 1945 martie 22. Memoriu al președintelui Partidului Național-Liberal către dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, în legătură cu refuzul de a participa la constituirea guvernului.
- 1279 1945 martie 23. Textul decretului-lege pentru înfăptuirea reformei agrare.
- 1280 1945 martie 23. Textul declarației făcute presei de către Gh. Tătărușcu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru al afacerilor externe, cu prilejul decretării legii reformei agrare.
- 1281 1945 martie 24. Sinteză asupra operațiilor desfășurate de Armata 1 în zona rîului Hron între 10 februarie și 20 martie 1945.
- 1282 1945 martie 25. Apel al Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist din România, adresat tuturor tinerilor muncitori, țărani, elevi, studenți, ostași de a sprijini acțiunile guvernului dr. Petru Groza.
- 1283 1945 martie 25. Relatare asupra vizitei prefectului județului Dolj în diferite localități din județ.
- 1284 1945 martie 25—27. Extrase din jurnalul de operații al Regimentului 95 infanterie referitoare la luptele desfășurate de această unitate în capul de pod de peste Hron de la Žarnovica.
- 1285 1945 martie 26 și aprilie 12. Extras din jurnalul de operații al Regimentului 2 care de luptă referitor la luptele duse în Cehoslovacia pentru străpungerea apărării inamicului de pe rîul Hron și pentru eliberarea localității Hohenriddersdorf de pe teritoriul Austriei.

- 1286 1945 martie 28. Scrisoare adresată de conducerea comunei Piarg prin care se apreciază buna comportare a soldaților români care au contribuit la eliberarea comunei.
- 1287 1945 martie 29. Declarații făcute pentru presa română și străină de către ministerul de externe Gheorghe Tătărăscu.
- 1288 1945 martie 29. Cuvântul prefectului județului Odorhei, Szilágyi Ignatie, la conferința prefectilor din nordul Transilvaniei.
- 1289 1945 martie 29, Londra. Adresă prin care secretarul II al Ambasadei americane la Londra, Robert Coe, transmite textul declarației secretarului de stat pentru afaceri externe al Marii Britanii, Anthony Eden, asupra situației din România, făcută în Camera Comunelor.
- 1290 1945 martie 30. Textul cuvântării primului ministru dr. Petru Groza cu ocazia conferinței prefectilor din nordul Transilvaniei.
- 1291 1945 martie 30. Textul discursului ministrului justiției, Lucrețiu Pătrășcanu, cu prilejul conferinței prefectilor din nordul Transilvaniei.
- 1292 1945 martie 30. Comunicatul Marelui Stat Major al armatei cu privire la desfășurarea operațiilor de luptă de pe teritoriul cehoslovac.
- 1293 1945 martie 31. Apel al Consiliului Frontului Național-Democratic pentru însămînțarea imediată a pămînturilor date țăranilor prin reforma agrară.
- 1294 1945 martie 31. Rezoluție adoptată la Congresul Partidului Național-Țărănesc din județul Argeș privind aderarea și conlucrarea cu Frontul Național-Democratic.
- 1295 1945 martie 31. Comunicat al postului de radio Londra, în limba română, în legătură cu declarațiile făcute presei de către ministrul de externe Gheorghe Tătărăscu.
- 1296 1945 martie 31. Comunicat al postului de radio Moscova, în limba engleză, referitor la citarea trupelor române de sub comanda generalului Dăscălescu de către mareșalul I. V. Stalin pentru actele de bravură la eliberarea orașului Banská-Bystrica.
- 1297 1945 aprilie 2. Decret-lege privind stabilirea cetățeniei locuitorilor din partea de nord-vest a țării.
- 1298 1945 aprilie 2. Ordin de zi pe armată dat de generalul de divizie C. Vasiliu Rășcanu cu ocazia cîștișării bătăliei de la Banská-Bystrica de către trupele armatei române de sub comanda generalului de corp de armată Dăscălescu Nicolae.
- 1299 1945 aprilie 3. Telegrame adresate Consiliului Frontului Național-Democratic prin care se transmit mulțumiri pentru însăptuirea reformei agrare.
- 1300 1945 aprilie 3. Moțiune votată de adunarea salariaților Ministerului de Interne cu ocazia alegerii noului comitet sindical.
- 1301 1945 aprilie 3. Conferință ținută la radio de ministrul justiției, Lucrețiu Pătrășcanu, privind principiile care stau la baza extinderii legislației românești în partea de nord-vest a României.
- 1302 1945 aprilie 3. Raport operativ al Armatei 1 române către Marele Stat Major privind operațiile duse între rîurile Hron și Nitra.
- 1303 1945 aprilie 4. Mesajul postului de radio Londra, adresat poporului român, prin care atrage atenția că hitleriștii au lăsat în România agenți ai Coloanei a V-a pentru a activa în vederea dezorganizării țării.

- 1304 1945 aprilie 4. Dare de seamă asupra luptelor desfășurate de trupele române în perioada 21 martie — 2 aprilie 1945 în zona cuprinsă între râurile Hron și Nitra din Cehoslovacia.
- 1305 1945 aprilie 5. Circulară a Comitetului Central al Frontului Plugărilor, adresată țărănimii, pentru aplicarea reformei agrare.
- 1306 1945 aprilie 5. Telegramă adresată de I. V. Stalin președintelui Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza, în care se evidențiază eroismul armatelor 1 și 4 române.
- 1307 1945 aprilie 5. Comunicat pentru presă cu privire la ajutorul bănesc acordat de lucrătorii uzinelor „Mîrșa” — Avrig ostașilor ce luptă pe front împotriva hitlerismului.
- 1308 1945 aprilie 5. Extras din ordinul de zi al comandantului suprem sovietic adresat comandantului Frontului 2 ucrainean cu prilejul eliberării orașelor Prievidza și Bánovce, prin care, alături de trupele sovietice, sunt citate și trupele Armatei 1 române și ale Corpului aerian român.
- 1309 1945 aprilie 5. Raport operativ al Armatei 4 române referitor la eliberarea orașului Kremnica și a altor localități cehoslovace.
- 1310 1945 aprilie 6. Articol publicat în ziarul „Ardealul” referitor la citarea prin ordine de zi de către comandantul suprem al forțelor armate sovietice, mareșalul I. V. Stalin, a vitejiei armatei române în luptele purtate împotriva Germaniei hitleriste.
- 1311 1945 aprilie 6. Comunicat al Marelui Stat Major asupra operațiilor din Cehoslovacia.
- 1312 1945 aprilie 7. Telegramă a Centrului de informații „C” adresată Armatei 4 române privind condițiile în care Divizia 24 infanterie ungă s-a predat în cursul zilelor de 5—7 aprilie diviziei române.
- 1313 1945 aprilie 7. Informații telegrafice cu privire la întrunirile polonezilor ce trăiesc în România și adeziunea lor la politica guvernului provizoriu al Republicii Polone.
- 1314 1945 aprilie 8. Comunicat al Marelui Stat Major cu privire la operațiile de luptă duse de trupele române de sub comanda generalului Nicolae Dăscălescu pe teritoriul cehoslovac.
- 1315 1945 aprilie 8. Ordin de zi al ministrului de război, prin care este citat căpitanul în rezervă Pătrășcoiu V. Victor.
- 1316 1945 aprilie 9. Manifest adresat populației Capitalei pentru sprijinirea frontului.
- 1317 1945 aprilie 9. Textul regulamentului legii nr. 187/1945 pentru înfăptuirea reformei agrare.
- 1318 1945 aprilie 9. Articol apărut în ziarul „Scîntea” în care se comentează luptele eroice duse de armatele române contra armatelor hitleriste.
- 1319 1945 aprilie 9. Raport special al Marelui Stat Major pentru decorarea comandantului Armatei 1 române, generalul de corp de armă Vasile Atanasiu.
- 1320 1945 aprilie 9. Mulțumiri exprimate de oficialități comandantului Corpului 6 armătă pentru eliberarea orașului Turčiansky Sv. Martin (Cehoslovacia).
- 1321 1945 aprilie 10. Raport referitor la luptele desfășurate de Divizia 21 infanterie.
- 1322 1945 aprilie 11. Articol publicat în ziarul „Libertatea” referitor la criza Partidului Național-Țărănesc și a Partidului Național-Liberal.

- 1323 1945 aprilie 11. Ordin de zi al ministrului de război prin care citează Armata 1 română pentru succesele obținute în operațiile de forțare a rîurilor Hron, Nitra și Váh.
- 1324 1945 aprilie 12. Rapoarte-sinteză asupra luptelor desfășurate de Armata 1 între rîurile Nitra, Váh și Morava din Cehoslovacia.
- 1325 1945 aprilie 13. Apel al Uniunii Femeilor Antifasciste din România, adresat tuturor femeilor, de a adera, lupta și munci în cadrul Uniunii.
- 1326 1945 aprilie 13. Textul apelului Comitetului de conducere al Tineretului Progresist din România.
- 1327 1945 aprilie 16. Comunicat al Ministerului Agriculturii și Domeniilor privind aplicarea legii reformei agrare.
- 1328 1945 aprilie 16. Ordin de zi al ministrului de război privind citarea, avansarea și decorarea maiorului Popescu Eugen din Regimentul 26 dorobanți, căzut eroic în atacul dat pentru cucerirea masivului Javorina.
- 1329 1945 aprilie 17. Extras din ordinul de zi al comandanțului suprem sovietic adresat comandanțului Frontului 2 ucrainean cu prilejul eliberării orașului Zistersdorf de pe teritoriul Austriei, prin care, alături de trupele sovietice, sînt cîtați și tanchiștii regimentului comandat de colonelul Stan Zătreanu.
- 1330 1945 aprilie 18. Discursul rostit de dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, cu ocazia solemnității integrării Diviziei „Tudor Vladimirescu” în unitățile armatei române.
- 1331 1945 aprilie 18. Comunicat publicat în ziarul „Ardealul” referitor la decorația Regimentului 96 infanterie pentru vitejia și spiritul de sacrificiu dovedite în luptele împotriva armatelor hitleristo-horthyste.
- 1332 1945 aprilie 19. Comunicat al Marelui Stat Major al armatei asupra operațiilor de luptă din 19 aprilie 1945.
- 1333 1945 aprilie 22. Articol apărut în ziarul „Scîntea” intitulat *Înainte! Să fim demni de primul 1 Mai liber!*
- 1334 1945 aprilie 22. Ordin de zi al ministrului de război prin care sînt cîtați pe întreaga armată ofișeri, subofișeri și ostași din Grupul de cercetare.
- 1335 1945 aprilie 23. Circulară a Comitetului Central al Frontului Plugărilor cu ocazia zilei de 1 Mai.
- 1336 1945 aprilie 24. Textul declarațiilor făcute presei de către ministrul sănătății, dr. D. Bagdasar, cu privire la rezultatele vizitei în Moldova.
- 1337 1945 aprilie 25. Ordin de zi dat de ministrul de război prin care este citat pe întreaga armată sergentul Bălănescu Ion.
- 1338 1945 aprilie 26. Raport asupra activității desfășurate de o unitate română de cai ferate în Austria.
- 1339 1945 aprilie 26. Ordin de zi al comandanțului Corpului 2 armată, general C. Ionașcu, cu ocazia numirii sale în postul de comandanț.
- 1340 1945 aprilie 26. Manifest lansat de Frontul Unic Muncitoresc cu ocazia zilei de 1 Mai.
- 1341 1945 aprilie 27. Apel al Comitetului Central al Tineretului Progresist cu ocazia zilei de 1 Mai.
- 1342 1945 aprilie 27, Washington. Studiu informativ al Biroului pentru informații strategice al S.U.A. (OSS) intitulat „Guvernul Frontului

- Democratic din România" în care se face o analiză politică a împrejurărilor în care a venit la putere acest guvern.
- 1343 1945 *aprilie* 28. Scrisoare a președintelui Comitetului național din Vracov (Cehoslovacia), către comandamentul Diviziei 9 cavalerie, prin care elogiază trupele române care au eliberat localitatea.
- 1344 1945 *aprilie* 28. Comunicat al Marelui Stat Major cu privire la operațiile de luptă ale trupelor române, în colaborare cu cele sovietice, pe teritoriul Cehoslovaciei.
- 1345 1945 *aprilie* 30. Textul comentariului transmis de postul de radio New York privind activitatea guvernului dr. Petru Groza.
- 1346 1945 *aprilie*. Circulară a Comitetelor Centrale ale P.C.R. și P.S.D. elaborată cu prilejul împlinirii unui an de activitate a Frontului Unic Muncitoresc.
- 1347 1945 *aprilie*. Raport contrainformativ al comandanțului Corpului 7 armată, general de divizie Niculescu Radu Cociu, asupra stării de spirit și situației disciplinare existente în rândurile unităților subordonate.
- 1348 1945 *mai* 1. Manifest adresat de Confederația Generală a Muncii cu ocazia zilei de 1 Mai.
- 1349 1945 *mai* 1. Salut adresat de Comitetul sindicatului ziariștilor profesioniști, la posturile de radio, cu prilejul primului 1 Mai liber.
- 1350 1945 *mai* 2. Articol din ziarul „Scîntea” intitulat *1 Mai întîmpinat cu fruntea sus*, referitor la victoriile repurtate de popor și armată.
- 1351 1945 *mai* 2. Comunicat al Marelui Stat Major cu privire la desfășurarea operațiilor din ziua de 1 mai 1945 pe teritoriul cehoslovac.
- 1352 1945 *mai* 2. Ordin de zi dat de ministrul de război prin care este citat pe armată sublocotenentul Hâncu Gheorghe.
- 1353 1945 *mai* 2. Proces-verbal privind activitatea unei subunități române de căi ferate în Austria.
- 1354 1945 *mai* 3. Comunicat al Marelui Stat Major cu privire la operațiile de luptă din ziua de 2 mai 1945 duse pe teritoriul cehoslovac.
- 1355 1945 *mai* 3. Textul expunerii făcute de ministrul Ion Gheorghe Maurer la Congresul negustorilor din România, indicând sarcinile ce revin acestora pentru combaterea speculei.
- 1356 1945 *mai* 3, *București*. Notă asupra situației politice și economice din România adresată de generalul C.V.R. Schuyler președintelui S.U.A.
- 1357 1945 *mai* 8. Notă întocmită de Armata 1 română privind luptele duse de Divizia 19 infanterie pentru eliberarea orașului Kojetin.
- 1358 1945 *mai* 8. Mesajele adresate de președintele Statelor Unite, H. Truman, mareașalului I. V. Stalin și lui W. Churchill, primul-ministru al Marii Britanii, cu ocazia semnării actului de capitulare necondiționată a Germaniei.
- 1359 1945 *mai* 8. Proclamația lui W. Churchill, difuzată la radio Londra, referitoare la semnarea actului de capitulare necondiționată a Germaniei.
- 1360 1945 *mai* 8. Proclamația președintelui Statelor Unite, H. S. Truman, cu ocazia capitulării Germaniei.
- 1361 1945 *mai* 8, *Berlin*. Actul de capitulare necondiționată a forțelor armate germane.

- 1362 1945 mai 9. Ordin de zi al ministrului de război, general de corp de armată C. Vasiliu Rășcanu, emis cu ocazia victoriei asupra Germaniei hitleriste.
- 1363 1945 mai 9. Comunicat al postului de radio Moscova referitor la semnarea actului capitulării necondiționate a forțelor armate germane.
- 1364 1945 mai 10. Cuvântare rostită de ministrul justiției, Lucrețiu Pătrășcanu, cu prilejul sărbătoririi Zilei Victoriei în sala „Aro“ din Capitală.
- 1365 1945 mai 10. Cuvântare a vicepreședintelui Consiliului de Miniștri, ministrul al afacerilor externe, Gheorghe Tătărăscu, cu ocazia sărbătoririi Zilei Victoriei.
- 1366 1945 mai 10. Ordin emis cu prilejul capitulării necondiționate a Germaniei naziste.
- 1367 1945 mai 11. Articol din ziarul „Scînteia“, intitulat *Victoria!*, referitor la încheierea războiului și perspectivele pentru România.
- 1368 1945 mai 13. Textul cuvântării rostite de Mihail Sadoveanu, președinte de onoare al Tineretului Progresist din România, în aula Universității Mihăilene din Iași.
- 1369 1945 mai 13. Articol din ziarul „Scînteia“, intitulat *În fața judecății poporului*, referitor la pedepsirea criminalilor de război.
- 1370 1945 mai 14. Scrisoare de mulțumire în care se evidențiază comportarea umanitară și civilizată a unităților militare române în orașul Brno.
- 1371 1945 mai 15. Cuvântare rostită de profesorul P. Constantinescu-Iași, ministrul propagandei, la adunarea organizată în sala Teatrului Național din Iași, cu ocazia deschiderii Universității.
- 1372 1945 mai 18. Ordin de zi dat de Marele Stat Major prin care este citat pe armată căpitanul Vasiliu Rășcanu C. Iuliu Constantin.
- 1373 1945 mai 29. Telegramă adresată de Eduard Beneš, președintele Republicii Cehoslovacia, suveranului României, Mihai I, prin care se evidențiază contribuția activă a armatei române la eliberarea Cehoslovaciei.
- 1374 1945 mai 30. Telegramă a suveranului României, Mihai I, adresată președintelui Republicii Cehoslovacia, Eduard Beneš, prin care apreciază că faptele de arme săvârșite în comun în luptă pentru eliberarea teritoriului cehoslovac vor contribui la întărirea prieteniei româno-cehoslovace.
- 1375 1945 mai 30. Ordinul de zi nr. 167 al comandantului Armatei 4 române.
- 1376 1945 mai. Memoriu întocmit de generalul Vasile Atanasiu, evidențiind comportarea marilor unități și a trupelor tehnice în operațiile din Cehoslovacia.
- 1377 1945 mai. Dare de seamă relevînd cooperarea româno-sovietică și luptele purtate pentru eliberarea părții de nord-vest a României, a Ungariei și Cehoslovaciei.
- 1378 1945 mai. Dare de seamă asupra misiunilor executate de tanchiștii români pe teritoriile Cehoslovaciei și Austriei, în perioada 26 februarie — 8 mai 1945.
- 1379 1945 mai. Memoriu asupra operațiilor efectuate de Divizia 3 munte în intervalul 9 aprilie — 10 mai.
- 1380 1945 mai. Propuneri ale Secției operații din Marele Stat Major privind interpretarea aplicării unor articole din Convenția de armistițiu.

- 1381 1945 mai. Sinteză întocmită de Marele Stat Major asupra operațiilor desfășurate de armata română pentru înfringerea forțelor hitleristo-horthyste între 23 august 1944—12 mai 1945.
- 1382 1945 mai. Consecințele politice și militare ale actului de la 23 August 1944 relevate într-o sinteză întocmită de Marele Stat Major român la sfîrșitul războiului antihitlerist.
- 1383 1945 mai — iunie. Scrisoare-memoriu trimisă de profesorul universitar dr. Pop Alexandru ziarului „Világosság” din Cluj.
- 1384 1945 iunie 12. Ordin de zi al ministrului de război prin care este citat pe armată căpitanul Decuseară Gheorghe.
- 1385 1945 iunie 13. Cuvînarea rostită de Lucrețiu Pătrășcanu, ministru de justiție, în sala Colegiului academic din Cluj.
- 1386 1945 iunie. Memoriu al reprezentanței române în Comisia Aliată de Control cu privire la îndeplinirea prevederilor Convenției de armistițiu.
- 1387 1945 iulie 1. Expunerea lui Gh. Tătărăscu la Congresul general al Partidului Național-Liberal.
- 1388 1945 iulie 6. Decretul de decorare cu ordinul „Victoria” a Regelui Mihai de către Prezidiul Sovietului Suprem al U.R.S.S.
- 1389 1945 iulie 25. Notă referitoare la aprecierea importanței internaționale a insurecției de la 23 August 1944.
- 1390 1945 august 24. Textul discursului rostit la radio de către Gh. Tătărăscu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri, referitor la activitatea dusă de România pe plan intern și internațional după 23 August 1944.
- 1391 1945. Extras din sinteza *Contribuția militară a României în războiul contra Germaniei și Ungariei*, întocmită de Marele Stat Major la sfîrșitul războiului antihitlerist.
- 1392 1945. Dare de seamă asupra sprijinului și ajutorului material dat de trupele române populației ungare și cehoslovace.

LIST OF DOCUMENTS

- 1138 1945 February 1. Appeal by the Movement for National Liberation, expressing their adhesion to the National-Democratic Front platform.
- 1139 1945 February 1. Appeal by the the Progressive Youth's Movement in Romania for the support of the anti-Hitlerite war and for the country's restoration.
- 1140 1945 February 1. Letter by the mayoralty of the Brezno town (Czechoslovakia) underlining the contribution of the Romanian troops to the liberation of that locality and the humane conduct of the Romanian military men.
- 1141 1945 February 3. Motion of the organization of the Ploughmen's Front in the Ilfov county, asking for the setting up of a National Democratic Front Government and for a land reform.
- 1142 1945 February 3. Motions voted by workers in various plants and factories of Bucharest, expressing their full adhesion to the governing programme of the National-Democratic Front.
- 1143 1945 February 3. Communiqué of the typographers' trade unions, expressing their decision no longer to print works including attacks against the National-Democratic Front.
- 1144 1945 February 3. Report showing the circumstances under which the town of Rožňava (Czechoslovakia) was liberated, by very heavy battles.
- 1145 1945 February 4. Account on the meeting of the Progressive Youth's Movement in Romania, in which comrade Nicolae Ceaușescu took part.
- 1146 1945 February 4. Statement by the president of the Iași branch of the National-Peasant Party, supporting the National Democratic Front governing programme.
- 1147 1945 February 5. Motion adopted at Craiova, asking for the setting up of a National-Democratic Front Government.
- 1148 1945 February 5. Report on the people's meeting in Iași, on the occasion of which all political parties and organizations' representatives asked for the setting up of a National-Democratic Front Government.
- 1149 1945 February 5. Account on the people's meeting in Constanța, by which they required the setting up of a National-Democratic Front Government.
- 1150 1945 February 5. Account on the people's meeting organized in Tulcea, for setting up a National-Democratic Front Government.

- 1151 1945 February 5. Report on the military events of Dobrujda from 23 August to 1 September 1944.
- 1152 1945 February 5—14. A synthesis comprising the actions of Infantry Division 21 for the liberation of some localities in Czechoslovakia.
- 1153 1945 February 7, Washington. Confidential survey by the U.S.A. Office of Strategic Services (OSS) concerning the drawing up of new laws so as to do away with fascist elements and punish war criminals.
- 1154 1945 February 8, Bucharest. Telegram by the U.S. Representative in Allied Control Commission for Romania, C.V.R. Schuyler, referring to the Bucharest typographers trade-unions' refusal of printing the National-Liberal Party's reply to the National-Democratic Front platform.
- 1155 1945 February 9. Order of the day by Army Corps General Ion Negulescu, Minister of War, mentioning the Air Corps Forces.
- 1156 1945 February 9. General order by the Minister of War, General Ion Negulescu, mentioning the great units of Army 4, for their contribution to the national territory's liberation.
- 1157 1945 February 9. News broadcast in Romanian by the Voice of America, concerning the importance of both the event of 23 August and Romania's contribution to the anti-Hitler war.
- 1158 1945 February 9. Statement by the inhabitants of the Szirmabesenyö commune (Hungary) distinguishing the Romanian military's humane conduct towards the Hungarian civil population.
- 1159 1945 February 10. Cable by the Committee of the Metallurgy Trade Union of Galați to Prime Minister, General N. Rădescu, concerning the workers' claim of seizing the landowners' properties.
- 1160 1945 February 10. Reports, cables and motions concerning the ample manifestations of Bucharest and other places in the country, calling for the setting up of a National-Democratic Front Government.
- 1161 1945 February 10. Information conveyed by the TASS Agency correspondent in Bucharest relating to the political crisis in Romania and the activity for the setting up of a National-Democratic Front Government.
- 1162 1945 February 10. Information broadcast in Romanian by the Voice of America concerning the American public opinion and especially the position of the citizens of Romanian origin as regards the situation in Romania.
- 1163 1945 February 10. Report by the Air Force 4 Command to the High Command of the German Military Aircraft, referring to the preparation and development of the 23 August act and to the subsequent battles waged by the Romanians in order to drive away Hitler's forces from their country, as well as to the Romanians' human and material losses.
- 1164 1945 February 10—11. Appeal by the Ploughmen's Front to the peasants for carrying out land reform and for setting up a National-Democratic Front Government.
- 1165 1945 February 11. Speech delivered at a meeting in the "Aro" hall by the President of the Council of Ministers, General Nicolae Rădescu, regarding the foreign and the home policy of the Government.

- 1166 1945 February 11. Article published in newspaper *Scîntea* on a group of Czechoslovakian youths who had left Romania in order to contribute to their homeland's liberation.
- 1167 1945 February 12. Article regarding the proceedings of the National-Democratic Front conference in Cluj, attended also by leaders of the National-Peasant Party of Dej and Năsăud and of the National-Liberal Party of Satu-Mare, who brought the adhesions of their organizations to the National-Democratic Front platform.
- 1168 1945 February 12. Excerpt from a report by Romanian Army 4, on the difficult conditions of war in the Slovakian Metallic Mountains.
- 1169 1945 February 13. Speech delivered by Gheorghe Gheorghiu-Dej at the popular meeting organized by the National-Democratic Front in Piața Națiunii of Bucharest.
- 1170 1945 February 13. Motion adopted by the popular meeting organized in Piața Națiunii of Bucharest, asking for the setting up of a National-Democratic Front Government.
- 1171 1945 February 13. Article published in newspaper *Scîntea* about the parcelling out of the landed properties by the peasants in the Prahova and Dâmbovița counties.
- 1172 1945 February 14. Report by Infantry Division 6 Commander concerning their battles in the Slovak Metallic Mountains.
- 1173 1945 February 15. Report pointing out the particular circumstances under which the great units belonging to Army 4 had to fight.
- 1174 1945 February 15. Communiqué by the Conference of the three great powers' representatives that took place in Yalta, Crimea.
- 1175 1945 February 15. Statement by the National-Democratic Front concerning the decisions of the Yalta Conference.
- 1176 1945 February 16. Appeal by the university professorate calling for a democratic Government to lead the country.
- 1177 1945 February 16. Article issued in *Scîntea* newspaper, entitled: The Romanian Forces in Budapest.
- 1178 1945 February 16. Report on the Moldavia and Bukovina Prefects' Conference, taking place in Iași.
- 1179 1945 February 17. Motion adopted by the people's assembly in Tîrgu Jiu, in favour of setting up a democratic government and carrying out some social reforms.
- 1180 1945 February 19. Statements to the press by Professor Simion Stoilov as regards the role the intellectuals should have in the process of democratizing the country.
- 1181 1945 February 20. Communiqué by A.F.I. Agency concerning the Cabinet crisis and the political situation in Romania.
- 1182 1945 February 20. Communiqué broadcast from New York regarding the contribution of the Romanian forces to the liberation of Hungary and Czechoslovakia.
- 1183 1945 February 21. Communiqué by Reuter Agency concerning the Cabinet crisis in Romania and the divergences in the question of the agrarian reform.
- 1184 1945 February 22. Account published in *Scîntea* concerning the demonstration of 35,000 citizens in Cluj who asked for a National-Democratic Front Government.

- 1185 1945 February 22. Communiqué by the National-Democratic Front Council assuming the responsibility of governing the country.
- 1186 1945 February 22. Resolution adopted by the meeting of the National-Peasant Party members of the Argeș county, by which they joined the National-Democratic Front Platform.
- 1187 1945 February 22. Details concerning the operative actions and heroic deeds of Army 4 troops.
- 1188 1945 February 23. Text of the appeal for adhering to the National-Democratic Front addressed to the National-Peasant Party members by a group of national-peasant personalities.
- 1189 1945 February 23, Washington. Instructions of the State Department addressed to the American Representation in Romania specifying the American Government's attitude towards the events in Romania.
- 1190 1945 February 24. Press information regarding the political crisis in Romania, the great demonstrations of the National-Democratic Front and the fire opening against the demonstrators in Bucharest.
- 1191 1945 February 24. Protest by the ministers of the National-Democratic Front addressed to the King, against the provocations of the reactionary elements, upon the demonstrators in Piața Națiunii of Bucharest and in some other towns.
- 1192 1945 February 24. Motion adopted on the occasion of the demonstration of citizens in the Capital and the Ilfov county, initiated by the National-Democratic Front, asking for getting rid of the Rădescu Government and their replacing by a democratic Government.
- 1193 1945 February 24. Communiqué by the TASS Agency concerning the events having occurred in Romania.
- 1194 1945 February 25. Information broadcast, in Romanian, by radio London, referring to the comments of the newspaper *Observer* as regards Romania's Cabinet crisis.
- 1195 1945 February 26. Statement by the group of generals and officers, headed by Division General Constantin Vasiliu-Rășcanu, dissociating themselves from General Rădescu's actions and declarations.
- 1196 1945 February 26. Information broadcast, in Romanian, by radio Moscow, concerning accounts of some witnesses on General Rădescu's attitude towards the demonstrators.
- 1197 1945 February 26. Communiqué broadcast, in Romanian, by radio London, concerning the Cabinet and political crisis in Romania.
- 1198 1945 February 26. Report from Iași entitled "Entire Moldavia rises against Rădescu's murders."
- 1199 1945 February 26. Operative report by Romanian Army 1 concerning the battles in the Javorina massif.
- 1200 1945 February 26. Communiqué broadcast in Romanian by radio Moscow on the accounts published by the Romanian press concerning the great demonstrations in the country, which asked for the setting up of a National-Democratic Front Government.
- 1201 1945 February 27. Cable addressed to the King by the Romanian academics, protesting against the repression of the people's demonstration in Piața Palatului on 24 February 1945.
- 1202 1945 February 27. Report on the demonstration of Craiova and the actions meant to bring a democratic prefect.

- 1203 1945 February 27. Communiqué broadcast in Romanian by radio Moscow, concerning the Bucharest working people demonstration on 24 February and the repressive measures taken by the Rădescu Government.
- 1204 1945 February 27. Account by the Rador Agency relating to W. Churchill's speech delivered in the House of Commons, concerning the negotiations of the three Great Powers.
- 1205 1945 February 28. Communiqué of the National-Democratic Front Council as regards the attitude of Rădescu Government.
- 1206 1945 February 28. General order of Romanian Army 4, mentioning Mountain Regiment 4 on the occasion of Brezno town liberation.
- 1207 1945 February 28, Bucharest. Cable by the U.S. Representative in the Allied Control Commission, C.V.R. Schuyler, quoting the text of his letter addressed to General Vinogradov, to the effect of having some common actions of the three governments — Soviet, British and American — in order to settle Romania's situation.
- 1208 1945 February 28, Moscow. Cable by American Ambassador Harriman containing a survey of the articles on Romania which had appeared in the Soviet press.
- 1209 1945 February. National-Liberal Party communiqué concerning the National-Democratic Front platform.
- 1210 1945 February. Report on the battles waged in January 1945 by Army Corps 2 and 6 in various zones of Czechoslovakia.
- 1211 1945 March 1. Report by the General Headquarters addressed to the Presidency of the Council of Ministers on the abuses, sufferings and humiliations the Romanians of Northern Transylvania were subject to.
- 1212 1945 March 1, Bucharest. Letter by Burton Y. Berry, U.S. Representative to Romania, to A. I. Vyshinski, U.S.S.R. Deputy of the people's Commissar for Foreign Affairs, concerning the need for the three allied Governments to discuss together Romania's situation.
- 1213 1945 March 1, Bucharest. Cable by the U.S. Representative in the Allied Control Commission for Romania, C.V.R. Schuyler, to the U.S. Ministry of War concerning Rădescu's resignation.
- 1214 1945 March 2. Report sent from Botoșani, relating to the people's demonstration in that town, requiring Rădescu Government dismissal.
- 1215 1945 March 2. News broadcast in Romanian by radio Moscow, concerning Romania's internal state and the people's struggle to set up a National-Democratic Front Government.
- 1216 1945 March 2. Communiqué broadcast in French by radio London on the causes of the Rădescu Government resignation.
- 1217 1945 March 3. Article published in the newspaper *Scînteia* underlining the adhesion of the National-Peasant Party members to the platform of the National-Democratic Front.
- 1218 1945 March 3. Proposal forwarded by the commander of Infantry Regiment 34 for a post-mortem decoration with the Order Mihai Viteazul 3rd class given to Mărcuș Victor, reserve sub-lieutenant who heroically died on 26 September 1944 in the battles of Singeorgiu.

- 1219 1945 March 3, Bucharest. Report of the American Representation in the Allied Control Commission informing on the discussions and proposals for the formation of Dr. Petru Groza Government.
- 1220 1945 March 5. Motion voted by the Romanians in Maramureş, expressing their decision of having a leadership able to represent and defend their interests, as well as their will to belong to the Romanian state from which they had been separated by the fascist Vienna Award.
- 1221 1945 March 5. Motion adopted by the workers on the Jiu Valley, asking for the setting up of a National-Democratic Front Government.
- 1222 1945 March 5. Motion of the first congress of the socialist teachers' delegations in Romania.
- 1223 1945 March 5. Call by the National-Democratic Front Council addressed to the citizens to attend the people's meeting organized in order to support the Government led by Dr. Petru Groza.
- 1224 1945 March 5. Editorial from a special issue of the *România liberă* daily, concerning the country's political situation.
- 1225 1945 March 5. Message by Army Corps General Constantin Sănătescu, chief of the Romanian General Headquarters, addressed to Division General Vinogradov, expressing his disagreement with the measure taken by the Allied Control Commission to disarm the staff meant to guard some commands and institutions in Bucharest.
- 1226 1945 March 5. Comment broadcast by radio Moscow in Romanian, concerning the article issued in the *Pravda* newspaper on the events of Romania, on the reactionary policy of the Rădescu Government, and of the traditional parties.
- 1227 1945 March 5, Bucharest. Report by the American Representation in the Allied Control Commission concerning the actions meant for setting up the Dr. Petru Groza's Government.
- 1228 1945 March 5, Bucharest. A. I. Vyshinski's answer to Burton Y. Berry, specifying the Soviet Government attitude towards the componence of the new Romanian Government, and the latter's duties.
- 1229 1945 March 5, Washington. State Department's proposal concerning the setting up of a general political committee in Romania, destined to supervise the development of events in the Romanian political life.
- 1230 1945 March 6. Gheorghe Gheorghiu-Dej's speech at the people's meeting organized by the National-Democratic Front on the occasion of setting up the Dr. Petru Groza Government.
- 1231 1945 March 6. Statements to the press by Dr. Petru Groza, President of the Council of Ministers, on the Government's platform and duties.
- 1232 1945 March 6. Royal decree relating to the organization of ministries and appointment of ministers in the Government led by Dr. Petru Groza.
- 1233 1945 March 6. Communiqué by the Ministry of War concerning the restoration of some officers and generals to their positions.
- 1234 1945 March 6. Communiqué by the General Headquarters on the operations of Romanian Army 1.
- 1235 1945 March 6. Account on the parcelling out of the estates in some localities of the country.
- 1236 1945 March 6. Letter of the mayoralty in the Osrblie commune (Czechoslovakia) handed over to the liberators of their locality.

- 1237 1945 March 6. Comments broadcast in Romanian by radio Moscow concerning an article on Romania's political condition published in the Soviet magazine *The War and the Working Class*.
- 1238 1945 March 6. News provided by the TASS Agency concerning the people's meeting in Bucharest, asking for a government able to widely represent the Romanian democratic forces, led by Dr. Petru Groza.
- 1239 1945 March 7. General Constantin Vasiliu Rășcanu's order of the day on the occasion of his appointment as Minister of War.
- 1240 1945 March 7. Article on the comments broadcast by radio Moscow on the events in Romania.
- 1241 1945 March 7, Moscow. Cable by Averell Harriman, American Ambassador to Moscow, informing on the contents of a letter addressed to him by Molotov, as to the meaning given by the Soviets to the setting up of a democratic government in Romania.
- 1242 1945 March 8. Communiqué by the National-Democratic Front Council on the negotiations for a new government.
- 1243 1945 March 8. Text of the letter addressed to I. V. Stalin by Dr. Petru Groza, President of the Council of Ministers and by Minister for Foreign Affairs Gheorghe Tătărăscu.
- 1244 1945 March 8. Speech delivered by Dr. Petru Groza, President of the Council of Ministers, on the occasion of the appointment of the Minister for National Propaganda.
- 1245 1945 March 8. Text of the statement made by Gheorghe Gheorghiu-Dej, Minister of Communications and Public Works, at the Cabinet sitting.
- 1246 1945 March 8. Text of the statement made by Gheorghe Tătărăscu, Vice-president of the Council of Ministers and Minister for Foreign Affairs, at the Cabinet sitting.
- 1247 1945 March 8. Communiqué conveyed by the Reuter Agency concerning the componence and activity of the Democratic People's Government led by Dr. Petru Groza.
- 1248 1945 March 9. Text of the statement by Petre Constantinescu-Iași, Minister for Propaganda, to a group of Romanian and foreign journalists.
- 1249 1945 March 9. Communiqué of the General Headquarters on the development of the Romanian Army 1 military operations in the zone of the Javorina Mountains.
- 1250 1945 March 9. Text of the answer received by the Romanian Government from I. V. Stalin concerning the establishment of Romanian administration all over Transylvania.
- 1251 1945 March 9. Communiqué transmitted by the Reuter Agency relating to the stabilization of Romania's political condition and the USSR attitude towards the matters that Dr. Petru Groza's Government have to face.
- 1252 1945 March 10. Comments broadcast in Romanian by the Voice of America referring to the success of the Romanian troops in the Javorina Mountains.
- 1253 1945 March 10—11, London. Cable by American Ambassador John Winant informing on the fall of Rădescu Government and the setting up of Dr. Petru Groza Government.

- 1254 1945 March 11. Cables addressed by Dr. Petru Groza, President of the Council of Ministers, to I. V. Stalin, to U.S. President F.D. Roosevelt and to Great Britain's Prime Minister Winston Churchill, asserting the Romanian Government's will to do their best in order to defeat fascist Germany.
- 1255 1945 March 11. News broadcast in Romanian by radio London, concerning Transylvania's reintegration into the Romanian state.
- 1256 1945 March 12. Text of the speech delivered by the U.S.S.R. prime-deputy of the people's Commissar for Foreign Affairs, A. I. Vyshinski, on the Romanian administration in Northern Transylvania.
- 1257 1945 March 12. Note on the activity of Section 4 of the General Headquarters for the improvement of the subsistence and equipment supply.
- 1258 1945 March 13. Text of the speech delivered by Prime Minister Dr. Petru Groza at the people's meeting in Piața Libertății — Cluj.
- 1259 1945 March 13, Washington. Instructions of the Department of State to the U.S. Representation in Bucharest, concerning the attitude of both the American and British Representatives as to the celebration in Cluj of the taking over of the administration in the north-western part of the country.
- 1260 1945 March 14. Text of the speech delivered by the U.S.S.R. prime-deputy of the people's Commissar for Foreign Affairs, A. I. Vyshinski, at the mass meeting in Bucharest.
- 1261 1945 March 1. Speech by A. I. Vyshinski, U.S.S.R. people's Commissar for Foreign Affairs, delivered at the North Railway Station, Bucharest.
- 1262 1945 March 14. News broadcast in French by radio London, concerning Romania's political state.
- 1263 1945 March 14. Summary note by Army Corps General Ion Boțeanu, the Army Corps 4 Commander, concerning the actions of Mountain Divisions 2 and 3 for the conquest of the Javorina Mountains.
- 1264 1945 March 14. Communiqué by the General Headquarters on the battles waged by the Romanian troops in the Tatra Mountains and south-west of Zvolen, Czechoslovakia.
- 1265 1945 March 15, London. Cable by John Winant, the American Ambassador to Great Britain, recording several comments from the London press concerning the debates in the House of Commons on Romania's condition.
- 1266 1945 March 16. Report informing on the fact that Infantry Division 21 was distinguished by General-Lieutenant F. F. Jmacenko.
- 1267 1945 March 17. Order of the day by which the head of the General Headquarters mentions Army Corps 7 for their bravery in the battles of Budapest.
- 1268 1945 March 17, Bucharest. Report by Burton Y. Berry, U.S. Representative to Romania, concerning I. Maniu's attitude during the events which led to the replacement of Rădescu's Government.
- 1269 1945 March 17, Washington. Note by the British Embassy in Washington, concerning the tripartite consultations on Romania's situation.
- 1270 1945 March 18. Comments broadcast by radio Moscow on the events in Romania, and on the appointment of the new government presided over by Dr. Petru Groza.

- 1271 1945 March 19, Washington. New American proposals relating to the State Department's request that tripartite consultations should be initiated on Romania's situation.
- 1272 1945 March 19, Washington. Communication by the head of the Division of South-East European Affairs of the State Department, Cavendish W. Cannon, relating to V.A. Molotov's answer to the American proposals concerning the organization of tripartite consultations on Romania's situation.
- 1273 1945 March 20. Order of the day by Army Corps General Vasile Atanasiu, Army 1 Commander, highly praising the Romanian soldiers' contribution to Czechoslovakia's liberation.
- 1274 1945 March 20 — May 9. Excerpts from the operations diary of Infantry Regiment 26, revealing the influence of the agrarian reform upon the state of mind of the units on the battle-front, as well as some military actions for Czechoslovakia's liberation.
- 1275 1945 March 21, Bucharest. Dr. Petru Groza's interview to some correspondents of the American press.
- 1276 1945 March 22. Appeal by the Central Committee of the Union of Communist Youth in Romania on the occasion of opening the World Week of the Antifascist Youth.
- 1277 1945 March 22. Article from newspaper *România liberă* entitled: The World Week of the Antifascist Youth.
- 1278 1945 March 22. Memorandum by the National-Liberal Party President addressed to Dr. Petru Groza, President of the Council of Ministers, concerning his refusal to participate in the Government setting up.
- 1279 1945 March 23. Text of the decree-law on the accomplishment of the agrarian reform.
- 1280 1945 March 23. Text of the statement made by Gh. Tătărăscu, Vice-President of the Council of Ministers, Minister for Foreign Affairs, on the occasion of sanctioning the law on the agrarian reform.
- 1281 1945 March 24. Synthesis on the operations performed by Army 1 in the zone of the Hron river between 10 February and 20 March 1945.
- 1282 1945 March 25. Appeal by the Central Committee of the Union of Communist Youth in Romania, addressed to all young workers, peasants, pupils, students, soldiers, in order to support the actions of Dr. Petru Groza's Government.
- 1283 1945 March 25. Account of the Dolj county prefect on his visit to various localities of that county.
- 1284 1945 March 25—27. Excerpt from the Infantry Regiment 95 journal of operations, referring to the battles waged by that unit at the bridge-head over the Hron, at Žarnovica.
- 1285 1945 March 26 and April 21. Excerpt from the journal of operations of Regiment 2 concerning the battles in Czechoslovakia meant to break the enemy's defense at the Hron river, and finally to liberate the locality of Hohenriddersdorf, on Austrian territory.
- 1286 1945 March 28. Letter written by the leaders of the Piarg commune, appreciating the good conduct of the Romanian soldiers who contributed to the commune's liberation.
- 1287 1945 March 29. Minister for Foreign Affairs Gh. Tătărăscu's statements to Romanian and foreign journalists.

- 1288 1945 *March 29*. Speech delivered by the prefect of the Odorhei county, Szilágyi Ignatie, at the Conference of the Prefects in Northern Transylvania.
- 1289 1945 *March 29, London*. Note by which Robert Coe, second secretary of the American Embassy in London, conveys the text of the statement on Romania's situation, made in the House of Commons by Anthony Eden, British Foreign Secretary.
- 1290 1945 *March 30*. Text of Prime-Minister Dr. Petru Groza's speech, on the occasion of the North-Transylvanian prefects' conference.
- 1291 1945 *March 30*. Text of Minister of Justice Lucrețiu Pătrășcanu's speech delivered on the occasion of the conference of the North-Transylvanian prefects.
- 1292 1945 *March 30*. Communiqué of the General Headquarters on the military operations on Czechoslovakia's territory.
- 1293 1945 *March 31*. Appeal by the National-Democratic Front Council, urging to an immediate sowing of the lands that were given to the peasants by the agrarian reform.
- 1294 1945 *Mach 31*. Resolution adopted by the Congress of the National-Peasant Party in the Argeș County, concerning their adhesion to the National-Democratic Front.
- 1295 1945 *March 31*. Communiqué of radio London, in Romanian, concerning Minister for Foreign Affairs Gh. Tătărăscu's declarations to the press.
- 1296 1945 *March 31*. Communiqué of radio Moscow, in English, concerning the reference of Marshal I. V. Stalin to the Romanian troops under the command of General Dăscălescu Nicolae, for their heroic deeds while liberating the town Banská-Bystrica.
- 1297 1945 *April 2*. Law-decree on the establishment of the citizenship of the inhabitants of North-Western Romania.
- 1298 1945 *April 2*. Order of the day for the army, given by Division General C. Vasiliu-Rășcanu, on the occasion of the Romanian troops' victory in the battle of Banská-Bystrica, under the command of Army Corps General Dăscălescu.
- 1299 1945 *April 3*. Cables addressed to the National-Democratic Front Council, expressing gratitude for the carrying out the agrarian reforme.
1300. 1945 *April 3*. Motion voted by the assembly of the Ministry of Internal Affairs employees on the occasion of the election of a new trade-union committee.
- 1301 1945 *April 3*. Text of the conference held on the radio by Lucrețiu Pătrășcanu, Minister of Justice, concerning the principles that are lying at bedrock of Romanian laws extension to North-Western Romania.
- 1302 1945 *April 3*. Report by Romanian Army 1 to the General Headquarters, concerning their operations between the Hron and the Nitra rivers.
- 1303 1945 *April 4*. Message broadcast by radio London, addressed to the Romanian people, drawing their attention that the Hitlerites had left, in Romania, agents of the Fifth Column meaning to disorganize the country.

- 1304 1945 April 4. Report on the battles waged by the Romanian troops from 21 March to 2 April 1945 between the Hron and Nitra rivers in Czechoslovakia.
- 1305 1945 April 5. Message of the Central Committee of the Ploughmen's Front circulated among the peasants, for the implementation of the agrarian reform.
- 1306 1945 April 5. I. V. Stalin's cable addressed to Dr. Petru Groza, President of the Council of Ministers, praising the heroism of Romanian Armies 1 and 4.
- 1307 1945 April 5. Press communiqué on the financial help provided by the workers of the Mirsa—Avrig factories for the soldiers who are fighting against Hitlerism.
- 1308 1945 April 5. Excerpt from the order of the day of the Supreme Soviet Commander addressed to the Ukrainian Front 2 Commander on the occasion of the liberation of the towns Prievidza and Bánovce; the Romanian Army 1 troops and the Romanian Air Corps are mentioned alongside the Soviet troops.
- 1309 1945 April 5. Operative report by Romanian Army 4, concerning the liberation of Kremnica town and of other Czechoslovakian localities.
- 1310 1945 April 6. Article published in the newspaper *Ardealul* on Marshal I. V. Stalin, Supreme Commander of the Soviet Forces, praising, in his order of the day, the heroism of the Romanian forces in their battles against Hitlerite Germany.
- 1311 1945 April 6. Communiqué of the General Headquarters on the operations in Czechoslovakia.
- 1312 1945 April 7. Cable of the Intelligence Center C addressed to Romanian Army 4 concerning the conditions under which the Hungarian Infantry Division 24 surrendered to the Romanian Division on 5—7 April.
- 1313 1945 April 7. Telegraphic information regarding the meetings of the Poles living in Romania and their adhesion to the policy of the Provisional Government of the Polish Republic.
- 1314 1945 April 8. Communiqué of the General Headquarters on the battles waged by Romanian forces under the command of General Nicolae Dăscălescu on Czechoslovakia's territory.
- 1315 1945 April 8. Order of the day by the Minister of War, mentioning Pătrășcoiu V. Victor, reserve captain.
- 1316 1945 April 9. Manifesto to the Capital's population for supporting the front.
- 1317 1945 April 9. Text of the Law No. 187/1945 on the carrying out of the agrarian reform.
- 1318 1945 April 9. Article published in the newspaper *Scîntea* commenting the heroic battles waged by the Romanian forces against Hitlerite forces.
- 1319 1945 April 9. Special report of the General Headquarters for the decoration of Army Corps General Vasile Atanasiu, Commander of Romanian Army 1.
- 1320 1945 April 9. The expression of gratitude addressed to the commander of Army Corps 6, by the authorities, for the liberation of the town Turčiansky Sv. Martin (Czechoslovakia).
- 1321 1945 April 10. Report referring to the military operations performed by Infantry Division 21.

- 1322 1945 April 11. Article published in the newspaper *Libertatea* concerning the crisis of both the National-Peasant Party and the National-Liberal Party.
- 1323 1945 April 11. Order of the day by the Minister of War mentioning Romanian Army 1 for its successful operations in forcing the Hron, the Nitra and the Váh rivers.
- 1324 1945 April 12. Synthesis reports on the battles of Army 1 between the Nitra, the Váh and the Morava rivers in Czechoslovakia.
- 1325 1945 April 13. Appeal by the Union of Antifascist Women of Romania, addressed to all women, to join struggle and work within the Union.
- 1326 1945 April 13. Text of the appeal by the Leading Committee of the Progressive Youth in Romania.
- 1327 1945 April 16. Communiqué of the Ministry of Agriculture and Lands concerning the implementation of the Agrarian Reform Law.
- 1328 1945 April 16. Order of the day by the Minister of War concerning the mentioning, promotion to a higher rank and decoration of Major Popescu Eugen of Foot Soldiers Regiment 26, heroically fallen in the attack for taking the Javorina massif.
- 1329 1945 April 17. Excerpt from the order of the day of the Soviet Supreme Commander addressed to Ukrainian Front 2 on the occasion of the liberation of the Zistersdorf town on Austria's territory; there are mentioned the tankmen of the regiment under the command of Colonel Stan Zătreanu.
- 1330 1945 April 18. Speech delivered by Dr. Petru Groza, President of the Council of Ministers, on the occasion of the solemn integration of the Tudor Vladimirescu Division into the Romanian army units.
- 1331 1945 April 18. Communiqué published in the newspaper *Ardealul* concerning the decoration of Infantry Regiment 96 for the heroism and self-sacrifice they proved in their battles against the Hitler-Horthy forces.
- 1332 1945 April 19. Communiqué by the General Headquarters on the battle operations on 19 April 1945.
- 1333 1945 April 22. Article published in the newspaper *Scînteia* entitled: Forward! Let's Deserve the First Free May Day!
- 1334 1945 April 22. Order of the day by the Ministry of War, addressed to all forces, mentioning officers, sub-officers and soldiers of the Reconnaissance Group.
- 1335 1945 April 23. Circular note by the Central Committee of the Ploughmen's Front to their organizations on the occasion of May Day.
- 1336 1945 April 24. Text of Minister of Health, Dr. D. Bagdasar's statement to the press relating to the results of his visit to Moldavia.
- 1337 1945 April 25. Order of the day by the Minister of War to the whole army, mentioning Sergeant Bălănescu Ion for his bravery.
- 1338 1945 April 26. Report on the activity performed by a Romanian unit of railways in Austria.
- 1339 1945 April 26. General C. Ionașcu's order of the day, on the occasion of his appointment as Commander of Army Corps 2.
- 1340 1945 April 26. Manifesto launched by the Workers' United Front on the occasion of May Day.

- 1341 1945 April 27. Appeal by the Central Committee of the Progressive Youth on the occasion of May Day.
- 1342 1945 April 27, Washington. Informative survey of the U.S. Office of Strategic Services (OSS), entitled: "The Government of the Democratic Front in Rumania" including a political analysis of the circumstances in which that Government had come to power.
- 1343 1945 April 28. Letter of the President of the National Committee in Vracov (Czechoslovakia) to the Commander of Cavalry Division 9, highly praising the Romanian forces who had liberated the locality.
- 1344 1945 April 28. Communiqué by the General Headquarters concerning the battle operations of the Romanian forces in co-operation with the Soviet troops on Czechoslovakia's territory.
- 1345 1945 April 30. Text of a comment on the activity of Dr. Petru Groza's Government broadcast by radio New York.
- 1346 1945 April. Message of the Central Committees of the Romanian Communist Party and Social-Democratic Party, circulated on the occasion of celebrating one year of activity of the Workers' United Front.
- 1347 1945 April. Counter-intelligence report drawn up by Commander of Army Corps 7, Division General Niculescu Radu Cociu, on the mood and the state of discipline among the subordinate units.
- 1348 1945 May 1. Manifesto addressed by the General Confederation of Labour on May Day.
- 1349 1945 May 1. Greeting broadcast by the professional journalists' trade union, on the occasion of the first free May Day.
- 1350 1945 May 2. Article of the newspaper *Scînteia*, entitled: The 1st of May Welcome in Dignity, referring to the victories of the people and of the military forces.
- 1351 1945 May 2. Communiqué by the General Headquarters concerning the operations on Czechoslovakian territory on 1 May 1945.
- 1352 1945 May 2. Order of the day to all Romanian forces given by the Minister of War, mentioning Sub-Lieutenant Mânzu Gheorghe.
- 1353 1945 May 2. Report on the activity of a Romanian railway subunit in Austria.
- 1354 1945 May 3. Communiqué by the General Headquarters concerning the battle operations on 2 May 1945, on Czechoslovakian territory.
- 1355 1945 May 3. Text of Minister Ion Gheorghe Maurer's speech delivered to the Congress of Tradesmen in Romania, underlining the measures they had to take against speculation.
- 1356 1945 May 3, Bucharest. General C. V. R. Schuyler's note on the political and economic situation in Romania, addressed to the U.S.A. President.
- 1357 1945 May 8. Note drawn up by Romanian Army 1 on the battles waged by Infantry Division 10 for the liberation of the Kojetin town.
- 1358 1945 May 8. Messages addressed by U.S.A. President H. Truman to Marshal I. V. Stalin and to W. Churchill, Great Britain's Prime-Minister on the occasion of signing the act of Germany's unconditional capitulation.
- 1359 1945 May 8. W. Churchill's proclamation broadcast by radio London, on the signing of Germany's unconditional capitulation.
- 1360 1945 May 8. Proclamation of U.S.A. President H. S. Truman on the occasion of Germany's capitulation.

- 1361 1945 May 8, Berlin. Act of unconditional capitulation of the German forces.
- 1362 1945 May 9. Order of the day broadcast by Army Corps General C. Vasiliu Rășcanu, Minister of War, on the occasion of the victory over Hitler's Germany.
- 1363 1945 May 9. Communiqué broadcast by radio Moscow concerning the signing of the German military forces act of unconditional surrender.
- 1364 1945 May 10. Minister of Justice Lucrețiu Pătrășcanu's speech on the occasion of celebrating the Victory Day in the *Aro* hall in Bucharest.
- 1365 1945 May 10. Vice-president of the Council of Ministers, Minister for Foreign Affairs Gheorghe Tătărăscu's speech on the occasion of celebrating the Victory Day.
- 1366 1945 May 10. Order given on the occasion of Nazi Germany's unconditional capitulation.
- 1367 1945 May 11. Article from the newspaper *Scînteia*, entitled: „Victory!”, concerning the end of the war and Romania's prospects.
- 1368 1945 May 13. Text of the speech delivered by Mihail Sadoveanu, honorary president of the Progressive Youth in Romania, in the assembly hall of the Iași University (Universitatea Mihăileană).
- 1369 1945 May 13. Article published in the newspaper *Scînteia*, entitled: “Facing the People's Justice” relating to the trial of war criminals.
- 1370 1945 May 14. Letter of gratitude stressing the humane and civilized conduct of the Romanian military units in the town of Brno.
- 1371 1945 May 15. Speech delivered by Professor P. Constantinescu-Iași, Minister for Propaganda, to the meeting organized in the National Theatre of Iași, on the occasion of opening the University.
- 1372 1945 May 18. Order of the day by the General Headquarters to the whole army, mentioning Captain Vasiliu-Rășcanu C. Iuliu Constantin.
- 1373 1945 May 29. Cable by Eduard Beneš, President of the Czechoslovakian Republic, to Romania's King Michael I, pointing out the active contribution of the Romanian Army to Czechoslovakia's liberation.
- 1374 1945 May 30. Cable by Michael I, Romania's sovereign, addressed to Eduard Beneš, President of the Republic of Czechoslovakia, appreciating that the common struggle for the liberation of Czechoslovakia's territory will contribute to the strengthening of the Romanian—Czechoslovakian friendship.
- 1375 1945 May 30. Order of the day No. 167 by the Commander of Romanian Army 4.
- 1376 1945 May. Memo by General Vasile Atanasiu, describing the conduct of the great military units and of the technical forces in the operations on Czechoslovakia's territory.
- 1377 1945 May. Report revealing the Romanian—Soviet co-operation and the struggle for liberating North-West Romania, Hungary and Czechoslovakia.
- 1378 1945 May. Report on the missions performed by the Romanian tank-men on the territories of Czechoslovakia and Austria in the period from February 26 to May 8, 1945.
- 1379 1945 May. Report on the operations performed by Mountain Division 3 from April 9 to May 10.

- 1380 1945 May. Proposals by the Operation Department of the General Headquarters, concerning the interpretation given to the application of some articles of the Armistice Convention.
- 1381 1945 May. A synthesis drawn up by the General Headquarters on the operations performed by the Romanian forces in order to defeat the Hitler-Horthy forces between 23 August 1944 — 12 May 1945.
- 1382 1945 May. The political and military consequences of the act of 23 August revealed by a synthesis drawn up by the Romanian General Headquarters at the end of the anti-Hitler war.
- 1383 1945 May—June. A memo-letter by Professor Dr. Alexandru Pop to the newspaper *Vildgosság* in Cluj.
- 1384 1945 June 12. Order of the day by the Minister of War, addressed to the whole army, mentioning Captain Decuseară Gheorghe.
- 1385 1945 June 13. Speech delivered by Lucrețiu Pătrășcanu, Minister of Justice, at the academic college in Cluj.
- 1386 1945 June. Memo by the Romanian Representation in the Allied Control Commission, concerning the fulfillment of the provisions of the Armistice Convention.
- 1387 1945 July 1. Text of Gh. Tătărăscu's speech, delivered to General Congress of the National-Liberal Party.
- 1388 1945 July 6. Decree on awarding the *Victoria* order to King Michael I by the Presidium of the U.S.S.R. Supreme Soviet.
- 1389 1945 July 25. Note appreciating the international importance of the 23 August 1944 insurrection.
- 1390 1945 August 24. Text of the broadcast speech by Gh. Tătărăscu, Vice-president of the Council of Ministers, concerning Romania's internal and external activity after 23 August 1944.
- 1391 1945. Excerpt from the synthesis on Romania's Military Contribution to the war against Germany and Hungary, drawn up by the General Headquarters at the end of the anti-Hitler war.
- 1392 1945. Report on the material support and help the Romanian forces offered to the Hungarian and to the Czechoslovakian population.

1945 februarie 1. Apel al Mișcării Dezrobirii Naționale prin care își afirmă adeziunea la programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.

**Mișcarea Dezrobirii Naționale
către Consiliul Frontului Național-Democrat**

Comitetul central de luptă al Mișcării Dezrobirii Naționale, în ședință sa din 29 ianuarie a.c., a hotărât următoarele: „salută cu căldură Programul de guvernare al Frontului Național-Democrat și aderă în unanimitate la F.N.D.”.

Mișcarea Dezrobirii Naționale a fost înființată în vara anului 1942, în plin regim de dictatură și de teroare, ca organizație clandestină a unor intelectuali români în luptă contra nemților, împotriva războiului imperialist și împotriva dictaturii antonesciene. Toți membrii și luptătorii acestei organizații s-au inspirat din datoria sfântă de a lupta neprecupeștit pentru cauza libertății politice, a dreptății sociale, a înțelegerii între popoare și neamuri, cit și pentru cauza doborării fascismului de aici și din lumea întreagă.

În vremea în care atâtia pseudointelectuali practizau cu inamicul ocupant, profitau larg de pe urma regimului antonescian sau stăteau la o parte, membrii Mișcării Dezrobirii Naționale au luit asupra lor riscul pedepsei capitale și fără rezerve, fără ambiguitate, fără teamă, au pornit lupta pentru idealurile democratice adevărate.

Numeiroși luptători din rîndurile organizației au fost persecuati, perchezitionați, arestați și încarcerați de agenții antonescieni și naziști.

Nimic nu i-a încrucișat însă de a continua pînă în ajunul zilei de 23 August 1944 să difuzeze mereu și regulat manifeste, să răspîndească ziarul lor clandestin „Dezrobirea”, să împartă bancnote cu lozinci antigermane și antiantonesciene, să trimîtă adrese și somări directe unor gazetari, academicieni și politicieni rătăciți, să difuzeze deci un material propagandistic în mii și zeci de mii de exemplare, în Capitală, în Brașov, Timișoara, Suceava etc. și nimic nu i-a putut împiedica de la provocarea prin luptătorii și prietenii organizației, plasați în administrația publică, de acte de întirzire și de sabotare a lucrărilor oficiale în raport cu nemții.

Încă în ziua de 24 august 1944, acești luptători făceau și ei pază armată pe străzile Capitalei împotriva hidrei legionaro-fasciste.

Astăzi, cînd pe primul plan se pune problema redresării României și a construirii democrației reale în țara noastră, Comitetul Central de luptă al Mișcării Dezrobirii Naționale se adresează vechilor săi luptători, membri, prieteni și colaboratorii, din Capitală și din toată țara, invitîndu-i să-și dea concursul lor neprecupeștit și întreg Frontului Național-Democrat și, intrînd în el, să lupte vajnic pentru realizarea programului Frontului Național spre binele poporului și al țării noastre.

Români,

Intrați în rândurile Frontului Național-Democrat și faceți să triumfe programul său, programul salvării țării românești!

Pentru Comitetul Central de luptă
al fostei organizații
Mișcarea Dezrobirii Naționale

T. Cristureanu
A. Beligrădeanu
C. Bălăcescu
M. Monciu

■ „Sânteaia”, an II, nr. 126 din 1 februarie 1945, p. 5.

1139

1945 februarie 1. Chemare a Mișcării Tineretului Progresist din România pentru sprijinirea războiului antihitlerist și pentru refacerea țării.

Tineri și tinere!

Ne găsim în faza finală a războiului, în faza asaltului final, cînd toate forțele armatei noastre, alături de ale Aliaților, se concentrează spre obținerea cît mai grabnică a victoriei.

În România trebuie să înceapă o viață luminoasă, pașnică, de reconstrucție și propășire, de înțelegere deplină între toți locuitorii ei, o viață de la care primejdia jafului și a crimei fasciste să fie pentru totdeauna înlăturată.

Tineret din întreaga țară!

Pentru înfăptuirea acestui viitor luminos, majoritatea organizațiilor și asociațiilor de tineret din întreaga țară, și anume asociațiile studențești, Sportul popular, tineretul sindical, elevii, tineretul Național-Liberal (Tătărăscu), al Uniunii Patrioților, al Frontului Plugarilor, Uniunea Tineretului Comunist, Uniunea Tineretului Socialist, Asociația preoților democrați și numeroși tineri independenți, cu concursul celor mai de seamă oameni de cultură ai țării, au pus bazele unei mișcări largi de tineret, în care tinerii se vor însilni prin entuziasmul lor constructiv, prin dorul lor de mai bine, de reformă, de lupte, de libertate, izvorit din iubirea cinstită și generoasă de țară și de popor.

Tineri și tinere!

Mișcarea Tineretului Progresist din România face apel la unirea tuturor tinerilor aparținînd sau nu unui partid politic, aparținînd sau nu oricărei asociații: sportive, culturale și religioase, într-o largă mișcare cuprinzînd

întregul tineret din România, în deplină libertate a cugetului, sub steagul luminos al culturii și al progresului pentru:

— A sprijini războiul just; pe front, sau desăvîrșind spatele de granit al frontului, lozinca întregului tineret să fie: *totul pentru victorie*.

— A porni îndată la refacerea țării noastre dragi, ruinată de Antonescu și de complicitii lui.

— A lupta pentru ridicarea nivelului economic și sanitar al tineretului din întreaga țară pentru a realiza condiții de muncă omenești și pentru înfăptuirea reformei agrare, atât de mult așteptată de tinerii plugari.

— A obține drepturi politice pentru tinerii de ambele sexe, de la vîrstă de 18 ani.

— A lupta pentru ridicarea nivelului cultural al întregului tineret al țării. Aceasta este cea dintîi datorie a tineretului intelectual, studenți și elevi.

România lui Antonescu devenise o pușcărie a tineretului, în care stăpînea revolverul și cenzura, în care rolul culturii se mărginea la apeluri, la jaf și la crime împotriva popoarelor pașnice și iubitoare de libertate, la ura șovină contra popoarelor conlocuitoare. Cărțile și ziarele au fost arse în piețele publice, iar din muzeu au fost scoase capodoperele de artă, care nu susțineau regimul de ignoranță și obscurantism.

Să luptăm pentru dezvoltarea liberă a culturii, în spiritul creator democratic.

Mișcarea Tineretului Progresist din România izvorită din necesitățile istorice ale prezentului, invită astfel întreg tineretul să contribuie la lupta pentru sprijinirea frontului, pentru refacerea țării, pentru nevoile cele mai acute ale tineretului, pentru cultură și progres.

Să ne unim puterile pentru reconstrucția țării, pentru o Românie frumoasă, liberă și democratică, așa cum au visat-o cele mai luminate minți ale neamului nostru, în care tineretul să poată duce o viață fără griji, curată, generoasă și îmbelșugată!

Comitetul de coordonare
al Mișcării Tineretului Progresist din România.

■ „România liberă”, an III, nr. 155 din 1 februarie 1945, p. 3.

1140

1945 februarie 1. Scrisoare a primăriei orașului Brezno (Cehoslovacia) în care se evidențiază aportul trupelor române la eliberarea localității și comportarea umană a militarilor români.

De la oficiul primăriei orașului Brezno
de pe Hron

Oficiul primăriei orașului Brezno de pe Hron certifică că armata română a luat cu asalt în ziua de 31 ianuarie 1945, la ora 4 dimineața, orașul, după un atac puternic, în urma căruia armata germană a fost silită să se retragă.

În același timp oficial primăriei salută pe domnul comandant al coloanei românești, locotenentul Popescu Ioan, care pătrunse în oraș în urmărirea inamicului.

Noi ne-am prezentat la domnul general Ioan Tănăsescu ca comandant al unităților române intrate în orașul Brezno și acestui general i-am pus serviciile noastre la dispoziție.

Mai departe certificăm că armata română la trecerea sa prin oraș s-a purtat față de populația civilă foarte bine și purtarea sa a fost ireproșabilă.

Brezno de pe Hron, la 1 februarie 1945

Primer,
<indescifrabil>

Pentru conformitate,
Şeful Biroului 3,
Maior Al. Crințeanu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 257, f. 34; *Ecoul internațional al Revoluției din August 1944 și al contribuției României la războiul antihitlerist*, Editura Politică, București, 1984, p. 150.

1141

1945 februarie 3. Moțiune a organizației Frontul Plugarilor din județul Ilfov prin care se cere formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic și infăptuirea reformei agrare.

Organizația Frontului Plugarilor din județul Ilfov, adunată în cea dintâi conferință județeană a sa, constată că ideea de organizare a țăranilor devine astăzi tot mai cunoscută printre plugari.

Elementele reacționare din conducerea Partidului Național-Țărănesc și Partidului Liberal au început o contrapropagandă criminală de intimidare, dar tocmai această înversunare a lor dovedește că ideea trăiește și e în plină creștere.

Munca de organizare este abia la început, dar ea va fi continuată cu toată vigoarea pentru a face din județul Ilfov o citadelă a adevăratei democrații.

Din rapoartele citite de reprezentanții plășilor, conferința județeană constată că județul Ilfov este unul din județele cele mai apăsate de exploatarea moșierească.

Programul F.N.D.

Pentru a se termina o dată cu această stare nenorocită, țărâniminea ilfoviană salută cu bucurie Programul de guvernare al F.N.D. prin care se hotărăște a se confisca pământurile criminalilor de război, ale celor vînduți nemțiilor, ale sabotorilor și ale celor ce au peste 50 ha.

Pământul acesta a fost îndeajuns plătit cu truda și sudoarea țăranilor. Reforma agrară este prima și cea mai importantă dintre sarcinile noastre.

Plugărimea județului Ilfov își dă completa ei adeziune la Programul de guvernare al F.N.D.-ului și cere ca el să devină cît mai curînd fapt îndeplinit.

Din rapoartele citite se constată de asemenea rîvna cu care se muncește la țară, de către plugari, pentru a ridica producția și a ajuta efortul de război în vederea terminării lui cît mai neîntîrziat. Moșierii și speculanții duc o politică de sabotare și de slăbire a frontului intern, atât din punct de vedere economic, cît și din punct de vedere sufletesc. Este nevoie de o campanie susținută, care să chemă pe toată lumea la datorie. Trebuie căpătată încrederea marilor noștri aliați și în special a Uniunii Sovietice. Trebuie ajutată armata țării, care luptă pentru zdrobirea fiarei hitleriste, luptă dusă alături de Armata Roșie eliberatoare.

Se cere guvern F.N.D.

Lucrul acesta nu-l poate realiza cum se cuvine decât un guvern al F.N.D. De la guvernul actual nu ne putem aștepta la nimic.

Partidul Național-Tărănesc și Partidul Liberal, elementele lor reacționare, nu vor ca pămîntul să fie al celor ce-l muncesc. Nimici nu cunoaște mai bine ca țaranul situația pămîntului. El știe cine are și cine nu are pămînt. Țărani trebuie să hotărască prin comitetele sătești și să treacă la înfăptuirea imediată a reformei agrare. Mintuirea nu poate veni nici de la stăpînii de pînă ieri, nici de la cei ce-i slujesc, vătășeii și jandarmii satelor. Soarta plugarilor stă în însăși mîna lor.

Cu aceste gînduri Frontul Plugarilor din județul Ilfov pornește din nou la muncă și luptă pentru realizarea reformei agrare.

■ „Timpul”, an IX, nr. 2 761 din 3 februarie 1945, p. 3.

1142

1945 februarie 3. Moțiuni votate de muncitori din diferite uzine și fabrici din București prin care aderă la programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.

Guvern F.N.D.
singura chezăsie a refacerii țării

Muncitorimea își manifestă cu energie hotărîrea de a lupta pentru democratizarea țării

Moțiunile marilor întreprinderi din Capitală
pentru ridicarea producției

Noi muncitorii, muncitoarele, tineri și funcționari ai fabricii „Moara Românească”, întrunindu-ne în adunarea muncitorilor de fabrică și luînd în discuție sarcinile noastre în vederea congresului, am constatat că țara noastră se găsește în marginea prăpastiei datorită elementelor trădătoare care au împins poporul român la un război de jaf împotriva marii noastre vecine U.R.S.S.

Că, în același timp, economia țării era jefuită de cotropitorii nemți împreună cu fasciștii români. De aceea am înțeles datoria noastră de a

contribui la terminarea războiului împotriva fascismului, ca apoi să trecem la refacerea țării, să ridicăm producția.

Cu toate greutățile tehnice, am reușit să ridicăm producția de la 4 000 kg pînă de război la 16 000 kg pe zi, de la 16 000 pînă pe zi pentru consumul populației civile la 42 000 pînă pe zi, pentru a contribui și noi la războiul de nimicire a fascismului și la ajutorarea economică a țării.

Considerăm că nu este de ajuns și ne-am luat angajamentul să muncim cu toată puterea noastră pentru a ridica și mai mult producția.

Cu toate aceste sforțări nu vom putea face față tuturor nevoilor interne și frontului, dacă nu ducem lupta, necruțători, pînă la stîrpirea definitivă a elementelor sabotoare, a speculanților și a criminalilor de război care fac totul pentru a împiedica munca noastră, lupta noastră pentru binele patriei, pentru binele poporului.

Nu vom inceta lupta pînă cînd frații noștri țărani nu vor avea pămînt. Să li se împartă pămîntul marilor moșieri, al celor ce au furat, al criminalilor de război și al trădătorilor poporului.

Vom lupta cu toate forțele pentru aplicarea programului de guvernare al F.N.D., singurul care este în stare să salveze poporul român.

Vom păzi cu sfîrșenie Frontul Unic Muncitoresc, ca niciodată să nu fie atinsă unitatea clasei muncitoare. Acel care va îndrăzni să se atingă de unitatea clasei muncitoare, se va lovi de hotărîrea noastră de luptă.

Pentru împroprietărirea țăranilor cu pămînt

Noi salariații uzinelor „Laromet”, muncitori, muncitoare, tineri și funcționari, întrunîți în adunarea noastră generală, trimitem un salut fierbinte primului congres al Sindicatelor Unite și ne luăm angajamentul de a mări producția cu 50 la sută.

Aceasta pentru ajutorarea frontului, pentru nimicirea cît mai grabnică a fascismului.

Vom lupta pentru împroprietărirea țăranilor cu pămînt.

Pentru păstrarea cu sfîrșenie a unității clasei muncitoare.

Pentru stîrpirea sabotorilor, speculanților și a criminalilor de război.

Pentru a aduce la cîrma țării un guvern al F.N.D.-ului și pentru aplicarea programului de guvernare, care este singurul în măsură să salveze țara.

Pentru aplicarea programului de guvernare al F.N.D.

Noi salariații Uzinelor Comunale București, adunîndu-ne pentru a discuta despre lucrările Congresului Sindicatelor din România am constatat că fără munca noastră de a mări randamentul pentru refacerea țării nu se poate termina războiul de nimicire a fascismului. Ne luăm angajamentul să luptăm pentru democratizarea țării prin aducerea unui guvern al F.N.D.-ului, singurul care este în stare să stîrpească, cu ajutorul nostru, toate elementele ticăloase care au rămas ca agenți ai lui Hitler și Antonescu, pentru a sabota, pentru a specula și pentru a împiedica aplicarea condițiilor de armistițiu, de a stîrpi pe criminalii de război, care sănătăvați de dezastrul țării.

Ne luăm angajamentul să luptăm cu toate puterile noastre, pentru a aduce la cîrma țării un guvern al F.N.D. și pentru aplicarea programului de guvernare al F.N.D.

Ne luăm angajamentul să ducem lupta pentru împroprietărirea țăranilor cu pămînt.

Ne luăm angajamentul să păzim cu viața noastră Frontul Unic Muncitoresc, singurul care poate garanta victoria clasei muncitoare și a poporului român, în lupta sa pentru distrugerea cît mai repede a fascismului, pentru o prietenie trainică cu marea republică U.R.S.S., pentru refacerea țării.

Vom tipări milioane de cărți pentru luminarea
muncitorilor și țăranilor

Noi muncitorii și muncitoarele de toate vîrstele de la „Monitorul oficial” și „Imprimeriile Statului”, luînd în dezbatere și analizînd toate chestiunile care au fost discutate la congresul Uniunii noastre grafice, am hotărît următoarele:

1. Să luptăm cu toate forțele noastre pentru a mări producția fabricii cu 50 la sută, pentru a ajuta și noi cu forțele noastre la lichidarea cît mai repede a fascismului în interiorul și exteriorul țării.

2. Să luptăm cu toată forța noastră de muncă ca în timpul cel mai scurt să tipărim milioane de cărți pentru luminarea muncitorilor și țăranilor. De asemenea ne luăm angajamentul în fața Congresului general al Uniunilor Sindicale din întreaga țară, să luptăm pentru confiscarea averilor criminalilor de război și întrebuițarea acestor averi pentru tipărirea a milioane de cărți pentru refacerea țării.

3. Ne luăm angajamentul solemn să luptăm ca în fabrica noastră să nu mai fie nici un element fascist, profascist, sau dușman regimului democratic, iar în același timp vom lupta pentru demascarea și arestarea tuturor criminalilor de război și cerem judecarea lor de către tribunalele poporului.

4. Noi muncitorii tipografi de la „Monitorul oficial”, „Imprimeriile Statului” ne luăm angajamentul că vom lupta ca să se respecte în întregime condițiunile generosului armistițiu oferit de marea noastră aliată și prietenă Uniunea Sovietică.

5. Vom lupta contra speculanților care ne jefuiesc ca în codru și cerem să li se aplice pedeapsa cu moartea, iar în același timp luptăm pentru ca prin forțele noastre să creăm cooperative cu toate articolele de primă necesitate.

6. Ne luăm angajamentul să luptăm pentru a strînge legăturile cu țăranii, fiindcă ei sunt frații noștri cei firești și deci luptăm cu toată energia noastră pentru înfăptuirea reformei agrare prin împroprietărirea țăranilor.

7. Vom lupta pentru menținerea și întărirea Frontului Unic Muncitoresc, vom demasca pe toți trădătorii clasei noastre muncitorești.

8. Vom lupta prin comitetul nostru de fabrică pentru demascarea sabatorilor și dușmanilor muncitorimii.

9. Vom lupta ca femeile noastre muncitoare să obțină salarii egale la muncă egală cu bărbații, pentru ocrotirea, pentru însinătarea de maternitate, leagăne și grădinițe pentru copiii muncitorilor din fabrica noastră.

10. Vom lupta pentru a asigura tineretului condițiuni de muncă omenesti, corespunzătoare cu vîrsta lor.

Ne luăm angajamentul să luptăm pentru toate aceste 10 puncte din moțiunea noastră prin Unitatea Sindicală, prin Frontul Unic Muncitoresc și pentru un guvern al Frontului Național-Democrat.

**Pentru întărirea Frontului
Unic Muncitoresc**

Noi, muncitorii vîrstnici și tineri, femei și bărbați din fabrica „E. Wolff”, întrunindu-ne în adunarea generală pe fabrică am hotărît următoarea moțiune:

1. Ne luăm angajamentul în fața Congresului general de a se spori producția în timp de 15 zile cu 75% procent.
2. Ne angajăm a susține cu toate forțele noastre și de a întări F.U.M.
3. Noi muncitorii din fabrici, ateliere și uzine vom lupta alături de frații noștri țărani, pentru aplicarea reformei agrare.
4. Totodată ținem să reamintim tovarășilor congresiști că am luat cunoștință de programul de guvernare al F.N.D., pe care îl aprobăm cu totul, luîndu-ne angajamentul de a susține aplicarea lui în practică.

**Pentru aprovisionarea
frontului și populației**

Noi muncitorii vîrstnici și tineri, femei și bărbați din fabrica „Apretura” S.A.R., întrunindu-ne în adunarea generală pe fabrică, am hotărît următoarea moțiune:

1. Ne luăm angajamentul în fața Congresului general de a spori producția, în timp de 15 zile, cu 20% față de cea de acum, deci cu 120% față de cea dinainte de 23 August.

Aceasta, întrucât considerăm ca o datorie patriotică aprovisionarea frontului, grăbirea victoriei împotriva fascismului, refacerea economică a țării și o mai bună aprovisionare a populației de la orașe și sate cu produse industriale.

2. Ne angajăm a susține cu toate forțele noastre Frontul Unic Muncitoresc, a-l întări și a lupta în rîndurile lui pentru doborârea fascismului intern și extern și pentru realizarea revendicărilor generale ale muncitorilor și oelor speciale ale femeilor și tineretului.

3. Vom lupta alături de frații noștri țărani pentru aplicarea reformei agrare și pentru îmbunătățirea situației lor.

4. Vom sprijini și susține aplicarea programului de guvernare F.N.D. de care am luat cunoștință și pe care îl aprobăm în totul.

Lupta noastră și eforturile noastre vor fi neîntrerupte, pînă la completa realizare a celor de mai sus.

**Contra oricărei încercări
de spargere a unității
muncitorești**

Noi, muncitorii și funcționarii fabricii I.A.R. București-Fîntînica, întru-niți azi 29 ianuarie 1945, trimitem salutul nostru frățesc de solidaritate muncitorească tuturor tovarășilor care reprezintă întreaga muncitorime din țara

noastră, precum și tovarășilor delegați din Uniunea Sovietică, Iugoslavia, Franța, Bulgaria etc., întruniți azi în parlamentul românesc.

Ne luăm angajamentul solemn că vom susține și vom întări cu orice preț scumpa noastră unitate muncitorească, încheiată la 1 Mai 1944, pînă la victoria finală, luptînd contra oricărei încercări de spargere a acestei unități atât de greu obținute.

Ne angajăm de a da toată osteneala noastră în vederea măririi producției de război, de aceea ne-am hotărît cu toții laolaltă de a mări producția cu 25%. Cerem insistent ca fabrica, care este dispersată în diferite părți ale țării, să fie readusă la Brașov.

Luăm angajamentul de a sprijini pe frații noștri țărani, în lupta lor pentru pămînt, în spiritul programului de guvernare al Frontului Național-Democrat.

Vom lupta cu toată puterea noastră pentru pedepsirea exemplară a criminalilor de război și a speculanților, vom fi vigilenți, pentru a demasca prin rîndurile noastre pe orice sabotor sau provocator de dezordine în disciplina noastră proletără.

În sfîrșit, ne angajăm cu toții de a respecta și de a îndeplini orice datorie, care va fi partea noastră pentru realizarea sinceră a tuturor problemelor, care trebuie înfăptuite prin hotărîrile Congresului general al Sindicatelor Unite din România.

Acstea vor fi rezolvate numai de un guvern al F.N.D., pe care-l și cerem cu toată hotărîrea.

■ „Scîntea“, an II, nr. 128 din 3 februarie 1945, p. 1 și 3.

1143

1945 februarie 3. Comunicat al sindicatului muncitorilor tipografi prin care își afirmă hotărîrea de a nu mai tipări lucrări care conțin atacuri la adresa Frontului Național-Democratic.

Comunicatul sindicatului muncitorilor tipografi

Comitetul sindical al muncitorilor și muncitoarelor din Industria Grafică din Capitală, luînd în discuție — pe de o parte — atacurile pe care reacțiunea le-a dezlănțuit în ultimul timp împotriva Frontului Național-Democrat și a programului său de guvernare, care este singura chezășie de democratizare reală a țării, de îmbunătățire a situației muncitorimii, țărănimii și întregului popor, de însănătoșire a vieții sociale și singura garanție de mărire a efortului de război, pentru distrugerea definitivă a hitlerismului și fascismului, iar pe de altă parte hotărîrea muncitorilor de la atelierele „Curierul“ de a nu mai lucra ziarul „Dreptatea“ atîta timp cît va face jocul anumitor elemente reaționare din Partidul Național-Țărănesc, prin inverșunatele atacuri dușmănoase, hotărăște să lanseze următorul apel către muncitorimie grafică din Capitală:

Muncitorii tipografi, ca și întreaga muncitorime și întregul popor român, după dureroasa experiență cauzată de dezbinarea din trecut, cînd erau niște instrumente în mîinile reacțiunii și fascismului în dezvoltare, după 23 August s-au trezit și înțeleg să pareze orice noi atacuri și lovituri ale reacțiunii și rămășițelor fascismului din România. De aceea hotărîrea muncitorilor de la „Curierul” este considerată ca un act de demonstrare a conștiinței muncitorești pe linia trasată de Congresul Uniunii muncitorilor și muncitoarelor din Industria Grafică din România.

Exemplul muncitorilor de la „Curierul” trebuie urmat de întreaga muncitorime grafică din Capitală, astfel că oriunde reacțiunea caută să strecăre atacurile, în broșuri, în presă sau în manifeste, muncitorii să-și încordeze toată atențunea și să refuze a lucra tot ceea ce constituie un atac la adresa noastră.

Acest comunicat a fost supus adunării tuturor comitetelor de fabrică din Capitală, în număr de peste 300, care într-un singur glas au fost de acord a fi dat publicitatea.

■ „Timpul”, an IX, nr. 2 761 din 3 februarie 1945, p. 5.

1144

1945 februarie 3. Raport care semnalează condițiile eliberării, în urma unor lupte grele, a orașului Rožňava (Cehoslovacia).

Corpul 6 armată
Stat major

Nr. 39 133 din 3 februarie 1945
către
Armata 4
dlui general Dragomir, subșef
de stat major

Am onoarea a raporta următoarele:

I. Prin „Buletinul informativ” nr. 52 de luni 29 ianuarie 1945 s-a publicat ordinul de zi al Comandamentului Suprem, prin care se citează faptele de arme ale Frontului 2 ucrainean.

Prin notița nr. 249 din 24 ianuarie se completează în sensul că și Armata 4 a contribuit la cucerirea orașului Rožňava.

Pentru Corpul 6 armată, care a singurat în această luptă grea, nu se specifică nimic.

II. Corpul 6 armată, prin darea de seamă a operațiunilor de la 12–22 ianuarie 1945, înaintată cu nr. 38 868 din 26 ianuarie 1945, a demonstrat bătălia grea care a fost dusă timp de 10 zile, rezumînd:

1. Greutățile mari ale terenului și influența lui asupra atacului; greutățile anotimpului.

2. Forțele atacatoare, în spăță infanteria corpului de armată, nu era de munte, specializată în lupta în munți.

3. Superioritatea infanteriei în raport de inamic de la 1 1/2 la 1 — ceea ce nu contează.

Inamicul foarte puternic și bine organizat la teren.

4. Rezultate obținute — foarte frumoase:

a) Peste 1 000 prizonieri capturați în luptă.

b) Pierderile inamicului mari (numai într-un sat — Krásnaohgorka Luka — s-au găsit peste 140 morminte — deci scoși din luptă sigur 2 000 răniți și morți.

c) Capturi importante:

- 50 mitraliere
- 14 aruncătoare
- 48 puști mitralieră
- 50 pistoale mitralieră
- 610 arme individuale
- 300 mine
- 2 000 grenade
- 300 rachete
- 3 aparate de radio „G“
- un depozit materiale geniu (sirmă etc.).

5. Pierderile corpului de armată — impresionante:

morți: 9 ofițeri
5 subofițeri

448 trupă

răniți: 84 ofițeri
75 subofițeri
2 261 trupă.

Pierderi aproape exclusiv la luptătorii din linia întii.

Acste cifre demonstrează dirzenia luptei și greutatea bătăliei.

6. Succese tactice:

— s-a frânt rezistența puternică din munții Spilitka Planina, care a copereau comunicația importantă Kaschau—Rožnava;

— s-a cucerit importantul centru Rožnava — primul oraș cehoslovac dezrobit de forțele române;

— s-a deschis drumul armatei prin defileul Rožnava.

În concluzie a fost dată o bătălie mare, grea, cu care se măndrește și armata română și Corpul 6 armată care a executat-o.

Este una din bătăliile cele mai grele date în actualul război de vreun corp de armată român, cu succese atât de frumoase — care va rămâne în istoria militară românească.

III. Este de neîntăles cum această bătălie a fost trecută sub tăcere și alte acțiuni de mai puțină importanță sănătate specificate și glorificate prin Ordin de zi și radio.

Cîștigul unei bătălii crunte soldată cu pierderi pentru inamic și pentru noi cred că are o mai mare valoare decât cedarea sub presiune și prin manevră a inamicului care și execută și el manevra lui.

Nu diminuez deloc aceste succese, dar o proporție trebuie păstrată.

Îmi permit să adaug că sufletul acestei bătălii a fost domnul general comandant al Corpului de armată, în acel timp domnul general Petre Cameniță,

și energica conducere a domnilor generali comandanți de divizii și în special domnii generali Marinescu Gh. și Corbuleanu Mihai — citateți prin Ordinul de zi al Corpului de armată.

Îmi fac o datorie de conștiință pentru a raporta această nedreptate, ca unul ce am trăit acțiunea zi și noapte în această grea bătălie, rugind să binevoiți a interveni să fie pusă în adevărata ei lumină de sacrificiu și victorie, fiind una din cele mai mari bătălii cîștigate de corpul de armată care, nu știu (datorită) căror cauze, este trecută sub tăcere, spre uimirea tuturor participanților.

Avem toată încrederea în comandamentul armatei care a condus și urmărit această bătălie că va interveni cu toată convingerea spre a se face dreptate.

Şeful de stat major,
Colonel Dumitriu T. C. I.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 782, f. 419—422.

1145

1945 februarie 4. Relatare asupra desfășurării întrunirii Mișcării Tineretului Progresist din România, la care a luat parte și tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Tineretul încadrat în
Mișcarea Tineretului Progresist
a cerut guvern F.N.D.

Duminică 4 februarie a avut loc în aula Academiei Comerciale prima mare întrunire a Mișcării Tineretului Progresist. Mii de tineri și tinere din toate organizațiile democratice și asociațiile de elevi și studenți, tineri muncitori din fabricile Capitalei au populat sala, veniți să asculte cuvîntul reprezentanților tineretului.

Într-un entuziasm de nedescris, tinerii și tinerele au acoperit cu aplauze furtunoase cuvîntările care au subliniat lozincile ceasului de față și doleanțele specifice ale tineretului.

Sala era împodobită cu steaguri și pancarte cu lozincile: „Trăiască Mișcarea Tineretului Progresist!”, „Tineretul luptă pentru un guvern al F.N.D.!”, „Drept de vot de la 18 ani în sus!”, „Vrem democratizarea învățămîntului!”, „Cerem desființarea premilitariei!” etc.

La Mișcarea Tineretului Progresist au aderat asociațiile studențești, Uniunea Tineretului Comunist, Uniunea Tineretului Socialist, tineretul din Frontul Plugărilor, tineretul Național-Liberal (Tătărăscu), organizația Sportului popular, tineretul din Uniunea Patriotică, tinerii din Uniunea Populară Maghiară etc. precum și numeroși tineri fără partid.

Înainte de deschiderea adunării corul Sindicatului ospătari a executat un marș al tinereții.

Apoi dl Călin Popovici, președintele Mișcării Tineretului Progresist, anunță în aplauzele asistenței prezidiul de onoare format din cei trei mari conducători ai Națiunilor Unite în frunte cu mareșalul Stalin (*Aplauze furtonoase salută prezidiul de onoare*).

Cuvîntarea dlui Călin Popovici

Luînd cuvîntul dl Călin Popovici subliniază necesitatea mobilizării întregului tineret cînstit și antifascist, alături de Mișcarea Tineretului Progresist, arătînd însemnatatea, rolul și scopul acestei mișcări. În continuare spune că în această luptă nu trebuie să precupețim nici un efort, căci numai așa vom grăbi nimicirea fiarei fasciste și vom putea săvârși o viață mai bună, de progres, libertate și civilizație. Arată apoi cum elanul și energia tineretului au fost speculate în trecut. Încheie cu cuvintele: „Trebue săvîrșit fascismul cu desăvîrșire oriunde s-ar ascunde el și să intonață o reală democrație bazată pe fapte. Revendicările tineretului progresist vor fi satisfăcute numai de un guvern al F.N.D.-ului. Trebuie deci să ne luăm angajamentul de a lupta pentru un guvern al Frontului Național-Democrat“.

În numele medicinîștilor

Din partea studenților în medicină vorbește tînărul Paul Jacobini, care arată atitudinea studenților democrați față de provocarea de la 24 noiembrie, cînd un grup de studenți provocatori au încercat să reintroducă în sînul studenților medicinîști principiile fascisto-legionare. Cere sancționarea vinovatîilor.

Salutul U.T.C.

Tov. Mihnea Gheorghiu aduce salutul Uniunii Tineretului Comunist. După ce subliniază importanța acestei prime întruniri a tineretului progresist, spune că în trecut au fost numeroase încercările dușmanilor unității tineretului de a dezbină pe tineri „pentru a-i zvîrli apoi, slăbiți și cu rîndurile rărite, în jugul lor“.

„Nu vom uita niciodată pe acești șerpi veninoși care ne-au învîrjit și ne-au trimis să pierim în închisori sau pe ogoarele popoarelor pașnice ale Uniunii Sovietice“.

Arată că și astăzi mai sunt politicieni care continuă vechile metode, care împiedică reforma agrară, care sabotează efortul de război, care pun obstile în calea democratizării învățămîntului și caută să mențină fascismul în armată și premilitărie și care refuză să acorde tineretului drepturi politice. „Elementele reaționare, în frunte cu Iuliu Maniu, stînjenesc eforturile poporului de a ieși din impasul greu în care se găsește țara“. Sala întreagă protestează împotriva diversiunilor reaționare ale lui Iuliu Maniu.

Tov. Constantin Năstase vorbește în numele tineretului din sindicate, arătînd că tineretul muncitor este cînștient de datoria patriotică ce o are față de țară de a mări producția și a da totul pentru front „în cantități cît mai mari și de calitate cît mai bună“. Încheie spunînd că tineretul din sindicate intinde o mină frătească întregului tineret în cadrul Mișcării Tineretului Progresist.

Din partea Tineretului Socialist, tov. Gelu Vasilescu cheamă tineretul la „o singură ură: împotriva celor ce au deslănțuit ura, la un singur război: împotriva celor care au dus un război de jaf și cotropire, la o singură născă: la munca de reconstrucție a țării“.

Prietenul Florin Popazu aduce salutul tineretului din Frontul Plugarilor, spunind că numai prin reforma agrară tineretul țărănesc va putea ieși din situația grea în care se zbate.

Salutul tineretului patriotic

Prietenul N. Rădescu aduce salutul tineretului din Uniunea Patriotilor. Arată necesitatea de a susține cu tot avântul frontul antihitlerist și de a lupta în contra elementelor reaționare din spatele frontului, care sabotează eforturile F.N.D.-ului.

Dl Ion Bulgar aduce salutul organizației tineretului Național-Liberal (Tătărăscu).

Salutul tinerilor poeți

Din partea grupului de artă și poezie, vorbește prietenul Geo Dumitrescu care, într-o caldă și impresionantă cuvântare, definește rolul poetului și scriitorului în lupta pentru progres și libertate. Încheie cu cuvintele: „În elanul de muncă ce a cuprins umanitatea, noi scriitorii progresiști trebuie să fim în primele linii. În acest ceas cînd penițele se pregătesc pentru marea cîntec al omului, pentru marea imn al muncii, vă adresez de aici acest cuvînt de începere, care este și un îndemn, poetul să cînte pentru oameni, pentru toți oamenii“.

Prietenă Etelca Czico aduce salutul tineretului din Uniunea Populară Maghiară. Arată că dușmanul comun al tineretului român și maghiar este fascismul. De aici urmează necesitatea luptei unite pentru distrugerea lui. Cere tineretului să nu confundă poporul maghiar cu fascismul maghiar, precum nici Armata Roșie n-a confundat poporul român cu fascismul român.

Prietenul Tudor G. Vasile aduce salutul organizației Sportului popular, iar tov. Rotaru Ilie aduce salutul tineretului C.F.R.-ist.

Urmează saluturile delegațiilor diferitelor facultăți și școli din București: Gh. Löther — Facultatea de textile, Teodor Șerban — Politehnică, Radu Crăiniceanu — Arhitectură, Zloban — Academia Comercială, Julian Petrescu — Științe, Biserică — Facultatea de drept, Elena Diaconu — Litere și filozofie.

Din partea studenților luptători pe front a luat cuvîntul studentul Niculescu-Mizil care, între altele, a subliniat necesitatea urgentei democratizării a armatei.

Elevii Dumitru Calimachi, Atanasie Bustea și Petre Porac aduc salutul liceelor și al comitetelor de clasă.

Dl Călin Popovici dă citire adeziunilor și saluturilor trimise de diferite alte organizații de tineret.

Ia cuvîntul tovarășul Nicolae Ceaușescu

După ce aduce mulțumiri pentru participarea tineretului la această adunare, subliniază deosebită importanță ce o prezintă pentru România unirea tuturor organizațiilor de tineret într-un front comun, pentru grăbirea

victoriei și pentru o pace căt mai durabilă. „Această Mișcare a Tineretului Progresist din România este nu numai un început, dar un imbold la lupta pentru distrugerea Germaniei hitleriste. Toate eforturile noastre să fie îndrepătate spre victorie. Nu numai în vorbe dar și în fapte: trebuie să muncim în fabrici, ogoare, laboratoare, pretutindeni, pentru armată, pentru front”.

Arată apoi că lupta pentru un viitor mai bun merge pe drumul înfrățirii întregului tineret de toate naționalitățile.

În încheiere tovarășul Ceaușescu face un apel călduros către toți tinerii spre a fi activiști și sprijinitori ai Mișcării Tineretului Progresist pentru o viață mai bună și mai fericită (*Aplauze puternice*).

Se dă citire telegramelor adresate Maiestății sale regelui, Consiliului Frontului Național-Democrat și organizațiilor tineretului antifascist din Uniunea Sovietică și ale celorlalte Națiuni Unite.

În Moțiunea votată cu entuziasm de întreaga asistență se spune:

Adunarea Tineretului Progresist cere formarea imediată a unui guvern unitar și capabil să rezolve toate problemele actuale ale țării. Noi cerem un guvern al Frontului Național-Democrat.

Mișcarea Tineretului Progresist și întregul tineret prezent la această întrunire își iau angajamentul de a mobiliza masele largi ale tineretului și de a lupta pentru:

1. Mărirea efortului de război în mărirearea producției, în strîns contact și ajutorare a armatelor care luptă pe front.
2. Participarea la munca de refacere a țării.
3. Pentru ridicarea nivelului economic, sanitar și cultural al tineretului.
4. Pentru drepturi politice tuturor tinerilor și tinerelor de la 18 ani în sus.
5. Pentru reforma agrară care va asigura condiții omenești tinerelui țărănesc.
6. Desființarea premilităriei.

Apoi tineretul a pornit încolontat cu steaguri și pancarte, manifestând pentru un guvern al F.N.D. și pentru doleanțele lui.

Prin marele număr al participanților, prin entuziasmul lor și prin importanța chestiunilor dezbatute, această primă întrunire a Mișcării Tineretului Progresist trebuie să însemne un moment de mare însemnatate pe drumul unirii întregului tineret din România sub steagul democrației și progresului.

■ „Scînteia”, an II, nr. 132 din 7 februarie 1945, p. 5.

1146

1945 februarie 4. Declarație a președintelui organizației Iași a Partidului Național-Țărănesc prin care sprijină programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.

Consider că programul de guvernare al F.N.D.-ului este un program minimal, care poate fi adus la îndeplinire cu consimțămîntul tuturor oamenilor care simt democratic.

Este datoria tuturor cetățenilor cinstiți și dornici de a scoate țara din situația în care se află de a-și da mîna și a colabora sincer pentru înfăptuirea acestui program minimal.

Consider reforma agrară ca o operă de înaltă dreptate socială care nu mai poate întîrzi. Clasele muncitoare, care au suferit și suferă crunt, trebuie să fie recompensate, astfel ca situația lor economică să fie în viitor cît mai bună.

Armata trebuie să sufere o radicală prefacere în sensul democratizării ei prin chemarea la comandă a conducătorilor pătrunși de cel mai înalt spirit umanist.

Industria țării trebuie pusă în situația de a asigura un randament de producție cît mai mare pentru a da o viață omenească tuturor muncitorilor.

Sănătatea și educația poporului stau, de asemenea, pe primul plan în redresarea țării.

Datoria tuturor acelora care simt curat românește este să-și dea mîna pe deasupra partidelor politice și, alcătuind un front de luptă, să activeze pentru aducerea la îndeplinire a programului minimal al F.N.D.-ului, la care subsemnatul aderă cu convingerea că fac cel mai înalt act de patriotism.

■ „România liberă”, an III, nr. 158 din 4 februarie 1945, p. 1.

1147

1945 februarie 5. Moțiune adoptată la Craiova prin care se cere instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

Cetățenii Craiovei, adunați azi 3 februarie a.c. în Piața Teatrului Național, luând poziție față de programul de guvernare al F.N.D. stabilesc:

Guvernul actual duce prin manevrele reaționarilor din guvern la înrăuțirea relațiilor noastre cu Uniunea Sovietică și cu ceilalți aliați și la o adincire a mizeriei în care se zbate poporul român. Acest guvern nu se poate bucura de încredere poporului.

Cerem participarea cu maximum de efort la războiul pentru zdrobirea cît mai grabnică a fiarei hitleriste. Ne angajăm și noi aici în Craiova să ridicăm producția cît mai mult.

Îndeplinirea riguroasă a condițiilor Convenției de armistițiu ca garanție de bază a cuceririi încrederii Națiunilor Unite.

Schimburi comerciale cu toate țările democratice, mai ales cu Uniunea Sovietică, pentru a asigura aprovizionarea cu materii prime și cu mașinile necesare ridicării producției.

Cerem înfăptuirea reformei agrare:

a) să se confiște pămînturile criminalilor de război, ale moșierilor plecați cu nemții și ale celor care sabotează lucrările cîmpului de pe moșile lor.

b) să se confiște pămîntul ce depășește 50 ha al celorlalți moșieri.

c) să se împroprietărească, cu pămînturile confiscate, țărani fără pămînt și cu pămînt puțin, să se constituie din pămînturile confiscate un fond de rezervă de 5 la sută la dispoziția statului pentru a împroprietări țărani din regiunile fără pămînt sau cu pămînt insuficient.

d) să se creze centre de mașini agricole prevăzute cu tractoare, pluguri, semănători, treierători etc. care să fie închiriate plugarilor pe un preț minim.

e) prețul pământului confiscat și dat țăranilor să se fixeze la o sumă egală cu valoarea recoltei unui an. Plata să se facă statului în zece rate anuale.

Măsuri împotriva speculanților și sabotorilor, sprijinirea comercianților și industriașilor cinstiți.

Reorganizarea armatei în spirit democratic, epurarea ei și reîntoarcerea prizonierilor de război din U.R.S.S., ceea ce o va realiza guvernul F.N.D.

Arestarea și judecarea criminalilor de război, luând exemplu de la poporul bulgar, francez etc.

Aceste probleme atât de arzătoare nu pot fi rezolvate decât de un guvern al F.N.D.-ului. De aceea noi asigurăm consiliul F.N.D. ca aici la Craiova, alături de întregul popor român, să transformăm programul de guvernare al F.N.D. în steag de luptă a mulțimii și de realizări concrete.

Nu vom înceta lupta noastră pînă nu vom vedea realizat programul de guvernare al F.N.D. de către un guvern F.N.D.

Trăiască forțele democratice și programul de guvernare al F.N.D.!

Vrem un guvern F.N.D.!

Trăiască prietenia dintre poporul român și celelalte popoare dornice de libertate în frunte cu Uniunea Sovietică!

Trăiască Armata Română și Armata Roșie înfrățite în lupta împotriva fiarei hitleriste!

Moarte criminalilor hitleriști!

După aceea a avut loc o impresionantă manifestație de stradă trecind prin toate străzile din centrul orașului, pornind din Piața Teatrului Național pînă în fața Palatului de justiție.

Manifestația a făcut o impresie puternică în oraș.

■ „România liberă”, an III, nr. 159 din 5 februarie 1945, p. 3.

1148

1945 februarie 5. Reportaj asupra desfășurării adunării populare din Iași cu ocazia căreia reprezentanții tuturor partidelor și organizațiilor politice au cerut instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

Marea adunare populară din Iași

Reprezentanții tuturor partidelor politice și ai tuturor organizațiilor au cerut guvern F.N.D.

Prin telefon de la corespondentul nostru

Iași, 5. În orașul nostru s-a ținut ieri o mare adunare populară convocată de F.N.D.

Adunarea a fost deschisă de tov. Niculi Ion, președintele Sindicatelor Unite.

Cuvîntarea reprezentantului Partidului Național-Liberal

În aclamațiile celor prezenți, a păsit la tribună reprezentantul Partidului Național-Liberal, dl Eduard Lăzărescu, care a rostit următoarele:

În scrisoarea semnată de mine și prietenul meu Teodor Zipa, apărută în „Moldova liberă” din 4 februarie, am aderat la programul de guvernămînt al F.N.D.

Aici la Iași, împotriva reacțiunii din întreaga țară, am pornit lupta sinceră, de sinceră colaborare cu forțele patriotice. S-au alăturat mai toate forțele democratice pentru a închega într-un singur mănușchi acea putere de neînțeles care va triunfa.

Am citit și recitit programul de guvernare F.N.D. și socotesc că el cuprinde toate năzuințele bunilor români.

Ce cuprinde acest program? Democratizarea armatei. În această privință putem să luăm un exemplu de la armata sovietică victorioasă. Apoi cuprinde exproprierea. Această expropriere este absolut necesară, căci fără ea pierde întreaga pătură țărănească. Ea se găsește în programul de totdeauna al Partidului Național-Liberal.

Programul F.N.D. convine tuturor opinioilor luminoase și iubitoare de țară.

Noi toți avem datoria de a asigura poporului o viață mai omenească.

Partidul Național-Liberal a dat jertfe în lupta împotriva legionarilor. Prefectul Manciu a fost ucis de Corneliu Zelea-Codreanu la Iași. Pe peronul gării Sinaia a căzut șeful nostru, Duca. În ultimul timp a fost ucis Iamandi.

Am nădejdea că prin colaborarea tuturor celor iubitori de țară vom asigura României un viitor strălucit.

Cuvîntarea reprezentantului Partidului Național-Țărănesc

Domnul Negrescu Gheorghe, reprezentind Partidul Național-Țărănesc din Iași, îndelung aplaudat de cei prezenți, spune următoarele:

În calitate de delegat al organizației locale a Partidului Național-Țărănesc, țin să vă fac declarația în fața dvs. că organizația ieșeană înțelege să adere la programul de guvernare F.N.D.

Acest program eu îl consider nu ca un program al F.N.D., ci ca un program absolut necesar în clipa de față.

Dacă în guvernul actual mai sunt reaționari ce nu înțeleg mersul vremii, atunci ei trebuie să plece.

De cinci luni colaborez cu organizațiile locale patriotice și am găsit la conducătorii Partidului Comunist, Social-Democrat și Național-Liberal oameni într-adevăr democrați. Am căutat de aceea să-i secondez și să lucrez alături de ei.

Noi trebuie să stringem la un loc toate forțele democratice și să cerem îndeplinirea cu exactitate și sinceritate a condițiunilor armistițiului, pe care U.R.S.S. ni l-a acordat. Numai astfel vom fi socotiti ca un popor cînstit.

În ce privește punctele din programul de guvernare F.N.D., acel referitor la reforma agrară este un punct de onoare pentru toți români. Se impune crearea unei situații mai bune pentru țărani care sunt în mizerie.

Programul F.N.D. corespunde tuturor aspirațiilor țării. Este o datorie a noastră să luptăm pentru îndeplinirea acestui program.

Partidul Național-Țărănesc luptă de 25 de ani ca să capete un trai onomastic pentru țărărime. De data aceasta, alături de noi se găsesc Partidul Comunist, Partidul Social-Democrat, Partidul Național-Liberal. Prin efortul tuturor vom asigura indeplinirea integrală a programului de guvernare F.N.D. Toate forțele democratice sunt date de a se colaboreze pentru propășirea țării. De aceea trebuie să facem zid pentru a aduce la indeplinire acest program.

Cuvîntarea tov. dr. Mârza

Din partea Partidului Comunist a luat cuvîntul tovarășul dr. Mârza, care a adus dovezi concrete că se încearcă sabotarea aplicării armistițiului și că reacționarii cuibăriți în guvern și pe la diferite autorități sabotează cu îndîrjire epurarea armatei și a aparatului de stat. De asemenei, documentat, a explicitat modul cum se încearcă sabotarea producției de război, atât de necesară asigurării bunului mers al frontului.

Încheind, demonstrează că elementele reacționare din guvern pun bețe în roate spre a împiedica aplicarea armistițiului și refacerea economică a țării noastre.

În numele populației de pe întreg cuprinsul Moldovei cere realizarea căt mai grabnică a unui guvern F.N.D., singurul în măsură să pună capăt unei astfel de stări.

Cuvîntarea tov. Ganea

În numele organizației regionale a Partidului Comunist a luat cuvîntul tov. Ganea, care după ce a făcut o analiză a situației grele în care se află astăzi țara a precizat că viața economică este astăzi sabotată de reacționari, atât pe plan intern, că și pe plan internațional.

Moțiunea

După ce toți oratorii au vorbit imensei mulțimi adunate, s-a votat, prin aclamație, următoarea moțiune:

„Organizațiile democratice ale F.N.D., la care au aderat organizațiile județene ale Partidelor Național-Țărănesc și Național-Liberal, adunate astăzi la marele miting al orașului și județului Iași, analizînd situația grea în care se găsește țara românească, aflată la un pas de marginea prăpastiei, pentru ca țara românească să poată ieși din impasul în care se află, toate forțele democratice din orașul și județul nostru și organizațiunile locale ale Partidelor Național-Țărănesc și Național-Liberal cer imediata aducere la cîrma țării a unui guvern al F.N.D. cu colaborarea reprezentanților democrați și a celorlalte partide care își însușesc programul de guvernare al F.N.D.

Hotărâsc să nu înceteze lupta pînă ce această sarcină nu va fi adusă la indeplinire”.

De asemenei adunarea a hotărît să se expedieze către o telegramă Consiliului Național F.N.D. și tovarășului Gheorghiu-Dej prin care să li se aducă la cunoștință deciziunile luate.

A urmat apoi o uriașă manifestație de stradă a participanților. Coloanele nesfîrșite de manifestanți au străbătut strada Ștefan cel Mare, oprindu-se pentru cîteva momente în fața Corpului 4 armată, unde au ovăționat pentru

Armata Română. Apoi toți cei prezenți s-au îndreptat spre statuia lui Ștefan cel Mare, împrăștiindu-se în linie.

■ „Scîntea“, an II, nr. 132 din 7 februarie 1945, p. 1 și 3.

1149

1945 februarie 5. Relatare asupra desfășurării adunării populare din Constanța prin care s-a cerut instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

Prin telefon de la corespondentul nostru

Constanța, 5. În localitate au avut loc puternice demonstrații la care au participat peste 30 000 de cetățeni din orașul și județul nostru.

În jurul locului unde se ținea măreața adunare, s-au instalat opt megafonoane pentru ca imensa mulțime de cetățeni să poată auzi glasul celor pe care i-au ales să conducă treburile publice în numele lor.

După ce au luat cuvântul numeroși alți reprezentanți ai poporului, în aplauzele entuziaște ale celor de față s-a votat o moțiune cu următorul cuprins:

„Muncitorii, țărani și cetățenii orașului și județului Constanța, adunați în ziua de 4 februarie 1945, la Constanța, în urma expunerilor făcute de reprezentanții tuturor organizațiilor din F.N.D. au votat următoarea moțiune:

Aderăm în total la programul de guvernare al F.N.D. și ne angajăm să luptăm și să muncim pentru îndeplinirea lui cît mai grabnică.

Ne angajăm să depunem toate sforțările în fabrici și întreprinderi de tot felul, precum și pe ogoare, pentru ca să mărim producția la maximum.

Cerem cu toată hotărîrea un guvern al F.N.D. pentru că numai guvernul F.N.D. va fi în stare:

Să grăbească sfîrșitul războiului, participînd cu maximum de sforțări la ducerea lui alături de Națiunile Unite.

Să îndeplinim riguros condițiunile armistițiului și să cîștigăm încrederea și prietenia tuturor țărilor democratice și îndeosebi a Uniunii Sovietice.

Să realizeze politica de înfrățire cu națiunile conlocuitoare spre a asigura astfel încadrarea Transilvaniei de nord în trupul țării.

Să asigure refacerea și dezvoltarea economică a țării și să ridice nivelul de trai al țărănimii prin realizarea reformei agrare.

Să combată cu toată energia sabotajul și specula.

Să ridice nivelul economic, cultural și sanitar al muncitorilor manuali și intelectuali.

Să democratizeze armata și să asigure reîntoarcerea cît mai grabnică a prizonierilor de război din Uniunea Sovietică.

Să aresteze și să judece criminalii de război.

Să asigure României, printr-o politică antifascistă, consecventă și de prietenie sinceră cu Uniunea Sovietică, situația de membră egală în rîndul țărilor democratice.

Trăiască guvernul F.N.D.

■ „Scîntea“, an II, nr. 132 din 7 februarie 1945, p. 1.

1945 februarie 5. **Relatare asupra adunării populare organizate la Tulcea prin care s-a cerut instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.**

Prin telefon de la corespondentul nostru

Tulcea, 5. Organizația F.N.D. din localitate a ținut ieri o mare adunare populară la care au participat 5 000 de cetățeni numai din orașul Tulcea.

Au luat cuvântul toți reprezentanții organizațiilor ce compun F.N.D., care au cerut guvern F.N.D.

În cadrul acestei întruniri s-a votat o moțiune care a fost înaintată Consiliului Central F.N.D.:

■ „Scîntea“, an II, nr. 132 din 7 februarie 1945, p. 1.

1945 februarie 5. **Dare de seamă asupra evenimentelor militare petrecute în Dobrogea între 23 august — 1 septembrie 1944.**

5 februarie 1945

Memoriu

asupra evenimentelor și situației forțelor maritime după
23 august 1944 pînă la 1 septembrie 1944

1. *Situația navelor la încecarea ostilităților* era următoarea:

Escadrila de distrugătoare

N.M.S. „Regele Ferdinand“	avariat la Constanța
N.M.S. „Mărăști“	indisponibil la Constanța
N.M.S. „Mărășești“	disponibil la Constanța
N.M.S. „Regina Maria“	disponibil la Constanța

deci, 2 distrugătoare care puteau lua marea.

Escadrila de submarine

N.M.S. „Delfinul“	indisponibil la Islaz
N.M.S. „Marsuinul“	indisponibil la Constanța
N.M.S. „Rechinul“	indisponibil la Constanța

deci, nici un submarin nu putea lua marea.

Secția de canoniere

N.M.S. „Stihi“	indisponibil la Constanța
N.M.S. „Dumitrescu“	disponibil la Constanța
N.M.S. „Ghiculescu“	disponibil la Constanța

deci, 2 canoniere care puteau lua marea.

Secția nave miniere

N.M.S. „Dacia”

N.M.S. „Murgescu”

indisponibil la Constanța

disponibil la Constanța

deci, o singură navă mineră poate lua marea.

Escadrila de vedete torpiloare

N.M.S. „Viscolul” (nr. 3)

disponibil la Constanța

N.M.S. „Vedenia” (nr. 4)

disponibil la Constanța

N.M.S. „Vîntul” (nr. 5)

indisponibil la Constanța

N.M.S. „Vijelia” (nr. 6)

indisponibil la Constanța

N.M.S. „Viforul” (nr. 7)

disponibil la Constanța

N.M.S. „Vîrtejul” (nr. 8)

indisponibil la Constanța

N.M.S. „Vulcanul” (nr. 9)

indisponibil la Constanța

deci, 3 vedete puteau lua marea, dar nu puteau să fie întrebuințate în operațiuni, nefiind recepționate, la probe nedină calitățile militare și tehnice necesare; nu erau în serviciul operativ.

Secția torpiloare

N.M.S. „Năluca”

scufundat la Constanța

N.M.S. „Zmeul”

avariat la Sulina

N.M.S. „Zborul”

nevoie reparații Sulina

deci, nici un torpilor disponibil la Constanța.

N.M.S. „Constanța”, disponibilă la Constanța ca bază, nu putea lua marea neavând centură magnetică.

Nave de servitute

4 remorchere disponibile la Constanța și 2 la Sulina, unul indisponibil la Constanța.

Prin urmare, se găseau la Constanța disponibile 2 distrugătoare, 2 canoniere, 1 puior de mine și 4 remorchere, care puteau lua marea pentru operațiuni.

2. Misiuni

Din cauza bombardamentelor masive aeriene din ultimele zile, navele executau următoarele mișcări:

— navele disponibile din Constanța, dispersiune în radă, în cursul zilei; intrări succesive în port, în cursul nopții, pentru completările plinurilor necesare;

— în cursul dispersiunii în radă navele executau protecție antiaeriană și siguranță antisubmarină a vaselor de comerț;

— navele indisponibile rămîn în port;

— vînătoarea de submarine se execută prin 3 vedete antisubmarin și remorchere din Flotila de siguranță a Comandamentului litoralului maritim și fluvial, care nu era subordonat Comandamentului forțelor maritime. Aceste 2 mari unități prin organizare erau independente una de alta și țineau de Statul major al marinei aflat la Brătulești (Ilfov);

— remorcherele disponibile execută aprovizionarea și evacuarea răniților în folosul navelor din radă;

— N.M.S. „Zborul“ și „Zmeul“ dislocate la Sulina pentru eventualele operații; N.M.S. „Zmeul“ vine la Constanța în cursul zilei de 24 august 1944 cu o viteză de 6 mile, având avarii la turbina tribord;

— remorcherele „Mureșul“ și „Mântuirea“ la dispoziția Grupului de transport Sulina pentru transporturi și evacuări.

3. Ordinul de încetare a ostilităților. Măsurile luate

La orele 22,15 din 23 august 1944, posturile de radio române difuzează proclamația Maiestății sale regele către țară relativ la încheierea armistițiului cu Națiunile Unite și încetarea ostilităților contra U.R.S.S.

La ora 22,30 întreg personalul Comandamentului forțelor maritime este prezent la post și se iau măsuri având în vedere că ne găseam împreună cu germanii împletiți în același comandament.

Se transmit ordine navelor impuse de situație și anume:

— tot personalul la bord. Stare de alarmă pe toate navele, supravegherea unităților germane și reacțiune împotriva agresivității sau la ordinul Comandamentului forțelor maritime. Se va raporta imediat orice mișcare suspectă.

— în comandament se armează și se dublează toate posturile. Arhiva și documentele secrete sunt evacuate și puse în siguranță în localul Comandamentului litoralului maritim și fluvial, iar Comandamentul forței maritime începe dezlipirea de personalul german trecind la punctul de comandă Coiciu.

Se ia contact telefonic cu domnul subsecretar de stat al marinei — domnul viceamiral Georgescu Ion — căruia î se cer ordine, mai ales că D-sa fusese pînă atunci șeful Statului major al marinei. D-sa răspunde că le va cere guvernului.

În cursul nopții, la orele 03,30 din 24 august, se primește de la Statul major al marinei ordinul Marelui Stat Major nr. 678 563 cu următorul conținut:

1. De la primirea prezentului ordin, încetează orice subordonare a comandamentelor și unităților române față de comandamentele germane (Comandamentul forțelor maritime avea un șef de stat major german cu personalul respectiv, care era și comandant german al marinei germane din Constanța și comandant al transporturilor. Comandamentul român se găsea în localul comandamentului german cu partea operativă, transmisiunile erau dublate de români și de germani. Comandamentul forțelor maritime române era subordonat operativ amiralului german care comanda în Marea Neagră și care se găsea la Carmen Sylva).

2. Cu începere de la primirea prezentului ordin, forțele terestre, aeriene și navale române încețează lupta și orice agresiune în contra forțelor sovietice.

3. Armatelor 3 și 4 se retrag pe linia Focșani — Nămoloasa — Brăila și în Dobrogea, la sud de Dunărea maritimă și brațul Chilia.

4. Limita de despărțire între armatele 3 și 4 rîul Buzău.

5. Trupele se vor retrage cu tot armamentul de care dispun în acest moment asupra lor, opunîndu-se oricărora încercări de dezarmare.

6. Ordine de detaliu urmează.

7. Confirmați imediat primirea prezentului ordin și trecerea la execuție (nr. 31 729 al Statului major marină, ora 03,30, din 24 august 1944).

Potrivit acestui ordin se iau următoarele măsuri:

— unitățile cu tot personalul la bord în stare de alarmă și de luptă;

— să nu se permită apropierea pe nave a grupurilor armate, iar jumătate din echipaj să fie gata de a interveni în orice moment contra oricărui agresor;

- să se supravegheze navele germane, să se evite orice surprindere și să se raporteze orice mișcare suspectă;
- să nu se tragă asupra avioanelor sovietice chiar cînd atacă;
- să se reacționeze contra atacurilor aeriene germane.

Se semnalează mișcări de trupe germane și camioane cu muniții pe străzile Constanței în tot cursul nopții. Se cer telefonic instrucțiuni Statului major al marinei, și ni se comunică modul de comportare, atrăgîndu-se atențunea că este interzisă orice fel de provocare față de unitățile germane. Se comunică acest ordin navelor (ora 0,30).

În noaptea de 23 august la orele 23,10 o companie de pionieri și 2 plutoane de infanterie germane au intrat în portul Constanța, ocupînd poziția la Gara maritimă, ulterior la silozuri. Portul era sub autoritatea și comanda domnului general Ionașcu, comandantul Diviziei 9, și a comandorului N. Bărdescu, comandantul litoralului maritim și fluvial. Din partea autorităților românești s-au luat contramăsuri, introducîndu-se în port unități de infanterie ale Diviziei 9 și alarmîndu-se grănicerii.

Statul major al marinei cu nr. 31 720 comunică ordinul prin care Comandamentul litoralului maritim și fluvial este alăturat Diviziei 9 păstrînd o strînsă legătură cu Comandamentul forțelor navale maritime.

4. Evenimente și măsuri luate în ziua de 24 august 1944

Sosește viceamiralul Brinkmann la Carmen Sylva, venind cu avionul din Moldova.

La orele 10,32 Comandamentul forțelor maritime raportează Statului major al marinei că la cele 2 vase românești, „Alba Iulia” și „Ardeal”, închiriate la germani, artilleria germană de pe ele a adus muniție și grenade și stă în supraveghere. Ulterior aflăm că germanii au dat ordin unităților lor — alarmă 102. Toată lumea la bord. La ora 11,30 navele germane au luat poziție de tragere la danele 4,5 și 22 precum și în bazinul de petrol. De asemenea, sintem informați că s-au executat minări în port și la submarinele germane avariate de bombardamentele sovietice.

A fost invitat amiralul german la domnul general Ionașcu, comandantul teritoriului Dobrogei, de față fiind comandantul forței maritime și comandantul litoralului maritim și fluvial și i s-au cerut explicații asupra acestor măsuri. D-sa a răspuns că nu are nici o instrucțiune, dar, ca soldat, trebuie să i se recunoască dreptul de a-și lua măsuri de apărare; nu a dat ordinul de alarmă, dar va cerceta. Ulterior a răspuns că măsura a fost numai un conseñm la bord și că, pentru a nu se produce perturbări, nu-l poate ridica în timpul nopții, dar afirmă pe cuvînt de onoare că-l va ridica la ora 04,00 din 25 august 1944, ceea ce a și făcut. Relativ la minările portului și a submarinului U.9 a răspuns că nu este adevărat. Domnul general Ionașcu i-a cerut ca un ofițer român să controleze. Amiralul german a spus că cuvîntul său este suficient, dar că se supune acestei cereri. Din partea noastră am delegat pe căpitanul Ciolac, iar din partea germană a fost comandantul submarinelor germane, care au verificat chiar noaptea la față locului. rezultatul fiind negativ.

Privitor la pozițiile navelor germane în port, amiralul german a răspuns că este numai o poziție de dispersiune și apărare antiaeriană, că va da ordin ca tunurile să fie îndreptate în sens invers față de navele române, dar s-a plîns că navele forței navale maritime urmăresc cu tunurile vasele germane care intră în port. Potrivit ordinului ce aveam de a evita orice provocare față

de unitățile germane, am dat ordin să se înceteze mișcarea tunurilor, păstrindu-se atitudinea ordonată în noaptea de 23 august, adică de ripostă în caz de atac și de atac la ordinul meu.

În dimineața zilei are loc recunoaștere și bombardament aerian sovietic asupra Constanței. Artleria navelor și uscatului român nu reacționează, conform ordinelor. Slabă reacțune germană din partea navelor germane cu toate asigurările date.

5. Evenimentele din ziua de 25 august 1944

În cursul zilei se produc noi bombardamente aeriene sovietice asupra portului Constanța fără ca artleria antiaeriană română să reacționeze. În urma unui bombardament, remorcherul „Basarabia” este scufundat.

Către ora 13,00 domnul general Ionașcu invită pe amiralul german la comandamentul Diviziei 9, sfătuindu-l să se retragă fără a face distrugeri de materiale în raza orașului și a portului, anunțându-l că rușii au trecut în Dobrogea și în cîteva ore ar putea să sosească la Constanța.

La această convorbire a asistat și comandantul forțelor maritime române. Comandantul german a răspuns că nu are nici un ordin din partea șefilor săi.

Domnul general Ionașcu l-a anunțat că la Cernavodă a sosit cu avionul un ofițer german cu instrucțiuni, că s-a cerut românilor să-i permită a veni la Constanța cu un automobil, că domnul general Ionașcu încuviințează aceasta cu condiția ca documentul acesta să fie întîi cunoscut de autoritățile române. Viceamiralul Brinkmann a cerut ca să mai aibă o întrevedere cu domnul general Ionașcu în după-amiază zilei.

După plecarea sa de la comandamentul Diviziei 9 [infanterie], domnul general Ionașcu mi-a spus că are ordin de la Marele Stat Major pentru a proceda la dezarmarea sau alungarea germanilor din Dobrogea.

Întîlnirea proiectată pentru după-amiază nu a mai avut loc și trupele germane au început a părași orașul, iar navele portului, remorcind pe cele avariate, după ce au incendiat în radă vasul „Rositta”, un K.F.K. și un remorcher. Trupele române și navele sunt în alarmă gata de a reacționa la ordin sau agresiune, se produc explozii la depozitele germane din afara orașului și de la bateria Tirpitz, unde se executaseră minări de către germani.

Marea era foarte rea, cîteva ambarcațiuni s-au refugiat spre Mangalia, am luat următoarele măsuri: am cerut Comandamentului litoralului maritim și fluvial ca două vînătoare de submarine românești să păzească intrările barajului și am dat ordin să se închidă porțile portului Constanța și să fie dezarmate orice nave germane care ar încerca să reentre în apele românești, cerînd Comandamentului litoralului maritim și fluvial ca să procedeze tot astfel cu acele care ar fi căutat să se refugieză la Mangalia.

În ziua de 25 august 1944, ora 12,00, a pornit de la Marele Stat Major către Statul major al marinei ordinul ca să se ia măsuri de punere sub pază și dezarmare a unităților germane.

Statul major al marinei a comunicat acest ordin după ora 17,30 prin telefon ordonînd ca Comandamentul Forțelor navale maritime în legătură cu Divizia 9 infanterie, cu Comandamentul litoralului maritim și fluvial și Comandamentul aero-marina să procedeze la dezarmarea unităților navale și de litoral germane.

Acest ordin a sosit după ce unitățile navale germane se retrăseseră, conform hotărârii domnului general Ionașcu, comandantul Diviziei 9 [infanterie].

În situația navelor române și germane din portul Constanța, care se vede din schița alăturată¹, și ținând seama de pozițiile ocupate de navele germane în port și de superioritatea armamentului automat și posibilitățile de reacțiune apropiată a navelor germane față de cele române, de faptul că nu se poate da o luptă navală în port, de situația bateriilor germane de pe litoral și de cei 10 000 de germani din zonă, executarea acestei operațiuni ar fi condus la distrugerea navelor noastre și la crearea de victime și de distrugeri în incinta portului și în oraș, fără ca să fi putut realiza o cît de mică dezarmare și recuperare a materialului german. Dacă prin nereușita acestei operațiuni germanii ar fi rămași în Dobrogea cînd soseau rușii o bătălie între aceștia pe teritoriul nostru ar fi schimbat situația creînd drepturi de cuceritor.

O atare operațiune de dezarmare nu s-ar fi putut executa decît prin surpriză, noaptea, cu trupe de uscat, dar cu aceleași riscuri; însă aceste mijloace nu stăteau la îndemîna Comandamentului Forțelor navale maritime.

Comandantul Diviziei 9 [infanterie] a mai fost informat că ofițerii germani din bateria antiaeriană comunicaseră ofițerilor români că au ordin să tragă în bateriile române, că ei nu vor face acest lucru, avînd în vedere lupta comună dusă pînă în prezent, dar că sunt siguri că marinarii de la bateria Tirpitz o vor face. Sînt sigur că domnul general Ionașcu cînd a hotărît alungarea pur și simplu a unităților germane din zona Constanța a cîntărit bine situația și alte soluții fericite nu existau; prin aceasta i-a dislocat și s-a putut mai apoi dezarma în Dobrogea peste 10 500 germani. Flota amiralului Brinkmann nu putea ieși din Marea Neagră, ea rămînînd oricînd o pradă cînd porturile bulgare erau luate, dar prin această soluție s-a evitat distrugerea portului și orașului Constanța, pierderea echipajelor și navelor române, pe care le folosesc astăzi noi aliați. Prin aceasta, cauza Aliaților a fost servită. La ora 18,00 se raportează Statului major al marinei că nu mai există nici un german în port.

6. Evenimentele din ziua de 26 august 1944

Se menține starea de alarmă la nave. Se întărește dispozitivul la intrarea în port pentru dezarmarea navelor germane, fiind informați că un număr de nave germane se reîntoarce spre Constanța. Ulterior aceste nave reiau drumul spre sud.

Statul major al marinei comunică la ora 12,00 ordinul Marelui Stat Major nr. 678 699 din 26 august către Comandamentul forțelor maritime și Comandamentul litoralului maritim și fluvial prin care se ordonă împiedicarea ieșirii sau intrării în apele române a vaselor germane și punerea sub pază a celor aflate în port. Asemenea, personalul să fie dezarmat și internat.

La ora 14,30, Statul major al marinei cu nr. 147 subordonă Comandamentului forțelor maritime, Comandamentul litoralului maritim și fluvial, ordinul însă sosește la Constanța abia în ziua de 27 august orele 15,00. [...]

În cursul zilei, trupele Diviziei 9 [infanterie] conform ordinului Marelui Stat Major și al Corpului 2 armată încep evacuarea Dobrogei; se produce panică

¹ Nu se publică.

în populație; gărzile fiind ridicate de la depozitele germane, populația începe devastarea lor.

În după-amiaza zilei contraamiralul Stoianovici, comandantul Comandamentului forțelor fluviale, trece la Ismail din ordinul Statului major al marinei pentru a protesta la contraamiralul Gorșkov asupra scufundării celor 2 monitoare române pe brațul Chilia după 23 august și a trata trecerea navelor mele de mare pe Dunăre în sus în urmărirea germanilor. Amiralul rus nu numai că n-a permis aceasta, dar a cerut amiralului român predarea navelor sale de la Tulcea la Ismail. Amiralul român, arătind că nu are ordin în acest sens, ci de colaborare, i s-a răspuns că nu aveam nici un armistițiu și i-a dat răgaz pînă în ziua de 27 august ora 11,00 comunicîndu-i-se că în caz de refuz le va bombardă. Raportîndu-se Statului major al marinei, domnul ministrul de externe a comunicat a se protesta energetic și în caz de refuz a se pune la dispoziție navele cu personal românesc. Astfel, navele de Dunăre ale amiralului Stoianovici au fost duse și interne la Ismail de la Tulcea, în ziua de 27 august 1944.

7. Evenimentele din ziua de 27 august 1944

Trupele rusești trec în Dobrogea la Tulcea depășind linia ordonată pentru oprire.

Contraamiralul Stoianovici se duce la Hîrșova pentru a executa trecerea trupelor Corpului 2 armată din Dobrogea în Muntenia.

În după-amiaza zilei domnul general Ionașcu părăsește Constanța, lăsîndu-mi comanda Dobrogei, iar ca forțe terestre 2 batalioane de recruți.

Dau proclamație către dobrogeni, arătîndu-le noua situație și cerînd a primi în ordine, prietenie și liniște pe noii aliați, precum și o ordonanță juridică.

Se continuă dezarmarea germanilor pe tot teritoriul Dobrogei unde mai erau, în special la granița de sud și la Cernavodă unde trupele Diviziei 9 se găseau în luptă cu ei.

8. Evenimentele din ziua de 28 august 1944

Cer ordină Statului major al marinei în cazul cînd rușii vor sosi la Constanța și ar pretinde predarea navelor ca cele de Dunăre de la Tulcea. Mi se răspunde că domnul ministrul de externe a hotărît: „Să se protesteze energetic și să se arate că pe baza declarației domnului Molotov suntem aliați și dezarmarea noastră ne-ar împiedica să contribuim la lupta contra inamicului comun, germanii. În caz că nu acceptă, navele vor fi puse la dispoziție ca la Tulcea, adică echipajele la bord. Nu se vor interna sau scufunda navele”.

Vîrfurile coloanelor rusești au ajuns la Babadag. Domnul general Ionașcu părăsește Dobrogea trecînd în Muntenia.

9. Evenimentele din ziua de 29 august 1944

La ora 07,00 printr-o vedetă sovietică sosită la Capul Midia, un ofițer român din Sulina îmi transmite ultimatumul domnului amiral Octiabrînski, comandantul rus al Flotei din Marea Neagră și Sulina.

Iau contact telefonic cu domnul general Eftimiu, ministrul comunicațiilor, care sosise la Tulcea pentru a lua contact cu comandanții ruși care depășiseră linia de oprire, mă sfătuiesc asupra răspunsului de dat și întocmesc la ora 08,45 răspunsul nr. 487/c din 29 august.

Fac toate eforturile ca să fac să-i parvină amiralului rus că un răspuns îi sosește luând contact prin T.F.S. cu amiralul Gorškov de la Ismail prin monitorul român internat, îi cer o vedetă care să ducă la Sulina un ofițer român de la Tulcea, căruia prin telefon îi comunic textul răspunsului, iar cel oficial îl trimit pe mare cu 2 vedete românești.

Iau măsuri ca în cazul cînd nu s-ar putea ajunge să i se comunice răspunsurile mele la timp amiralului rus să se sune alarmele din timp pentru ca populația să fie adăpostită.

Raportează telefonic și prin Hugues la Statul major al marinei ultimatumul și răspunsul dat. Nu găsesc decît pe locotenent-colonelul comandor Lungu care îmi comunică să trimit totuși navele la Sulina. Am cerut ordin scris care nici pînă astăzi nu mi-a sosit și iau măsuri de trimitere a navelor disponibile la Sulina în trei grupuri eșalonate după viteze, începînd de la ora 12,00. Trimit totuși o nouă adresă amiralului rus. Primul răspuns a fost că nu numai navele disponibile se trimit la Sulina, ci toate, și cele indisponibile la remorcă, ca după 10 minute să primească un alt ordin ca să așteptă cu toate vasele la Constanța sosirea flotei ruse. Am dat ordin navelor de înapoiere, ceea ce se executață în cursul nopții.

La ora 15,00 a sosit aviația rusă deasupra Constanței, dar n-a bombardat, iar la ora 16,00 au intrat în Constanța vîrfurile blindatelor rusești.

Seară am oferit o masă împreună cu autoritățile ofițerilor de uscat ruși.

10. Evenimentele din ziua de 30 august 1944

Un ofițer de marină rus sosește la Hîrșova, la amiralul Stoianovici, începînd să trimită vasele la Ismail, comunicîndu-i din partea amiralului rus Gorškov de a se duce cu toate navele sale la Ismail, termen 1 septembrie, pentru a stabili colaborarea în operațiuni.

În dimineața zilei, la orele 03,00 intră în Constanța 6 motocanoniere sovietice ce au fost conduse de la Căsla Vădăiei de vedeta nr. 7, iar de la intrarea în baraj de canonierele „Ghiculescu” și „Dumitrescu” ce le trimisese în întîmpinare. Cu ele contraamiralul Azarov și comandorul Derevenco.

Chemat în port la sosirea navelor sovietice, mi se comunică următoarele măsuri:

- blocarea tuturor carburanților noștri în satisfacerea nevoilor navelor sovietice;
- instalarea de ofițeri controlori sovietici la bordul navelor noastre;
- interzicerea mișcărilor navelor noastre în port și în afară;
- predarea tuturor depozitelor, de orice natură, germane autorității sovietice;
- instalarea unei autorități portuare sovietice;
- comandament și cazarmă pentru 1 000 marinari ruși;
- hrana, mijloace de transport, de transmisiuni, echipament etc.

În cursul zilei armata de uscat și marina sovietică fac diverse cercetări cu termen și ultimatumuri care se satisfac. Asemenea și cer situații de tot felul.

Comandorului Kovel și colonelului Serpov cer și li se pune la dispoziție:

- situația barajelor de mine;
- situația dragajelor;
- tabel cu navele germane plecate din Constanța;

- schița cu submarinele sovietice atacate;
- situația navelor române;
- hărți curente etc.

Asemenea cereri au fost repetate și satisfăcute și în cursul zilelor următoare.

La ora 16,00 sosește delegația guvernului român condusă de domnul subsecretar de stat R. Georgescu pentru a stabili cursul rublei, dar nu se ajunge la nici un rezultat.

La ora 17,00 contraamiralul Azarov și comandorul Derevenco trec flota română în revistă. Sînt primiți cu toate onorurile maritime.

11. Evenimentele din ziua de 31 august 1944

Se numesc ofițerii de legătură la nave ruși, care se poartă corect și rezervat, dar care nu permit nici tunurile să mai fie mișcate. Orice intrare-iesire sau mișcare a navelor noastre este interzisă. Poarta portului rămîne deschisă pentru navele sovietice (care) n-au semnale de recunoaștere. La intervențiile repetate ale Comandamentului litoralului maritim și fluvial comandamentul sovietic răspunde că se vor lua măsuri ulterioare.

Se satisfac toate cererile multiple ale armatei de uscat și marinei sovietice; se destină ofițerii de grăniceri români pentru a conduce vîrfurile coloanelor sovietice peste graniță în Bulgaria.

Statul major marină cu nr. 36 764 comunică ordinul domnului subsecretar de stat ca contraamiralul Macellariu să se prezinte de urgență la București pentru a expune situația. Pe timpul absenței va fi înlocuit de comandorul Bărdescu.

12. Evenimentele din ziua de 1 septembrie 1944

Către dimineața zilei se produc două explozii în port și se dă alarmă aeriană, care durează 10—15 minute, neapărind nici un avion. Ducindu-mă în port la dana 22 găsesc vasul „Oituz” lovit în pupa și alături cheul sfărîmat. După aparență socotesc că se datorește la două torpile. Ofițerii sovietici împreună cu comandorul Bărdescu, comandantul litoralului, și cu căpitan-comandorul Popescu Florian, comandantul militar al portului, se aflau la farul verde. Mergînd acolo sunt întrebat de comandorul Derevenco asupra părerii mele. Răspund că după aparență cauza este exterioară, două torpile trase de submarinul italian din gura portului, dar exploziile sunt prea mari pentru miciile torpile italiene. Comandorul rus își manifestă suspiciunea față de această întîmplare. Protestez și-i arăt că aceasta se datorește comandamentului sovietic care nu ne-a mai lăsat să facem paza cu navele afară, așa cum luasem eu măsuri înainte de venirea lor și nici nu au mai permis închiderea portului, deoarece nu aveau semnale de recunoaștere. La aceasta întrebă dacă am cerut pentru primul punct. Comandorul Bărdescu, comandantul Comandamentului litoralului maritim și fluvial, în sarcina cui cădea această misiune, raportează că a făcut scris, dar că nu i s-a dat satisfacție. Comandorul rus a replicat: „Nu te-ai adresat cui trebuie”, iar pentru poartă, că va cerceta. I-am arătat că trebuie să se facă ascultare și vînătoare submarină, că trebuie să ni se permită de a reacționa cu tunurile în caz de atac naval sau aerian și în acest scop un plan de foc trebuie organizat. A urmat că comandorul Bărdescu, în a cărui misiune intrau acestea, să se prezinte la comandamentul sovietic pentru hotărîre.

La orele 11,00 am fost chemat de viceamiralul Basist căruia i-am expus situația navelor mele și după care mi-a transmis un ordin de operație de la amiralul Oktiabrinski prin care trebuia ca să deplasez 2–3 distrugătoare, 2–3 canoniere, vedete la discreția mea și toate vasele comerciale la Odessa pentru a aduce aprovizionări. Deși aveam ordin de plecare la București am rămas și am conceput operațiunea, am pregătit-o și am semnat documente de execuție, transmisiindu-le, prin locotenent comandor Levițki Boris, viceamiralului rus. A fost de acord și nu a schimbat nimic.

La ora 16,00 am plecat pentru executarea ordinului Statului major al marinei nr. 36 764, anunțând în scris pe viceamiralul Basist, contraamiralul Azarov și pe domnul comandant al marii unități terestre ruse.

În aceeași seară contraamiralul Stoianovici sosea cu flota sa de Dunăre la Ismail și a doua zi era arestat și internat împreună cu toți ofițerii, maistri și echipajele.

La evenimentele ulterioare datei de 1 septembrie 1944 nu am mai asistat. Navele de mare au fost luate în posesie la 5 septembrie, iar cele de la Dunăre, comerciale, de stat sau particulare, în reparație sau în construcții militare, ulterior pe măsură ce aliații urcau fluviul.

Contraamiral Macellariu
Fost comandant al forțelor navale maritime

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1255, f. 150–161.

1152

1945 februarie 5–14. Sinteză cuprinzind acțiunile Diviziei 21 infanterie pentru eliberarea unor localități din Cehoslovacia.

Divizia 21 infanterie
Stat major
Biroul 3

Raport operativ asupra operațiunilor Diviziei 21 infanterie între 5–14 februarie 1945

5 februarie 1945

La 5 februarie 1945, ora 20,00 se primește prin curier de la Grupul de armate „general Jmacenko” ordinul ca Divizia 21 infanterie să se deplaseze în zona Podkriván, punîndu-se la dispoziția Corpului 51 armată rus și avind ca misiune să înlocuiască Divizia 232 infanterie rusă pe linia atinsă de către aceasta cu începere de la 6 februarie 1945, ora 19,00.

6 februarie 1945

Începînd de la ora 0,30 se dă ordin unităților ca să fie gata de marș pentru ziua de 6 februarie a.c., iar comandanții de regimenter și batalioane să se prezinte la punctul de comandă al diviziei pentru a merge la recunoaștere.

La ora 08,00 comandantul diviziei împreună cu șeful Biroului 3, comandanții de regimete și batalioane (divizioane) pleacă la recunoaștere.

La Mitna se ia contact cu comandantul Corpului 51 armată rusă de la care se primește ordinul de înlocuire a Diviziei 232 infanterie rusă, pînă la 7 februarie a.c. ora 06,00, după care divizia trebuie să fie gata pentru atac.

În continuarea recunoașterilor se ia contact la cantonul 2,5 km Podkrivăň cu comandamentul Diviziei 232 infanterie rusă, de unde apoi comandanții de regimete și batalioane (divizioane) se deplasează pentru executarea recunoașterilor în sectoarele în care urmău să intre.

Se dă ordin pentru deplasarea unităților pînă în zona Mitna – Divin – Rujina.

7 februarie 1945

Unitățile Diviziei 21 infanterie execută înlocuirea trupelor Diviziei 232 infanterie în noaptea de 6/7 februarie a.c.

Divizia are ordin să continue atacul în direcția generală Zvolen, în zona de acțiune limitată:

— La nord: Zvolen – Lescovec (ambele incl.) – Detva – cota 539 – Stecl – Dobroč (toate exclusiv).

— La sud: liziera sud Zvolen – Grašovcc – Podkrivăň – Divin (toate inclusiv).

Dispozitiv :

În linia întii, trei regimete (mai puțin un batalion din Regimentul 24 infanterie care constituie rezerva diviziei).

Misiuni :

Regimentul 35 infanterie (stînga) și Regimentul 11 dorobanți (centru) au misiunea să atace în direcția generală cota 503 – 605.

Regimentul 24 infanterie (dreapta) are misiunea să atace pe la nord de șosea, în direcția cota 470 – 657.

Pînă la ora 03,00 unitățile diviziei au intrat în dispozitivul ordonat, înlocuind unitățile Diviziei 232 infanterie rusă.

Începînd de la această oră, infanteria execută cercetarea de luptă, care se continuă și în cursul dimineții, pentru a preciza prezența inamicului și dispozitivul acestuia. Rezistențe izolate sunt respinse chiar în cursul cercetării de luptă.

La ora 11,00, se trece la atac fără pregătire de artillerie, conform ordinului de operații nr. 157/1945.

Pînă către ora 13,00 s-a reușit ca Regimentul 35 infanterie să curețe complet satul Podkrivăň și să înainteze circa 500 m nord-vest de sat către înălțimea fără cotă.

Regimentul 24 infanterie a înaintat pînă la grupul de case 500 m est Krivăň, unde a fost oprit de focul armamentului automat dispus în aceste case. Se iau măsuri ca aceste case să fie manevrate pe la nord-est de o companie și apoi de tot batalionul din rezervă, aflat la Brezovo.

Regimentul 11 dorobanți ajunge pînă la 50 m de cota 528, pe care însă nu o poate ataca direct și începe a o manevră pe la nord-est.

Între ora 13,30 – 18,30 Regimentul 11 dorobanți cucerește complet cota 528, precum și grupul de case sud Krivăň, făcînd 2 prizonieri germani.

Regimentul 24 infanterie continuă acțiunea de manevrare cu dreapta a rezistențelor întîlnite la grupul de case.

Regimentul 35 infanterie atacă grupul de case de la 400 m sud-vest Podkriváň.

Regimentul 11 dorobanți continuă curățirea satului Kriváň.

Ultimele acțiuni sănt în curs și ele vor continua pe timpul nopții, pentru a se ajunge la cucerirea încrucișării de șosele nord Kriváň și a stației de cale ferată.

În cursul nopții de 7/8 februarie a.c. divizia continuă acțiunea și ajunge ca:

— Regimentul 35 infanterie să cucerească mameonul fără cotă de la 1 km sud-vest cota 528.

— Regimentul 11 dorobanți să se apropie pînă la 150—200 m de satul Kriváň.

— Regimentul 24 infanterie să ocupe grupul de 5 case de la 1 km est Kriváň.

În această zi, divizia a suferit următoarele pierderi:

morți:

— 2 subofițeri
— 34 trupă

răniți:

— 3 ofițeri
— 3 subofițeri
— 80 trupă

dispăruți:

— 1 trupă.

8 februarie 1945

Divizia hotărête să concentreze tot focul artileriei de care dispune asupra satului Kriváň, pe care trebuie să se pună stăpînire, întrucît focul din acest sat împiedică atât atacul Regimentului 24 infanterie cît și înaintarea către stația Kriváň.

La ora 11,15, încep tragerile de pregătire asupra satului Kriváň cu caracter de distrugere a clădirilor în care se adăpostea armament automat.

La ora 11,45, Regimentul 11 dorobanți atacă satul dinspre vest. După o ușoară progresiune, este oprit de focul continuu și foarte puternic organizat de pe lîziera de vest a satului.

Regimentul 35 infanterie înaintează cu dreapta pe pantele de vest ale înălțimii fără cotă și este oprit cu mari pierderi, de trageri masive de bănduri.

Regimentul 24 infanterie continuă acțiunea de manevrare a grupului de 5 case puternic organizate cu foc de armament automat.

La ora 15,00, este trimis maiorul Rezachievici, comandantul Regimentului 11 dorobanți, ca să organizeze personal atacul satului Kriváň, dîndu-i-se în sprijin 2 tunuri anticar de 75 mm în afară de materialul anticar propriu al regimentului, care se află împins în prima linie.

Maiorul Rezachievici organizează două grupe de asalt și personal conduce focul tunurilor anticar care trag direct asupra clădirilor organizate ca puncte de rezistență, reușind cu multă greutate ca prin distrugerea succesivă a clădirilor să scoată pe inamic din acestea și pînă la ora 17,30 să cucerească cea mai mare parte a satului, pînă la aproximativ 800 m sud-est de încrucișarea șoselei.

Maiorul Rezachievici primește ordin ca să continue curățirea satului și să ajungă la încrucișarea șoselelor.

La ora 17,30, majorul Rezachievici, care se afla ca trăgător la o pușcă mitralieră, este grav rănit din cauza unei concentrări de focuri de artillerie, împreună cu sublocotenentul Iani, comandantul Secției tunurilor anticar 75 mm.

Dreapta Regimentului 11 dorobanți nu mai poate progrăsă și se oprește pe linia atinsă.

Comanda Regimentului 11 dorobanți este luată de căpitan Miron Petre, comandantul Batalionului 2/Regimentul 11 dorobanți

Concomitent cu acțiunea Regimentului 11 dorobanți, Regimentul 24 infanterie reușește să ocupe grupul celor 5 case, care fuseseră pierdute între timp și cu stînga să facă legătura cu Regimentul 11 dorobanți.

Pînă în seara zilei situația rămîne neschimbată.

La ora 19,00, comandantul diviziei este convocat la Comandamentul Corpului 51 armată, împreună cu comandantul artilleriei divizionare, unde domnul general Jmacenko, comandantul Grupului de armă, și domnul comandant al Corpului 51 armată expun planul de acțiune care urmează a se pune în aplicare în ziua de 10 februarie a.c.

În această zi, divizia a avut următoarele pierderi:

morți:

— 23 trupă

răniți:

— 4 ofițeri
— 5 subofițeri
— 95 trupă

disparuți:

— 1 ofițer
— 2 subofițeri
— 38 trupă.

9 februarie 1945

În tot cursul zilei, inamicul, aducind întăriri, contraatacă în special în sectorul Regimentului 24 infanterie precum și la sud de cota 528, reușind să respingă dreapta Regimentului 35 infanterie care cedează mamelonul fără cotă.

Din cauza pierderilor prea mari, unitățile sunt în bună parte descomplate.

Divizia ordonă ca în tot cursul zilei să se ia măsuri pentru îmbunătățirea bazelor de plecare la atac, păstrînd în orice caz linia atinsă în seara zilei de 8 februarie a.c.

Se continuă pregătirile și se dă ordinele necesare în vederea atacului de la 10 februarie a.c.

În cursul nopții de 9/10 februarie a.c. Regimentul 35 infanterie este înlocuit de către o parte din unitățile Diviziei 232 infanterie rusă, care se introduce în dispozitivul de atac, la stînga Diviziei 21 infanterie.

În această zi, divizia a avut următoarele pierderi:

morți:

— 1 subofițer
— 21 trupă

răniți:

- 2 ofițeri
 - 4 subofițeri
 - 48 trupă
- dispăruti:*
- 6 trupă.

10 februarie 1945

Divizia 21 infanterie, încadrată la sud de Divizia 232 infanterie rusă și la nord-est de Divizia 133 infanterie rusă, are misiunea să atace făcind efortul pe direcția stația Kriváň-Petrușa, pentru a ocupa:

- Inițial stația Kriváň și satul Stroubek (obiectivul 1).
- Ulterior bifurcația șoselelor de la sud Detva (obiectivul 2).
- Iar pînă seara să ajungă neapărat la bifurcarea drumurilor nord Petrușa (obiectivul 3).

Mijloace suplimentare: Regimentul 1217 și Regimentul 674 obuziere rusești.

Zona de acțiune limitată la:

- nord: neschimbătă
- sud: cota 570 (inclusiv) — mamelonul fără cotă de la sud cota 528 — cota 605 (ambele exclusiv) — Zvol. Slatina (inclusiv).

Dispozitiv și misiuni:

- În linia întii, trei regimete de infanterie, fiecare avind ambele batalioane în primul eșalon.
- Regimentul 35 infanterie (stînga) atacă în direcția cotei 528—453—690.
- Regimentul 11 dorobanți (centru) va cucerî inițial stația Kriváň și ulterior încrucișarea drumurilor sud Detva.
- Regimentul 24 infanterie (dreapta) asigură dreapta atacului, atacînd în lungul crestei cu cota 539 și înaintînd ulterior pe direcția cotelor 470—593.

La ora 09,30, începe pregătirea de artillerie care durează 34 minute.

Infanteria pornește la atac la ora 10,04.

Pînă către orele 10—11, atacul, care întîmpină greutăți extraordinare din cauza focului de armament automat și branduri, face oarecare progresiuni, desăvîrșindu-se ocuparea mamelonului cu cota 528 și apropiindu-se stînga Regimentului 11 dorobanți către stația Kriváň.

În restul zilei se continuă înaintarea cu mari eforturi și mari pierderi în oameni.

Locotenentul Blebea, din Regimentul 11 dorobanți, constituind un pluton de asalt dintr-o grupă de pionieri a regimentului și una din compania 21 pionieri, dotate cu faust-patrone, sticle incendiare și fumigene, grenade și armament automat, susținut de 5 tunuri anticar, care trag direct, reușește prin acțiuni pline de îndrăzneală să cucerească casă cu casă satul Kriváň, venind dinspre sud-est, iar pînă în seara zilei să ajungă pînă la încrucișarea de șosele nord Kriváň.

Șoseaua este abundant minată, iar Compania 21 pionieri condusă de căpitanul Sburlan Ștefan execută deminările sub focul inamicului.

Regimentul 24 infanterie răsușește să progreseze o dată cu Regimentul 11 dorobanți, ocupind Sarvasovce și înaintind către cota 539.

Regimentul 35 infanterie nu poate realiza deficit progresiuni neînsemnate.

În tot cursul zilei Regimentul 11 dorobanți capturează 1 ofițer și 7 trupă germani, iar Regimentul 24 infanterie face 4 prizonieri (trupă) germani.

Prizonierii, făcind parte din Regimentul 106 german, declară că au avut misiunea să reziste fără sănătate de retragere pe linia ocupată și că au avut grele pierderi în cursul acțiunilor de pînă acum.

În conformitate cu ordinul Corpului 51 armată rusă divizia ordonă ca operațiunile să continue și pe timpul nopții de 10/11 februarie a.c. pentru a se cucerî stația de cale ferată și satul Stroubek.

Atacul continuă pe timpul nopții, reușindu-se ca la ora 02,30 să se cucerească stația de cale ferată, de către Regimentul 11 dorobanți care progresează pînă la 1,5 km vest de stație.

Regimentul 24 infanterie trece de șoseaua ce duce la Grineva și ajunge cu grosul pe pîrîul Slatina.

Încercările ulterioare de a trece de pîrîu sunt opriate de focul de pe înălțimea cu cotele 508—470 puternic organizate cu foc și avînd minate pantele de sud-est.

Comandantul Regimentului 24 infanterie, fiind de multă vreme bolnav, a fost nevoit să se evacueze, iar comanda regimentului a fost luată de căpitanul Păuna N., șeful Biroului 2 informații.

În această zi, divizia a suferit următoarele pierderi:

morți:

- 1 ofițer
- 2 subofițeri
- 36 trupă

răniți:

- 2 ofițeri
- 3 subofițeri
- 127 trupă

bolnavi evacuați:

- 1 ofițer
- 1 subofițer
- 1 trupă.

11 februarie 1945

Se continuă atacul pentru cucerirea încrucișării de șosele sud Detva și a înălțimii cu cota 503.

Inamicul foarte puternic organizat opune o rezistență îndîrjită.

Se remarcă abundența tragerilor de artilerie, mult mai intense ca în trecut.

Pierderile proprii sunt din ce în ce mai mari.

În tot cursul zilei nu se poate realiza nici un fel de progresiune.

Divizia ordonă ca acțiunea să continue pe timpul nopții, pentru atingerea obiectivului ordonat.

La dreapta diviziei, trupele aliate reușiseră să ocupe înălțimea cu cota 508.

Se ordonă ca comanda și un batalion din Regimentul 11 dorobanți să iasă din front o dată cu căderea serii, să se deplaseze către nord și să atace

pe timpul nopții în lungul crestei cota 508—470 către încrucișarea de șosele venind din sectorul ocupat de aliați.

Acțiunea urma să se execute concomitent cu Regimentul 24 infanterie și al doilea batalion din Regimentul 11 dorobanți, care atacau creasta direct spre nord-vest.

În această zi, divizia a suferit următoarele pierderi:

morți:

- 3 ofițeri
- 1 subofițer
- 12 trupă

răniți:

- 3 ofițeri
- 6 subofițeri
- 57 trupă

bolnavi evacuați:

- 1 ofițer.

12 februarie 1945

Către ora 03,30 (mai puțin un batalion), sub comanda locotenent-colonelului Crișan, pornește la atac din direcția cotei 470 spre sud-vest în lungul crestei.

În fruntea batalionului redus, cu efective la circa 70—80 oameni, atacă comandanțul regimentului, comandanțul batalionului, ofițerul cu transmisiunile și tot grupul de comandă al regimentului și Batalionului 2.

Pornind în iureș cu strigăte de „ura“ grupul de manevră constituit de Regimentul 11 dorobanți reușește să respingă primele rezistențe, punind pe inamic în derută.

Pînă la această oră Regimentul 24 infanterie reușește să împingă patrule spre creastă pentru a lua contact cu Regimentul 11 dorobanți.

De asemenea, Batalionul 1 Regimentul 11 dorobanți, sub comanda căpitanului Miron, se strecoară în lungul șoselei, trecînd pîrul Slatina pe punți construite de Compania 21 pionieri, apropiindu-se pînă la 500 m de încrucișarea sud Detva.

La acțiunea Regimentului 11 dorobanți se însumează treptat și Regimentul 24 infanterie, sub comanda căpitanului Păuna N., și împreună continuă atacul pînă către ora 10,00, cînd se reușește ca să se pună stăpinire complet pe creasta sud-vest cota 470.

Inamicul în derută se retrage spre Detva și pădurea cu cota 593 urmărit de focul de artilerie și al infanteriei noastre și lăsind pe teren mulți morți și mari cantități de echipament, armament și mai ales muniționi.

Se constată acum că această creastă fusese organizată solid pentru rezistență, fiind prevăzută cu șanțuri la profil normal, rețele de sîrmă și multe cîmpuri de mine.

Regimentul 24 infanterie a făcut prizonieri un locotenent și 2 grade inferioare, germani, din Regimentul 106 infanterie, care declară că linia cucerită de noi reprezenta poziția principală de rezistență, iar pe înălțimile sud-vest cota 470 și pe înălțimea cu cota 503 era plasat efectul apărării pe direcția Kriván—Zvol. Slatina.

În restul zilei infanteria se consolidează la teren, își reorganizează legăturile și-și pregătește acțiunea viitoare.

Regimentul 35 infanterie încearcă să cucerească cota 503, dar nu reușește din cauza puternicelor rezistențe inamice.

În această zi, divizia a suferit următoarele pierderi:

morți:

- 2 ofițeri
- 2 subofițeri
- 40 trupă

răniți:

- 9 ofițeri
- 4 subofițeri
- 113 trupă

bolnavi evacuați:

- 2 ofițeri.

13 februarie 1945

Pentru noaptea de 12/13 februarie 1945, divizia a ordonat să se continue acțiunea pînă la cucerirea obiectivelor ordonate anterior.

Pînă la ora 06,00:

Regimentul 35 infanterie a ocupat grupul de 3 case de la 500 m vest cota 503, făcînd un prizonier din Batalionul 81 pușcași.

De asemenea, a ocupat cantonul din dreapta cotului șoselei 1 km sud încrucișarea sud Detva.

Batalionul 1/Regimentul 11 dorobanți (căpitan Miron) a ocupat moara și grupul de case de la 400 m sud de încrucișarea șoseelor.

Restul Regimentului 11 dorobanți menține legătura cu aliații din dreapta care rămăseseră la zona cota 470.

Regimentul 24 infanterie a executat cercetarea de luptă către șoseaua sud Detva.

Trupele aliate din dreapta cuceresc satul Detva și se apropie la circa 4—500 m de cota 615.

La ora 07,00

Batalionul 1/Regimentul 11 dorobanți înaintează și ocupă încrucișarea șoseelor sud Detva.

Regimentul 24 infanterie înaintează și depășește șoseaua sud Detva.

Efectivele reduse sub orice limită (există companii de pușcași cu 1—5 oameni) nu mai permit montarea unor acțiuni de infiltrare și de reducere succesivă a rezistențelor izolate ale inamicului.

Pînă în seara zilei, Regimentul 24 infanterie reușește să-și ducă prima linie la circa 7—800 m la vest de șosea, iar Regimentul 35 infanterie, acționînd pe la nord de înălțimea împădurită cu cota 690, reușește să atingă ieșindul de nord-vest al pădurii.

Inamicul reacționează foarte puternic cu foc de armament automat de pe lîziera pădurii nord de șosea și în special din zona cotei 615.

În această zi, divizia a suferit următoarele pierderi:

morți :

- 1 subofițer
- 12 trupă
- răniți :*
- 32 trupă.

14 februarie 1945

Regimentul 11 dorobanți este regrupat și adus la centrul dispozitivului diviziei având Batalionul 2 la sud de calea ferată, iar Batalionul 1 Regimentul 11 dorobanți (căpitan Miron) fiind lăsat tot pe șosea.

Până în seara zilei reușește ca să intre cu Batalionul 1 Regimentul 11 dorobanți circa 2—300 m în interiorul pădurii, la colțul de sud-est.

Restul regimentului reușește să cucerească circa 4—500 m de teren în lungul văii, suferind un violent foc de artillerie, în special asupra punctului de comandă al regimentului.

Regimentul 35 infanterie cauță să pătrundă până la liziera de vest a pădurii cu cota 690, însă este oprit de focul puternic al inamicului, tras din pădure, dinspre cota 690, care nu fusese curățită complet de vecinii din stînga.

Regimentul 24 infanterie sub impulsiunea căpitanului Păuna N., comandantul regimentului, organizează o grupă de asalt din puținele efective ce i-au mai rămas, care sub comanda sublocotenentului Dogaru și sprijinită cu foc de artillerie și tunuri anticar care trag direct reușește către ora 17,00 să pună stăpînire pe creasta sud cota 615 și pe liziera pădurii.

Acțiunea acestei grupe dusă cu maximum de îndrăzneală stîrnește admi- rația aliaților de la cota 615, care, îndemnați de acest atac, pornesc și ei și cucerește cota 615.

Inamicul lasă pe teren 4 morți, o mitralieră, 2 pistoale automate și multe munițiuni.

Succesul însă se soldează cu moartea căpitanului Stoicescu, comandantul Batalionului 2/Regimentul 24 infanterie, căzut vitejește în fruntea puținilor oameni ce i-au mai rămas din unitatea sa.

În această zi, divizia a suferit următoarele pierderi:

morți :

- 1 ofițer
- 5 trupă
- răniți :*
- 1 ofițer
- 1 subofițer
- 41 trupă.

Din ordin,

Şeful de stat major,

Lt. colonel V. Simulescu

Nr. 28 887

14 februarie 1945

Şeful Biroului 3 operații,
Maior C. Mândru

1945 februarie 7, Washington. Studiu confidențial al Biroului pentru informații strategice al S.U.A. (OSS) privind elaborarea în România a unei noi legișlații pentru înlăturarea elementelor fasciste și pedepsirea criminalilor de război.

Office of Strategic Services
Research and Analysis Branch
R&A No. 2957

7 february 1945

The Progress of Epuration in Rumania
Description

An analysis of the progress made in the creation of legislation for the elimination of fascists and the arrest of war criminals.

I. Introduction and Summary

Since 23 August Rumania has been faced, as have other countries who have deserted or been liberated from the Axis, with the task of „epuration”. (Neither „purification” nor „purge” are satisfactory words; one is too anti-septic, the other too pungent). The work of rooting out the evils of the past includes three more or less distinct aspects. First, the elimination of fascists and collaborationists from responsible positions, whether in the government, in semi-official agencies (such as press associations) or in private enterprises. Second, the punishment of war criminals and profiteers. Third, the punishment of those responsible for the disastrous political course pursued by Rumania up to the time of the armistice. While each of those aspects tends to overlap on the others, they have been approached in a somewhat different manner and by means of different laws.

The importance in Rumania of a successful house cleaning is obvious. In the first place, by the terms of the armistice, which thus far constitute the nation's only legal tie with the Allies, Rumania is obliged to apprehend its war criminals. (Article 14 of the Armistice Convention states: „The Rumanian Government and High Command undertake to collaborate with the Allied (Soviet) High Command in the apprehension and trial of persons accused of war crimes“.) Consequently, the failure to act in this matter could jeopardize Rumania's relations which Russia and presents the possibility of Russia's taking an active part in the epuration. In the second place, from an internal point of view, Rumania has the responsibility of ridding itself of those elements which directed and supported the dictatorial and fascist regimes and the pro-Axis foreign policy.

In Rumania, as in other countries, the problem of epuration is a thorny one which has provoked much controversy. In general it may be said that the progress in this regard has been very slow and in many respects half-hearted. Although a preliminary law permitting the arrest of war criminals was published on 11 October, the final laws defining war criminals and those responsible for the country's disaster did not appear until 26 January, some five months after the coup d'état. While some arrests of the most no-

torious figures occurred at the time of coup d'etat, and arrests were reported throughout the fall, little coordinated action seems to have taken place until recently. Legislation for the elimination of fascists from the government was passed in late September, but it was a very mild law, which proved ineffective and underwent three later amendments. Several of the ministries are far from completing their work, and little has been done about the army. Epuration in the provinces (as gathered from trips to Transylvania and Moldavia in December and January) has likewise been confused, and uncoordinated. In some areas, especially those remote from Bucharest local epuration has taken place, by the popular removal of undesirable officials and their replacement by men elected by public acclamation. However, the laws emanating from Bucharest do not appear to have been effective, and there was almost universal agreement in the district capitals that the central administration had been of very little assistance in this question and had frequently caused trouble by attempting to return discredited officials.

There are several causes for these delays. In the first place, the usual legal difficulties, inherent in the problem, have been encountered: how to create legal definitions which shall at the same time be inclusive and just; whether a collaborationist should only be removed from his position or should also be subject to punishment; whether a person who has pursued or advocated in ruinous political course is subject to legal prosecution; whether a man is subject to retroactive laws; the degree of responsibility involved in executing a criminal act under orders from a superior. In many cases, of course, these legal and rather formal difficulties are used as a cover for certain political positions.

In one respect Rumania faces a special difficulty with regard to epuration. Because Rumania switched from the Axis to the Allied side by means of a coup d'etat rather than by a popular upheaval, there remained a great deal of continuity between the present and the former administrations, unlike the case of France, for example, where both the status and the acts of the Vichy government can be denied. This continuity, while of considerable advantage to Rumania in the normal functioning of the country, does present certain legal difficulties and also means that many people in the present administration are, in one way or another, implicated in the past regime. It thus happens that many officials whose responsibility is to carry out epuration could be subject to such action themselves. This equivocal situation plus the prevailing inertia which exists in many ranks of the established bureaucracy has undoubtedly delayed and hampered the epuration.

The political conflict between the historic parties (National Peasant and Liberal) and the newly arisen Left has made the question of epuration inevitably one of strong partisan conflict: many of the measures and counter measures are only explainable in terms of this struggle for power. On the one hand the Left takes a more extensive view of epuration than the right and tends to merge the idea of cleaning house with its own intrinsic programs of social and political reform. On the other hand the historic parties seek to avoid any revolutionary implications in epuration and stress the installation of the dictatorial regime as the principal evil to be punished. This emphasis gives the historic parties a cleaner slate than the stress upon anti-Soviet activity, which the left regards as the besetting evil. Moreover, the fact that one of the acceptable parties of today may serve as a cover

for people with questionable pasts has led to an odd sort of competition: each party feels that if a prominent and competent figure with a somewhat blemished past is not to be eliminated, it is better that his abilities be put to the use of the party rather than to those of the opposition. The refusal of the left to attack Tatarescu seems to be an example of this. There is little question, however, that the left with its relatively unencumbered past, has been more insistent in its demands for epuration.

The laws themselves have tended to become the instruments of the competing parties; it would appear that the left in preparing its draft of the law concerning war criminals was trying to increase the strength of the National Democratic Front through the make-up of the popular tribunals. Likewise, the insistence by the historic parties upon the reliability of the existing magistrature contains equally strong political implications. Thus there is the continuing possibility that the effort to achieve a degree of national justice may be perverted by party interests into being a political tool.

The political crisis of the autumn, which involved the fall of two governments and long periods during which no constructive measures could be taken undoubtedly slowed up the process of preparing the necessary legislation.

Finally, the general social atmosphere in Rumania is not conducive to vigorous epuration. The governing groups, which represent a fairly limited class, have no great incentive to purify themselves beyond the minimum necessities of the moment. The commercial and business circles, which have had close economic ties with Germany, are inclined to regard the former pro-Axis policy as unsuccessful rather than as something malignant. On the other hand, the left suffers from the signal disadvantage of not having led a partisan resistance movement, and consequently lacks the basis of physical and moral strength such as exists in Yugoslavia or France. Furthermore, with the exception of a few courageous figures, the laboring groups in Rumania either followed in the wake of the dictatorships or were apathetic. There is thus the danger that, after what is regarded as a "token" epuration is made, the question may be allowed to lapse. If the motives of the left prove to be dominated by the desire to obtain power, it is possible that they may be led by political exigencies to alter their attitude, as to a limited degree they appear to have done in the case of Tatarescu. At the moment, however, it is clearly to their interest to pursue the epuration program.

II. *The Elimination of Fascists and Collaborationists from Public Services*

The fact that Rumania's break from the Axis was accomplished by a coup d'etat, which affected relatively few people and disposed of only a few of the leaders of the previous regime, complicated and impeded the process of cleaning out the government and public services. The first Sanatescu government itself contained several persons with questionable political backgrounds. In September the Marshal of the Palace stated that one of the obstacles in the way of epuration was the presence of the old guard and the generals in the Government, who were reluctant to take prompt and decisive action.

The task of eliminating officials may be regarded under three aspects: (1) The creation of a law to apply to all government services; (2) The action

taken by the various departments in the government, either in connection with or independently of this law; (3) The action taken by the various quasi-official groups, such as the Press Association or the Society of Rumanian authors.

In general the process of eliminating officials has been very slow and unsystematic. The frequent changes in the government, and the successive alternations in the law itself are undoubtedly important factors in this delay. However, the basic cause appears to be that which has caused difficulty in many of Rumania's post-armistice relations: a prevailing dilatory attitude of government circles and a desire to carry on "government as usual". Thus far it has been impossible to obtain anything like a comprehensive list of personnel discharged from office; the information available is contradictory and unreliable.

A. Law for the Purification of the Public Services

The first draft of the law for the purification of the public services was prepared by Mr. Patrascu (Communist), Minister of Justice ad interim in the first Sanatescu Government. The original draft had a relatively large scala of application as it included those who expressed anti-democratic, anti-Sovietic, and anti-semitic opinions. In its final form, however, as presented to the King by Mr. Aureliu Capatana, who succeeded Mr. Patrascu, it was so restricted that Mr. Patrascu made a statement refusing responsibility for the law. (It was published as Law No. 461 in the Monitorul Oficial, Nr. 216, 19 September 1944).

The conception of the law, as reflected in the memorandum of transmittal from Capatana to the King, is of sufficient significance to be quoted in full. (Arhivele Statului, colecția Microfilme, r.635, c.1402 — n. n.)

It is interesting to note what this memorandum omits to state: no mention of the war, of the fascist dictatorship, of the anti-semitic measures, of the violent acts of the previous regime. As far as the memorandum is concerned, it is merely a proposal for the reduction of government corruption.

The law itself was not much stronger. Civil servants were to be discharged for having "an abusive attitude or undignified behavior", for putting themselves in the services of interests foreign to those of the Rumanian nation, and for displaying a "notorious activity" in political or paramilitary organizations supporting the ironguard, fascism, or hitlerism, or serving such organizations of their own initiative or with excessive zeal. However, even these persons were exempted if they could demonstrate that before 23 August they had joined the fight for the overthrow of fascism.

This law underwent considerable modification by later amendments (Law No. 486, published in Monitorul Oficial, Nr. 233, 8 October 1944; Law Nr. 594, published in Monitorul Oficial Nr. 273, 24 November, 1944; and Law No. 31 published in Monitorul Oficial, Nr. 13, 17 January 1945). The most important amendment was that of 24 November, by which the definition of culpability was extended considerably. The following persons are now liable for dismissal: a) Those who put themselves by their own actions, under any form, in the service of hitlerism or fascism, serving thus interests foreign to those of the Rumanian nation; b) Those who militated under any form in favor of any political or paramilitary organization belonging to the Iron-guard, to fascists, or to hitlerites, or who prepared the way for the installation of the fascist dictatorship in Rumania; c) Those who propagated

ideas opposed to democratic principles, or who, under the influence of such ideas have used pressure and have resorted to acts of terror, torture or even murder in the discharging of their duties. No exemption is made for patriotic activities prior to 25 August. The law also cancels illegal or unjustified promotions. Commissions of three are to be formed for each department or agency to investigate and decide on the cases. The dismissals are not to be made by royal decree or ministerial decision.

In the memorandum accompanying this amendment, Mr. Patrascănu (who took over the post of Minister of Justice in the Second Sanătescu Government) stated that the original law presented difficulties in application and was proving to be inefficacious, and that the revisions were proposed in order to carry out the purification in the "spirit of the historic act of 23 August."

A criticism¹ of this law in its final form was made recently by Mr. Titel Petrescu, leader of the Social Democratic party. His principal objection was that the law provided only one punishment: dismissal. He expressed the opinion that some gradation of punishment should be provided, otherwise "if as is done today, a single punishment is established for a multitude of penal and disciplinary guilts, it will make the commissions and ministers hesitate to pronounce the only penalty in cases of lesser gravity." Consequently, he proposed graduated series of penalties, including warnings, dismissal for a limited period, etc. It would seem, however, that Mr. Petrescu misunderstood the nature of this particular law. In this case the penalty is applied retroactively to acts committed before the law was established, so such devices as warnings appear to be beside the point. Moreover, the purpose of epuration is largely that of removing from their positions persons who were responsible for the misdeeds of the previous regime. The resulting decision, therefore, can only be whether a man is or is not fit to remain at his post.

B. The progress of Epuration in the Ministries

The actual work of drawing up lists of persons to be discharged from the various ministries has proceeded irregularly, and the general impression is that the work has not, for the most part, been carried on very efficiently. As late as 13 December Prime Minister General Radescu was urging the heads of the departments to accelerate their work of eliminating men under their responsibility. Information on many of the ministries is not at hand, but some data has been gathered concerning the Ministries of Foreign Affairs, Justice, and the Interior.

The foreign ministry appears to have been about the first to undertake these proceedings, which, according to Mr. Buzău (Minister in the First Sanătescu Government) started before the publication of the law. He stated in September that he had undertaken house cleaning in his own ministry on his own initiative because he felt the situation was of such urgency that he could not wait for further deliberations on the part of the government as a whole. By the end of the month he said he had dismissed upwards of 300 persons.

The department receiving the most attention with respect to the question of epuration has been the Ministry of Justice. In the first place Mr. Patrascănu, the minister, has been one of the most outspoken advocates of radical

epuration. In the second place, the purifying of the magistracy is obviously a sine qua non for all further legal proceedings. In September, the Marshal of the Palace complained that one of the factors causing delaying the proceedings in the Cabinet was the position taken by Patrascănu, who insisted that none of the Rumanian judges were competent to preside over epuration trials for the reason that they were all reactionaries. He insisted upon having popular tribunals, with public accusers of the war guilty. Upon the formation of the Second Sanătescu Government, Mr. Patrascănu made an important declaration with respect to the policy of epuration to be followed in the Ministry of Justice. He urged the "rapid epuration of the state apparatus, beginning with the magistracy." He stated that the determination of the guilty was not difficult, because the culpable judges went out of their way or showed an excess of fervor in the application of the laws of the dictatorial regime.

Mr. Patrascănu went on to say the epuration would not be limited to "ushers, heralds, and unimportant employees," but would proceed from the top. It was reported that following Patrascănu's speech several magistrates resigned to forestall proceedings against them.

In the Ministry of the Interior the progress appears to have been exceedingly slow and inefficient. This ministry, which is responsible for internal order and which controls the police and the secret service, has been an extremely hot political potato; the violent controversy between the left and the historic parties concerning this ministry has undoubtedly confused the issue and obscured the situation. Epuration in this Ministry is both important and difficult, since the police was one of the principal tools of the previous regime, and now it must be one of the instruments by which the new epuration laws are executed. The attacks by the left against the first two Ministers, Aldea and Penescu, were important factors in the crises which led to the fall of the two Sanătescu Governments. Although the left undoubtedly had its own political reasons for making these attacks, evidence would appear to support its accusations that the ministry was not being purged. Certainly the continuing reports of graft and bribery among police officials, the unauthorized release of persons from prison, the inefficiency in rounding up iron-guardists, would indicate that the Ministry still required a thorough reform.

C. Epuration in other Agencies

A distinction must be made between the law for the purification of Public Departments, and the various measures taken by certain professional associations which regardless of any legal provisions, have decided to exclude from their ranks those members who were accused of pro-fascist or collaborationist activities. This is the case with the Press Association, the Society of Rumanian Authors, the Society of Agronomists, the Society of Engineers, etc. All these bodies have acted on their own initiative, and it should be noted that these exclusions in themselves have no legal consequences. For instance an excluded engineer can continue to work in his professional capacity because there is no law to prevent him from doing so.

On November 7 the Society of Rumanian writers decided to drop from its membership whose writers who prepared for the dictatorship, urged Rumania's participation in the war on the side of the Axis, attacked the USSR, or belonged to the Germano-Rumanian association or other pro-Hitler and

anti-democratic associations. A number of writers were dropped from the society on the basis of this decision.

The Rumanian Press Association eliminated a number of fascist journalists on its own initiative but without any legal provisions. In order to give legal backing to this process the Minister of Foreign Affairs prepared in January a draft providing various punishments against fascist journalists. The following categories are included: (1) Those who wrote in favor of fascist or hitlerite doctrines; (2) Those who were in the pay of the Axis powers; (3) Those who prepared public opinion for Rumania's entrance into the war against the United Nations; (4) Those who favored and propagated anti-democratic ideas; (5) Those who incited their readers to commit any acts of terror, torture, or murder. The punishments range from mere admonition to lifelong interdiction from journalistic activity. The following procedure is to be used: 1) a special commission formed by five professional journalists will draft a list of those who are subject to punishment; (2) the Cabinet will decide upon and enforce the actual punishment. (At the time of the preparation of this report the draft had not yet become a law.).

The lawyers, who form distinct bodies (bars) in all district capitals, are subject to elimination under the provisions of a special law of 19 December 1944. The provisions of this law are practically the same as those applying in the law for the purification of the public services. Those lawyers who are excluded from the bar, and some have already been exluded, are not allowed to practice law.

On 10 November the Minister of Labor, Lotar Radaceanu, introduced the draft of a law for the elimination of fascists from private institutions and concerns, on the grounds that this was necessary to prevent sabotage of the war effort. However, this draft of a law appears to have made no progress.

III. Prosecution of War Criminals and those Responsible for Rumania's Disaster

The task of punishing war criminals and those responsible for Rumania's disaster has been much more difficult than that of removing them from office. In the first place, it is a more serious issue and involves much heavier penalties. Furthermore, the political implications are far greater and have occasioned more controversy.

The punishment of war criminals has been the less difficult aspect of the issue, though there have been problems with respect to definition. However, the punishment of those responsible for Rumania's political course has raised strong disagreement as it is inevitably involved in the present political conflict. The decision as to what constitutes a political crime in the past contains, by implication, a decision as to the present political orientation. Consequently, both the left and the historic parties have endeavored to frame the laws so as to serve their present political ends. This conflict, plus the administrative inertia inherited from the previous regime delayed for almost five months the formulation of a definition of war criminals and those politically responsible.

The question of legal procedure has also been a matter of dispute between the parties. The left has favored a program of radical justice using such instruments as Popular Tribunals; the historic parties have preferred

to carry out the epuration within the existing legal structure. Here, too, the struggle for power confused and delayed the setting up of an adequate legal mechanism.

Little accurate information has been available on the actual progress of arrests up to those made recently in conjunction with the laws of 21 January. Throughout the fall the press carried numerous reports of large numbers of ironguardists being apprehended, but these stories were frequently denied several days later. It would appear that relatively little concrete action was taken.

A. First Steps

By the terms of the Armistice Rumania was obliged to collaborate with Soviet High Command in the apprehension and trial of war criminals. However, except for a few of the most notorious cases, relatively little action was taken during the period immediately following the armistice. By 25 September there were reports that the Russians were definitely becoming impatient with the lack of progress. It was reported that on 10 October the Russians presented the Rumanian Government a list of 47 alleged war criminals with a demand for their immediate arrest. The list included General Potopeanu and General Frincu. The Government protested, but was forced to make the arrests.

The legal measures taken for the apprehension of war criminals were as follows. A law was passed to permit the creation of special legislation prosecuting those guilty of the country's disaster. Following that a law was passed to permit arrests while the eventual determination of guilt was being established. This law, with the accompanying memorandum is sufficiently brief to quote in full².

This announcement of law to define criminals of war and those responsible for Rumania's disaster, did not, however, achieve any immediate realization. On 25 October it was announced in the press that the council of Ministers approved a project of law providing for the creation of an investigation committee to be entrusted with the task of finding out the persons responsible for Rumania's participation in the war against the United Nations. However, no immediate actions appear to have been taken, partly because the government was in the throes of a continuing crisis which lasted up to the installation of the Radescu Government early in December. During November the press, especially the leftist papers, kept up a continual chant for epuration, in which from time to time *Graiul Nou*, the Red Army paper, uttered a threatening growl. There were also numerous reports that all persons participating in Rumanian cabinets during the period 1940-1944 would be taken into custody (the press, 10 November), that large numbers of ironguardists had been or were about to be arrested. But no real action appears to have materialized. Toward the end of November there was a brief scandal in the press because the Ministry of the Interior had published a list of persons who were to be arrested, in advance of their arrests, thus permitting a number of ironguardists to flee or hide. (Press, 28 November).

B. The First Draft of the Law defining War Criminals

On 16 December it was reported that the cabinet of the new Radescu Government had decided to dismiss the commission to select ironguardists

and to recommence the selection work. On 24 December it was announced that the special committee appointed to settle the definition of war criminals held its first meeting. The committee was headed by Petru Groza, (Frontul Plugarilor) and included Mr. Patrascu (Communist), Mr. G. Fotino (Liberal) and Mr. G. Pop (National Peasant). Finally, on 3 January the draft of the law prepared by this ministerial commission was published in the press. Some comment was occasioned by the fact that the proposed draft was issued to the press even before it had been presented to the Council of Ministers. The most likely explanation of this procedure — aside from the customary publicity accorded government actions in Bucharest — was that the committee, or rather Patrascu who was the guiding light in it, wanted to have this draft presented to the public in the event that it was seriously altered or emasculated in subsequent cabinet discussions.

The draft, as prepared by this commission includes both war criminals and those responsible for Rumania's disaster. Art. 1 defines as responsible for the disaster of the country: a) those who endangered the general interests of the country by signing international agreements with the belligerent powers, granted German troops permission to enter Rumanian territory, and decided to wage war against the USSR and the United States; b) those who advocated a friendly policy toward Hitlerite Germany and agreed to give up Northern Transylvania; c) those who since January 1938 prepared for the above actions by written, oral or other propaganda. Art. 2 defines as war criminals: a) Those who infringed the provisions of International Law referring to warfare; b) Those who illtreated prisoners or hostages; c) Those who ordered or executed any acts of oppression, cruelty or extermination against the civil population of occupied territories; d) Those who illegally or forcibly removed private or public properties from the territories on which war was waged; e) Those who ordered the creation of internment camps or ghettos, or who took the initiative in banishing certain people from the country on racial or political grounds; f) Those who on racial or political grounds caused persecutions, ordered deportation visibly aimed at extermination, or ordered hard labor with the view to exterminating the population; g) Those who in their capacity as commanding officers, etc. of prison or internment camps for war prisoners, etc. subjected the inmates to inhuman treatment; h) Those who in their capacity as public prosecutors or police officers used prosecution and torture, as well as judges who supported terroristic means; i) Those who suggested or enforced any unjust measures of Hitlerite ironguard or anti-semitic inspiration; j) Those who in positions of command made personal profit out of the execution of Hitlerite, ironguard or anti-semitic legislation; k) Those who served German interests in Rumania or were remunerated for such services; l) Those who left Rumanian territory and put themselves at the disposal of Hitlerite Germany and by attacking Rumania; m) Those who reduced Rumanian economy to German servitude. The penalties defined by Article 3 include capital punishment, life imprisonment, and imprisonment with or without hard labor for the period of from three to twenty years.

Investigations were to be undertaken by specially appointed prosecutors appointed from civil servants and to be assisted by magistrates and other legally trained persons. Warrants or arrest could be issued either by the Cabinet or by the special prosecutors. The filling of a formal accusation

of war crimes brought automatic seizure of properties of the accused. The trial of war crimes was to be intrusted to a special "People's Court", the magistrates of which were to be appointed by the Minister of Justice from the magistracy and the legal profession. The jurors were to be selected equally from the members of the following political parties: National Liberal, National Peasant, Communist, Socialist, Patriotic Union, Ploughmen's Front, and Trade Unions. The courts were to sit with 9 judges, two appointed by the Minister of Justice and 7 from the lists of jurors. The judgments pronounced by these courts to be final, with no right of appeal.

This draft had several significant characteristics. First, that persons accused of war crimes were rather closely classed with those who had determined Rumania's political course. Second, the Minister of Justice had considerable powers of appointment, which was significant since Patrascu, the Minister, favored radical epuration. Third, the composition of the People's Court gave a great preponderance of strength to the National Democratic Front (FND) by dividing the membership equally among seven parties, thus giving the front five out of seven seats in the court.

This draft appears to have received some of its inspiration from the Bulgarian epuration law, after which, in some respects, it is modelled. The principal points of similarity are the People's Court, made up of magistrates and representatives of the political parties, and in the common definition of those responsible for the "national disaster."

This draft received much attention in the press, and the comments by the various party organs indicate the political implications in the whole epuration procedure. Semnalul stated that the National Peasant Party could not accept the make up of the popular tribunals. Dreptatea (National Peasant) used the draft as an opportunity to pursue its attack against Tatarescu. Capital punishment was criticized as unconstitutional by Curierul. Rather surprisingly the Socialist paper, Libertatea, strongly criticized certain portions of the draft. "The draft styles as crimes many actions which at the time of their being committed were not in the least reprehensible either under Rumanian laws nor according to Rumanian public opinion. Therefore the sanctions proposed for such actions are not constitutional. The creation of special juries is also expressly prohibited by the Rumanian constitution." Here, however, as in its criticism of the law for elimination of public officials, the Socialist Party appears to be taking a somewhat formalistic approach in its criticism of retroactive laws.

Probably the most able criticism of the draft came from Mr. Niculescu-Buzău, who had been active in efforts to effect epuration in the First Sănătescu Government. He first criticized the draft on the grounds that it did not include in the category of those to be punished for Rumania's disaster those who were responsible for the establishment of the dictatorial regimes in Rumania, which regimes were the fountainhead of most of the later evils. Consequently, he made a strong plea for the necessity of including those who paved the way for the dictatorship. Second, he opposed the concept of Popular Tribunals, the notion of which "evokes something extra-legal which finds its place only in periods of great revolutionary troubles." In his opinion the existing structure of courts was adequate to try these cases. He also objected to the danger of the public prosecutors becoming the personal instruments of the "Ministry of Justice". He strenuously objected to the

composition of the People's Court, on the ground that of the political organizations from which the juries were to be drawn "at least three of them (Ploughmen's Front, Patriotic Union, and Union of Syndicates) have never received any electoral acknowledgment" and thus have no claim to represent the will of the people. This of course was a part of the running political dispute between the historical parties and the left. Buzesti concluded his article by stating that, "the project undertakes to make the Communist party the arbiter of the problem of responsibility."

C. The First Form of the Laws defining War Criminals and those Responsible for Rumania's Disaster

From 3 January to 20 January the project was discussed and debated in the Cabinet, the above mentioned points being the principal issues between the various parties. On 21 January two laws were published. Although remaining basically the same, the final legislation presents certain important alternations.

In the first place two laws were published, one regarding war criminals, and one concerning those responsible for Rumania's disaster, the final law added those who established the dictatorship (though the limiting date of this action was not stated). It also modified the responsibility of those who advocated a pro-German policy to those in command, those using terroristic means, or those serving the German propaganda organs. As to war criminals the following categories, appearing in the first draft, were omitted: Those who illegally or forcibly removed private or public properties from the territories on which the war was waged; those who either suggested or enforced any unjust measures of Hitlerite, ironguard or anti-semitic inspiration; those who served German interests in Rumania and were remunerated for such services; those who reduced Rumania's economy to German servitude. The omission of these categories of war crimes, while objected to by the left, perhaps is understandable, as they would implicate a large section of the Rumanian civil and military population, and would consequently be almost impossible of application.

The penalties to be inflicted remain about the same, though the death penalty is specifically limited to war criminals.

The appointment and function of the public prosecutors is generally the same although the Council of Ministers assumes some of the control along with the Minister of Justice.

Considerable alternation is made in the constitution of the Special Courts (no longer called People's Court), and a distinction in composition is made between the Special Court for War Criminals and the Special Tribunal for those responsible for the country's disaster. The popular judges are appointed in a proportion of one for the National Liberals, one for the National Peasants, and two for the National Democratic Front, thus preserving an even balance between the parties of the left and the historic parties. The judges of the Court for War Criminals include 3 judges selected from the magistracy by the Minister of Justice and 4 from the political groups. The Court for those responsible for the country's disaster is made up of 11 judges, 3 from the magistracy and 8 from the political groups. Thus the political element is stronger in those courts trying political responsibility.

Unlike the original draft, appeal may be made against the decisions of these courts, and the sentences may be declared void under the following conditions: When the punishment determined by law was not applied to the actions proved by the court; when the court omitted or refused to pronounce, without giving reason, on a means of defense for the accused; or when the court was composed without regard to the present law.

In general, the final law, while it did not greatly alter the original draft, made certain changes, which are quite significant in the light of the present political struggle going on in Rumania. First, it clearly separated war criminals from political offenders. Second, it added the category of those who prepared for dictatorship. Third, it eliminated certain categories of culpability which could have been difficult to apply by any but the most radical means. Forth, it modified the notion of extraordinary justice, which was contained in the original draft (in the name of „People's Court“, in the preponderance of strength given to the left, and in the refusal to admit appeal). Finally, it redressed the balance of strength between the political parties, a necessary measure if the law were to be accounted by the present government.

The reaction of the left to these changes, as might be expected, was not favorable. Scanteia stated that the final form was more favorable to war criminals and to those bearing responsibility for the country's disaster. Shortly after the appearance of the law, Mr. Patrascănu made a public address on the subject. There are several interesting aspects to his speech. He disapproved of the alternations made to his original draft: „The two laws, which initially formed a whole since the same guiding principles are at the basis of both, have suffered some modifications as regards the project published three weeks ago and which was worked out by us. The modifications introduced are regrettable from all points of view.“ It would be noted that in listing the points of culpability Mr. Patrascănu omitted reference to those who established the dictatorship. (This was also omitted in his original draft, but was included in the final law.) The reason for his position on this point appears to be largely political. The left has consistently stressed the anti-Sovietic, pro-Axis policy of the past regimes as being the most serious evil, whereas the historic parties, and especially the National Peasants, have stressed the setting up of the dictatorial regimes. Both sides have obvious political reasons for their positions. By emphasizing those responsible for the dictatorship, the National Peasant party may be able to evade its implication in the anti-Sovietic policy which Rumania followed. By soft pedaling the dictatorship question the left may be able to attract certain political figures to its side. The current polemic concerning Tatarescu is a good example. The National Peasant are attacking him bitterly as a man who should be prosecuted, whereas there is considerable evidence that the FND may be planning to work politically with him.

Mr. Patrascănu concluded his speech by stating that Rumania must accomplish an act of „high justice“ and complete a process of serious and fundamental punishment before it can realize a true democracy. This process must not be hampered by „hypocritic humanitarianism.“ Thus, except for the question of the dictatorship, he maintains his position of demanding radical epuration.

D. Arrests

While the legislation for the prosecution of war criminals was in preparation and under discussion, preliminary measures were taken regarding those persons who were likely to fall under the laws. Lists were drawn up in December and certain persons were reported to have been arrested or kept under surveillance. (Information on this last point, however, unreliable and contradictory. It would seem that considerably less action was taken than would appear from the frequent accounts of arrests in the press.)

On 30 January the Council of Ministers announced that an agreement had been reached concerning the lists of those to be arrested as war criminals and as being responsible for the country's disaster. On February 1 the press published the first lists of those arrested. A supplementary list was published on 2 February, and it was announced that further lists would appear as the arrests continued. Of the 81 names thus far published, a number were arrested and taken by the Russians at the time of the armistice, and others are probably included in the list of 47 people whom the Russians insisted to be arrested on 10 October.

The briefness of the list itself, at least as published thus far, reflects the limited scope of Rumania's epuration program.

On 3 February the juries and magistrates of the special courts to try these cases were installed. Thus, some five months after the armistice, Rumania settled down to the trial of her war criminals.

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Microfilme S.U.A., r. 635, c. 1395—1419; The National Archives of the United States, Washington D.C., Records of the Department of the Army—Records of the Office of Strategic Services (R.G. 226), No. 2 957.

Biroul pentru informații strategice
Secția cercetare și analiză
R&A nr. 2 957

7 februarie 1945

Procesul de desfășurare a epurărilor în România Rezumat

Analiză a succeselor realizate în elaborarea unei legișlații pentru eliminarea fasciștilor și arestarea criminalilor de război

I. Introducere și rezumat

De la 23 August, România, ca și alte țări care au ieșit sau au fost eliberate din Axă, a avut de făcut față sarcinii de „epurare”. (Nici „purificare”, nici „curățire” nu sunt cuvintele adecvate; primul este prea antisепtic, iar celălalt prea caustic). Munca de dezrădăcinare a răului din trecut presupune trei aspecte mai mult sau mai puțin distințe. Primul, eliminarea fasciștilor și colaboraționiștilor din funcțiile de răspundere, fie în guvern, în organisme semioficiale (cum ar fi asociațiile de presă), fie în întreprinderi particulare. Al doilea, pedepsirea criminalilor de război și speculanților. Al

treilea, pedepsirea celor răspunzători de orientarea politică dezastruoasă promovată de România pînă în momentul armistițiului. Deși fiecare din aceste aspecte tinde să se interfereze cu celealte, ele au fost abordate întrucită într-o manieră diferită și prin mijloace și legi diferite.

Importanța pentru România a unei curătenii generale este evidentă. În primul rînd, prin condițiile de armistițiu, care pînă acum constituie singura legătură legală a națiunii cu Aliatii, România este obligată să-i aresteze pe criminalii ei de război. (Articolul 14 al Convenției de armistițiu stipulează: „Guvernul român și Înaltul Comandament se obligă să colaboreze cu Înaltul Comandament Aliat (Sovietic) în arestarea și judecarea persoanelor acuzațe de crime de război“.) În consecință, eșecul în a acționa în această direcție ar putea impiedica asupra relațiilor României cu Rusia și creezează posibilitatea ca Rusia să ia o parte activă la epurări. În al doilea rînd, din punctul de vedere al politicii interne, România are responsabilitatea de a se descoatorosi de acele elemente care au condus și sprijinuit regimurile dictatoriale și fasciste și politica externă în favoarea Axei.

În România, ca și în alte țări, problema epurărilor este o problemă spinoasă, care a provocat numeroase controverse. În general se poate spune că succesele în această privință au fost foarte lente și în multe puncte de vedere șovăielnice. Deși la 11 octombrie a fost publicată o lege preliminară, legile definitive care îi stabilieau pe criminalii de război și pe cei răspunzători de dezastrul țării nu au apărut pînă la 21 ianuarie, cam cinci luni după lovitura de stat. Deși o serie de arestări ale celor mai notorii personalități au avut loc în momentul loviturii de stat, iar toată toamna s-au primit știri despre alte arestări, puține acțiuni coordonate par să fi avut loc în ultimul timp. Legislația pentru eliminarea fasciștilor din guvern a fost votată în septembrie trecut, dar aceasta a fost o lege foarte blindă care s-a dovedit a fi ineficientă și care a suferit trei amendamente ulterioare. Unele ministere sunt departe de a-și îndeplini sarcinile, iar în ceea ce privește armata s-a făcut puțin. Epurările din provincie (așa cum s-a dedus din călătoriile în Transilvania și Moldova efectuate în luniile decembrie și ianuarie) au fost, de asemenea, confuze și necordonate. În unele zone, în special cele situate departe de București, au avut loc epurări prin eliminarea funcționarilor de către populație și înlocuirea lor cu persoane alese cu aclamații publice. Totuși, legile care emană de la București nu par să fi fost eficiente și în capitalele județene s-a căzut aproape unanim de acord că administrația centrală a acordat un ajutor foarte mic în această problemă și adesea a provocat tulburări încercind să-i reinstaleze pe funcționari discreditați.

Există cîteva cauze ale acestor amînări. În primul rînd, au fost întâmpinate dificultăți legale obișnuite, inerente situației: cum să se stabilească termenii juridici care să fie în același timp și cuprinzători și corecți; dacă un colaboraționist să fie numai scos din funcție sau și pedepsit; dacă o persoană care a promovat sau a menținut un curs politic care a dus la ruină este supusă urmăririi juridice; dacă o persoană este supusă legilor retroactive; gradul de responsabilitate implicat de comiterea unui act criminal la un ordin venit de la un superior. În multe cazuri, desigur, aceste formalități juridice și mai degrabă convenționale sunt folosite ca paravan pentru anumite poziții politice.

Într-o privință, România întîmpină o dificultate deosebită în ceea ce privește epurările. Întrucit România a trecut de la Axă de partea Aliatilor

cu ajutorul unei lovitură de stat mai curind decât printr-o revoluție populară, există o mare doză de continuitate între fosta administrație și cea actuală, contrar cazului Franței, de exemplu, unde atât statutul cît și acțiunile guvernului de la Vichy pot fi negate. Această continuitate, prezentind, de altfel, un avantaj considerabil pentru România într-o situație normală, prezintă anumite dificultăți de ordin juridic și denotă, de asemenea, că numeroase persoane din actuala administrație sunt, într-un fel sau altul, legate de fostul regim. Așa se face că mulți funcționari a căror sarcină este de a pune în aplicare epurările pot fi ei însăși supuși unei astfel de măsuri. Această situație echivocă, plus inerția predominantă care există în multe categorii ale birocrației instituite au dus fără îndoială la aminări și au stinjenit epurările.

Conflictul politic dintre partidele istorice (Național-Liberal și Tărănesc) și stînga nou ridicată a făcut în mod inevitabil din problema epurărilor o problemă a unui conflict puternic între partide; multe din măsuri și contramăsuri sunt explicabile numai în condițiile acestei lupte pentru putere. Pe de o parte stînga are o vedere mai cuprinzătoare asupra epurărilor decât dreapta și tinde să contopească ideea unei curățenii generale cu programul său de reforme social-politice.

Pe de altă parte, partidele istorice încearcă să evite orice implicație revoluționară în epurări și insistă asupra ideii că instalarea regimului dictatorial este principalul rău care trebuie pedepsit. Această subliniere creează partidelor istorice o situație mai bună decât dacă ele ar fi insistat pe o activitate antisovietică, pe care stînga o privește ca pe răul cel mai grav. Mai mult, faptul că unul din partidele acceptabile astăzi poate servi drept paravan pentru persoane cu un trecut dubitabil a dus la un fel ciudat de competiție: fiecare partid crede că dacă o personalitate proeminentă și competentă cu un trecut oarecum dezonorant nu trebuie eliminată, este mai bine ca aptitudinile sale să fie puse în slujba partidului decât în aceea a opoziției. Refuzul stîngii de a-l ataca pe Tătărușcu pare să fie un exemplu în acest sens. Se pune puțin problema, totuși, ca stînga cu trecutul ei relativ neîmpovățor să fie mai inconsistentă în cererile ei privind epurările.

Legile însele au avut tendința să devină instrumente ale partidelor aflate în competiție; s-ar părea că stînga, pregătind proiectul său pentru legea privind criminalii de război, încearcă să sporească forța Frontului Național-Democratic prin crearea tribunalelor populare. Tot așa, insistența partidelor istorice asupra încrederii pe care o prezintă actuala magistratură presupune, de asemenea, implicări politice majore. Astfel există posibilitatea permanentă ca efortul de a atinge un grad de dreptate națională să poate fi transformat de interesele de partid într-un instrument politic.

Criza politică din toamnă, care a dus la căderea a două guverne și la lungi perioade în care să nu poată fi luată nici o măsură constructivă a închiruit procesul de pregătire a legislației necesare.

În ultimă instanță, atmosfera socială generală din România nu este favorabilă unor epurări energice. Grupările conducătoare, care reprezintă o clasă strict limitată, nu au nici un stimulent serios să se purifice dincolo de necesitățile minime ale momentului. Cercurile comerciale și de afaceri, care au avut legături economice strinse cu Germania, sunt înclinate să privească fosta politică favorabilă Axei ca pe un eşec decât ca pe ceva dăunător. Pe de altă parte, stînga suferă din cauza dezavantajului însemnat de a nu fi putut conduce o mișcare de rezistență de partizani și în consecință îi lipsește

forța de bază fizică și morală, așa cum se întimplă în Iugoslavia sau Franța. Mai mult, cu excepția citorva figuri curajoase, grupurile muncitorești din România fie au mers în urma dictaturilor, fie erau apatice. Există astfel pericolul ca după ce se va fi făcut ceea ce este considerat ca epurări „simbolice”, chestiunea să fie lăsată la o parte. Dacă rațiunile stinței se vor dovedi a fi dominate de dorința de a obține puterea este posibil ca ea să fie împinsă de exigențele sale politice să-și modifice atitudinea, căci într-un anumit grad ea pare să o fi făcut în cazul lui Tătăruș. Pe moment, totuși, este evident în interesul ei să continue aplicarea programului epurărilor.

II. Eliminarea fasciștilor și colaboraționiștilor din serviciile publice

Faptul că România s-a desprins din Axă printr-o lovitură de stat, care a implicat relativ puține persoane și a cuprins numai pe cîțiva dintre conducătorii fostului regim, a complicat și a întîrziat procesul de curățire a guvernului și serviciilor publice. Primul guvern Sănătescu avea cîteva persoane cu un trecut politic dubitabil. În septembrie mareșalul Palatului declară că unul dintre obstacolele în calea epurărilor era prezența vechii gărzii și a generalilor în guvern care erau lipsiți de dorința de a întreprinde măsuri prompte și hotărîte.

Sarcina de eliminare a funcționarilor poate fi privită sub trei aspecte: 1. Elaborarea unei legi care să fie aplicată tuturor serviciilor guvernamentale; 2. Măsurile luate de diferite sectoare ale guvernului, fie în legătură, fie independent de această lege; 3. Măsurile luate de diferite grupări cvasioficiale, cum ar fi Asociația de presă sau Societatea autorilor români.

În general procesul de eliminare a funcționarilor a fost foarte lent și nesistemtic. Schimbările frecvente în guvern și modificările succesive întervenite chiar în lege sint fără îndoială factori importanți pentru această întîrziere. Totuși, cauza de bază pare a fi aceea care a produs dificultăți în multe din relațiile de după armistițiu ale României: o atitudine predominată de tăărăganare a cercurilor guvernante și o dorință de a „conduce ca de obicei”. Pînă acum a fost imposibil să se obțină o listă amănunțită a personalului scos din funcție; informațiile disponibile săn contradicțorii și nu prezintă încredere.

A. Lege pentru purificarea serviciilor publice

Primul proiect de lege pentru purificarea serviciilor publice a fost întocmit de domnul Pătrășcanu (comunist), ministrul ad-interim al justiției în primul guvern Sănătescu. Proiectul inițial prevedea o sferă foarte mare de aplicare, întrucât includea pe cei care au exprimat opinii antidemocratice, antisovietice și antisemite. În forma sa finală, însă, așa cum a fost prezentat regelui de domnul Aureliu Căpățînă, căruia i-a succedat domnul Pătrășcanu, a fost atât de redus, încît domnul Pătrășcanu a făcut o declarație în care își declina responsabilitatea față de lege (A fost publicat ca Legea nr. 461 în „Monitorul oficial” nr. 216 din 19 septembrie 1944).

Concepția acestei legi, cum se reflectă în memoriu de prezentare al lui Căpățînă către rege, prezintă o semnificație suficientă pentru a fi citată în întregime. (Arhivele Statului, colecția Microfilme S.U.A., r. 635, c. 1402-n.n.)

Este interesant de remarcat că acest memoriu omite să spună: nici o mențiune nu se face în legătură cu războiul, cu dictatura fascistă, cu măsurile antisemite, cu actele de violență ale regimului anterior. În ceea ce privește memoriu, el este pur și simplu o propunere de a diminua corupția în guvern.

Nici legea nu a fost mai severă. Funcționarii civili urmău să fie destituși pentru că ar fi manifestat „o atitudine abuzivă și un comportament nedemn”, punindu-se în serviciul unor interese străine de acelea ale națiunii române, și pentru că ar fi desfășurat o „activitate notorie” în organizațiile politice și paramilitare care sprijineau Garda de fier, fascismul sau hitlerismul, sau servind astfel de organizații din inițiativă proprie sau cu exces de zel. Totuși, chiar și aceste persoane erau exceptate, dacă puteau demonstra că înainte de 23 August ele s-au alăturat luptei pentru răsturnarea fascismului.

Această lege a suferit modificări considerabile prin amendamente ulterioare (Legea nr. 486, publicată în „Monitorul oficial” nr. 233 din 8 octombrie 1944, Legea nr. 594, publicată în „Monitorul oficial” nr. 273 din 24 noiembrie 1944 și Legea nr. 31 publicată în „Monitorul oficial” nr. 13 din 17 ianuarie 1945). Cel mai important amendament a fost acela din 24 noiembrie prin care definirea culpabilității a fost considerabil extinsă.

Următoarele persoane sunt acum posibile de a fi destituite: a) cele care prin acțiunile lor, sub orice formă, s-au pus în serviciul hitlerismului și fascismului, servind astfel unor interese străine de cele ale națiunii române; b) cele care au militat sub orice formă pentru orice organizație politică sau paramilitară aparținând Gărzii de fier, fasciștilor sau hitleriștilor, sau care au netezit calea pentru instalarea dictaturii fasciste în România; c) cele care au propagat idei opuse principiilor democratice sau care sub influență unor astfel de idei au folosit presunile și au recurs la acte de teroare, tortură sau chiar omor în îndeplinirea obligațiilor lor. Nu se face nici o excepție pentru activitățile patriotice înainte de 25 august. Legea anula, de asemenea, promovările ilegale sau nejustificate. Pentru fiecare minister sau întreprindere urmează să fie formate comisii alcătuite din trei persoane care să decidă asupra cazurilor respective. Concedierile urmează să fie făcute prin decret regal sau decizie ministerială.

În memoriu care însoțește acest amendament, domnul Pătrășcanu (care a preluat funcția de ministru de justiție în al doilea guvern Sănătescu) a declarat că legea inițială prezenta dificultăți în aplicare și s-a dovedit a fi ineficace și că revizuirea fusese propusă cu scopul de a efectua purificarea „în spiritul actului istoric de la 23 August”.

O critică¹ a acestei legi în forma sa finală a fost formulată recent de domnul Titel Petrescu, liderul Partidului Social-Democrat. Principala sa obiecție a fost aceea că legea prevede o singură pedeapsă: demiterea. El și-a exprimat opinia că trebuie prevăzute pedepse gradate, altfel, „dacă, aşa cum se face astăzi, este prevăzută o singură pedeapsă pentru o multitudine de vini penale sau disciplinare, aceasta va face ca miniștrii și comisiile să ezite în a pronunța singura pedeapsă în cazuri de o gravitate mai mică”. În consecință el propune o serie de pedepse gradate, inclusiv avertismente, concedieri pentru o perioadă limitată etc. S-ar părea însă că domnul Petrescu nu a înțeles natura acestei legi speciale. În acest caz pedeapsa este aplicată retroactiv pentru acte comise înainte ca legea să fi fost promulgată, astfel că asemenea strategeme cum ar fi avertismentele par să eludeze scopul principal. Mai mult, scopul epurărilor este în mare măsură acela de a îndepărta din funcții acele persoane care au fost răspunzătoare de fărădelegile fostului

¹ Vezi ziarul „Libertatea” din 4 ianuarie 1945.

regim. Hotărirea ce decurge din aceasta poate fi doar dacă persoana este sau nu potrivită să rămînă în funcția sa.

B. Desfășurarea epurărilor în ministere

Munca ce se face în prezent de elaborare a listelor cu persoanele ce urmează a fi demise din diferite minister se desfășoară haotic, iar impresia generală este aceea că treaba nu a fost făcută, în mare măsură, foarte eficient. Nu mai departe, la 13 decembrie, primul ministru, generalul Rădescu, a cerut cu insistență titularilor ministerelor să accelereze luarea măsurilor de eliminare a persoanelor aflate în subordinea lor. Nu dispunem de informații din multe dintre minister, dar au fost strînse unele date referitoare la Ministerul Afacerilor Externe, de Justiție și de Interne.

Ministerul de Externe pare să fi fost primul care a trecut la aplicarea acestor măsuri care, potrivit domnului Buzău (ministru în primul guvern Sănătescu), au început înainte de publicarea legii. El a declarat în septembrie că el a început curățirea în ministerul său din proprie inițiativă, întrucât a considerat că situația era de o asemenea urgență încit nu putea aștepta noi deliberări din partea întregului guvern. Spre sfîrșitul lunii el a spus că a îndepărtat mai mult de 300 de persoane.

Departamentul căruia i s-a acordat cea mai mare atenție în legătură cu problema epurărilor a fost Ministerul de Justiție. În primul rînd, domnul Pătrășcanu, ministrul, a fost unul dintre partizanii care au pledat cel mai mult pentru epurări radicale. În al doilea rînd, purificarea magistraturii este o condiție sine qua non pentru procedurile judiciare ulterioare. În septembrie mareșalul Palatului s-a plins că unul dintre factorii care provoacă amînări în dezbatările guvernului era poziția adoptată de Pătrășcanu care a insistat că nici unul dintre judecătorii români nu era competent să prezideze un complet de judecată în procesele de epurare pentru motivul că toți erau reacționari. El a insistat pentru crearea de tribunale populare, cu acuzatori publici pentru acuzația de crime de război. La formarea celui de-al doilea guvern Sănătescu, domnul Pătrășcanu a făcut o importantă declarație referitoare la politica de epurare ce urma să fie promovată în Ministerul de Justiție. El a cerut cu insistență „epurarea rapidă a aparatului de stat începînd cu magistratura”. El a afirmat că stabilirea vinii nu era dificilă, căci judecătorii vinovați s-au depășit pe sine sau au manifestat exces de zel în aplicarea legilor regimului de dictatură.

Domnul Pătrășcanu a continuat spunînd că epurările nu vor fi limitate la „ușeri, mesageri și funcționari mărunți”, ci vor începe de sus. S-a aflat că drept urmare a cuvîntării lui Pătrășcanu cîțiva magistrați și-au prezentat demisia pentru a evita urmărările împotriva lor.

În Ministerul de Interne desfășurarea epurărilor pare să fi fost deosebit de lentă și ineficace. Acest minister care răspunde de ordinea internă și în subordinea căruia se află poliția și serviciile secrete este un element politic deosebit de fierbinte; controversa violentă dintre stînga și partidele istorice în legătură cu acest minister a încurcat problema și a făcut situația și mai neclară. Procesul epurărilor în această țară este pe cît de important pe atât de dificil, întrucât poliția era unul din instrumentele principale ale fostului regim și nu poate fi unul dintre instrumentele cu ajutorul cărora să se aplice

noua lege privind epurările. Atacurile stîngii împotriva primilor doi miniștri, Aldea și Penescu, au constituit factori importanți în crizele care au dus la căderea celor două guverne Sănătescu. Deși stînga are, fără îndoială, motivele sale politice pentru aceste atacuri, ar putea apărea unele probe în sprijinul acuzațiilor că ministerul nu a fost supus procesului de epurare. Desigur, informațiile care continuă să parvină despre fraudele și corupția din rîndul autorităților polițienești, eliberarea din închisoare, fără permisiune, a unor persoane, ineficiența în arestarea membrilor Gărzii de fier ar denota că se impune ca ministerul să fie supus unei reforme radicale.

C. Epurările din alte instituții

Trebuie făcută o deosebire între legea privind epurările în instituțiile publice și diferențele măsuri luate de anumite asociații care, indiferent de orice prevedere legală, au hotărît să excludă din rîndurile lor pe acei membri care erau acuzați de activități profasciste și colaboraționism. Așa s-a întîmplat la Asociația presei, Societatea autorilor români, Societatea agronomilor, Societatea inginerilor etc. Toate aceste organisme au acționat din inițiativă proprie și trebuie remarcat că excluderile în sine nu au avut nici o consecință juridică. De exemplu, un inginer exclus poate continua să-și exercite meseria, întrucât nu există nici o lege care să-i interzică aceasta.

La 7 noiembrie Societatea scriitorilor români a hotărît să-i excludă pe acei scriitori care: au pregătit *(terenul)* pentru venirea dictaturii, au insistat pentru ca România să participe la război alături de Axă, au atacat U.R.S.S.-ul sau au fost membri ai Asociației germano-române sau ai altor asociații prohitleriste și antidemocratice. O serie de scriitori au fost scoși din Societate pe baza acestei hotărîri.

Asociația română de presă a exclus din proprie inițiativă o serie de ziariști fasciști fără ca aceasta să fie prevăzută de vreo stipulație juridică. Pentru a crea un cadru juridic acestui proces, ministerul afacerilor externe a elaborat în ianuarie un proiect care prevedea diferențe pedepse pentru ziariștii fasciști. Au fost incluse următoarele categorii: 1. cei care au scris în favoarea doctrinelor fasciste sau hitleriste; 2. cei care s-au aflat în solda puterilor Axei; 3. cei care au pregătit opinia publică pentru intrarea României în război împotriva Națiunilor Unite; 4. cei care au promovat și propagat idei antidemocratice; 5. cei care și-au incitat cititorii să comită orice act de teroare, tortură sau asasinat. Pedepsele merg de la simpla admonestare la interzicerea pe viață de a mai practica activitatea de ziarist. Va fi folosită următoarea procedură: 1) o comisie specială formată din cinci ziariști de profesie va întocmi o listă a celor pasibili de pedeapsă; 2) guvernul va hotărî asupra acesteia și va pune în aplicare pedepsele efective. (În momentul elaborării acestui raport, proiectul nu a devenit încă lege).

Avocații care formează organisme distințe (barouri) în toate sectoarele Capitalei sunt supuși excluderii potrivit prevederilor unei legi speciale, emisă la 19 decembrie 1944. Prevederile acestei legi sunt practic aceleași cu cele ale legii privind epurările în serviciile publice. Avocaților excluși din barou, și unii au și fost excluși, nu li se mai permite să practice dreptul.

La 10 noiembrie, ministerul muncii, Lothar Rădăceanu, a propus un proiect de lege privind eliminarea fasciștilor din întreprinderile și concernele particulare, pe motiv că această măsură era necesară pentru a împiedica

sabotarea eforturilor de război. Se pare însă că nu s-a înregistrat nici un progres în adoptarea proiectului.

III. Urmărirea judiciară a criminalilor de război și a celor răspunzători de dezastrul României

Sarcina de pedepsire a criminalilor de război și a celor răspunzători de dezastrul României este mult mai dificilă decât cea a îndepărțării din funcții. În primul rînd, este o vină mult mai gravă și presupune pedepsă mult mai grea. Mai mult, implicațiile politice sunt mult mari și au prilejuit numeroase controverse.

Pedepsirea criminalilor de război este aspectul mai puțin dificil al problemei, deși au fost discuții asupra definiției. Pedepsirea însă a celor răspunzători de cursul politic al României a stîrnit un puternic dezacord, căci acest aspect este în mod inevitabil implicat în actualul conflict politic. Hotărîrea asupra a ceea ce constituie o crimă politică comisă în trecut presupune implicit o hotărîre asupra orientării politice actuale. În consecință, atât stînga cât și partidele istorice s-au străduit să elaboreze legile astfel, încît să le servească scopurilor lor politice actuale. Acest conflict, plus inertia administrativă moștenită de la fostul regim, a întîrziat cu aproape cinci luni formularea unei definiții a criminalilor de război și a celor răspunzători pe plan politic.

Problema procedurilor judiciare a fost și ea o chestiune de dispută între cele două partide. Stînga se pronunță pentru un program de dreptate radicală, folosind astfel de instrumente cum ar fi tribunalele populare; partidele istorice au preferat să aplice epurările în cadrul structurii juridice existente. Și aici lupta pentru putere a creat confuzie și a întîrziat instituirea unui mecanism judiciar adecvat.

Există puține informații exacte în legătură cu desfășurarea în prezent a arestărilor pînă la cele operate recent în conformitate cu legile din 21 ianuarie. Toată perioada de toamnă presa a furnizat numeroase știri privind arestarea unui număr mare de membri ai Gărzii de fier, dar aceste știri erau adesea dezmințite după cîteva zile. S-ar părea că s-au luat relativ puține măsuri concrete.

A. Primii pași

Potrivit condițiilor armistițiului, România a fost obligată să colaboreze cu Înalțul Comandament Sovietic în arestarea și judecarea criminalilor de război. Cu excepția însă a cîtorva cazuri foarte cunoscute, au fost luate relativ puține măsuri în perioada imediat următoare armistițiului. În jurul datei de 25 septembrie au circulat informații că rușii au devenit deosebit de neliniștiți de lipsa de progrese. S-a aflat că la 10 octombrie rușii au prezentat guvernului român o listă cu 47 presupuși criminali de război însotită de cererea expresă ca ei să fie imediat arestați. În listă figurau și generalul Potopeanu și generalul Frîncu. Guvernul a protestat, dar a fost obligat să opereze arestările.

Măsurile judiciare pentru arestarea criminalilor de război au fost următoarele. A fost adoptată o lege care să permită crearea unei legislații speciale pentru urmărirea celor vinovați de dezastrul țării. Apoi a fost adoptată o lege care să permită arestările, deși determinarea definitivă a vinei se afla

în curs de stabilire. Această lege, cu memoria care o însoțește, este suficient de scurtă pentru a o cita în întregime².

Publicarea acestei legi pentru definirea criminalilor de război și pe cei răspunzători de dezastrul României nu a avut însă un ecou imediat. La 25 octombrie s-a anunțat în presă că Consiliul de Miniștri a aprobat un proiect de lege care prevede crearea unui comitet de anchetă căruia să i se incredințeze sarcina de a descoperi persoanele răspunzătoare de participarea României la războiul împotriva Națiunilor Unite. Totuși, nu s-a luat nici o măsură imediată, în parte pentru că guvernul era convulsonian de criza permanentă care s-a prelungit pînă la instalarea, la începutul lui decembrie, a guvernului Rădescu. În cursul lunii noiembrie, presa, în special presa de stînga, a susținut o neîncetată campanie pentru epurări în care, din cînd în cînd, „Graiul nou”, organul Armatei Roșii, mai scotea cite un mîrîit amenințător. Mai apăreau de asemenea numeroase știri că toate persoanele care făcuseră parte din guvern între anii 1940–44 vor fi arestate (presa din 10 noiembrie), că un mare număr de membri ai Gărzii de fier fuseseră sau urmau să fie arestați. Dar nici o acțiune concretă nu s-a materializat. Spre sfîrșitul lunii noiembrie în presă a fost un scurt scandal pentru că Ministrul de Interne publicase o listă de persoane care urmau să fie arestate, înaintea arestării lor, permitînd astfel unui număr de membri ai Gărzii de fier să fugă sau să se ascundă (presa din 28 noiembrie).

B. *Primul proiect de lege pentru definirea criminalilor de război*

La 16 decembrie s-a aflat că la cabinetul noului guvern Rădescu se hotărîse să fie dizolvată comisia pentru depistarea membrilor Gărzii de fier și să se reinceapă activitatea de alegere (a unei noi comisii). La 24 decembrie s-a anunțat că un comitet special numit pentru a clarifica definirea criminalilor de război a ținut prima ședință. Comitetul a fost prezentat de Petru Groza (Frontul Plugărilor) și avea ca membri pe domnul Pătrășcanu (comunist), domnul G. Fotino (liberal) și domnul G. Pop (național-țărănist). În cele din urmă, la 3 ianuarie proiectul de lege elaborat de această comisie ministerială a fost publicat în presă. Unele comentarii au fost prilejuite de faptul că proiectul propus fusese publicat în presă înainte ca el să fi fost prezentat Consiliului de Miniștri. Cea mai plauzibilă explicație pentru acest procedeu — pe lîngă publicitatea obișnuită făcută acțiunilor guvernului — este aceea că acest comitet, sau mai curind Pătrășcanu, care reprezenta lumina călăuzitoare a lui, dorea ca acest proiect să fie prezentat publicului în caz că el ar fi fost mult modificat sau ciopîrtit în dezbaterile ulterioare ale guvernului.

Proiectul, așa cum fusese elaborat de această comisie, se referea atît la criminalii de război cît și la cei răspunzători de dezastrul României. Articolul 1 stabilește că răspunzători de dezastrul țării: a) pe cei care au pus în pericol interesele generale ale țării prin semnarea unor acorduri internaționale cu puterile beligerante, au permis trupelor germane să intre în teritoriul românesc și au hotărît să înceapă războiul împotriva U.R.S.S. și a Națiunilor Unite; b) pe cei care au susținut o politică de prietenie față de Germania hitleristă și au fost de acord să renunțe la Transilvania de nord; c) pe cei care din ianuarie 1938 au pregătit aceste acte prin acțiunile lor scrise, verbale sau prin alte mijloace de propagandă. Articolul 2 definește criminalii de război: a) cei care au încălcăt prevederile legilor internaționale referitoare la

² „Monitorul oficial” nr. 235 din 11 octombrie 1944.

ducerea războiului; b) cei care au maltratat prizonierii sau ostacii; c) cei care au ordonat sau comis orice act de opresiune, cruzime sau exterminare împotriva populației civile din teritoriile ocupate; d) cei care în mod ilegal sau prin forță au luat bunuri publice sau aparținând unor particulari din teritoriile în care se purta războiul; e) cei care au dispus crearea lagărelor de concentrare sau ghetourile, sau care au luat inițiativa de a expulza din țară anumite persoane pe motive rasiale sau politice; f) cei care, pe motive rasiale sau politice, au persecutat, au ordonat deportarea în mod evident în scopul exterminării sau au ordonat muncă silnică cu scopul exterminării populației; g) cei care în funcțiile lor de ofițeri comandanți etc. de închisori sau lagăre de internare pentru prizonierii de război etc. au supus deținuții la un tratament inuman; h) cei care în funcțiile lor de procurori sau ofițeri de poliție au făcut uz de persecuții și tortură, precum și judecătorii care au sprijinit folosirea mijloacelor teroriste; i) cei care au propus sau au pus în aplicare orice măsuri nedrepte de inspirație antisemită a Gărzii de fier, sau hitleristă; j) cei care, afiindu-se în funcții de comandanți, au realizat profituri în interes personal prin punerea în aplicare a legislației antisemite, hitleriste sau a Gărzii de fier; k) cei care au servit interesele germane în România sau au fost plătiți pentru astfel de servicii; l) cei care au părăsit teritoriul românesc și s-au pus la dispoziția Germaniei hitleriste și au atacat România; m) cei care au adus economia românească la starea de aservire față de Germania. Pedepsele prevăzute de articolul 3 prevăd pedeapsa capitală, închisoare pe viață și închisoare cu sau fără muncă silnică pe termene între 3 și 20 de ani.

Investigațiile urmău să fie întreprinse de procurori special numiți și recrutați din rîndul funcționarilor civili care să fie asistați de magistrați și alte persoane cu pregătire juridică. Ordine de arestare pot fi emise fie de guvern, fie de procurori speciali. Stabilirea unei acuzații formale de a fi comis crime de război atrăgea după sine confiscarea averii acuzatului. Judecarea crimelor de război urma să fie încredințată unor „tribunale ale poporului” speciale, judecătorii căror urmău să fie numiți de ministrul de justiție din cadrul magistraturii și al juriștilor de profesie. Jurații urmău să fie aleși din rîndul următoarelor organizații politice: Național-Liber, Național-Tărănesc, Comunist, Socialist, Uniunea Patriotă, Frontul Plugarilor și Sindicale. Curtea urma să fie formată din 9 judecători, doi numiți de ministrul de justiție, iar 7 din listele juraților. Sentețele pronunțate de aceste tribunale erau definitive, fără drept de apel. Acest proiect avea cîteva caracteristici semnificative. În primul rînd, acele persoane acuzate de crime de război erau clasificate destul de aproape de cele care au determinat cursul politic al României. În al doilea rînd, ministrul justiției dispune de o putere considerabilă în ceea ce privește numirile, ceea ce a devenit semnificativ, întrucît Pătrășcanu, ministrul, se pronunță pentru epurări radicale. În al treilea rînd, compoziția tribunalelor populare dă o mare forță Frontului Național-Democratic (F.N.D.), împărțind numărul membrilor în mod egal între cele 7 partide, dînd astfel frontului un număr de cinci din cele șapte locuri ale tribunalelor.

Proiectul pare să fi suferit o oarecare influență din partea legii privind epurările din Bulgaria, pe care l-a luat în unele privințe drept model. Principalele aspecte de asemănare sunt tribunalele populare, formate din magistrați și reprezentanți ai partidelor politice, și definirea comună a celor răspunzători de „dezastrul național”.

Acest proiect se bucură de o mare atenție în presă și comentariile diferitelor organe de presă ale partidelor indică implicațiile politice în întregul proces al epurărilor. „Semnalul” afirmă că Partidul Țărănesc nu poate accepta compoziția tribunalelor populare. Ziarul „Dreptatea” (național-țărănesc) folosește proiectul drept o ocazie pentru a-și continua atacurile împotriva lui Tătărușu.

Pedeapsa capitală a fost criticată ca fiind neconstituțională de ziarul „Curierul”. Destul de surprinzător, ziarul socialist „Libertatea” a criticat vehement anumite secțiuni ale proiectului. „Proiectul numește crime de război multe acte care în momentul comiterii lor nu erau cîtuși de puțin reprobabile, nici potrivit legilor românești, nici contrare opiniei publice românești. De aceea, sanctiunile propuse pentru astfel de acte nu sunt constituiționale. Crearea de jurii speciale este totodată interzisă de constituția României.” Aici însă, ca și atunci cînd a criticat legea pentru eliminarea funcționarilor publici, Partidul Socialist pare să fi abordat oarecum formalist criticarea legilor retroactive.

Probabil cea mai competență critică a proiectului a venit din partea domnului Niculescu-Buzău care fusese deosebit de energetic în eforturile de a pune în aplicare epurările în timpul primului guvern Sănătescu. El a criticat în primul rînd proiectul pe motiv că acesta nu includea în categoria celor care urmău să fie pedepsiți pentru dezastrul României pe cei răspunzători de instaurarea regimurilor dictatoriale în România, regimuri care au constituit punctul de plecare al majorității nenorocirilor de mai tîrziu. În consecință, el a pledat cu putere pentru necesitatea de a-i include pe cei care au netezit calea dictaturii. În al doilea rînd, el s-a opus conceptului de tribunale populare, noțiune care „evocă ceva din afara legii, ceea ce-și află locul numai în perioade de mari tulburări revoluționare”. În opinia sa, structura existentă a tribunalelor era adecvată judecării acestor cazuri. El a obiectat, de asemenea, față de pericolul ca acuzatorii publici să devină instrumentele Ministerului Justiției. El a obiectat energetic față de compoziția tribunalelor populare, pe motiv că dintre organizațiile politice din care urmează să fie aleși jurii „cel puțin trei (Frontul Plugarilor, Uniunea Patriotă și Uniunea Sindicatelor) nu obținuseră niciodată vreo recunoaștere electorală” și astfel nu aveau pretenția să reprezinte voința poporului. Aceasta a fost desigur numai o parte a disputei politice dintre partidele istorice și stînga. Buzău și-a încheiat articolul afirmînd că „proiectul se angajează să facă din Partidul Comunist un arbitru în problema responsabilității”.

C. Prima formă a legilor care definesc criminalii de război și pe cei răspunzători de dezastrul României

Între 3 și 20 ianuarie proiectul a fost discutat și dezbatut în cadrul guvernului, aspectele menționate mai sus fiind controversele principale între diferențele partide. La 21 ianuarie au fost publicate două legi. Deși răminind în esență aceeași, legislația definitivă prezintă unele modificări importante.

În primul rînd au fost publicate două legi, una privind criminalii de război și una referitoare la cei răspunzători de dezastrul României. În legătură cu definirea celor răspunzători de dezastrul României, legea definitivă îi adăuga pe cei care au instaurat dictatura (deși data limită a acestui act nu a fost stabilită). Ea atenuază, de asemenea, responsabilitatea celor care au susținut politica filo germană, sporind-o pe a celor aflați la conducere, a celor

care au folosit mijloace teroriste, sau a celor care au fost în slujba organelor germane de propagandă. În ceea ce privește criminalii de război, următoarele categorii, care apăreau în primul proiect, au fost scoase: cei care în mod ilegal sau prin forță au luat bunuri publice sau aparținind unor persoane particolare din teritoriile în care se purta războiul; cei care au propus sau au pus în aplicare orice măsuri nedrepte de inspirație antisemita, a Gărzii de fier sau hitleristă; cei care au servit interesele germane în România sau au fost plătiți pentru astfel de servicii; cei care au adus economia românească la starea de aservire față de Germania. Scoaterea acestor categorii, deși contestată de stînga, este poate de înțeles, întrucât ele ar fi implicat o mare parte a populației civile și militare a României și ar fi fost, în consecință, aproape imposibil să fie puse în aplicare.

Pedepele ce urmău să fie aplicate rămîn aproape aceleasi, deși pedeapsa cu moartea este în mod precis limitată la criminalii de război.

Numirea și exercitarea funcției de acuzator public este în general aceeași, deși Consiliul de Miniștri își asumă un oarecare control asupra ministrului justiției.

O modificare considerabilă a fost operată în constituirea tribunalelor speciale (care nu se mai numeau tribunale populare) făcîndu-se o distincție în compoziția tribunalelor speciale pentru criminalii de război și a tribunalelor speciale pentru cei răspunzători de dezastrul României. Judecătorii populari sunt numiți într-o proporție de unul pentru național-liberali, unul pentru național-țărăni și doi pentru Frontul Național-Democratic, păstrîndu-se astfel un oarecare echilibru între partidele de stînga și partidele istorice. Dintre judecătorii tribunalelor pentru criminalii de război 3 sunt aleși din cadrul magistraturii, de ministrul de justiție, și 4 din rîndul grupărilor politice. Tribunalul pentru cei răspunzători de dezastrul țării este format din 11 judecători, 3 de la magistratură și 8 din rîndul grupărilor politice. Astfel, elementul politic este mai puternic în acele tribunale care judecă responsabilitatea politică.

Spre deosebire de proiectul inițial, împotriva sentințelor acestor tribunale se poate face recurs și hotărîrile pot fi declarate nule în următoarele condiții: cînd pedeapsa stabilită de lege nu a fost aplicată pentru fapte dovedite de tribunal; cînd tribunalul a omis sau a refuzat să se pronunțe, fără să dea vreo explicație asupra mijloacelor apărării acuzatului; sau cînd tribunalul a fost format neluîndu-se în considerare prezenta lege.

În general, legea definitivă, deși nu a modificat în mare măsură proiectul original, a operat unele schimbări care sunt deosebit de semnificative în lumina actualei lupte politice din România. În primul rînd, ea a separat în mod clar pe criminalii de război de cei vinovați din punct de vedere politic. În al doilea rînd, a adăugat categoria celor care au pregătit venirea la putere a dictaturii. În al treilea rînd, a eliminat anumite categorii de culpabilitate, care ar fi fost dificil de aplicat chiar și prin cele mai radicale mijloace. În al patrulea rînd, a atenuat noțiunea de justiție extraordinară, formulată de proiectul inițial (în denumirea de „tribunal al poporului”, în predominarea puterii acordată stîngii și în refuzul de a admite recursul). În sfîrșit, legea reface echilibrul de forțe între partidele politice, o măsură necesară, dacă se dorea ca legea să fie acceptată de actualul guvern.

Reacția stîngii la aceste modificări, aşa cum era de așteptat, nu a fost favorabilă. „Scînteria” a afirmat că forma definitivă a legii este mai favorabilă

criminalilor de război și celor care poartă răspunderea pentru dezastrul țării. La scurt timp după apariția legii, domnul Pătrășcanu a rostit un discurs pe această temă. În cuvîntarea lui sînt cîteva aspecte interesante. El a dezaprobat schimbările operate în proiectul inițial: „Cele două legi care inițial formau un tot, întrucît la baza ambelor se aflau aceleasi principii călăuzitoare, au suferit oarecare modificări față de proiectul publicat în urmă cu trei săptămîni și care fusesese elaborat de noi. Modificările introduce sint regretabile din toate punctele de vedere.” Trebuie remarcat că enumerînd cazurile de culpabilitate, domnul Pătrășcanu a omis să se refere la cei care au instaurat dictatura. (Acest aspect era omis și din proiectul său inițial, dar a fost inclus în legea definitivă.) Motivația poziției sale în această problemă pare să fi fost în mare măsură de natură politică. Stînga a accentuat în mod permanent politica antisovietică și favorabilă Axei a regimurilor trecute, considerînd că fiind răul cel mai mare, în timp ce partidele istorice și în special național-țărăniștii au accentuat instaurarea regimurilor dictatoriale. Ambele părți au motive politice evidente pentru poziția lor. Scoțîndu-i în evidență pe cei răspunzători de instaurarea dictaturii, Partidul Național-Țărănesc ar putea să eludeze implicarea acestuia în politica antisovietică pe care a promovat-o România. Pedalînd ușor pe problema dictaturii, stînga ar putea să-și atragă de partea ei anumite figuri politice. Polemica actuală în legătură cu Tătărăscu este un bun exemplu. Național-țărăniștii îl atacă vehement, afirmînd că este un om care ar trebui condamnat, în vreme ce se fac remarcate dovezi considerabile că F.N.D.-ul ar putea proiecta să colaboreze pe plan politic cu el.

Domnul Pătrășcanu și-a încheiat cuvîntarea spunînd că România trebuie să îndeplinească un act de „înaltă justiție” și să ducă la bun sfîrșit un proces de pedepsire serioasă și radicală înainte ca ea să poată realiza o democrație adevărată. Acest proces nu trebuie stînjeneit de un „umanitarism ipocrit”. Astfel, cu excepția problemei dictaturii, el s-a menținut pe poziția de a cere epurări radicale.

D. *Arestările*

În timp ce legislația pentru condamnarea criminalilor de război se afla în curs de pregătire și în dezbatere, au fost luate măsuri preliminare privind acele persoane care ar fi putut să cadă sub incidența legilor. În decembrie au fost întocmite liste și s-a aflat că unele persoane ar fi fost arestate sau ținute sub supraveghere. (Informațiile privind acest din urmă aspect nu sunt însă demne de încredere și sunt contradictorii. S-ar părea că s-au întreprins cu mult mai puține acțiuni decit ar lăsa impresia frecvențele informații care apar în presă privind arestările).

La 30 ianuarie Consiliul de Miniștri a anunțat că se realizase un acord în ceea ce privește listele celor ce urmău să fie arestați pentru crime de război și ca fiind răspunzători de dezastrul țării. La 1 februarie presa a publicat primele liste ale celor arestați. O listă suplimentară a fost publicată la 2 februarie și s-a anunțat că vor apărea și alte liste, întrucît arestările continuă. Din 81 de nume publicate pînă acum, un anumit număr de persoane fuseseră arestate și luate de ruși în momentul armistițiului, iar altele sînt incluse în lista celor 47 de persoane pentru care rușii insistaseră la 10 octombrie să fie arestate.

Scurtimea listelor, cel puțin a celor publicate pînă acum, reflectă sfera limitată a programului de epurare din România.

La 3 februarie au fost numiți juriștii și magistrații tribunalelor speciale ce urmează să judece aceste cazuri. Astfel, la aproximativ cinci luni după încheierea armistițiului, România s-a apucat serios de judecarea criminalilor ei de război.

1154

1945 februarie 8, București. **Telegramă a reprezentantului S.U.A. în Comisia Aliată de Control pentru România, C. V. R. Schuyler, referitoare la refuzul Sindicatului tipografilor din București de a tipări răspunsul Partidului Național-Liberal la Platforma Frontului Național-Democratic.**

From: United States Representative Allied Control Commission for Rumania.
To: Allied Force Headquarters, Caserta, Italy

8 February, 1945

The National Liberal Party has prepared an official response to the recently announced program of the National Democratic Front. It was intended that the response would be printed in the official paper of the Liberal Party „Viitorul” on 30th January¹. The printers syndicate in Bucharest has refused to print any issue of the paper containing the article and accordingly it has been deleted each issue published since that date. An accurate text of the Liberal Party rejoinder has been secured and the following is a summary of the salient points.

The Liberal Party denies the contention of the National Democratic Front that latter is the exclusive repository of Allied confidence and asserts that this confidence is accorded to all democratic forces in Rumania regardless of their party affiliation. It considers that the reestablishment of Rumanian sovereignty in Northern Transylvania and the repatriation of Rumanian prisoners are national problems of the greatest moment and strongly assails the attempt to make them issues for the advancement of any political group. Unlike the response of the National Peasant Party the issue of Agrarian reform is directly discussed. The Liberal declaration asserts that the National Democratic Front program for the confirmation of properties of over 50 Hectares is revolutionary in character and will jeopardize public confidence in the security of private property. It points out that the property of war criminals is confiscated under the armistice agreement and that the proposed confiscation of rural acreage will reduce an entire social class to the status of war criminals. It indicates the Liberal Party's disposition to support the present coalition government and rejects in the firmest terms any attempt at political changes through the use of violence, intimidation or terror.

Complete text of the declaration is being forwarded by mail.

■ Arhivele Statului București, colecția Microfilme S.U.A., r. 693, c. 329 – 330; The National Archives of the United States, Franklin D. Roosevelt Library, Hyde Park, New York, Presidential Secret Folder, <Map Room Box 77>.

De la: Reprezentantul Statelor Unite în Comisia Aliată de Control pentru România
Către: Statul major al forțelor aliate, Caserta, Italia

8 februarie 1945

Partidul Național-Liberal a pregătit un răspuns oficial la programul recent anunțat al Frontului Național-Democratic. Partidul intenționa ca răspunsul să fie publicat în ziarul oficial al partidului liberal, „Viitorul” din 30 ianuarie¹. Sindicatul tipografilor din București a refuzat să tipărească vreun exemplar al ziarului cu articolul (respectiv) și în consecință fiecare număr publicat de atunci încocace a fost anulat. A fost obținut un text fidel al replicii Partidului Liberal, în cele ce urmează fiind prezentat un rezumat al punctelor principale.

Partidul Liberal neagă pretenția Frontului Național-Democratic că acesta din urmă este depozitarul exclusiv al încrederii Aliaților și afirmă că această încredere este acordată tuturor forțelor democratice din România, indiferent de apartenența lor la vreun partid. El consideră că restabilirea suveranității României asupra Transilvaniei de nord și repatrierea prizonierilor de război români sunt probleme naționale de cea mai mare însemnatate și atacă puternic încercarea de a face din acestea puncte de susținere pentru ridicarea vreunei grupări politice. Spre deosebire de Partidul Național-Tărănesc, problema reformei agrare este discutată fără ocol. Declarația Partidului Liberal susține că programul Frontului Național-Democratic privind confiscarea moșilor care depășesc 50 ha are un caracter revoluționar și va împiedica asupra încrederii populației în apărarea proprietății private. Ea subliniază că proprietățile criminalilor de război sunt confiscate prin acordul de armistițiu și că proiectata confiscare a proprietăților rurale va reduce o întreagă clasă socială la statutul de criminali de război. Declarația exprimă hotărîrea Partidului Liberal de a sprijini actualul guvern de coaliție și respinge în termenii cei mai energici orice încercare de a efectua schimbări politice prin folosirea violenței, intimidării și teroarei.

Textul complet al declarației este expediat prin poștă.

1155

1945 februarie 9. Ordin de zi al generalului de corp de armată Ion Negulescu, ministru de război, prin care citează pe armată Corpul aerian.

Ministerul de Război
Cabinetul ministrului

Ordin de zi
nr. 9 din 9 februarie 1945

Corpul aerian, pus sub comanda generalului aviator Ionescu Emilian și distins în mod cu totul deosebit atât în luptele pentru eliberarea Ardealului în cît și acelea de la vest de Tisa, prin acțiuni îndrăznețe de bombardament și

¹ La 30 ianuarie Partidul Național-Tărănesc a încercat să publice în ziarul său „Dreptatea”, o replică similară, dar sindicatul tipografilor a refuzat, de asemenea, să o tipărească.

asalt, precum și prin informațiuni prețioase procurate la timp comandanților sovietice și române, cu care a colaborat.

Activitatea Corpului aerian a fost recunoscută prin cuvinte de mulțumire și laudă de către comandamentul unei armate sovietice, în urma luptelor de la 20–22 decembrie 1944, la vest de Tisa. Acționând prin bombardamente puternice și precise și prin asalt, asupra nodurilor de comunicații și centrelor de rezistență inamice, precum și prin acțiuni îndrăznețe de recunoaștere, Corpul aerian a ajutat într-o mare măsură la atacul victorios al trupelor terestre ale acestei glorioase armate sovietice.

Întreaga armată română își arată astăzi admirăția și mândria față de zburătorii și tunarii Corpului aerian care, cu mijloacele modeste ce le stau la dispoziție, au încheiat perioada de la 24 august 1944 la 1 ianuarie 1945 cu peste o mie de misiuni la inamic, 40 victorii aeriene, 40 care de luptă precum și numeroase vehicule și materiale de război distruse.

Pentru strălucitele fapte de arme, pentru disprețul *față* de moarte al zburătorilor, tunarilor și geniștilor precum și pentru pricinarea și devotamentul comandanților, toate unitățile care formează Corpul aerian de sub comanda generalului aviator Ionescu Emanoil se citează prin ordin de zi pe armată.

Ministru de război,
General de corp de armată I. Negulescu

Pentru conformitate,
Director de cabinet,
Colonel P. Caramitru

Comunicat [...] ¹

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 524, dosar nr. 4, f. 379; *Mesajul patriotic al unor ordine de zi*, Editura Militară, București, 1980, p. 170–171.

1156

1945 februarie 9. Ordin de zi al ministrului de război, general Ion Negulescu, prin care citează marile unități ale Armatei 4 pentru contribuția adusă la eliberarea teritoriului național.

Ministerul de Război
Cabinet

Ordin de zi
nr. 10 din 9 februarie 1945

Armata 4 având sub ordine Corpul de munte, Corpul 2 armată și Corpul 6 armată s-a acoperit de glorie în luptele pentru eliberarea Ardealului.

Deși această armată, în primele operațiuni, a avut trupe puține, formate în general din recruți cu instrucția neterminată, cu o dotare redusă de ma-

¹ Menționează comandanțele cărora le-a fost înaintat ordinul.

teriale de război, a reușit totuși să reziste în mod strălucit tuturor încercărilor disperate ale forțelor germano-maghiare de a ne arunca în Carpați.

În această perioadă de afluire spre front a trupelor aliate sovietice, Armata 4 a rămas neclintită în regiunea Brașov, Tîrnava Mică, Mureșul Mijlociu, îngăduind astfel concentrarea tuturor forțelor pentru eliberarea Ardealului. Corpul de munte printr-o apărare dirză și manevre îndrăznețe a păstrat zona Brașovului contra atacurilor inamice date cu forțe mult superioare.

Corpul 6 armată a izbutit să oprească prin lupte grele și pline de eroism încercările continue ale inamicului de a pătrunde între Mureș și Tîrnava Mică, iar Corpul 2 armată a avut o acțiune strălucită în capul de pod de la Sîngeorgiu, unde a fixat numeroase forțe inamice, ușurînd operațiunile care se desfășurau pe direcția Turda-Cluj.

Ulterior, trecind la ofensivă în strînsă legătură cu victorioasa armată sovietică, trupele acestei armate, prin numeroase acțiuni pline de viteză și de înalt spirit de jertfă, au izbutit să zdrobească rînd pe rînd rezistențele inamice de pe Mureș, Someș, Munții Meseșului și Făgărel și au urmărit energetic, zi și noapte fără odihnă, forțele dușmane, aruncîndu-le peste Tisa.

În aceste operațiuni care au dus la eliberarea Ardealului, s-au distins în mod deosebit prin bravură și fapte strălucite de viteză următoarele divizii:

Divizia 3 infanterie, sub ordinele generalului Dumitriu Ioan, în luptele de apărare de pe valea Nirajului și în operațiunile de forțare a Mureșului în zona Mureșeni, unde valul de atac a trecut acest rîu prin apă și a străbătut puternice cîmpuri de mine.

Între 20 octombrie și 1 noiembrie, numele acestei divizii rămîne legat de luptele grele pentru cucerirea zonei Tășnad și aceleia pentru adîncirea capului de pod din zona Tokaj.

Divizia 18 munte, comandată de generalul Pascu Vasile a reușit, între 6–10 septembrie, printr-o rezistență îndrîjtită, să sfarme atacurile puternice ale inamicului care voia să deschidă comunicațiile din valea Mureșului spre Aiud.

Între 11–14 septembrie s-a distins din nou în operațiunile pentru cucerirea orașului Turda.

De asemenea, în luptele de pe rîul Arieș, în zona Luna, această divizie reușește să creeze un cap de pod și să desprezare Batalionul 7 grăniceri.

Divizia 11 infanterie, sub comanda generalului Rădulescu Edgar, s-a distins atât în luptele pentru eliberarea Ardealului cît și în luptele de la vest de Tisa.

Lupte grele și pline de eroism a dat în atacul Dealului Sîngeorgiu, la nord de Mureș, între 1–14 octombrie, și la trecerea munților în Cîmpia Tisei, unde printr-o manevră îndrăzneață a ocupat satele Homorodul de Sus și de Mijloc.

La 21 octombrie a dat lupte grele de apărare la Tătărăști, Gerăușa și Șandra, unde inamicul a atacat cu unități puternice de care de luptă. Ulterior reluînd atacurile, trupele acestei divizii s-au bătut cu viteză la sud de Satu Mare, ușurînd acțiunea forțelor aliate sovietice pentru cucerirea orașului.

Divizia 8 cavalerie purtată, sub comanda generalului Teodorini Corneliu, a dat între 18–23 septembrie lupte grele la atacul înălțimilor de la est de Luduș, unde a reușit să fixeze o bună parte din forțele inamice ce apărau Mureșul.

De asemenea, această divizie s-a făcut cunoscută și prin vitejia și spiritul de sacrificiu de care a dat dovadă la atacul Dealului Singeorgiu și la urmărirea vîguroasă a forțelor inamice. Printr-o conducere exemplară și prin curajul și îndrăzneala luptătorilor, nu a îngăduit inamicului nici o clipă de reculegere pentru a reconstituî noi rezistențe, aruncînd resturile forțelor sale dincolo de Tisa.

Divizia 1 munte, sub comanda generalului Beldiceanu Ioan, a dat între 6—28 septembrie, lupte grele și continue alături de armata sovietică, lupte care au dus la cucerirea orașelor Sf. Gheorghe și Odorhei. De asemenea în zilele de 29—30 septembrie, printr-o acțiune fulgerătoare, a contribuit la cucerirea orașului Tîrgu Mureș.

Ulterior, trecînd la urmărire, a izbutit ca în cinci zile de lupte și marșuri continue să ajungă la nord de Gherla, odată cu intrarea trupelor aliate în Dej.

Divizia 6 infanterie, sub comanda generalului Balaban Ștefan, a dat pilde de vitejie în luptele de apărare, din primele zile ale lunii septembrie contra forțelor inamice mult superioare, care încercau să pătrundă pe valea Tîrnavelor. Trecînd imediat la atac, a reușit să arunce inamicul la nord de Mureș, provocîndu-i pierderi în oameni și materiale.

În luptele de urmărire care au avut loc între Mureș și Someș, unitățile acestei divizii s-au întrecut în avînt și îndrăzneală, învingînd toate greutățile terenului și încercările de rezistență ale inamicului. În ziua de 13 octombrie comandantul acestei divizii cade rănit în primele linii, de unde conducea acțiunea trupelor sale.

Divizia 9 infanterie, sub comanda generalului Ionașcu Costin, prin lupte dirzezi de zi și prin exemple nepieritoare de vitejie a înscris pagini de glorie la capul de pod din zona Dealului Singeorgiu, de la 21—30 septembrie, pe care l-a creat și menținut, cu toată acțiunea dirză a inamicului.

Începînd de la 9 octombrie această divizie ia parte la ofensiva pentru dezrobirea Ardealului. Prin atacuri vijelioase și printr-o urmărire înverșunată a contribuit în foarte mare măsură la dezorganizarea forțelor inamice, ocupînd Careii Mari și aruncînd ultimele elemente inamice în afara frontierelor României.

Pentru faptele de arme arătate, Armata 4, Corpul de munte, corpurile 2 și 6 armată, Divizia 3 infanterie, Divizia 18 munte, Divizia 11 infanterie, Divizia 8 cavalerie purtată, Divizia 1 munte, Divizia 6 infanterie și Divizia 9 infanterie se citează prin ordin de zi de armată.

Ministrul de război,
General de corp de armată I. Negulescu

Şeful Marelui Stat Major,
General de corp de armată adjutant
C. Sănătescu

Pentru conformitate,
Director de cabinet,
Colonel P. Caramitru
Comunicat [...] ¹

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 172, f. 215—216; *Mesajul patriotic al unor ordine de zi*, Editura Militară, București, 1980, p. 171—172.

¹ Comandamentele cărora le-a fost înaintat ordinul.

1945 februarie 9. **Ştire transmisă de postul de radio Glasul Americii, în limba română, referitoare la importanța actului de la 23 August și contribuția României la războiul antihitlerist.**

Postul Glasul Americii ora 0,05 din 9.II.1945.

Deși contribuția României la război este mică față de marii aliați, ea și-a făcut însă datoria dînd din puținul ei pentru cauza comună.

Participarea activă a celor 14 divizii în Ungaria și Cehoslovacia, precum și actul de la 23 August, au ajutat mult pe Aliați. Cînd se va scrie istoria, actul de la 23 August va însemna un factor important în mersul acestui război.

Știri primite din București ne arată că guvernul român face sforțări temeinice pentru îndeplinirea clauzelor armistițiului și pentru apropierea de Națiunile Aliate și în special de U.R.S.S.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 16/1945, p. 148.

1945 februarie 9. **Declarație a locuitorilor comunei Szirmabesenyő, (Ungaria) prin care se evidențiază comportarea umană a militarilor români față de populația civilă ungară.**

Nyilatkozat

Mint alulirottak Sándor József, Suhanek Ferenc, Egész Pál, Szabó Ferenc, Bárczi István, Lengyel Lajos, Mádi Sándor, Bárczai József, Mihálik Pál, Egész János, Zupkó Pál, Kosecki István, Hornyák István, Kováts György, Tóth József, Kováts Lajos, Balogh Sándor és Slisz István, Szirmabesenyői lakosok, akik Dabasi Halász Zsigmond majorságában lakunk és ahol a „Globul” nehéz tűzérezred elszállásolva volt, ezennel kijelentjük, hogy nem történt semmi bántódásunk az ezred részéről valamint a tiszta úrak és katonák részéről.

Mindnyájunkat alkalmaztak munkára és munkánkért termésbeni fizetést illetve élelmet kaptunk saját és családaink részére.

Köszönetünket fejezünk ki mindenjában az ezreddel szemben és szeretnénk ha soha el nem mennének ezen községből.

Szirmabesenyő, 1945, februarie 9

Sándor József
Suhanek Ferenc
Egész Pál
Szabó Ferenc

Zupkó Pál
Mihálik Pál
Egész János
Hornyák István

Bárczi István
Lengyel Lajos
Mádi Sándor
Bárczai József
Tóth József

Kosecki István
Kováts György
Kováts Lajos
Slisz István
Balogh Sándor

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond Marele Stat Major, Serviciul cultural, dosar nr. 295/1944-1945, f. 587, 599.

Declarație

Subsemnații: Sándor József, Suhanek Ferenc, Egész Pál, Szabó Ferenc, Bárczi István, Lengyel Lajos, Mádi Sándor, Bárczai József, Mihálik Pál, Egész János, Zupkó Pál, Kosecki István, Hornyák István, Kováts György, Tóth József, Kováts Lajos, Balogh Sándor și Slisz István, locuitorii din Szirmabesenyő cu locuința la ferma Dabasi Halász Zsigmond, unde a cantonat și Regimentul de artillerie grea „Globul”, prin prezenta declarăm că nu ni s-a făcut nici un rău din partea regimentului, din partea domnilor ofițeri, precum și din partea soldaților.

Ne-a angajat pe toți la muncă și pentru munca noastră am primit plata în natură: am primit alimente pentru familiile noastre.

Mulțumim cu toții foarte mult regimentului și am dorit ca să nu plecați niciodată din comună.

Szirmabesenyő, 9 februarie 1945

Sándor József
Suhanek Ferenc
Egész Pál
Szabó Ferenc
Bárczi István
Lengyel Lajos
Mádi Sándor
Bárczai József
Tóth József

Zupkó Pál
Mihálik Pál
Egész János
Hornyák Istvan
Kosecki István
Kováts György
Kováts Lajos
Slisz István
Balogh Sándor

1159

1945 februarie 10. Telegramă înaintată primului ministru general N. Rădescu de către Comitetul sindicatului metalurgist Galați referitoare la cererea muncitorilor de a se confisca pământurile moșierești.

Telegramă
Dlui ministru general Rădescu 3 926 10.II.1945

Galați

În numele a trei mii muncitorii metalurgiști, Galați, în baza mandatului încredințat de ei, cerem ca să fie imediat confiscate pământurile moșierești

mai mari de 50 ha și în total ale moșierilor fugiți și sabotori, pentru a fi împărțite țăranilor.

Comitetul sindicatului metalurgist Galați
Președinte,
Roman

■ Arhivele Statului București, fondul Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinetul militar Sănătescu-Rădescu, dosar nr. 32/1944–1945, f. 37.

1160

1945 februarie 10. Reportaje, telegramă și moțiuni privind desfășurarea amplelor manifestații din București și din țară, prin care s-a cerut instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

Peste 100 000 de cetățeni
au manifestat ieri în țară cerând un guvern F.N.D.

Mișcarea populară din întreaga țară pentru un guvern F.N.D. capătă tot mai multă amploare.

Ieri, peste 100 000 de cetățeni au manifestat în diferite localități, cerînd — ca singură ieșire din greaua situație în care se află țara — un guvern al Frontului Național-Democrat.

Un asemenea guvern — s-a subliniat în toate manifestările cetățenești — este singurul capabil să însănătoșească viața economică și politică a țării, să desăvîrșească democratizarea reală a tuturor domeniilor de activitate, să lărgescă și să adîncească legăturile de prietenie dintre noi și marii noștri aliați în frunte cu Uniunea Sovietică.

Guvernul F.N.D. este singura formulă care poate aduce soluții eficace gravelor probleme ale națiunii.

35 000 cetățeni cer la Timișoara
un guvern F.N.D.
(Prin telefon de la corespondentul nostru)

Timișoara, 10. Azi dimineață s-a ținut în localitate o mare întrunire cetățenească la care au participat peste 35 000 de persoane din toate straturile sociale ale orașului nostru.

Au luat cuvîntul tov.: Silaghi, Drăgan, Ionescu, Nicolae, din partea Sindicatelor Unite, Miclea din partea Frontului Plugărilor, Dragomir de la U.P., Maria Dragoman din partea femeilor democratice și Moise Cocoș din partea Partidului Social-Democrat.

Toți vorbitorii au arătat că pentru salvarea țării este necesară instaurarea unui guvern al F.N.D.

Cetățenii, prin aplauzele lor puternice, au subliniat voința lor fermă de a încrește destinele țării singurului guvern capabil, format de Frontul Național-Democrat.

Telegrame trimise Consiliului
F.N.D.

S-au ținut de asemenei o serie de întruniri în cadrul diferitelor fabrici și uzine din localitate, la care au participat numeroși muncitori.

După întrunirile în care și-au exprimat ferma lor hotărîre de a realiza cît mai neîntîrziat un guvern F.N.D. muncitorii au expediat telegrame Consiliului F.N.D. și fruntașilor lor, prin care aduc la cunoștință hotărîrile ce și-au propus să le aducă la îndeplinire.

Astfel muncitorii fabricii „Ilsa” au expediat următoarea telegramă:

„Noi muncitorii și funcționarii fabricii « Ilsa », întruniți în număr de peste 1 000, cerem imediat un guvern F.N.D., singurul guvern care va putea scăpa țara din situația dezastruoasă în care se găsește”.

Muncitorii fabricii „Dermata” au telegrafiat următoarele:

„Adunarea generală a 600 muncitorii și funcționari din fabrica « Dermata » Timișoara asigură Consiliul F.N.D. că am hotărît să depunem tot efortul pentru ridicarea producției la maximum și să luptăm pentru un guvern F.N.D.”.

Asemenea telegrame au mai fost expediate și de fabricile „Kandia”, „Thais”, „Thomas”, „Fructus” etc.

Comitetele de fabrică ale fabricilor „Bănățeana”, de mănuși, „Teba”, „Florida”, „Kawe”, „Hammer”, „Ney”, „Gea Kreyer” și muncitorii de la C.A.M. au trimis cîte o telegramă la București, manifestindu-și astfel voința ca țara să fie condusă de un guvern cînstit și hotărît să realizeze cît mai neîntîrziat revendicările marilor mase populare, care guvern nu poate fi format decît din F.N.D.

Telegrama adresată tov. Gheorghiu-Dej

După întrunirea pe care au avut-o la terminarea lucrului, muncitorii ceferiști au expediat tov. ministru Gheorghiu-Dej o telegramă cu următorul conținut:

„Muncitorii și funcționarii de la C.F.R., care pînă acum au muncit și au luptat pentru o reală democratizare a țării, sunt ferm hotărîți de a lupta și de acum înainte pentru binele lor și al întregului popor. Întruniți într-o mare adunare cerem cu toții un guvern al F.N.D.”

Cetățenii orașului Sînnicolau Mare, precum și locuitorii satelor din județul Timiș-Torontal, după adunările pe care le-au avut, au expediat telegrame prin care cer să se ție seama de voința lor și spre binele întregii țări să fie adus la cîrma statului un guvern F.N.D.

Noi telegrame primite de Consiliul F.N.D.

Consiliul F.N.D., Aleea Alexandru 12

Muncitorii, plugarii, minerii, petroliștii, toată intelectualitatea, textilistii, forestierii, arsenaliștii, ceferiștii s-au adunat azi 4 februarie la o mare întrunire convocată de Frontul Național-Democrat, în Tîrgoviște, pentru: confiscarea tuturor moșiilor criminalilor și jefuitorilor de război și pentru exproprierea moșilor ce trec de 50 ha.

Muncitorimea industrială și-a luat sarcina să sporească producția pentru susținerea războiului antihitlerist.

S-a hotărît luptă dîrzsă pentru formarea unui guvern al Frontului Național-Democrat.

*

Locuitorii comunei Țintea-Băicoi în număr de circa 24 000, organizați în sindicate, Frontul Plugarilor, Uniunea Patriotă, Partidul Comunist, Partidul Social-Democrat, Tineretul Comunist, vă asigurăm de devotamentul nostru și că nu vom înceta luptă pînă ce nu vom avea un guvern al F.N.D.

Delegatul F.N.D. — Băicoi
Nicolae Alexe

*

Locuitorii comunei Ceamurlia de Sus, Tulcea. Uniți în Frontul Plugarilor, cerem un guvern de Front Național-Democrat, singurul capabil de a ne satisface nevoile.

Comitetul

*

Plugarii din comuna Beidaud, județul Tulcea, văzînd programul de guvernare al Frontului Național-Democrat, aderăm și cerem un guvern al F.N.D.

Comitetul Frontului Plugarilor
Vrem guvern al F.N.D., vrem reformă agrară
Şeful Org. Plugarilor Vînători,
Ion Matache

*

Lucrătorii fabricii „Albina”, prin organizația sindicală, cer ca Frontul Național-Democrat să-și extindă activitatea pentru reforma agrară și pentru respectarea și largirea drepturilor cetățenești. În consecință își iau angajamentul să sprijini această acțiune a F.N.D.-ului, împreună cu celelalte organizații democratice.

Membrii sindicali din fabrica „Albina”.
N. Rudeanu

*

Vrem guvern de Front Național-Democrat, vrem reformă agrară.

Președintele Frontului Plugarilor,
Ştefan Zugravu
Primar, Boros

*

Noi, țărani din Comuna Gherghița, organizați în Frontul Plugarilor, jurăm să luptăm ca la Mărășești pentru programul de guvernare al F.N.D., căci numai el ne poate face dreptate nouă, țărănilor. Trăiască guvernul F.N.D.

Președintele Comitetului Frontului Plugarilor,
Ştefan Atanasiu
Primar, Nicolae N. Florea

În numele muncitorilor, funcționarilor și conducerii fabricii „Hammer și Ney” din Timișoara, cerem imediat un guvern al F.N.D., căci numai gu-

vernul Frontului Național-Democrat poate să îmbunătățească condițiile de viață ale întregului popor.

Comitetul de fabrică „Hammer”

*

Vrem guvern al Frontului Național-Democrat, vrem reformă agrară.

Pt. Frontul Plugarilor,
Traian A. Mihai, com. Independență

Noi, muncitorii organizați în Sindicatul marinilor civili din Constanța, intruți în ședință săptămînală, cerem prin prezenta telegramă un guvern al F.N.D.

Președinte, Manolescu Anton

*

Noi, muncitorii organizați în Sindicatul alimentar din Constanța, intruți în ședință săptămînală, cerem prin prezenta telegramă un guvern al F.N.D.

Delegat, Radu Dumitru

*

Noi, muncitorii organizați în Sindicatul alimentar, secția biscuiți, din Constanța, intruți în ședință săptămînală, cerem prin prezenta telegramă un guvern al F.N.D.

Delegat, Ciolan Marin

*

Noi, muncitorii organizați în Sindicatul alimentar, secția morari, din Constanța, intruți în ședință săptămînală, cerem prin prezenta telegramă un guvern al F.N.D.

Președinte, Sabău

*

Noi, muncitorii organizați în Sindicatul alimentar, secția brutari, din Constanța, intruți în ședință săptămînală, cerem prin prezenta telegramă un guvern al F.N.D.

Președinte, Șerban

*

Noi, muncitorii organizați în Sindicatul muzicanților instrumentiști din Constanța, intruți în ședință săptămînală, cerem prin prezenta telegramă un guvern al F.N.D.

Președinte, V. Cercel

*

Noi, muncitorii organizați în Sindicatul lucrătorilor croitori din Constanța, intruți în ședință săptămînală, cerem prin prezenta telegramă un guvern al F.N.D.

Președinte, Gheorghiu Anastase

*

Plugarii din satul Turda, jud. Tulcea, organizați în Frontul Plugarilor, cerem un guvern de Front Național-Democrat.

Primar, David

*

Locuitorii din comuna Mihai Bravu, jud. Tulcea, văzînd programul de guvernare al Frontului Național-Democrat, aderăm la el și cerem un guvern al F.N.D.

Președintele Frontului Plugarilor,
Dumitru Sofronie

*

Reprezentanții aleși ai 3 000 muncitorii metalurgiști din Galați am hotărît a lupta fără șovăire pentru un guvern al F.N.D., singurul în stare să scape țara noastră de dezastru.

Comitetul Sindicatului metalurgist—Galați
Președinte, Roman

*

Noi, țăranii din comuna Aluniș, organizați în Frontul Plugarilor, întrunîti azi 4 februarie, trimitem salutul nostru Consiliului F.N.D. și jurăm că vom lupta pentru înfăptuirea programului de guvernare și pentru instaurarea unui guvern al F.N.D., căci suntem convinși că numai el poate duce poporul român la pace și fericire.

Pt. Com. Frontului Plugarilor
din comuna Aluniș—Prahova, Ionescu

O mare adunare cetățenească la Arad

În orașul Arad, în cadrul unei mari întruniri la care au participat 23 000 de cetăteni, au luat cuvîntul: Miron Belea, din partea Frontului Plugarilor, Ion Pelincaș, primarul orașului Curtici, din partea Sindicatelor, și Voștinar din partea Partidului Social-Democrat.

Prefectul județului, tov. Petre Șimandan și tov. Pricop, din partea Partidului Comunist, au arătat mulțimii adunate cauzele care au împiedicat democratizarea țării și modul cum s-ar putea într-un viitor apropiat să se rezolve gravele probleme care stau azi în fața țării.

Din moțiunea votată de cetăteni, precum și din entuziasta manifestație făcută conducătorilor organizației locale F.N.D., locuitorii orașului Arad au făcut să reiasă dorința lor nestrămutată ca pentru rezolvarea problemelor țării să fie chemat un guvern F.N.D.

Salariații, maiștrii și patronii fabricii
„Venus” au cerut un guvern F.N.D.

În adunarea generală a muncitorilor și funcționarilor de la fabrica „Venus”, la care au luat parte și reprezentanții sindicatului, tov. Mihai Andrei și Zugravu Mișu, ca și patronii sus-numitei fabrici, domnii Donciu Vasile, Naum Dwantoman și Iosif Dwantoman, s-a luat în discuție situația economică a țării și a producției.

Vorbitorii au constatat că din lipsa materiilor prime fabrica nu poate da maximul de randament; cu toții au susținut că e o datorie patriotică a ridică producția fabricii, contribuind prin aceasta la mărirea efortului de război.

Pentru a putea duce războiul drept, antihitlerist, pentru terminarea lui cit mai grabnică, pentru refacerea economică a țării, pentru respectarea con-

diiilor armistițiului și pentru cîștigarea încrederii aliaților în frunte cu Uniunea Sovietică, se cere democratizarea țării.

Muncitorii, funcționarii, maîstrii și patronii acestei întreprinderi își dău seama că numai un guvern al F.N.D.-ului va fi singurul în stare să rezolve și să realizeze toate problemele printre care și producția materiilor prime.

Cu toții și-au luat angajamentul de a lupta pentru un guvern al F.N.D.-ului, singura chezăsie pentru un viitor mai bun al țării noastre.

Hotărîrea țărănimii

Locuitorii comunei Tudor Vladimirescu se ridică la luptă pentru aducerea la cîrma țării a unui guvern de Front Național-Democrat. La adunarea din 8 februarie, ei au votat următoarea moțiune:

„Noi cetățenii din comuna Tudor Vladimirescu, întruniți astăzi 8 februarie 1945, în casa de sfat a „Frontului Plugărilor”, cerem în unanimitate un guvern al Frontului Național-Democrat.

Semnați: Muscalu Dumitru, Ludzinschi Ion, Barbu Andrei, Coadă Nicolai, Șerban, Moldoveanu Vasile, Monada Ludovic, Gheorghe Biron, Alexandrina Biron, Enkel Geza, Dumitru Stănescu, Cristodocescu Ioan, Voiculescu Nicolae, Pandele Croitoru, Moldoveanu Petre, Capraru Nicolae, Lupaș Gheorghe, Dumitrescu Ioan, Vasilica Adrian, Aurel Văideanu, Dodina Văideanu, Micalici Alexandru, Mihalache Panțuru, Ariciu Nicolae, Petre Ștefan, Gheorghe Rădulescu, Nicolae Stere, Tache Răzvan, Reveica Răzvan, David Ecaterina, Alex. Popescu, Bălănescu Dumitru, Elena Ionescu, Gheorghe Grigore, Gh. Alexandru, Vlad Ioan, David Alexandru, Vania Atanasiu, Gh. Popescu, Schmidt Frieda, Niță Popa, Stelian Cuculea, Vasile Neacșu, Alexandrina Popescu, Ragalis Gheorghe, Cristodocescu Cornelia, Bănițaru Maria, Ana Silo, Nicalici Radu, Valeriu Ioan.

Adunarea medicilor democrați O puternică manifestație de solidarizare cu programul F.N.D.

În sala Corpului contabililor, din str. I. Ghica nr. 3, a avut loc joi seara adunarea medicilor democrați.

A prezidat dl conferențiar universitar dr. N. Bagdasar.

Dl dr. Dimitriu a făcut momentul politic, arătînd că două mari evenimente prezidează astăzi viața politică internațională, unul fiind conferința celor trei mari conducători ai Națiunilor Unite, iar al doilea eveniment fiind înfrîngerea catastrofală a armatei germane. Pe plan intern domină primejdia în care se găsește țara românească de a fi suspectată de Aliați, deoarece pescuitorii în apă tulbure împiedică executarea armistițiului, creînd astfel un viitor sumbru poporului întreg. Speranța acestora într-o neînțelegere între Aliați a fost spulberată de comunicatul recent al conferinței conducătorilor Națiunilor Unite.

Programul de guvernare al Frontului Național-Democrat este singura posibilitate care poate garanta ieșirea din greul impas în care se află țara.

Dl dr. Mezincescu Ed., asistent universitar, a adus la cunoștință hotărîrea luată de Comitetul Provizoriu al Sindicatului medicilor de a amâna alegerile pentru sindicat, alegeri care trebuiau să aibă loc duminică a.c.

Dl dr. Șerban Brătianu, docent universitar, citește conținutul unei întîmpinări adresate Comisiei interimare a Sindicatului medicilor, în care se cere încadrarea tuturor medicilor într-un sindicat profesional, care să fie o secție a Sindicatului sanitar.

În această chestiune a mai luat cuvîntul dnii conferențiați: dr. Enăchescu, dr. Dimitriu, dr. Ionescu Anton, dr. Grubea și dr. Weissmann.

La sfîrșitul adunării dl dr. Bagdasar, rezumînd cele spuse de vorbitori, a citit, în aclamațiile marelui număr de medici prezenți, următoarea

Moțiune

Adunarea medicilor democrați ținută în ziua de 8 februarie 1945, luînd cunoștință de programul de guvernare al Frontului Național-Democrat, înțelege să lupte pentru realizarea acestui program.

Numai un guvern al Frontului Național-Democrat poate garanta ieșirea din greul impas în care se află țara.

Medicii își iau obligația să lupte ca profesioniști pentru ridicarea nivelului sanitar al țării și ca cetățeni pentru realizarea unei Românie democratice și libere.

■ „Scîntea”, an II, nr. 137 din 12 februarie 1945, p. 1 și 4.

1161

1945 februarie 10. Informații transmise de corespondentul din București al Agenției TASS cu privire la criza politică din România și activitatea pentru formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

Situația politică din România

Moscova (TASS) Corespondentul din București al Agenției TASS transmite:

În România criza politică e în toi. Consiliul Frontului Național-Democrat a publicat în ziua de 28 ianuarie programul pe baza căruia intenționează să ceară formarea unui guvern al Frontului Național-Democrat.

În ziua de 30 ianuarie 1945 au defilat la București 300 000 de persoane cu deviza: „Vrem guvern al Frontului Național-Democrat”.

Încheierea Congresului sindicatelor române a avut loc sub aceeași deviză.

Ziarul „Scîntea” a scris: „Un guvern al Frontului Național-Democrat este singura garanție pentru restabilirea situației naționale”.

Comunicatul-program al Frontului Național-Democrat a aflat un ecou răsunător printre lucrători. Mitinguri și întruniri, în care se manifestă hotărîrea lucrătorilor să sprijine pînă la capăt lupta Frontului Național-Democrat, au avut loc în fabrici și uzine. Moțiunile au cerut formarea unui guvern al Frontului Național-Democrat și punerea în aplicare a programului lui, acestea fiind sprijinite de lucrătorii mai multor fabrici.

Partidele de dreapta au atacat în mod violent programul Frontului Național-Democrat.

În numărul său de la 30 ianuarie, ziarul „Dreptatea”, organul Partidului Național-Țărănesc, acoperă cu atacuri calomnioase Frontul Național-Democrat. Ca urmare la aceasta, Sindicatul tipografilor a refuzat să imprime acest ziar, care nu mai apare de trei zile.

Dl Dinu Brătianu, liderul Partidului Liberal, a atacat în ziua de 1 februarie, Frontul Național-Democrat. Totuși se observă în partidele de dreapta deosebiri de atitudine față de programul Frontului Național-Democrat.

Zilele acestea ziarele au publicat declarația conducătorilor organizațiilor Partidului-Liberal din jud. Iași, dl Eduard Lăzărescu și Teodor Jippa, cu privire la aderarea lor la Frontul Național-Democrat. Ziarele au publicat de asemenei zilele acestea declarația lui Negrescu, președintele organizației Partidului Național-Țărănesc de la Iași, în care D-sa a spus următoarele: „Privesc programul de guvernare al Frontului Național-Democrat ca un program minimal a ceea ce poate fi înșăptuit, în cazul cînd toate persoanele cu tendințe democratice s-ar înțelege între ele. Datoria tuturor oamenilor cînștiți, care doresc scoaterea țării din situația în care se află, este o colaborare sinceră pentru executarea acestui program. Eu socotesc că reforma agrară trebuie aplicată imediat; că clasele muncitorești trebuie să primească o compensare pentru suferințele lor, că situația lor economică trebuie îmbunătățită în viitor.

Armata trebuie revizuită în mod radical. La posturile de comandă trebuie puși ofițeri pătrunși de un înalt spirit patriotic. Sănătatea publică și educația trebuie așezate pe primul plan, în opera de reconstrucție a țării. Datoria tuturor românilor este de a da mâna unii cu alții, pe deasupra partidelor politice, creînd astfel un singur front de luptă pentru realizarea programului minimal al Frontului Național-Democrat, la care aderez cu conștiința de a îndeplini un act de un înalt patriotism”.

■ Arhivele Statului București, fond Casa Regală, Diverse, dosar nr. 5/1945, f. 29–30.

1162

1945 februarie 10. Știre transmisă de postul de radio Glasul Americii, în limba română, cu privire la poziția opiniei publice americane și îndeosebi a cetățenilor de origine etnică română față de situația din România.

Postul Glasul Americii — ora 21,45

Adresîndu-se românilor, dl Peter Neagoe a spus printre altele următoarele:

„Opinia publică americană și îndeosebi cetățenii de origine etnică română urmăresc cu o deosebită atenție desfășurarea evenimentelor ce se produc în țările eliberate de Aliati din ghiarele năvălitorilor naziști. Evenimentele din România nu sint de fel ignorate. Marile cotidiene americane publică cu

regularitate comunicatele Marelui Stat Major Român privitoare la operațiile duse de forțele române cot la cot cu aliații sovietici.

Cu mare atenție sînt privite străduințele guvernului român de a introduce ordine în țară, ordine care, însă, este condiționată de eliminarea din viață publică a tuturor celor ce s-au făcut vinovați de dezastrul țării.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagadel Naționale, Buletine, dosar nr. 16/1945, p. 165 – 166.

1163

1945 februarie 10. Raport al Comandamentului Flotei 4 aeriene către Comandamentul Suprem al aviației militare germane despre pregătirea și desfășurarea acțului de la 23 August și luptele duse apoi de partea română pentru alungarea din țară a trupelor hitleriste, pierderile suferite de acestea în oameni și materiale.

Luftflottenkommando 4

Führungsabteilung I

Nr. 270/45 g. Kdos. (Ia Flieg.)

Anl.: – 1 –

Gefechtsstand, 10.2.1945

An Oberkommando der Luftwaffe

Führungsstab I a

Bezug: 1) OKL, Füst. (Rob.) Nr. 12767/44 g. Kdos. (op 2) v. 25.9.44

2) Lfl. Kdo. 4, Führ. Abt. I Nr. 2397/44 g. Kdos. v. 26.9.44

Als Anlage wird ein zusammenfassender Bericht über die Ereignisse in Rumänien zur Zeit des rumänischen Verrats und der nachfolgenden Kämpfe vorgelegt.

Besonders berücksichtigt ist dabei im Bezug 1) befohlene Unterhandlung der Frage, ob der Predeal-Pass mit Krăften der 5. Flakdivision genommen bzw. nach Süden abgedeckt hätte werden können (Abschnitt C 2).

Wegen der laufenden Kampfhandlungen und der Schwierigkeiten bei der Erfassung der Einzelereignisse (Vernehmungen in Auffanglagern, kriegsgerichtliche Untersuchungen) hat sich die Zusammenstellung des Berichtes verzögert.

Für das Luftflottenkommando
Der Chef des Generalstabes:
Schultz
Generalmajor

Bericht

über Verrat und Rückzug aus Rumänien

- A) Vorgeschichte des rumänischen Verrates.
 - 1) Nachrichten über den beabsichtigten Abfall.
 - 2) Massnahmen des Lfl. Kdos. für den Fall eines Verrates Rumäniens.
- B) Der Verrat.
 - 1) Ablauf.
 - 2) Gegenmassnahmen.
 - a) Politische Massnahmen.
 - b) Militärische Massnahmen.
- C) Einsatz der Verbände der Luftflotte 4 nach dem Verrat.
 - 1) Angriff unter Führung General Gerstenberg gegen Bukarest.
 - 2) Kampf 5. Flakdivision.
 - 3) Einsatz der fliegenden Verbände.
 - a) Zusammenwirken mit den Operationen auf der Erde an der Front und gegen Bukarest.
 - b) Lufttransporteinsatz.
 - c) Entwaffnung der rum. Fliegerverbände.
 - 4) Betriebsstoff-Versorgungslage.
- D) Rückführung der Verbände der deutschen Luftwaffe nach Ungarn und Bulgarien.
 - 1) Verlegung der fliegenden Verbände und ihrer Bodenteile.
 - 2) Rückführung der Verbände und des Stabes Seefliegerführer Schwarzes Meer nach Bulgarien.
 - 3) Rückführung der Lufnachrichteneinheiten aus dem rum. Rautu.
 - 4) Rückmarsch der Bodenorganisation nach Ungarn.
 - 5) Einsatz 15. Flakdivision.
- E) Verhalten der Rumänen.
- F) Personelle und materielle Verluste.

* * *

a) Vorgeschichte des rumänischen Verrates

1) Nachrichten über den beabsichtigten Abfall

Auf Grund der Entwicklung der Lage (russische Erfolge in der Mitte der Ostfront, Verlust von Transnistrien und der Krim und Verlauf der Invasion im Westen) und durch wirksame Verbreitung der ausländischen Rundfunkpropaganda in ganz Rumänien wurde die Stimmung bei den militärischen und zivilen Dienststellen sowie der Bevölkerung im Sommer 1944 in Bezug auf den Kriegsverlauf dauernd gedrückter.

Ein rumänischer Oberstleutnant, Leiter der Attaché-gruppe des rumänischen Luftfahrtministeriums¹, äusserte sich etwa um den 25.4. über die militärische Lage dahingehend, dass der Krieg nicht im Westen entschieden würde, sondern auf dem Balkan, d.h. an der rumänischen Nordfront. Die

erschöpfsten rumänischen und deutschen Truppen würden diese Front nicht halten können, was einen Einbruch der Russen nach Rumänien zur Folge habe, der womöglich mit einem Stoss alliierter Kräfte von Süden her zusammen treffen könne. Damit wäre der Krieg, jedenfalls in der jetzigen Machtgruppierung, verloren. Diese Lage müsse man eigentlich auch an anderen Stellen erkennen. Es habe wenig Zweck, im Westen zahlreiche einsatzbereite Divisionen zur Verfügung zu halten, während der Russe in Rumänien durchbreche. Er knüpfte sogar Zweifel daran, ob diese zahlreichen frischen Truppen im Westen überhaupt vorhanden seien.

In den Monaten von Juni bis August mehrten sich die Nachrichten aus verschiedenen Quellen, dass Rumänien in gleicher Weise wie Italien Verrat üben und kapitulieren würde. Unter anderem trat bei einem privaten Besuch des Chefs des Generalstabes des I. Fliegerkorps in Medias eine früher im politischen Leben stehende rum. Persönlichkeit an ihn heran, die klar machen wollte, dass Rumänien in kurzer Zeit das Bündnis mit Deutschland brechen würde. Als Urheber dieser Abfallbewegung wurde Marschall Antonescu bezeichnet und diese Tatsache mit einigen angeblichen Äusserungen des Marschalls belegt.

Begründet wurde es in der Form, dass der Marschall anderen gleichgerichteten Bestrebungen, die im Gange seien, zuvorkommen wolle.

Eine diesbezügliche ausführliche Meldung des Chef Genst. I. Fliegerkorps wurde vom Lfl. Kdo. an Generalleutnant Gerstenberg, Komm. Gen. d. Dt. Lw. in Rumänien und zugleich deutscher Luftattaché, zur Stellungnahme überreicht. Generalleutnant Gerstenberg betonte in seiner Antwort, dass die Gefahr eines Verrats Rumäniens ähnlich dem Italiens heute kaum mehr bestehet. Die Kreise, die auf die Anglo-Amerikaner hofften, stünden der durch die Luftangriffe auf Rumänien gekennzeichneten Haltung Englands und seinem offensiven mangelnden Interesse auf dem Balkan verständnis- und fassungslos gegenüber. Ausserdem sei besagte Persönlichkeit ein seit langem bekannter Angehöriger der „Eisernen Garde“. Dieser habe jedoch politisch keine einwandfreie Stellung und habe sich auch schon in einem Falle zu rum. Erkundungsaufträgen bei der deutschen Gesandtschaft in Bukarest hergegeben. Er betonte jedoch die Gefahr, die sich durch die Evakuierungsmassnahmen der rum. Regierung ergab, da die aus Bessarabien und der Bukowina zurückgeführte rum. Bevölkerung im Hinterland nunmehr **ohne** jede Tätigkeit sei und zu einer Quelle ernster Unruhen werden könne.

Diese Stellungnahme und der kurz vor dem Verrat stattgefundene Besuch des Marschalls Antonescu beim Führer, der nach übereinstimmender Ansicht des deutschen Gesandten Killinger sowie der Generale Gerstenberg und Hansen die absolute Ueberzeugung der beteiligten rumänischen Persönlichkeiten an dem deutschen Endsieg zur Folge gehabt habe, führten zu einer Beruhigung der Ansichten über die Möglichkeiten eines rumänischen Verrats. Trotzdem war jedoch auffallend, dass die Rumänen in grösserer Zahl Truppen (rum. V. Korps) in Siebenbürgen hielten, obwohl an der Front gerade in Hinsicht auf eine kommende russische Offensive alle nur verfügbaren Kräfte dringend benötigt wurden, ausserdem, dass der Marschall Antonescu, angeblich persönlich, laufend nachdrücklich bei Lfl. Kdo. 4 um genaue Stärkemeldungen der dem Lfl. Kdo. unterstellten Verbände einschliesslich ihrer Standorte bat.

Ganz kurz vor dem Verrat steigerten sich übereinstimmende aus vielen Kreisen der Bevölkerung einlaufende Mitteilungen über einen beabsichtigten Abfall.

Abschliessend ist festzustellen, dass trotz laufender Hinweise und Warnungen von zivilen und militärischen Dienststellen und Kommandobehörden die für ein genaues Bild der politischen Lage in Rumänien verantwortlichen Diplomaten und Attachés bis zum 23.8. nachmittags unentwegt von der Bündnistreue der Rumänen überzeugt waren. Der Hauptgrund hierfür dürfte die falsche Einschätzung der Machtposition des Marschalls Antonescu bzw. die Auffassung über die Verlässlichkeit des Marschalls selbst gewesen sein. Wegen der entsprechenden Meldungen über angeblich völlig klare Haltung Rumäniens an OKW und das Reichsaussenministerium ist eine militärische Vorbereitung in grösseren Rahmen gegen einen kommenden Abfall trotz mehrfacher Anträge der H. Gr. Südukraine an OKH und OKW nicht erfolgt.

2) *Massnahmen des Luftflottenkommandos für den Fall eines Verrates Rumäniens*

Um allen — wenn zunächst auch noch nicht erkennbaren — Möglichkeiten eines rumänischen Verrates wirksam entgegentreten zu können, wurde von der Luftflotte in Ergänzung eines bereits am 30.5. gegebenen Befehls am 5.8. eine weitere Verfügung herausgegeben, die eine Überrumpelung von Einheiten der Luftwaffe durch die Rumänen, getarnt als Massnahme gegen feindl. Luftlandeunternehmungen und Sabotagetrupps, verhindern sollten.*

In der gleichen Angelegenheit wurde Verbindung mit der Heeresgruppe ³ aufgenommen, um Befehle für das Zusammenwirken aller deutschen militärischen und zivilen Dienststellen und Einheiten sicherzustellen. Hierzu begab sich der Chef des Genst. Lfl. 4 persönlich zur Heeresgruppe. Die Heeresgruppe hatte nach Kenntnisnahme des ihr nachrichtlich zugegangenen Befehls des Lfl. Kdo. über „Fallschirmspringer und Sabotagetrupps“ einen ähnlichen Befehl auch für ihren Bereich wenige Tage vor dem Verrat herausgegeben.

Die Kommandeure der Truppe wurden in persönlicher Absprache auf den tatsächlichen Sachverhalt und Grund dieser Befehle hingewiesen, verschiedene darüberhinausgehende Einzelheiten festgelegt. Beim Lfl. Kdo. selbst wurde als Grundlage für weitere Entschlüsse eine Lagekarte mit territorialer Verteilung der Einheiten, mit Stärken usw. angelegt, die als Unterlage für die Zusammenziehung der eigenen Truppe bei einem Verrat Rumäniens zu sogenannten Kraftzentren dienen sollte.

B) *Der Verrat*

1) *Ablauf:*

Am 20.8. trat der Russe zu dem erwarteten Grossangriff bei Jassy und Tiraspol an und erzielte vor allem durch das fast kampflose Ausweichen der rum. Verbände — insbesondere des rum. VI. Korps (westlich Jassy) — Einbrüche, die er im Verlauf des 21. und 22.8. vertiefen und am 23.8 zu Durchbrüchen grösseren Ausmasses erweitern konnte.* Es kann kein Zweifel bestehen, dass bei dem Ausweichen der rumänischen Truppen bereits klarer Verrat vorlag, der allerdings zunächst durch geschicktes Spiel der betreffenden rum. Kommandeure noch nicht in seinem vollen Umfange zu erkennen

war. Bezeichnend dafür ist, dass der für diesen Abschnitt verantwortliche Oberbefehlshaber der 4. rum. Armee, General Rakovica, ausgerechnet in diesen Tagen beurlaubt war und bei Beginn der Offensive keineswegs zurückkehrte, sondern in dem neuen Kabinett plötzlich als Kriegsminister auf-tauchte.

Am 23.8. nachmittags meldete General Gerstenberg dem stellvertretenden Oberbefehlshaber der Lfl. 4, Generalleutnant Deichmann, dass politisch irgend etwas nicht in Ordnung sei. Der Marschall sei schon seit langerer Zeit beim König und würde anscheinend dort festgehalten. Der Gesandte Killinger stünde mit dem König in Verbindung. Im Laufe des Abends teilte General Gerstenberg mit, dass der König dem Gesandten Killinger auf dessen fernmündlichen Anruf geantwortet habe, der Marschall sei während des Vortrages bei ihm zusammengebrochen und habe abgedankt. Gleichzeitig kam die Meldung, dass fast sämtliche deutschen Dienststellen in Bukarest umgestellt und von der Aussenwelt abgeschnitten seien. Fernmündlich erreichbar waren lediglich mehr die deutsche Gesandtschaft, bei der sich General Gerstenberg mit seinem Ia befand und, bis Mitternacht, die Führungsabteilung des Komm. Gen. d. Dt. Lw. in Rumänien.

In den späten Abendstunden gab dann der rumänische König über den Rundfunk die Abdankung Antonescu's und die Kapitulation Rumäniens bekannt und setzte hinzu, „dass auf die Deutschen nicht geschossen werden solle“.

Nach den wenigen zur Verfügung stehenden Unterlagen (Aussagen von deutschen Offizieren und Soldaten, die sich z.T. nach Flucht aus rumänischer Gefangenschaft in rumänischer Uniform zur eigenen Truppe wieder durchgeschlagen haben) dürften die deutschen Dienststellen und Unterkünfte in Bukarest noch im Laufe der Nacht und in den frühen Morgenstunden von den Rumänen, z.T. nach Kampf, überwältigt worden sein.

2) Deutsche Gegenmassnahmen gegen den rumänischen Verrat

a) Politische Massnahmen :

General Gerstenberg teilte noch am 23.8. abends mit, dass beim deutschen Gesandten Massnahmen im Gange seien, eine deutschfreundliche rumänische Gegenregierung zu bilden. Besonders Schwierigkeiten mache die Besetzung des Postens des Kriegsministers. Anhand des Funkspruches von General Hansen (deutscher General bei der rumänischen Wehrmacht) an das OKW ist anzunehmen, dass diese Massnahmen nicht von Erfolg gekrönt waren, da sich kein General zur Bildung einer Gegenregierung fand.* Als Grund gab General Hansen die absolute Königstreue der rumänischen Generale an. Trotzdem wurden am 24.8. abends und dann weiterhin laufend bis zum 27.8. abends Aufrufe einer neuen rumänischen Regierung über einen in deutschen Händen befindlichen Rundfunksender ausgestrahlt. Es ist dadurch und im Verein mit der durch die Luftwaffe erfolgten Aushaltung des Bukarester Post- und Telegraphenamtes wahrscheinlich gelungen, Unsicherheit und Uneinigkeit bei den rumänischen zivilen und militärischen Behörden hervorzurufen. Andererseits jedoch trugen sie wesentlich durch ihre optimistischen Sendungen über die Kämpfe an der Front und das Weiterkämpfen der rumänischen Armee auf deutscher Seite zur völligen Fehlunterrichtung der im rumänischen Raum befindlichen abgesperrten deutschen

Truppenteile, Nachtjagdstellungen usw., die ohne Verbindung mit ihren Kommandobehörden waren, bei.

b) *Militärische Massnahmen:*

Sofort nach Bekanntwerden des rum. Verrats wurde das Lfl. Kdo. fernmündlich, später fernschriftlich davon in Kenntnis gesetzt, dass der Heeresgruppe Südukraine ab sofort Wehrmachtsbefugnisse im gesamten rum. Raum übertragen seien.*

Durch das Lfl. Kdo. für seinen Bereich sowie auch von der Heeresgruppe für die übrigen Wehrmachtteile wurden die Befehle für „Fallschirmspringer und Sabotagetrupps“ ausgelöst.*

Die Lage im einzelnen war folgende:

Stab Lfl. Kdo. 4 lag in Ramnicul Sarat (7654) im Stadtgebiet verteilt. Die sofortige Zusammenziehung der einzelnen Dienststellen in und um die Präfektur, dem Sitz der Führungsabteilung, wurde befohlen. Durch Aufstellung von 2-8,8 und 3-2 cm-Geschützen wurde dieses Viertel gesichert.

Als im Laufe des 24./25.8. Ramnicul Sarat immer stärker von rum. Truppen, die von der Front zurückkamen und zum grössten Teil schwere Waffen, Geschütze und einzelne Panzer mitführten, belegt wurde, schickte der stellvertretende O.B., Generalleutnant Deichmann, den rum. Verbindungsoffizier bei der Lfl. zu dem rum. Standortältesten von Ramnicul Sarat. Er sollte darauf hinweisen, dass bei dem geringsten Anzeichen für aggressive rum. Massnahmen die Luftflotte sofort ohne vorherige Warnung zum Angriff übergehen würde. Der Standortälteste könne davon überzeugt sein, dass die nötigen Machtmittel einschl. Fliegerkampfkräfte hierzu zur Verfügung stünden. Der rum. Verbindungsoffizier kam mit der Mitteilung zurück, dass den Befehl über das zurückströmende VI. rum. Korps und gleichzeitig für den Ort Ramnicul Sarat der rum. General Tataranu übernommen habe. Dieser habe von der Mitteilung der Lfl. Kenntnis genommen und versichere, dass er von sich aus keine Angriffsabsichten gegen die deutschen Truppen hege. Er bat um eine persönliche Aussprache mit Generalleutnant Deichmann, die jedoch nicht mehr zustande kam, da am 25.8. nachmittags der rum. König Schiessbefehl gegen die deutsche Wehrmacht gegeben hatte.

Im weiteren Verlauf fehlte es bis zur Verlegung des Luftflottenstabes am 26.8. nicht an den üblichen Alarmnachrichten und Zwischenfällen. So wurde am 25.8. abends durch Beauftragte der Geheimen Feldpolizei gemeldet, dass einwandfreier Nachrichten über einen rum. Angriff auf den Stab des Lfl. Kdos. in derselben Nacht vorlägen. Ausserdem würden im Stadtgebiet an mehreren Stellen durch Juden und Kommunisten die Bevölkerung und die rum. Soldaten zum Kampf gegen die deutschen Soldaten aufgehetzt.

Am 26.8. früh begab sich der stellvertretende O.B., Generalleutnant Deichmann, mit dem Chef des Generalstabes und einem kleinen Führungsstab nach Buzau (6685) zum Stab des I. Fliegerkorps, der schon am 25.8. aus Cottesti (7634) dorthin verlegt hatte. Der Rest des Stabes des Lfl. Kdos. verlegte mit mot.-Kolonnen und Transportflugzeugen nach Sächsisch-Regen (4728) in Ungarn.

Stab 15. Flakdivision lag in einer kleinen Ortschaft westlich Focsani und wich ebenfalls am 25.8. nach Buzau aus.

Die Dienststelle des Komm. Gen. d. Dt. Lw. in Rumanien war schon am 23.8. abends von der Aussenwelt abgeschnitten und später übertumpelt worden. Hierzu ist noch zu bemerken, dass Mitte August eine Besprechung des stellvertretenden O.B. der Luftflotte mit General Gerstenberg stattgefunden hatte, bei der General Gerstenberg auf die grosse Gefährdung seiner Dienststelle in Bukarest hingewiesen wurde. General Gerstenberg meldete, dass es ihm wegen der Überfüllung des ganzen Gebietes im rückwärtigen rum. Raum nicht gelungen sei, für seinen Stab geeignete Unterkunftsmöglichkeiten zu finden. Er sei jedoch davon überzeugt, dass er im Falle einer Gefahr rechtzeitig unterrichtet würde. Er wolle dann mit seinem Stab und den unterstellten Dienststellen in einem der beiden Waldlager ausserhalb der Stadt ausweichen.

Der Gefechtsstand des Seefliegerführers Schwarzes Meer war schon längere Zeit vor dem Verrat des rum. Königs von Konstanza nach Eforia verlegt worden. Bei ihm und sämtlichen anderen Verbänden, Dienststellen und Einheiten der Luftwaffe in Rumänien wurden sofort die für „Fallschirmspringer und Sabotagetrupps“ kalendermäßig vorbereiteten Massnahmen getroffen.

Von Seiten der Heeresgruppe ergingen in der Folge mehrere Befehle über das Verhalten der rumänischen Wehrmacht gegenüber, die zuerst, um die Möglichkeiten einer friedlichen Lösung nicht zu vergeben, noch vom rumänischen Waffenkameraden sprachen, später jedoch den klaren Befehl enthielten, sich jeder rum. Aufforderung, die Waffen abzugeben oder einer offenen Bedrohung gegenüber sofort mit Waffengewalt angriffsweise zu widersetzen.*

C) Einsatz der Verbünde der Luftflotte nach dem Verrat.*

1) Angriff unter Führung General Gerstenberg gegen Bukarest.

General Gerstenberg, der sich in den kritischen Stunden des 23.8. nachmittags beim deutschen Gesandten Killinger aufhielt und damit dem Schicksal entging, mit seinem Stab sofort eingeschlossen zu werden, vertrat am 23.8. gegen Mitternacht die Ansicht, dass es auch mit schwachen Kräften möglich sei, die Umsturzregierung zu beseitigen und eine neue bündnistreue Regierung einzusetzen. Es wurde daher vom Führer befohlen, dass General Gerstenberg, unter Zuführung der verfügbaren Kräfte, insbesondere mehrerer von 5. Flakdiv. freizumachender Flakkampftruppe, diese Aufgabe durchzuführen habe. General Gerstenberg wurde mit dieser Aufgabenerteilung unmittelbar der Heeresgruppe unterstellt.

Für ein schnelles, überraschendes Eingreifen konnten dem General Gerstenberg zunächst nur Teile der Luftwaffe und der Polizei unterstellt werden. Hierzu gehörten:

- a) Behelfsmässig mot.-Teile der 5. Flakdivision (Ploesti),
- b) Teile der LS-Brigade und Feuerschutzpolizei aus Ploesti,
- c) Bodenpersonal des Jagdfliegerführers Rumänien und der bei Bukarest liegenden Jagdfliegerverbände,
- d) eine FBK (durch Lfl. Kdo. 4 am 24.8. im Lufttransport zugeführt),
- e) Teile von Nachrichteneinheiten,
- f) Bedienungen von 7 im Raum von Bukarest stehenden Scheinwerferbatterien,
- g) Polizeieinheiten des Höh. SS- und Polizeiführers Bukarest (ca. 1 Btl.).

Insgesamt verfügte damit General Gerstenberg bis zum 24.8. früh über 8 Flak-Kampftrupps zu je 2—8,8, 3—2 cm und 3 Jagdkommandos mit je 6—2 cm-Geschützen und, zum infanteristischen Einsatz, über etwa 2000 Mann, die jedoch keine geschlossene Einheit darstellten und nur sehr dürftige infanteristische Ausbildung aufwiesen. Überdies standen nur sehr wenige im Erdkampf ausgebildete und erfahrene Führer und Unterführer zur Verfügung, was sich insbesondere bei den später durch rum. Panzer-Einsatz eintretenden Krisenlagen oft entscheidend auswirkte.

Die Heeresgruppe war zunächst nicht in der Lage, Truppenteile zu stellen.

Bemerkenswert ist noch, dass die Rumänen die Versammlung und den Abmarsch der aus Ploesti kommenden Kräfte noch während der Nacht durch Auslösung der an den Hauptstrassen gelegenen Nebelgeräte zu stören versuchten. Es gelang ihnen auch durch die dichte Nebelbildung auf den Anmarschwegen, eigene Bereitstellung um etwa 2 Stunden zu verzögern. Daher konnte das Angriffsunternehmen General Gerstenberg, dessen Beginn ursprünglich für die Morgendämmerung festgesetzt gewesen war, erst um 08.30 Uhr anlaufen.

Während der Nacht noch war ein Funkspruch des General Hansen an die Heeresgruppe und OKW abgegangen, der neben der schon erwähnten Tatsache, dass sich kein General zur Bildung einer neuen Regierung gefunden habe, vor einem Angriff mit den nur schwachen Kräften des General Gerstenberg warnte und vorschlug, erst zu einem späteren Zeitpunkt nach Heranführen stärkerer Kräfte den Angriff durchzuführen. Diese Meldung des General Hansen wurde dem Führer übermittelt, der darauf trotzdem sofortiges Antreten befahl. Der Vorschlag des General Hansen trug dem Umstand nicht Rechnung, dass der Russe nach Durchbrechen der Front im Norden Rumäniens im zügigen Vorgehen war, daher auch aus der Front keinerlei Truppen freigemacht werden konnten und somit nicht genügend Zeit für eine planmässige Bereitstellung von Kräften, die erst aus Ungarn oder dem Reichsgebiet kommen mussten, zur Verfügung standen. Hierzu ist noch zu erwähnen, dass die rum. Eisenbahnen noch während der Nacht ihren Betrieb völlig eingestellt hatten. Es musste daher der Versuch einer handstreichartigen Wegnahme von Bukarest gemacht werden.

Zur besseren Verbindung mit der Luftflotte und zur Führung der Lw.-Unterstützung vom Boden aus wurde der Ia-Flieg des Lfl. Kdos., Major i. Genst. Schumacher, zu General Gerstenberg gesandt und diesem unterstellt. Zu General Gerstenberg bestand bis zum 25.8. nachmittags noch Fernsprechverbindung, dann über die Funkstelle des Lw.-Kdos. Südost Funkverbindung.

Der Angriff auf Bukarest wurde am 24.8., etwa um 08.30 Uhr begonnen. Aus Zeitmangel hatte keine planmässige Bereitstellung erfolgen können; es mussten daher die zum Teil noch nach Angriffsbeginn eintreffenden Einheiten zusätzlich nacheinander in den Kampf geworfen werden. Es zeigte sich sehr bald, dass die Annahme General Gerstenberg, nur geringe rum. Kräfte zur Wegnahme von Bukarest überwinden zu müssen, nicht mehr zutraf. Die Rumänen hatten stärkere Verbände, darunter später sogar Panzerausbildungseinheiten mit deutschen Panzern in Bukarest zusammengezogen. Der eigene Angriff blieb somit nach anfänglichem Raumgewinn gegenüber der grossen zahlenmässigen Überlegenheit der Rumänen liegen.

Hierbei hatten auch grossen Anteil die im Norden von Bukarest liegenden rum. Flakbatterien, die mit deutschem Gerät ausgerüstet und durch deutsches Lehrpersonal ausgebildet waren. Die Kämpfe wurden durch starken eigenen Luftwaffeneinsatz unterstützt (siehe C), 3.)).

Am 25.8. morgens wurde erneut zum Angriff gegen Bukarest mit nunmehr planmässig bereitgestellten Kräften angetreten. In harten Kämpfen drangen die eigenen Verbände bis zum Triumphbogen am Nordausgang der Stadt vor. Dort jedoch blieb der Angriff infolge des sehr starken feindlichen Widerstandes erneut liegen. Vor laufenden Gegenangriffen mussten die eigenen Kräfte wieder auf das Waldlager Otopeni zurückgenommen werden. Ausserdem ging in den Mittagsstunden Flugplatz Baneasa verloren. Der erneute Abwehrerfolg der Rumänen gab ihnen außerdem Zeit, neue Verbände um Bukarest zu versammeln und auch Kräfte zur Sperrung der Strasse Otopeni—Ploesti einzusetzen. Da gleichzeitig Munitionsmangel bei den eigenen Verbänden eintrat, musste mit Transportflugzeugen Luftversorgung nach Otopeni durchgeführt werden. Weil mit den vorhandenen Kräften erfolgreiche Durchführung des Angriffsunternehmens gegen Bukarest nicht mehr möglich war, sollten auf OKW-Befehl Fallschirmmeinheiten (Teile Div. Brandenburg) und Teile der Nahkampfschule Nisch durch Lw. Kdo. Südost auf dem Luftwege zugeführt werden. Da sich jedoch die Versammlung dieser Einheiten auf den entsprechenden Flugplätzen verzögerte, sind bis 25.8. abends zunächst nur 60 Mann in Otopeni gelandet worden. Am 26.8. wurden in den frühen Morgenstunden weitere 410 Fallschirmjäger und Angehörige der Nahkampfschule Nisch in Otopeni gelandet. Zuführung weiterer Kräfte musste wegen Einfluges starker amerikanischer Verbände, die Flugplatz Otopeni und das südlich des Platzes gelegene Waldlager angriffen, nach Mizil abgedreht werden. Am 26.8. früh traf auch Generalleutnant Stahel auf die Luftwege in Otopeni ein und übernahm befehlsgemäss die Führung der nördlich Bukarest stehenden und nunmehr von den Rumänen schon eingeschlossenen eigenen Kräfte. Im Laufe des Nachmittags gingen die Rumänen ihrerseits zum Angriff mit Unterstützung einer grösseren Anzahl von Panzern deutscher Herkunft, die aus rum. Ausbildungseinheiten und anscheinend auch von deutschen Nachschubzügen genommen worden waren, zum Angriff über. Es entwickelten sich schwere Kämpfe, bei denen sich zunehmender Munitionsmangel und vor allem die völlige Ungeübtheit der eigenen Truppe im infanteristischen Einsatz, besonders gegen Panzer, bemerkbar machte.

Da Zuführung weiterer Kräfte nach Otopeni unmöglich und die Lage, vor allem wegen des Durchbruchs der Sowjets bei Focsani unhaltbar geworden war, der Versuch der Wegnahme von Bukarest überdies nunmehr sinnlos gewesen wäre, wurde am 27.8. abends von der Heeresgruppe der Befehl an General Stahel zum Durchkämpfen nach Ploesti gegeben. Dieser Befehl ist vom Lfl. Kdo. 4 über die Funkstelle des Lw. Kdo. Südost an die Gruppe Stahel 5 mal blind abgesetzt worden. Es war anzunehmen, dass dieser Spruch wohl aufgenommen, jedoch wegen Senderausfall nicht quittiert wurde.

Von Seiten der Lfl. wurde in den folgenden Tagen versucht, durch Luftaufklärung den Verbleib der Kampfgruppe Stahel festzustellen und dann Luftversorgung durchzuführen. Es wurden zwar verschiedentlich zwischen Bukarest und Ploesti kleinere Infanterieeinheiten auf dem Marsch nach Norden gesichtet, ein einwandfreier Standort der Kampfgruppe Stahel jedoch nicht ausgemacht. Nach den Aussagen eines Leutnants der Ln.-Truppe, dem als

einzigsten Angehörigen der Kampfgruppe Stahel das Durchschlagen zu den eigenen Linien gelang, ist die Kampfgruppe am 28.8. aus dem Raum Otopeni in Richtung Buzau mit etwa 2000 Mann und 300 Fahrzeugen, dabei 1 Vierlingsflak, 1 Panzer, mehrere 8,8 und 2 cm-Geschütze durchgebrochen. Am Nachmittag stiess diese Kolonne bei Ghergita (6518) auf rum. Widerstand.

Da der Berichterstatter zu diesem Zeitpunkt bereits den Entschluss gefasst hatte, sich mit einem kleinen Trupp allein durchzuschlagen und sich von der Kolonne entferne, ist eine genaue Klärung des weiteren Schicksals der Kampfgruppe Gerstenberg/Stahel nicht möglich.

General Gerstenberg und General Stahel, die zusammen in einem Kraftfahrzeug nach Ghergita hineingefahren waren, angeblich, um mit den Rumänen Verhandlungen aufzunehmen, sollen dort überwältigt worden sein.

Bei der Kolonne befindliche Fallschirmjägereinheiten sollen noch versucht haben, sich nach Norden durchzuschlagen, wobei es schon unmittelbar nach Verlassen der Kolonne zu Gefechten kam, über deren Verlauf keine weiteren Meldungen mehr vorliegen.

2) Kampf 5. Flakdivision :

Zum Schutz des rum. Erdölgebietes um Ploesti war die deutsche 5. Flakdiv. unter Führung von Generalmajor Kuderna eingesetzt. Die meisten Teile der Div. standen schon seit Frühjahr 1942, einzelne sogar seit Sommer 1941 in diesem Raum. Zumindest der grösste Teil der Mannschaften hatte daher keinerlei Erfahrung im Erdeinsatz der Flakartillerie. Es muss zum Verständnis der Ereignisse nach dem rum. Verrat noch hinzugefügt werden, dass viele 8,8 — und sämtliche 10,5 — und 12 cm — Geschütze versackelt und somit unbeweglich waren. Ausserdem war zur Personaleinsparung etwa die Hälfte der Geschützbedienungen im Laufe der Zeit durch Rumänen ersetzt worden. Darüberhinaus waren noch selbständige rum. FlakEinheiten (Gesamtstärke etwa 1 starkes Flakrgt.) der 5. Flakdiv. einsatzmäßig unterstellt worden. Zur besseren Überwachung der rein rum. Einheiten und zur Überlagerung ihrer Feuerräume bei ihrem evtl. Ausfall durch Davonlaufen der rum. Geschützbedienungen, was gerade bei den amerikanischen Grossangriffen im Juli öfters der Fall war, waren die rum. Batterien überall mitten in die deutschen Stellungen hineingelegt worden. In den Kasernen um Ploesti lagen, ursprünglich zur Abwehr von Fallschirm- oder Luftlandeunternehmungen bestimmt, rum. Infanterieeinheiten in der Stärke einer Brigade.

Der Wichtigkeit des Erdölgebietes Ploesti und seiner Bedeutung für die Versorgung der deutschen Heeresgruppe und der deutschen Luftwaff sowie der geographischen Lage als beherrschender Punkt vor der grössten Passstrasse über die Karpaten (Predeal-Pass) entsprechend, hatten die Rumänen parallel zu ihrer Kräftezusammenziehung um Bukarest auch am Nachmittag des 23.8. noch Heereinheiten (1 Inf. Rgt. und 1 Kav. Abt.) nach Ploesti in Marsch gesetzt. Zunächst jedoch verhielten sich die rum. Truppen in und um Ploesti ruhig und anscheinend abwartend. Es trat auch, mit Ausnahme der Auslösung der Nebelstellen zur Störung der Versammlung und des Anmarsches der nach Otopeni befohlenen deutschen Flakkampftrupps, kein Versuch der Rumänen ein, die eigene Kräftezusammenfassung gegen Bukarest mit Gewalt zu verhindern. Als der Kommandeur der 5. Flakdiv. Generalmajor Kuderna, am 23.8. abends nach der Verkündung des Verrats durch den rum. Königs im Rundfunk den General Gerstenberg

anrief und um Befehle bat, wurde ihm gesagt, dass eine nationale³ Regierung in Bildung begriffen sei und jeder Zusammenstoss mit den Rumänen zu vermeiden sei. General Kuderna veranlasste die sofortige Inmarschsetzung aller Stabs-, Ln.- und Warnkommando-Helferinnen in den ung. Raum.

Auch am 24.8. blieb im Raum Ploesti trotz der Kämpfe um Bukarest alles ruhig, jedoch scheint an diesem Tage schon die Besetzung der Raffinerien und die Entwaffnung der darin befindlichen deutschen Wachen durchgeführt worden zu sein. Ausserdem liess der Kommandeur der rum. Truppen im Raum Campina, General Moscru, durch den Kommandeur des LS-Rgt. 8 an General Kuderna einen schriftlichen Vorschlag überreichen, worin die 5. Flakdiv. aufgefordert wurde, „infolge vollkommener Veränderung der Lage“ die Waffen abzugeben und dafür freien Durchmarsch nach Osten zu erhalten. Die Tatsache, dass das LS-Rgt. 8 in Campina praktisch von den Rumänen eingeschlossen war und sein Kommandeur, Major Pforr, ein Durchschlagen zu den Hauptkräften der 5. Flakdiv. gegen rum. Widerstand für unmöglich hielt, bestimmte General Kuderna, überhaupt vom Vorhandensein eines solchen Vorschlages Notiz zu nehmen und ihn dann zwar schriftlich abzulehnen, aber in Bezugnahme auf die alte Freundschaft um freien Abmarsch für das LS-Rgt. 8 zu bitten. Während bisher die Rumänen noch deutsche Kolonnen über Campina (5685) nach Norden durchgelassen hatten (um sie dann, wie erst später bekannt wurde, jedoch weiter nördlich unter falschen Versprechungen zur Abgabe der Waffen zu veranlassen und anschliessend ihre Gefangennahme durchzuführen) wurde als Antwort auf des Schreiben von General Kuderna der weitere Kolonnenverkehr von Campina nach Norden unterbunden. Einzelfahrzeuge konnten jedoch auch dann noch passieren.*

Im Verlaufe des 25.8. wurden Heereinheiten, die nun nicht mehr über den Predeal-Pass fahren konnten, von 5. Flakdivision erfasst und in die eigene Verteidigung miteingebaut. Die Stellungen der deutschen Verbände wurden verbessert.

In den Nachmittagsstunden und auch am Vormittag des 26.8. kam es zu verschiedentlichen Schissereien in und bei Ploesti zwischen rumänischen und deutschen Soldaten, die jedoch später aufhörten und z.T. auf Missverständnisse, z.T. auf Schlägerei Betrunkener zurückzuführen waren.

Im Laufe des Nachmittages häuften sich die Meldungen über eine immer feindseliger werdenden Haltung der Rumänen. Ausserdem wurde beobachtet, dass rum. Batterien das Feuer auf deutsche Flugzeuge eröffneten. Die hauptsächlich daran beteiligte 61. rum. Batterie wurde daher am Abend überfallartig besetzt. Zu dieser Zeit fand auch die erste Feuereröffnung durch andere rum. Batterien auf deutsche Stellungen statt.

Da General Kuderna ausser der ersten Weisung durch General Gerstenberg, nach der ihm strikte jede Angriffshandlung gegen die Rumänen verboten war, keinerlei weitere Befehle erhalten hatte, liess er über das zu diesem Zeitpunkt noch funktionierende Fernsprechnetz einen Fernspruch an das Lfl.Kdo. durchgeben, in dem er meldete, dass die Division vollkommen von den Rumänen umzingelt sei und die Lage nunmehr kritisch würde. Der Antwortspruch des stellvertretenden O.B. der Lfl. 4, Generalleutnant Deichmann, lautete:

„Massnahmen zum Entsatz sind eingeleitet. Bis dahin gilt der Führerbefehl: Halten bis zum letzten Mann“.

Es war nämlich durch die Heeresgruppe auf Führerweisung das Halten des Erdölgebietes von Ploesti zur Sicherstellung der weiteren Betriebsstoffproduktion und darüberhinaus zum Festhalten an der Schlüsselstellung für den Predeal-Pass befohlen werden.

Am 27.8. machte sich auf rum. Seite nunmehr einheitliche Führung bemerkbar. In laufenden, z.T. harten Nahkämpfen, wurden an diesem und den folgenden Tagen die Masse der rum. Batterien niedergekämpft, dabei auch die bei Strejnicul (5526) liegende grosse Muna in eigenen Besitz gebracht. Am 27.8. abends wurde 5. Flakdiv. durch Funk der Befehl übermittelt, dass das Ausweichen der Gruppe Stahel in den Raum Ploesti genehmigt werden sei und der Raum Ploesti unter Führung von General Stahel unter allen Umständen gehalten werden müsse. Ausserdem ging 5. Flakdiv. noch ein Funkspruch des O.B. der Heeresgruppe Südkraine, Generaloberst Friessner, an alle deutschen Verbände in Rumänien, mit folgendem Wortlaut zu:

„Der Führer hat Zuführung weiterer Kräfte zugesagt.

Unter Festhalten an bisherigen Aufgaben haben alle auf rum. Gebiet eingesetzten Truppen rumänische Forderungen abzulehnen und sich gegebenenfalls mit Waffen durchzusetzen“.

(Dieser Funkspruch konnte jedoch erst am 29.8. über Lw. Kdo. Südost an 5. Flakdiv. übermittelt werden).

Im Laufe des 28.8. wurde neben den laufenden Kampfhandlungen zwischen deutschen und rumänischen Batterien auch ein im Bahnhof Ploesti-Nord stehender deutscher Lazarettzug von den Rumänen beschossen. Ein im Raum Ploesti befindlicher deutscher Panzerzug wurde daraufhin angesetzt mit dem Auftrag, den Lazarettzug zu befreien und nach Buda zu führen, wo sich bereits ein anderer Lazarettzug befand.

Der Vorschlag der Regimentskommandeure, die in den Aussenstellungen liegenden schweren Batterien unter Sprengung ihrer versockelten Geschütze zu den Hauptstellungen zurückzunehmen, wurde durch General Kuderna unter Hinweis auf die von N, S oder O zu erwartende Verstärkung abgelehnt.

In der Zwischenzeit waren die russ. Panzerverbände nach dem Durchbruch bei Focsani über Ramnicul Sarat und Buzau bis in den Raum O Ploesti vorgestossen. Am 29.8. traten russ. Panzerverbände in ungefährer Stärke einer Division zum Angriff gegen den Raum Ploesti an und stiessen von SO her, Ploesti beiderseits umfassend, nach Norden vor. Gleichzeitig begannen die Rumänen mit allen verfügbaren Kräften den Konzentrischen Angriff gegen die 5. Flakdivision. Trotz härtester Abwehr gingen eine grössere Anzahl von Stützpunkten und Stellungen verloren. Ausserdem machte sich nunmehr auch sehr empfindlich das Fehlen von Granatwerfern und ebenfalls auch Mangel an Verpflegung bemerkbar. Bei Festhalten an dem ursprünglichen Auftrag musste daher Luftversorgung für 5. Flakdiv. baldmöglichst anlaufen (siehe C) 3.) b)).

Infolge des Mangels an rein infanteristischer Kampfkraft, des völligen Fehlens von Granatwerfern und ähnlichen Waffen sowie der Unbeweglichkeit der schweren Flakgeschütze war bei den stetig sich verstärkenden Feindkräften ein Festhalten an dem bisherigen Auftrag nicht mehr möglich.

Es wurde daher am 29.8. abends von der Heeresgruppe über das Lfl.Kdo. 4 der 5. Flakdiv. befohlen, sich nach erfolgtem Durchkämpfen der Gruppe

Stahel unter dem Kommando des General Stahel nach Zerstörung aller kriegswichtigen Anlagen und Geräte, nach Norden über Valeni de Munte (6671) zum Buzau-Pass durchzuschlagen. Der Grund für den Befehl zum Abmarsch nach Valeni de Munte, nicht über den Predeal-Pass, war die starke rum. Kräftezusammenfassung im Raum Kronstadt (3 Infanterie-Divisionen) und um Predeal-Pass selbst (eine als Elitetruppe anzusprechende verstärkte Gebirgsbrigade).

Am Abend des 29.8. ging folgender Funkspruch der 5. Flakdivision ein: „Aushalten nach Führerbefehl. In schwersten Kämpfen mit rum. Truppen und russ. Panzern grössten Teil der Stützpunkte verloren. Panzer bereits am Stadtrand. Weiteres Aushalten nur noch Stunden möglich. Zugesagter Entsatz noch nicht spürbar.“

Am 30.8. setzte der Feind seine starken Angriffe den ganzen Tag über fort. Wiederum gingen eine Reihe von Stützpunkten und Stellungen verloren. Die zusammengewürfelten infanteristischen Einheiten (neben schwachen Heereskompanien nur Mannschaften aus Lw.Kfz.-Kolonnen usw.) erwiesen sich als wenig standfest. Mehrfach wurden eigene Batterien und einzelne Stützpunkte von Feind eingeschlossen, darunter auch der Divisions-Gefechtsstand.

Unter Bezug auf den Befehl, die wehrwirtschaftlichen Anlagen in Ploesti zu zerstören, gab die Division einen Funkspruch an das Lfl. Kdo. mit der Bitte um Bombenangriffe auf Raffinerien und Feindbereitstellungen. Inwieweit die Division durch ihre eigenen Mittel Raffinerien zerstört hat, lässt sich nicht feststellen. Es wurden jedoch in den letzten Tagen vor dem Durchbruch der 5. Flakdiv. inden Raffinerien „Romana-Americana“ und „Colombia“ Brände beobachtet.

Da von der Annäherung der Kampfgruppe Stahel, die schon am 27.8. den Befehl bekommen hatte, sich über die nur 50 km lange Strecke aus Otopeni nach Ploesti durchzuschlagen, nichts zu bemerken war und sich die Lage ausserdem ständig verschärfte, glaubte der Divisionskommandeur, dass mit Rücksicht auf den fortschreitenden russisch-rumänischen Angriff nunmehr der letzte Zeitpunkt gekommen wäre, sich noch nach Norden durchzuschlagen. Er fasste daher den Entschluss, in der Nacht vom 30./31.8. nach Norden durchzubrechen und über Valeni de Munte zum Buzau-Pass durchzustossen.

Nachdem ein Heeresoffizier, Major von Pongrad, Lehrer an einer rum. Panzerschule, vergeblich versucht hatte, General Kuderna zur Zurückklassung der Fahrzeuge und damit zum rein infanteristischen Durchschlagen zu bewegen, begann der Durchbruch am 30.8. etwa um 20.30 Uhr. Er erfolgte unter schwerem Artl.-und MG-Feuer der rum. Grosskampfbatterien. Infolge angeblich starken Ausbaues der Feindstellungen in und um Valeni de Munte wurde jedoch die Marschrichtung nach Slanicul abgedreht. Als die einige, mit 2 Panzer II und 3-8,8 (behelfsmässig mot.)-Geschützen ausgerüstete Spitze den Talkessel von Slanicul erreicht hatte, wurde festgestellt, dass man in eine sorgfältig ausgebauten, beherrschende Hufeisenstellung der Rumänen hineingestossen war. Es wurde zunächst vorgesehen, die beherrschende Höhenstellung zu stürmen. Gleichzeitig eingehende Feindmeldungen ergaben russische Überflügelungsversuche in Richtung Buzau-Pass sowie starkes Nachdrängen von russ. Panzerverbänden aus dem Raum Ploesti und Valeni de Munte, die die Einschliessung der 5. Flakdiv. vollenden sollten. Durch

den rum. Abschnittskommandeur wurde in Verbindung mit einem bereits bei der rum. Truppe befindlichen russischen Kommissar in dieser Lage die Niederlegung der Waffen und die Übergabe der Kfz. gefordert, rumänischerseits der freie Durchmarsch nach Ungarn versprochen, russischerseits nicht gewährleistet.

Der Divisionskommandeur, bei dem vorangegangenen Durchbruch bereits durch Flaksplitter verwundet, lehnte die Kapitulation ab und befahl den Abschub sämtlicher Verwundeten und Kranken an die Rumänen, die Vernichtung der Fahrzeuge und nicht mehr mitzuführenden schweren Waffen und die Fortsetzung des Ausbruches in der Nacht vom 31.8./1.9. unter Führung von General Brand (bevollmächtigter Offizier des deutschen Kommandanten des rum. Ölgebietes) im Fussmarsch in allgemeiner Richtung über das Gebirge nach Kronstadt.

In der Nacht riss bei der Umgehung der feindlichen Hufeisenstellung auf Grund der mangelnden militärischen Erfahrung der zusammengewürfelten Verbände, unter denen sich auch Freiwilligenkompanien befanden, die Verbindung ständig ab, die Einheiten setzten daher ihren Vormarsch zum grössten Teil einzeln in allgemein nördlicher Richtung fort. General Kuderna, der zunächst noch trotz seiner Verwundung an dem Weitermarsch teilgenommen hatte, musste später, da bei ihm Wundbrand eingetreten war, zurückbleiben.

In den Morgenstunden des 2.9. sammelte sich die Masse der Division wieder im Raum südlich des Grohodisul (1771 m) (5666) und trat von dort aus in verschiedenen, in sich geschlossenen Marschgruppen, den Weitermarsch über den Kamm des Gebirges an. Während dieser Zeit sind jedoch schon einzelne Zerfallserscheinungen, mit hervorgerufen z.T. durch die feige Haltung einzelner Einheitsführer (in einem Falle forderte ein Kompaniechef seine Soldaten auf, die Waffen wegzuwerfen, um im Falle der Gefangennahme als Nichtkämpfer besser behandelt zu werden) entstanden. Die Zahl der Soldaten ohne Waffen nahm ständig zu.

Im Morgengräuen des 3.9. erfolgte der Sprung über die Passstrasse hart SO des Altschanz-Passes (5648), auf der der russische Vormarsch in Richtung Kronstadt im Rollen war. Die hochgradige Erschöpfung der Truppe machte, insbesondere mit Rücksicht auf die z.T. nur aus Hemd und Hose bestehende Bekleidung eine längere Rast hart NW dieser Passstrasse erforderlich. Dort eintreffende rum. Unterhändler forderten erneut die Niederlegung der Waffen unter völlig falscher Orientierung über die Gesamtkriegslage und die örtlichen Kräfteverhältnisse.

Am 4.9. nachmittags nahm der körperlich völlig erschöpfte Generalmajor Brand die Kapitulation an, nachdem er die Offiziere und die Truppe über die Lage unterrichtet hatte. Er gestattete das gruppenweise Abrücken derjenigen Offiziere und Mannschaften, die glaubten, sich durchschlagen zu können. Während etwa die Hälfte der annähernd aus 4000 Mann bestehenden Kampfgruppe, beeindruckt durch das Verhalten des General Brand und die Lügen der rum. Unterhändler, sich in Gefangenschaft begab, bildeten sich 2 zum Ausbruch entschlossene Kampfgruppen unter Führung von Major Neuer und Hptm. Schubert. Aus den sich dann noch weiter anschliessenden Gruppen und Versprengten entstand eine dritte Gruppe (Major Rüdiger).

In tagelangen, erschöpften Märschen bei Ernährung durch Beeren und Pilze und nur selten kleinste Portionen Hammelfleisch (bei Landeseinwohnern gekauft) wurde über unwegsamstes Gelände und z.T. bei für die

vorhandene Ausrüstung sehr kalter Witterung der Marsch in nördlicher Richtung unter Umgehung aller grösseren Ortschaften und Stützpunkte fortgesetzt.

Am Abend des 7.9. wurde die ung. Grenze⁴ nördlich des Szeradat (5643) (1030 m) überschritten. Der Versuch, noch an diesem Abend Anschluss an die deutschen Truppen zu bekommen, misslang, da sich um 21.00 Uhr die Nachhuten der eigenen Truppen unter Sprengung der Brücken nach Westen abgesetzt hatten. Nach einem weiteren Nachtmarsch wurden am 8.9. früh die deutschen Sicherungen bei Angyalos (5626) erreicht. Die im Gange befindliche Absetzbewegung wurde angehalten, bis die noch fast 2000 Köpfe zählende Kampfgruppe, deren Nachhut von russischen Kräften stark bedrängt wurde, die eigene Linie passiert hatte.

Abschliessend muss festgestellt werden, dass die Möglichkeit einer Besetzung oder Sperrung des Predeal-Passes durch die Restteile der 5. Flakdiv. nicht mehr bestanden hätte, auch wenn ein derartiger Befehl sie hätte erreichen können, da diese Kampfgruppe physisch und waffenmässig zu schwach war, um nennenswerten Feindwiderstand brechen oder gar Kampfaufgaben, wie Sperrung einer Passstrasse, durchführen zu können.

3) Einsatz der fliegenden Verbände:

a) Zusammenwirken mit den Operationen auf der Erde an der Front und gegen Bukarest:

Durch Luftaufklärung war es gelungen, etwa Mitte August einwandfre den feindlichen Aufmarsch, insbesondere den Artl.-Aufmarsch bei Tiraspol und Jassy festzustellen. Der Beginn der Grossoffensive an diesen beiden Stellen konnte daher fast auf den Tag vorausgesagt werden. Eine besondere Würdigung dieser Leistung der Aufklärer ist in einem Schreiben des Chef d. Genst. des Heeres, Generaloberst Guderian, an den Chef d. Genst. der Luftwaffe erfolgt.*

Als der Gegner am 20.8. südlich Tiraspol und NW Jassy zum Grossangriff antrat, war es an den vorhergehenden Tagen bereits gelungen, durch Luftwaffeneinsatz Teile seiner Bereitstellungen zu zerschlagen und dabei insbesondere Artl.- und Munitionslager zu vernichten.

Infolge des Verrats der rum. Truppen konnte der Russe trotzdem die eigenen Fronten aufreissen, wobei durch den Ausfall der rum. Divisionen Lücken entstanden, in denen die feindl. schnellen Verbände ungestört ihren Vormarsch antreten konnten.

Die Hauptaufgabe des mit der Führung aller fliegenden Verbände der Lfl. 4 beauftragten I. Fliegerkorps bei dem Einsatz an der Front, der parallel zu dem späteren Einsatz zur Unterstützung des Angriffs General Gerstenberg's gegen Bukarest durchgeführt werden musste, bestand von diesem Zeitpunkt ab darin, die feindl. Panzerspitzen anzugreifen und zu zerschlagen, um den Gegner in seinem Vormarsch zu hemmen und damit eine Abschneidung und Einkesselung der eigenen rückmarschierenden Heeresverbände zu verhindern.

Wegen Verlegung der Heeresgruppe und der 8. Armee nach Südostungarn, wo sie zunächst für das noch in Rumänien verbliebene Luftflottenkommando (Einsatzstab) und Fliegerkorps fernsprechmässig nicht zu erreichen waren und auf Grund der laufenden Vorlegungen des Stabes der 6. Armee, die ebenfalls eine Verbindungsaufnahme unmöglich machten, musste

die Kampfführung an der Front fast ausschliesslich nach den Ergebnissen der eigenen Aufklärung angesetzt worden. Mittels Funk und durch Entsendung von Offizieren in Störchen wurde jedoch eine lockere zeitweilige Verbindung mit der 6. Armee bis zu ihrem Eintritt in das Buzau-Tal hergestellt, die Kenntnis der Heeresabsichten im grossen somit ermöglicht.

Bei einem Besuch des stellvertretenden O.B. am 25.8. bei dem O.B. der 6. Armee war die Lage so, dass die Gruppe Mieth (IV.A.K. mit grossen Teilen der 6. Armee) fast eingeschlossen war und sich nach S in allgemeiner Richtung Galatz durchkämpfen sollte. Von der Armee war beabsichtigt, die alte Weltkriegsstellung zwischen Galatz und Focșani, die als moderne Bunkerlinie ausgebaut war, mit den schwachen zur Verfügung stehenden Kräften zu besetzen und zu halten. Zur Unterstützung dieser Absicht wurden neben dem schwerpunkttemässigen Einsatz der fliegenden Verbände gegen die auf diese Stellung vorrückenden feindl. Panzerspitzen auch alle irgendwie zusammenzuraffenden Einheiten der 15. Flakdiv. mit Schwerpunkt bei Galatz und Focșani eingesetzt (siehe D. 5.)).

Bereits am 26.8. morgens zeigte sich jedoch, dass ein Halten der Galatz — Focșani — Linie nicht mehr möglich war, da sie im Westen schon durch russ. Panzerspitzen unter Führung von landeskundigen Rumänen umgangen worden war. Nunmehr bestand für die 6. Armee nur noch die Möglichkeit, unter Ausnutzung des einzigen für eigene Bewegungen freien Karpathenpasses alle noch im rum. Raum befindlichen deutschen Verbände konzentrisch auf Buzau zusammenzuziehen und von dort aus über die Karpaten nach Ungarn zu führen.

Der Einsatz der flieg. Verbände war ausserordentlich erschwert durch:

- 1) Kampf nach 2 Seiten, da die Lage neben dem Aufhalten der russ. schnellen Verbände an der Front gleichzeitig die Unterstützung des Unternehmens des General Gerstenberg gegen Bukarest mit starken Kräften erforderte.
- 2) wegen der anhand der taktischen Lage erforderlich werdenden laufenden Verlegungen und
- 3) durch den eintretenden Mangel an Flugbetriebsstoff infolge des fehlenden Nachschubes. (Über Versuch zur Sicherstellung grösserer Betriebsstoffmengen im Buzau-Tal siehe C. 4.)).

Da zuerst C3-Mangel auftrat, wurde die I./SG 2 wieder mit den rum. Stukas (siehe Abschnitt C. 4.)) abgenommenen Ju 87 eingesetzt und die gruppeneigenen Fw 190 mit einem Sperrbestand an Betriebsstoff für den Überführungsflug auf einem Ausweichplatz abgestellt. Für den Einsatz in Rumänien nicht mehr benötigte Verbände (Nachtjäger, Minensuchstaffel, Seeaufklärer) wurden weiter nach Ungarn, Serbien und Bulgarien verlegt. Die Einsatzverbände wurden erst aus Rumänien in den südostungarischen Raum verlegt, nachdem aller Betriebsstoff verbraucht war und nunmehr die für den Überführungsflug benötigte Menge zur Verfügung stand. Der Gefechtsverband Rudel wurde im Laufe des 27.8. früh noch von dem letzten, auf rum. Gebiet liegenden eigenen Flugplatz, Buzau, gegen die russischen Panzerspitzen bei Ramnicul-Sarat und Zilistea eingesetzt.

Dabei ist zu erwähnen, dass am 27.8. gegen 10.00 Uhr der O.B. der Heeresgruppe Süd, Generaloberst Friessner, mit einem Storch auf dem Flugplatz Buzau landete, wo ihm Major Rudel über die Lage und die von ihm selbst erlogenen Aufklärungsergebnisse Bericht erstattete.

Der Versuch des stellvertretenden O.B. der Luftflotte 4, von dem Gefechtsstand des I. Fliegerkorps in Buzau aus zu einer persönlichen Rücksprache zu Generaloberst Friessner zu kommen, scheiterte an der fast völligen Verstopfung aller Strassen in Buzau.

Gleichzeitig mit den letzten Flugzeugen des Gefechtsverbandes Rudel vorlegten auch die Gefechtsstände des Lfl.Kdos. und des I. Fliegerkorps auf dem Luftwege nach Sächsisch-Regen (Südost-Ungarn). Anschliessend wurde die Zerstörung und Sprengung des Flugplatzes Buzau durchgeführt.

Über den Einsatz der fliegenden Verbände zur Unterstützung des eigenen Angriffsunternehmens gegen Bukarest ist noch zu bemerken:

Um eine durchschlagende Schockwirkung zu erzielen und darüberhinaus die Sammelpunkte der verräterischen Elemente zu treffen, wurde am 24.8. früh vom General Gerstenberg der 1. Einsatz der He 111-Kampfgruppe (I./KG4) auf das Königsschloss und das Ministerpräsidium erbeten. Zur unmittelbaren Unterstützung des eigenen Angriffs auf der Erde wurde die I./SG 2 mit den Stukas abgenommenen Ju 87 zum Einsatz gebracht.

In der Nacht zum 25.8. wurde die Umgebung des Königsschlosses und die Ausfallstrassen durch laufenden Einsatz der Kampfgruppe und sämtlicher verfügbaren Nachtschlachtverbände mit sehr guten Erfolgen (grosse Flächenbrände in der Nähe des Schlosses) angegriffen.

In der Folge wurden laufend Tag und Nacht Kampf-, Sturzkampf- und Nachtschlachtverbände und, da rumänische Jäger am 24.8. nachmittags eigene angreifende Verbände bekämpften, auch eigene Jäger bis zum 26.8. abends gegen Ziele in Bukarest, vor allem auch gegen die rum. Nachrichtenzentren (Post und Telegrafenamt) zum Einsatz gebracht. Ausserdem erfolgten Tiefangriffe gegen von rum. Jägern belegte Flugplätze um Bukarest mit gutem Erfolg.

Abschliessend ist festzustellen, dass es gelungen ist, trotz der laufend erforderlichen Verlegungen, der Feindbedrohung vieler Plätze durch sowjetische und teilweise auch rumänische Kräfte und der durch den Ausfall sämtlicher Zuführungen schwierigen Versorgungslage laufenden starken Einsatz bis zu dem Augenblick, wo letzter Betriebsstoff verflogen war, in Rumänien durchzuführen. Aus dem südostungarischen Raum ist dann nach Eintreffen der Verbände der Einsatz ohne Unterbrechung — allerdings auf Grund Betriebsstoffknappheit zunächst nur mit schwächeren Kräften — weitergeführt worden.*

b) *Luftransporteinsatz:*

Die in Rumänien liegenden Transportverbände Ju 52 (III./TG 2 und III./TG 3) mussten nach Beginn der russischen Offensive bis zu dem Zeitpunkt, wo letzter noch vorhandener Betriebsstoff nur mehr für Verlegung in den ung. Raum ausreichte, vornehmlich zum Überfliegen des Bodenspitzenpersonals der fliegenden Verbände bei den durch die Erdlage notwendig gewordenen laufenden Verlegungen eingesetzt werden.

An reinen Luftversorgungsaufgaben war zunächst die Forderung der Kampfgruppe Gerstenberg/Stahel auf Zuführung von Flakmunition zu erfüllen (am 26.8. mit 4 Ju 52 durchgeführt). Ausserdem erbat 5. Flakdivision Abwurf von leichten Infanteriewaffen und Munition. Es wurden dazu in der Nacht vom 27./28.8. 7 Ju 52 eingesetzt, die jedoch wegen Fehlens der vorher auf dem Funkwege festgelegten Kennzeichnung des Abwurfplatzes ihren

Auftrag nicht durchführen konnten. In der Nacht des Ausbruchs der 5. Flakdivision nach Norden wurde noch mit 1 Ju 52 Brot über Ploesti abgeworfen.

Schliesslich überflogen die Transportverbände neben dem Spitzenpersonal und dringend benötigtem Gerät der fliegenden Verbände auch wertvolles Nachrichtengerät und die Führungsstaffeln des Lfl.Kdos. und des I. Fliegerkorps sowie mehrere hundert Stabs- und Ln.-Helferinnen in den südostungarischen Raum.

Letzte Transportflugzeuge verlegten am 28.8. aus Calarasi unter Mitnahme ihres eigenen Bodenpersonals nach Sächs.-Regen.

Bei allen Flügen wurden die in der Nähe der Flugplätze oder auf den Flugplätzen selbst erfassbaren Verwundeten des Heeres und der Luftwaffe mitüberführt (insgesamt etwa 350 Verwundete).

Aus dem ungarischen Raum wurden die eigenen Truppen im Buzau-Tal vor allem mit Munition in der Zeit vom 30.8.—4.9. durch Einsatz von insgesamt 43 Ju 52 versorgt. Nachdem bei einer Notlandung in dem äusserst engen Buzau-Tal das Wiederherausstarten unter Mitnahme von Verwundeten und deutschen Frauen in einem Falle gelungen war, wurden durch denselben Flugzeugführer noch weitere 2 Einsätze mit Landung geflogen, wodurch insgesamt 42 Verwundete und 22 deutsche Frauen nach Südostungarn rückbefördert werden konnten.

Als sich die Einschliessung der Korpsgruppe Mieth und anderer Verbände der 6. Armee im Raum SW Husi abzeichnete, war eine entsprechende Luftversorgung aus Betriebsstoffgründen nicht mehr möglich. Der Versuch, später von Ungarn aus der Gruppe Mieth auf ihrem Marsch nach Westen durch Anwurf Versorgungsgut zuzuführen, scheiterte daran, dass schon seit dem 27.8. keinerlei Funkverbindung mehr zu diesen Verbänden bestand und das Auffinden der in allgemein westlicher Richtung sich durchschlagenden Kampfgruppen durch Luftaufklärung nicht mehr gelang.

Über Transportleistungen im einzelnen siehe Anlage II.

c) *Entwaffnung der rumänischen Fliegerverbände:*

Die Entwicklung des Kampfes an der Front in den letzten Tagen vor dem rum. Verrat zwang zur Aufgabe der Flugplätze nördlich der Serethlinie Galatz-Focsani. Bei der Rückverlegung wurden, dem voraussichtlichen Schwerpunkt der Kämpfe entsprechend, die Verbände des deutschen I. Fliegerkorps auf die Plätze entlang der Strasse Buzau—Focsani und die rum. Verbände des rum. I. Fliegerkorps in den Raum ostwärts davon (Ciocarlia (8576) — Cioara Dojcesti (7527) — Janca (7676) verlegt. Es war dies auch nachrichten- und nachschubmässig die günstigste Lösung und entsprach dem Aufbau der Bodenorganisation, wobei deutsche Verbände auf Plätze mit deutschen, rum. Verbände auf Plätze mit rum. Kommandanturen gelegt wurden.

Diese für eine künftige gemeinsame Kampfführung günstigste Lösung war jedoch nach dem Verrat bei der Entwaffnung der rum. Fliegerverbände von grossem Nachteil, hat sie stellenweise sogar unmöglich gemacht.

Nachdem zunächst am 23.8 abends durch OKL die Sicherstellung aller rum. Flugzeuge befohlen worden war, wurde diese Massnahme am 24.8 um 04.00 Uhr früh durch die mit Wehrmachtbefugnissen ausgestattete Heeresgruppe angehalten. Die Gründe hierfür legen in der grundsätzlichen Einstellung der Heeresgruppe zu der Frage einer Entwaffnung der Rumänen im

allgemeinen. Erst als das Lfl. Kdo. am 24.8 nachmittags erneut um die Erlaubnis zur Sicherstellung der rum. Flugzeuge bat, da nunmehr deutsche fliegende Verbände gegen Bukarest eingesetzt seien und mit Sicherheit anzunehmen wäre, dass die in den nicht von deutschen Kräften besetzten Teilen Rumäniens verlegten rum. Fliegerverbände gegen den eigenen Angriff auf Bukarest zum Einsatz gebracht werden würden, erteilte die Heeresgruppe ihre Genehmigung zur Durchführung entsprechender Massnahmen.

Auf den wenigen Plätzen, wo deutsche und rum. Verbände gemeinsam lagen, wie in Zilisteia, wo die Flugzeuge der VI. rum. Stukagruppe von der I./SG 2 übernommen und anschliessend zum Einsatz gegen Bukarest benutzt wurden, traten keine Schwierigkeiten auf.

Da die Luftflotte selbst über die erforderlichen starken Kräfte zur Durchführung einer Entwaffnung der rum. flieg. Verbände auf den rein rum. Plätzen nicht verfügte, — alles irgendwie erfassbare Personal war General Gerstenberg für den Angriff gegen Bukarest zugeführt worden —, konnte nur der Versuch gemacht werden, wenigstens auf den nördlich gelegenen Plätzen (Tecuci (7616), Ivesti (7633), Janca (7676), Matca (7624) durch Entsendung kleiner Kommandos im Lufttransport rum. Flugzeuge sicherzustellen. Es wurden dazu mit je 1 Ju 52 je 1 Offizier und 16 Mann auf diese Plätze geschickt mit dem Auftrag, möglichst auf dem Verhandlungswege zu erreichen, dass kein rum. Flugzeug deutschen Typs mit rum. Besatzungen den Platz verliesse. Notfalls sollten die Reifen zerschossen oder wichtige Teile ausgebaut werden. Falls dies gelang, sollten Flugzeugführer für überführungs klare Flugzeuge angefordert werden. Hierbei war zu bedenken, dass diese Plätze von rum. Bodenpersonal bis in Stärke von 2000—3000 Mann belegt waren. Im allgemeinen sind diese Unternehmungen durch die Bestimmtheit des Auftretens der eingeteilten deutschen Offiziere und teilweise auch an Hand der Unsicherheit auf rum. Seite gelungen.

Da eine Sicherstellung der rum. Flugzeuge auf den in Raum Bukarest liegenden Jägerplätzen auf Grund des Kräfteverhältnisses unmöglich war, wurden diese Plätze durch Tiefangriffe deutscher Jäger abgeräumt.

4) Betriebsstoff-Versorgungslage :

Zu Beginn des russischen Offensive war die Bevorratung mit Flugbetriebsstoff in rum. Raum so durchgeführt worden, dass auch bei stärkstem Einsatz und etwa notwendig werdenden Verlegungen auf die Platzgruppe Buzau—Focsani keine Knappeit an Flugbetriebsstoff und Bomben eintreten würde. Dies allerdings unter der Voraussetzung, dass bei länger dauerndem Höchsteinsatz der Verbände der laufende Nachschub an Flugbetriebsstoff aus dem Erdölgebiet Ploesti sichergestellt sei.

Infolge des rum. Verrats und der zum selben Zeitpunkt einsetzenden Stilllegung sämtlicher Eisenbahnen im gesamten rum. Raum sowie der Einschliessung von Ploesti war schon am 24.8. klar ersichtlich, dass die vorhandenen Flugbetriebsstoffmengen, vor allem auch wegen des starken Einsatzes der Transportverbände, höchstens bis zum 27.8. vormittags reichen würden.

Es wurde daher der Chefing. des I.fl. Kdos., Obersting. Breith, mit dem Auftrag nach Ploesti entsandt, dort mit allen Mitteln Flugbetriebsstoff sicherzustellen.

Obersting. Breith gelang es zwar, 600 cbm Betriebsstoff aus den Raffinerien in ein entferntes Tanklager hinüberpumpen und mit dem vorhan-

denen Bleitetraasthyl aufbleien zu lassen. Da jedoch die zum Abtransport erforderlichen Kesselwagen nicht aufgetrieben werden konnten, blieb dieses Unternehmen erfolglos.

Nach vorhandenen Unterlagen sollten ferner im Buzautal 2 grosse rum. Betriebsstofflager liegen. Auch hier wurde mit allen Mitteln versucht, diese Lager aufzufinden und den Betriebsstoff sicherzustellen. Eine Erschwerung dieses Unternehmens trat durch die fast völlige Verstopfung des Einganges zum Buzautal durch die Stauung der dort aus allen Teilen Rumäniens ein-treffenden deutschen Verbände ein. Ausser dem mit dieser Erkundung von der Luftflotte beauftragten Kommando-Flughafenbereich beteiligte sich auch die 6. Armee, die an dem Auffinden von Betriebsstoff für ihre Kfz. ausserordentlich interessiert war, mit Erkundungstrupps. Es war vorgesehen, bei Auffindung dieser Lager den Verkehr in das Buzautal für einige Zeit abzustoppen, um den eigenen Tankkolonnen die Möglichkeit zu geben, den Betriebsstoff abzuholen.

Damit im Zusammenhang wurde auch der Versuch, Lokomotiven sicherzustellen, um die in das Buzautal gehende Bahn in Betrieb nehmen zu können, unternommen.

Alle Versuche, diese beiden rum. Lager, über deren genauen Standort sogar Pläne vorlagen, aufzufinden, sind gescheitert. Später hat sich dann herausgestellt, dass die Rumänen diese Lager, die sich an anderer Stelle in einem Seitental befanden, in Brand gesteckt hatten, um sie dem eigenen Zugriff zu entziehen. Es standen somit für den laufenden Kampf- und Transporteinsatz lediglich der vorher gelagerten deutschen Flugbetriebsstoffmengen zur Verfügung. Um diese noch zu verstärken, wurden die Kommando-Flughafenbereiche angewiesen, wenn möglich auch rum. Flugbetriebsstoffbestände auf den Plätzen oder ihnen bekannten Aussenlagern sicherzustellen. Dies gelang auch z. T., wodurch weitere Betriebsstoffmengen dem eigenen Einsatz nutzbar gemacht wurden. Hierbei sind z. B. auf den Fliegerhorst Zilistei gegen Abtreten von 2 Lkw. — Ladungen Marketenderwaren von den Rumänen ca. 100 cbm B-4 eingetauscht worden.

Der Mangel an Flugbetriebsstoff zwang daher dazu, bereits am 25.8. einen Teil der C-3-verbrauchenden Verbände nach Ungarn zu verlegen. Der Einsatz der B-4-Verbraucher musste wesentlich eingeschränkt werden, insbesondere konnten daher die vorhandenen Transportflugzeuge für die verschiedensten Zwecke, vor allem für Abtransport des Bodenpersonals der fliegenden Verbände, nur in sehr beschränktem Umfange eingesetzt werden. Die Folge davon war, dass in einzelnen Fällen Spitzengpersonal von fliegenden Verbänden, die ohne Kfm. in den rum. Raum gekommen waren, unter Zurücklassung allen Materials den Marsch durch das Buzautal zu Fuss antreten mussten.

Da das Anlaufen der Flugbetriebsstoffbevorratung des südostungarischen Raumes erst nach Beginn des russischen Angriffes und des dabei erkennbaren Ausweichens der rum. Verbände befohlen worden war, standen in den ersten Tagen im Szekler-Zipfel nur 2 Flugplätze (Sächs. Regen und Budak) zur Aufnahme aller aus dem rum. Raum zurückverlegten flieg. Verbände der Luftflotte 4 zur Verfügung. Dabei sind erste Betriebsstoffmengen in Sächs. Regen erst am 28.8 und in Budak am 30.8. eingetroffen. Es war somit der Einsatz der Kampf-, Nahkampf- und Transportverbände im Zeitraum vom 27.8 bis 2.9, nur im Rahmen allerwichtigster Einzelaufträge durchführbar.

Im Gegensatz zur Flugbetriebsstofflage war die Ausstattung mit Abwurfmunition im rum. Raum infolge der sehr starken Bevorratung bis zuletzt in vollem Umfange sichergestellt.

D) *Rückführung der Verbände der deutschen Luftwaffe nach Ungarn und Bulgarien:*

1) *Verlegung der fliegenden Verbände und ihrer Bodenteile*

Nach Massgabe des Verfliegens des vorhandenen Betriebsstoffes mussten die fliegenden Verbände aus dem rum. Raum nach Südostungarn verlegt werden. Im allgemeinen konnte schwaches Bodenspitzenpersonal den fliegenden Teilen im Lufttransport nachgeführt werden. Wo dies nicht der Fall war, weil der noch vorhandene Flugbetriebsstoff für Kampfeinsatz und noch wichtigere Lufttransportaufgaben ausgenutzt werden musste, ist auch das Bodenspitzenpersonal mit den übrigen Bodenteilen im Landmarsch verlegt worden.

Erste C-3-verbrauchende Verbände des 1 Fliegerkorps wurden bereits am 25.8 nach Sächs. Regen verlegt, wohin Zug um Zug bis zum 27.8. mittags sämtliche Schlacht- und Nahaufklärungsverbände nachfolgten.

Die Jagdverbände, unter dem Jafü. Rumänien zusammengefasst, wurden nach Budak (4887) verlegt, schwere Verbände (I./K.G. 4 und Fernaufkl. Staffel 3. (F)/121 mit Westa 76) nach Debrecen (wobei letztere einen grossen Teil der nach Zilistea gebrachten Wehrmachthelferinnen in ihren Flugzeugen nach Ungarn mitüberflogen).

Die Zusammenfassung aller Verbände auf diesen wenigen Plätzen ist, wie schon in dem Abschnitt über Betriebsstoffversorgungslage festgestellt, auf die erst anlaufende Bevorratung des südostungarischen Raumes zurückzuführen.

Der Verlegung der Bodenteile der Verbände des I. Fliegerkorps (ohne Verbände des Jafü.) und der dem Lfl. Kdo. unmittelbar unterstellten Staffeln erfolgte mit verbandseigenen Kfz. im Zuge der allgemeinen Marschbewegungen auf der grossen Rollbahn Focsani-Buzau und von dort über den Buzau-Pass nach Ungarn.

Über eingetretene Verluste siehe Abschnitt F).

Die Verbände des Jafü. Rumänien (IV. /NJG. 6, 2./NJG. 100, II./J.G. 301, III./J.G. 77 und I./J.G. 53) lagen auf den Plätzen um Bukarest und waren damit durch die rum. Massnahmen, besonders nach der Kriegserklärung an Deutschland, wesentlich gefährdet.

Es wurde daher am 24.8. Verlegebefehl für sämtliche Nachtjagdflugzeuge nach Gross-Betschkerek (0556) gegeben und zugleich die Zusammenziehung sämtlicher Tagjagdverbände auf den fest in eigener Hand befindlichen Platz Targsorul Nou (5526) befohlen. Nach Verfliegen letzten Betriebsstoffes Verlegung der fliegenden Teile nach Budak. Hierbei sind in allen mehrsitzigen Flugzeugen (Nachtjagd- und Kurierflugzeugen) Ln. — Helferinnen und übriges deutsches weibliches Personal abtransportiert worden.

Der Abmarsch der Bodenteile der Jafü.-Verbände erfolgte, abgesehen von einem Schwarm der 2./NJG. 100 in Rosiorii de Vede (4586), von allen Plätzen in völliger Ordnung nach Zerstörung der benutzten Bodenanlagen und des nicht transportierbaren Gerätes.

Die Bodenteile der Jagdverbände waren dann zum grössten Teil in Targsorul Nou zusammengefasst worden. Ausserdem befanden sich auf diesem

Platz noch etwa 300 auf dem Luftwege nicht mehr abzutransportierende Ln.-Helferinnen und die Masse des Stabes Jafü. Rumänien. In den Mittagsstunden des 26.8. wurde handstreichartig die rum. Besatzung des Horstes mit dem Horstkommandanten entwaffnet und gefangen genommen. Kurze Zeit darauf wurde jedoch der Platz durch rum. Flakartillerie und später auch durch rum. Heeresartillerie unter Feuer genommen, sodass der — bereits von Jafü. Rumänien befohlene — Abmarsch noch am Nachmittag des 26.8 erfolgte.

Bei dem von Major Harder, Kommandeur I./J.G.53, geführten Marsch gelang es, nach Niederkämpfung starker rum. Flak. und Infanteriestellungen südlich Ploesti und nach mehreren anschliessenden kleineren Gefechten über Meri (65159) in unwegsamen Gebirgslände unter Überwindung schwieriger Wegeverhältnisse bei Cislau (6673) den Buzau-Pass zu erreichen. Bei ganz geringer Vermisstenzahl und einigen Gefallenen (dabei 6 Lu.-Helferinnen) konnten sämtliche Ln.-Helferinnen, eine Gruppe von Volksdeutschen, fast alle Fahrzeuge und die Masse des fliegertechn. Geräte in den ungarischen Raum überführt werden. Hierbei ist der im Verlauf der Kämpfe gezeigte Schnell der im Erdkampf ungeübten Lw. Soldaten und die tadellose Haltung der Ln.-Helferinnen besonders hervorzuheben.

Von den nicht in der Kolonne Harder zusammengefassten Bodenteilen der Jagdverbände sind die Bodenteile eines Schwarmes der 2./NJG.100 nach der Kapitulation des deutschen Platzkommandanten von Rosiorii de Vede auf dem Marsch nach Bulgarien vermisst. Ausserdem auch vermisst ein Restkommando der IV./NJG.6, das in Otopeni verblieben war und wahrscheinlich der Kampfgruppe Stahel eingegliedert wurde. Schliesslich fehlt noch von einer Anzahl Soldaten des Stabes Jafü. Rumänien, die mit einer Ln.-Kolonne des Oberst Terpe zum Buzau-Pass abmarschiert waren, jede Meldung.

2) Rückführung der Verbände und des Stabes Seefliegerführer Schwarzes Meer nach Bulgarien:

Am 23.8. abends wurden nach Bekanntwerden des rum. Verrates vom Seefliegerführer Schwarzes Meer, Oberst Schalke, Massnahmen für seinen Stab und Verbände entsprechend den Befehlen über „Fallschirmspringer und Sabotagetrupps“ ausgelöst. Ein in der Nacht durch Marine-Funkhoch gemeldeter und von den Rumänen angekündigter Anmarsch russ. Seestreitkräfte wurde durch eigene Luftaufklärung zunächst bestätigt, erwies sich jedoch später als Ortung eigener Schiffseinheiten.

In den frühen Morgenstunden des 24.8. traf der Kommandierende Admiral Schwarzes Meer, Vizeadmiral Brinkmann, von der Heeresgruppe kommand, in Konstanza ein und orientierte Oberst Schalke über den Führerbefehl, wonach mit allen Mitteln Konstanza in Besitz zu nehmen und zu sichern sei.

Mit Rücksicht auf den Angriff General Gerstenbergs zur Wegnahme von Bukarest hielt Vizeadmiral Brinkmann das Gelingen eines sofortigen eigenen Unternehmens jedoch für fraglich und wollte der operation Bukarest zunächst nicht vorgreifen.

Da mit dem „Kommandant Dobrudscha“, General von Tschammer und Osten, der sich westlich der Donau befand, keine Verbindung mehr zustande kam, war eine einheitliche deutsche Befehlsführung im Raum Konstanza

nicht zu erreichen, da auch der Kampfkommandant, Oberst von Oertzen, vorerst auf weitere Befehle, die jedoch nicht eintrafen, warten wollte.

Der Seefliegerführer Schwarzes Meer war anhand der gesamten taktischen Lage vollkommen auf die Entschlüsse des Admiral Schwarzes Meer angewiesen, vor allem schon dadurch, dass die Drahtverbindungen mit Lfl.Kdo. 4 und zum Gen. Kdo. I. Fliegerkorps ab 24.8. nachmittags ausgefallen waren.

Die in der Dobrudscha liegenden rum. Kräfte (9. rum. I.D.) unter einem energischen, für rumänische Verhältnisse sehr gutem Kommandeur besetzten im Laufe des 24.8. alle taktisch wichtigen Punkte der Stadt Konstanza und Umgebung und umstellten die Küstenbatterien der Marine und Gerätestellungen der Luftwaffe.

In den Morgenstunden des 25.8. erhielt der Seefliegerführer Schwarzes Meer die Meldung, dass die Russen bei Tulcea (86829) die Donau nach Süden überschritten hätten und deshalb Transportbewegungen von Konstanza nach Westen über die Donau nicht mehr durchgeführt werden könnten. Wie sich später herausstellte, war diese Meldung falsch und von den Rumänen wahrscheinlich als Gerücht ausgestreut worden, um die deutschen Verbände zu schnellerem Abmarsch nach Bulgarien zu bewegen.

Da das Kräfteverhältnis zwischen den rum. und deutschen Verbänden ein Gelingen eigener Unternehmungen in der Dobrudscha ausschloss und überdies die Sowjets am 25.8. tatsächlich die Donau bei Tulcea nach Süden überschritten hatten, entschloss sich der Kommandierende Admiral Schwarzes Meer einem rumänischen Ultimatum zu folgen und am 25.8. nachmittags Befehl zum Abmarsch nach Bulgarien zu geben. Der Seefliegerführer Schwarzes Meer wurde mit seinen Verbänden nach Varna entlassen. Daraufhin befahl Oberst Schalke den Abmarsch für die Bodenteile seiner Verbände und des Stabes sowie den Start der noch in Konstanza-Pallace liegenden Flugzeuge, nachdem schon am Vormittag die 3./Minensuchstaffel nach Belgrad verlegt und für den Einsatz nicht benötigtes Personal und Gerät in laufendem Pendelverkehr nach Varna abgeschoben worden war.

Durch Verschlüsselungsfehler hat der Funkspruch des Lfl. Kdo. 4 den Seefliegerführer Schwarzes Meer, wonach ihm das Kommando über sämtliche Lw.-Einheiten in der Dobrudscha einschl. aller Flak- und Ln.-Verbände übertragen sei und er gegebenenfalls deren Rückführung auf bulgarisches Gebiet durchzuführen habe, erst am 25.8. abends in Varna erreicht.

3) Rückführung der Luftnachrichteneinheiten aus dem rum. Raum:

Im rum. Raum waren an Ln.-Einheiten eingesetzt:

a) Ln. Rgt. Ostrumänen (Flugmeldemessrgt.) im Raum entlang der nordrum. Front, Besarabien, Dobrudscha, Nord- und Ostbulgarien.

b) Ln. Rgt. 250 (Flugmeldemessrgt.) im Raum um Bukarest, in Westrumänen und Ostungarn.

c) Als Betriebsabteilungen bzw. zum Bau und Entstörung von DK-Achsen oder als Flugsicherungs- und Ln. Verb. Einheiten für das Lfl. Kdo. und Gen. Kdo. I. Fliegerkorps:

Teile Ln. Rgt. 4, Teile Ln. Rgt. 110, Teile III./Ln. Rgt. 24, Teile Ln. Rgt. 31.

Mit Ausnahme der dem Lfl. Kdo. und dem. Gen. Kdo. I. Fliegerkorps unterstehenden Einheiten waren alle Ln.-Verbände in Rumänien nach den Grundsätzen des Ln.-Einsatzes innerhalb des Reichsgebietes aufgebaut worden.

Entsprechend den gegebenen Befehlen über Einsparungsmassnahmen an männlichem Personal waren daher auch mehrere hundert Ln.-Helferinnen eingesetzt worden, wodurch sich dann z.B. bei den Nachtjagdstellungen sogar mehr weibliches Hilfspersonal als Soldaten befanden.

Da die einzelnen Gerätstellungen im allgemeinen sehr verstreut weit abseits von irgendwelchen Ortschaften, in denen sich deutsche Kommandanturen befanden, lagen, waren sie sowohl im normalen Dienstbetrieb wie auch nachher bei den Ereignissen nach dem rum. Verrat meist mehr oder minder auf sich gestellt.

Als am 23.8. abends durch die Rundfunkrede des rumänischen Königs der Verrat bekannt wurde, ist zunächst auf die Weisung des Nafü. des Komm. Gen. d. Dt. Lw. in Rumänien, dem die Flugmeldemessregimenter unterstellt waren, den einzelnen Einheiten durch ihre Kommandeure abwartende Haltung bei Sicherstellung der Verschlussachen befohlen worden.

Nach allen bisher vorliegenden Unterlagen ist anzunehmen, dass der vom Lfl. Kdo. fernmündlich an dem Komm. Gen. d. Dt. Lw. in Rum. durchgegebene Befehl über Auslösung der Massnahmen gemäss „Fallschirmspringer und Sabotagegrupps“ nicht zu den Einheiten weitergegangen ist. Ob hierfür nachrichtentechnische Gründe oder der Umstand, dass die mit der Weitergabe dieser Befehle beauftragte Abteilung des Komm. Gen. d. Dt. Lw. in Rum. vielleicht vor Durchführung ihres Auftrages schon von den Rumänen überrumpelt worden ist, massgebend waren, ist nicht zu klären.

Wegen der Ereignisse des 24.8. mit dem Angriff auf Bukarest und der späteren Einschliessung der Kampfgruppe Gerstenberg in Otopeni ist eine einheitliche Befehlsgebung für die dem Komm. Gen. d. Dt. Lw. in Rum. unterstehenden Ln.-Einheiten nicht zustande gekommen. Die Folgen hiervon und der durch den deutschen Soldatensender aufgesandten, sich z.T. widersprechenden Nachrichten, waren Unklarheit über die Lage und daher über das weitere eigene Handeln und Verhalten. Ausserdem wirkte sich die Anwesenheit der vielen Ln.-Helferinnen bei einem Teil der Einheitsführer als sehr lähmend auf die Entschlusskraft aus. Es kam somit bei den Rückzugsbewegungen zu teilweise höchst unliebsamen Bildern, wobei z.B. kampfstarke Verbände den rumänischen Aufforderungen, ihr Gerät und die Unterkünfte unzerstört zu übergeben und die Waffen niederzulegen, ohne jegliche Gegenmassnahmen Folge leisteten. Grösstenteils jedoch, dank der Entschluss- und Verantwortungsfreudigkeit der Verbandsführer und Kommandeure, gelang es den im rum. Raum eingesetzten Ln.-Einheiten, z.T. unter harten Kämpfen, ungarisches, serbisches oder bulgarisches Gebiet zu erreichen.

Die dem Lfl. Kdo. und dem Gen. Kdo. I. Fl. Korps unterstehenden Ln.-Einheiten sind im allgemeinen in die grosse Marschbewegung Focșani-Buzau-Buzau-Pass eingegliedert worden, ausgenommen lediglich die Masse der Frontflugmeldetrupps, die mit den Verbänden der 6. Armee eingeschlossen und vernichtet wurden.

Bei den Ln.-Einheiten des Komm. Gen. d. Dt. Lw. in Rum. haben die im nordostrum. Raum gelegenen ebenfalls über Buzau-Buzau-Pass im allgemeinen mit nur geringen Verlusten ungarischen Boden erreicht.

Die bei 5. Flakdiv. eingesetzten Ln.-Einheiten sind mit der Division aus Ploesti durchgebrochen und haben etwa prozentual dieselbe Verlustzahl wie die Flakabteilungen der Division aufzuweisen.

Die Ln.-Einheiten aus dem Raum Bukarest, soweit sie nicht in der Stadt selbst durch die Rumänen bereits nach dem Verrat übertumpelt worden sind, wurden fast ausnahmslos der Kampfgruppe Gerstenberg/Stahel eingegliedert oder sind zwar noch vor der Einschliessung der Kampfgruppe Stahel in Richtung Buzau abmarschiert, jedoch anscheinend unterwegs gefangen genommen worden. Geringe Teile, die noch rechtzeitig in Marsch gesetzt wurden, sind innerhalb der Kolonne Harder oder in eigenen kleinen Trupps zum Buzau-Pass durchgestossen. Die Ln. Einheiten aus der Dobrudscha und aus Südostrumänien sind, z.T. nach Abgabe ihrer Waffen und des Gerätes, nach Bulgarien ausgewichen. Ausgenommen hiervon ist lediglich die 17. /Ln Rgt. Ostrumänien, der vom Standortkommandant Fetesti (7566) befohlen worden war, die Stellung zu übergeben und anschliessend nach Fetesti zu verlegen. Nach Vernichtung bzw. Unbrauchbarmachung aller Geräte rückte die Kompanie mit den Ln.-Helferinnen unter Mitnahme aller Waffen und Kfz. nach Fetesti ab. Auf Befehl des deutschen Standortkommandanten jedoch mussten auf dem Bahnhof Baraganu (75651) sämtliche Waffen an rum. Offiziere übergeben werden. Dort erfolgte Verladung auf die Eisenbahn, mit der man über Bulgarien und Serbien deutsches Gebiet erreichen wollte. In Cernavoda (8557) jedoch wurde der Transport ausgeladen und die Kompanie samt den Ln.-Helferinnen in das dort befindliche rum. Gefangenengelager abgeführt.

Die Ln.-Einheiten aus dem südwestrum. Raum verlegten im allgemeinen nach Serbien, zu einem geringen Teil nach Bulgarien. Hierbei ist die II./Ln. Rgt. 250 unter Führung von Major Scholz bei Turnu Severin (2544) auf dort im Kampf mit Rumänen befindliche deutsche Soldaten (in der Masse Angehörige der Fliegerhorstkommandantur Craiova) gestossen. Statt nun mit den mitgeführten leichten Flakwaffen und durch die nunmehrige zahlenmässig eigene Überlegenheit den Durchbruch nach Serbien zu erzwingen, wurde von dem Abteilungskommandeur aus Rücksicht auf die mitgeführten Ln.-Helferinnen die Einstellung der Kampfes und Abgabe der Waffen befohlen. Die freie Geleitzusicherung wurde von den Rumänen gebrochen und die Abteilung samt den Ln.-Helferinnen gefangen genommen.

Über Verluste der Ln.-Truppe in Rumänien im einzelnen siehe Abschnitt F).

4) Rückmarsch der Bodenorganisation nach Ungarn :

Da z.Zt. die Ermittlungen über den Verbleib der Bodenorganisationseinheiten im rum. Raum durch die dazu eingesetzte Abwicklungsstelle noch nicht abgeschlossen sind, kann über den Rückmarsch der Bodenorganisation aus Rumänien nur ein Überblick gegeben werden.

Danach sind in Ostrumänien die im Raum Tecuci (7616) — Roman (6723) eingesetzten Bodenorganisationseinheiten mit den Verbänden der 8. Armee über die Karpathen nach Ungarn ausgewichen. Ein grosser Teil der ostwärts dieses Raumes (Galatz (8651) — Akkerman (0773) — Kischinew (8889) — Husi (8731) gelegenen Einheiten ist mit den Verbänden der 6. Armee eingeschlossen und vernichtet, geringe Reste bei dem Versuch, über Galatz nach Buzau (6685) durchzustossen, von russ. Feind in überholender Verfolgung zerschlagen worden.

Über Verbleib der Bodenorganisation in der Dobrudscha siehe Abschnitt d) 2.).

Die im Raum Focsani—Buzau befindlichen Einheiten haben sich in die allgemeine Marschbewegung über den Buzau—Pass eingegliedert und mit nur geringen Verlusten den Szegler—Zipfel erreicht.

Die in Bukarest gelegenen deutschen Lw. Dienststellen sind ausnahmslos schon in der Nacht vom 23./24.8. und am Vormittag des 24.8. von den Rumänen überwältigt worden. Das deutsche Platzkommando von Rosiorii de Vede (4586) ist gegenüber den zahlen-mässig weit überlegenen rum. Kräften dem Verlangen, die Waffen abzugeben, nachgekommen und wird seit seinem Abmarsch in südlicher Richtung zur Donau vermisst.

Die Fliegerhorstkommandantur Craiova (3568) ist unter Mitnahme aller anderen in und um Craiova befindlichen deutschen Dienststellen in allgemein westlicher Richtung abmarschiert, jedoch bei Turnu Severin (2544) auf starke rum. Kräfte gestossen, die mit der Forderung an sie herantraten, die Waffen abzugeben.

Nachdem der Fliegerhorstkommandant, da er sich seiner Aufgabe nicht gewachsen fühlte, das Kommando an 2 Hauptleute übergeben hatte, wurde der Durchbruch nach Westen mit Waffengewalt versucht. Zu einem Zeitpunkt, wo das Gefecht nicht ungünstig stand, traf wie schon berichtet, die II./Ln. Rgt. 250 unter Führung des Major Scholz in etwa Bataillonsstärke mit mehreren leichten Flakgeschützen und etwa 200 Ln.-Helferinnen ein. Mit der Begründung, dass ein Weiterführen des Kampfes wegen der Anwesenheit der Ln.-Helferinnen nicht zu vertreten sei, befahl Major Scholz, auch für die Angehörigen der Kampfgruppe der Fliegerhorstkommandantur Craiova, die Abgabe der Waffen an die Rumänen. Wie fast überall, haben die Rumänen auch in diesem Fall ihr Versprechen über ungehinderten Weitermarsch nicht gehalten und diese deutschen Einheiten samt den Ln.-Helferinnen gefangen genommen.

Die nördlich der Karpathen gelegenen Einheiten der Lw. Bodenorganisation wurden zum grossen Teil von den Rumänen aufgefordert, auf schnellstem Wege Rumänien zu verlassen und haben dies, meist unter Mitnahme von Waffen und Gerät, auch getan.

Lediglich von 2 Platzkommandos, die sich in Raum westlich Kronstadt befanden, fehlt seit dem 23.8. jede Meldung.

Ein Versuch, durch den Einsatz des Ausbildungs- und Sammelregiments der Lfl. 4 den von den Rumänen eingeschlossenen Fliegerhorst Arad zu entsetzen, gelang zwar, jedoch musste schon am nächsten Tage infolge der grossen rum. Überlegenheit, vor allem an schweren Waffen, der Fliegerhorst Arad wieder aufgegeben und A.u.S.-Rgt. mit Kommandantur auf ung. Boden zurückgenommen worden.

5) Einsatz 15. Flakdivision:

Zu Beginn des russischen Grossangriffs am 20.8. waren die Verbände der 15. Flakdiv. (mot.) wie folgt eingesetzt:

Flakreggmet 4 (mot.) zum Truppenluftschutz in den Kampfräumen Jassy (7881) und Targul Frumos (7871).

Flakregiment 104 (mot.) zum Schutz der frontnahen Flugplätze und der Bahnhöfe Romanesti (8766) und Adjud (7775).

Flakregiment 12 (mot.) zum Schutz der Flugplätze im Raum Zilistea (6683) — Focsani (7632), der Hafenanlagen Konstanza (8581) und der Verkehrsanlagen Galatz (8651).

Flakregiment 133 (mot.) zum Schutz der Verkehrsknotenpunkte, Flugplätze und Industrieanlagen Klausenburg (3727), Kronstadt (5644) und Arad (1772).

Nach dem russischen Durchbruch zwischen Jassy und Targul Frumos verblieb die Masse der Division bei den dann eintretenden eigenen absetzbewegungen im Verband der 6. Armee. Nur Teile kämpften sich im Verband der 8. Armee über den Bekas (5722) und Oituz-Pass (6776) in den ungarischen Raum durch.

Die im Raum Jassy stehenden Teile des Flakrgt. 4 (mot.) kämpften sich über Barlad in den Raum Galatz hinter die Serethlinie zurück.

Die Abteilungen des Flakrgt. 104 hielten in schweren Kämpfen die Pruthübergänge bei Falcu (8757), Leova (8752) und Cahul (8615) für das zurückgehende Heer offen und kämpften sich, mehrfach umgangen und eingeschlossen, unter Vernichtung einer grösseren Anzahl Feindpanzer, zur Sperrung des Überganges Nanesti (7639) hinter die Serethlinie zurück.

Die zur Verteidigung des Bahnhofes Romanesti eingesetzte H/300 wurde vom Feinde nach Umgehung und Einschliessung vernichtet.

Flakregiment 12 verteidigte den Serethabschnitt Galatz—Focșani und trug bei der Verteidigung des „Festen Platzes“ Focșani die Hauptlast des Kampfes, da anstelle der für die Verteidigung vorgesehenen 3 Divisionen nur 3 Kompanien verfügbar waren. Der insbesondere mit überlegener Infanterie überflügelnd angreifende Feind drang mit Schwerpunkt nach Umgehung von Focșani auf der Strasse Focșani—Buzau vor. Ihm wurden bei Ramnicul Sarat und später Buzau immer erneut bei schwächster Unterstützung durch Heeresteile Flakriegel entgegengestellt, die das Abfliessen der auf der Strasse Focșani—Buzau sich stauenden Fahrzeugkolonnen in den Buzau-Pass ermöglichten.

Die bei Nanesti und Galatz in der Serethlinie stehenden Verbände der 15. Flakdiv. wurden nach erfolgtem Absetzen aus der Serethlinie beim Versuch, in Richtung Buzau auszureichen, durch starken Feind in überholender Verfolgung zerschlagen und mit ihren Restgruppen auf dem Marsch nach Bulgarien vernichtet.

Nach dem Durchbruch russ. Panzerverbände durch die Abwehrfront vor Buzau und dem Fall der Stadt selbst sperrten die Verbände der 15. Flakdiv., durch nur wenige Alarmeinheiten unterstützt, den Eingang in die Buzau—Passstrasse.

Nach Verlust aller Korps der 6. Armee durch Einschliessung und Vernichtung im Raum nördlich des Sereth und nach Zerschlagung der Restkräfte während der Absetzkämpfe südlich des Sereth stellte die bis zur Bildung des Brückenkopfes Buzau vom Lfl. Kdo. 4 unmittelbar geführte und ab dann der 6. Armee einsatzmässig unterstellte 15. Flakdiv. die einzige geschlossene und kampfkräftige Division dar. Ihre Verbände waren für die aus insgesamt 15 Alarmbataillonen bestehenden Reste der Armee der entscheidende Rückhalt und Hauptträger des Kampfes.

Während die Masse der Division das Absetzen durch das Buzau-Tal ermöglichte, wehrten Teile unter Führung des Kommandeurs Flakrgt. 133, nur durch 1 Hiwi-Polizeirgt. unterstützt, die aus dem Raum Kronstadt sich abzeichnende Flankenbedrohung ab und ermöglichen dadurch den Austritt der Heeresreste aus dem Buzau-Pass in den ungarischen Raum.

E) Verhalten der Rumänen

Der Verrat war von den Rumänen im allgemeinen nur in den entscheidenden Räumen und an den Verkehrsknotenpunkten: Bukarest—Ploiesti—Kronstadt und mit Ausnahme des Buzaupasses, auch an den Pässen durch militärische Massnahmen gut vorbereitet worden. Offensichtlich wollten sie dabei durch Abschneiden jeglichen Nachschubes den Kampf der deutschen Truppen an der Front unterbinden und somit indirekt erreichen, dass das Kriegsgeschehen sich möglichst bald aus ihrem Land in andere Räume verlagere.

Während ihnen die Unterbindung des Nachschubs in vollem Umfange gelang und z.B. den Einsatz der Deutschen Luftwaffe schon nach wenigen Tagen völlig lahmlegte, waren die Rumänen nicht imstande, das deutsche Nachrichtennetz sofort auszuschalten. Erst nach und nach im Verein mit direkten Kampfhandlungen gingen die fernsprechmässigen Verbindungen der deutschen Dienststellen verloren.

Die rum. Verbände, ausser jenen, die schon für den Verrat in Bukarest, Ploesti usw. vorausschauend bereitgestellt worden sind, waren sich meist am Anfang über ihre Haltung den deutschen Einheiten gegenüber nicht im Klaren. An der Front wurden den deutschen rückmarschierenden Heerestellen keinerlei Hindernisse in den Weg gelegt, im Gegenteil oft Unterstützung angeboten und gewährt.

Auch im Raum Ramnicul Sarat—Focșani, wo von den rückmarschierenden rum. Verbänden 3 kampfstarke Divisionen eingetroffen waren, verhielten sich die Rumänen den deutschen Einheiten gegenüber ruhig. Im allgemeinen ist von den Frontverbänden zu sagen, dass sie alle nur von dem Gedanken getragen waren, so bald als möglich in ihre Heimatorte zurückkehren zu können.

Gegenüber den in Westrumänien und im Raum nördlich der Karpathen gelegenen deutschen, meist Luftwaffendienststellen war die Haltung der Rumänen sehr unterschiedlich. Teils wurden diese Einheiten und Verbände aufgefordert, so schnell wie möglich ungarisches bzw. serbisches Gebiet aufzusuchen, dabei auch die Mitnahme von Waffen und Gerät ohne weiteres erlaubt, anderenorts wurde vielfach Waffenabgabe gefordert und anschliessend entgegen den gegebenen Versprechungen über ungehinderten Abzug alles gefangen genommen. Den Rumänen kam dabei zu Hilfe, dass gerade die abgesetzten deutschen Einheiten im westrum. Raum nachrichtenmässig sehr bald von ihren vorgesetzten Dienststellen abgeschnitten waren und durch die schon erwähnten optimistischen Sendungen des deutschen Soldatensenders bewegen wurden, den rum. Freundschaftsbeteuerungen zu glauben und sich dadurch überlisten zu lassen. Im allgemeinen kann gesagt werden, dass die Rumänen zwar schon von Beginn an meist den Versuch machten, sich in Besitz der deutschen Ausrüstung und Waffen zu setzen, dies jedoch erst nachdrücklich und durch Kampf geschah, nachdem die Verräterregierung Deutschland den Krieg erklärt hatte.

Andererseits war die Unkenntnis der meisten militärischen und zivilen rum. Dienststellen über den Inhalt des abgeschlossenen Waffenstillstandes und über die weiterhin zu treffenden Massnahmen erstaunlich. Von angeblich gut unterrichteten Offizieren wurde behauptet, dass mit den Russen ein Abkommen geschlossen sei, das als Demarkationslinie den Donau-/Sereth-Abschnitt von der Donaumündungen über Galatz nach Focșani vorsehe. Diese

Linie würde von den Russen nicht überschritten werden. Gleichzeitig hätten sie sich verpflichtet, den Rumänen 5 Panzer oder mech. Korps zu Rückeroberung von Siebenbürgen zur Verfügung zu stellen. Als daher z.B. am 25.8. bei der rum. 9. I.D. in Konstanza die Meldung eintraf, dass die Sowjets die Donau bei Tulcea (8682) nach Süden überschritten hätten, trat grosse Bestürzung bei den Rumänen ein, da nunmehr zu ersehen war, dass der Russe nicht daran dachte, die angebliche Demarkationslinie einzuhalten. Auch darüber, was der Waffenstillstandsvertrag über die Behandlung der deutschen Streitkräfte vorsah, hatten die Rumänen keine klare Vorstellung. Die Meinungen gingen auseinander: von einem Teil wurde die Ansicht vertreten, dass den deutschen Verbänden freier Abzug ohne Waffen genehmigt würde, von anderen Teilen wieder, dass die deutschen Verbände gefangen zu nehmen seien und den Russen ausgeliefert werden müssten. Tatsächlich ist nach der russischen Besetzung Rumäniens der grösste Teil der deutschen Gefangenen einschl. der deutschen weiblichen Wehrmachtangehörigen sowie auch der später aus den Lazaretten entlassenen deutschen Soldaten von den Rumänen an die Russen übergeben worden.

Verhalten der rum. Fliegertruppe:

Bereits einige Zeit vor dem Verrat zeigte sich, dass es nicht mehr gelang, die beiden rum. Jagdgruppen (Bf 109), die zur Verteidigung des rückwärtigen rum. Raumes gegen anglo-amerikanische Angriffe dem deutschen Jagdabschnittsführer unterstanden, zum Einsatz zu bringen. An 3 verschiedenen Tagen bei anglo-amerikanischen Grosseinflügen auf den Raum Ploesti starteten zwar die rum. Jäger zusammen mit den beiden deutschen Jagdgruppen, kamen aber entweder zur Versammlung zu spät oder drehten kurz vor dem eigentlichen Angriff in eine andere Richtung ab.

Dieses Verhalten der rum. Jagdgruppen, das im Gegensatz zu ihren früheren Einsatzleistungen stand, war so deutlich, dass beim Lfl. Kdo. kein Zweifel mehr darüber bestand, dass hierzu ein Befehl von hoher oder höchster rum. Seite aus vorlag. Vorstellungen beim rum. Luftfahrtministerium durch General Gerstenberg hatten zu keiner Änderung geführt. Um trotzdem einen erfolgversprechenden Einsatz der rum. Jäger zu gewährleisten, wurde der bekannteste rum. Jagdflieger, Hauptmann Serbanescu, mit der Führung der gesamten rum. Jagdverbände beauftragt und bei einer vorherigen Rücksprache bei seiner Offiziersehre gefasst. In der Folge griffen nun die rum. Jäger wieder an. Hauptmann Serbanescu fiel jedoch kurze Zeit darauf im Luftkampf.

Die Verbände des I. rum. Fliegerkorps haben sich nach Bekanntwerden des Waffenstillstandes vollkommen ruhig und abwartend verhalten. Sicherstellung ihrer Flugzeuge durch deutsche Besatzungen (siehe Abschnitt C) c.) c)) haben sie oft trotz zahlenmässiger Überlegenheit keinen Widerstand entgegengesetzt.

Noch am 25.8. morgens baten rum. Kommandeure beim Lfl. Kdo. um Verlegeerlaubnis in den westrumänischen Raum, „da die Russen im Anmarsch seien“.

Zu Zusammenstössen deutscher und rum. Luftwaffe kam es erstmalig am 24.8. nachmittags, als rum. Jäger den Kampf mit den Bukarest angreifenden deutschen Verbänden aufnahmen (Gegenschlag durch Abräumen der rum. Flugplätze um Bukarest siehe Abschnitt C) 3.) a)).

Auf die rum. Fliegerverbände, die westlich der Linie Bukarest—Ploiești lagen, konnte von Seiten der Lfl. kein Einfluss mehr ausgeübt werden, da die wenigen in diesem Raum befindlichen Bodenteile eigener Jagdverbände nach Abgabe kampfkärfiger Gruppen für das Unternehmen Gerstenberg zu schwach zur Durchführung eines Handstreiches waren und vor allem den auf diesen Plätzen liegenden rum. Flakverbänden keinerlei schwere Waffen entgegengesetzt konnten.

Der Abmarsch der deutschen Wehrmacht durch das Buzau-Tal wurde durch die rum. Luftwaffe nicht gestört.

Rumänische Fliegerverbände mit deutschen Flugzeugen Ju 88, He 111, Hs 129, Ju 87 und Bf 109 mit angebrachten rum. Hoheitsabzeichen traten erstmalig wieder Anfang September bei den Kämpfen um Klausenburg in Erscheinung. Sie standen zu diesem Zeitpunkt noch immer unter der Führung des Generals Jonescu, dem in einem Falle nach einem aufgefangenen russischen Funkspruch eine besondere Anerkennung für den wirksamen Einsatz der rum. Hs 129-Staffel ausgesprochen worden ist.

Verhalten der rum. Flakverbände:

Über das Verhalten der rum. Flakverbände im Raum Bukarest und Ploesti siehe die entsprechenden Abschnitte über eigenen Angriff gegen Bukarest und Kampf 5. Flakdivision.

Von den übrigen rum. Flakverbänden wurde eine Abteilung bei Mizil wegen ihrer feindseligen Haltung durch deutsche Truppen entwaffnet, weitere Massnahmen gegen eine andere Abteilung, die zum Schutz des Flugplatzes Buzau eingesetzt war und landende deutsche Flugzeuge beschoss, vorbereitet, jedoch nicht durchgeführt, da der Kommandierende General des I. rum. Fliegerkorps, der unmittelbar neben dieser Abteilung seinen Gefechtsstand hatte, bat, von einer Entwaffnung abzusehen, da er der rum. Abteilung sofort strengstes Schiessverbot erteilen würde.

F) Personelle und materielle Verluste:

1) Personell:

Fliegertruppe (Bodenpersonal) :

Ungefähr 125 Offz., Beamte, Uffz. und Mannschaften gefallen oder vermisst.

Fliegerbodenorganisation:

Ungefähr 4500 Offz., Beamte, Uffz. und Mannschaften gefallen oder vermisst.

Flakartillerie:

15. Flakdiv.: 15 Offz. und Beamte } gefallen
 308 Uffz. und Mannschaften }
 35 Offz. und Beamte } vermisst
 207 Uffz. und Mannschaften }

6. *Flakdiv.* : (einschl. der im Raum Ploesti liegenden LS-Einheiten und der um Bukarest gelegenen Scheinwerferverbände):
Ungefähr 8000 Offz., Beamte, Uffz. und Mannschaften
gefallen oder vermisst.

<i>Ln.-Truppe :</i>	17 Offz. und Beamte 40 Uffz. und Mannschaften 6 Ln.-Helferinnen	} gefallen
	110 Offz. und Beamte 2400 Uffz. und Mannschaften 371 Ln.-Helferinnen	

Somit personeller Gesamtverlust der Luftflotte 4:

Ungefähr 16.130 Offz., Beamte, Uffz., Mannschaften und Ln.-Helferinnen.

2) *Materiell :*

Fliegertruppe :

Etwa 1/3 des Geräts, der Ausrüstung und der Kfz., z.T. wegen fehlendem Transportraum, z.T. während des Marsches durch Feindeinwirkung oder Beschlagnahme des Transportraumes für Verwundete verloren.

Fliegerbodenorganisation :

Bei den im Raum Bacau (6749) — Roman (6723) — Buzau — Tecuci und um Arad liegenden Einheiten ging etwa die Hälfte der gesamten Ausrüstung, des Geräts und der Kfz. verloren.

Die im übrigen rum. Raum liegenden Einheiten der Lw. Bodenorganisation haben, soweit sie überhaupt aus Rumänien heraustraten, nur als reine Personaleinheiten, z.T. sogar ohne Waffen, die eigenen Linien erreicht.

Im einzelnen gingen verloren:

a) *Instandsetzungsbetriebe :*

3 vollständige Werftabteilungen mit 10 zusätzlichen, selbständigen Zügen personell und materiell (etwa 600 Köpfe).

1 Werftabteilung mit 4 selbständigen Zügen materiell

1 Instandsetzungswerkstatt für Fl. Bodengerät materiell und personell (ca. 30 Köpfe).

1 Frontreparaturbetrieb (Zellen) materiell

2 Frontreparaturbetriebe (Motor) materiell und personell

1 Gerätbaugruppe (Waffen, Luftschauben, Uhren, Instrumente) materiell und personell.

1 Frontreparaturbetrieb für Funkgeräte materiell und personell.

b) *Nachschubdienste :*

1 Behelfsluftpark personell und materiell.

1 Fl. Gast (ortsfest) personell und materiell.

2 Fl. Gasten (eis.) materiell.

je 1 Sauerstoff- und Azetylen-Erzeugungsanlage.

c) *Flugzeuge :*

aa) Von deutschen Einheiten zurückgelassen: 41 Stück

bb) Instandsetzungsfähig in st. Betr. : 243 Stück

cc) Beuteflugzeuge : 92 Stück

376 Stück

d) *Flugmotoren* :

aa) Neue Flugmotoren	:	1337 Stück
bb) Aus Bergeflugzeugen	:	86 Stück
cc) Instandsetzungsmotoren bei FRB	etwa	300 Stück
		1723 Stück

Flakartillerie :

15. *Flakdiv.* :

122	8,8 cm Flak
51	3,7 cm Flak
153	2 cm Flak
26	2 cm Flak Vierlinge
76	60 cm Scheinwerfer
15	Kdo. Geräte
4	Kdo. Hi. Geräte
4	Fu.M.G. (Flak)
21	Em 4 m.

5. *Flakdiv.* :

24	Geschütze 12,8 cm
42	" 10,5 cm
101	" 8,8 cm
72	" 3,7 cm
191	" 2 cm
48	" 2 cm Vierling
65	Scheinwerfer 200 cm
148	" 150 cm
91	" 60 cm
158	R.R.H.
35	Kdo. Geräte
4	Kdo. Hi. Geräte
43	Em 4 m.
26	Hochsperren 200 cbm
68	Sperrstellen 77 cbm.

Komm. Gen. d. Dt. Lw. in. Rum. :

12	Geschütze 8,8 cm 37
112	" 2 cm
4	Kdo. Hi. Geräte
3	Em 4 m
1	Fu. M.G. 39 TD
38	Sperrstellen 200 cbm.

Beutegerät :

4	Geschütze 8,5/8,8 cm M	(r)
36	" 7,5 cm (f)	
6	Kdo. Ger. Prec. mod. (f)	
8	Em 4 m R. Sem. ac. (f)	

In Nachschubstellen im rum. Raum :

20	Geschütze 10,5 cm (0)
1	Geschütze 10,5 cm (fa)
2	" 8,8 cm 18 (fa)
12	" 8,8 cm 37 (fa)

14	Rohre	8,8	cm
1	Geschütz	2	cm 30
5	"	2	cm 38
3	Waffen	2	cm 30
15	"	2	cm 38
10	"	3,7	cm
2	Geschütze	3,7	cm 37
26	Scheinwerfer	200	cm (fa)
25	Masch. Sätze	125	V
1	Scheinwerfer	150	cm
1	Masch. Satz	110	V
24	Scheinwerfer	60	cm (o)
20	Masch. Sätze	85	V
13	R.R.H.		
5	Kdo. Geräte	36	
3	Kdo. Geräte	40, Üg.	37 Ball. 10,5 cm
18	Kdo. Geräte	40, Üg.	37 Ball. 8,8 cm
7	Kdo. Hi. Geräte	35	
6	Kdo. Hi. Geräte	35/37	
1	Em 4 m R (H)	34/33	
24	Em 4 m R	40	
4	Em 1,5	cm	
1	Sd. Anh.	52	
2	Sd. Anh.	53	
8	Sd. Anh.	201	
3	Sd. Anh.	202	

Luftnachrichtentruppe:

Von insgesamt	35	Freya	42	WR	6	Egon	13	WA	4	WC
wurden vorschrifts-										
mässig vernichtet	20	"	23	"	3	"	10	"	2	"
mangelhaft ver-	7	"	10	"	1	"	1	"	1	"
niichtet										
unbekannt ist der										
Verbleib von	5	"	4	"	1	"			1	"
unzerstört sind										
geblieben						1		"		
Bausteine wurden										
gerettet	3	"	2	"			2	"		
Ausserdem:										
	1	MEK 8	vernichtet							
	2	MG 15	vernichtet							
	1	schw. Sender	vernichtet							
	5	schw. Sender	Verbleib unbekannt							
	1	schw. Sender	unzerstört zurückgelassen.							

Sämtliche RV-Stationen der Ln. Abt. 81 dürften gesprengt worden sein
Kfz.-Verluste: 450 Fahrzeuge.

Vertereiler:

OKL, Füst. Ia	1. Ausf.
OKL, Füst. Ic	2. "
OKL, Genst. 8. Abt.	3. "
Ia Flieg (Entwurf)	4. "
Vorrat	5.7. "

Für das Luftflottenkommando
Der Chef des Generalstabes:
Generalmajor

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Xerografii Anglia, pachet XXVIII; Imperial War Museum, London, E.D.C., C. 2-b. A.L. 1018.

Comandamentul Flotei 4 aeriene

Secția I operații

Nr. 270/45, strict secret (Secția operații aeriene)

Anexe: una

Punctul de comandă, 10 februarie 1945

Către

Comandamentul Suprem al aviației militare

Secția I operații

Referitor: 1) Comandamentul Suprem al aviației militare, nr. 12 767/1944, strict secret, (op. 2) din 25 septembrie 1944

2) Comandamentul Flotei 4 aeriene, Secția I operații, nr. 2 397/1944, strict secret, din 26 septembrie 1944.

Se prezintă în anexă un raport cuprinzător despre evenimentele din România în timpul trădării românești și al luptelor care au urmat.

Deosebit de importantă este tratarea problemei ordonate prin *(documentul de la)* Referitor 1, dacă trecătoarea Predeal ar fi putut fi luată cu forțele Diviziei 5 artilerie antiaeriană, respectiv dacă ar fi putut fi inchisă în partea de sud (paragraful C, 2).

Din cauza acțiunilor curente de luptă și a dificultăților privind cuprinderea în amănunt a evenimentelor (interrogatorii în taberele de adunare, cercetări prin tribunalele militare), elaborarea raportului a întârziat.

Pentru Comandamentul flotei aeriene,
Şeful statului major,
General-major Schulz

Punctul de comandă, 29 ianuarie 1945

7 exemplare

Exemplarul 1

Raport

despre trădarea și retragerea din România

A) Antecedentele trădării române

- 1) Informații despre căderea intenționată
- 2) Măsuri ale comandamentului flotei aeriene pentru cazul unei trădări din partea României

B) Trădarea

- 1) Modul în care a decurs
- 2) Contramăsurile
 - a) Măsuri politice
 - b) Măsuri militare

C) Intrarea în luptă a unităților Flotei 4 aeriene după trădare

- 1) Atacul sub conducerea generalului Gerstenberg împotriva Bucureștiului
- 2) Lupta Diviziei 5 artilerie antiaeriană
- 3) Intrarea în luptă a unităților aeriene
 - a) Cooperarea cu operațiunile de la sol pe front și împotriva Bucureștiului
 - b) Întrebunțarea în luptă a aviației militare de transport
 - c) Dezarmarea unităților românești de aviație
- 4) Situația aprovizionării cu carburanți

D) Evacuarea unităților aviației militare germane în Ungaria și Bulgaria

- 1) Deplasarea unităților de zbor și a părților lor de la sol
- 2) Evacuarea în Bulgaria a unităților și statului major ale șefului Aviației maritime "Marea Neagră."
- 3) Evacuarea unităților de transmisiuni ale aviației din spațiul românesc
- 4) Retragerea în marș a structurilor organizatorice de la sol în Ungaria
- 5) Intrarea în luptă a Diviziei 15 artilerie antiaeriană

E) Atitudinea românilor

F) Pierderi în personal și în materiale

* * *

A) Antecedentele trădării române

1) Informații despre căderea intenționată

Pe baza evoluției situației (succesele rusești în partea de mijloc a frontului de răsărit, pierderea Transnistriei și Crimeii și desfășurarea invaziei în vest) și prin răspindirea eficientă, în întreaga Românie, a propagandei străine prin radio, atmosfera din instituțiile militare și civile, precum și din rîndul populației a devenit în vara lui 1944, în legătură cu evoluția războiului, tot mai apăsătoare.

Un locotenent-colonel român, șef al grupului de atașați ai Ministerului Navigației Aeriene¹, s-a exprimat în jurul lui 25 aprilie în legătură cu situația militară în sensul că războiul se va hotărî nu în vest, ci în Balcani, adică pe frontul român de nord. Trupele române și germane sleite de puteri nu vor putea ține acest front, ceea ce va avea ca urmare o pătrundere a rușilor spre România, care pe cît posibil să coincidă cu un atac al forțelor aliate dinspre sud. Prin aceasta războiul, oricum, în actuala grupare de forțe, ar fi pierdut. Această situație ar trebui recunoscută de fapt și de alții. Nu prea are rost să se țină la dispoziție în vest numeroase divizii gata de luptă, în timp ce rusul pătrunde în România. El și-a exprimat chiar îndoiala că aceste numeroase trupe proaspete ar exista în general în vest.

În lunile iunie-august s-au înmulțit știrile din diverse surse că România va trăda și va capitula în același mod ca Italia. Între altele, cu prilejul unei vizite particulare la Mediaș a șefului statului major al Corpului 1 aviație s-a apropiat de el o personalitate română care a fost prezentă mai înainte în viață politică și care a vrut să-l lămurească în sensul că în scurt timp România va rupe alianța cu Germania. Ca inițiator al acestei mișcări de desprindere a fost indicat mareșalul Antonescu, iar acest fapt a fost argumentat cu cîteva, chipurile, exprimări ale mareșalului. S-a argumentat în sensul că mareșalul ar dori să preîntîmpine *«astfel»* alte străduințe îndreptate spre același scop și care ar fi fost în curs.

O informație detaliată referitoare la aceeași chestiune, din partea șefului statului major al Corpului 1 de aviație, a fost remisă de către Comandamentul flotei aeriene generalului-locotenent Gerstenberg, comandantul aviației militare germane din România și totodată atașat german al aerului, spre a-și exprima punctul de vedere. Generalul-locotenent Gerstenberg a subliniat în răspunsul său că pericolul unei trădări din partea României asemănător cu cazul Italiei aproape că nu există în prezent. Cercurile care își puseseră speranță în anglo-americanii sănt buimăcite și nu pot înțelege atitudinea Angliei caracterizată prin atacurile aeriene asupra României și nici vizibila ei lipsă de interes în privința Balcanilor. În afară de aceasta, personalitatea respectivă *«care a furnizat informația»* este un membru cunoscut de mult timp al Gărzii de fier. Acesta nu are totuși nici o poziție ireproșabilă din punct de vedere politic, iar o dată s-a pretat chiar la îndeplinirea unei însărcinări primite de la partea română spre a explora la Legația germană din București. El *«Gerstenberg»* a subliniat totuși pericolul rezultat prin măsurile de evacuare luate de guvernul român, întrucît populația română readusă din Basarabia și Bucovina în spatele frontului nu mai are nici o ocupație și poate deveni o sursă de agitații serioase.

Acest punct de vedere, precum și vizita la Führer, scurt tiimp înainte de trădare, a mareșalului Antonescu, care *«vizită»* după părerea concordantă a ministrului plenipotențiar german Killinger, ca și a generalilor Gerstenberg și Hansen, a avut drept urmare convingerea absolută a personalităților române participante în victoria finală germană, a dus la o liniștire a opiniei lor despre posibilitatea unei trădări române. În ciuda acestui fapt, era totuși bătător la ochi că românii țineau trupe în număr mărit în Transilvania (Corpul 5 român), deși pe front, tocmai avînd în vedere viitoarea ofensivă

¹ Nu există un Minister al Navigației Aeriene, ci un Subsecretariat de stat al aerului condus de un subsecretar de stat, membru al guvernului.

rusă, orice forțe disponibile erau imperios necesare; în afară de aceasta, (era bătător la ochi) că mareșalul Antonescu, după cum se spune, solicita întotdeauna personal și categoric comandamentului Flotei 4 aeriene informații privind efectivele exacte ale unităților subordonate Comandamentului flotei aeriene, inclusiv amplasamentele lor.

Imediat înaintea trădării s-au înmulțit știrile curente și concordante, din multe cercuri ale populației, despre o cădere intenționată.

În sfîrșit, trebuie să constatăm că, în ciuda relatărilor și a prevenirilor permanente din partea autorităților civile și militare și a eșaloanelor de comandă, diplomații și atașații responsabili pentru un tablou exact al situației politice din România erau ferm convingiți, pînă în după-amiaza zilei de 23 august, de fidelitatea românilor față de alianța (cu Germania). Cauza principală a acestui fapt trebuie să fi fost falsa evaluare a poziției de forță a mareșalului Antonescu, respectiv concepția despre onestitatea mareșalului însuși. Datorită știrilor respective către Comandamentul Suprem al Wehrmachtului și către Ministerul de Externe al Reichului, despre poziția chipurile absolut clară a României, nu a urmat o pregătire militară într-un cadru mai mare împotriva unei viitoare desprinderi, în ciuda multiplelor propunerile Grupului de armate „Ucraina de Sud” adresate Comandamentului Suprem al armatei de uscat și Comandamentului Suprem al Wehrmachtului.

2) *Măsuri ale Comandamentului flotei aeriene pentru cazul unei trădări din partea Români*

Spre a putea preîntîmpina eficient orice posibilitate — chiar dacă pentru început încă nevizibilă — a unei trădări române, la 5 august a fost emisă de către flota ariană, în completarea unui ordin datînd încă din 30 mai, o nouă dispoziție care, sub masca unor măsuri îndreptate contra operațiunilor inamice cu desant arian și a grupurilor de diversiune, trebuia (de fapt) să împiedice un atac prin surprindere din partea românilor asupra unităților aviației militare.*

Cu aceeași ocazie s-a luat legătura cu Grupul de armate², spre a asigura ordinele pentru cooperarea tuturor eșaloanelor și unităților militare și civile germane. În plus, șeful statului major al Flotei 4 aeriene s-a deplasat personal la Grupul de armate. După luarea la cunoștință a ordinului Comandamentului flotei aeriene, trimis și lui spre informare, privind „parașutiștii și grupurile de diversiune”, Grupul de armate a emis și pentru raza lui de acțiune un ordin asemănător, cu cîteva zile înainte de trădare.

Comandanții trupei au fost puși în temă, prin discuții personale, în privința situației de fapt și a bazei acestor ordine (și) au fost stabilite diverse amănunte în plus. La Comandamentul flotei aeriene a fost schițată, ca bază pentru noi decizii, o hartă de lucru cu împărțirea teritorială a unităților, cu forțele etc., care trebuia să servească drept temei pentru concentrarea trupei proprii în așa-numite centre de forță, în cazul unei trădări a României.

* Au fost notate cu asterisc locurile în care se fac trimiteri la diverse anexe. Acestea nu au mai fost reproduse.

² Evident, este vorba de Grupul de armate „Ucraina de Sud”.

B) *Trădarea*

1) *Modul în care a decurs*

La 20 august rusul a trecut la marele atac așteptat la Iași și Tiraspol și a realizat, datorită în primul rînd retragerilor aproape fără luptă ale unităților române — îndeosebi cea a Corpului 6 român (la vest de Iași) — pătrunderi pe care în cursul zilelor de 21 și 22 august le-a adîncit iar la 23 august a putut ajunge la breșe de dimensiuni mai mari *. Nu poate fi nici o îndoială că în privința retragerii trupelor române a fost vorba de o trădare deja foarte clară, care la început, ce-i drept, datorită jocului iscusit al comandanților români respectivi, nu a putut fi recunoscută în întreaga ei ampioare. Semnificativ în acest sens este faptul că generalului Racoviță, comandanțul Armatei 4 române, responsabil pentru acest sector *(de front)*, tocmai în acele zile i s-a aprobat concediu, iar la începerea ofensivei nu s-a întors nicidcum, ci a apărut dintr-o dată în noul guvern ca ministru de război.

În după-amiaza zilei de 23 august generalul Gerstenberg l-a anunțat pe locuitorul comandanțului suprem al Flotei 4 aeriene, generalul-locotenent Deichmann, că ceva nu este în ordine pe plan politic. Mareșalul ar fi deja de mai mult timp la rege și se pare că ar fi fost arestat acolo. Ministrul plenipotențiar Killinger s-ar afla în legătură cu regele. În cursul serii, generalul Gerstenberg a comunicat că regele a răspuns ministrului plenipotențiar Killinger, la apelul telefonic al acestuia, că mareșalul s-ar fi prăbușit în timpul raportului de la el și a demisionat. Concomitent a sosit știrea că aproape toate serviciile germane din București sînt încercuite și că li s-au tăiat legăturile cu exteriorul. Accesibile pentru legătură telefonică mai erau doar Legația germană, la care se afla generalul Gerstenberg cu *(șeful)* secției lui de operații și, pînă la miezul nopții, Secția operații a comandanțului aviației militare germane din România.

Seară tîrziu regele român a făcut apoi cunoscută prin radio demisia lui Antonescu și capitularea României și a adăugat că „nu trebuie să se tragă asupra germanilor“.

Conform puținelor documente ce ne stau la dispoziție (declarații ale ofițerilor și soldaților germani care în parte după fuga din prizonieratul român au ajuns din nou, în uniforme românești, la trupele proprii), serviciile și cazările germane din București au fost scoase din funcție deja în cursul nopții și în primele ore ale dimineții de către români, în parte prin luptă.

2) *Contramăsurile germane împotriva trădării române*

a) *Măsuri politice*

Generalul Gerstenberg a comunicat încă în seara zilei de 23 august că la Legația germană sînt în curs măsuri pentru formarea unui contraguvern român favorabil Germaniei. Dificultăți deosebite a prezentat ocuparea postului de ministru de război. Din radiograma generalului Hansen (generalul german pe lingă armata română) către Comandanțamentul Suprem al Wehrmachtului reiese că aceste măsuri nu au fost încununate de succes, deoarece nu s-a găsit nici un general pentru formarea unui contraguvern *. Drept cauză a fost indicată de generalul Hansen credința absolută față de rege a generalilor români. Totuși în seara zilei de 24 august și în continuare pînă în seara zilei de 27 august au fost difuzate printr-un emițător radio aflat în

miiinile germanilor apeluri ale unui nou guvern român. Probabil că prin acestea și coroborat cu scoaterea din funcțiune de către aviația militară (germană) a poștei și telegrafului din București s-a reușit să se provoace nesiguranță și lipsă de unitate în rîndul autorităților civile și militare române. Pe de altă parte, ele au contribuit totuși în mod esențial, prin emisiunile lor optimiste despre luptele de pe front și despre continuarea de către armata română a luptei alături de partea germană, la completa dezinformare a unităților militare, a unităților aviației de vinătoare de noapte etc. germane aflate disparat în spațiul românesc și care rămăseseră fără legătură cu eșaloanele lor de comandă.

b) *Măsuri militare*

Imediat după ce trădarea română a devenit cunoscută, comandamentul flotei aeriene a fost informat telefonic, apoi prin telex, că Grupului de armate „Ucraina de Sud” îi sînt transferate din acel moment competențele Wehrmachtului în întregul spațiu românesc *.

Prin comandamentul flotei aeriene pentru domeniul lui, precum și de către Grupul de armate pentru restul unităților militare au fost declanșate ordinele (valabile) pentru „parașutiști și grupuri de diversiune” *.

Situația în detaliu a fost următoarea:

Statul major al comandamentului Flotei 4 aeriene se afla în Rîmnicu Sărat (7654), divizat în perimetru orașului. S-a ordonat imediata concentrare a fiecărui serviciu la și împrejurul prefecturii, sediul Secției operații. Acest cartier a fost asigurat prin amplasarea a 2 tunuri calibră 8,8 și a 3 tunuri calibră 2 cm.

Cînd în cursul lui 24/25 august Rîmnicu Sărat a fost ocupat tot mai puțnic de trupe române care se întorceau de pe front și în cea mai mare parte aduceau cu ele armament greu, tunuri și unele tancuri, locuitorul comandanțului suprem, generalul-locotenent Deichmann, l-a trimis la șeful garnizoanei române din Rîmnicu Sărat pe ofițerul român de legătură de la flota arieană. Acesta trebuia să comunice că la cel mai mic semn al unor măsuri române agresive flota arieană va trece imediat la atac, fără vreo avertizare prealabilă; șeful garnizoanei poate fi convins că forțele necesare, inclusiv aviația militară, se află la dispoziție în acest sens. Ofițerul român de legătură s-a înapoiat cu comunicarea că comanda asupra Corpului 6 român în retragere și totodată pentru localitatea Rîmnicu Sărat a preluat-o generalul român Tătăranu. Acesta a luat la cunoștință comunicarea flotei aeriene și să asigurări că el personal nu are nici un fel de intenții agresive față de trupele germane. El a rugat să aibă cu generalul-locotenent Deichmann o discuție personală, care însă nu a mai avut loc, întrucât în după-amiaza zilei de 25 august regele român a dat comanda de deschidere a focului împotriva Wehrmachtului german.

În perioada care a urmat nu au lipsit, pînă la transferarea la 26 august a Statului major al flotei aeriene, știrile alarmante obișnuite și incidentele. Astfel, la 25 august seara s-a anunțat prin împuñeritul poliției militare secrete că există știri neîndoiolește despre un atac român asupra statului major al Comandamentului flotei aeriene în noaptea respectivă. În afară de aceasta, în oraș, în mai multe locuri, populația și soldații români sînt incitați de evrei și de comuniști la luptă împotriva soldaților germani.

La 26 august dimineața locuitorul comandantului suprem, generalul-locotenent Deichmann, împreună cu șeful statului major și cu un mic stat major al conducerii au plecat spre Buzău (6685) la statul major al Corpului 1 de aviație, care se mutase deja acolo de la Cotești (7634), la 25 august. Restul Statului major al Comandamentului flotei aeriene s-a mutat cu coloane moto și cu avioane de transport la Reghin, în Ungaria.

Statul major al Diviziei 15 artillerie antiaeriană se afla într-o mică localitate la vest de Focșani și s-a mutat, la 26 august, la Buzău.

Serviciului comandantului aviației militare din România îi fuseseră tăiate legăturile cu exteriorul deja în seara zilei de 23 august, iar mai tîrziu fusese luat prin surprindere. Aici mai trebuie să remarcăm că la mijlocul lui august avusesese loc o consfătuire a locuitorului comandantului suprem al flotei aeriene cu generalul Gerstenberg, la care generalul Gerstenberg fusese atenționat asupra marelui risc al serviciului lui din București. Generalul Gerstenberg a spus că datorită supraîncărcării întregului teritoriu din spațiul român din spatele frontului nu reușește să găsească o posibilitate potrivită de adăpostire pentru statul major al lui; el este totuși convins că în cazul unui pericol va fi informat la timp; el vrea ca apoi să se adăpostească cu statul major al lui și cu serviciile subordonate într-o dintre cele două tabere de pădure din afara orașului.

Punctul de comandă al șefului Aviației Maritime „Marea Neagră” se mutase de la Constanța la Eforie deja cu mai mult timp înainte de trădarea regelui român. În cazul lui și al tuturor celorlalte unități, servicii și formațiuni ale aviației militare (germane) din România au fost puse în aplicare imediat măsurile pregătite calendaristic pentru „parașutiști și grupuri de diversiune”.

Din partea Grupului de armate au fost emise apoi mai multe ordine privind comportarea față de armata română; (aceste ordine) la început, spre a nu zădărnici posibilitatea unei soluții pașnice, vorbeau încă despre camarazii de arme români, dar mai tîrziu cuprindeau dispoziția clară de a se opune imediat, ofensiv, cu forța armelor oricărei cereri române de predare a armelor sau unei amenințări deschise. *

C) *Intrarea în luptă a unităților Flotei 4 aeriene după trădare **

1) Atacul sub conducerea generalului Gerstenberg împotriva Bucureștiului

Generalul Gerstenberg, care în orele critice ale după-amiezii lui 23 august a rămas la ministrul plenipotențiar Killinger și prin aceasta s-a expus pericolului de a fi încercuit imediat împreună cu statul său major, a emis la 23 august, spre miezul nopții, opinia că ar fi posibil ca (chiar) și cu forțe slabe să se înlăture guvernul subversiv și să se instaleze un nou guvern, fidel alianței (cu Germania). Drept urmare s-a ordonat de către Führer ca generalul Gerstenberg, comandind forțele disponibile, îndeosebi mai multe formațiuni de trupe ale artilleriei antiaeriene aparținând Diviziei 5 artillerie antiaeriană și devenite disponibile, să îndeplinească această sarcină. Odată cu comunicația acestei sarcini generalul Gerstenberg a fost subordonat nemijlocit Grupului de armate.

Pentru un atac rapid, prin surprindere, generalului Gerstenberg i-au putut fi subordonate pentru început numai subunități ale aviației militare și ale poliției. Acestea erau:

a) Subunități motorizate auxiliare ale Diviziei 5 antiaeriene (Ploiești)

- b) Subunități ale Brigăzii de apărare antiaeriană și ale poliției de apărare contra incendiilor
- c) Personalul de la sol al comandantului unității de aviație de vînătoare din România și al formațiilor de avioane de vînătoare de la București
- d) O companie FB (adusă pe calea aerului de către comandamentul Flotei 4 aeriene la 24 august)
- e) Subunități ale unităților de transmisiuni
- f) Servanții de la 7 baterii de proiectoare aflate în spațiul București
- g) Unități de poliție ale șefului SS și al poliției din București (cca un batalion).

În total, generalul Gerstenberg dispunea pînă în dimineața zilei de 24 august de 8 grupuri de luptă antiaeriană cu cîte 2 tunuri calibră 8,8 și cu cîte 3 tunuri calibră 2 cm și de 3 grupuri de vînători de tancuri cu cîte 6 tunuri calibră 2 cm fiecare, iar pentru lupta de infanterie de circa 2 000 oameni care nu reprezentau totuși o unitate încheiată și aveau doar o foarte slabă instrucție de infanterie. În plus, avea la dispoziție ofițeri și subofițeri cu foarte puțină experiență ori pregătire pentru luptă terestră, fapt care a avut o influență adesea decisivă în situațiile de criză apărute mai tîrziu prin intrarea în luptă a tancurilor românești.

La început Grupul de armate nu a fost în măsură să pună la dispoziție trupe.

Mai menționăm că români au încercat să împiedice încă în timpul nopții concentrarea și marșul forțelor care veneau de la Ploiești, declanșînd aparatele de fumizare aflate de-a lungul șoselelor principale. Tot prin formarea de ceată densă pe căile de marș le-a reușit să întîrzie cu circa două ore propria intrare în dispozitivul de luptă *(al lui Gerstenberg)*. De aceea declanșarea atacului generalului Gerstenberg, al cărui început fusese stabilit inițial pentru revărsatul zorilor, a avut loc abia la ora 8,30.

Încă în timpul nopții fusese transmisă o radiogramă a generalului Hansen către Grupul de armate și către Comandamentul Suprem al Wehrmachtului, în care, pe lîngă faptul deja menționat, că nu s-a găsit nici un general pentru formarea unui nou guvern, se avertiza împotriva unui atac numai cu puținele forțe ale generalului Gerstenberg și se propunea ca atacul să aibă loc abia mai tîrziu, după sosirea de forțe mai puternice. Această comunicare a generalului Hansen a fost prezentată Führerului, care a ordonat totuși pornirea imediată *(a atacului)*. Propunerea generalului Hansen nu ținea seama de faptul că rusul, după străpungerea frontului în nordul României, era în înaintare în marș, prin urmare nici de faptul că de pe front nu puteau fi aduse nici un fel de trupe și deci nu era la dispoziție suficient timp pentru o pregătire metodică de luptă a forțelor care abia că trebuiau să vină din Ungaria sau din teritoriul Reichului. În plus, trebuie să amintim că liniile ferate române își întrerupseseră complet circulația încă din timpul nopții. Acestea sunt motivele pentru care s-a făcut încercarea de cucerire a Bucureștiului printr-un atac prin surprindere.

Pentru o mai bună legătură cu flota aeriană și pentru dirijarea sprijinirii de la sol a aviației militare a fost trimis la generalul Gerstenberg și subordonat acestuia ofițerul de stat major Schumacher, de la Secția operații aeriene a Comandamentului flotei aeriene. Cu generalul Gerstenberg a existat legătură telefonică pînă în după-amiaza zilei de 25 august, apoi legătura s-a ținut prin radio, cu ajutorul stației radio a Comandamentului sud-est al aviației militare.

Atacul asupra Bucureștiului a fost început la 24 august, în jurul orei 8,30. Din cauza lipsei de timp nu a putut avea loc nici o pregătire metodică a intrării în luptă. De aceea au trebuit aruncate în luptă una după alta unitățile care în parte soseau chiar după începerea atacului. S-a dovedit foarte curind că presupunerea generalului Gerstenberg în sensul că pentru cucerirea Bucureștiului vor trebui învinse doar mici forțe române nu mai era valabilă. Români concentraseră în București unități mai puternice, între care mai tîrziu chiar subunități de instrucție de tancuri, cu tancuri germane. Față de marea superioritate numerică a românilor, atacul propriu, după cîștigurile de teren de la început, a fost oprit. La aceasta au avut o mare contribuție și bateriile române de tunuri antiaeriene aflate la nord de București, care fuseseră dotate cu armament german și fuseseră instruite de instructori germani.

Luptele au fost sprijinate printr-o puternică angajare în lupta proprie a aviației militare (germane).

La 25 august dimineața s-a trecut din nou la atac împotriva Bucureștiului, dar de data aceasta cu forțe pregătite metodic. În lupte grele unitățile proprii au pătruns pînă la Arcul de Triumf, la ieșirea de nord a orașului. Totuși acolo atacul a fost oprit din nou datorită foarte puternicei rezistențe inamice. În față contraatacurilor permanente, forțele proprii au trebuit să fie retrase iarăși în tabăra de pădure Otopeni. În afară de aceasta, la orele prînzului a fost pierdut aeroportul Băneasa. Noul succes al românilor în apărare le-a dat totodată timpul (necesar) să concentreze noi unități în jurul Bucureștiului și să angajeze, de asemenea, forțe pentru închiderea șoselei Otopeni—Ploiești. Întrucît, concomitent, a apărut lipsa de muniții la unitățile proprii, a trebuit să se facă aprovizionare pe calea aerului, cu avioane de transport, la Otopeni. Deoarece cu forțele la dispoziție o executare cu succes a atacului împotriva Bucureștiului nu mai era posibilă, au trebuit aduse, la ordinul Comandamentului Suprem al Wehrmachtului, pe calea aerului, prin Comandamentul sud-est al aviației militare, unități de parașutisti (părți din Divizia Brandenburg) și subunități ale școlii de luptă apropiată din Niș. Pentru că totuși concentrarea acestor unități pe aeroporturile corespunzătoare tărgăna, pînă în seara zilei de 25 august au fost aduși la Otopeni mai întîi 60 oameni. La 26 august, la revîrsatul zorilor, au fost aduși la Otopeni alți 410 parașutisti și membri ai școlii de luptă apropiată din Niș. La 26 august devreme a sosit pe calea aerului la Otopeni și generalul-locotenent Stahel și a preluat, conform ordinului, conducerea forțelor proprii aflate la nord de București și încunjurate deja de români. În cursul după-amiezii români au trecut la rîndul lor la atac, cu sprijinul unui mare număr de tancuri de proveniență germană, care fuseseră luate de la unitățile de instrucție române și probabil și de la eșaloanele de aprovizionare germane. S-au desfășurat lupte grele, cu prilejul cărora s-au făcut observate crescîndă lipsă de muniție și, îndeosebi, completa lipsă de obișnuință a trupelor proprii cu luptele de infanterie, îndeosebi împotriva tancurilor.

Întrucît aducerea altor trupe la Otopeni devenise imposibilă, iar situația, îndeosebi din cauza pătrunderii sovieticilor la Focșani, devenise nestatornică, în plus încercarea de luare a Bucureștiului ar fi fost de acum fără sens, în seara zilei de 27 august s-a dat de către Grupul de armate ordinul către generalul Stahel pentru înaintarea prin luptă spre Ploiești. Acest ordin a fost transmis de către comandamentul Flotei 4 aeriene prin stația de radio

a Comandamentului sud-est al aviației militare către Grupul „Stahel” de cinci ori (în) orb. Se presupunea că această decizie a fost recepționată bine, dar nu a fost confirmată din cauza defectării emițătorului.

Din partea flotei aeriene au fost făcute în zilele următoare încercări de a stabili prin cercetare aeriană locul unde se afla Grupul de luptă „Stahel”, pentru ca apoi să se facă aprovizionarea pe calea aerului. Ce-i drept, au fost văzute de mai multe ori între București și Ploiești mici unități de infanterie în mars spre nord, totuși o poziție sigură a Grupului de luptă „Stahel” nu a fost stabilită.

Conform declarației unui locotenent din trupele de transmisiuni ale forțelor aeriene — singurul membru al Grupului de luptă „Stahel” care a reușit să ajungă la linile proprii — grupul de luptă a ieșit prin forță la 28 august din spațiul Otopeni în direcția Buzău cu circa 2 000 oameni și 300 mașini de transport, la care se adăugau o instalație antiaeriană cu 4 țevi, un tanc, mai multe tunuri de 8,8 și 2 cm. După-amiaza această coloană s-a izbit la Gherghița (6518) de rezistență română.

Întrucât raportorul în acel moment luase deja hotărîrea să-și croiască drum numai el cu un mic grup și s-a îndepărtat de coloană, o clarificare exactă a soartei avute în continuare de Grupul de luptă „Gerstenberg/Stahel” nu este posibilă.

Generalul Gerstenberg și generalul Stahel, care plecaseră împreună într-un autovehicul spre Gherghița — se spune că pentru a duce tratative cu români — se pare că au fost biruși acolo.

Unitățile de parașutisti care se aflau în coloană se pare că ar mai fi încercat să iasă prin forță spre nord, cu care ocazie imediat după părăsirea coloanei au purtat lupte despre al căror curs nu mai există nici o altă știre.

2) *Lupta Diviziei 5 artilerie antiaeriană*

Pentru apărarea regiunii petroliifere românești din jurul Ploieștiului fusese amplasată acolo Divizia 5 germană de artilerie antiaeriană, sub conducerea generalului-maior Kuderna. Cele mai multe părți ale diviziei se aflau în acest spațiu deja din primăvara anului 1942, unele chiar din vara lui 1941. Cea mai mare parte a servanților nu aveau aşadar nici un fel de experiență în luptele terestre ale artileriei antiaeriene. Pentru înțelegerea evenimentelor de după trădarea română mai trebuie adăugat că multe tunuri de 8,8 și toate cele de 10,5 și 12 cm fuseseră montate pe socluri și deci erau imobile. În afară de aceasta, pentru economia de personal circa jumătate din servanții tunurilor fuseseră înlocuiți în decursul timpului cu români. În plus, Divizia 5 artilerie antiaeriană îi fuseseră afectate și unități autonome române de artilerie antiaeriană gata de luptă (forță totală fiind de cca un regiment puternic de artilerie antiaeriană). Pentru mai buna supraveghere a unităților pur românești și pentru dublarea sectoarelor lor de foc în cazul evenualei lor ieșiri din funcțiune prin fuga servanților români de la tunuri — cum a fost deseori cazul tocmai cu prilejul marilor atacuri americane din iulie — bateriile române au fost plasate întotdeauna în mijlocul pozițiilor germane. În cazamale din Ploiești se aflau — inițial pentru apărarea împotriva operațiilor de desant aerian — unități române de infanterie de puterea unei brigăzi.

Având în vedere însemnatatea regiunii petroliifere Ploiești, importanța ei pentru aprovizionarea Grupului de armate germane și a aviației militare germane, ca și situația geografică de punct dominant înaintea marii trecători

peste Carpați (pasul Predeal), românii puseseră în mars spre Ploiești, în paralel cu concentrarea forțelor lor la București, chiar în după-amiaza zilei de 23 august, unități de infanterie (un regiment de infanterie și un escadron de cavalerie). Totuși, la început, trupele române s-au comportat în și împrejurul Ploieștiului liniștit și pare-se în așteptare. De asemenea, cu excepția declanșării aparatelor fumigene pentru împiedicarea concentrării și marșului, conform ordinului, spre Oțopeni al unităților germane de artillerie antiaeriană, nu s-a produs nici o încercare a românilor de a împiedica cu forță concentrarea forțelor proprii împotriva Bucureștiului. Cînd comandantul Diviziei 5 artillerie antiaeriană, generalul-maior Kuderna, în seara zilei de 23 august, după anunțarea trădării de către regele român la radio, a telefonat generalului Gerstenberg și i-a solicitat dispoziții, i s-a spus că este pe cale de formare un guvern național³ și că trebuie evitată orice ciocnire cu români. Generalul Kuderna a dispus trimiterea imediată în spațiul ungar a întregului personal auxiliar feminin de la statul major, transmisiunile flotei aeriene și informații.

Și la 24 august totul a rămas liniștit în spațiul Ploiești, în ciuda luptelor din București; totuși se pare că în această zi deja ar fi avut loc ocuparea rafinăriilor și dezarmarea gărzilor germane aflate acolo. În afara de aceasta comandantul trupelor române din spațiul Cîmpina, generalul Moscu, a transmis generalului Kuderna, prin comandantul Regimentului 8 de apărare antiaeriană, o propunere scrisă, în care Divizia 5 artillerie antiaeriană era somată, ca „urmare a completei schimbări a situației”, să depună armele și în schimb va putea efectua liberă marșul spre est. Faptul că Regimentul 8 de apărare antiaeriană a fost practic încercuit de români la Cîmpina iar comandantul acestuia, maiorul Pforr, considera că este imposibil să efectueze o străpungere spre forțele principale ale Diviziei 5 artillerie antiaeriană din cauza rezistenței românești, l-a determinat pe generalul Kuderna să ia notă în general de existența unei astfel de propuneri și apoi, ce-i drept, să o respingă în scris, însă avind în vedere vechea prietenie a rugat (să se permită) plecarea în mars a Regimentului 8 de apărare antiaeriană. În timp ce, pînă acum, românii mai lăsaseră să treacă pe la Cîmpina coloane germane spre nord (pentru ca apoi, mai spre nord, după cum s-a aflat mai tîrziu, să sugereze, prin promisiuni false, predarea armelor și să se treacă imediat la luarea în captivitate), ca răspuns la scrisoarea generalului Kuderna, a fost întrerupt marșul în coloană de la Cîmpina spre nord. Totuși, au putut să mai treacă, izolat, unele vehicule*.

În cursul zilei de 25 august, unități ale armatei, care n-au mai putut să se deplaseze peste pasul Predeal, au fost luate de Divizia 5 artillerie antiaeriană și au fost incluse în propria apărare. Pozițiile unităților germane s-au îmbunătățit.

În orele de după-amiază și, de asemenea, și în dimineața zilei de 26 august, s-au produs, în repetate rînduri, împușcături la Ploiești și în împrejurimile orașului Ploiești, între soldații români și germani, care au contenit mai tîrziu și care se explică, în parte, prin confuzii, în parte, prin încăierări ale persoanelor în stare de ebrietate.

În cursul după-amiezii s-au înmulțit știrile despre o atitudine ce devenea tot mai ostilă din partea românilor. În afara de aceasta, s-a observat că bateriile românești au deschis focul asupra avioanelor germane. Bateria 61

³ În sensul dat de naziști acestui cuvînt.

română, care a participat în primul rînd la aceasta, a fost ocupată seara, prin surprindere. În acest timp au avut loc și primele deschideri de foc ale altor baterii românești asupra pozițiilor germane.

Deoarece generalul Kuderna, în afara primului ordin, prin care generalul Gerstenberg interzise în mod strict orice acțiune agresivă împotriva românilor, nu mai primise alte ordine, a dispus transmiterea unei radiograme către comandantul flotei aeriene, prin rețeaua telefonică care mai funcționa încă în acest timp, prin care el comunica că divizia a fost complet încercuită de către români și că situația a devenit, de acum înainte, critică. Răspunsul telefonic al locuitorului comandantului suprem al Flotei 4 aeriene, general-locotenent Deichmann, sună astfel:

„Sînt luate măsuri de despresurare. Pînă atunci este valabil ordinul Führerului: Rezistați pînă la ultimul om.”

Anume, se ordonase prin Grupul de armate, la indicația Führerului, menținerea regiunii petroliifere Ploiești pentru asigurarea în continuare a producției de carburanți și în afară de aceasta menținerea poziției cheie pentru pasul Predeal.

De la 27 august, s-a observat la partea română o conducere unitară. Prin lupte corp la corp, în parte dure, în cursul acestor zile și al zilelor următoare, forțele principale ale bateriilor române au fost doborîte; de asemenea, a fost cucerită și „Muna”, aflată la Strejnicul (5526). Seara, la 27 august, s-a comunicat Diviziei 5 artilerie antiaeriană, prin telefon, ordinul că a fost aprobată retragerea Grupului „Stahel” în regiunea Ploiești și că regiunea Ploiești trebuie menținută cu orice preț sub conducerea generalului Stahel. În afară de aceasta, a sosit încă o radiogramă a comandantului superior al Grupului de armate „Ucraina de Sud”, general-colonel Friessner, către toate unitățile germane din România, cu următorul conținut:

„Führerul a promis aducerea de noi forțe. Menținîndu-se misiunile de pînă acum, toate trupele amplasate pe teritoriul românesc vor respinge cerințele românilor și în astfel de cazuri vor răspunde cu armele” (Această radiogramă a putut fi transmisă abia la 29 august către Divizia 5 artilerie antiaeriană, prin Comandamentul sud-est al aviației militare).

În cursul zilei de 28 august, pe lîngă acțiunile de luptă în curs dintre bateriile germane și românești, români au tras asupra trenului-spital german, care se afla în gara Ploiești-Nord. Un tren blindat german, care se găsea în regiunea Ploiești, a primit ordin să salveze trenul-spital și să-l transporte la Buda, unde se găsea deja un alt tren-spital.

Propunerea comandanților de regimete de a retrage bateriile grele de pe pozițiile exterioare pe pozițiile centrale, aruncînd în aer tunurile montate pe socluri, a fost respinsă de generalul Kuderna, cu ordinul de a aștepta întăriri din nord, sud sau est.

Între timp, unitățile sovietice de blindate, după străpungerea de la Focșani, înaintaseră cu impetuozitate prin Rîmnicu Sărat și Buzău pînă în regiunea de est a Ploieștiului. La 29 august, unitățile sovietice de tancuri, avînd ca forțe aproximativ o divizie, au atacat regiunea Ploiești și au înaintat de la sud-est, încurjînd orașul Ploiești din ambele părți, îndreptîndu-se spre nord. În același timp, români au început un atac concentric, cu toate forțele disponibile, împotriva Diviziei 5 artilerie antiaeriană. În ciuda celei mai teribile apărări, au fost pierdute un mare număr de puncte de apărare și de poziții. În afară de aceasta, acum s-au observat, evident, lipsa aruncă-

toarelor de grenade și neajunsurile din aprovizionare. Menținindu-se ordinul inițial, a trebuit să se facă în cel mai scurt timp aprovizionarea aeriană a Diviziei 5 artillerie antiaeriană (vezi C. 3) b)).

Ca urmare a insuficienței forței de luptă de infanterie, a lipsei complete a aruncătoarelor de grenade și a altor categorii asemănătoare de armament, ca și a imobilității tunurilor grele antiaeriene și a întăririi continue a forțelor inamicului, n-a mai fost posibil să se mențină ordinul de pînă atunci.

De aceea, la 29 august seara, Grupul de armate a ordonat, prin comandamentul Flotei 4 aeriene, ca după reușita luptelor de străpungere angajate de Grupul „Stahel”, sub comanda generalului Stahel, după distrugerea tuturor instalațiilor și aparaturii de război, să pătrundă spre nord, prin Vălenii de Munte (6671) spre pasul Buzău. Temeiul (pentru care a fost emis) ordinul pentru plecarea în marș prin Vălenii de Munte și nu prin pasul Predeal a fost puternica concentrare a forțelor și mijloacelor de luptă ale românilor în regiunea Brașov (3 divizii de infanterie) și chiar în jurul pasului Predeal (o brigadă de munte întărită, considerată ca o trupă de elită).

În seara zilei de 29 august a sosit următoarea radiogramă a Diviziei 5 artillerie antiaeriană:

„Rezistență potrivit ordinului Führerului. În luptele foarte grele cu trupele românești și tancurile sovietice a fost pierdută cea mai mare parte a punctelor de sprijin. Tancurile sunt deja la marginea orașului. Rezistența mai este posibilă numai pentru cîteva ore. Nu se vede încă deblocarea promisă”.

La 30 august inamicul a continuat toată ziua puternicele sale atacuri. Din nou au fost pierdute un șir de puncte de sprijin și de poziții. Unitățile de infanterie adunate în grabă (pe lîngă companii slabe terestre, numai trupe de la coloanele de autovehicule ale aviației militare și altele) s-au dovedit a fi puțin stabile. De mai multe ori propriile baterii și puncte de sprijin izolate au fost împresurate de inamic, printre acestea și punctul de comandă al diviziei.

Pentru executarea ordinului de a distrugе dispozitivele economice militare de la Ploiești, divizia a transmis o radiogramă către comandamentul flotei aeriene cerînd efectuarea unui bombardament asupra rafinăriilor și bazelor de plecare ale inamicului. În ce măsură divizia a distrus rafinăriile, prin propriile ei mijloace, nu s-a putut stabili. Totuși, în ultimele zile dinaintea străpungerii Diviziei 5 artillerie antiaeriană s-au observat incendii la rafinăriile „Româno-Americană” și „Columbia”.

Deoarece nu s-a observat nimic în legătură cu apropierea Grupului de luptă „Stahel”, care primise deja ordinul la 27 august ca să străbată prin luptă distanța de la Oțopeni la Ploiești, lungă de numai 50 km și, pe lîngă aceasta, situația se înrăutătea din oră în oră, comandantul de divizie, ținind seama de atacul progresiv sovieto-român, a considerat că sosise ultimul moment pentru realizarea străpungerii spre nord. De aceea a luat hotărîrea să-și croiască drum spre nord în noaptea de 30/31 august și să înainteze prin Vălenii de Munte spre pasul Buzău.

După ce un ofițer al armatei de uscat, maiorul von Pongrad, instructor la o școală română de tancuri, încercase în zadar să-l convingă pe generalul Kuderna să lase de o parte autovehiculele și să realizeze o străpungere numai cu infanterie, la 30 august, ora 20,30 a început înaintarea. Ea s-a desfășurat sub focurile artilleriei grele și mitralierelor marilor baterii românești de luptă.

Din cauza puternicei intăriri a pozițiilor inamicului la Vălenii de Munte și în imprejurimi, direcția de marș s-a schimbat înspre Slănic. Cind unul dintre vîrfurile coloanei, bine dotat cu 2 tancuri tip II și 3 tunuri 8,8 motorizate, a pătruns în depresiunea Slănic, s-a constatat că se izbise de o poziție dominantă a românilor, intărîtă cu grijă, în formă de potcoavă. La început s-a intenționat luarea cu asalt a acestei poziții. Concomitent, din rapoartele despre inamic, care ne parveneau, reieșea încercarea sovietică de schimbare a direcției înspre pasul Buzăului, precum și puternica înaintare a unităților sovietice de blindate din regiunea Ploiești și Vălenii de Munte, care urma să desăvîrșească împresurarea Diviziei 5 artillerie antiaeriană. Prin comandanțul român de sector, ce era în legătură cu un comisar sovietic care se afla deja la trupele române, în această situație s-a cerut depunerea armelor și predarea autovehiculelor, partea română făgăduind trecerea în marș spre Ungaria, partea sovietică n-a garantat însă.

Comandanțul de divizie, rănit deja la o străpungere anterioară cu o schijă de artillerie, a refuzat capitularea și a ordonat evacuarea tuturor răniților și bolnavilor la români, distrugerea autovehiculelor și a armelor grele ce nu mai puteau fi transportate, precum și continuarea acțiunii de a ieși din încercuire în noaptea de 31 august/1 septembrie sub conducerea generalului Brand (ofițer împuernicit al comandanțului german al regiunii petroliifere române) în marș pe jos, cu direcția peste munți, spre Brașov.

Noaptea, în acțiunea de ocolire a poziției în formă de potcoavă a inamicului, legătura se întrerupea mereu, din cauza insuficientei experiențe militare a unităților adunate în grabă, printre care se găseau și companii de voluntari; ca urmare, unitățile și-au continuat înaintarea în cea mai mare parte izolat, în direcția generală nord. Generalul Kuderna, care la început participase la continuarea marșului, în ciuda rănirii sale, a trebuit mai tîrziu să rămînă în urmă, deoarece făcuse febră. În dimineață de 2 septembrie, trupele diviziei s-au adunat din nou în spațiul de la sud de Grohotiș (1 771 m) (5666) și au început de acolo, în diferite grupe de marș solitare, continuarea marșului peste creștele munților. În acest timp au apărut, totuși, fenomene izolate de descompunere, provocate, în parte, de comportarea fricoasă a unor comandanți de unități (astfel, un comandanț de companie a cerut soldaților săi să arunce armele, pentru ca în caz de luare ca prizonieri să fie tratați mai bine ca neluptători). A crescut mereu numărul soldaților fără arme.

În zorii zilei de 3 septembrie a urmat saltul peste pasul din partea de sud-est a trecătorii Șantul Vechi (5648), pe care se desfășura înaintarea sovietică în direcția Brașov. Epuizarea la maximum a trupelor a făcut necesar un popas mai lung în partea de nord-vest a acestei trecători, avind în vedere îndeosebi imbrăcămintea care în parte consta doar din cămașă și pantalon. Parlamentarii români care au fost întilniți acolo au cerut din nou depunerea armelor, făcind o falsă orientare asupra situației generale a războiului și a raportului de forțe local.

La 4 septembrie după-amiază, general-maiorul Brand, complet epuizat fizic, a acceptat capitularea, după care ofițerii și trupele au fost informate de el despre situație. El a permis plecarea în grup a acestor ofițeri și ostași care credeau că pot străpunge. În timp ce cam jumătate din grupul de luptă constituit din aproximativ 4 000 oameni, impresionați de comportarea generalului Brand și de minciunile parlamentarilor români, au riscat căderea în prizonierat, s-au organizat 2 grupuri de luptă hotărîte să iasă din încercuire

sub conducerea maiorului Neuer și a căpitanului Schubert. Din grupele și resturile rătăcite care se comasau în continuare s-a format o a treia grupă (maior Rüdiger). În marșuri istovitoare, de zile întregi, hrănindu-se cu fructe de pădure și ciuperci, și doar rareori cu foarte mici porții de carne de berbec (cumpărată de la țărani), a fost continuată deplasarea în direcția nord, ocolindu-se toate localitățile mai mari și punctele de sprijin, prin regiuni lipsite de drumuri și în parte pe o vreme foarte rece, dacă ținem seama de echipamentul avut la dispoziție.

În seara de 7 septembrie, granița ungăra⁴ la nord de Miercurea-Ciuc (5643) (1030) a fost depășită. Încercarea de a face joncțiunea încă în această seară cu trupele germane a dat greș, deoarece în jurul orei 21 își deplasaseră ariergărzile propriilor trupe spre vest, aruncând podurile în aer.

După încă un marș de noapte au fost ajunse din urmă, la 8 septembrie dimineață, întăririle germane la Trei Scaune (5626). Retragerea aflată în curs a fost oprită pînă cînd încă un grup de luptă numărind aproape 2 000 capete, a cărui ariergardă fusese puternic încolțită de forțele ruse, a trecut propria linie.

În concluzie trebuie constatat că posibilitatea unei ocupări sau barări a trecătorii Predeal de către resturile Diviziei 5 antiaeriană nu ar mai fi fost posibilă chiar în cazul că ar mai fi putut ajunge un astfel de ordin, întrucît acest grup de luptă era prea slab fizic și insuficient înarmat pentru a sfârîma considerabila rezistență a inamicului sau chiar pentru a putea realiza misiuni de luptă ca blocarea unei trecători.

3) Intrarea în luptă a unităților aeriene

a) Cooperarea cu operațiunile de la sol pe front și împotriva Bucureștiului

Prin cercetarea aeriană se reușise să se stabilească fără greșeală, cam pe la mijlocul lui august, desfășurarea trupelor inamice, în special desfășurarea artilleriei la Tiraspol și Iași. Începutul marii ofensive în aceste două locuri a putut fi prevăzut de aceea la zi. O apreciere deosebită a acestei realizări a cercetașilor se află într-o scrisoare a șefului Statului Major General al Wehrmachtului, general-colonel Guderian, către șeful Statului Major General al aviației militare*.

Cind inamicul trecea la marele atac la 20 august la sud de Tiraspol și nord-vest de Iași, în zilele precedente se reușise deja ca prin introducerea în luptă a aviației să fie distruse părți ale bazelor de plecare și în special să fie nimicite depozite de muniții și artillerie.

Din cauza trădării trupelor române, rusul a putut totuși străpunge fronturile proprii (germane), unde prin ieșirea din funcțiune a diviziilor române se creaseră breșe prin care unitățile rapide inamice au putut avansa nevingherite în ofensiva lor.

Misiunea principală a Corpului 1 de aviație, însărcinat cu conducerea tuturor unităților Flotei 4 aeriene la introducerea în luptă pe front, care trebuia realizată paralel cu introducerea în luptă de mai tîrziu pentru sprijinirea atacului generalului Gerstenberg împotriva Bucureștiului, constă din acest moment în a ataca și distrugе pîchetele mobile de cap inamice pe bază de tancuri, pentru a împiedica inamicul în înaintarea sa și prin aceasta

* Linia de demarcație stabilită prin Dictatul fascist de la Viena.

să impiedice o izolare și încercuire a propriilor unități ale armatei de uscat în repliere.

Din cauza dislocării Grupului de armate și a Armatei 8 spre sud-estul Ungariei, unde la început nu erau accesibile legături telefonice pentru Comandamentul flotei aeriene (statul major operativ) și pentru corpul de aviație, rămase încă în România, și din cauza deselor dislocări ale statului major al Armatei 6, care, de asemenea, făceau imposibilă o luare a legăturii, organizarea conducerii luptei pe front trebuia făcută aproape exclusiv după rezultatele cercetării proprii. Prin intermediul legăturii radio și prin trimiterea de ofițeri în avioane „Störchen” a fost restabilită totuși o legătură provizorie slabă cu Armata 6 pînă la intrarea ei în Valea Buzăului, făcîndu-se deci posibilă cunoașterea în mare a intențiilor armatei de uscat.

La o vizită din 25 august a locuitorului comandantului [flotei aeriene] la comandantul Armatei 6, situația era de așa natură încît Grupul „Mieth” (Corpul 4 armată cu părți mari ale Armatei 6) era aproape încercuit și trebuia să-și croiască drum spre sud în direcția generală Galați. Armata 6 intenționa ca vechea poziție din primul război mondial dintre Galați și Focșani, care fusese construită ca o linie modernă de lucrări de apărare permanente, să fie ocupată și menținută cu forțele slabe care se aflau la dispoziție. Pentru sprijinirea acestei intenții au fost introduse în luptă, pe lîngă formațiunile de aviație care atacau pe direcția loviturii principale pîchetele mobile de cap inamice pe bază de tancuri pătrunse în aceste poziții, și toate unitățile Diviziei 15 artilerie antiaeriană cu centrul de greutate la Galați și Focșani, care puteau fi adunate cumva. (Vezi D, 5). Deja la 26 august dimineață se părea totuși că o meninere a liniei Galați—Focșani nu mai era posibilă, deoarece în vest era deja înconjurată de tancurile pîchetelor mobile de cap rusești, conduse de români cunoscători ai regiunii. În această situație, pentru Armata 6 mai exista numai posibilitatea ca, folosind pentru propriile mișcări singura trecătoare liberă din Carpați, să concentreze la Buzău toate unitățile germane aflate încă în spațiul român și de acolo să le conducă peste Carpați spre Ungaria. Introducerea în luptă a unităților de aviație era extraordinar de îngreuită prin:

- 1) Lupta în 2 părți, deoarece situația cerea, pe lîngă oprirea unităților rusești rapide pe front, concomitent și sprijinirea cu forțe puternice a atacului generalului Gerstenberg împotriva Bucureștiului.
- 2) Deplasările curente impuse de situația tactică.
- 3) Lipsa de carburanți pentru zbor survenită ca urmare a aprovizionării deficitare. (Despre încercarea de asigurare a cantităților mai mari de carburanți în Valea Buzăului vezi C.4.).

Întrucît la început s-a făcut vizibilă lipsa de C 3, a fost introdusă din nou în luptă Escadrila de asalt din Escadra I aeriană, cu Ju 87 luate de la români (vezi C 4), iar Fw 190 din dotarea grupelor proprii a fost transferat, cu un stoc blocat de carburanți pentru survolare, într-un loc adăpostit. Unitățile care nu mai erau de folos pentru întrebuințarea în luptă în România (avioane de vînătoare de noapte, escadrile de căutătoare de mine, cercetare marină) au fost transferate în Ungaria, Serbia și Bulgaria. Unitățile de luptă au fost dislocate din România mai întîi în spațiul ungar de sud-est, după ce fuseseră consumați toți carburanții și mai erau la dispoziție numai cantitățile necesare pentru survolare. Grupul de luptă „Rudel” a fost introdus în luptă în cursul (zilei) de 27 august, încă dimineață, de pe ultimul aero-

drom propriu rămas pe teritoriul român, Buzău, împotriva tancurilor pichetelor mobile de cap rusești la Rîmnicu Sărat și Siliștea.

La aceasta este de amintit că la 27 august către ora 10,00, comandantul suprem al Grupului de armate „Ucraina de Sud”, general-colonel Friessner, a aterizat cu un Storch pe aerodromul Buzău, unde majorul Rudel i-a raportat despre situație și rezultatele cercetării aeriene proprii. Încercarea locuitorului comandantului Flotei 4 aeriene, de la punctul de comandă al Corpului 1 aerian din Buzău, de a veni pentru o con vorbire personală cu general-colonel Friessner a eșuat din cauza străzilor din Buzău *(care erau)* aproape toate complet închise.

Concomitent cu ultimele avioane ale Grupului de luptă „Rudel” s-au dislocat și punctele de comandă ale Comandamentului flotei aeriene și ale Corpului 1 de aviație pe ruta ariană spre Reghin (sud-estul Ungariei).

În continuare s-au executat distrugerea și aruncarea în aer a aerodromului Buzău.

Despre folosirea unităților aeriene pentru sprijinirea atacurilor proprii împotriva Bucureștiului este de remarcat încă: Pentru a obține un efect hotărîtor al şocului și pentru a lovi și mai departe punctele de adunare ale elementelor trădătoare, la 24 august, devreme, generalul Gerstenberg a obținut prin insistență prima introducere în luptă a He 111 — Grupa de luptă (I/KG4) asupra Palatului regal și Președinției Consiliului de Miniștri. Pentru sprijinirea imediată a propriului atac la sol a fost introdusă în luptă Escadrila de asalt nr. 2 din Escadra I ariană cu Ju 87 luate de la români.

În noaptea de 25 august au fost atacate împrejurimile Palatului regal și căile principale, prin introducerea permanentă în luptă a grupei de luptă și a unităților de luptă de noapte disponibile, fără excepție, cu un foarte bun succes (mari suprafețe arzind în apropierea palatului).

În continuare au fost permanent introduse în luptă, zi și noapte, unități de luptă, de bombardament în picaj și de luptă de noapte, și deoarece la 24 august după-amiază avioane de vînătoare românești au atacat unități proprii *(germane)* de atac, au fost introduse în luptă și avioane de vînătoare proprii pînă în seara zilei de 26 august împotriva unor obiective din București, în primul rînd împotriva centrelor române de știri (poșta și oficiul telegrafic). Pe lîngă acestea au urmat, cu bun succes, atacuri din zbor răzant împotriva aerodromurilor din jurul Bucureștiului, ocupate de avioane de vînătoare românești.

Cert este că s-a reușit, în ciuda dislocărilor permanent necesare, a amenințării inamice a mai multor aeroporturi de către forțele sovietice și parțial și de cele române și a situației grele a aprovizionării din cauza eșuării tuturor transporturilor, să se realizeze în România o puternică angajare în luptă pînă în clipa epuizării întregului carburant. Din spațiul ungar de sud-est a fost continuată apoi introducerea în luptă neîntreruptă, după sosirea unităților — desigur din cauza lipsei de carburant mai întîi numai cu forțe mai slabe *.

b) *Întrebuiențarea în luptă a aviației militare de transport*

Unitățile de transport Ju 52 (III/Escadrila 2 transport și III/Escadrila 3 transport) aflate în România au trebuit să fie folosite după începutul ofensivei rusești și pînă în clipa în care ultimele cantități de carburant exis-

tente mai puteau asigura doar mutarea în spațiul ungar, mai cu seamă pentru evacuarea pe calea aerului a personalului de conducere de la sol al unităților de zbor, care devenise necesară datorită deplasărilor survenite în situația de la sol.

Ca misiune anume de aprovizionare pe cale aeriană a fost mai întii sprijinirea Grupului de luptă „Gerstenberg/Stahel” prin aducerea de muniție de artilerie antiaeriană (cu 4 Ju 52 la 26 august). În afara de aceasta, Divizia 5 artilerie antiaeriană a solicitat parașutarea de armament ușor de infanterie și muniții. În acest scop, în noaptea de 27/28 august au fost angajate 7 Ju 52, care nu și-au putut însă indeplini misiunea deoarece a lipsit marcarea locului de parașutare stabilit mai înainte pe calea undelor. În noaptea stabilită pentru ieșirea *(din încercuire)* a Diviziei 5 artilerie anti-aeriană înspre nord, deasupra Ploieștilor a fost parașutată pînă dintr-un *(avion)* Ju 52.

În fine, unitățile de transport au evacuat în spațiul ungar de sud-est, pe calea aerului — pe lîngă personalul de conducere și aparatura imperios necesară unităților de zbor — și aparatură valoroasă de transmisiuni și grupele operative ale statului major aparținînd Comandamentului flotei aeriene și Corpului 1 aerian, precum și mai multe sute de membre ale personalului feminin de la Statul major și de la Serviciul de transmisiuni al flotei aeriene.

Ultimele aparate de transport s-au mutat la 28 august de la Călărași la Reghin, luînd cu ele propriul personal de la sol.

Cu ocazia tuturor zborurilor au fost evacuați răniții din armata de uscat și din aviație, care se aflau în apropierea aerodromurilor sau chiar pe aero-drempuri (cu totul vreo 350 răniți).

În perioada 30 august — 4 septembrie trupele proprii de pe valea Buzăului au fost aprovizionate, din spațiul ungar, mai ales cu muniții, prin angajarea în total a 43 Ju 52. După ce, cu ocazia unei aterizări forțate pe foarte strîmta vale a Buzăului, a reușit și redecolarea — aparatul transportînd răniți și femei germane — același pilot a mai efectuat încă alte două zboruri cu aterizare, putîndu-se astfel evacua în Ungaria de sud-est în total 42 de răniți și 22 femei germane.

Atunci cînd s-a conturat încercuirea grupării formate din Corpul de armată „Mieth” și alte unități ale Armatei 6 în raionul de la sud-vest de Huși, nu a mai fost posibilă aprovizionarea corespunzătoare pe calea aerului din cauza *(lipsei)* de carburanți. Încercarea de a aproviziona apoi din Ungaria, prin parașutare, gruparea „Mieth” în cursul marsului ei spre vest a eşuat, deoarece încă de la 27 august nu mai exista nici o legătură radio cu aceste unități și regăsirea grupurilor de luptă, bătîndu-se în general pe direcția vestică, n-a mai reușit prin cercetarea aeriană.

c) *Dezarmarea unităților românești de aviație*

Evoluția luptei de pe front în ultimele zile dinainte de trădarea românească ne-a conștrîns la abandonarea aerodromurilor aflate la nord de linia Siret-Galați-Focșani. Cu ocazia redislocării în spate, corespunzător cu previzibilul centru de greutate al luptelor, unitățile Corpului 1 aerian german au fost mutate pe aerodromuri de-a lungul șoselei Buzău-Focșani, iar unitățile românești ale Corpului 1 aerian în spațiul de la est de aceasta: Cio-criția (8576) — Cioara Doicești (7527) — Ianca (7676). Aceasta a fost, atât din punctul de vedere al comunicațiilor, cît și al aprovizionării, cea mai bună

rezolvare și ea a corespuns stabilirii organizării de la sol, prilej cu care unitățile germane au fost dispuse pe aerodromuri cu comandament german, iar unitățile române pe aerodromuri cu comandament român.

Această soluție, cea mai potrivită pentru o viitoare desfășurare în comun a luptelor, a fost însă foarte dezavantajoasă după trădare în ceea ce privește dezarmarea unităților românești de aviație, făcind-o pe alocuri chiar imposibilă.

După ce încă la 23 august seara Comandamentul Suprem al aviației militare ordonase asigurarea tuturor avioanelor românești, această măsură a fost oprită la 24 august, ora 4 dim., de către Grupul de armate, înzestrat cu împoterniciri de către Wehrmacht. Motivele pentru aceasta se găseau în atitudinea de principiu a Grupului de armate față de o dezarmare a românilor în general. Abia după ce Comandamentul flotei aeriene a solicitat din nou, la 24 august după-amiază, permisiunea de a pune în siguranță avioanele românești, deoarece de pe acum ar fi fost deja trimise în acțiune asupra Bucureștiului unități de aviație și fiindcă era de presupus cu certitudine că unitățile românești de aviație dispuse în părțile neocupate de forțe germane ale României vor fi puse în acțiune împotriva atacului nostru propriu asupra Bucureștiului. Grupul de armate a dat aprobarea pentru executarea unor măsuri corespunzătoare.

Pe puținele aerodromuri unde se găseau în comun unități germane și române, precum la Siliștea — unde avioanele Grupului 6 român de avioane de bombardament în picaj au fost preluate de Escadrila 2 avioane de bombardament în picaj din Escadra I aeriană și au fost folosite apoi în acțiunea împotriva Bucureștiului —, nu s-au ivit nici un fel de dificultăți.

Deoarece flota aeriană însăși nu dispunea de forțe suficiente de puternice pentru a întreprinde dezarmarea unităților aeriene române de pe aerodromurile curat românești — căci întreg personalul oarecum disponibil îi fusese pus la dispoziție generalului Gerstenberg pentru atacul asupra Bucureștiului — s-a putut face doar încercarea ca, prin trimiterea unor detașamente mici aeropuritate să fie puse în siguranță cel puțin avioanele românești de pe aerodromurile aflate la nord Tecuci (7616), Ivesti (7633), Ianca (7676), Matca (7624). În acest scop, pe aceste aerodromuri au fost trimiși în cîte un Ju 52 cîte un ofițer și 16 oameni, cu misiunea de a obține — pe cît posibil pe calea tratativelor — ca nici un avion românesc de tip german cu echipaj românești să nu părăsească aerodromul. În caz de nevoie urma să se tragă în pneuri ori să fie demontate părți *(componente)* importante. Dacă aceasta ar fi reușit, urma să fie ceruți piloți pentru avioanele aflate în situația de a fi transferate. Trebuia să se țină însă seama că aceste aerodromuri erau ocupate cu personal românesc de sol cu tăria de 2 000—3 000 de oameni. Aceste acțiuni au reușit în general datorită deciziei în execuție a ofițerilor germani repartizați și, parțial, ca urmare a nesiguranței din partea română. Deoarece asigurarea avioanelor românești aflate pe aerodromurile de vînătoare din spațiul București a fost imposibilă datorită raportului de forțe, aceste aerodromuri au fost curățate prin atacuri la mică înălțime ale vînătorii germane.

4) Situația aprovizionării cu carburanți

La începutul ofensivei rusești aprovizionarea cu carburant de aviație în spațiul românesc fusese realizată în așa chip, încît chiar la solicitare ma-

ximă și în cazul unor dislocări care ar fi devenit eventual necesare, grupul de aerodromuri Buzău-Focșani nu ar fi avut de făcut față lipsurilor de carburant de aviație și bombe, aceasta însă cu condiția ca, la o angajare maximă de mai mare durată a unităților, aprovizionarea curentă cu carburanți de aviație din regiunea petroliferă Ploiești să fie asigurată. Ca urmare a trădării românești și a oprii cu desăvîrșire a circulației pe căile ferate din întreg spațiul românesc, survenite între timp, precum și a încercuirii Ploieștilor, s-a văzut cu limpezime, încă la 24 august, că stocurile existente de carburant de aviație vor putea fi suficiente cel mult pînă la 27 august înainte de amiază, mai cu seamă din cauza angajării masive a unităților de transport.

De aceea inginerul-șef al Comandamentului flotei aeriene, colonelul ing. Breith, a fost trimis la Ploiești cu misiunea de a pune acolo în siguranță prin toate mijloacele carburantul de aviație.

Colonelului ing. Breith i-a reușit într-adevăr să pompeze 600 mc de carburant de la rafinării într-un rezervor îndepărtat și să îl combine cu tetraetilul de plumb existent. Deoarece nu au putut fi însă procurate vagoanele-cisternă necesare transportului, această acțiune a rămas fără rezultat.

După informațiile existente, în valea Buzăului s-ar mai fi aflat două mari depozite românești de carburanți. Si aici s-a încercat prin toate mijloacele să se descopere aceste depozite și să se pună carburanții în siguranță. Îngreuierea acestei acțiuni s-a produs prin blocarea aproape totală a accesului în valea Buzăului, datorată aglomerării de unități germane afluind acolo din toate părțile României. În afara detașamentului din zona aerodromului, însărcinat de flota ariană cu această cercetare, a luat parte cu detașamente de cercetare și Armata 6, deosebit de interesată să găsească carburanți pentru autovehiculele ei. Se prevăzuse ca, în cazul găsirii acestor depozite, circulația în valea Buzăului să fie oprită pentru o vreme, pentru a da posibilitatea proprietelor coloane de cisterne să transporte carburantul.

În legătură cu aceasta s-a făcut și încercarea de a se pune mină pe locomotive, pentru a putea lua în exploatare calea ferată din valea Buzăului.

Toate încercările de a găsi aceste două depozite românești, asupra amplasării exacte a căror existau chiar și planuri, au eşuat. Mai tîrziu s-a aflat că români au dat foc acestor depozite, care se găseau într-alt loc, pe o vale laterală, pentru a le sustrage acaparării de către noi. Pentru acțiunile curente de luptă și transport stăteau prin urmare la dispoziție doar rezervele germane de carburant de aviație depozitate mai înainte. Pentru a le mai spori pe acestea, detașamentele din zona aerodromurilor au fost instruite să pună în siguranță, dacă era posibil, și cantitățile de carburant românesc de aviație de pe aerodromuri sau din depozite exterioare, care le erau cunoscute. Aceasta a și reușit parțial, așa încît au devenit folositoare în interes propriu alte cantități de carburanți. Astfel, de pildă, la aerodromul Siliștea românăii au schimbat circa 100 mc B-4 pentru încărcătura a două camioane cu produse pentru popotă.

Lipsa de carburant de aviație a determinat de aceea, încă la 25 august, transferarea în Ungaria a unităților consumind C-3. Angajarea consumatorilor de B-4 a trebuit să fie restrînsă într-o măsură însemnată. De aceea, mai cu seamă avioanele de transport existente, destinate celor mai diferite scopuri — înainte de toate evacuării personalului de la sol al unităților de

zbor — au putut fi angajate numai în măsură foarte limitată. Urmarea a fost că în cazuri izolate personalul de conducere al unităților de zbor care venise în spațiul românesc fără autovehicule a fost nevoie să-și înceapă marșul pe jos prin valea Buzăului, lăsând în urmă tot materialul.

Deoarece demararea aprovizionării cu carburant de aviație a spațiului sud-est ungăr a fost ordonată abia după începutul atacului rusesc și al retragerii evidente a unităților române, în primele zile în intrîndul secuiesc se aflau la dispoziție doar două aerodromuri (Reghin și Budac) care să preia toate unitățile de zbor ale Flotei 4 aeriene, retrase din spațiul românesc. Iar în acest caz, primele cantități de carburant au ajuns la Reghin de-abia la 28 august și la Budac la 30 august. Drept urmare, folosirea unităților de luptă, a celor de sprijin tactic și a celor de transport n-a putut avea loc în perioada 27 august — 2 septembrie decât în cadrul unor misiuni individuale de importanță excepțională.

În contradicție cu situația carburantului de aviație, înzestrarea cu bombe de avion în spațiul românesc a fost pînă la urmă asigurată în deplină măsură, ca urmare a aprovizionării foarte intense.

D) *Evacuarea unităților aviației militare germane în Ungaria și Bulgaria*

1) *Deplasarea unităților de zbor și a părților lor de la sol*

Pe măsura consumării carburantului existent, unitățile de zbor din spațiul românesc a trebuit să fie deplasate în Ungaria de sud-est. În general, părților de zbor *ale unităților* le-a putut fi adus pe calea aerului un număr mic din personalul de conducere de la sol. Acolo unde n-a fost cazul, deoarece carburantul de aviație încă existent trebuia folosit în acțiunile de luptă și la misiuni și mai importante de transport aerian, personalul de conducere de la sol a fost deplasat pe jos, în marș, cu celelalte părți de la sol *ale unităților de aviație*.

Primele unități consumatoare de C-3 din Corpul 1 aerian au fost deplasate la Reghin încă la 25 august, urmate pînă la amiază zilei de 27 august, eșalon după eșalon, de toate unitățile de luptă și cercetare apropiată.

Unitățile de vînătoare, cuprinse sub *denumirea* „Jagdführer Rumänen”, au fost mutate la Budac (4887), unitățile grele (Escadra 4 de luptă din Corpul I aerian și Escadrila 3 de cercetare îndepărtată (F)/121 cu Westa 76) la Debrețin (cea din urmă *unitate* a evacuat cu avioanele ei în Ungaria o mare parte a personalului auxiliar feminin al Wehrmachtului adus la Siliștea).

Concentrarea tuturor unităților pe aceste aerodromuri puține se datorează — așa cum s-a constatat încă în secțiunea referitoare la situația aprovizionării cu carburant — acțiunii de aprovizionare care abia demarase în spațiul ungăr de sud-est.

Deplasarea părților de la sol ale unităților Corpului 1 aerian (fără unitățile Jagdführerului) și ale escadrilelor subordonate în mod nemijlocit Comandamentului flotei aeriene a avut loc cu autovehiculele aparținînd unităților, în cursul mișcărilor generale pe marele culoar Focșani-Buzău și de acolo prin trecătoarea Buzău în Ungaria.

Despre pierderile suferite, vezi secțiunea F.

Unitățile „Jagdführerului Rumânen” (Escadrila 6 vînătoare de noapte din Escadra IV aeriană, Escadrila 100 vînătoare de noapte, Escadrila 301

de vinătoare din Escadra II aeriană, Escadrila 77 de vinătoare din Escadra III aeriană și Escadrila 53 de vinătoare din Escadra I aeriană) se aflau pe aerodromurile din jurul Bucureștiului și astfel erau deosebit de periclitate prin măsurile românești, mai ales după declarația de război către Germania.

De aceea, la 24 august s-a dat ordin de deplasare la Becicherecul Mare (0556) tuturor avioanelor de vinătoare de noapte și s-a ordonat în același timp concentrarea tuturor unităților de vinătoare de zi pe aerodromul Tîrgșorul Nou (5526), aflat ferm în măini proprii. După consumarea ultimilor carburanți (a avut loc) deplasarea părții de zbor la Budac. Cu această ocazie, toate avioanele cu mai multe locuri (avioane de vinătoare de noapte și avioane-curier) au transportat personal auxiliar feminin al Serviciului de transmisiuni al aviației și alt personal german feminin.

Plecarea părților de la sol ale unităților (subordonate) Jagdführerului a avut loc — cu excepția unui detașament din Escadrila 100 vinătoare de noapte de la Roșiorii de Vede (4586) — de pe toate aerodromurile în deplină ordine, după distrugerea instalațiilor folosite la sol și a aparatului ce nu putea fi transportată.

Părțile de la sol ale unităților de vinătoare au fost apoi concentrate în cea mai mare parte la Tîrgșorul Nou. În afara de aceasta, pe acest aerodrom se mai aflau încă circa 300 membre ale personalului auxiliar feminin al aviației și majoritatea statului major al „Jagdführerului Rumânien”, care nu mai puteau fi evacuate pe calea aerului. În orele de amiază ale lui 26 august garnizoana română a aerodromului, împreună cu comandantul aerodromului, au fost dezarmați prin surprindere și luati prizonieri. La scurtă vreme după aceea aerodromul a fost însă luat sub foc de artilleria română antiaeriană, iar mai tîrziu și de artilleria română a trupelor de uscat, astfel încit plecarea în marș — ordonată deja de „Jagdführer Rumânien” — a avut loc încă în după-amiază lui 26 august.

În cursul marșului condus de maiorul Harder, comandant al Escadrilei 53 vinătoare, s-a reușit — după nimicirea unor puternice poziții românești de artillerie antiaeriană și infanterie la sud de Ploiești și după mai multe ciocniri succesive mai mici — să se ajungă, prin Meri (65159), (trecind) printr-o zonă muntoasă impracticabilă, cu învingerea unor dificile condiții de drum, la trecătoarea Buzăului, la Cislău (6673). În condițiile unui număr foarte mic de dispărăți și cițiva căzuți (între care 6 membre ale personalului auxiliar feminin al aviației) au putut fi trecute în spațiul unguresc toate membrele personalului auxiliar feminin al aviației, un grup de etnici germani, aproape toate autovehiculele și marea parte a aparatelor tehnice de zbor. Cu acest prilej se cuvin evidențiate cu deosebire energia soldaților de aviație, neexersați în luptă pe uscat și comportarea ireproșabilă a membrilor personalului auxiliar feminin al aviației. Dintre părțile de la sol ale unităților de vinătoare necuprinse în coloana Harder, părțile de la sol ale unui detașament din Escadrila 100 vinătoare de noapte au dispărut în cursul marșului spre Bulgaria de după capitularea comandantului aerodromului german de la Roșiorii de Vede. În afara de aceasta mai lipsește o subunitate neparticipantă la luptă din Escadrila 6 vinătoare de noapte, rămasă la Otopeni și încorporată pesemne Grupului de luptă „Stahel”. În fine, lipsește încă orice știre despre un număr de soldați din statul major al „Jagdführerului Rumânien”, care au plecat în marș spre trecătoarea Buzău cu o coloană a Serviciului de transmisiuni de aviație a colonelului Terpe.

2) Evacuarea în Bulgaria a unităților și statului major ale șefului Aviației maritime „Marea Neagră”

La 23 august seara, după ce a devenit cunoscută trădarea românească, conducătorul Aviației maritime „Marea Neagră”, colonelul Schalke, a luat măsuri pentru statul major și unitățile sale, corespunzător cu ordinele privind „parașutiștii și grupurile de diversiune”. O pătrundere a forțelor navale rușești, raportată în timpul nopții de către serviciul de ascultare al mărinei și anunțată de români, a fost mai întii confirmată de cercetarea aeriană proprie, dar s-a dovedit mai târziu a fi fost localizarea unor unități navale proprii.

În orele timpurii ale dimineții lui 24 august „amiralul-comandant al Mării Negre”, viceamiralul Brinkmann, a sosit la Constanța venind de la Grupul de armate și l-a orientat pe colonelul Schalke în privința ordinului Führerului, potrivit căruia Constanța trebuia luată și ținută în stăpînire prin toate mijloacele.

Înind însă seama de atacul generalului Gerstenberg pentru a cucerii Bucureștiul, viceamiralul Brinkmann a socotit îndoieșnic succesul unei operațiuni proprii imediate și n-a vrut să o ia înaintea operațiunii București.

Deoarece nu mai există nici o legătură cu „comandantul Dobrogei”, generalul von Tschammer und Osten, care se afla la vest de Dunăre, nu s-a putut realiza o comandă germană unitară în spațiul Constanța, întrucât și comandantul de luptă, colonelul von Oertzen, voia să aștepte mai întii ordine, care nu au mai ajuns.

Conducătorul Aviației maritime „Marea Neagră” depindea — ca urmare a situației tactice de ansamblu — cu totul de deciziile „amiralului Marea Neagră”, mai ales și datorită faptului că legăturile prin fir cu comandamentul Flotei 4 aeriene și cu Comandamentul general al Corpului I aviație se întreupseseră începînd cu 24 august după-amiază.

Forțele românești aflate în Dobrogea (Divizia 9 infanterie română) sub o comandă energetică, foarte bună pentru condițiile românești, au ocupat în cursul lui 24 august toate punctele de importanță tactică din orașul Constanța și din împrejurimi și au încercuit bateriile de coastă ale marinei și pozițiile cu aparataj ale aviației.

În orele de dimineată ale lui 25 august conducătorul Aviației maritime „Marea Neagră” a primit știrea că rușii ar fi trecut Dunărea spre sud, pe la Tulcea (86829), și de aceea nu s-ar mai putea efectua transporturi de la Constanța în vest, peste Dunăre. După cum s-a văzut mai târziu, această știre a fost greșită și a fost împrăștiată probabil ca un zvon de către români, pentru a determina unitățile germane să pornească mai grabnic în marș spre Bulgaria.

Deoarece raportul de forțe dintre unitățile române și cele germane excludea reușita vreunei acțiuni în Dobrogea și, pe lîngă aceasta, sovieticii trecuseră într-adevăr Dunărea pe la Tulcea spre sud la 25 august, „amiralul-comandant Marea Neagră” s-a hotărât să dea curs unui ultimatum român și să dea în după-amiază lui 25 august ordin de pornire în marș spre Bulgaria.

Conducătorul Aviației maritime „Marea Neagră” s-a deplasat cu unitățile sale la Varna. După aceea colonelul Schalke a ordonat punerea în marș a părților de la sol ale unităților sale și ale statului major, precum și decolectarea avioanelor aflate încă la Constanța-Palas, în vreme ce, încă înainte de masă, escadrila căutătoare de mină fusese deplasată la Belgrad, iar personalul

și aparatajul care nu erau necesare în acțiuni fuseseră trimise printr-o navetă neîntreruptă la Varna.

Datorită unei erori de criptare, comandantul Aviației maritime „Marea Neagră” a primit abia în seara de 25 august, la Varna, radiograma comandamentului Flotei 4 aeriene, prin care îi era trecută comanda asupra tuturor unităților de aviație din Dobrogea, inclusiv a tuturor unităților de artilerie antiaeriană și de transmisiuni și pe care urma să le retragă în caz de nevoie pe teritoriul bulgar.

3) Evacuarea unităților de transmisiuni ale aviației din spațiul românesc

În spațiul românesc erau angajate următoarele unități de transmisiuni ale aviației:

a) Regimentul de transmisiuni al aviației „România de răsărit” (regimentul de observări radiotehnice) în spațiul de-a lungul frontului românesc de nord, Basarabia, Dobrogea, Bulgaria de nord și de răsărit.

b) Regimentul 250 de transmisiuni al aviației (regimentul de observări radiotehnice) în spațiul București, în România de apus și în Ungaria de răsărit.

c) Ca secții atelier, respectiv pentru construirea și deblocarea axelor condensatorului rotativ sau ca unități de siguranță a zborului sau de transmisiuni de aviație pentru comandamentul flotei aeriene și Comandamentul general al Corpului I aerian:

Părți din Regimentul 4 transmisiuni de aviație, părți din Regimentul 110 transmisiuni de aviație, părți din Regimentul 24 transmisiuni de aviație, părți din Regimentul 31 transmisiuni de aviație.

Cu excepția unităților subordonate Comandamentului flotei aeriene și Comandamentului general al Corpului I aerian, toate unitățile de transmisiuni ale aviației din România au fost organizate după principiile activității de transmisiuni de aviație de pe cuprinsul teritoriului Reich-ului.

În conformitate cu ordinele privind măsurile de economisire a personalului bărbătesc, au fost angajate mai multe sute de auxiliare feminine de transmisiuni de aviație, astfel încit, de pildă, la bazele de vînătoare de noapte se afla chiar mai mult personal auxiliar feminin decât soldați.

Deoarece pozițiile de dispunere a aparatajului se aflau de obicei foarte împriștiate la mare distanță de localități în care să se găsească comandaturi germane, acestea s-au văzut mai mult sau mai puțin avizate la propriile forțe atât în vremurile normale de activitate, cât și după aceea, în timpul evenimentelor de după trădarea românească.

La 23 august seara, cind trădarea a devenit cunoscută prin cuvântarea radiodifuzată a regelui român, la indicația conducătorului transmisiunilor, al generalului-comandant al aviației militare germane din România, căruia îi erau subordonate regimenterile de transmisiuni de aviație, fiecarei unități i s-a ordonat mai întâi, prin comandantul ei, o atitudine de expectativă și punerea în siguranță a materialului de cifrare.

După toată documentația existentă pînă acum, este de presupus că ordinul transmis telefonic de la Comandamentul flotei aeriene către generalul-comandant al aviației militare germane din România, referitor la declanșarea măsurilor în caz de „parașutiști și grupuri de diversiune” nu a mai fost difuzat unităților. Nu se poate ști dacă au fost decisive în acest sens motivele legate de tehnica de transmisiuni sau de împrejurarea că secțiunea însărci-

nătă de generalul-comandant al aviației militare germane în România cu difuzarea acestor odine va fi fost poate dată peste cap de către români înainte de a-și îndeplini misiunea.

Din cauza evenimentelor de la 24 august și a atacului asupra Bucureștiului, precum și a încercuirii ulterioare a Grupului de luptă „Gerstenberg” la Otopeni, nu s-a ajuns la o comandă unitară a unităților de transmisiuni de aviație subordonate generalului-comandant al aviației militare germane din România. Urmările acestui fapt, precum și ale știrilor, în parte contradictorii, răspindite de postul de radio militar german, au fost neclaritătea asupra situației, iar de aici asupra acțiunii proprii și atitudinii ulterioare. În afară de aceasta, prezența unui numeros personal auxiliar feminin de transmisiuni de aviație s-a dovedit foarte paralizantă pentru puterea de decizie a unei părți a conducătorilor de unități. De aceea, cu ocazia manevrelor de retragere s-au produs parțial fenomene extrem de nedorente, ca de pildă atunci cînd unități capabile de luptă au dat curs, fără vreo contramăsură, cererilor românești de a-și preda nevătămatele aparatele și adăposturile și de a depune armele. Datorită puterii de decizie și curajului de răspundere ale conducătorilor de unități și comandanților, celei mai mari părți a unităților de transmisiuni de aviație angajate în spațiul românesc le-a reușit însă, uneori după lupte grele, să ajungă pe teritoriul ungăr, sîrb sau bulgar.

Unitățile de transmisiuni de aviație subordonate comandamentului floetei aeriene și Comandamentului general al Corpului I aerian au fost încadrate, în general, în marele marș pe traseul Focșani—Buzău—trecătoarea Buzău, cu excepția masei de detașamente de transmisiuni de aviație din zona frontului, care au fost înconjurate și nimicite împreună cu unitățile Armatei 6.

Unitățile de transmisiuni de aviație ale generalului-comandant al aviației militare germane în România aflate în spațiul românesc de nord-est au reușit, de asemenea, ca, prin Buzău—trecătoarea Buzău și cu pierderi în general reduse, să ajungă în teritoriul ungăr.

Unitățile de transmisiuni de aviație angajate pe lîngă Divizia 5 de artillerie antiaeriană au ieșit cu forță din Ploiești împreună cu divizia și au înregistrat procentual același număr de pierderi ca și unitățile de artillerie antiaeriană ale diviziei.

Unitățile de transmisiuni de aviație din spațiul București — în măsura în care n-au fost date peste cap de către români chiar în oraș, imediat după trădare — au fost încorporate aproape fără excepție Grupului de luptă „Gerstenberg/Stahel” ori au plecat în marș în direcția Buzău încă înainte de încercuirea Grupului de luptă „Stahel”, dar, după cîte se pare, au fost luate prizoniere în cursul drumului. Părți reduse, care au fost puse în marș încă la timp, au răzbit pînă la trecătoarea Buzău, în componența coloanei Harder sau în mici detașamente proprii.

Unitățile de transmisiuni de aviație din Dobrogea și din sud-estul României s-au retras, parte după ce și-au predat armele și aparatajul, în Bulgaria. Excepție de la aceasta face doar Regimentul 17 transmisiuni de aviație „România de est”, căruia i se ordonase de către șeful garnizoanei Fetești (7566) să-și predea poziția și apoi să se deplaseze la Fetești. După distrugerea, respectiv scoaterea din uz a tuturor aparatelor, compania, împreună cu personalul auxiliar feminin de transmisiuni de aviație, luînd cu sine toate armele și autovehiculele, s-a retras la Fetești. La ordinul comandantului german al garnizoanei, toate armele au trebuit să fie însă predate unor ofițeri români

la gara Bărăganu (75651). Acolo a avut loc îmbarcarea în vagoane de cale ferată, cu care se intenționa ajungerea în teritoriul german (trecind) prin Bulgaria și Serbia. La Cernavodă (8557) transportul a fost însă debărcat din vagoane, iar compania, împreună cu personalul auxiliar feminin de transmisiuni de aviație, a fost dusă în lagărul românesc de prizonieri aflat acolo.

Unitățile de transmisiuni de aviație din spațiul românesc de sud-vest s-au deplasat în general în Serbia, numai o mică parte în Bulgaria. Cu acest prilej Regimentul 250 transmisiuni de aviație de sub comanda maiorului Scholz a dat la Turnu Severin (2544) peste soldați germani (în rîndul cărora se aflau și militari de la comandatura aerodromului Craiova) aflați în luptă cu români. În loc să fi obținut prin forță, cu ajutorul armelor antiaeriene ușoare și prin propria superioritate numerică de atunci, trecerea în Serbia, comandantul de divizion, ținând seama de personalul auxiliar feminin de transmisiuni de aviație aflat cu sine, a ordonat încetarea luptei și predarea armamentului. Românii au încălcăt asigurarea dată în privința unei retrageri nestingherite și au luat prizonieri divizionul și personalul auxiliar feminin de transmisiuni de aviație.

4) Retragerea în marș a structurilor organizatorice de la sol în Ungaria

Deoarece nu au fost încă încheiate pînă în prezent cercetările despre rămînerea în spațiul românesc a unităților din structura de la sol, efectuate de un serviciu de investigare numit în acest scop, despre retragerea în marș a structurii de la sol din România nu poate fi dat decît un rezumat.

Potrivit cu acest (rezumat), unitățile din structura de la sol angajate în România de răsărit în spațiul Tecuci (7616)—Roman (6723) au scăpat peste Carpați, în Ungaria, cu unitățile Armatei 8.

O mare parte a unităților aflate la est de acest spațiu (Galați (8651)—Akkerman (0773)—Chișinău (8889)—Huși (8731)) au fost încercuite împreună cu unitățile Armatei 6 și nemicite. Resturi neinsemnante au fost distruse de către inamicul rus aflat în urmărire și care le-a depășit, atunci cînd au încercat să răzbească prin Galați la Buzău (6685).

Despre soarta structurii de la sol din Dobrogea vezi secțiunea D2.

Unitățile aflătoare în spațiul Focșani—Buzău s-au încadrat în marșul general prin trecătoarea Buzău și au atins numai cu puține pierderi vîrful Secuiului.

Eșaloanele de comandă ale aviației aflate la București au fost lichidate de români, fără vreo excepție, încă în noaptea de 23/24 august și în prima parte a zilei de 24 august. Față de forțele românești numeric cu mult mai mari, comandamentul aerodromului de la Roșiorii de Vede (4586) a îndeplinit cererea de predare a armelor și despre acesta nu se mai știe nimic din momentul plecării sale în direcție sudică, spre Dunăre.

Comandatura aerodromului Craiova (3568), lăud cu sine toate celelalte unități germane aflate în și în jurul Craiovei, a pornit în marș, în general, pe direcție vestică, dar a dat la Turnu Severin (2544) de puternice forțe românești, care le-au cerut să-și predea armele.

După ce comandantul aerodromului, care nu se simțea la înălțimea sarcinii sale, a predat comanda la doi căpitanii, s-a încercat străpungerea spre apus cu forța armelor. Într-un moment în care bătălia nu se desfășura defavorabil, a sosit — așa cum s-a mai relatat — Regimentul 250 transmisiuni

de aviație sub comanda maiorului Scholz, având tăria de circa un batalion, cu mai multe tunuri antiaeriene ușoare și circa 200 auxiliare feminine de transmisiuni de aviație. Sub motivul că la o continuare a luptei nu ar mai fi de reflectat din cauza prezenței celor 200 auxiliare feminine de transmisiuni de aviație, maiorul Scholz a ordonat și membrilor grupului de luptă al comandaturii aerodromului Craiova predarea armelor către români. Ca aproape prețutindeni, nici în acest caz români nu și-au ținut promisiunea referitoare la continuarea nestingherită a marșului și au luat prizoniere aceste unități împreună cu personalul auxiliar feminin de transmisiuni de aviație.

Unitățile structurii de la sol ale aviației aflate la nord de Carpați au fost în cea mai mare parte somate de români să părăsească România pe calea cea mai rapidă și au și făcut aceasta, lăsând cel mai adesea cu sine armele și aparatelor.

Numai despre două comenzi de aerodromuri, care se aflau în spațiul de la vest de Brașov, lipsesc orice știri de la 23 august începând.

Deși o încercare de a despresura aerodromul Arad, încercuit de români, prin acțiunea Regimentului de instrucție și de concentrare al Flotei 4 aeriene a reușit, totuși încă în ziua următoare, din cauza marii superiorități românești, mai cu seamă în armament greu, aerodromul Arad a trebuit să fie din nou cedat, iar regimentul de instrucție și concentrare să fie retras pe teritoriul ungar.

5) *Intrarea în luptă a Diviziei 15 artilerie antiaeriană*

La începerea marelui atac rusesc de la 20 august, unitățile Diviziei 15 artilerie antiaeriană (motorizată) erau dispuse astfel:

Regimentul 4 AA (motorizat) pentru apărarea AA a trupelor în spațiile de luptă Iași (7881) și Tîrgu Frumos (7871).

Regimentul 104 AA (motorizat) pentru apărarea aerodromurilor din apropierea frontului și a gărilor Românești (8766) și Adjud (7775).

Regimentul 12 AA (motorizat) pentru apărarea aerodromurilor în spațiul Siliștea (6683) — Focșani (7632), a instalațiilor portuare de la Constanța (8581) și a dispozitivelor de circulație de la Galați (8651).

Regimentul 133 AA (motorizat) pentru apărarea nodurilor de comunicații, a aerodromurilor și instalațiilor industriale de la Cluj (3727), Brașov (5644) și Arad (1772).

După pătrunderea rusească între Iași și Tîrgu Frumos, masa diviziei a rămas în componența Armatei 6, urmând mișcările de retragere ale acesteia. Doar unele părți (ale Diviziei 15 AA), aflate în componența Armatei 8, au ajuns luptând în spațiul ungar, trecând prin pasul Bicaz (5722) — Oituz (6776).

Părți din Regimentul 4 AA (motorizat) aflate în spațiul Iași și-au deschis prin luptă, pe la Bîrlad, calea de retragere, în spațiul Galați, dincolo de linia Siretului.

Divizioanele Regimentului 104 AA au ținut libere, pentru armata în retragere, în urma unor lupte grele, trecerile peste Prut de la Fălcu (8757), Leova (8752) și Cahul (8615) și, după ce fuseseră învăluite și încercuite de mai multe ori, s-au retras prin luptă dincolo de linia Siretului, spre a bloca trecerea de la Nănești (7639), după ce nimiciseră un număr mai mare de blindate inamice.

H/300, angajată *«în luptă»* pentru apărarea gării Românești, a fost nimicită de inamic după ce fusese învăluită și încercuită.

Regimentul 12 AA a apărat sectorul Galați—Focșani al Siretului și a dus greutatea principală în luptele de apărare a „fortificației” Focșani, deoarece în locul celor 3 divizii prevăzute pentru apărare erau disponibile doar 3 companii. Inamicul, care ataca pe flancuri mai ales cu o superioritate în infanterie, a pătruns în direcția principală *«a loviturii»* pe șoseaua Focșani—Buzău, după ce ocolise Focșanii. La Rimnicu Sărat și mai tîrziu la Buzău i-au fost opuse de fiecare dată baraje de foc AA, tot mai slab sprijinate de diferite unități ale armatei. Aceasta a dat posibilitatea de scurgere spre trecătoarea Buzău a coloanelor de autovehicule care se îngărmădeau pe șoseaua Focșani—Buzău.

Unitățile Diviziei 15 AA staționate pe linia Siretului, la Nănești și Galați, după ce s-au retras de pe linia Siretului, au fost zdrobite de inamicul puternic aflat în urmărire, pe cînd încercau să scape în direcția Buzău și grupurile rămase au fost nimicite în cursul marșului spre Bulgaria.

După pătrunderea unităților rusești de blindate prin frontul de apărare din fața Buzăului și căderea orașului însuși, unitățile Diviziei 15 AA, sprijinite doar de puține unități de alarmă, au interzis accesul pe șoseaua din trecătoarea Buzău.

După pierderea, prin încercuire și nimicire, a tuturor corpurilor Armatei 6 în spațiul de la nord de Siret și după zdrobirea forțelor rămase în timpul luptelor de degajare de la sud de Siret, Divizia 15 AA — condusă nemijlocit de comandamentul Flotei 4 aeriene și apoi, după formarea capului de pod Buzău, subordonată operativ Armatei 6 — a reprezentat singura divizie închegată și capabilă de luptă. Unitățile ei au fost reazemul hotărîtor și sprijinul principal în lupta dusă de resturile armatei, formate cu totul din 15 batalioane de alarmă.

În vreme ce masa Diviziei *«15 AA»* a făcut posibilă retragerea prin valea Buzăului, părți din Regimentul 133 AA, aflate sub ordinele comandantului și sprijinate doar de un regiment de poliție din auxiliari voluntari, au respins amenințarea care se profila din flanc, din spațiul Brașov, și au înlesnit prin aceasta retragerea resturilor armatei prin trecătoarea Buzău în spațiul ungar.

E) *Attitudinea românilor*

Trădarea a fost bine pregătită de către români, prin măsuri militare, în general doar în spațiile decisive și în nodurile de comunicație București—Ploiești—Brașov și trecătorile, cu excepția trecătorii Buzău. În mod evident ei *«români»* voiau ca prin tăierea oricărei aprovizionări să împiedice lupta trupelor germane de pe front și să obțină astfel indirect ca teatrul de război să se mute cît mai curînd din țara lor în alte spații.

În vreme ce interzicerea aprovizionării le-a reușit *«românilor»* pe deplin, paralizînd de pildă în întregime acțiunea aviației germane deja după puține zile, români n-au fost în stare să elimine de îndată rețeaua germană de transmisiuni.

Unitățile române, cu excepția celor pregătite încă în perspectiva trădării la București, Ploiești etc., cel mai adesea n-au avut la început o imagine limpă despre atitudinea lor față de unitățile germane. Pe front, unităților militare germane aflate în retragere nu li s-a pus în cale nici o piedică, ci, dimpotrivă, li s-a oferit și acordat adesea sprijin.

Și în spațiul Rîmnicu Sărat—Focșani, unde sosiseră, dintre unitățile române aflate în retragere, trei divizii capabile de luptă, românii s-au comportat liniștit față de unitățile germane. În general, despre unitățile de pe front se poate spune că toate erau animate doar de gîndul de a se putea reintoarce cît se poate de curind în localitățile lor de origine.

Față de trupele germane din vestul României și din spațiul de la nord de Carpați — mai ales unități și comandamente de aviație — atitudinea românilor a fost foarte variată. Aceste unități și subunități au fost în parte somate să plece cît mai repede posibil în teritoriul ungur, respectiv sîrbesc, îngăduindu-li-se fără vreo piedică să-și ia cu sine armele și aparatajul. În alte părți s-a cerut de mai multe ori predarea armeelor și apoi toți (militarii germani) au fost luati prizonieri, în pofida promisiunilor făcute în privința retragerii nestingherite. Românii au fost ajutați la aceasta de faptul că unitățile germane din spațiul românesc de apus au fost foarte curînd tăiate de eșaloanele lor superioare în ceea ce privește transmisiunile și fuseseră îndemnate, prin emisiunile optimiste deja amintite ale postului de radio militar, să credă în afirmațiile românești de prietenie, fiind prin aceasta înselați. În general, se poate spune că încă de la început românii au făcut cel mai adesea încercarea de a pune mâna pe echipamentul și armele germane, dar că aceasta a devenit acut și s-a rezolvat prin luptă abia după ce guvernul de trădare declarase război Germaniei.

Pe de altă parte este uimitoare necunoașterea de către cele mai multe eșaloane românești de comandă, militare și civile, a conținutului armistițiului încheiat, precum și a măsurilor care urmău să fie luate în continuare. Ofițerii zice-se bine informați prețindea că s-ar fi încheiat un acord cu rușii, care ar prevedea ca linie de demarcație sectorul Dunăre—Siret, de la vîrsarea Dunării prin Galați pînă la Focșani. Această linie nu ar urma să fie trecută de ruși. Ei (rușii) s-ar fi obligat în același timp să pună la dispoziția românilor 5 corpuși blindate sau mecanizate pentru recucerirea Transilvaniei. De aceea, de pildă, atunci cînd, la 25 august i-a sosit Divizia 9 române de infanterie, la Constanța, știrea că sovieticii ar fi trecut la sud de Dunăre pe la Tulcea (8682), ea a produs românilor mare consternare, deoarece se putea vedea că rusul nici nu se gîndeau să respecte pretinsa linie de demarcație. Românii nu aveau o imagine limpede nici asupra a ceea ce prevedea convenția de armistițiu în privința tratării forțelor armate germane. Opiniile erau divergente: o parte (dintre militarii români) era de părere că unităților germane să li se îngăduie libera retragere fără arme; o altă parte (susținea) că unitățile germane ar trebui luate prizoniere și predate rușilor. Într-adevăr, după ocuparea României de către ruși, cea mai mare parte a prizonierilor germani, inclusiv personalul auxiliar feminin german al Wehrmachtului, precum și soldații germani care au părăsit mai tîrziu spitalele, au fost predați rușilor de către români.

Atitudinea aviației militare române

Încă înainte cu cîțva timp de trădare s-a văzut că nu mai reușea aducerea în acțiune a celor două grupuri românești de vînătoare (Mc 109), subordonate comandantului german de vînătoare din sector pentru a apăra spațiul românesc din spate de atacurile anglo-americane. În trei zile diferite, cu ocazia unor mari atacuri anglo-americane asupra spațiului Ploiești, e drept că au decolat și vînătorii români împreună cu cele două grupuri germane

de vînătoare, dar ei fie că au ajuns prea tîrziu la *(locul de)* adunare, fie că au luat-o în altă direcție cu puțin înainte de atacul propriu-zis.

Acest comportament al grupurilor române de vînătoare, aflat în contradicție cu performanțele lor în acțiunile de mai înainte, a fost atât de evident, încit Comandamentul flotei aeriene n-a mai avut nici o îndoială în privința faptului că în acest sens exista un ordin la nivel înalt sau la cel mai înalt din partea română. Intervențiile generalului Gerstenberg la Ministerul Aerului român nu duseseră la nici o schimbare. Pentru a se asigura cu toate acestea o intervenție promîțătoare de rezultat a vînătorii române, căpitanul Șerbănescu, cel mai cunoscut pilot român de vînătoare, a fost însărcinat cu conducerea tuturor unităților române de vînătoare, iar cu ocazia unei întrevederi, care avusese loc mai înainte, se făcuse apel la onoarea sa de ofițer. Drept urmare, vînătorii români au atacat acum din nou. La scurt timp după aceea căpitanul Șerbănescu a căzut însă într-o luptă aeriană.

După ce armistițiul a devenit cunoscut, unitățile Corpului I român aerian s-au comportat cu desăvîrsire liniștit și *(au rămas)* în așteptare. Ade-se nu au opus vreo rezistență — cu toate că erau în superioritate numerică — punerii în siguranță a avioanelor lor de către echipașe germane (vezi secțiunea C.3.c.).

Încă și în dimineața lui 25 august comandanți români au solicitat Comandamentului flotei aeriene îngăduința de a se deplasa în spațiul românesc de apus, „deoarece rușii înaintează”.

Ciocniri între aviația germană și cea română s-au produs pentru prima oară în după-amiaza lui 24 august, cînd vînătorii români au intrat în luptă cu unitățile germane care atacau Bucureștiul (contralovitura, prin atacarea aerodromurilor românești din jurul Bucureștiului, vezi secțiunea C.3.a.).

Asupra unităților românești de aviație aflate la vest de linia București—Ploiești, flota aeriană n-a mai putut exercita nici o influență, deoarece puținile părți de la sol ale unităților proprii de vînătoare aflate în acest spațiu erau prea slabe — după cedarea unor grupe de luptă capabile pentru operațiunea Gerstenberg — spre a mai întreprinde vreun atac prin surprindere și mai ales fiindcă nu puteau opune nici un fel de arme grele unităților AA românești aflate pe aceste aerodromuri.

Plecarea în marș a Wehrmachtului german prin valea Buzăului n-a fost tulburată de către aviația română.

Abia la începutul lui septembrie, în luptele din jurul Clujului, au apărut pentru prima oară din nou unități românești de aviație *(echipașe)* cu avioane germane Ju 88, He 111, Hs 129, Ju 87 și Me 109 cu semne de recunoaștere românești. La acea vreme ele se mai aflau tot sub comanda generalului Ionescu, căruia — potrivit unei radiogramme rusești captate — i s-a exprimat într-o situație o recunoaștere deosebită pentru acțiunea eficientă a escadrilei românești înzestrată cu aparate Hs 129.

Atitudinea unităților românești de artillerie antiaeriană

Despre atitudinea unităților AA românești din spațiul București și Ploiești, vezi secțiunile corespunzătoare despre propriul *(nostru)* atac asupra Bucureștiului și lupta Diviziei 5 AA.

Dintre celelalte unități AA românești, un divizion de la Mizil a fost dezarmat de trupele germane din cauza atitudinii sale dușmanoase și a fost pregătită luarea unor măsuri împotriva altui divizion care acționa pentru apărarea aerodromului Buzău și care trăsese asupra unor avioane ger-

mane în vreme ce aterizau, dar *(aceste măsuri)* n-au fost aplicate, fiindcă generalul-comandant al Corpului I aerian român, care își avea punctul de comandă în imediata apropiere a acestui divizion, se rugase să se renunțe la o dezarmare, deoarece va da divizionului român ordinul cel mai sever de interzicere a focului.

F) Pierderi în personal și în materiale

1) Personal :

aviația militară (personal la sol) :

circa 125 ofițeri, funcționari, subofițeri și soldați căzuți ori dispăruți.

Structura aviatică terestră :

circa 4 500 ofițeri, funcționari, subofițeri și soldați căzuți sau dispăruți.

Artilleria antiaeriană :

Divizia 15 AA : 15 ofițeri și funcționari } căzuți
308 subofițeri și soldați }

35 ofițeri și funcționari } dispăruți
207 subofițeri și funcționari }

Divizia 5 AA, inclusiv unitățile de apărare antiaeriană aflate în spațiul Ploiești și unitățile de proiectoare din jurul Bucureștiului:

circa 8 000 ofițeri, funcționari, subofițeri și soldați căzuți sau dispăruți.

Unități de transmisiuni de aviație :

17 ofițeri și funcționari
40 subofițeri și militari
6 auxiliare feminine de transmisiuni } căzuți

110 ofițeri și funcționari
2 400 subofițeri și militari
371 auxiliare feminine de transmisiuni } dispăruți

Pierderile totale de personal ale Flotei 4 aeriene sunt prin urmare de circa 16 130 ofițeri, funcționari, subofițeri, soldați și auxiliare feminine de transmisiuni.

2) Material :

Aviația militară :

Pierde circa 1/3 din aparatură, înzestrare și autovehicule, parte datorită lipsei capacitatei de transport, parte în timpul marșului, prin intervenția inamicului sau prin rechiziționarea capacitatei de transport pentru răniți.

Structura aviatică terestră :

Unitățile aflate în spațiul Bacău (6749) — Roman (6723) — Bacău — Tecuci și în jurul Aradului au pierdut circa jumătate din întreaga înzestrare, aparataj și autovehicule.

Unitățile structurii aviatice terestre aflate în restul spațiului românesc — în măsura în care au reușit să scape cumva din România — au ajuns în liniile proprii doar ca simple persoane izolate, în parte chiar fără arme.

În detaliu, au fost pierdute:

a) *Intreprinderi de reparație:*

3 secții complete de șantier cu 10 trenuri autonome suplimentare, <cu> personal și materiale (cca 600 oameni);
1 secție de șantier cu 4 trenuri autonome, <cu> materiale;
1 atelier de reparații pentru aparate de sol ale aviației, <cu> personal și materiale (cca 30 oameni);
1 întreprindere de reparații pe front (celule), <cu> materiale;
2 întreprinderi de reparații pe front (motoare), <cu> materiale și personal;
1 grup de construcții de aparate (arme, elice, ceasuri, instrumente);
1 întreprindere de reparaturi pe front pentru aparate de transmisii, <cu> materiale și personal.

b) *Servicii de aprovizionare:*

1 parc auxiliar de aviație, <cu> personal și materiale;
1 Fl. Gast (stabil), <cu> personal și materiale;
2 Fl. Gasten (mobile), <cu> materiale;

Cite o instalație de producere a oxigenului și a acetilenei.

c) *Avioane:*

aa) lăsate în urmă de unitățile germane:	41 bucăți
bb) bune de reparat în atelierele de reparație:	243 bucăți
cc) avioane de captură	92 bucăți
	<hr/>
	376 bucăți

d) *Motoare de avion:*

aa) motoare noi de avion:	1 337 bucăți
bb) din avioanele deteriorate:	86 bucăți
cc) motoare bune de reparat la întreprinderile de reparații de pe front:	circa 300 bucăți
	<hr/>
	1 723 bucăți

Artillerie antiaeriană:

Divizia 15 AA:

122	8,8 cm AA
51	3,7 cm AA
153	2 cm AA
26	2 cm AA cu patru țevi
76	60 cm proiectoare
15	aparate de comandă <a focului>
4	aparate auxiliare de comandă <a focului>
4	mitraliere (AA)
21	telemetre de 4 m

Divizia 5 AA :

- 24 tunuri de 12,8 cm
- 42 tunuri de 10,5 cm
- 101 tunuri de 8,8 cm
- 72 tunuri de 3,7 cm
- 191 tunuri de 2 cm
- 48 tunuri de 2 cm, cu patru țevi
- 65 proiectoare de 200 cm
- 148 proiectoare de 150 cm
- 91 proiectoare de 60 cm
- 158 stații de ochire tunuri
- 35 aparate de comandă (a focului)
- 4 aparate auxiliare de comandă (a focului)
- 43 telemetre de 4 m
- 26 baraje aeriene de 200 m³
- 68 baraje de 77 m³

Generalul-comandant al aviației militare germane din România :

- 12 tunuri de 8,8 cm 37
- 112 tunuri de 2 cm
- 4 aparate auxiliare de comandă (a focului)
- 3 telemetre de 4 m
- 1 mitralieră 39 T.D.
- 38 baraje de 200 m³

Aparataj de captură :

- 4 tunuri de 8,5/8,8 cm mod. 39 (r)
- 36 tunuri de 7,5 cm (f)
- 6 aparate de comandă Prec. mod. (f)
- 8 telemetre 4 m R. Sem. ac. (f)

La punctele de aprovizionare din spațiul românesc :

- 20 tunuri de 10,5 cm (o)
- 1 tun de 10,5 cm (fa)
- 2 tunuri de 8,8 cm 18 (fa)
- 12 tunuri de 8,8 cm 37 (fa)
- 14 țevi de 8,8 cm
- 1 tun de 2 cm 30
- 5 tunuri de 20 cm 38
- 3 arme de 2 cm 30
- 15 arme de 2 cm 38
- 10 arme de 3,7 cm
- 2 tunuri de 3,7 cm 37
- 26 proiectoare de 200 cm (fa)
- 25 seturi pentru aparate 125 V
- 1 proiectoare de 150 cm
- 1 set pentru aparate 110 V
- 24 proiectoare de 60 cm (o)
- 20 seturi pentru aparate 85 V
- 13 stații de ochire tunuri
- 5 aparate de comandă (a focului) 36

- 3 aparate de comandă *(a focului)* 40, Ug. 37 Ball. 10,5 cm
 18 aparate de comandă *(a focului)* 40, Ug. 37 Ball. 8,8 cm
 7 aparate auxiliare de comandă *(a focului)* 35
 6 aparate auxiliare de comandă *(a focului)* 35/37
 1 telemetru de 4 m R(H) 34/36
 24 telemetre de 4 m R 40
 4 telemetre de 1,5 cm
 1 remorcă specială 52
 2 remorci speciale 53
 8 remorci speciale 201
 3 remorci speciale 202

Trupele de transmisiuni de aviație

Din totalul de	35	FREYA	42	WR	6	EGON	13	WA	4	WC
au fost distruse conform instrucțiunilor	20		26		3		10		2	
au fost distruse insuficient		7		10		1		1		1
soartă necunoscută		5		4		1				1
au rămas nedistruse						1				
au fost salvate părțile constitutive		3		2				2		

În afară de acestea au mai fost:

- distrusă 1 MEK 8
- distruse 2 mitraliere 15
- distrusă o stație de emisie de mică putere
- nu se știe de soarta a 5 stațiilor de emisie de mică putere
- a fost lăsată în urmă nedistrusă o stație de emisie de mică putere.

Toate stațiile de radiolocație de însoțire a țintei aparținând divizionului 81 transmisiuni de aviație se pare că au fost aruncate în aer.

Pierderi în autovehicule: 450 vehicule.

6 februarie 1945
 Pentru Comandamentul
 flotei aeriene,
 Șeful statului major,
 General-major Schulz.

Se distribuie la:

- Comandamentul suprem al flotei aeriene,
 Secția operații din statul major de conducere.....ex. 1
 Comandamentul suprem al flotei aeriene,
 Secția informații despre inamic din statul major de conducere.....ex. 2
 Comandamentul flotei aeriene,
 Secția 8 din statul major.....ex. 3
 Secția operații aeriene (concept).....ex. 4
 În rezervăex. 5-7

1945 februarie 10—11. Apel al Frontului Plugarilor adresat țărănilor pentru înfăptuirea reformei agrare și formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

Frați plugari !

Voi munciți din greu ca să faceți să rodească pămîntul moșieresc, dar voi nu sănțeți stăpînii lui.

Ascultați plugari din toate colțurile țării:

A sunat ceasul ca ogorul pe care îl munciți să fie al vostru, nu al moșierilor.

Așa gîndiți voi cu toții; așa cugetă feciorii voștri care luptă acum pe front contra nemîilor haini; așa gîndesc feciorii voștri care sunt prizonieri de război în Rusia Sovietică. Ei blestemă pe trădătorul de neam Ion Antonescu și fasciștii lui, care i-au trimis să lupte împotriva poporului sovietic, vecinul și prietenul nostru.

Pămîntul trebuie să fie al vostru, al țărănilor și nu al moșierilor !

Așa gîndim noi toți din Frontul Plugarilor. La fel ca noi gîndesc și toți patrioții uniți cu noi în Frontul Național-Democrat.

Noi, toți uniți, sănsem mulți, sănsem puternici.

Gîndiți-vă că numai sindicalele muncitorilor de la orașe numără 750 000 de membri, trei sferturi de milion de frați ai voștri, muncitori din uzine, fabrici și mine, fac și ei parte din Frontul Național-Democrat. La congresul pe care l-au ținut în parlamentul țării în București, la sfîrșitul lunii ianuarie a.c., reprezentanții muncitorimii române s-au legat să ajute din răsputeri pe frații lor de pe ogoare.

Sutele și sutele de mii de patrioți — muncitori, țărani, ingineri, agronomi, profesori, preoți, medici, meseriași, funcționari — care alcătuiesc Frontul Național-Democrat au hotărît:

Reforma agrară trebuie imediat înfăptuită !

Înfăptuitorii ei trebuie să fiți voi, plugarii, ajutați și sprijiniți de toți acei care vor binele țării.

Țărani și țărânce !

De la guvernul care este acum la putere, voi nu aveți nimic bun de așteptat, căci în acest guvern cei mai mulți miniștri — trimiși acolo de conducele Partidelor Național-Țărănesc și Liberal — nu vor ca voi să fiți împroprietăriți.

Se apropie timpul însămîntărilor de primăvară. Voi vreți să faceți însămîntările pe pămîntul vostru.

Nu avem timp de pierdut. Treceți imediat la lucru !

Aveți comitetele voastre sătești ale Frontului Plugarilor. Strîngeți-vă cu toții și dați însărcinare comitetelor voastre:

a) să alcătuiască tabel de plugarii fără pămînt și cu pămînt puțin, pentru ca fiecăruia să i se dea în stăpînire lotul cuvenit;

b) să afle cât pămînt moșieresc se găsește în cuprinsul comunei;

c) să vegheze ca inventarul agricol al moșilor să nu fie înstrăinat, stricat sau dosit, pentru că de el va avea nevoie țărăniminea împroprietărită, pentru muncile cîmpului.

Împărtirea pămîntului nu se va face de către comisiile moșierilor și cei care îi apără. Comitetele plugărești trebuie să facă ele împărtirea pămîntului.

Iată cum a hotărît Frontul Național-Democrat să fie însăptuită reforma agrară:

1. Să fie confiscate pămînturile criminalilor de război, ale moșierilor plecați cu nemții și ale celor care sabotează lucrările cîmpului și moșile lor.

2. Să fie confiscat pămîntul ce depășește 50 ha al celor laiți moșieri.

3. Cu pămînturile confiscate se vor împroprietări țărani fără pămînt și cu pămînt puțin. La împroprietărire, comitetele sătești ale Frontului Plugarilor vor avea o grijă deosebită pentru ostașii plecați pe front, pentru invalizi, pentru familiile lor, pentru văduvele și orfanii ostașilor căzuți.

4. Din pămînturile confiscate, statul va constitui un fond de rezervă, de cinci la sută. Din acest fond el va împroprietări țărani din regiunile fără pămînt.

5. Pămînturile mănăstirești și bisericești nu se vor confisca.

6. Prețul pămîntului confiscat și dat țărănilor se fixează la o sumă egală cu valoarea recoltei pe un an. Plata se va face statului în 10 rate anuale.

Frații plugari!

Toți patrioții din România luptă pentru însăcunarea la cîrma țării a unui guvern al F.N.D. (Frontul Național-Democrat).

Guvernul Frontului Național-Democrat va consfinții prin lege lucrările de confiscare a moșilor și de împroprietărire a țărănilor.

Pentru ca țărăniminea să poată căpăta cît mai mult rod pe ogorul pe care îl muncește, ea trebuie să fie ajutată de către stat.

Statul cîrmuit de guvernul Frontului Național-Democrat va crea centre de mașini agricole (tractoare, pluguri, semănători, treierătoare). Mașinile vor fi închiriate țărănilor pe un preț mic.

Guvernul Frontului Național-Democrat va face totul pentru ca țara să ia parte cu avînt la războiul de nimicire a Germaniei fasciste. Astfel va avea și România mai repede pace.

Guvernul F.N.D. va stîrpi buruiana ucigătoare a fascismului din țară, pentru ca poporul român liber să-și poată reclădi și să facă să crească gospodăria bogată a țării noastre.

El va duce o politică de prietenie cu popoarele conlocuitoare, ceea ce va readuce țării Transilvania de nord.

Prin politica democrată a guvernului Frontului Național-Democrat, popoarele Uniunii Sovietice se vor convinge că România a părăsit pentru totdeauna vechea politică criminală de dușmănie față de Rusia Sovietică.

Prietenia pe care o vom cîștiga și merita din partea Uniunii Sovietice, va avea ca rezultate imediate:

a. încuviințarea de către guvernul Uniunii Sovietice ca frații, soții și copiii noștri prizonieri de război în Uniunea Sovietică să se întoarcă imediat acasă;

b. posibilitatea de a importa din Uniunea Sovietică tractoare, mașini agricole, bumbac și altele.

Soarta voastră este în mânile voastre.

Strângeți-vă rîndurile, adunați-vă puterile, înfăptuiți imediat reforma agrară.

Laolaltă cu muncitorii de la orașe, cu ostașii de pe front și din cazărmă, cu învățătorii, preoții, ofițerii și cătărarii democrați luptați pentru un guvern al Frontului Național-Democrat.

Comitetul Central
al Frontului Plugarilor

■ „România liberă”, an III, nr. 864 din 11 februarie 1945, p. 3.

1165

1945 februarie 11. Cuvîntare ținută de președintele Consiliului de Miniștri, general Nicolae Rădescu, cu privire la politica internă și externă a guvernului, la întrunirea din sala „Aro“.

Declarațiunile făcute de dl general de corp de armată
N. Rădescu, președintele Consiliului de Miniștri

Chemarea pe care am adresat-o populației Capitalei a avut darul să stîrnească unele obiecțuni.

S-au făcut chiar sugestii cărora, dacă ar fi fost să le dau urmăre, ar fi trebuit să renunț la ea.

Am socotit însă că sănătatea și îndreptățitul să rămîn la punctul meu de vedere pentru cele două motive pe care le expun mai departe.

În primul rînd, nefiind om de partid, iar din guvern făcînd parte mai multe grupări politice care dispun de ziare proprii, avînd totodată posibilitatea să-și exprime părerile în adunări la care eu nu pot să iau parte, ar urma ca eu să n-am putință niciodată să-mi spun gîndul.

Pe de altă parte, ca democrat convins, socotesc că în nici un fel n-aș putea face mai bine dovada spiritului democratic de care sunt adînc pătruns, decît prezentîndu-mă, din cînd în cînd, în fața poporului căruia, după ce îi voi fi înfățișat și lămurit starea de lucruri din țară, să-i cer părerea asupra activității mele, rămînînd ca apoi să-mi dea aprobarea sau să-mi arate neîncrederea sa.

Un asemenea procedeu e cu atît mai necesar cu cît deocamdată nu există un parlament căruia guvernul să-i expună activitatea sau judecata.

Negreșit, nu am nici pe departe gîndul să polemizez cu cineva; îmi rezerv însă dreptul să-mi expun părerile cu același drept pe care-l are orice cetățean.

Din chiar momentul în care Majestatea sa regele a binevoit să-mi încredințeze frînele conducerii țării, am declarat în mod hotărît că punctele de temei ale politicii guvernului prezidat de mine sunt următoarele:

1. Continuarea războiului, cu toată puterea, alături de Aliați, pînă la totala înfrîngere a hitlerismului.

148

2. Îndeplinirea cu loialitate și fără șovăire a clauzelor armistițiului încheiat cu Puterile Aliate.

3. Păstrarea ordinii, pentru ca să putem munci cu toții în liniște și cît mai intens în scopul de a mări producția și a putea face față astfel îndatoririlor contractate prin armistițiul încheiat.

Pentru realizarea acestor țeluri am luptat fără preget, necruțind nici trudă, nici odihnă. Și ținând seamă de împrejurările atât de grele prin care trecem, aș putea afirma că rezultatele obținute pot fi considerate satisfăcătoare. Evident, sănătatea de făcut, dar, repet, în condițiunile excepțional de grele în care ne găsim, nu știu dacă s-ar putea cere mai mult.

Dacă totuși se găsesc glasuri care să cîrtească, care să încerce să discrediteze necontentit sforțările supraomenești ce se fac pentru ca lucrurile să meargă cît mai bine și care să aducă, la fine, învinuiri acelor asupra căror apasă povara îndrumării treburilor, nu este lucru de mirare.

Patimile politice au fost totdeauna, la noi, în mare cinste și nici acum nu sunt altfel. Acum, ca totdeauna, sunt ambiții care nu se pot stăpini iar cei care sunt stăpiniți de ele nu-și găsesc astămpăr; se zvîrcolește și încearcă, chiar cu prețul îngemunchierii țării, să și le satisfacă. Sunt apoi oameni căror le convine haosul, fiindcă în haos oricine își găsește loc de uneltit.

Înfățișind astfel lucrurile, nu mă gîndesc să alunec pe panta polemicii, fiindcă nu acesta este rostul meu aici. Pentru restabilirea adevărului însă, trebuie să arăt starea de lucruri în adevărata ei lumină.

Negreșit, nimeni nu tagăduiește că totul nu merge așa cum fiecare ar dori, că sunt lipsuri, că se fac greșeli etc. Eu sunt cel dintîi care să recunoșc toate acestea. Unde mă despart însă, cu totul, de cei care și fac un crez din a găsi numai rău în tot ce se face și care aruncă tot felul de învinuiri absurde, este acolo unde, cu bunăstîință, se insinuează că pretutindeni nu-i decît rea-voință, sabotaj, rea-credință; că toți cei aflați în locuri de răspundere sunt naziști, fasciști, hitleriști și tot felul de alte lighioane. Cuvințe ajunse de un banal ridicol la auzul căror fiecare zîmbește cînd nu se indignează.

N-ar fi prea mare pagubă dacă de pe urma acestei insinuări josnice n-ar rămîne decît zîmbetul sau indignarea. Din nenorocire, ele pricinuiesc un rău adînc, de care, dacă cei în drept și-ar da seama, ar trebui să se cutremure.

Ca unul care știu la ce car greu trag, care de mai bine de două luni nu mă dau înlături de la nici un fel de trudă iar odihnă nu mai am, aș putea să nu iau în seamă cum latră cîinii. Dar sufletul îmi este copleșit de durere cînd mă gîndesc la răul care se face țării.

Ca să satisfacem cerințele ce decurg din armistițiul, întîmpinăm adeseori greutăți neînchipuite, din pricina lipsurilor complete în unele compartimente, ceea ce provoacă uneori neajunsuri în execuție. Dat fiind că tulburătorii de abia așteaptă să arunce totul pe seama sabotajului, hitlerismului etc., nu sunt în drept Aliatii să credă că într-adevăr este rea-credință acolo unde în realitate nu este decît lipsă de mijloace?

Se vor fi găsind și cîțiva mărunți nemernici care să caute să încurce lucrurile, dar de acolo pînă la a face din miniștri sabotori reaționari, îndrăzneați depășește măsura.

Cum am mai spus, o astfel de campanie veninoasă, dusă cu atită înverșunare, nu este fără înțeles.

În politica țării, calomnia a jucat totdeauna un rol de frunte. Dar dacă altădată calomniile, de la un partid politic la altul, puteau atinge numai pe cei vizăți, azi ele se răsfrîng asupra țării și consecințele pot fi incalculabile.

Iată de ce mă cred în drept să cer să înceteze acest vătămător sistem de luptă politică. Tot aşa cum mă simt dator și protestez împotriva învinuirilor ce se aruncă asupra colaboratorilor mei. Nici unui ministru nu i se poate arunca epitetul de sabotor sau reaționar. Stăruiesc asupra acestui fapt fiindcă ar fi dureros și pagubitor ca aliaților noștri să le rămînă o îndoială asupra bunelor intenții ale membrilor guvernului.

Ar putea cineva crede că eu, care mi-am făcut un punct de onoare din îndeplinirea riguroasă a condițiunilor armistițiului și un rol principal al politicii mele din apropierea cît mai strînsă de Rusia Sovietică, mi-ăs îngădui să stau alături de colegi asupra cărora ar putea să planeze învinuiri atât de grave?

Și fiindcă este vorba de o stare de lucruri căreia trebuie să i se pună capăt, socotesc necesar să risipesc și unele învinuiri aruncate asupra unora dintre membrii guvernului.

Vreau să vorbesc despre chestiunea criminalilor de război și a vinovaților de dezastrul țării. Personal, am pus toată străduința ca această chestiune spinoasă să fie terminată cît mai grabnic posibil. În acest scop, a fost numită o comisie interministerială compusă din delegați ai tuturor grupărilor din guvern, sub președinția vicepreședintelui Consiliului de Miniștri, care să întocmească tabelele de vinovați. O dată întocmite, listele au fost aduse în discuție Consiliului de Miniștri, care le-a aprobat în unanimitate.

Acesta a fost felul în care s-a lucrat. Dacă ar fi atunci să se găsească cuiva vreo vină, poate fi aruncată aceasta asupra uneia sau alteia dintre grupări? Iar dacă se procedează totuși astfel, este procedeul obiectiv și elegant?

În fine, dacă întimplător vor fi rămași vinovați în afara listelor, Consiliul de Miniștri neavînd posibilitatea să-i cunoască pe toți, acuzatorii publici și vor putea introduce în cauză. În nici un caz, vina nu poate fi aruncată numai asupra unora dintre miniștri.

Mărunte interese politice au împins și la atacuri cărora nu li se poate găsi nici justificare, nici scuză.

O altă chestiune, pe care mă socotesc dator să o expun în fața domniilor voastre, spre a fi judecată, este aceea a încălcării unor libertăți de care fiecare are dreptul, în cadrul legilor, să se bucure. Este vorba de dreptul la exprimarea gîndirii prin scris, de care nimeni, într-un regim democrat, nu trebuie să nu poate să fie lipsit.

În această privință, eu mi-am spus cuvîntul cînd am luat contact cu presa, imediat după alcătuirea guvernului, cînd m-am declarat partizan hotărît al celei mai largi libertăți a presei, cu o singură rezervă: să se păstreze în scris o formă demnă și civilizată.

Sînt nevoit să constat, cu părere de rău, că o parte a ziariștilor nescotesc sfatul meu, dar ei să fie siguri că făcînd astfel n-au nimic de cîștigat. Atacurile dintr-o parte a presei îmbracă o formă de o violență rară și de o ținută care nu este de natură să sporească prestigiul acestei instituții chemată să îndeplinească în viața statului un rol de o covîrșitoare importanță. Dacă tinerii care fac acum ucenicie, fiindcă aceștia sănt cei mai porniți la violență, în loc să-și întoarcă privirea spre felul de a scrie al famosului Șeicaru, ar

lăua pildă de la ziariști de rasă și mai vîrstnici, care conduc marile cotidiene, n-ar avea nimic de pierdut.

Dar să revin la libertatea scrisului. S-a întîmplat în cursul săptămînii trecute un fapt cu totul îngrijorător. Cîțiva lucrători tipografi au găsit cu cale să-și ia dreptul, cu de la ei putere, să se transforme în cenzori ai scrisului. Nu numai că au refuzat imprimarea unor comunicate care nu corespundeau părerilor lor politice, dar au decretat, pur și simplu, suspendarea apariției unui ziar. S-ar părea de necrezut și totuși, din nenorocire, este tot ce poate fi mai adevărat. Își poate găsi aprobarea un asemenea fapt în mintea vreunui om în adevăr înțelept? Unde s-ar ajunge dacă în fiecare ramură de activitate muncitorii ar proceda la fel?

Muncitorimea se socotește doar democrată; vorbește numai în numele democrației în orice împrejurare. Și tocmai ea să suprime atributul cel mai de seamă al democrației: libertatea? Cum rămîne cu dictatura și cu răsimul? Care este deosebirea între ce se făcea sub regimul lui Antonescu cînd nu se scrisă decît din ordin și ce fac unii muncitori acum?

Rămîne o speranță: fapta lucrătorilor tipografi n-a găsit aprobare nicăieri, nici chiar la majoritatea camarazilor lor, care mi-au declarat că nu este vorba decît de niște răzvrătiți. Nădăduiesc că gestul nu se va mai repeta și profit de prilej să fac, din nou, apel la muncitori să rămînă pe calea dreaptă a datoriei și să dea în aceste vremuri tot sprijinul așteptat de la ei.

Mi-au cerut, cu stăruință, o lege a sindicatelor. Le-a fost dată. Sindicalele sunt intitulate însă profesionale, nu politice. Să se ocupe deci cît mai puțin de politică și cît mai mult de treabă. Numai așa vor fi de folos și țării și lor însăși. Orice agitație trebuie să înceteze, fiindcă altfel se pune în primejdie însăși ființa țării. Pentru satisfacere de ambiții politice, este criminal să se împingă întreg neamul la pierzanie. Nu ne putem apăra împotriva nenorocirilor care ne pîndesc decît prin solidaritate, printr-o conlucrare a tuturor. Unirea tuturor într-un mănușchi, fără considerații de ordin politic, este singurul nostru mijloc de salvare. Pentru certuri, pentru ciocniri de ideologii, pentru răsuieri va fi destulă vreme mai tîrziu. Deocamdată nu este loc decît pentru unire, liniște și muncă. Este lozinca ce trebuie săpată cu litere de foc în toate sufletele.

Aventurile politice trebuie să ia sfîrșit. Vedem și simțim în tot momentul ce a suferit țara de pe urma politiciei de aventură. Toți cei ce sunt buni români și cu mintea sănătoasă trebuie să se ridice cu putere împotriva oricărei agitații, din orice parte ar veni.

În ce mă privește, afirm din nou că atîț timp cît frînele guvernării vor fi în mîinile mele voi apăra, cu orice preț, liniștea și ordinea în țară, nu cu gîndul de a asupri pe cineva, ci numai fiindcă am convingerea că este singura cale de urmat.

Am dat, cred, dovada, în cele două luni și ceva de guvernare, că n-am nici un fel de preferință pentru vreuna din grupările politice; am fost de o imparțialitate, de o obiectivitate mai presus de orice bănuială. Așa fiind, cînd îmi afirm punctul de vedere pe care eu îl socotesc ca fiind cel mai potrivit cu situația de azi a țării, nimeni n-are să se teamă de nimic, dacă pășește pe drumul drept.

Acum o altă chestiune asupra căreia d-voastră aveți să vă spuneți cuvințul. Este vorba de reforma agrară. Nu voi intra în consideraționi de amănunt în ce privește felul în care să fie soluționată. După părerea mea, ceea ce inte-

rezearză în clipa de față este alegerea momentului cel mai prielnic pentru înfăptuirea ei. Din căntărirea cu multă grijă a tuturor motivelor pentru și contra, eu am ajuns la convingerea că nu numai că acum nu este momentul ce trebuie ales, dar că pășindu-se acum la înfăptuire s-ar face o greșală cu urmări dintre cele mai rele.

Mă voi explica.

Repetând un lucru pe care l-am spus de mai multe ori — dar trebuie să-l repet —, principala noastră grijă trebuie să fie astăzi sporirea producției. S-ar ajunge la acest scop printr-o împărțire a pământului? Dimpotrivă: Toți plugarii, mari și mici, ar intra într-o adâncă agitație; cei mari nu și-ar mai lucra pământul, cei mici s-ar găsi în fierberea așteptării de a li se da. Pământul ar rămâne o parte nelucrat, iar alta prost muncită, din care pricină producția nu numai că n-ar fi sporită, dar ar scădea. Să nu uităm că după trecuta expropriere, o bună parte a pământului dat sătenilor a rămas pîrloagă ani de zile.

Și să nu uităm și altceva. În toamna trecută nu s-a însămînat decât circa o treime din ceea ce fusese programat. Se poate să nu ne gîndim la ce ne așteaptă dacă însămîntările de primăvară nu vor fi făcute în măsura în care trebuie? Pe de o parte nu vom putea da, în contul armistițiului, ceea ce avem de dat, iar pe de alta, ne-ar pîndi o foamete cumplită.

Dar este un alt argument de o covîrșitoare importanță.

Noi ne găsim în plin război și vrem să-l ducem alături de Aliați, *pînă la victorie*. Luptătorii de pe front sunt acei care trebuie să aibă dreptul de întîietate la împărțeală. Se gîndesc partizanii reformei imediate la starea sufletească în care se vor găsi ostașii cînd vor ști că, în vreme ce ei își varsă sângele departe de țară, ai lor, cei de acasă, pot să rămînă fără pămînt? Cît de adevărat este că dreptatea stă de partea mea o confirmă rapoarte sosite ieri chiar la Marele Stat Major și prin care se arată că ostașii cer amînarea reformei pînă la înapoierea lor (dl general Rădescu citește următorul raport al Marelui Stat Major).

„Am onoarea a supune cunoștinței Domniei voastre următoarele:

Din informațiile sosite de pe front, cu privire la starea de spirit a unităților, se raportează că domnește o mare îngrijorare în rîndurile trupei, produsă de publicitatea care se face prin presă asupra viitoarei reforme agrare și diverse declarării care susțin că reforma agrară trebuie făcută imediat. Ostașii cred că cei rămași acasă vor beneficia în detrimentul lor și se tem că lipsind nu-și vor putea valorifica drepturile.

Îngrijorarea și comentariile trupei sunt cu atît mai îndreptățite, cu cît marea majoritate a ostașilor aflați în linia întii sunt țărani. Ei cer ca, ținind seama de sforțările și sacrificiile pe care le fac pe front, să fie cei dintii care să aibă dreptul la împroprietărire. Ei se tem că beneficiarii împroprietăririi să nu fie cei rămași în interior și mobilizați pentru lucru.

Pentru calmarea acestei stări de spirit, este necesar să se dea asigurări din partea guvernului, prin presă și radio, că dorința ostașilor va fi ținută în seamă.

Față de situația gravă semnalată, Marele Stat Major roagă să binevoiți a aviza dacă nu este nimerit ca problema împroprietăririi, care are repercusiuni asupra moralului trupelor tocmai în momentul cînd ele sunt chemate să dea cel mai mare efort de război, să fie studiată și tratată astfel, încît să nu constituie pentru ostașii de pe front o nouă îngrijorare“.

Concluzia firească este deci că reforma agrară nu poate și nu trebuie să fie înfăptuită decât după închiderea războiului.

Mai săn, în sfîrșit, două chestiuni asupra cărora mă cred dator să-mi spun cuvîntul.

Se pretinde, în anumite cercuri, că dacă nu ni s-a acordat pînă acum cobeligeranță și nici intrarea în Ardealul de nord este din pricină că în fruntea guvernului nu se găsesc personalități care să se bucure de încrederea Aliașilor. Este dureros ca și chestiuni de o astfel de importanță să fie coborîte în rîndul combinațiilor de meschin ordin politic.

Cobeligeranța, atunci cînd ne va fi dată, nu va fi un dar făcut pe temeiul unei simpatii personale. Ea va fi acordată fiindcă aportul nostru militar recunoscut de o deosebită importanță și vitejia armatei noastre vor fi făcut să o merităm; iar intrarea în Ardealul de nord fiind un drept al nostru de nimeni contestat este ridicol să se vorbească de ea ca de o favoare ce s-ar face vreunuiu dintre noi. Dar ce nu e în stare să inventeze imaginația unor oameni?

Expunerea pe care v-am făcut-o a fost, negreșit, sumară, totuși destul de lămurită spre a vă da seama de greutățile mari cărora guvernul trebuie să le facă față și în particular, de cele pe care le întîmpin eu. În ce mă privește, oricît de apăsătoare mi-ar fi povara, oricît de istovitoare munca, nu mă voi lăsa învins atît timp cît Dumnezeu îmi va păstra puterea de rezistență.

Am de cerut de la toți două lucruri:

1. Înțelegere în ceea ce privește greutatea — uneori chiar imposibilitatea — înlăturării tuturor lipsurilor de care fiecare din d-voastră se lovește la fiecare pas. Oricîtă bunăvoieamă pune și eu și colaboratorii mei, situația este în anumite cazuri de așa fel, încînă nu i se poate găsi soluția.

2. Cumințenie, păstrarea celei mai desăvîrșite ordini și liniști și înămare la muncă grea și spornică, acestea constituind singurul mijloc ca să nu alunecăm pe povîrnișul prăbușirii. *Și asupra acestui punct fin să accentuez că sunt în deplin acord cu Aliașii noștri.*

Nu pot termina această cuvîntare înainte de a vă ruga să ne îndreptăm gîndul către acela care a dat toate dovezile de cavalerism, vitejie și dragoste de țară nemărginită — către Maiestatea sa regele Mihai I.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 25/1945, f. 51—61.

1166

1945 februarie 11. Articol apărut în ziarul „Scînteia“ referitor la plecarea unui grup de tineri cehoslovaci care se găseau în România pentru a participa la eliberarea patriei lor.

Voluntari cehoslovaci

Miercuri 1 februarie a.c. a părăsit Bucureștiul, cu trenul de Cernăuți, un grup de circa 70 voluntari cehoslovaci care pleacă în teritoriul eliberat al Republicii vecine, pentru a intra în armata cehoslovacă. Erau tineri ceho-

153

slovaci care doresc să intre ca voluntari în armata cehoslovacă. O parte din ei au scăpat din diferite cîmpuri de concentrare și tabere de muncă nemîștești și ungurești, alții au venit din fosta armată slovacă. Unii trăiau pînă acum în România și pleacă să-și facă datoria față de patria lor. Sint între ei mai mulți care au luptat ca partizani în armata mareșalului Tito, sau chiar în Uniunea Sovietică. Vedem și cîteva fete, unele foste partizane.

Este un grup care s-a strîns treptat la București, fiind îngrijit de Colonia cehoslovacă de aci. Este condus de doi ofițeri ai armatei cehoslovace din Rusia Sovietică. Voluntarii vor intra în corpul de armată cehoslovacă care luptă alături de armata sovietică și română în Carpați pe teritoriul cehoslovac deja eliberat, sub conducerea generalului Svoboda. Acest corp de armată cehoslovac s-a distins în multe lupte în Ucraina și a luat parte la asaltul orașului Kiev. În ultimele luni a luptat în Carpați și a străpuns apărarea germană din trecătoarea Dukla. Prima brigadă a lui a fost distinsă cu ordinele Suvorov și Bogdan Hmielnițki, patru din ofițerii lui poartă steaua de erou al Uniunii Sovietice.

Colonia cehoslovacă din București a organizat o mică serbare de rămas bun și a îngrijit de hrana voluntarilor pe drum pînă în Cehoslovacia. Membrii coloniei au venit la gară să-i salute pe voluntari la plecarea lor în patrie, dorindu-le să intre curînd într-o Pragă eliberată, alături de camarazii lor din corpul de armată al generalului Svoboda și din armatele aliate.

■ „Scînteaia”, an II, nr. 136 din 11 februarie 1945, p. 4.

1167

1945 februarie 12. Articol referitor la desfășurarea conferinței Frontului Național-Democratic din Cluj, la care au participat și conducători ai Partidului Național-Țărănesc din Dej și Năsăud și ai Partidului Național-Liberal din Satu Mare, care au adus adeziunile organizațiilor lor la programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.

Ieri a avut loc la Cluj o conferință a F.N.D.-ului, la care au participat 200 de reprezentanți din diferite organizații politice din Ardealul de nord. Astfel au fost reprezentate: Frontul Plugărilor, Uniunea Populară Maghiară, Partidul Comunist, Uniunea Patrioților, Partidul Social-Democrat, Partidul Național-Liberal și Partidul Național-Țărănesc. Printre participanții la conferință au fost și nouă prefecti de județe și anume: dr. St. Anderco (țărănist), Satu Mare; Ștefan Pop, Năsăud; dr. N. Moldovan, Someș; dr. Victor Groza, Mureș; Andrei Demeter, Trei Scaune; Szilagyi, Odorhei; Bîrtea, Sălaj; Vasile Bogușeanu și prefectul județului Ciuc. De asemenea au mai participat șase subprefecți și foarte numeroși primari din orașele ardelene.

Dl Nicolae Trintea, conducătorul organizației liberale din Satu Mare, a anunțat că întreaga organizație aderă la programul de guvernare al F.N.D.-ului.

Dnii Aurel Duma și N. Roman, delegații Partidului Național-Tărănesc din Dej și Năsăud, au făcut declarații similare, aducind adeziunea organizațiilor respective la programul F.N.D.

Reprezentantul Uniunii Populare Maghiare a exprimat hotărîrea populației maghiare de a susține luptă F.N.D.-ului pentru un guvern F.N.D. care garantează naționalităților conlocuitoare o libertate mult mai mare decât au avut în Ungaria.

De asemenea se afirmă necesitatea încadrării Ardealului de nord la o Românie democratică.

■ „Timpul”, an IX, nr. 2 771 din 15 februarie 1945, p. 3.

1168

1945 februarie 12. Extras dintr-un raport al Armatei 4 române referitor la condițiile grele în care s-au desfășurat luptele în Munții Metalici Slovaci.

Armata 4
Stat major
Nr. 316 220

12 februarie 1945

Armata 4
către
Grupul de armate general Jmacenko

Pentru a lua cunoștință de condițiunile extrem de grele în care operează diviziile Corpului 6 armată, raportăm în extras constatăriile făcute personal de comandanții marilor unități și de șeful Secției a III-a a armatei, care au mers pînă la linia de contact.

1. Drumul pînă la Hrončok întîmpină (prezintă) greutăți foarte mari. De la Sihla încrucișările se fac cu foarte mare greutate. Trebuie remarcat lucru pionierilor, care au depus eforturi foarte mari.

În unele locuri malurile de zăpadă rezultate din desfundarea drumului întrec înălțimea de 3,5 m.

2. Trupa este lipsită de orice adăpost, satul Hrončok înseamnă 2 case: una pe deal și alta în vale.

3. Toate aprovizionările (muniție și materiale) se fac cu spinarea.

Pînă la cota 1 240 chiar și schiorii trebuie să urce pe jos, cu schiurile în spate.

Coborîrea răniților, în special a celor gravi, este dramatică.

4. Inamicul la nord de cota 1 240 este puternic și foarte activ. În cursul după-amiezii de 11 februarie a contraatacat în forță, de 3 ori. Dispune de numeros armament automat, aruncătoare și artilerie, precum și de organizații constînd din șanțuri de tragere și de comunicații adînci de peste 1 metru.

5. În fața cotei 1 240 sînt axate cel puțin 2 batalioane inamice. Între cotele 1 240 și 1 044 s-au identificat 2 posturi de comandă inamice [. . .].

7. Greutățile terenului sănt și ele foarte mari: zăpada atinge pe alocuri înălțimea de 1,5 m, pădure deasă, lipsită de poteci. Noaptea, intuneric de nepătruns, ceea ce face ca orientarea să fie imposibilă.

8. Pentru ca trupa să învingă aceste greutăți, ofițerii sănt primii care dau exemplu. Ei sănt continuu în mijlocul trupei și trăiesc aceeași viață grea. Ostașii își fac datoria cu multă cumințenie.

Trebuie să se știe că nici noaptea nu se pot odihni; cel mult moțăie, încălzindu-și măinile la foc.

Rugăm insistent ca aceste constatări să fie aduse la cunoștința personală a domnului comandant al grupului de armate.

Pentru șeful de stat major,
General N. Dragomir

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 284, f. 241–242.

1169

1945 februarie 13. Cuvintare rostită de Gheorghe Gheorghiu-Dej la adunarea populară organizată de Frontul Național-Democratic în Piața Națiunii din Capitală.

Iubiți cetățeni,

Ați fost convocați la acest mare miting pentru a vă spune cu hotărîre punctul de vedere asupra măsurilor care au fost luate în ultimul timp pentru restrîngerea libertății noastre democratice.

Ceea ce s-a petrecut în ultima vreme în țara noastră și, mai mult, în Capitala țării, trebuie să dea de gindit oricărui bun român, democrat cinsit.

Resturile Gărzii de fier, care nu au fost distruse din cauza politicii de sabotare a unor membri reacționari din guvern, nu numai că au ridicat capul cu îndrăzneală, dar au început să treacă la atentate, au început să întreprindă acțiuni menite să sugrume libertățile noastre democratice.

Dar toate încercările de a provoca poporul nostru, în împrejurări cînd este nevoie mai mult decit oricînd să-și apere, să-și asigure și să lărgescă libertățile democratice, vor fi sortite eșecului. Nici o forță din lume nu poate să opreasă poporul nostru de la calea începută la 23 August. Oricine încearcă să stîrbească aceste libertăți este dușman al poporului, este dușman al libertății poporului nostru (*Aprobări, aplauze puternice și îndelung repetate*).

Iubiți cetățeni, toată lumea a luat act cu mare surprindere de farsa la care s-a pretat unul dintre miniștrii țării, prim-ministrul Rădescu (*Mulțimea într-un singur glas strigă: „Rușine”!*), care a convocat populația Capitalei prin manifeste la întrunirea ce urma să aibă loc în sala „Scala” pentru a consulta ce spune poporul asupra problemelor mari care apasă țara noastră.

Or, spre surprinderea noastră a tuturor, a presei străine, a membrilor guvernului, a reprezentanților organizațiilor patriotice care alcătuiesc F.N.D., dl prim-ministru în loc să vorbească la „Scala” a vorbit la „Aro”, dînd astfel ascultare injoncțiunilor făcute de acele forțe reacționare care trebuie măturate cu desăvîrșire din țara noastră.

S-a încercat la „Aro”, ceea ce de multă vreme intenționau elementele reaționare să facă în țara noastră, un act de ostilitate la adresa poporului nostru întreg, un act de provocare adresat tuturor democraților și bunilor români din țara noastră, un act de ostilitate chiar față de marii noștri aliați și în primul rînd față de Uniunea Sovietică (*Mulțimea strigă puternic: „Rușine lor!”, „Trăiască Uniunea Sovietică!”, „Jos fasciștii!”*).

Așa-zisa consultare a poporului, idee pe care am sprijinit-o cu toată căldura atunci cînd s-ar fi produs, după felul cum intenționa la început, dar „consultare” cu jandarmi, peste 2 000 de jandarmi în jurul sălii și cîteva sute de derbedei adunați la „Aro” prin intermediul așa-ziselor partide „istorice” Național-Tărănist și Național-Liberal, arată concepția de care este stăpînit prim-ministrul țării.

Felul cum D-sa înțelege libertățile democratice, felul cum înțelege să se adreseze nu poporului, ci jandarmilor și derbedeilor fasciști care întotdeauna au dăunat țării, lasă mult de gîndit fiecărui român cînstit.

Vreau ca de aici, adresîndu-mă vouă, să fac să se audă în toată țara că reprezentanții din guvern ai F.N.D.-ului nu au fost întrebați asupra intențiunilor D-sale de a consulta — cîcă — poporul, așa cum l-a „consultat” D-sa.

Dl general Rădescu contrazice însuși punctul de vedere exprimat în cuvîntarea ținută la „Aro”. D-sa a încercat acolo să apară ca un împăciuitor față de conflictele dintre partidele și grupările politice din țara noastră, să apară ca un arbitru, ca unul care nu părtinește nici un partid politic, dar în fond atacă forțele care alcătuesc F.N.D. și pe reprezentanții săi în guvern.

Această neutralitate suspectă a lui prim-ministru, care sub pretext că în țară trebuie să domnească liniștea și ordinea a încercat să provoace populația Capitalei noastre făcînd-o să vadă circulînd pe străzi detașamente de jandarmi, ne amintește de timpurile aceleia de teroare cînd armata era scoasă împotriva poporului (*Proteste vii*).

Poporul vrea o armată democratică

Ei bine, nu s-a înțeles ce s-a produs la 23 August și că poporul nostru vrea o armată democratică, o armată pe care s-o sprijine în lupta aceasta măreată împotriva hitlerismului, o armată care să fie democratizată, iar soldații noștri care luptă pe front să știe că luptă pentru pămîntul țării noastre, să știe că acasă familiile lor primesc pămînt, să știe că în spatele armatei noastre, care luptă cot la cot cu Armata Roșie, s-a format un singur zid și că întreg poporul o simte cu toată puterea sa.

O asemenea armată ne trebuie nouă (*Mulțimea entuziasmată strigă puternic: „Vrem pămînt pentru ostași!”, „Trăiască armata democratică!”*).

Felul cum înțelege dl prim-ministru problema reformei agrare nu se deosebește de modul de a gîndi al celor mai reaționari reprezentanții ai partidelor „istorice” care se opun din toată puterea lor necesității de a se face o reformă agrară.

Dl prim-ministru în cuvîntarea sa vrea să nege dreptul țărănilor de a primi pămînt și încearcă să dovedească țării, și în primul rînd plugarilor, că această reformă agrară trebuie făcută după război, adică la paștele calilor (*Proteste puternice se strigă: „Rușine, vrem pămînt pentru țărani imediat, pămînt pentru ostași!”*).

Ei bine cetăteni, nu este în puterea D-sale, după cum nu este în puterea reprezentanților reacționari ai partidelor „istorice”, de a opri lupta țăraniilor noștri care în mod hotărît au trecut să aplice în practică această reformă agrară (*Mulțimea entuziasmată aplaudă frenetic: „Vom susține lupta țărănilor! Trăiască F.N.D.!”*).

Vom mai discuta încă poate multă vreme, poate că se va mai discuta în comisiuni și paracomisiuni și se vor mai emite diverse idei în legătură cu reforma agrară, dar pînă cînd se vor termina aceste discuții, sperăm ca mai înainte să fie terminată reforma agrară, credem că țărani să-și împărtă singuri pămîntul (*Aplauze puternice și îndelung repetate. Mulțimea într-un glas uriaș pronunță: „Programul F.N.D. se aplică!”, „Trăiască F.N.D.!”*).

Cetăteni, o dată confiscat pămîntul moșierilor hitleriști, moșierilor care au sprijinuit războiul lui Antonescu, moșierilor care au părăsit pămîntul și nu l-au lucrat, acelor moșieri care au exploatat într-un mod barbar forța de muncă a țăraniilor ani de zile, o dată acest pămînt împărțit de către țărani — și ei știu foarte bine cum să-l împărtă, pentru că ei știu foarte bine cît pămînt au moșierii, unde trăiesc moșierii și cum trebuie împărțite pămînturile lor — o dată pămîntul acesta intrat în stăpînirea țăraniilor noștri, nimic nu-l va mai putea scoate din mîinile lor. Iar muncitorimea și întreaga populație democratică va susține țărâniminea cu toate forțele lor.

Acest fapt va constitui baza materială a unității de luptă a țărânimii noastre și a muncitorimii noastre, a intelectualității și a tuturor forțelor democratice din țara aceasta.

Încerce dnii moșieri, încerce să convingă dl Rădescu cu scrisori tîcluite din partea statului major că soldații de pe front s-ar supăra dacă s-ar face reforma agrară acum, dacă s-ar confisca pămîntul acum. În zadar va fi totul. Pămîntul acesta va fi și trebuie să fie al țăraniilor. Ei au și început să-l ia în mîinile lor. Pentru ei și pentru ostașii de pe front și din cazărmă (*Entuziasmul mulțimii nu mai cunoaște margini. Se aplaudă frenetic, strigîndu-se: „Trăiască țărânimea română! Trăiască F.N.D.!”*).

Cu regret trebuie să constat, așa cum și dvs. fără îndoială ați făcut această constatare, că s-a încercat la „Aro” să fie prezentate forțele care alcătuiesc F.N.D., drept forțe de dezordine.

Prin aceasta, dorea dl prim-ministru să ascundă încercarea sau nu, nu este bine zis, să ascundă acțiunea de sabotare a celorlalți miniștri reprezentanți ai partidelor „istorice”, sabotaj în domeniul economiei, sabotaj în ce privește aprovizionarea spatelui frontului și trupelor de pe front, sabotaj în ce privește aplicarea loială a condițiilor de armistițiu.

Nu de mult ni s-a trimis o adresă a Comisiunii de control, în care ni se arată că nu îndeplinim obligațiunile din Convenția de armistițiu.

Ce înseamnă aceasta? Aceasta înseamnă într-adevăr ceea ce Consiliul F.N.D. a căutat să prezinte în fața țării, cauzele care duc la știrbirea încriderii țării noastre în fața Uniunii Sovietice, adică sabotajul în aplicarea Convenției de armistițiu săt adevărate.

Această confirmare ne întărește nouă convingerea că lupta pe care o ducem pentru democratizarea țării, pentru zdrobirea resturilor Gărzii de fier, care în ultimul timp au ridicat capul cu mai multă îndrăzneală, trebuie să o ducem cu toată hotărîrea pentru nimicirea lor.

Cetăteni, să nu aveți nici un pic de șovăială față de acești ciinii turbați. Unde-i întâlniți, loviți-i cu toată hotărîrea, strivîți-i. Demascați pe oricine încearcă să acopere pe acești bandiți hitleriști (*Mulțimea hotărâtă strigă: „Jos fasciștii, moarte fasciștilor!“*).

Cetăteni! Înainte la luptă pentru aplicarea în practică a programului de guvernare al Frontului Național-Democrat! (*Ultimele cuvinte ale dlui ministru Gheorghiu-Dej sănătatea de puternicele aplauze ale celor 500 de mii de cetăteni, adunați în Piața Națiunii, care aclamă entuziasmați cerind un guvern al Frontului Național-Democrat*). Într-un glas unic, de uriașă luptă, forță, vom aduce la cîrma țării un guvern F.N.D.

Trăiască F.N.D.! (*Urale nesfîrșite și îndelungat repetate*).

■ „România liberă”, an III, nr. 167 din 15 februarie 1945, p. 2.

1170

1945 februarie 13. Moțiune adoptată la adunarea populară organizată în Piața Națiunii din București, prin care s-a cerut formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

Cetătenii Capitalei din toate straturile sociale, întruniți astăzi marți 13 februarie 1945 în Piața Națiunii, își exprimă cea mai adîncă indignare față de actele săvîrșite de cele cîteva sute de fasciști care duminică 11 februarie, încurajați de cuvîntarea antidemocratică a generalului Rădescu, au manifestat pe străzile Capitalei împotriva democrației, împotriva reformei agrare.

Nu vom îngădui ca bandele fasciste să treacă la acțiune sub scutul și conducerea elementelor reaționare din partidele aşa-zise „istorice” sau din oricare altă parte.

Nu vom îngădui ca în timp ce Armata Română sîngerează, luptînd cot la cot cu glorioasa Armată Roșie pentru distrugerea fascismului, fasciștii români să demonstreze pe străzile Capitalei și să se dedea la acte sîngeroase.

Nu vom îngădui ca în timp ce mariile națiuni aliate dau asaltul final împotriva Germaniei hitleriste, iar Armata Roșie bate la porțile Berlinului, slugile și agenții lui Hitler din România să-și intensifice provocările, încurajați și conduși de elementele reaționare din guvern și din partidele aşa-zise „istorice.”

Noi, cetătenii Capitalei, nu putem îngădui încercarea de a devasta redacția ziarului „Scîntea” și încercările de asasinare a redactorilor democrați.

Considerăm ca o demagogie declarația generalului Rădescu de a face reforma agrară abia după terminarea războiului. Țărani, și în special soldații care luptă pentru zdrobirea hoardelor hitleriste, vor pămînt acum, imediat.

Apărătorii moșierilor care nu vor ca plugarii să fie stăpini pe glia pe care o lucrează, care vor amînarea reformei agrare și a împroprietăririi țăraniilor pînă la paștele cailor, vor primi un răspuns răspicat, țărani își vor lua singuri pămîntul.

Cetățenii Capitalei își afirmă voința pentru o Românie democrată, o Românie prietenă și aliată a Uniunii Sovietice și a celorlalte state democratice.

În timp ce la Conferința de la Ialta cei trei mari conducători ai popoarelor în lupta împotriva fascismului au hotărît nimicirea ultimelor rămășițe ale hitlerismului, ale fascismului din toate țările eliberate, în România mai sunt cercuri care în mod fățuș patronează și scot la suprafață pe acești dușmani ai popoarelor. Să știe aceștia că poporul român, înfăptuind ce au stabilit marii îndrumători ai omenirii, nu va îngădui niciodată această operă criminală, el va lupta pentru zdrobirea definitivă a cuiburilor fasciste din România.

Cetățenii Capitalei cer un guvern care să introducă un regim de democrație reală și care să treacă imediat la împroprietărirea țărănilor și a soldaților de pe front și din cazărmă.

Cetățenii Capitalei cer un guvern care să stîrpească definitiv pe agenții lui Hitler în România, să stîrpească barbaria fascistă, șovină și antisemita. De aceea cetățenii Capitalei, întruniți în marea adunare populară de astăzi, cer:

Instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democrat.

■ „România liberă”, an III, nr. 167 din 15 februarie 1945, p. 2 și 5.

1171

1945 februarie 13. Articol apărut în ziarul „Scînteria” prin care se relatează acțiunea de împărțire a proprietăților moșierești întreprinsă de țărani din județele Prahova și Dîmbovița.

Țărani împart moșile

Răbdarea țărănilor dormici să aibă pămînt, să nu mai lucreze pe moșile boierești se apropie de sfîrșit.

Țărani din comuna Scăeni, județul Prahova, în frunte cu primarul ales de ei, Ion Ioniță, au scos din mîinile unui arendaș exploataator moșia „Generala Petroliferă” și au împărțit-o între dinșii.

Primii cărora li s-a dat pămînt au fost țărani ostași care luptă pe front împotriva fascismului, au urmat văduvele și apoi țărani cu pămînt puțin.

Țărani din comuna Valea Lungă-Gorgota, județul Dîmbovița, au împărțit moșia „Ciupaga Copoleanca” în întindere de 600 pogoane.

Iar în comuna Dragodănești, tot în acest județ, s-a ținut o mare adunare a plugarilor din comunele Dragodănești-Sturzeni, Tătărani-Priboiu și Izvoarele, care au hotărît împărțirea moșiei „Sturzeanca”, în întindere de 1 800 pogoane, proprietate a „Casei Rurale”. S-au ales cîte 2 delegați de fiecare comună care să facă măsurătoarea moșiei și să întocmească tabele de plugarii care n-au pămînt deloc sau au foarte puțin și apoi să dea fiecăruia lotul lui.

În fața rezistenței moșierilor și a tuturor elementelor reaționare, țărani din Scăeni, Valea Lungă-Gorgota, Dragodănești-Sturzeni, Tătărani-Priboiu și Izvoarele au rezolvat problema agrară singuri.

160

Este cea mai justă și mai democratică cale de urmat în condițiunile de azi.

Tărani din Prahova și Dîmbovița au dat exemplu.

■ „Scîntea“, an II, nr. 138 din 13 februarie 1945, p. 1.

1172

1945 februarie 14. Raport al comandantului Diviziei 6 infanterie privind luptele duse în Munții Metalici Slovaci.

Divizia 6 infanterie
către
Corpul 6 armată

1. Am raportat în repetate rînduri situația tactică în care se găsește Divizia 6 infanterie în fața unui inamic foarte agresiv, bine organizat la teren, bine dotat pentru lupte în munți, cu armament automat numeros și artillerie.

2. Din informațiile culese de la prizonieri și din desfășurarea luptei, s-a constatat că inamicul are ordin să recucerească cu orice preț înălțimea cu cota 1 084 și nodul orografic 1 240.

3. S-a raportat, de asemenea, situația forțelor proprii ca efectiv, foarte obosite și fără sprijin de artillerie.

4. Cu toate acestea, Divizia 6 infanterie cu grupul de manevră: Regimentul 10 infanterie – Balatoniul 2/Regimentul 15 infanterie a atacat și azi, 14 februarie 1945, pentru cucerirea înălțimilor cu cotele 1 157 și 1 302.

S-au verificat încă o dată cele raportate.

Atacul nostru *(nu)* a fost înfrint de cele 10 contraatacuri din flanc și spate ale inamicului, cu efective variind de la 1 pluton la $1 - 1 \frac{1}{2}$ batalioane.

Cu mici efective și sacrificii în ofițeri și trupă am reușit să învingem toate atacurile inamicului și să menținem poziția cucerită.

5. Este cert că inamicul a adus întăriri fie dinspre nord-vest, fie din regiunea Valča, pentru a stăvili înaintarea Diviziei 6 infanterie și Diviziei 1 cavalerie în valea Hron care îi amenință serios spatele și linia de comunicație Valča – Brezno.

6. Pentru zilele următoare sunt indicii că inamicul își va intensifica atacurile în flancul trupelor noastre în special dinspre vest și dinspre cota 1 044 în scopul arătat la punctele 2 și 5.

Întăririle forțelor inamicului între 1 240 și 1 044, precum și sporirea tragerilor de artillerie în ziua de 14 februarie, vor dovedi aceasta.

7. În urma luptelor din ultimele zile unitățile au efective mult micșorate, oamenii complet sleiți de frig, de somn și de păduchi.

Raportăm din nou situația în vederea viitoarelor operațiuni ofensive ce vor fi cerute Diviziei 6 infanterie.

8. Îmi fac o datorie de conștiință de a raporta acțiunea bravului comandant al Batalionului 2/Regimentul 10 infanterie, maior Moldoveanu Teofil, care cu prețul vieții a reușit să restabilească o situație foarte critică.

S-au mai distins, de asemenei, în cursul zilei, următorii: sublocotenent Toma Grigore (rănit), locotenent Simionescu Ioan, locotenent Pîrjol Iosif, sergent T. R. Stoica Ioan, soldat Marițiu Florea, soldat Culea Constantin, caporal Paragină Constantin, sergent Bucur Constantin, soldat Cazan Ioan.

Toți cei de mai sus din Regimentul 10 dorobanți.

Comandantul Diviziei 6 infanterie,
General Gh. Marinescu

P. conformitate,
(indescifrabil)

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 284, f. 239–240.

1173

1945 februarie 15. Raport ce evidențiază condițiile deosebite în care au acționat marile unități din compunerea Armatei 4.

Armata 4
Stat major

15 februarie 1945
ora 11,30

Nr. 316 412
Armata 4
către
Marele Stat Major
Cabinet

Am onoarea a raporta următoarele:

Începînd din luna ianuarie, Armata 4 a operat în munții Tatra Mică unde, din cauza terenului și îndeosebi a zăpezii abundente din iarna aceasta, greutățile întîmpinate în operațiuni au fost și mai mari ca cele din trecut.

Trupele au fost nepregătite atât din punctul de vedere al instrucției de munte, cât și, în special, al mijloacelor corespunzătoare — samare, sănii, skiuri, rachete etc.

Operațiunile duse fără întrerupere și fără răgazul necesar pentru refacerea forțelor fizice și îngrijirea corporală au agravat și mai mult starea de mizerie fiziologică anterioară a ofițerilor și trupei.

Comunicațiile complet înzăpezite și terenul acoperit cu un strat gros de zăpadă (peste un metru) au impus oamenilor și animalelor eforturi din ce în ce mai mari.

Pierderile au continuat să fie foarte mari, efectivele s-au micșorat atât de mult încît nici o unitate nu mai are vreo rezervă pe care ar putea-o schimba prin rotație pentru odihnă.

Mai este de adăugat că sunt trupe care de luni de zile n-au mai intrat într-o casă, tot timpul stînd sub cerul liber, deși vremea este foarte aspră.

Toate aceste greutăți, adăugate la starea fiziologică raportată dvs. anterior, au adus o stare de epuizare totală a ofițerilor, trupei și animalelor.

162

Armata a continuat să intervină la grupul de armate, căruia i s-a arătat situația.

Anexăm cîteva din rapoartele marilor unități către noi, cîteva din constăările armatei făcute la fața locului, precum și un răspuns primit de la Comandamentul grupului de armate.

Pentru comandantul Armatei 4,
General de corp de armată N. Dăscălescu

Pentru șeful de stat major,
General N. Dragomir

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 284, f. 245-246.

1174

1945 februarie 15. Comunicat al Conferinței reprezentanților celor trei mari puteri, care a avut loc la Ialta, în Crimeea.

Pentru a pune la îndemâna cititorilor noștri un important document internațional, publicăm în întregime textul comunicatului Conferinței Stalin — Roosevelt — Churchill:

În ultimele 8 zile a avut loc în Crimeea conferința conducătorilor celor trei Puteri Aliate — Domnul W. Churchill, primul-ministru al Marii Britanii, dl F. D. Roosevelt, președintele Statelor Unite ale Americii, și I. V. Stalin, președintele Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S., cu participarea ministrilor afacerilor străine, șefilor de state majore și altor consilieri.

În afară de șefii celor trei guverne, la conferință au luat parte următoarele persoane:

Din partea Uniunii Sovietice — V. M. Molotov, comisarul poporului pentru afacerile străine al U.R.S.S., N. G. Kuznetsov, comisarul poporului pentru flota navală de război, generalul de armată A. I. Antonov, locuitorul șefului de stat major al Armatei Roșii, A. I. Vișinski și I. M. Maiski, locuitorul ai comisarului poporului pentru afacerile străine al U.R.S.S., mareșalul de aviație S. A. Hudiacov, F. T. Gusev, ambasador în Marea Britanie, A. A. Gromiko, ambasador în S.U.A.

Din partea Statelor Unite — dl F. Stettinius, secretar de stat, amiralul flotei W. Leahy, șeful de stat major al președintelui, dl H. Hopkins, ajutor special al președintelui, judecătorul D. G. Birnes, directorul Departamentului mobilizării militare, generalul de armată D. G. Marshall, șeful de stat major al armatei americane, amiralul flotei E. King, comandantul suprem al Forțelor Militare Maritime ale S.U.A., generalul-locotenent B. Somerwell, șeful aprovizionării armatei americane, viceamiralul E. Land, administratorul transporturilor militare maritime, generalul-maior L. Kooter, dl A. Harriman, ambasador în U.R.S.S., dl F. Matthews, directorul Secției europene din Departamentul de stat, dl A. Hiss, locuitorul directorului Cancelariei pentru problemele speciale politice ale Departamentului de stat, dl Ch. Bolen, subsecretar de stat, împreună cu consilierii politici, militari și tehnici.

Din partea Marii Britanii — dl A. Eden, ministrul afacerilor străine, lord Lazers, ministrul transporturilor militare, dl A. Kerr, ambasador în U.R.S.S., dl A. Cadogan, subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Străine, dl E. Bridges, secretarul Cabinetului militar, feldmareșalul A. Brooks, șeful Statului Major General Imperial, mareșalul aviației Ch. Portal, șeful Statului major al forțelor aeriene, amiralul flotei E. Cunningham, primul lord al Admiralității, generalul G. Ismay, șeful de stat major al Ministerului Apărării Naționale, feldmareșalul Alexander, comandanțul suprem aliat pe teatru de operațiuni din Mediterana, feldmareșalul Wilson, șeful Misiunii militare britanice la Washington, amiralul Sommerwill, membru al Misiunii militare britanice la Washington, împreună cu consilierii militari și diplomatici.

Asupra rezultatelor lucrărilor Conferinței din Crimeea președintele S.U.A., președintele Consiliului comisarilor poporului al Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice și primul-ministru al Marii Britanii au făcut următoarea declarație:

I

Înfrângerea Germaniei

Noi am discutat și stabilit planurile militare ale celor trei puteri aliate în scopul înfrângerii definitive a dușmanului comun. Statele majore ale celor trei națiuni aliate s-au întrunit zilnic în consfătuiri în decursul întregii Conferințe. Aceste consfătuiri au fost satisfăcătoare, în gradul cel mai înalt, din toate punctele de vedere și au dus la o coordonare mai strânsă decât oricând pînă acum a sforțărilor militare ale celor trei aliați. S-a făcut cel mai complet schimb reciproc de informații. Au fost pe deplin coordonate și planificate în mod detaliat termenele, proporțiile și coordonarea unor noi și încă mai puternice lovitură ce vor fi date în inima Germaniei de către armatele noastre și de forțele militare aeriene de la est, vest, nord și sud.

Planurile noastre militare comune vor deveni cunoscute numai atunci cînd le vom realiza, dar suntem siguri că cea mai strânsă colaborare dintre cele trei state majore ale noastre, care va fi rezultatul prezentei Conferințe, va duce la grăbirea sfîrșitului războiului. Reuniuni ale celor trei state majore ale noastre vor mai avea loc de fiecare dată cînd aceasta va fi necesar.

Germania nazistă este condamnată. Poporul german, încercînd să continue împotrivirea lui lipsită de sens, își face doar mai greu prețul înfrângerii sale.

II

Ocuparea Germaniei și controlul asupra ei

Noi ne-am înțeles asupra politicii comune și planurilor menite a impune realizarea condițiilor capitulării necondiționate pe care le vom prescrie împreună Germaniei naziste, după ce împotrivirea înarmată a Germaniei va fi complet zdrobită. Aceste condiții nu vor fi publicate pînă nu se va obține completa înfrângere a Germaniei. Conform planului comun, forțele armate ale celor trei puteri vor ocupa în Germania zone deosebite. Planul prevede o administrare coordonată și un control realizate prin Comisia Centrală de Control, formată din comandanții șefi ai celor trei puteri și avînd reședință la Berlin.

S-a hotărît ca Franța să fie invitată de către cele trei puteri, dacă ea o va dori, să ia asupră-și o zonă de ocupație și să facă parte din Comisia de control în calitate de al patrulea membru. Asupra întinderii zonei franceze cele patru guverne interesate vor cădea de acord prin reprezentanții lor în Comisia Consultativă Europeană.

Scopul nostru, în realizarea căruia suntem neînduplați, este nimicirea militarismului german și a nazismului și crearea garanțiilor că Germania nu va mai fi niciodată în stare să tulbure pacea lumii întregi. Suntem ferm hotărîți a dezarma și dizolva, o dată și pentru totdeauna, toate forțele armatei germane, a suprime Statul major general german, care nu o dată a contribuit la renașterea militarismului german, a scoate sau a distrugе toate instalațiile militare germane, a lichida sau a pune sub control toată industria germană care ar putea fi folosită pentru producția de război; a aplica tuturor criminalilor de război o pedeapsă dreaptă și rapidă și a face să fie acoperite în natură pagubele pricinuite prin distrugerile săvârșite de nemți; a șterge de pe fața pământului partidul nazist, legile, organizațiile și instituțiile naziste; a înlătura orice influență nazistă și militaristă din așezările obștești, din viața culturală și economică a poporului german și a lăua în comun față de Germania și alte măsuri, care vor putea deveni necesare pentru pacea și securitatea viitoare a lumii întregi. Noi nu urmărим distrugerea poporului german. Numai atunci cînd nazismul și militarismul vor fi stîrpite va exista speranță într-o existență demnă pentru poporul german și la un loc în comunitatea națiunilor.

III

Reparațiile pe care le va plăti Germania

Noi am discutat chestiunea daunelor pricinuite în acest război de către Germania țărilor aliate și am găsit just ca Germania să fie obligată să compenseze aceste daune în natură în proporții maxime posibile.

Se va crea o comisie pentru compensarea daunelor, căreia i se încredințează de asemenea sarcina de a examina problema proporțiilor și mijloacelor compensării daunelor pricinuite de Germania țărilor aliate. Comisia va funcționa la Moscova.

IV

Conferința Națiunilor Unite

Noi am hotărît să înființăm în timpul cel mai apropiat, împreună cu aliații noștri, o organizație generală internațională pentru menținerea păcii și securității. Considerăm că aceasta este esențial atât pentru prevenirea agresiunii cît și pentru înlăturarea cauzelor politice, economice și sociale ale războiului, printr-o strînsă și permanentă colaborare a tuturor popoarelor iubitoare de pace.

Bazele au fost puse la Dumbarton Oaks. Dar acolo nu s-a ajuns la acord pe chestiunea importantă a procedurii de votare. La prezenta conferință s-a putut rezolva această greutate. Noi am căzut de acord ca la 25 aprilie 1945 să fie convocată la San Francisco, în Statele Unite, Conferința Națiunilor

Unite pentru a pregăti statutul unei asemenea organizații, conform principiilor elaborate în timpul convorbirilor neoficiale de la Dumbarton Oaks.

Guvernul Chinei și guvernul provizoriu al Franței vor fi consultate imediat și se va face apel la ele să ia parte, împreună cu guvernele Statelor Unite, Marii Britanii și Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice, la invitarea altor țări la conferință.

Îndată ce va fi terminată consultarea Chinei și a Franței se va publica textul propunerilor asupra procedurii de votare.

V

Declarație privitoare la Europa eliberată

Noi am întocmit și iscălit Declarația privitoare la Europa eliberată. Această declarație prevede coordonarea politicii celor trei puteri și acțiunii comune pentru rezolvarea problemelor politice și economice ale Europei eliberate, potrivit principiilor democratice. Mai jos se redă textul declarației:

„Premierul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice, primul-ministrul al Regatului Unit și președintele Statelor Unite ale Americii s-au consultat în interesul comun al popoarelor din țările lor și al popoarelor Europei eliberate. Ei declară împreună că s-au înțeles să coordoneze, pe toată perioada nestabilității provizorii din Europa eliberată, politica celor trei guverne spre a ajuta popoarele eliberate de sub stăpînirea Germaniei naziste și popoarele fostelor state satelit ale Axei în Europa, atunci cînd acestea vor rezolva prin metode democratice problemele lor vitale, politice și economice.

La stabilirea ordinii în Europa și transformarea vieții național-economice trebuie să se ajungă pe calea care va permite popoarelor eliberate să nimicească ultimile urme ale nazismului și fascismului și să creeze instituții democratice după propria lor alegere. Potrivit principiului Cartei Atlantice asupra dreptului tuturor popoarelor de a-și alege forma de guvernămînt în care vor trăi, trebuie asigurată restabilirea drepturilor suverane și administrația proprie pentru acele popoare care au fost lipsite prin forță de aceste drepturi de către națiunile agresive.

Pentru îmbunătățirea condițiilor în care popoarele eliberate și-ar putea realiza aceste drepturi, cele trei guverne vor ajuta în comun popoarele din oricare stat european eliberat sau fost stat satelit al Axei din Europa, unde, după aprecierea lor, va fi necesar: a) a se crea condiții pentru pacea internă; b) a lăsa măsuri urgente pentru ajutorarea popoarelor în mizerie; c) a crea organe provizorii de guvernare, care să reprezinte în mod larg toate elementele democratice ale populației și care să fie obligate să instaureze cît mai grabnic pe calea unor alegeri libere guverne care să corespundă voinței poporului și d) a contribui, acolo unde va fi necesar, la realizarea unor astfel de alegeri.

Cele trei guverne se vor consulta cu celelalte Națiuni Unite și cu autoritățile provizorii sau alte guverne din Europa, cînd va fi vorba de chestiuni la care ele sănătățile direct interesate.

Cînd, după părerea celor trei guverne, situația în vreun stat european eliberat sau vreunul din fostele state satelit ale Axei în Europa vor face necesare astfel de acțiuni, ele se vor consulta imediat cu privire la măsurile necesare pentru realizarea răspunderii comune, stabilite în prezența Declarație.

Prin această Declarație noi confirmăm din nou credința noastră în principiile Cartei Atlantice, credința noastră în Declarația Națiunilor Unite și hotărîrea noastră de a crea, în colaborare cu celealte națiuni iubitoare de pace, o ordine internațională bazată pe principii de drept, închinată păcii, securității, libertății și bunei stări generale a omenirii.

Făcînd această Declarație cele trei puteri își exprimă speranța că guvernul provizoriu al Republicii Franceze va putea să li se alăture în cadrul procedurii propuse".

VI

Despre Polonia

Noi ne-am întrunit în Conferința din Crimeea pentru a rezolva deosebirile noastre de vederi în chestiunea Poloniei. Am discutat complet toate aspectele chestiunii poloneze. Am confirmat din nou dorința noastră comună de a vedea restabilităț o Polonie puternică, liberă, independentă și democratică și în urma convorbirilor noastre am convenit asupra condițiunilor pe baza cărora va fi format un nou guvern provizoriu polonez al unității naționale, în aşa fel încît să fie recunoscut de către principalele trei puteri.

S-a ajuns la următorul acord:

„O nouă situație s-a creat în Polonia în urma completei ei eliberări de către Armata Roșie. Aceasta necesită crearea unui guvern provizoriu polonez, care să aibă o bază mai largă decât a fost posibil înainte, pînă la recenta eliberare a părții de vest a Poloniei. Guvernul provizoriu care funcționează actualmente în Polonia trebuie să fie reorganizat pe o mai largă bază democratică, în aşa fel încît în el să intre personalități democratice din Polonia și polonezi din străinătate. Acest nou guvern trebuie apoi să ia denumirea de guvern polonez provizoriu de unitate națională.

V.M. Molotov, dl A. Harriman și sir Archibald C. Kerr sunt împuțeniciți, în calitate de Comisiune, să se consulte la Moscova în primul rînd cu membrii actualului guvern provizoriu și cu alți lideri democratice polonezi atât din Polonia, cât și din străinătate, în scopul reorganizării actualului guvern pe bazele sus-arătate. Acest guvern polonez provizoriu de unitate națională trebuie să-și ia obligația de a organiza alegeri libere și nestincherite de nimic, cât mai curînd, pe baza dreptului de vot general și secret. Toate partidele antinaziste și democratice trebuie să aibă dreptul de a lăua parte și a avea candidații lor la aceste alegeri.

Cînd guvernul polonez provizoriu de unitate națională va fi format conform celor sus-arătate, guvernul U.R.S.S., care are în prezent relații diplomatice cu actualul guvern provizoriu al Poloniei, guvernul Regatului Unit și guvernul S.U.A., vor stabili relații diplomatice cu noul guvern polonez provizoriu de unitate națională și vor face schimb de ambasadori, ale căror rapoarte vor informa guvernele respective asupra situației din Polonia.

Şefii celor trei guverne consideră că granița de est a Poloniei trebuie să treacă de-a lungul liniei Curzon, deviind de la ea în unele sectoare de la cinci pînă la opt kilometri în folosul Poloniei. Șefii celor trei guverne recunosc că Polonia trebuie să capete o mărire considerabilă a teritoriului la nord și la vest. Ei consideră că în privința întinderii acestei măriri de teritorii va fi

cerută la timp părerea noului guvern polonez provizoriu de unitate națională și că apoi stabilirea definitivă a graniței de vest a Poloniei va fi amînată pînă la Conferința de pace".

VII Despre Iugoslavia

Noi am socotit necesar a recomanda mareșalului Tito și doctorului Subașici să aplică neîntîrziat acordul încheiat între ei și pe baza acestui acord să formeze guvernul provizoriu unit.

S-a hotărît de asemenea a recomanda ca de îndată ce va fi format noul guvern iugoslav să declare:

1) că Vecea antifascistă de eliberare națională a Iugoslaviei va fi lărgită prin intrarea în ea a membrilor ultimei Scupcine iugoslave, care nu s-au compromis prin colaborarea cu dușmanul și se va crea astfel organul de-nuntă parlament provizoriu.

2) că actele legislative ale Vecei antifasciste de eliberare națională vor fi supuse confirmării ulterioare a Adunării Constituante.

S-a făcut de asemenea o (trecere în) revistă generală a celorlalte chestiuni balcanice.

VIII Consfătuirea ministrilor afacerilor străine

În cursul întregii Conferințe, afară de consfătuirile zilnice ale șefilor guvernelor și ministrilor afacerilor străine, au avut loc zilnic consfătuiri separate ale celor trei miniștri ai afacerilor străine, la care au participat consiliile lor.

Acstea consfătuiri s-au dovedit a fi extrem de utile și la Conferință s-a căzut de acord că trebuie creat un mecanism permanent pentru consultări regulate între cei trei miniștri ai Afacerilor Străine. De aceea miniștrii afacerilor străine se vor întâlni atât de des cât va fi necesar, probabil la fiecare 3 sau 4 luni. Aceste consfătuiri vor avea loc pe rînd în cele trei capitale, iar prima consfătuire va avea loc la Londra după Conferința Națiunilor Unite pentru crearea organizației internaționale a securității.

IX

Unitate în organizarea păcii, ca și în ducerea războiului

Conferința noastră din Crimeea a confirmat din nou hotărîrea noastră comună de a păstra și întări în viitoarea perioadă de pace acea unitate de scopuri și acțiune care a făcut ca în războiul actual victoria să fie posibilă și neîndoelnică pentru Națiunile Unite. Noi credem că aceasta este o obligație sfîntă a guvernelor noastre față de popoarele lor, precum și față de popoarele lumii întregi.

Numai continuind și lărgind colaborarea și înțelegerea reciprocă dintre cele trei țări ale noastre și dintre toate popoarele iubitoare de pace poate fi realizată năzuința cea mai înaltă a omenirii — pacea trainică și stabilă care, după cum se spune în Carta Atlantică, „să asigure o astfel de situație în care toți oamenii din toate țările să poată trăi toată viața lor fără să cunoască nici frica, nici mizeria”.

Victoria în acest război și crearea organizației internaționale care este prevăzută prezintă posibilitatea cea mai mare din toată istoria omenirii pentru crearea în anii apropiați a principalelor condiții ale unei astfel de păci.

**Winston Churchill
Franklin D. Roosevelt
I.V. Stalin**

■ „Scînteia”, an II, nr. 149 din 15 februarie 1945, p. 1 și 4.

1175

1945 februarie 15. Declarație a Frontului Național-Democratic cu privire la hotărîrile Conferinței de la Ialta.

1. Conferința din Crimeea a confirmat din nou completa unitate de vederi și hotărîrea de nestrămutat luată la Teheran în cea mai perfectă înțelegere de către cei trei mari conducători ai celor mai mari popoare din lume de a înfringe cât mai repede dușmanul comun, Germania hitleristă, și de a stîrpi definitiv fascismul, dușmanul cel mai întunecos și sîngerous al civilizației umane.

În ajunul victoriei asupra Germaniei hitleriste, cînd eroica Armată Roșie bate la porțile Berlinului, iar vitezele armate anglo-american sparg frontierele de apus ale Germaniei, marii aliați au afirmat din nou scopurile nobile care le-au unit nu numai pentru înlăturarea dușmanului comun, dar și pentru a colabora și după victorie în vederea asigurării păcii, pe baza respectării drepturilor suverane ale tuturor națiunilor mici și mari.

În acest scop se instituie o organizație internațională generală pentru menținerea păcii și a securității.

Conferința din Crimeea a confirmat din nou hotărîrea comună de a păstra și întări în viitoarea perioadă de pace „acea unitate de scopuri și acțiune care a făcut ca în războiul actual victoria să fie posibilă și neîndoioelnică pentru Națiunile Unite”.

2. Este de o deosebită importanță pentru poporul român declarația privitoare la Europa eliberată, afîrmînd înțelegerea și coordonarea politică celor trei guverne de a ajuta popoarele eliberate de sub stăpînirea Germaniei naziste și popoarele statelor foste satelite ale Axei în Europa, atunci cînd acestea vor rezolva prin metode democratice problemele lor vitale, politice și economice.

Această declarație arată limpede poporului român calea pe care trebuie să meargă pentru a obține sprijinul politic și economic al marilor Națiuni Unite și în special al Uniunii Sovietice, fără de care România nu-și poate asigura independența, suveranitatea și refacerea națională și economică.

Calea aceasta, corespunzînd în întregime proprietății dorințe, străduințe și interese naționale ale poporului român, este aceea a nimicirii ultimelor urme ale nazismului și fascismului și creării instituțiilor democratice după proprie alegere.

3. Declarația Crimeii a spulberat definitiv ultima speranță a fasciștilor și reacționarilor de pretutindeni, care nădăduiau în provocarea de neînțelegeri și conflicte între marii aliați.

Rezultatul Conferinței e o lovitură nimicitoare dată politicii duse de conducătorii reacționari ai celor două partide „istorice” după 23 August 1944, precum este o lovitură nimicitoare dată politicii reacționare a lui prim-ministrul general Rădescu.

Este evident că refacerea națională și economică a României nu este posibilă prin sabotarea operei de democratizare a țării, prin camuflarea legionarilor și scoaterea lor în stradă, prin sabotarea epurăției aparatului de stat și prin împiedicare a arestării și pedepsirii criminalilor de război și a celor vinovați de dezastrul țării. Este evident că România nu poate păsi pe drumul refacerii și al progresului, dacă se duce o politică de atitudine sovină și de împiedicare a îndeplinirii marilor reforme sociale, în primul rînd a reformei agrare.

Numai rezolvarea prin metode democratice a problemelor vitale politice și economice va permite încadrarea sinceră a României în rîndul popoarelor luptătoare pentru progres și civilizație, asigurînd prin aceasta dezvoltarea și înflorirea țării noastre.

4. Dar rezolvarea prin metode democratice a problemelor vitale și politice ale României se poate îndeplini — așa cum rezultă și din Comunicatul Conferinței din Crimeea — numai de un guvern „care să reprezinte în mod larg toate elementele democratice ale populației”.

Un asemenea guvern nu poate fi format din conducătorii reacționari ai partidelor „istorice” sau de reacționari ca dl general Rădescu. Protectorii fasciștilor din țară, sabotorii îndeplinirii loiale a generoaselor condiții de armistițiu, dușmanii libertăților democratice și reformelor sociale sunt o piedică în calea încadrării sincere a României în marea familie a popoarelor care luptă pentru progres și pentru libertate, sunt o piedică în calea stabilirii bunelor raporturi cu Națiunile Unite și în special cu marea noastră vecină din răsărit, Uniunea Sovietică. Politica lor reacționară, dușmanoasă poporului este o piedică în calea propășirii poporului român.

Un guvern care să reprezinte în mod larg toate elementele democratice ale țării poate fi dat numai de Frontul Național-Democrat, din care fac parte partide, organizații și personalități democratice reprezentînd toate categoriile sociale, masele cele mai largi ale poporului român.

Frontul Național-Democrat reprezintă o uniune națională a tuturor forțelor democratice din țară, iar programul de guvernare F.N.D. cuprinde cerințele vitale ale țării și ale poporului, garantînd stîrpirea ultimelor urme ale fascismului din țară, reclădirea unei României cu adevărat democratice, care va putea obține un loc de cinste în familia popoarelor iubitoare de pace și libertate.

5. Conferința din Crimeea înseamnă un imens ajutor moral, politic și material dat țării noastre în lupta poporului pentru independență și securitatea națională, pentru democratizarea și progresul țării.

De aceea Consiliul F.N.D. și întregul popor român salută cu entuziasm hotărîrile Conferinței din Crimeea.

Trăiască lupta unită a tuturor popoarelor împotriva fascismului!

Trăiască maile Națiuni Unite și marii lor conducători mareșalul Iosif Stalin, Franklin Roosevelt și Winston Churchill.

Consiliul Frontului Național-Democrat

[București 15 februarie 1945]

■ „România liberă”, an II, nr. 171 din 19 februarie 1945, p. 3.

1176

1945 februarie 16. Apel al corpului didactic universitar prin care se cere venirea la conducerea țării a unui guvern democrat.

Experiența ultimelor cinci luni de guvernare a dovedit că nu se poate ajunge nici la înfăptuirea reformelor larg democratice pe care țara le așteaptă, nici la cîștigarea încrederii Aliaților.

Nu s-au respectat obligațiile ce decurg din Convenția de armistițiu; nerezolvarea problemei agrare ne amenință cu un adevărat dezastru; nu s-a luat nici o măsură eficace contra scumpelei care crește în disproportie cu veniturile celor ce muncesc; nu s-a făcut epurăția aparatului de stat și se sabotează orice încercare de pedepsire a criminalilor de război și a vinovăților de dezastrul țării.

Războiul a intrat în faza lui finală, așa că în curînd vor începe tratative de pace, la care nu ne putem prezenta nici măcar în situația de cobelișteri.

Situația Ardealului de nord nu este încă lămurită. În Uniunea Sovietică se mai găsesc încă foarte mulți prizonieri de război care așteaptă repatrierea.

N-am reluat încă legăturile economice cu Națiunile Unite și îndeosebi cu marea noastră vecină de la răsărit.

În fața acestei situații provocate de lipsa unei înțelegeri pe baze democratice în sinul guvernelor de pînă acum, noi, membrii corpului didactic universitar, menținîndu-ne pe linia atitudinii noastre din vremea dictaturii lui Antonescu, cerem venirea la cîrmă a unui guvern care să fie expresia tuturor elementelor democratice ale țării și să realizeze imediat programul de guvernare al Frontului Național-Democrat.

Dr. C. Parhon, membru al Academiei; S. Stoilov, rectorul Universității București; A. Myller, rectorul Universității Iași; Traian Săvulescu, decanul Facultății Agronomice București; Const. Georgescu, decanul Facultății Silvicultură București; C. Bordeianu, decanul Facultății Farmacie București; C. Daicovici, decanul Facultății Litere Sibiu; dr. M. Chernbach, decanul Facultății Medicină Sibiu; P. Constantinescu-Iași, prof. Litere; M. Ralea, prof. Litere; Al. Rosetti, prof. Litere; G. Oprescu, prof. Litere; M. Florian, prof. Litere; dr. Mezincescu, prof. Medicină; dr. Șt. Nicolau, prof. Medicină; S. Sanielevici, prof. Științe; G. Demetrescu, prof. Științe; Grig. Moisil, prof. Științe; Ing. N. Profiri, prof. Politehnică; M. Condurachi, prof. Arhivistică — toți de la București; Iorgu Iordan, prof.; C. Balmuș, prof. A. Oțetea, prof.; dr. D. Bagdasar, conf. Medicină; dr. M. Enăchescu, conf. Medicină; Traian Gheorghiu, conf. Politehnică — toți de la București; Emil Petrovici, prof.

— de la Sibiu; A. Potop, conf.; N. Corivan, conf.; I. Creangă, conf. — toți de la Iași; Al. Roșca, șef lucrări; D. Macrea, șef lucrări — toți de la Sibiu; ing. Șt. Tache, șef lucrări Acad. Com.; M. Nădejde, asist. Litere; G.C. Nicolaescu, asist. Litere; Traian Chelaru, asist. Litere; Eugenia Olteanu, asist. Litere; C. Racoviță, asist. Litere; N. Dinulescu, asist. Științe; Călin Popovici, asist. Științe; Al. Sanielevici, asist. Științe; Florica Mezincescu, asist. Științe; Pompiliu Macovei, asist. Arhitectură; G. Pătrașcu, asist. Arhitectură; G. Lichiardopol, asist. Arhitectură; Mircea Alifanti, asist. Arhitectură; dr. E. Mezincescu, asist. Medicină; C.C. Parhon, asist. Medicină; Dr. Kreindler, asist. Medicină; dr. Ștefan Milcu, asist. Medicină; Ing. Botea, asist. Politehnica; G.G. Constantinescu, asist. Politehnica; Ilie Tcaciu, asist. Acad. Com. — toți de la București; M. Beniuc, asist. Iași; Gh. Agavriloaei, asist. Iași; dr. P. Balmuș, asist. Iași; Zevedei Barbu, asist.; M. Bogdan asist.; Salvator Cupcea, asist.; Lascu Nicolae, asist.; Bogdan David asist.; Barbu Silvia, asist. — toți de la Sibiu.

■ „Timpul”, an IX, nr. 2 772 din 16 februarie 1945, p. 3.

1177

1945 februarie 16. Articol apărut în „Scînteia”, intitulat Armata română la Budapesta.

Glorioasele unități ale mareșalului Malinovski au lăsat de mult în urmă metropola maghiară transformată de inamic într-o puternică fortăreață și — continuind cu impetuzitate înaintarea — întregesc spre nord uriașul tăvălug al forțelor sovietice care se rostogolește nimicitor peste trupul istovit al Reichului.

Umăr la umăr cu forțele aliate ruse, diviziile 9 cavalerie, 2 și 9 infanterie, ale Corpului de armă comandat de generalul N. Șova, au contribuit din plin la sfîrșitul victorios al marii bătăliei, prin neprecupești spirit de jertfă și deplină camaraderie de arme, în cadrul operațiunilor care între 18 noiembrie 1944 și 16 ianuarie 1945 au dus trupele române prin lupte înversunate în inima cetății maghiare pînă la 1 km de Dunăre.

Ajuns la 18 noiembrie 1944, după lupte continue, în fața primei centuri fortificate a Budapestei, aceste brave unități române au reușit, în sectorul afectat, după 18 zile de neîntrerupte și eroice atacuri de zi și de noapte, să sfarme și să depășească puternicele și dîrzi apărătele fortificații inamice ale acestei prime centuri.

Continuind să dezvolte fără nici un răgaz strălucitele acțiuni ofensive pentru cucerirea fiecărui cartier periferic și în fiecare cartier prin crîncene lupte de stradă și eroice asalturi împotriva fiecărui bloc de case, care constituiau tot atîtea puternice puncte de sprijin, aceste brave unități române, luînd contactul la 12 decembrie cu a 2-a centură de fortificații a orașului, au reușit după 16 zile de grele dar victorioase lupte să depășească — după ce-i dezorganizaseră, prin repetate și viguroase atacuri, adîncul dispozitiv defensiv.

Lupta la a treia și ultima centură de fortificații a capitalei maghiare, începută în ziua de 29 decembrie 1944, a durat numai 4 zile, datorită nestăvili-

172

■ tului elan și pilduitorului spirit de sacrificiu al acestor glorioase unități ale Armatei 1, care, pătrunzind apoi în însăși incinta orașului, au continuat prin lupte de o înverșunare fără precedent înaintarea în plin centrul capitalei maghiare, sub focul nimicitor cuibărit în fiecare din marile clădiri — ajungind la numai 1 km de Dunăre în ziua de 18 ianuarie 1945, dată la care corpul de armată română a primit o altă misiune, în cadrul efortului comun reclamat de grăbirea sfîrșitului victorios al războiului.

Grele și săngeroase au fost pierderile inamicului în aceste glorioase operațiuni militare ale trupelor noastre între 18 noiembrie 1944 și 16 ianuarie 1945;

Pe lîngă marele număr de morți și răniți — germani și unguri — și materialul de război distrus care împînzește cîmpul de bătălie de la Budapesta — unitățile noastre au capturat 6 406 prizonieri germano-maghiari, 4 care de luptă, 28 mitraliere, 270 arme, 4 000 mine, 185 camioane, 90 turisme, 3 avioane poștale, precum și alt numeros material de război.

Greu, dar o dată mai mult impunător, a fost și tributul de jertfe al brașovilor noastre unități — din rîndurile căror au căzut morți, răniți și dispăruți: 186 ofițeri, 225 subofițeri și 6 466 trupă.

Este însă, acest generos tribut de sînge, o nouă și grăitoare afirmare a desăvîrșitei loialități în luptă — și marchează totodată încă o etapă pe drumul împlinirii legitimelor noastre năzuințe.

■ „Scîntea”, an II, nr. 142 din 17 februarie 1945, p. 6.

1178

1945 februarie 16. Reportaj cu privire la Conferința prefectilor din Moldova și Bucovina, desfășurată la Iași.

Prefecții din Moldova și Bucovina de sud
pentru reforma agrară și un guvern F.N.D.

Telegrama adresată suveranului

Iași, 16. Azi după-amiază, după ce au epuizat ordinea de zi a Conferinței prefectilor din Moldova și Bucovina de sud, participanții au hotărît să expedieze o moțiune Maiestății sale regele, pentru a-i aduce la cunoștință nevoile imediate ale acestor provincii.

Moțiunea are următorul cuprins:

Către Maiestatea sa regele Mihai I

Moțiune

București

Prefecții din Moldova și Bucovina de sud, întruniți în conferință din 15 și 16 februarie a.c.

Vă aducem la cunoștință următoarele, rugîndu-vă să binevoiți a lua măsuri urgente:

1. Moldova și Bucovina de sud, care au fost teatru de război, sînt devastate. Tot ce a fost mai prețios ca fabrici, ateliere, școli, spitale și instituții au fost evacuate în mod sălbatic și nu s-au mai întors nici pînă azi.

2. Poporul moare de foame și tifos exantematic, iar fabricile nemaiapătind lucru, Moldova și Bucovina de sud nu participă la efortul de război care să permită să terminăm cu un ceas mai devreme războiul împotriva fascismului. Zeci de mii de muncitori au rămas fără lucru, sau sînt rămași cu familiile muritori de foame.

3. Semănăturile de toamnă, cu toată lipsa moșierilor, care au fugit luînd cu ei tot inventarul viu și mort, au fost făcute de țărani, întrecind în cîteva județe planul de însămînțări. Totuși aceste însămînțări sînt departe de a asigura hrana populației. Pentru însămînțările de primăvară din lipsă totală de semințe, mașini, unelte agricole și vite, fiindcă promisiunile guvernului la Conferința administrativă din București din 15 ianuarie a.c. nu au fost traduse în fapt, netrimînîndu-se nici un kilogram de semințe, milioane de țărani și muncitori din Moldova și Bucovina de sud sînt expuși să moară literalmente de foame.

4. Marea majoritate a țăraniilor sînt astăzi lipsiți de pămînt și de posibilitatea de trai omenesc. Țărâimea, care a suportat și suportă încă tot greul războiului pe front și în spatele frontului, cere ca un drept al ei realizarea reformei agrare.

Prefecții din Moldova și Bucovina de sud consideră ca o datorie de cunoștință de a vă semnala, față de starea de spirit a țărănimii, necesitatea urgentă și imediată a reformei agrare.

De asemenei noi înțelegem a susține această luptă justă a plugărimii pentru împroprietărirea ei.

Considerăm imperios necesar, dintr-o largă înțelegere a drepturilor cetățenești, a vă mai aduce la cunoștință Maiestății voastre că față de reacțiunea provocată de dl general Rădescu actualul guvern nu mai corespunde aspirațiunilor maselor mari ale poporului, al cărui spirit nou îl cunoaștem și-l constatăm.

Numai un guvern al F.N.D.-ului va putea soluționa toate grelele probleme de astăzi ce apăsă pe umerii poporului român, salvind țara din impasul în care a vîrit-o războiul criminal al lui Antonescu și sabotajul criminal al elementelor reaționare din guvern ce se ascund de la 23 August a.c. la cîrma țării.

Manolache, prefect de Suceava
Vasile Vieru, prefect de Botoșani
Alexiuc, prefect de Iași
Dionisie Ionescu, prefect de Bacău
Aurel Hutu, prefect de Cîmpulung
Saul Herșovici, prefect de Roman
Florescu, prefect de Fălcău
Gh. Palamaru, prefect de Rădăuți
Alex. Faliboga, prefect de Dorohoi
Preotul Sîrbu, prefect de Vaslui.

1945 februarie 17. Moțiune adoptată în adunarea populară de la Tîrgu-Jiu, prin care se pronunță pentru instaurarea unui guvern democratic și înfăptuirea unor reforme sociale.

Moțiune

Cetățenii orașului Tg. Jiu și din cuprinsul județului Gorj, întrunite în adunare populară și luând cunoștință de programul de guvernare al F.N.D. și de situația în care se află astăzi țara și populația județului Gorj, am stabilit că:

1. Guvernul actual al cărui aparat de stat este împănat cu elemente reaționare împiedică prin manevrele lor salvarea țării și duce la adîncirea mizeriei în care se zbate populația de la sate și muncitorii.

2. Pentru remedierea acestor neajunsuri cerem:

Participarea cu maximum de efort la război alături de Națiunile Unite pentru zdrobirea căt mai grabnică a hitlerismului și stîrpirea fascismului, care a înveninat viața socială a acestei țări. Pentru aceasta noi muncitorii din fabrici și plugarii gorjeni ne angajăm ca să mărim producția din ce în ce mai mult.

Vrem îndeplinirea riguroasă a condițiilor din Convenția de armistițiu, pentru a cucerî încrederea Națiunilor Unite în special a marii noastre vecine Uniunea Sovietică.

Vrem relații comerciale cu toate țările democratice și în special cu Uniunea Sovietică pentru a ni se aduce imediat materii prime de care avem absolută nevoie precum și mașini agricole, unelte, bumbac etc.

Cerem înfăptuirea reformei agrare imediat prin confiscarea moșilor de la 50 de hectare în sus și confiscarea averilor criminalilor de război, iar pămîntul să se împărtă ostașilor și țăranilor nevoiași.

Vrem măsuri împotriva speculanților și sabotorilor și sprijinirea comercianților și industriașilor cinstiți. Vrem ridicarea nivelului economic și sanitar al tuturor muncitorilor și țăranilor și ajutorarea familiilor luptătorilor de pe front.

Vrem reorganizarea armatei, democratizarea, epurarea ei și cucerirea încrederei Uniunii Sovietice și prin aceasta realizarea reîntoarcerii prizonierilor de război din Uniunea Sovietică.

Vrem arestarea și judecarea criminalilor de război care au dus țara la dezastru.

Vrem desființarea tuturor legilor criminale îndreptate împotriva poporului, făcute de guvernele liberale, țărănistă și dictatoriale care s-au succedat pînă la 23 August 1944, legi care au sărăcit populația muncitoare, aducînd-o la sapă de lemn.

3. Asigurăm Consiliul Frontului Național-Democrat că gorjenii lui Tudor Vladimirescu, alături de întregul popor român, vor transforma programul de guvernare al F.N.D. în steag de luptă al multimii și că nu vom înceta lupta noastră pînă ce dorințele noastre nu vor fi realizate.

Vrem guvern al F.N.D. !

Trăiască forțele democratice grupate în F.N.D. !

Trăiască alianța muncitorilor și țăranilor !

Trăiască armatele româno-sovietice înfrățite în lupta împotriva hitlerismului!

Trăiască prietenia sinceră dintre poporul român și celelalte popoare dormice de libertate în frunte cu Uniunea Sovietică!

Moarte criminalilor și sabotorilor!

■ „Scintia”, an II, nr. 142 din 17 februarie 1945, p. 6.

1180

1945 februarie 19. Declarații făcute presei de profesorul Simion Stoilov în problema rolului intelectualității în procesul de democratizare a țării.

Rectorul Universității din București despre:

•
Rolul intelectualilor
în democratizarea țării

„Un rol direct în organizarea acestei societăți îl are intelectualul, spune dr. profesor Stoilov. El poate determina mersul societății prin influența sa morală și socială.

Sunt multe îndeletniciri intelectuale care par străine de preocupările maselor și de interesele lor.

Trebuie să privim lucrurile în mod mai larg. Nu există nici o știință care să nu poată fi utilă maselor. Dacă nu imediat, dar prin consecințele la care vor duce mai tîrziu aceste științe și prin aplicațiile care vor da loc, ele vor fi direct folositoare.

Intelectualul trebuie să înțeleagă că prin atitudinea care o ia el se situează înăuntrul sau în afara vieții adevărate. Numai muncind în interesul tuturor, intelectualul se va bucura de prestigiul ce i se cuvine și va putea să-și exerceze influența sa justă asupra păturilor sociale“.

La întrebarea cum poate deveni intelectualul un factor activ în viața noastră politică, profesorul Stoilov răspunde:

„Aci care au fost dezgustați de viața politică din timpul dictaturilor legionare și antonesciene, sau acei care au fost descurajați de anumite ambițiuni trebuie astăzi să-și revizuiască conștiința și să-și canalizeze eforturile într-o singură direcție, a democrației reale.

Sunt convins că cea mai mare parte din ei vor înțelege rolul social ce-l au de îndeplinit în momentul actual în cadrul evoluției țării noastre.

Pentru aceasta intelectualul, omul de știință, nu trebuie să-și părăsească preocupările de specialitate, nu trebuie să părăsească biblioteca sau laboratorul, dar nici să fie un izolat care să acumuleze cunoștințe dintr-o ambiție personală. Cunoștințele sale trebuie să le pună în slujba poporului, astfel îndeplinindu-și cu adevărat rolul său de intelectual.

Este o prejudecată că intelectualul trebuie să rămînă străin de frămîntările vieții, dimpotrivă el trebuie să fie primul care să se încadreze în societate alături de masele largi ale poporului, de masele productive.

Sint intelectuali care rămîn în afara vieții numai din cauza unei educații greșite, din cauza unei concepții greșite despre rolul intelectualului".

Răspunzînd apoi la întrebarea cum se poate coordona efortul lor pentru a da rezultatele cele mai bune, profesorul Stoilov arată care este calea cea justă ce o are de urmat intelectualitatea:

„Pentru a o realiza este neapărat necesară înfrățirea intelectualilor cu masele largi populare. Elementele cinstite trebuie să-și unească forțele într-un singur scop pentru realizarea ădevăratei democrații.

În partidele «istorice» sint și elemente cinstite care pot veni alături de noi și trebuie să o facă, dacă au înțeles nevoile imediate ale poporului.

Stringindu-se într-un tot puternic, intelectualii vor reuși să fie un factor important în evoluția țării, pornind de la concepțiiile cele mai largi democratice care vor aduce rezolvarea numeroaselor probleme vitale ce se pun astăzi pentru noi".

■ „Scintieia”, an II, nr. 144 din 19 februarie 1945, p. 2.

1181

1945 februarie 20. Comunicat transmis de Agenția A.F.I. referitor la criza guvernamentală și situația politică din România.

Agenția A.F.I.

Din București ora 10,30.

România trece acum printr-o criză politică. Partidul Național-Țărănesc, cel Liberal și Frontul Național-Democrat, care întrunește toate tendințele-socialiste și comuniste, sint în conflict de principii și metodă. Totuși, demisia cabinetului Rădescu nu pare a fi iminentă cu toate că este obiectul atacurilor pornite chiar de către membri din guvern, reprezentanți ai F.N.D.-ului. Într-adevăr, demisia guvernului nu duce — după cum afirmă cercurile diplomatice din București — decit la constituirea unui nou cabinet de colaborare în care proporția reprezentanților diferitelor partide politice n-ar fi prea schimbată. Singura soluție practică ar fi aşadar o remaniere radicală a cabinetului ce ar aduce la putere alte echipe ale celor trei partide prezente. Chestiunile de rezolvat sint aceleași și pentru partidele de dreapta ca și pentru cele de stînga. Reforma agrară, recunoașterea cobeligeranței pentru România, problema Transilvaniei de nord. Este limpede pentru observatorii străini că rezolvarea acestor chestiuni depinde mult mai mult de evoluția situației internaționale decit de acțiunea uneia sau alteia din grupările politice.

Fapt este însă că gen. Rădescu, susținut numai de național-țărăniști și liberali, deci de fracțiunea cea mai puțin populară, se găsește într-o situație delicată. El a făcut apel în ziua de 16 februarie la dl Titel Petrescu, fruntaș socialist, în calitate de mediator, pentru ca acest om politic care se bucură

de încrederea cercurilor de dreapta și de stînga să ajute la rezolvarea dificultăților.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 97.

1182

1945 februarie 20. Comunicat al postului de radio New York cu privire la contribuția armatei române la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei.

Postul de radio New York transmite:

„Din România vin știri bune în multe direcții. Nu vom insista astăseară asupra ajutorului militar atât de însemnat și cu rezultate atât de excelente date de cele 14 divizii române pe cîmpul de luptă din est. Vom spune numai ceea ce este evident și anume că acțiunea armatei române a contribuit serios la cucerirea Budapestei și la înaintarea în regiunea cehoslovacă, tot astfel cum prin actul de la 23 August 1944 România a contribuit într-o bună măsură la schimbarea situației de pe întreg frontul răsăritean”.

■ Arhivele Statului București, fond Casa Regală, Diverse, dosar nr. 5/1944, f. 247.

1183

1945 februarie 21. Comunicat transmis de Agenția Reuter referitor la criza de guvern din România și divergențele în problema reformei agrare.

Agenția Reuter

Din București, ora 18,05 din 21. II. 1945

Criza politică din România continuă, tensiunea fiind între miniștrii Partidelor Liberal și Țărănesc pe de o parte și miniștrii Frontului Național-Democrat pe de altă parte. Divergențele sunt în privința reformei agrare. Partidele istorice, Liberal și Național-Țărănesc, sunt împotriva imediatei reforme agrare pe care o cere Frontul Național-Democrat.

Premierul, generalul Nicolae Rădescu, refuză să demisioneze.

În mai multe cercuri se crede că schimbări în sinul cabinetului vor îmbunătăți situația.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 131.

178

1945 februarie 22. Relatare apărută în ziarul „Scîntea“ referitoare la manifestația celor 35 000 cetățeni din Cluj care au cerut guvern al Frontului Național-Democratic.

Manifestația populară de la Cluj
35 000 cetățeni au cerut guvern F.N.D.

Imediat după formarea sa, Comitetul Executiv F.N.D. pentru nordul Ardealului, care joacă un rol efectiv în guvernarea acestei părți a țării, a lansat un apel către țară; către toate forțele democratice și patriotice, către toți intelectualii, preoții, muncitorii și plugarii cinstiți, către toate elementele conștiente ale Partidelor Național-Țărănesc și Liberal, cerîndu-le colaborarea, arătînd că F.N.D. va trece, în nordul Ardealului, la realizarea programului său de guvernare, după ce acest program a fost acceptat de majoritatea zdrobitoare a populației.

La chemarea F.N.D.-ului, în Piața Libertății s-au adunat, într-o ordine și disciplină desăvîrșită, 35 000 de cetățeni. Ținînd seama de faptul că populația actuală a Clujului este de 80 000 de oameni, este desigur un număr impresionant, care arată că aproape 85% din cetățenii cu drept de vot au luat parte la această manifestație.

Difuzoarele au răspîndit cu claritate lozincile și discursurile rostite, după care a urmat o manifestație de simpatie, în fața Primăriei și a comandamentului sovietic. Defilarea maselor, la care au participat 5 000 cetățeni din comunele învecinate, a avut loc în fața Teatrului Național.

Tov. prof. univ. dr. Teofil T. Vescan, președintele ales al F.N.D. pentru Ardeal, a arătat în cuvîntarea sa că nordul Ardealului trebuie să dea exemplu țării întregi, realizînd programul de guvernare al F.N.D.-ului, și anume, în primul rînd, reforma agrară și democratizarea vieții publice, prin lupta împotriva șovinismului și prin ajutorarea sinceră a armatelor de eliberare, care ne-au dat posibilitatea să reclădim în spiritul cel mai democratic nordul Ardealului.

A arătat că guvernul F.N.D. va însemna încetarea izolării administrative și economice a nordului Ardealului și rezolvarea acestor probleme ale sale pe care atitudinea reaționară și profascistă a unor elemente național-țărănistă din administrație le-a împiedicat și întîrziat soluționarea.

A arătat necesitatea abolirii legislațiilor rasiale și de deosebire națională, relevînd faptul că guvernul F.N.D. va însemna deplina egalitate a națiunilor conlocuitoare.

Și-a terminat cuvîntarea cu exclamația: „Vom continua cu dîrzenie lupta, pînă cînd cele preconizate în programul F.N.D. vor fi înfăptuite și reațiuinea profascistă complect distrusă“.

Au mai luat cuvîntul:

Tov. Jordáky Ludovic, secretarul Sindicatelor Unite, care a relevat necesitatea sporirii producției.

Tov. Lakatos Ștefan, membru în Comitetul Executiv al Confederației Generale a Muncii, a subliniat faptul linișitor că reîncadrarea administrativă va fi recunoașterea administrației populare actuale și completarea

sa cu elementele necesare, și nicidecum îndepărtarea actualei administrații populare, după cum o preconizează dușmanii poporului.

Manifestația s-a terminat cu cuvântările prietenilor Sóos Iosif, reprezentantul Uniunii Populare Maghiare din Tg. Mureș; a lui Ioviță Dumbravă, delegatul Comitetului Central al Frontului Plugarilor, și a pandurului Teodoru, mulțimea cerînd cu insistență formarea imediată a unui guvern F.N.D.

■ „Scîntea“, an II, nr. 147 din 22 februarie 1945, p. 3.

1185

1945 februarie 22. Comunicat al Consiliului Frontului Național-Democratic, prin care Frontul Național Democratic își asumă răspunderea guvernării țării.

Frontul Național-Democrat, conștient de gravitatea momentului prin care trecem și în spiritul Conferinței de la Ialta, declară că înțelege să-și asume răspunderea guvernării României pentru înfăptuirea acelor măsuri imediate care, pornind de la curățirea vieții publice de elementele legionare și fasciste, vor pune România pe o temeinică bază, care să garanteze într-adevăr libera și democratică dezvoltare.

Consiliul Frontului Național-Democrat

■ „Timpul“, an IX, nr. 2 777 din 22 februarie 1945, p. 3.

1186

1945 februarie 22. Rezoluție adoptată la adunarea membrilor Partidului Național-Țărănesc din județul Argeș de aderare la programul Frontului Național-Democratic.

Rezoluțione

Noi, membri ai Partidului Național-Țărănesc din județul Argeș, șefi de sectoare și de organizații comunale, ascultînd cele expuse în ședința de la 22.II.1945, de toți vorbitorii, constatăm că momentul politic cere o examinare a situației în lumina ultimelor evenimente politice.

Partidul Național-Țărănesc, ieșit din masele țărănești, trebuie să lupte pentru realizarea acestor interese ale lor.

Partidul nostru trebuie, în primul rînd, să lupte contra celor ce ajută și azi elementele fasciste. Noi vedem că epurarea și arestarea criminalilor de război nu progresează. Constatăm că reforma agrară întîrzie. Vedem că lupta se dă contra partidelor care nu au nimic de împărtit cu țărani și nu contra celor cu moșii, bănci, industriei.

Nimic nu ne desparte de F.N.D. care ne poate fi un aliat bun în vederea cîştigării drepturilor ţărănimii.

Noi am hotărît să luptăm alături de ei pe baza platformei care este cuprinsă și în programul nostru. Numai aşa Partidul Național-Țărănesc își merita numele și rostul.

Theo Simionescu, prefectul județului Argeș și vicepreședinte al organizației Partidului Național-Țărănesc din Argeș, președinte al organizației orașului Pitești.

Dr. Ion Erbașu, vicepreședinte al organizației P.N.T. jud. Argeș; C. Chiriac avocat, vicepreședinte al organizației P.N.T. jud. Argeș; St. Toto Nicolescu avocat, secretar general al organizației P.N.T., jud. Argeș; Ion Mihalache, Pitești; Florea Puican, Pitești; Stoian Savu, Pitești; Ion Cardie, Pitești (vicepreședinti ai organizației orașului Pitești — șefi de sector); Marin Georgescu învățător; Prof. C-tin Pârvan; I. Pătrașcu învățător; Prof. ing. Ion Enăchescu Pitești, președinte de onoare al organizației tineretului P.N.T. Argeș; Ion Lis învățător; Ion Udrescu proprietar; Petre Băltescu proprietar; Ioniță Rădulescu-Pădureț; Ilie B. Popescu; Alex. Anghelescu; Tiberiu Cristea; D-tru Dolofan; Marin Stăncuț; Marin Grozea; Ion St. Ioniță; Gh. Diaconescu; Ion Badea; Stan Ștefan; Ion Stanciu-Nicu; Ion Pană, învățător; Radu Amzăr; Rada I. Ilinca; B.R. Marin; Florea Rujan; Nicolae I. Badea; Gh. Roșu; Nicolae I. Stan; Gheorghe Comănescu; Ion Precup; Ion Ciolan; Gheorghe Diaconu; M. Gh. Badea; Gheorghe I. Badea, învățător Stoiceni; Ion Dragnea; Nicolae I. Stalin; V. Balbarac, învățător Moșoaia; Marin Dragnea; Constantin I. Popa; Fraței V. Crăcan; Marin [?]. Florea, Furduști; Ion Gh. Cleianu; Ion Gh. Cocora, Gh. Pârvu; Ion St. Enache și Ion Martin.

■ „România liberă”, an III, nr. 186 din 8 martie 1945, p. 3.

1187

1945 februarie 22. Detalii asupra acțiunilor operative și relevarea unor fapte de eroism în cadrul trupelor din Armata 4.

Armata 4

către

Marele Stat Major, Secția a III-a

Raport operativ din 22 februarie, ora 9 și 12

1. În cursul nopții de 21/22 februarie și cursul dimineții, cercetare de luptă puternică de ambele părți.

2. Sectorul 54 fortificații a schimbat Divizia 3 infanterie care se deplasează cu începere de la ora 11 spre Sihla Hrineva. Batalionul 2/Regimentul 4 dorobanți va fi schimbat la 22/23 februarie. Regimentul 5 roșiori a început la ora 8 atacul spre cota 790.

181

3. Pierderile la 21 februarie:

— morți: 16 trupă; răniți: 4 ofițeri, 4 subofițeri, 64 trupă; morți sau prizonieri: 5 trupă.

4. Pentru comunicatul oficial:

a) La 19 februarie s-lt. Luchian Emil, comandantul Companiei 6 din Regimentul 35 infanterie, cu o deosebită îndrăzneală, curaj și pricere, atacă pe rînd două grupe de mitraliere inamice în pădurea de la sud Vîglăsská și șoară toți servanții, capturează cele două mitraliere pe care apoi le folosește contra inamicului, el însuși mînuind una dintre ele.

Prin pătrunderea făcută se strecoară apoi ambele batalioane ale regimentului, amenințînd satul Vîglăsská cu învăluirea pe la vest.

b) În timpul nopții de 19/20 februarie locotenent-colonelul Popovici, comandantul Regimentului 24 infanterie, conduce personal atacul regimentului împreună cu locotenentul Barnea Napoleon și, atacînd satul Vîglăsská și cota 419 din prima linie a luptătorilor, reușește să străpungă o puternică apărare inamică într-un teren foarte prielnic pentru rezistență.

c) În noaptea de 19/20 februarie căpitanul Nicolae, comandantul Batalionului 2/Regimentul 35 infanterie, deși numai cu 10—15 oameni, rămîne pe poziție și respinge 3 contraatacuri puternice inamice.

De asemenea, căpitanul Bădescu, comandantul batalionului 2/Regimentul 80 artilerie, și căpitanul Popescu, comandantul Regimentului 3 artilerie, iau parte la respingerea acestor contraatacuri în care inamicul lasă pe teren zeci de morți și răniți.

d) La 20 februarie căpitanul Miron, comandantul Batalionului 2/Regimentul 11 dorobanți, cade grav rănit la asaltul castelului Vegeasa, pe care îl asaltează de trei ori în fruntea ostașilor săi.

Regimentul pierde astfel și ultimul căpitan.

Comandantul Armatei 4

Nr. 316 742 din 22. II. 1945

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 886, f. 531.

1188

1945 februarie 23. Text al apelului de a adera la Frontul Național-Democratic adresat membrilor Partidului Național-Țărănesc de către un grup de personalități național-țărănist.

Partidul Național-Țărănist, organism politic al intereselor țărănimii, prin legiferările celor două guvernări, s-a depărtat de masele populare și din această cauză nu a mai putut impune linia dorită și necesară în politica externă, atunci cînd aceasta, spre nenorocirea țării, a fost schimbată.

Miniștrii guvernelor partidului nostru au organizat și au finanțat din fondurile secrete înjgebarea Gărzii de fier, mișcare odioasă care a constituit instrumentul principal al înscăunării dictaturilor în România și al domina-

182

ției hitlerismului, ce ne-a tîrît în 1941 în război împotriva U.R.S.S. și apoi împotriva Angliei și Statelor Unite.

Conducerea partidului nostru — nădăduind un eventual conflict între marii aliați — a refuzat cu îndărânicie să ia legături directe cu U.R.S.S. pentru a pregăti ieșirea noastră din război și trecerea de partea Aliaților în cele mai bune condițiuni.

Numai atunci cînd Armata Roșie era în Moldova și teribilele bombardamente anglo-americană dezorganizaseră viața administrativă, conducerea partidului nostru a admis să se constituie „Blocul Democratic” cu celelalte partide politice care, în limitele puterilor lor și cu jertfe neprecupește, duseseră lupta împotriva fascismului, spre a pregăti armistițiul în condițiuni cît mai favorabile.

Dorința Aliaților de a se constitui un guvern politic pentru armistițiul — singurul care ar fi demonstrat că poporul român nu a vrut războiul, singurul care ar fi dovedit că poporul român urmărește în mod sincer și hotărît să înăture, să nimicească influența șovină și dictatorială a hitlerismului, nu a fost realizată. Oricare ar fi fost preocupările subiective, datoria supremă ar fi trebuit să poruncească în primul rînd salvarea țării și apoi să dea frîu liber calculelor meschine și ambicioilor personale.

După ieșirea din cîrdășia cu Germania hitleristă, în loc să se purceadă imediat la curățirea aparatului de stat de toate elementele care s-au făcut instrumente netrebnice ale dominației hitleriste, în loc să se schimbe toți slujitorii antonescieni din fruntea administrațiilor publice și a marilor întreprinderi, în loc să se procedeze la aplicarea neîntîrziată și cu strictețe a clauzelor armistițiului semnat — singurele măsuri prin care am fi dobîndit încrederea învingătorilor — prin schimbul de scrisori Maniu—Comaniciu s-a recunoscut ca patriotică acțiunea lui Corneliu Codreanu și s-a făcut apel la foștii sprijinitori ai terorismului legionar să se înregistreze în partidele politice „democrate”.

Alianța cu forțele reaționare

Nu numai atît. În loc să se ia o atitudine fățișă pentru apropierea de U.R.S.S., atitudine care ne-ar salva existența și libertatea națională, atitudine care ne-ar asigura o cît mai grabnică refacere a vieții economice, conducerea partidului nostru a primit în cadre elemente legionare, a păstrat colaboraționistii regimului antonescian, iar pe unii, într-adins parcă și cu toată împotrivirea membrilor onești, i-a ridicat la cele mai înalte ranguri ierarhice.

Era firesc, deci, ca în loc să se meargă pe o linie democratică progresistă, în loc să se ajungă la o colaborare cu mișcările muncitorești exploatațe ca și țărănamea, conducerea partidului nostru s-a întovărășit cu reaționarii conducători ai Partidului Liberal, care ne-au umilit, ne-au terorizat și ne-au schinguit douăzeci de ani.

Manevrele îndreptate împotriva Uniunii Sovietice

Era firesc, deci, ca nădăduind mereu un conflict între U.R.S.S. și anglo-americani, conducerea partidului nostru să proclame „rezistența eroică” față de uriașă forță contra căreia dezlănțuise războiul și îl pierdusem, rezistență

ce nu ar avea alt rezultat decât distrugerea statului nostru, nimicirea popo-rului nostru.

Prin încolonarea legionarilor incorigibili în partid, pe de o parte se în-
cearcă acoperirea acestora de răspundere, solidarizând întreaga națiune cu
trecutul lor, pe de altă parte se dă prilej acestora ca sub firma partidului
nostru să-și continue lupta odioasă împotriva democratizării reale a țării
și împotriva zăgăzuirii talazurilor zbuciumului social care bântuie țara de
atîta vreme, deschizînd porțile unui catastrofal război civil, numai din dorința
oarăbă a vinovaților de a se salva și a îndărătnicilor reaționari de a continua
să amâgească mulțimile și să-și mențină nemeritatele poziții privilegiate.

Această criminală acțiune este ca o contribuție la sprijinirea războiului
împotriva bestialului hitlerism, aşa cum ne-am angajat prin armistițiul
semnat?

Evident că nu.

„Un drum care nu poate duce decât la pieire“

Această acțiune criminală față de supremele interese ale patriei nu numai că a acumulat „destulă neîncredere“ din partea marilor aliați, nu numai că nu ne-a creat condiții care să ne recunoască de țară cobeligerantă, nu numai că nu a reușit să asigure unitatea administrativă a tuturor teritoriilor statului nostru, dar, în urma rezoluțiilor Conferinței de la Ialta, poate să ne impună tuturor drasticele măsuri de defascizare — punct asupra căruia, pe bună dreptate, marii Aliați rămîn neînduplacați.

Iar păturile largi ale poporului român și sub înrîurirea cadrelor parti-
dului nostru, cadre nelămurite cinstit asupra adevăratelor stări de lucruri,
nelămurite sincer asupra datoriei indisutabile de a înlătura orice tendință
de fascism, de șovinism, de dictatură — condiție categorică pentru existența
noastră ca stat liber — sănătatea pe un drum care nu ne poate duce decât
la pieire.

Din această cauză tot partidul nostru a ajuns să fie considerat ca un
organism periculos liniei politice cerute de marii aliați în țările eliberate și
firească propriului nostru interes național.

Din această cauză, fără voia lor, toate cadrele național-țărăniște, toți
luptătorii cinstiți și onești, care au dus lupta neînfricată și statorică pentru
înlăturarea exploatației ciocoilor, pentru întronarea noului regim democratic
și în țara noastră, au ajuns acum să fie solidarați și făcuți răspunzători —
pentru fapte care nu le aparțin, pe care nu și le însușesc — alături de conduc-
cerea, care a înscăunat în fruntea partidului cea mai penibilă și cea mai regre-
tabilă dictatură, a unei caste de moșieri, latifundiari și beneficiari ai consi-
liilor de administrație.

Din această cauză însuși partidul nostru este amenințat în existența
sa, deși printr-o stăruitoare neeleganță, conducerea — ca liberalii odinioară —
încearcă să solidarizeze pe Maiestatea sa regele cu acțiunea sa și astfel să-l
despartă de rolul lui firesc, în nădejdea de a găsi prin aceasta un sprijin mai
temeinic de rezistență.

Din această cauză, postul de radio Moscova ne-a clasificat în rîndul pro-
fasciștilor, al celor care prin acțiunile lor sabotează în dosul frontului eroică
luptă a Aliaților împotriva odiosului hitlerism.

Împotriva colaboraționiștilor și
pentru F.N.D.
Prietenii și luptători național-țărăniști!

Toate evenimentele, pe cît de drastice pe atît de hotărîte, ale Aliaților nu au reușit să convingă pe nimeni din cei înrăiți că linia politică noastră interne este dezastruoasă.

Dimpotrivă, ultimele „măsuri“ ale primului-ministru dovedesc tendința de reînscăunare a acelorași metode de arbitrar și de dictatură, care, deși se pot înțelege ca o firească rămășiță în mentalitatea unora, a spiritului nenorocit de teroare și impunitate ale dictaturilor apuse, nu mai sunt îngăduite de marii aliați și nu mai trebuie suportate.

Nu pentru asta s-au jertfit zecile de milioane de oameni în cursul acestui război!

Toate stăruințele noastre și ale altor prieteni din partidul nostru de a convinge conducerea centrală să părăsească drumul apucat nu au avut nici un rezultat.

Toate încercările luptătorilor încercați de a convinge conducerea partidului nostru de necesitatea absolută a reformelor, care constituie însuși rostul partidului, nu au avut rezultat. Fiindcă domnii de sus — cu alte interese — încă mai cred că este posibil să fie mințită lumea, vorbind de democrație și lucrînd după cel mai respingător arbitrar, făcînd programe, dar considerîndu-le aplicarea „inopportună“.

Domnii de sus încă mai iau în glumă hotărîrea nezdruncinată a Aliaților de a lichida definitiv fascismul și de a realiza o democrație socială reală.

Pentru aceste motive și pentru a rămîne statornici pe drumul pe care l-am urmat fără șovăire în orice împrejurări, pentru a asigura dăinuirea partidului nostru pe linia lui firească, pentru a menține steagul țărăanismului în viața politică a României, înțelegem să deschidem lupta hotărîtă de a democratiza viața de partid și a exclude din rîndurile lui pe toți colaboraționiștii, pe toți moșierii exploataitori, pe toți profasciștii, pe toți sabotorii; sancționarea vinovaților de dezastrul țării.

Înțelegem să luptăm — în numele Partidului nostru Național-Țărănesc — pentru democratizarea reală a țării, pentru despărțirea poporului de vinovații ce trebuie să-și ia pedeapsa, pentru o apropiere sinceră de marii aliați și îndeosebi de U.R.S.S., pentru sprijinirea războiului de distrugere a hitlerismului cu toată sinceritatea și din toate puterile.

În vederea atingerii acestui scop, aderăm la programul de guvernare, ca minimal, al partidelor grupate în Frontul Național-Democrat și înțelegem să luptăm în cadrul acestui Front, ca organizație național-țărănistă, să păstrîndu-ne independența, ființa de partid, programul și steagul partidului.

Facem apel la toate organizațiile județene și la toți membrii credincioși idealurilor noastre să se alăture luptei noastre — singura care poate salva viața Partidului Național-Țărănesc, singura care ne poate desolidariza de linia reaționară și prolegionară, pe care stăruie conducerea actuală, singura care va menține steagul țărăanismului pe culmile pe care merită să filfii.

Pentru a fi prezent la înfăptuirile cerute de nevoie mereu nedreptățitei noastre țărănimii, pentru a-și face datoria către națiune, Partidul Național-Țărănesc trebuie să trăiască.

Chemăm la datorie, chemăm la reorganizarea lui pe toți cei onești, consecvenți, cinstiți și hotărîți.

București, 23 februarie 1945

Anton Alexandrescu, întemeietor și fost secretar general al tineretului tărănist din România; Aurel Potop, conferențiar la Facultatea de Științe a Universității din Iași; Tiberiu Tomescu, consilier la Uniunea barourilor din țară, fost senator; avocat Ioan D. Ioan, fost secretar general al culorii de Verde; I. Raiciu, avocat, consilier al Baroului de Ilfov; Gh. Cristescu, președintele organizației Secției 27-a, președintele Sindicatului brutarilor patroni din București; prof. C. Lăpușneanu, vicepreședinte sectorul III Albastru, președintele organizației Șerban-Vodă; avocat Ion Simion; Eugen Ionescu, avocat, consilier al Baroului de Ilfov; avocat Alexandru Iorgulescu, consilier la Baroul de Ilfov, fost consilier comunal București; Mircea Nicolescu, avocat, vicepreședintele organizației P.N.T. Ilfov, fost deputat, fost președinte al Consiliului județului Ilfov.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Studii și documentare, dosar nr. 2/1944 – 1945, f. 1 – 1.v.; „România liberă”, an III, nr. 178 din 25 februarie 1945, p. 1 și 5.

1189

1945 februarie 23, Washington. **Instrucțiuni ale Departamentului de stat către reprezentanța americană din România în ceea ce privește precizarea poziției guvernului american față de evenimentele din România.**

Department of State

Urgent

Amrep,

Bucharest (Rumania)

February 23, 1944, 9 p.m.

The War Department has brought to the attention of the Department General Schuyler's telegram concerning his conversation with the King and his mother. The War and State Departments agree that this is primarily a political matter and that the present telegram, which has been cleared with the War Department should serve as instructions for both Schuyler and yourself.

The Declaration on Liberated Europe issued at Yalta on February 12 set forth the joint responsibility of the three Governments to enable the people of the former Axis satellite states to choose the form of government under which they will live. The three Governments agreed to concert their policies, where in their judgment conditions so require, to assist these peoples in establishing conditions of internal peace and in forming interim governmental authorities broadly representative of all democratic elements in the

186

population and pledged to the earliest possible establishment through free elections of governments responsive to the will of the people.

Accordingly the security of the King and his mother which is a question closely related to the form of government, becomes a matter of direct concern to the three Allied Governments under the present system of control. This would not prejudice the operation of democratic processes at a later date if the Rumanian people should then desire to raise the question of their governmental institutions.

We think the Queen may be unduly apprehensive in believing that the Russians would hand her over to the Communists. In view of the Molotov statement of April 2, 1944¹, that the Soviet Government was not pursuing the aim of „changing the existing social structure of Rumania” and in view of the Soviet signature of the Crimea declaration, the Department could not take a position on the institutional question which might imply the expectation of a departure from those principles on the part of the Soviet Government.

We believe that if the Rumanian Communists do make an attempt to seize power, a matter which would be of concern to the three Allied Governments, and if the personal safety of the King and his mother is threatened, responsibility for insuring their safety by providing either protection or the means of departure from the country, should rest with the ACC. Even though the Soviet element normally exercises administrative and executory functions in the ACC it is reasonable to suppose that the representatives of the three Governments would now act in a tripartite capacity on a question of this kind. The United States Government would therefore not be in a position to act independently in offering protection, but General Schuyler might participate with the Soviet and British colleagues in concerting on whatever plans future developments may require.

Using the foregoing for your guidance in any future conversations with the King or his mother, you or General Schuyler may say that this Government acknowledges the value of the King's part in the events of August 23 and his loyal support of the Allied cause since that time; and that we have no reason to believe that our Allies do not share our view that the King has played a worthy role and has been a stabilizing factor in Rumanian politics. He must himself be the judge of his responsibilities to his people. If the turn of events gives him reason to expect violence, this Government would prefer that the procedures then to be adopted should be concerted with the British and Soviet Governments along the lines envisaged by the tripartite declaration referred to above. It could be explained that General Schuyler would not have authority for protection of the Royal family beyond his capacity as a representative in the ACC, and that except in an extremity requiring emergency protection from physical violence which he may give he should first present the matter before the ACC for the consideration of his Soviet and British colleagues. The assistance which your own office might be called upon to extend would be limited of course by the informal nature of your mission.

■ Arhivele Statului București, colecția Microfilme S.U.A., r. 664, c. 908-911; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59), Division of South-East European Affairs, No. 871.00/2-2345.

Urgent
 Reprezentanța americană
 București (România)

23 februarie 1945, 9 p.m.

Departamentul de război a adus la cunoștința Departamentului telegrama generalului Schuyler referitoare la con vorbirea cu regele și mama acestuia. Departamentele de război și de stat sînt de acord că aceasta este în primul rînd o problemă politică și că telegrama de față, care a fost pusă de acord cu Departamentul de război, trebuie să servească drept instrucțiuni atît pentru Schuyler, cît și pentru dv.

Declarația privind Europa eliberată, adoptată la Ialta la 12 februarie, stabilește responsabilitatea comună a celor trei guverne în a da popoarelor din fostele state satelit ale Axei posibilitatea să-și aleagă forma de guvernămînt în care vor trăi. Cele trei guverne au căzut de acord să-și concerteze acțiunile politice, acolo unde ele apreciază că situația o cere, în a ajuta aceste popoare să instaureze o pace internă și în formarea unor autorități guvernamentale interime care să reprezinte larg toate elementele democratice ale populației și care să se angajeze să instaureze cît mai curînd posibil, prin alegeri libere, guverne receptive la voința poporului.

În consecință, securitatea regelui și a mamei sale, ceea ce reprezintă o problemă strîns legată de forma de guvernămînt, devine o chestiune de directă preocupare pentru cele trei guverne aliate în cadrul actualului sistem de control. Aceasta nu ar prejudicia desfășurarea proceselor democratice ulterioare, dacă poporul român va dori atunci să ridice problema instituțiilor sale guvernamentale.

Credem că regina exagerăză în temerea ei, crezînd că rușii ar putea să o predea comuniștilor. Avînd în vedere declarația lui Molotov din 2 aprilie 1944¹ că guvernul sovietic nu urmărește scopul „de a schimba structura socială existentă în România” și semnătura sovietică pe Declarația din Cri-mea, Departamentul nu se poate situa pe o anumită poziție în problema instituțiilor, ceea ce ar putea implica posibilitatea ca guvernul sovietic să se îndepărteze de la acele principii.

Noi considerăm că dacă comuniștii români vor face într-adevăr o încercare de a lua puterea, problemă care ar trebui să preocupe cele trei guverne aliate, și dacă securitatea personală a regelui și a mamei sale este amenințată, responsabilitatea pentru garantarea securității lor prin acordarea oricărei protecții sau a mijloacelor de plecare din țară trebuie să revină Comisiei Aliate de Control. Chiar dacă autoritățile sovietice îndeplinesc în mod obișnuit funcțiile administrativă și executivă în Comisia Aliată de Control este admisibil să presupunem că reprezentanții celor trei guverne ar acționa acum în probleme de acest fel cu o competență trilaterală. Guvernul Statelor Unite nu ar fi de aceea în situația de a acționa independent în a oferi protecție, dar generalul Schuyler poate participa, alături de colegii săi, sovietic și britanic, la punerea de acord a oricărui plan pe care l-ar impune unele evenimente viitoare.

Folosind cele de mai sus pentru orientarea dv. în viitoarele con vorbiri cu regele și mama sa, dv. sau generalul Schuyler puteți spune că guvernul nostru recunoaște importanța rolului regelui în evenimentele de la 23 Au-

¹ Vei doc. nr. 527, vol. II, p. 192.

gust și sprijinul său loial acordat cauzei aliate de atunci încoace; și că nu avem nici un motiv să credem că Alianții noștri nu ne împărtășesc opinia că regele a jucat un rol important și este un factor stabilizator în politica românească. El trebuie să-și aprecieze singur răspunderea față de poporul său. Dacă evenimentele iau o întorsătură care să-i permită să se aștepte la violență, guvernul nostru ar prefera ca măsurile ce vor trebui adoptate să fie puse de acord cu guvernele britanic și sovietic, potrivit principiilor stabilite de declarația tripartită referitoare la cele de mai sus. S-ar putea motiva că nu intră în sfera de competență a generalului Schuyler să acorde protecție familiei regale dincolo de calitatea sa de reprezentant în Comisia Aliată de Control și că, cu excepția unei cereri extreme de protecție în caz de urgență împotriva unei violențe fizice, pe care el o poate satisface, el trebuie să prezinte mai întâi problema Comisiei Aliate de Control pentru a fi analizată de colegii săi sovietic și britanic. Asistența pe care reprezentanța dv. ar putea fi solicitată să o acorde ar fi limitată, desigur, de caracterul de informare al misiunii dv.

1190

1945 februarie 24. Informații din presă cu privire la criza politică din România, marile manifestații ale Frontului Național-Democratic și deschiderea focului contra manifestanților din București.

24 februarie 1945

Dimineața în București și în alte orașe din România s-au produs mari manifestații ale F.N.D.-ului. Manifestanții cereau deschiderea luptei hotărîte contra fascismului, epurarea aparatului de stat și schimbarea guvernului Rădescu.

Către orele 17, unitățile române aflate în clădirea Ministerului de Interne au deschis focul împotriva manifestanților. Focul a fost deschis și din alte edificii publice. Sunt morți și răniți de ambele părți.

La Craiova, Brașov și Caracal au avut loc mari manifestații ale F.N.D.-ului. În cursul acestor manifestații, unitățile militare și jandarmii au tras în cei ce demonstrau. Prefectura de Craiova a fost ocupată de demonstranți, care au dezarmat unitățile militare și au reinstalat pe prefectul ales de popor.

Focul contra manifestanților a fost oprit la cererea reprezentanților Comisiei Aliate de Control.

Se anunță din București că în noaptea de 24 februarie sediul F.N.D.-ului a fost atacat cu focuri de arme.

De asemenea, în legătură cu atacul dat asupra manifestanților desimbată se arată că focul a fost deschis de soldații care se adăposteau în localul Ministerului de Interne, Prefecturii de Poliție și Palatului regal. La Palatul regal se găseau masați majoritatea soldaților care erau înarmați cu mitraliere și grenade.

Pînă la orele 20 se mai auzeau împușcături în unele regiuni ale orașului.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 1/1944, f. 37.

1945 februarie 24. Protest al ministrilor Frontului Național-Democratic adresat regelui contra provocărilor elementelor reaționare în rîndul manifestanților din Piața Națiunii din Capitală și în unele orașe din țară.

Maiestate,

Populația Capitalei întrunită astăzi 24 februarie 1945 într-o uriașă adunare în Piața Națiunii, continuată printr-o demonstrație pașnică pe străzile orașului, în drum spre Piața Palatului regal unde urmau să vorbească domnii miniștri Lothar Rădăceanu și Lucrețiu Pătrășcanu, a fost atacată în mod mișcă cu salve de mitralieră trase din clădirile Ministerului de Interne, Prefecturii Poliției și din Palatul regal.

Elementele fasciste din armată, concentrate acolo din ordinul asasinului Rădescu, au ucis și au rănit grav mai mulți cetățeni.

În această vreme la Craiova, Caracal, Brașov alți cetățeni au căzut sub gloanțele elementelor fasciste din armată.

Sub zidurile Palatului regal a curs singele poporului. Asasinii Rădescu, Maniu, Negulescu și clica lor compromis astfel Coroana și vor să anihilizeze actul de la 23 August. După 6 luni de cînd România trebuia să aibă un regim realmente democrat, așa cum o doresc și marile națiuni aliate, se trece la acte dictatoriale de teroare împotriva poporului.

Subsemnații miniștri ai Frontului Național-Democrat, în numele poporului adînc revoltat, protestează cu indignare împotriva asasinării cetățenilor pașnici și cer demiterea imediată a guvernului condus de călăul Rădescu și arestarea și sancționarea vinovaților răspunzători de acest masacru din ziua de 24 februarie 1945.

Petru Groza
Gh. Gheorghiu-Dej
Lothar Rădăceanu
Lucrețiu Pătrășcanu
Stefan Voitec
Gh. Vlădescu-Răcoasa
Teohari Georgescu
Romulus Zăroni

■ „Timpul”, an IX, nr. 2 781 din 26 februarie 1945, p. 3.

1945 februarie 24. Moțiune adoptată la demonstrația cetățenilor din Capitală și județul Ilfov organizată de Frontul Național-Democratic prin care s-a cerut îndepărțarea guvernului Rădescu și înlocuirea lui cu un guvern democrat.

Cetățenii Capitalei și din județul Ilfov, de toate categoriile sociale — muncitori, țărani, liberi profesioniști, intelectuali, meseriași, comercianți, industriași și reprezentanți ai armatei — întruniti în mare miting azi 24

februarie în Piața Națiunii afirmăm voința noastră unanimă de a continua lupta cu cea mai mare hotărâre pentru nimicirea bestiilor fasciste.

Înfiierăm cu adîncă indignare opera lui Maniu și Rădescu de ocrotire și încurajare a bandelor fascisto-teroriste, agenturi ale lui Hitler.

Salutăm desfășurarea aplicării de către țărani a reformei agrare și declarăm că vom susține cu toate puterile noastre împroprietărirea ostașilor de pe front și din cazărmă, a țăraniilor fără de pămînt și cu pămînt puțin, a văduvelor și orfanilor de război.

Protestăm împotriva încurajării de către guvernul Rădescu a speculei și scumpetei, cerem imediata înghețare a prețurilor și sporirea salariilor.

Laolaltă cu cetățenii din toate orașele și satele țării, afirmăm voința noastră hotărâtă de luptă contra fasciștilor și ocrotitorilor lor și pentru democratizarea reală a țării.

Dar salvarea patriei de uneltilor fasciști din interior, mărirea efortului de război contra fascismului de afară, asigurarea unui trai mai bun poporului și un viitor luminos într-o democrație reală pentru întreg poporul român nu le putem dobîndi decât prin aducerea la cîrma țării a unui guvern al Frontului Național-Democrat.

Jos guvernul Rădescu!

Trăiască guvernul Frontului Național-Democrat!

Salutăm pe ostașii de pe front care se sacrifică în luptă contra hitlerismului cotropitor!

Moarte fasciștilor!

■ „Timpul”, an IX, nr. 2 781 din 26 februarie 1945, p. 3.

1193

1945 februarie 24. Comunicat al Agenției TASS privitor la evenimentele petrecute în România.

Radio Moscova

Despre evenimentele de sămbătă din România

Moscova, 24 (Radio). Agenția TASS transmite: Dis-de-dimineață, la București și în alte orașe ale României au început mari manifestații ale Frontului Național-Democrat.

Manifestanții cereau lupta hotărâtă contra fascismului, epurarea aparatului de stat și schimbarea guvernului Rădescu.

Pe la orcle 5 p.m., unitățile militare române care erau masate în clădirea Ministerului de Interne au deschis focul împotriva manifestanților. În același timp, a fost deschis focul și din alte edificii publice. Sînt morți și răniți. Manifestația a continuat toată ziua.

De asemenea, la Craiova, Brașov și Caracal au avut loc mari manifestații ale Frontului Național-Democrat, în cursul căroror unitățile militare și jandarmii au tras contra muncitorilor.

■ La Craiova a fost ocupată Prefectura de către manifestanți, care au dezarmat unitățile militare și au repus în post pe prefectul ales de popor.

■ La cererea reprezentanților Comisiei Aliate de Control, unitățile militare române au închis focul contra manifestanților.

■ „Scînteaia, an II, nr. 152 din 27 februarie, 1945, p. 1.

1194

1945 februarie 25. Știre transmisă de postul de radio Londra, în limba română, cu privire la comentariile ziarului „Observer” în legătură cu criza politică guvernamentală din România.

Postul Londra-ora 16,15

Demonstrația de sămbătă a F.N.D.-ului a fost cea mai puternică dintre cele organizate contra guvernului Rădescu.

Commentind faptele petrecute în România, ziarul „Observer” arată că principalele acuzații ce se aduc premierului român de către elementele de stînga constau în:

1. Favorizarea profasciștilor și a membrilor fostei organizații legionare;
2. Întîrzierea purificării aparatului de stat.

Aceleași acuzații sunt aduse conducătorilor Partidului Național-Liber și Național-Tărănesc.

Recent generalul Rădescu a fost împiedicat de comuniști să rostească o cuvîntare într-o sală centrală a Bucureștiului și întreaga presă a refuzat să publice discursul premierului.

Ziarul „Observer” conchide arătînd că trebuie găsită neîntîrziat o soluție a situației încordate din România.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 208.

1195

1945 februarie 26. Declarație a grupului de generali și ofițeri, în frunte cu generalul de divizie Constantin Vasiliu Rășcanu, prin care se desolidarizează de acțiunile și declarațiile generalului Rădescu.

Față de declarațiile lui prim-ministru, general Nicolae Rădescu, făcute în seara de 24 februarie 1945 la posturile de radio, declarație prin care Domnia să încearcă să angajeze armata țării într-o acțiune politică personală a Domniei sale, noi:

General de divizie Constantin Vasiliu Rășcanu, comandantul Corpului 5 teritorial,

192

General de brigadă Ilie Crețulescu, subșef al Marelui Stat Major,
General de brigadă Ștefan Bardan, subșef al Marelui Stat Major,
General de brigadă Septimiu Pretorian, din Marele Stat Major,
General de brigadă Constantin Popescu, comandantul Pieței București,
General de brigadă adjutant Dumitru Dămăceanu, fost adjutant regal,
Colonel adjutant Radu Rusescu, fost adjutant regal,
Colonel Alexandru Batcu, ajutor comandant al Pieței București,
Colonel Ion Lupașcu, de la Comanduirea Pieței București,
Maior Popescu Nicolae, din Marele Stat Major, declarăm că ne desolidarizăm de acțiunea și de declarațiile lui general Rădescu Nicolae, considerindu-le pe amândouă dăunătoare intereselor armatei și ale țării.

Sîntem și rămînem devotați Maiestății sale regelui Mihai I și poporului român, căruia i-am jurat credință.

București, 26 februarie 1945

■ „România liberă”, an III, nr. 179 din 28 februarie 1945, p. 1.

1196

1945 februarie 26. Stire transmisă de postul de radio Moscova, în limba română, referitoare la relatările unor martori oculari privind atitudinea generalului Rădescu față de manifestanți.

Postul Moscova — ora 18,45

Din relatările martorilor oculari, s-au adunat noi probe asupra atitudinii provocatoare a generalului Rădescu din ziua de 24 februarie. Împotriva manifestanților s-au tras focuri de armă din clădirile Ministerului de Interne, Palatului regal și Prefecturii poliției. În spatele Palatului regal, era postat un grup de soldați, iar alții soldați erau încărcați în camioane, pentru a interveni la nevoie.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletin, dosar nr. 17/1945, p. 223.

1197

1945 februarie 26. Comunicat transmis de postul de radio Londra, în limba română, referitor la criza politică guvernamentală din România.

Postul Londra — ora 10,45

Cronica politică

Nu le e ușor țărilor care au stat sub dominația germană să-și găsească echilibrul; acesta e și cazul României. Situația generalului Rădescu e din ce în ce mai critică. Reprezentanții F.N.D.-ului acuză guvernul că nu ia mă-

suri energice mai cu seamă în ce privește pedepsirea criminalilor de război și, în general, pentru aplicarea condițiilor de armistițiu — sortind României un rol obscur pe viitor.

În ziua de 30 ianuarie, în cursul unei mari manifestații, F.N.D.-ul a declarat că și asumă răspunderea la guvernare pentru ducerea la îndeplinire a reformelor necesare țării și în special a reformei agrare, precum și pentru deplina satisfacere a cerințelor Aliaților.

Postul de radio Moscova spune că o criză politică pare „a se coace” în România.

F.N.D.-ul a declarat că nu se ridică împotriva persoanei generalului Rădescu, nici a cabinetului său în întregime, ci împotriva unor miniștri național-țărăniști și liberali, care sabotează aplicarea condițiilor de armistițiu și mai ales pedepsirea criminalilor de război.

În ziua de 11 februarie generalul Rădescu a afirmat la o întrunire că va aduce la îndeplinire „ad litteram” toate condițiunile de armistițiu. În ce privește reforma agrară, a spus că ea trebuie efectuată mai târziu, fiindcă printre soldați sunt temeri să nu fie neglijanți. Totuși instrucțiunile preliminarii pentru criminalii de război n-au început.

Ziarul „Graiul nou”, organul Armatei Roșii din România, acuză guvernul că le permite reaționarilor să ridică capul. La o mare întrunire recentă de la fabrica „Malaxa”, poliția a tras împotriva muncitorilor, iar președintele Confederației Generale a Muncii, Gh. Apostol, a fost grav rănit.

Într-un articol din ziua de 22 februarie, ziarul „Pravda” acuză guvernul Rădescu că permite reaționarilor să ridică capul.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 216.

1198

1945 februarie 26. **Reportaj din Iași intitulat Întreaga Moldovă se ridică împotriva asasinatelor lui Rădescu.**

Iași 26. Pentru înfierarea crimelor comise de Rădescu, s-au ținut întruniri în multe orașe din Moldova, la care mii de cetățeni au cerut să vină în fruntea țării un guvern al Frontului Național-Democrat.

La Huși 2 000 de muncitori și țărani au participat la o mare adunare, condamnând gestul criminal al primului-ministrului Rădescu.

La Vaslui, în cadrul unei adunări la care au participat 3 000 de țărani și muncitori s-a vesteit criminala atitudine a reaționarului Rădescu.

La Bacău aproape 8 000 de persoane, sămbătă și duminică, au cerut un guvern al Frontului Național-Democrat, exprimîndu-și indignarea față de Rădescu care a dat ordin să se tragă în popor.

Aici s-a procedat la alungarea primarului reaționar, la instalarea unui primar ales de popor și arestarea primului-procuror Motaș și a comisarului Armeanu, primul dovedit că a luat apărarea legionarilor și al doilea prins

pe cînd forța ușa prefecturii, spre a pătrunde în interior, în scop de terorizare a reprezentanților poporului.

De asemenea, la Botoșani, mii de țărani și cetățeni din oraș au organizat un mare miting, aducînd hotărîrea lor de luptă și cerînd pedepsirea asasinului Rădescu.

Ziarul „Moldova liberă” din Iași precum și ziarele locale din Botoșani și Bacău au anunțat în ediții speciale sîngeroasele evenimente din București, condamnînd crimele lui Rădescu.

La Comănești a avut loc o mare adunare a minerilor și a țăraniilor din satele învecinate. Au participat 3 000 de oameni.

Au vorbit delegații minerilor, Ardeleanu, Hagiu, Costinschi și Ghenea-die. Apoi, din partea țăraniilor, Fireluș și Pantelieu.

Toți au înfierat crimele lui Rădescu, muncitorii și țărani au jurat să le răzbune. A mai vorbit delegatul sovietic pentru minele Comănești, Kuculov, care a mulțumit minerilor pentru faptul că de ziua Armatei Roșii au dat un plus de randament de 100 de tone de cărbuni pentru ajutorarea frontului. Apoi s-au trimis telegrame către Maiestatea sa regele și către Consiliul F.N.D. prin care se înfierăză crimele reaționarilor în frunte cu Rădescu și se cere un guvern F.N.D.

■ „România liberă”, an III, nr. 179 din 28 februarie 1945, p. 3.

1199

1945 februarie 26. Raport operativ al Armatei 1 române referitor la luptele duse în masivul Javorina.

Armata 1
către
Marele Stat Major
Secția a III-a

Armata 1, reluînd în dimineața de 25 februarie 1945 atacul în masivul Javorina, a rupt poziția inamică pe un front de circa 10 km în sectorul dintre cota 1 024 și cota 777.

Exploatînd această spărtură făcută în poziția inamică de către Corpul 4 armată și dreapta Corpului 7 armată, trupele noastre au reluat înaintarea energetic pe tot frontul, învingînd toate rezistențele inamice întinute în cale, precum și greutățile impuse de un teren muntos împădurit și acoperit de zăpadă mare, cu comunicații precare, minate sau distruse de inamic.

După două zile de atac, distrugînd forțele inamice din față, Armata 1 a reușit să cucerească: înălțimea cu cota 1 024, care este cel de-al doilea punct înalt și dominant din masivul Javorina, înălțimea cu cota 777, puternic apărată tot timpul de inamic, importantul nod de comunicații cu localitatea Senohrad, precum și alte numeroase localități: Hroniaková, Bučinky, Pavli-

kova, Lonec, Drieňa, Uhlišká, Pod. Javoria, Utlaky, Polomy, Laštoky, Čertáž, Lackov, Mladonice.

Comandantul Armatei 1,
General V. Atanasiu

Nr. 47 154/26 februarie 1945, ora 17,20

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 879, f. 576.

1200

1945 februarie 26. **Comunicat transmis de postul de radio Moscova, în limba română, referitor la relatările făcute de presa română privind marile demonstrații din provincie, cerîndu-se formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.**

Postul Moscova -ora 21,30

București 26 februarie (TASS)

După știri publicate de ziar, în ziua de 24 și 25 februarie, la București străzile învecinate cu Palatul regal și Ministerul de Interne au fost înconjurate de jandarmi și poliție. Același fapt s-a petrecut și la Poșta.

Ziarele „Scîntea“, „România liberă“ și „Libertatea“ publică știri referitoare la mari demonstrații în provincie, în care s-a cerut neapărata demisie a generalului Rădescu și formarea unui guvern F.N.D.

La Timișoara au demonstrat 30 000 oameni. Demonstrația s-a desfășurat în perfectă ordine. La Sighișoara 3 500 de cetăteni au cerut arestarea provocatorilor fasciști sprijiniți de Rădescu. La Brașov 35 000 de cetăteni au organizat un miting. În piață primarul Suciu s-a adresat mulțimii. Un grup de legionari, aparținând ziarului „Avîntul“, au tras în mulțime rănind pe muncitorul Stoian. La descinderea făcută la tipografie s-au găsit cantițăți de grenade, muniții, revolvere, material de propagandă hitleristă și legionară, precum și insigne cu svastică. La Bacău, în ziua de 24 februarie, 12 000 de demonstranți au cerut formarea unui guvern F.N.D. În aceeași zi, la Craiova, 20 000 de cetăteni au organizat un miting. Participanții au cerut îndepărarea lui Rădescu, formarea unui guvern F.N.D. și repunerea în postul său a prefectului Celac, ales de popor. După terminarea mitingului mulțimea s-a îndreptat spre Prefectură, pe care a încercuit-o, voind să repună pe prefectul ales. La Prefectură, mulțimea a fost împiedicată să intre. Cîțiva muncitori care au pătruns în clădire au fost primiti de poliție cu focuri de arme și mitraliere, cîțiva din muncitori fiind răniți grav. După cum scriu zilele, prefectul Celac ales de popor a fost repus în funcție. La Sibiu 10 000 de cetăteni au organizat o demonstrație la Tribunal. Bande de legionari, împreună cu membrii Partidului Național-Țărănesc, au împărtit aici manifeste hitleriste și insigne cu svastică.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 224.

1945 februarie 27. Telegramă adresată regelui de membrii Academiei Române prin care protestează împotriva reprimării manifestației populare din Piața Palatului din 24 februarie 1945.

Maiestate,

Subsemnații membri ai Academiei Române, profesori universitari și foști sfetnici ai tronului, cu profund respect ne luăm libertatea de a spune Maiestății voastre dezaprobarea noastră hotărâtă față de modul săngheros în care a fost reprimată manifestarea pașnică a voinței cetățenești din ziua de 24 februarie 1945, precum și față de declarațiunile, cu desăvîrșire necorespunzătoare sentimentului general al țării, făcute de dl președinte al Consiliului de Miniștri, în seara aceleiași zile.

Considerăm că atari acțiuni de reprimare a liberei exprimări a voinței naționale, determinarea conflictelor interne de natură a duce la război civil, precum și îndrumarea oștirii la acte contrarii sufletului și menirii sale sănătății incompatibile cu interesele naționale și cu un regim de adevărată democrație instaurată în țara noastră prin actul de curaj al Maiestății voastre în adîncă consimțire cu sufletul poporului.

Sîntem cu profund respect ai Maiestății voastre devotați.

Prof. dr. C.I. Parhon, Mihail Sadoveanu, Mitiță Constantinescu, Traian Săvulescu, prof. dr. D. Mezincescu, S. Stoilov, dr. N. Gh. Lupu, prof. dr. Hortolomei.

27.II.1945

■ „România liberă”, an III, nr. 182 din 4 martie 1945, p. 3.

1945 februarie 27. Relatare cu privire la manifestația ce a avut loc la Craiova și acțiunile pentru instalarea unui prefect democrat.

Mare manifestație de înfrântire între armată și popor la Craiova. Ostașii au refuzat să tragă în popor. Inginerul Celac, prefectul poporului, a fost instalat în postul său.

Craiova. După cum am relatat în numărul nostru de ieri, sămbătă a avut loc o mare manifestație populară la Craiova, la care au luat parte 20 000 muncitori, cetățeni și țărani din întreg județul.

După terminarea cuvîntărilor, mulțimea s-a încolonat perfect disciplinată și a pornit spre prefectură pentru a instala pe prefectul ales de popor, ing. Celac¹. Mulțimea a înconjurat prefectura care era puternic întărită și

¹ În marea bătălie pentru instalarea în funcția de prefect a reprezentanților forțelor democratice despre care ziarele au publicat numeroase relatări se înscriu și evenimentele de la Craiova. În ziua de 15 februarie, prin voința poporului a fost ales ca prefect al județului Dolj

împințită de trupe. Începînd să pătrundă în interiorul localului, elementele reaționare de la comanda trupelor au dat ordin ostașilor să tragă în mulțime. Populația a fost împușcată cu focuri de armă.

În acest moment s-a petrecut un fapt de o importanță deosebită. În fața tuturor celor adunați a ieșit sergentul Craioveanu din Regimentul 26 infanterie. El s-a prezentat căpitanului în fața mulțimii și a spus răspicat „Domnule căpitan, nu pot să trag în frații mei muncitorii”. Ostașul a depus arma și a stat neclintit în fața căpitanului. El a fost arestat, însă efectul a fost zguduit, căci nici ceilalți comandanți de grupă n-au vrut să mai tragă în popor. Soldații din interiorul sectorului au început să strige către mulțime să nu se retragă, căci ei nu vor trage, deoarece au jurat credință poporului.

După ce mulțimea a reușit să spargă puternicele baraje de sîrmă ghimpătă din interiorul prefecturii, a pătruns în mare număr în clădire. Au avut loc scene emoționante de importanță istorică. Într-un entuziasm nestăvilit, ostașii s-au îmbrățișat cu muncitorii, cu întreg poporul, plin de bucurie că fiii săi nu l-au trădat.

Doi soldați care fuseseră dezarmați au rugat să li se dea înapoi armele. Întrucît au fost considerați nevinovați, li s-au dat armele.

Populația care a pătruns în tipografia Prefecturii a găsit acolo doi soldați postați la ușă. Muncitorul Tomescu Ion a vorbit ostașilor, arătîndu-le că și muncitorii au fost pe front, că ei luptă acum în cîmpul muncii pentru sprijinirea războiului nostru drept și că, deci, soldații nu trebuie să tragă în muncitori. Soldații n-au tras, însă un sublocotenent, cunoscut legionar, a tras cu pistolul rănind grav pe Tomescu și mai ușor pe alți cinci muncitori.

Astfel, prin lupta poporului și concursul armatei, ing. Celac, prefectul ales de popor, a fost instalat în postul său.

Populația s-a purtat eroic în această luptă pentru apărarea intereselor maselor largi. În special, se semnalează comportarea eroică a unor femei de la „Scrisul Românesc”, muncitori de la fabrica „Marodineanu” și cîteva sătence.

Dar ceea ce are o importanță covîrșitoare, o semnificație istorică în lupta poporului nostru pentru democrație și libertate, este măreța și demnă purtare a bravilor ostași din Craiova, care au refuzat să execute ordinele reaționarilor de a trage în poporul din care fac parte.

Înfrâțirea armatei și poporului la Craiova se dătorește năzuințelor și voinței comune de a termina definitiv cu putregaiul fascist din țară, de a duce lupta neînfricată pentru un viitor mai bun al maselor largi ale poporului nostru.

inginerul Nicolae Celac și o delegație care să procedeze la instalarea noului prefect. Instalarea a decurs în liniște dar la ora 1 noaptea armata a pătruns în localul prefecturii și a scos din sala de ședință pe noul prefect și pe membrii F.N.D. ai consiliului, lovindu-i, trîntindu-i în stradă și de acolo ducindu-i la arestul chesturii („Scîntea” din 20 februarie 1945). În ziua următoare alte formații militare și de poliție au întărît pe cele din sediu, au fost postate arme automate în unele clădiri din vecinătate, blocate șoselele din marginea orașului pentru a nu intra sătenii în oraș, au instituit patrule în oraș care împăraștau grupurile de cetăteni, poliția făcind percheziții în diferite locuințe. Toate acestea dădeau aspectul unui oraș asediat („Scîntea” din 23 februarie).

În ziua de 24 februarie, a avut loc în piața Teatrului Național din Craiova o impresionantă manifestație la care au participat aproape 20 000 de oameni din oraș și județ, precum și din județele învecinate. A participat și o delegație de muncitori de la atelierele Grivița din București („Scîntea” din 24 februarie). După manifestație participanții au pornit către prefectură pentru a instala noul organ și pe prefectul ales de popor, unde au avut loc cele relatate în articolul publicat.

Încercările călăului Rădescu de a tîri ostașii într-o luptă criminală și bază de ucidere a fraților lor muncitori, țărani și intelectuali sănătății după alta zdrobită de unitatea ce se încheagă tot mai puternic între armată și popor.

■ „Scînteia”, an II, nr. 52 din 27 februarie 1945.

1203

1945 februarie 27. **Comunicat transmis de postul de radio Moscova, în limba română, referitor la manifestația oamenilor muncii din București ținută în 24 februarie și la măsurile de represiune întreprinse de guvernul Rădescu.**

Postul Moscova — ora 18,45

În Piața Națiunii a avut loc un miting la care s-au adunat peste 500 000 de oameni și care cereau „Formarea guvernului F.N.D.”, „Jos Rădescu”, „Jos Maniu” și „Moarte fasciștilor”.

A luat cuvîntul prof. Bărbulescu, iar dl Alexandrescu, național-țărănist, s-a alăturat organizației F.N.D. Printre alții au luat cuvîntul dl Ghîntescu, țărănist, și preotul Popescu, iar în încheiere tov. Teohari Georgescu. În timpul mitingului au sosit 40 camioane cu muncitori din Ploiești. După terminarea mitingului, la o biserică din apropiere, s-au tras clopoțele. Demonstranții purtau placarde cu portretele regelui, mareșalului Stalin și ale domnilor Roosevelt și Churchill.

În momentul cînd mulțimea s-a apropiat de Palatul regal și Ministerul de Interne s-au tras focuri din aceste locuri, rănind mai mulți muncitori și omorînd 2 persoane.

Demonstranții s-au adunat în jurul unui camion din fața Palatului regal de unde au vorbit tov. Lothar Rădăceanu și L. Pătrășcanu.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 17/1945, p. 244.

1204

1945 februarie 27. **Relatare a Agenției Rador privind discursul ținut de W. Churchill în Camera Comunelor în legătură cu tratativele celor trei mari puteri.**

Londra, 27 (Rador). În discursul ținut de dl Churchill în Camera Comunelor, primul-ministru britanic a spus că perioada războiului din Europa a fost prelungită cu mai multe luni, decit se sperase în toamna trecută. În același timp însă, perioada de luptă împotriva Japoniei a fost mult scurtă, prin victoriile americane din Pacific.

Cu privire la aprovizionarea țărilor eliberate dl Churchill a declarat: „Nu voi aduce Anglia în situația de a avea un minimum de rezerve alimentare și de petrol, afara de cazul cînd s-ar putea ajunge rapid la înlocuirea lor.

Cu toate acestea, trebuie să facem tot ce ne stă în putință pentru a ajuta țările eliberate".

Ocupîndu-se apoi de criticile engleză asupra faptului că Franța nu a fost invitată să participe la Conferința de la Ialta, dl Churchill a spus:

„Primul principiu al politicii britanice în Europa de vest este o Franță puternică și o armată franceză puternică".

Totuși, în Crimeea, Marile Puteți și-au dat seama că atîta vreme cît ele poartă cea mai mare parte din greutatea războiului ele nu-și pot impune nici o restricție asupra dreptului de a se întruni de cîte ori ar fi necesar. Franța are multe motive să fie mulțumită cu hotărîrile din Crimeea. „Dacă mîine ne-am trezi că puterea germană s-a prăbușit, nu am fi surprinși, deoarece toate au fost prevăzute și aranjate dinainte de importanța Comisie Consultativă Europeană".

După ce a spus că fosta Ligă a Națiunilor a fost prea uzată și s-a dovedit că nu poate face față misiunii ce i se încredințase, dl Churchill a declarat, în mijlocul unui ropot de aplauze: „Ea va fi înlocuită de un organism mult mai puternic, în care Statele Unite ale Americii vor juca un rol de prim ordin". Dl Churchill a mai adăugat că „într-o zi, va fi loc în comitetul națiunilor și pentru Germania, dar numai cînd toate urmele de nazism și de militarism vor fi fost efectiv și definitiv extirpate".

Asupra Poloniei, dl Churchill a spus că la Conferința de la Ialta s-a arătat împede că miciile alterări ale liniei Curzon vor fi în detrimentul Rusiei și nu al Poloniei, astfel încît polonezii ar trebui să nu mai discute asupra acestei chestiuni.

Polonia ar fi fost sortită pieirii dacă nu ar fi intervenit victoriile uimitoare și sacrificiile rușilor. Poporul polonez fusese sortit de Hitler să fie dis-trus sau transformat într-un „stat de robi". „Sprijinind cererea Rusiei pentru linia Curzon — a spus dl Churchill — am respins și resping orice afirmație că am fi realizat prin aceasta un compromis care poate fi pus la îndoială sau am acționat în fața forței sau a fricii. Afirm cu cea mai mare convingere județea absolută a acestei politici la care pentru prima dată au participat toți cei trei aliați".

După ce a spus că cele trei mari puteri au hotărît ca Polonia să primească teritoriile substanțiale, inclusiv Danzig, cea mai mare parte din Prusia Orientală, la vest și la sud de Königsberg, o mare fîșie de teren la Marea Baltică și Silezia Superioară, dl Churchill a adăugat: „Cred deci că greșit se spune, cînd se spune, că jumătate din Polonia a fost luată". Cît privește Polonia, ea nu va avea greutăți pentru a păstra acest teritoriu. Nu mai există nici o teamă că va mai avea loc o altă răzbunare germană sau că vor avea loc alte războaie. Am luat măsuri mult mai drastice și mai pline de efect decît cele luate după războiul trecut, pentru că noi știm mai multe asupra acestor chestiuni, pentru a face imposibilă orice acțiune ofensivă a Germaniei pentru generațiile viitoare (*Aplauze puternice*).

În cadrul organizației mondiale, toate națiunile, fie ele mari sau mici, biruitoare sau învinse, vor fi păzite de agresiune prin legi fixe și printr-o forță internațională puternică. „Cele trei mari puteri sunt de acord că accep-tarea de către polonezi a frontierelor de est și, atît cît se poate acum, a celei de vest, este o condiție esențială a stabilizării și a prosperității viitoare pentru un stat polonez puternic, independent și omogen, căci mai important decît frontierele Poloniei este libertatea Poloniei (*Aplauze prelungite*).

Patria polonezilor a fost stabilită. Vor fi ei stăpini pe căminele lor? Vor fi ei liberi aşa cum sănt britanicii, americanii, francezii? Impresia pe care am adus-o din Crimeea și de la celelalte conferințe este că mareșalul Stalin și conducătorii sovietici doresc să trăiască în prietenie cinstită și egalitate cu democrațiile din vest. Mai am impresia că cuvîntul lor este legămîntul lor" (*Aplauze puternice*).

Camera a suspendat apoi ședința, pentru masă.

Reluînd cuvîntarea, dl Churchill a spus că președintele Roosevelt și dl Stettinius, ministrul de externe al Statelor Unite, au dat asigurări categorice că guvernul Statelor Unite nu are de făcut nici o plingere împotriva Angliei, față de măsurile pe care le-a luat în Italia.

Dl Churchill a mai spus apoi că a luat personal o parte importantă la măsurile în favoarea guvernului italian anunțate simbăta trecută și a spus că nu aprobă părerile unor cercuri după care Anglia, deși a suferit atât de mult din partea Italiei în timpul lui Mussolini, s-a situat în urma altor păreri, adoptînd o atitudine generoasă față de Italia. „Am spus că nu avem nevoie de Italia pentru nici unul din scopurile noastre. Am spus aceasta mai mult pentru a răspunde unor cercuri din presa americană care pretindea că am adoptat o politică a puterilor în Mediterana. Noi căutăm însă o înăpere a Italiei la un regim cu adevărat democratic, într-o comunitate a națiunilor iubitoare de pace.

În eforturile sale de a se ajuta singură, Italia se poate bazi pe bunăvoieță britanică și bunăvoieță Aliaților".

Dl Churchill a exprimat apoi oroarea Angliei față de asasinarea primului-ministru egiptean. Nu începe nici o îndoială că măsurile de securitate în Egipt trebuie să fie mult mărite și execuția oamenilor vinovați de crime politice trebuie să fie rapidă și exemplară.

Vorbind despre întîlnirea cu regele Ibn Saud al Arabiei, primul-ministrul a spus că are mari speranțe că după război se vor face aranjamente pentru a asigura pacea și progresul lumii arabe și ale întregului Orient Mijlociu și că Marăea Britanie și Statele Unite, care se interesează tot mai mult de Orientalul Mijlociu, vor juca un rol important în această acțiune.

Statele Unite au intrat adînc și constructiv în salvarea Europei (*Aplauze*).

Dl Churchill a încheiat: „Sînt sigur că o alegere mai fericită decît toate cunoscute pînă acum în timpurile istorice se deschide omenirii. Luminile ard mai puternic și razele lor bat mai departe decît pînă acum. Să mărgem înainte uniți".

Dl Churchill a vorbit o oră și 47 de minute.

■ „România liberă”, an III, nr. 180 din 1 martie 1945, p. 6.

1205

1945 februarie 28. Comunicat al Consiliului Frontului Național-Democratic în legătură cu atitudinea guvernului Rădescu.

În cadrul ședinței consiliului F.N.D. s-a examinat în amănunțime situația politică determinată de atacul brutal și provocator al lui Rădescu cu sprijinul direct al reacționarilor în frunte cu Maniu.

Socotindu-se criza politică declarată, consiliul F.N.D. apreciază ca necesară continuarea hotărîță și fără rezerve a luptei care să ducă la demisia lui Rădescu și formarea unui guvern pe baza programului de guvernare al F.N.D., singurul care poate scoate țara din situația catastrofală în care se găsește.

Consiliul F.N.D. constată unitatea și coeziunea cea mai perfectă între toate partidele și organizațiile componente, în ciuda tuturor insinuărilor.

De această unitate se vor izbi toți fasciștii și ocrotitorii lor. F.N.D.-ul unit cu întregul popor va nimici fără cruceare bestiile fasciste.

Moarte fasciștilor!

Consiliul F.N.D.

■ „România liberă”, an III, nr. 179 din 28 februarie 1945, p. 3;

1206

1945 februarie 28. **Ordin de zi al Armatei 4 române prin care se citează Regimentul 1 vinători cu prilejul eliberării orașului Brezno.**

Armata 4
Stat major

Ordin de zi nr. 590
din 28 februarie 1945

Debușind în depresiunea Breznóbánya (Brezno n.H.), Regimentul 1 vinători din Divizia 3 infanterie, de sub comanda colonelului Pambucol Ioan, a cucerit la 31 ianuarie 1945, ora 4,15, printr-un atac îndrăzneț de noapte, orașul Breznóbánya (Brezno n.H.), important nod de comunicații din Munții Tatra Mică.

Regimentul 1 vinători, al cărui comandant a fost grav rănit în aceste lupte, a zdrobit apărarea inamicului și a pătruns primul în localitate, prilejuind astfel trupelor române să-și creeze din acest oraș o bază de adunare și continuare a acțiunilor ofensive ulterioare.

Cu această ocazie s-a distins în mod deosebit căpitanul Stănescu Nicolae, care a luat comanda regimentului în momentul cînd colonelul Pambucol a căzut și a continuat cu tot curajul și dîrzenia acțiunea întreprinsă de regiment.

De asemenea, s-a mai distins căpitanul Tomescu Paraschiv, comandant de batalion, care a condus focul și acțiunea în interiorul orașului, cu pricinere, îndrăzneală și mult sînge rece.

Pentru acest nou act de vitejie săvîrșit de ofițerii și trupa Regimentului 1 vinători,

Citez acest brav regiment prin ordin de zi pe armată ca exemplu pentru acțiunile sale pline de succes.

Comandantul Armatei 4,
General de corp de armată N. Dăscălescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 16, f. 295–296; *În numele libertății și prieteniei*, vol. 2, Editura Militară, București, 1970, p. 103.

1945 februarie 28, Bucureşti. Telegramă a reprezentantului S.U.A. în Comisia Aliată de Control, C. V. R. Schuyler, prin care transmite textul scrisorii adreseate de el generalului V. P. Vinogradov în vederea unor acțiuni comune ale celor trei guverne — sovietic, britanic și american — pentru reglementarea situației din România.

War Department

From: US Representation Allied Control Commission for Rumania
 To: Allied Force Headquarters, Caserta, Italy

28 February 1945

Following is text of letter which I addressed this date to General Vinogradov, ACC Rumania:

I am directed by my Government to point out to you that in view of the continued unsettled political situation in Rumania, the time now appears appropriate for the representatives of the three principal Allies who form the Allied Control Commission to meet and act in accordance with the principles set forth in the declaration¹ of liberated Europe which was recently agreed upon by the President of the United States of America, the Premier of the USSR and the Prime Minister of the United Kingdom.

You will recall that our leaders jointly declared their mutual agreement to concert during the temporary period of instability in liberated Europe the policies of the three governments toward assisting the peoples of Europe liberated from the domination of Nazi Germany and the people of the former Axis satellite states to solve by Democratic means their pressing political and economic problems.

I am directed to invite your attention to the fact that in conformance with the spirit of the Yalta declaration, all instructions and directives involving matters of policy implementing this declaration which may be issued in the name of the Allied Control Commission should be issued after consultation among the Soviet, American and British members of the Allied Control Commission.

I am authorized to inform you as to the position of the United States Government on certain of the more pressing problems now confronting Rumania. This position is as follows:

1. A coalition government representing all political groups and social classes is the most suitable means of effecting a representative administration in Rumania at the present time. Until the people have had the opportunity to express their will in free elections, the American Government would not desire to see an exclusively national peasant or exclusively National Democratic Front government, we would particularly deplore the use or display of force or any political chicanery to bring any group into power.

2. Attempts to bring about administrative changes by disorderly means or by the use of force or intimidation should not be tolerated. On the other hand, encouragement should be given any endeavor looking to the establishment of procedures whereby local and general elections may be held on the basis of free and secret ballot or other democratic means.

3. No political group or organization should be permitted to remain in the possession of arms. All instruments of force should be at the disposition of the government authorities. Every care should be exercised to ensure that these authorities have at their disposal adequate forces and equipment to maintain internal order.

I stand ready at any time which you may designate to discuss either with you individually or in a joint meeting of representatives of all three Allies, the question of action to be taken by the Commission at this time which, while insuring a concert of policies on the part of our respective governments, will at the same time provide all practicable assistance to the Rumanian people in the formation of a stable and representative government for their nation."

General Vinogradov accompanied by Pavlov left unexpectedly for Moscow by plane Saturday morning. He is not expected back until this evening or tomorrow. In his absence the above letter was delivered to Admiral Bogdenko.

■ Arhivele Statului București, colecția Microfilme S.U.A., r. 693, c. 271-273; Franklin D. Roosevelt Library, Hyde Park, New York, (Map Room, Box 77).

Departamentul de război

De la: Reprezentanța Statelor Unite în Comisia Aliată de Control pentru România

Către: Statul major al forțelor aliate, Caserta, Italia

28 februarie 1945

Următorul este textul unei scrisori pe care am adresat-o la această dată generalului Vinogradov, Comisia Aliată de Control pentru România:

„Guvernul meu mi-a dat instrucțiuni să vă atrag atenția că, având în vedere situația politică încă nereglementată din România, momentul pare acum propice pentru ca reprezentanții celor trei aliați principali, care constituie Comisia Aliată de Control, să se întâlnească și să acționeze în concordanță cu principiile stabilite în declarația¹ privind Europa eliberată care a fost de curînd adoptată de președintele Statelor Unite, de președintul U.R.S.S. și de primul-ministrul Marii Britanii.

Vă veți aminti că liderii noștri și-au declarat în comun acordul de a concerta, în timpul perioadei provizorii de instabilitate din Europa eliberată, tacticile celor trei guverne pentru a acorda asistență popoarelor din Europa eliberată de dominația Germaniei naziste și popoarelor din fostele state satelit ale Axei de a-și rezolva prin mijloace democratice problemele lor politice și economice presante.

Am instrucțiuni să vă atrag atenția asupra faptului că, în conformitate cu spiritul Declarației de la Ialta, toate instrucțiunile și directivele presupunând probleme de politică în vederea aplicării acestei declarații, probleme

¹ Declarație adoptată de cei trei șefi de stat la Conferința de la Ialta, 4-13 februarie 1945.

care ar putea fi ridicate în numele Comisiei Aliate de Control, să fie elaborate după consultări între membrii sovietici, american și britanic ai Comisiei Aliate de Control.

Sunt autorizat să vă informez despre poziția guvernului Statelor Unite în unele dintre cele mai presante probleme cu care se confruntă în prezent România. Această poziție este următoarea:

1. Un guvern de coaliție care să reprezinte toate grupările politice și clasele sociale este mijlocul cel mai convenabil pentru a înfăptui în momentul de față o administrație reprezentativă în România. Atât timp cît poporul nu va avea posibilitatea să-și exprime voința în alegeri libere, guvernul american nu ar dori să vadă un guvern în exclusivitate național-țărănist sau în exclusivitate al Frontului Național-Democratic și noi am lăsat notă cu un deosebit regret de folosirea sau desfășurarea de forțe sau de orice șicană politică cu scopul de a aduce vreo grupare la putere.

2. Nu vor fi tolerate încercări de a practica schimbări cu caracter administrativ prin mijloace care să tulbure ordinea sau prin folosirea forței ori intimidare. Pe de altă parte, vor fi stimulate orice eforturi menite să stabilească procedurile prin care pot fi organizate alegeri generale și locale, pe baza unui vot liber și secret sau alte mijloace democratice.

3. Nu va fi permis nici unei grupări sau organizații politice să rămână în posesia armelor. Toate mijloacele de forță trebuie să se afle la dispoziția autorităților guvernamentale. Se va manifesta o grija deosebită pentru a ne asigura că aceste autorități au la dispoziția lor trupe și echipament adecvat pentru a menține ordinea internă.

Vă stau la dispoziție, în orice moment veți stabili, să discutăm, fie numai cu dvs., fie într-o reuniune comună a reprezentanților celor trei aliați, problema unei măsuri ce urmează a fi luată de Comisie în acest moment, care în timp ce garantează concertarea tacticilor guvernelor noastre va acorda în același timp întreaga asistență practică poporului român în formarea unui guvern stabil și reprezentativ pentru națiunea sa.

Generalul Vinogradov, însotit de Pavlov, a plecat pe neașteptate la Moscova, cu avionul, sămbăta de dimineață. El nu este așteptat să revină pînă din seara sau mijîne. În lipsa lui, scrisoarea de mai sus a fost înmînată amiralului Bogdenko".

1208

1945 februarie 28, Moscova. Telegramă a ambasadorului american A. Harriman conținînd o trecere în revistă a articolelor despre România apărute în presa sovietică.

Secretary of State
Washington

Moscow

Current issues of "War and the working class" and "Pravda" for February 22 devote major articles to present political crisis in Rumania. These two documents continuing a press campaign which started in early January,

represent important further development in the Soviet build-up for a radical change in composition and policies of Rumanian Government.

Article in „War and the working class”, entitled „Battle of democracy against antinational forces in Rumania”, is written by V. Linetski, a well known Soviet political writer. Linetski maintains that the issue of democracy versus reaction in Rumania has crystallized in the struggle between two groups: (1) a consolidation of reactionary forces grouped around the two „historical parties” — the National Peasant Party and National Liberal Party, especially the former; and (2) a coalition of progressive forces united in the National Democratic Front, which comprises the Communist and Social Democratic Parties, United Trade Unions, Agrarian Front and Patriotic Union. This struggle, he says, revolves about the questions of execution of armistice terms, punishment of war criminals, purge of state machinery, and land reform. He reviews the program of positive action on all these issues announced by Democratic Front in its January declaration, protesting view that National Democratic Front aspires to "one party dictatorship" in realization of this program. This is followed by a lengthy and bitter attack upon the National Peasant Party, which is alleged to have been anti-democratic all along, and upon Maniu personally, who is charged with having once expressed admiration for Hitler and Mussolini. Linetski accuses National Peasant leadership of sabotaging fulfillment of the armistice terms and to obstructing, in league with reactionary Rumanian industrialists and landowners, urgently needed land and other social-economic reforms. He states that opposition to Maniu and his clique is growing in grass roots of Peasant Party. In conclusion, he declares that broad masses of Rumanian people are demanding formation of a government of the National Democratic Front and that only such a government could provide way out of present political crisis.

The "Pravda" piece is an official unsigned article of two and one half columns "regarding events in Rumania". The article reviews the program of Democratic Front and states that it corresponds to reality. It then asserts that this program has received unanimous approval of Rumanian popular masses, including newly formed General Confederation of Labor. The article continues with violent attack on Premier Radescu, accusing him of having applied police measures of repression against Rumanian workers and peasants and of having adopted a thoroughly anti-democratic position on all issues, particularly that of land reform. This leads up to statement that Radescu Government has proved incapable of establishing firm state order in Rumania by democratic means and that it has moved into league with the reactionary pro-Fascist forces which are responsible for Rumania's participation in the war. This, it declares, is not just an internal Rumanian affair. The war is still on and Rumania forms part of Red Army's rear. The domination of pro-Fascist elements in this rear must be liquidated. This is required by historic decisions of Crimean Conference.

Hartiman

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Microfilme S.U.A., r. 664, f. 903—906, The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59), Division of South-East European Affairs, No. 871.00/2-2345.

Secretarului de stat

Washington

Numerele din 22 februarie ale ziarelor „Războiul și clasa muncitoare” și „Pravda” consacră importante articole actualei crize politice din România. Aceste două documente, care continuă campania de presă pornită la începutul lui ianuarie, reprezintă o nouă și importantă evoluție în publicitatea zgomo-toasă pe care sovieticii o fac pentru schimbarea radicală a compoziției și politicii guvernului român.

Articolul din „Războiul și clasa muncitoare”, intitulat „Lupta pentru democrație împotriva forțelor antinaționale din România”, este scris de V. Linețki, un binecunoscut comentator politic sovietic. Linețki susține că apariția reacțiunii antidemocratice din România s-a concretizat în lupta dintre două grupări: 1. o coaliție a forțelor reaționare grupate în jurul celor două „partide istorice” — Partidul Național-Țărănesc și Partidul Național-Liberal, în special primul; și 2. o coaliție a forțelor progresiste unite în Frontul Național-Democratic, care cuprinde Partidele Comunist și Social-Democrat, Sindicalele Unite, Frontul Plugarilor și Uniunea Patriotă. Această luptă, spune el, se dă în jurul problemelor aplicării condițiilor de armistițiu, pedepsirea criminalilor de război, epurarea aparatului de stat și reforma agrară. El analizează programul de acțiuni concrete în toate aceste chestiuni, anunțat de Frontul Democratic în declarația sa din ianuarie, spunându-se că Frontul Național-Democratic tinde spre „dictatura unui singur partid” în realizarea acestui program. Această (afirmație) este urmată de un lung și vehement atac la adresa Partidului Național-Țărănesc, despre care pretinde că ar fi cu desăvîrșire antidemocratic, și a lui Maniu, personal, care este acuzat că o dată și-ar fi exprimat admirăția pentru Hitler și Mussolini. Linețki acuză conducerea Partidului Țărănesc de a sabota îndeplinirea condițiilor de armistițiu și de a sta, împreună cu industriașii și moșierii reaționari români, în calea realizării reformei agrare și a altor reforme social-economice stringent necesare. El afirmă că în rîndurile țărănimii din Partidul Național-Țărănesc crește din ce în ce mai mult o opoziție față de Maniu și clica sa. În încheiere, el declară că mase largi ale poporului român cer formarea unui guvern al Frontului Național-Democratic, că numai un astfel de guvern ar putea găsi o ieșire din actuala criză politică.

Materialul din „Pravda” reprezintă un articol oficial nesemnat, pe două coloane și jumătate, „referitor la evenimentele din România”. Articolul analizează programul Frontului Democratic și afirmă că el corespunde realității. Apoi susține că acest program a primit o aprobare unanimă a maselor populare din România, inclusiv a nou createi Confederații Generale a Muncii. Articolul continuă cu un violent atac la adresa premierului Rădescu, acuzîndu-l de a fi folosit măsuri polițienești de represiune împotriva muncitorilor și țăranilor și de a fi adoptat o poziție cu totul antidemocratică în toate problemele, mai ales în cea a reformei agrare. Aceasta conduce la declarația că guvernul Rădescu s-a dovedit incapabil să instaureze o ordine de stat fermă în România prin mijloace democratice și că a intrat în cîrăsie cu forțele reaționare

profasciste răspunzătoare de participarea României la război. Aceasta, declară articoul, nu este doar o problemă internă a României. Războiul continuă încă și România reprezintă spatele frontului Armatei Roșii. Dominația elementelor profasciste în spatele frontului trebuie lichidată. Acest lucru este cerut de hotărîrile Conferinței din Crimeea.

Harriman

1209

1945 februarie. **Comunicat al Partidului Național-Liberal în legătură cu programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.**

Delegația permanentă a Partidului Național-Liberal s-a întrunit luni 5 crt. la dl Constantin I. C. Brătianu.

Ca urmare a discuțiilor avute s-a dat următorul comunicat:

Față de noul program de guvernare publicat de Frontul Național-Democrat, Partidul Național-Liberal constată:

1. Frontul Național-Democrat afiră că este depozitarul exclusiv al încrederii Aliaților și al U.R.S.S. și că numai el este în situațiunea de a aduce în țară prizonierii români ce se găsesc în U.R.S.S. și să restabilească suveranitatea națională în Ardealul de nord.

Această afirmațiune lipsită de temei constituie în același timp o gravă indelicatete față de Aliați și o naivitate.

Încrederea Aliaților nu poate fi monopolul unei grupări sau asociațiuni de grupări, ci în mod logic și normal, în conformitate cu declarațiile conducețorilor Puterilor Aliate și în special ai U.R.S.S., încredere este acordată uniunii forțelor democratice, care reprezintă voința reală a țării.

Restabilirea suveranității țării în Ardealul de nord și repatrierea prizonierilor români sunt probleme atât de importante pentru orice bun român, încât este regretabil că s-au găsit grupări politice care să le transforme în instrumente de propagandă de partid.

2. Frontul Național-Democrat afiră că reprezentanții Partidului Liberal ar fi îngreunat acțiunea de democratizare a țării și îndeplinirea condițiunilor armistițiului. Partidul Național-Liberal respinge această afirmațiune tendențioasă și inexactă.

Prin colaborarea luminată a membrilor ce fac parte din Partidul Național-Liberal, guvernul și-a îndeplinit cu scrupulozitate obligațiile ce decurg pînă în prezent din aplicarea armistițiului și s-au putut elabora legi de mare însemnatate politică și socială, cum sunt cele privitoare la sanctiunea criminalilor de război, a celor răspunzători de dezastrul țării și legea sindicatelor.

3. Programul F.N.D. anunță confiscarea marii proprietăți, asimilînd prin această măsură o întreagă categorie socială cu criminalii de război.

Partidul Național-Liberal respinge aceste metode revoluționare care pot compromite încrederea în principiile de proprietate și de muncă ordonată

208

inerente unui regim de libertate și democrație, periclitând efortul de război și îndeplinirea condițiilor armistițiului.

Ca și în trecut, Partidul Național-Liberal nu se dă astăzi în lături de la nici o reformă, în nici un domeniu, păstrînd însă principiile esențiale ale unui adevărat regim democratic, care nu se intemeiază nici pe violență, nici pe teroare, nici pe confiscări.

El e hotărît să sprijine guvernul de uniune națională, singurul în măsură să facă față grelelor împrejurării de astăzi și să asigure României prin muncă, ordine și devotament locul ce îi revine în concertul popoarelor libere.

■ Arhiva C.C. al P.C.R., fond 103, dosar nr. 8 190, f. 25.

1210

1945 februarie. **Dare de seamă referitoare la luptele desfășurate de corupile 2 și 6 armată în diferite zone din Cehoslovacia în luna ianuarie 1945.**

Armata 4
Stat major

Scurtă dare de seamă
asupra operațiunilor marilor unități ale
Armatei 4 în luna ianuarie 1945

I. Operațiunile Armatei 4 în luna ianuarie 1945 se împart în următoarele faze:

1. 1—11 ianuarie 1945: apărarea frontului Perin—Janik — vest Turna — pantele nord ale pîrișului Turna — est Silica — est Borzova și gruparea grosului la stînga armatei în vederea ofensivei.

2. 12—22/23 ianuarie 1945: atacul pentru ruperea poziției de rezistență inamicice, cucerirea zonei Rožňava și participarea cu 2 divizii la cucerirea zonei Jelšava de către trupele aliate de la stînga armatei;

3. 23—28 ianuarie 1945: atacul în adîncime spre a pătrunde în valea Hronului și cucerirea orașelor și rocadei Dobšiná, Červená Skala, Tisovec;

4. 29—31 ianuarie 1945: atacul pentru a pătrunde în depresiunea din jurul orașului Brezno și cucerirea acestui oraș.

II. Considerații asupra terenului

Terenul în care armata a dus operațiunile are caracter muntos și în unele locuri vulcanic. Pante repezi, văi adînci îngreuiată sau pun obstacole înaintării, impun atacului să înainteze pe direcții obligate, ușurînd prin aceasta apărarea inamicului. Crestele înguste care nu permit a desfășura multe forțe de infanterie pe o direcție duc astfel la fărîmitarea efortului. Terenul împădurit, care îngăduie inamicului să camuflze dispozitivul, îngreuiată observarea artilleriei, nu permite a trage tot folosul din superioritatea în artillerie de care dispune armata. Armamentul greu de infanterie nu

poate acționa decât în lungul potecilor. În concluzie, infanteria este lăsată mai ales la posibilitățile mijloacelor de luptă apropiată, deci o luptă de deținut, mai mult de infiltrare decât de lovire masivă.

Comunicații puține. Gruparea pentru atacul din 12 ianuarie 1945 a 4 divizii, a 6 artileriei divizionale, 2 regimenteri artilerie grea și aducerea a 1 unitate foc a fost făcută pe o singură comunicație (Sgliget — Jablonov) cu pante repezi, curbe strîmte, simplu curent și pe vreme de dezgheț.

La toate aceste greutăți pe care le pune terenul se adaugă organizațiile defensive inamice care erau foarte puternice.

După 23 ianuarie, cînd se pătrunde adînc în masivul muntos Tatra Mică, greutățile normale unui astfel de teren sănătate extrem de mult mărite prin cădereaza zăpezii, care pe înălțimi ajunge la cîțiva metri, iar comunicațiile blochează.

La aceste greutăți puse de natura terenului și anotimp se adaugă distrugerile și minările masive făcute de inamic.

Sînt mari unități care zile întregi nu pot înainta decât cu infanteria cu armamentul individual, automat și cel mult aruncătoarele de 60 mm. Restul armamentului greu, trăsurile de muniții și hrană, artileria nu pot urma infanteria decât la 4—5 zile pînă ce se deschid comunicațiile.

Fără sprijin de armament greu și artilerie, fără prea multă muniție, cu o hrană modestă adusă cu mari greutăți pe oameni și pe cai, în saci, infanteria Armatei 4 reușește să pătrundă adînc în masivul Tatra, să distrugă complet o divizie inamică, să producă pierderi singeroase la alte două mari unități.

III. Inamicul

În fața atacului Armatei 4 și marilor unități (și) unități române subordonate direct comandamentului aliat, inamicul a opus 3 divizii, din care două germane, însumind un total de circa 14—16 batalioane cu efective de la 300—500 oameni, bine instruite, echipate, dotate cu mult armament automat (pistoale-mitrăliere), sprijinite puternic de artilerie de toate calibrele. Diviziile 3 și 4 munte germane erau special pregătite pentru luptă în munte, în timp ce nici una din marile unități române nu a fost pregătită și dotată pentru astfel de acțiuni.

Dacă socotim cît avantajă terenul apărarea inamicului, dezavantajind în schimb atacul nostru, și dacă ținem în seamă că inamicul era organizat la teren de aproape 3 săptămâni, se poate spune că Armata 4 a învins, luptînd cu mari greutăți, un inamic dîrž, fără a avea o superioritate prea mare.

IV. Detalii asupra operațiunilor în fiecare fază

1. Faza 1 (1—11 ianuarie 1945)

În această fază armata reușește:

a) a menține intactă poziția ocupată care avea să servească ca bază de plecare la atac la 12 ianuarie 1945, cu toate momentele critice pe care le constituie schimbarea forțelor din linie, întinderea frontului marilor unități lăsate în apărare și atacurile cu care ale inamicului pe valea Turnei;

b) să concentreze în condițiile grele arătate mai înainte, și fără nici o încurcătură, 5 divizii (una intra sub ordinele Corpului 51 rus) și să aducă

muniția necesară atacului într-un timp record, grație măsurilor luate și activității statelor majore de toate treptele.

Operațiuni importante nu au loc în această fază.

2. Faza a 2-a (12–22/23 ianuarie 1945)

Menținind dreapta în defensivă între înălțimile sud-est Turna și nord Jablonov, Armata 4 atacă la stînga sa cu Corpul 6 armată (diviziile 21, 18, 6) în direcția Jablonica–Rožnava.

La stînga sa atacă, sub ordinele Corpului 51 rus, diviziile 8 purtată și 3 infanterie române, dintre care prima trece sub ordinele armatei la 14 ianuarie.

Aceaste perioade de lupte, cele mai grele prin tăria și dărzenia inamicului, prin greutățile puse de teren, prin pierderile trupelor proprii sunt și cele mai glorioase.

După 10 zile de atac neîncetat, ziua și noaptea, marile unități din Armata 4 română reușesc:

să rupă rezistența inamică foarte puternică;
să deschidă porțile de pătrundere în munții Tatra prin cucerirea Rožnavei și Plešivecului. Valoarea acestora a fost arătată de domnul mareșal Timoșenko la conferința premergătoare ofensivei. În plus, importanța cuceririi Rožnavei a fost subliniată și prin ordinul de zi al excelenței sale mareșalul Stalin dat Frontului 2 ucrainean numai pentru Rožnava și Jelšava și salvele de tun trase la Moscova în cinstea aceluiși front, sub ordinele căruia a avut cinstea a luptă Armata 4, care a cucerit absolut singură Rožnava. Acest efort se completează cu cel al diviziilor 1 cavalerie și 3 infanterie pe stînga și dreapta Jelšavei, a cărei cucerire a format de asemenea obiectul principal al ordinului de zi al mareșalului Stalin;

să pulverizeze aproape o divizie inamică, căreia i s-au luat peste 1 000 prizonieri, i s-au cauzat circa 500 morți și probabil 1 500 răniți. În plus s-a capturat și distrus numeros material de război.

Se poate spune că grație decisivului succes obținut cu grele sacrificii de către Armata 4 română în zona Rožnava se datorează pătrunderea adâncă de 70 km, măsurată în linie dreaptă, de aproape 100 km luați pe comunicații, ce a urmat.

S-au distins în mod special în aceste operațiuni:

a) Corpul 6 armată al cărui comandant, generalul Cameniță Petre, a pregătit în amănunt operațiunea, cercetînd personal fiecare potecă, fiecare direcție de pătrundere, mergînd în linia cea mai înaintată spre a arăta fiecăruia unde trebuie plasată arma care trebuia să dea decizunea, și trăgînd personal cu mitraliere pentru a susține și încuraja infanteria ce pleca la atac. A condus bătălia cu calm și voință puternică. Curajos, neinfluențat de dureroase pierderi, cu mijloace puține, prin angajarea persoanei sale în cele mai periculoase locuri, prin îndemn și exemplu personal și dorința neînfricată de a executa misiunea primită a terminat victorios lupta începută.

Meritat elogiu se cuvine și statului major al Corpului 6 armată, în fruntea căruia stă colonelul Dumitriu Ioan, pentru modul exemplar cum l-a ajutat în aceste 10 zile de grele lupte.

b) Diviziile: 6 infanterie, comandată de generalul Marinescu Gheorghe, și 18 infanterie, comandată de generalul Corbuleanu Mihail, care, învingînd greutăți, pierderi săngeroase, cu voință neînfrîntă, au izbutit să ajungă primele

la marginea de nord a masivului Silika Planina, succes decisiv în ansamblul atacului. După aceea, printr-un avântat atac au izbutit a cucerî în noaptea de 22/23 ianuarie Rožnava, în legătură la nord cu Divizia 9-a /infanterie/ încheind astfel în mod glorioz aceste 10 zile de lupte grele.

c) Divizia 3 infanterie, sub comanda generalului Popescu Ioan, operînd sub ordinele Corpului 51 rus, înaintînd în virf de atac, neînînd seama de pierderi și greutăți, a cucerit Ardovo, apoi importantul nod de comunicații Plešivec, surprinzînd trecerile peste Slana intacte. Forțează apoi defileul Stitnikului, încheind luptele sale glorioase prin cucerirea orașului cu același nume. Dovedește bărbătie în lupte și la 15 și 16 ianuarie, cînd inamicul pătrunde prin sectorul vecin pînă la bateriile sale, toți infanteriștii și artilieriștii diviziei rezistă fără a da un pas înapoi, contraatacă apoi respingînd pe inamic.

d) Divizia 9 infanterie a contribuit printr-o înaintare rapidă peste munte, în spatele localității Rožnava, din care a cucerit partea de nord-est, din primele momente.

3. Faza a 3-a (23–29 ianuarie 1945)

Atacul în adîncime spre pătrunde în valea Hronului și cucerirea rocadei Cervená Skala–Tisovec. Armata atacă cu ambele corpuri astfel:

Corpul 2 armată spre nord, pe văile Slana și Stitnik și

Corpul 6 armată, în direcția Stitnik–Tisovec.

Învingînd greutăți din ce în ce mai mari din cauza terenului tot mai accentuat muntos, a zăpezii care cade din abundență și distrugerilor masive executate pe comunicații, Armata 4 reușește:

să pătrundă circa 40 km în adîncime pe defileele apărate de inamic;

să treacă peste înălțimi între 1 000–1 400 $\langle m \rangle$ și să debușeze în valea Hronului;

să cucerească orașele Dobšina, Revúca și importantul nod de comunicații Tisovec.

Sau distins în aceste lupte:

a) Divizia 3 infanterie, sub comanda generalului Popescu Ioan, învingînd terenul și rezistența inamică, deschide defileul Stitnik–Jelšava și apoi valea Muraň, cucerind rînd pe rînd localitățile de pe această vale din care sunt de remarcat Revúca, Muraň. De asemenei, prin acțiunea sa îndreptată spre Muraňhuta, se reușește a se deschide mai repede o cale pentru alimentarea luptelor Corpului 2 armată, ajuns în valea Hronului fără legătură de aprovizionare cu spatele. Demnă de laudă este și contribuția sa la cucerirea Tisovecului (cu Grupul 3 cercetare).

b) Divizia 6 infanterie, sub comanda generalului Marinescu Gheorghe neînînd seama de pierderi, obstacole, greutăți, printr-o manevră îndrăzneață, pornită din zona Revúca peste muntele împădurit cu cota 1 017, reușește să cucerească Tisovecul în dimineața zilei de 28 ianuarie, adăugînd o nouă strălucire glorioaselor sale fapte de arme din faza precedentă (Tisovecul a fost cucerit de Regimentul 27 infanterie comandat de colonelul Constantinescu Liviu).

c) Divizia 9 infanterie, sub comanda generalului Stănculescu Ioan, după contribuția la cucerirea Rožnavei continuă să atace în lungul comunicației de pe valea Slana inamicul ce opune dirăză rezistență, cucerind și liberînd de inamic localitățile de pe această vale.

Încheie cu succes, în această fază a operațiilor armatei, viguroasa să înaintare prin:

străpungerea rezistențelor organizate puternic de la Volhova, cucerind importantul oraș Dobšiná, cheie de legătură între comunicațiile de pe valea Hronului și valea Váhului;

trecerea peste masivul muntos nord-vest Dobšiná, debușind în valea Hronului, învingind cu bărbătie și dărzenie toate greutățile munților și viscolului numai cu infanteria, fără nici un tren sau artillerie.

4. Faza a 4-a (29—31 ianuarie 1945)

Pătrunderea în depresiunea Brezno și cucerirea orașului cu același nume.

În această scurtă și ultimă perioadă a operațiunilor armatei din luna ianuarie inamicul își întărește rezistența.

Armata înaintează concentric cu cele două corpuri de armată ale sale în direcția Brezno. Înaintind numai cu infanteria, deoarece artleria, aprovisionările și muniția rămân înapoi din cauza distrugerilor massive de pe comunicații, inamicul este respins, rezistențele sale sunt lichidate și orașul Brezno este cucerit de trupele române la 31 ianuarie, încheind luna cu acest frumos succes.

S-a distins în această operațiune Divizia 3 infanterie, sub comanda generalului Popescu Ioan, care a cucerit în zorii zilei de 31 ianuarie Brezno.

Tot către sfîrșitul lunii ajunge la stînga armatei Divizia 1 cavalerie română care, pornind de la Tornal'a, a înaintat cu vigoare, a dat peste cap toate rezistențele inamice întîlnite, reușind să înainteze 65 km, cucerind peste 50 localități.

V. Rezultatele globale ale luptelor Armatei 4 în luna ianuarie 1945

Luptînd cu greutățile arătate mai sus, marile unități române sub comanda Armatei 4 sau lucrînd sub ordinele comandamentelor aliate au reușit:

a) să rupă poziția de rezistență inamică tare prin teren, organizare și trupele ce o apărau;

b) să cucerească peste 160 localități, între care orașele importante Rožňava, Plešivec, Dobšiná, Tisovec, Brezno, Stitnik, Revúca, cooperînd la cucerirea zonei Jelšava;

c) să înainteze circa 70 km în linie dreaptă, aproape 100 km măsurați pe comunicații;

d) să pricinuie inamicului pierderi singeroase:

18 ofițeri și peste 2 600 trupă prizonieri;

peste 1 000 morți;

probabil cel puțin 3 000 răniți;

capturate sau distruse: circa 500 puști, 150 arme automate, 25 aruncătoare, 10 tunuri, 3 auto, 25 căruțe etc.;

e) să învins forțe din două divizii de elită germane și a distrus aproape o divizie maghiară.

Armata 4 a plătit aceste succese cu jertfe grele, dar glorioase: 246 ofițeri, 238 subofițeri, 7 776 trupă, din care 36 ofițeri, 28 subofițeri, 1 109 trupă morți.

Mîndră de sacrificiile făcute și succesele obținute este gata pentru a primi noi misiuni de îndeplinit alături de glorioasa Armată Roșie.

VII. Scurtă descriere a acțiunii în luna ianuarie a marilor unități care au fost așezate în ordinea activităților în această lună

A. Divizii

Divizia 3 infanterie, sub comanda generalului Popescu Ioan, operind sub ordinele Corpului 51 rus, înaintând în vîrf de atac, rupe puternica rezistență inamică de la sud-est Hidovo, cucerește localitatea cu același nume.

În noaptea de 13/14 ianuarie cucerește importantul nod de comunicații Plešivec, surprinzând și podurile peste Slana care erau pregătite pentru distrugere.

După aceea forțează defileul Stitnikului, iar la 14 ianuarie, cucerind linia Pašková — cota 568, este prima mare unitate din Grupul de armate care atinge obiectivul 1 al atacului început la 12 ianuarie 1945.

Tot așa de dîrzhă, la 15 și 16 ianuarie, cind inamicul pătrunde prin sectorul marii unități vecine pînă la bateriile de artillerie, infanteriștii și artileriștii atacați din față și din spate rezistă fără a da un pas înapoi, apoi contratacă, respingînd pe inamic.

Continuă înaintarea și la 23 ianuarie încheie această glorioasă perioadă de lupte victorioase prin cucerirea orașului Stitnik.

Între 23—28 ianuarie, învingînd greutăți de teren și rezistențe inamice serioase, deschide defileul Stitnik și apoi cucerește rînd pe rînd localitățile de pe valea Muraň, între care centrele importante Revúca și Muraň.

De asemenei, prin acțiunea sa îndreptată peste munte spre Muraňhuta, reușește să deschidă mai repede o cale în alimentarea bătăliei pentru Corpul 2 armată, ajuns în valea Hronului fără comunicație cu spatele.

Demnă de laudă este și contribuția sa în zilele de 27 și 28 ianuarie pentru cucerirea Tisovecului.

În fine, încheie în mod glorioș operațiunile lunii ianuarie prin cucerirea în zorii zilei de 31 ianuarie a orașului Brezno.

Trebuie subliniată activitatea demnă de toată lauda a șefului de stat major al diviziei, locotenent-colonel Constantinescu Alexandru, care și-a seccordat generalul său în mod exemplar.

Divizia 6 infanterie, sub comanda generalului Marinescu Gheorghe, se găsește la începutul lunii ianuarie în defensivă pe frontul Perín — Buzica, pe care l-a apărat cu îndîrjire nedînd un pas înapoi.

Începînd de la 3—11 ianuarie Divizia 6 este scoasă din front, se regrupează și se pregătește pentru atacul ce începe la 12 ianuarie.

La 12 ianuarie atacă în direcția Joles, avînd de învins o apărare inamică dîrzhă și foarte puternică, luptînd într-un teren extrem de greu, impropriu atacului și în care infanteria este lăsată la propriile mijloace de luptă apropiată.

*După 8 zile de lupte îndîrjite, în care terenul este cîștigat pas cu pas, adesea *(prin)* luptă la baionetă și grenadă, divizia ajunge la marginea de nord a masivului Silika Planina, reușind astfel, împreună cu Divizia 18, a rupe primele poziția de rezistență inamică.*

*Continuă cu avînt atacul, cucerește la 21 ianuarie 1945 Jolesul, ajungînd la porțiile Rožnavei pe care-l cucerește împreună cu Divizia 18 și 9 *(infanterie)* în noaptea de 22/23 ianuarie 1945.*

După 23 ianuarie trece în linia 2-a, fiind îndreptată spre Jelsava — Revúca.

Din această zonă, pornind o manevră îndrăzneață peste înălțimea cu cota 1 017 cu Regimentul 27 infanterie al colonelului Constantinescu Liviu, reușește a cucerii orașul Tisovec în dimineață de 28 ianuarie 1945.

În toate aceste operațiuni trebuie elogiată și activitatea șefului de stat major al diviziei, locotenent-colonel Anastasiu Paul, rar exemplu de ofițer de stat major care și-a ajutat comandanțul cu pricere, abnegație, devotament și curaj în organizarea și conducerea luptei.

Divizia 18 infanterie, sub comanda generalului Corbuleanu Mihail, se găsește la începutul lunii ianuarie în apărare pe frontul Buzica—Janik.

Între 4—11 ianuarie 1945 se regrupează la nord-vest Jablonov și se pregătește pentru atacul ce începe la 12 ianuarie 1945.

Începînd de la 12 ianuarie 1945 duce greul atacului, alături de Divizia 6 (infanterie). Învingînd greutățile puse de tăria rezistențelor inamice, terenul de munte care nu avantajează atacul, luptînd la baionetă și cu grenada, bătîndu-se pentru fiecare palmă de teren, îzbutesc, după 8 zile de lupte grele de zi și de noapte, să iasă la marginea de nord a pădurilor de pe Silika Planina.

La 21 ianuarie 1945 debușează în depresiunea Rožnavei, cucerind Krasnohorska Dolna Luka.

La 22 ianuarie 1945 se bate pentru Rožnava, în care intră împreună cu diviziile 6 și 9 infanterie, încheind glorios acest său de lupte grele.

În noaptea de 23 ianuarie 1945 este dirijată spre Ožd'any (18 km est Lučenec), unde intră sub ordinele directe ale grupului de armate.

În aceste lupte grele comandanț, stat major, ofițeri, trupă au fost uniți în voință de a lupta și izbîndi.

Divizia 9 infanterie, sub comanda generalului Stănculescu Ioan, aflată în apărare pe frontul vest Udovské, nord Hrochot, primește la 12 ianuarie tot o misiune defensivă, lărgindu-se însă frontul pînă la Jablonov.

Menține poziția pînă la 20 ianuarie 1945, cînd trece la atac, reușind la 21 ianuarie 1945 să ocupe localitățile Bórka, Lučka, Derno și la 22 ianuarie 1945 să debușeze în depresiunea Rožnavei, la cucerirea căreia participă prin pătrunderea în noaptea de 22/23 ianuarie 1945 în partea de nord a orașului.

Începînd de la 23 ianuarie 1945 pătrunde adînc în defileul Slanei la nord de Rožnava, învingînd rezistențele successive inamice și cucerind Betliar, Poloma, Kis Slana.

La 26/27 ianuarie 1945, depășind satul Vlachovo, rupe puternica poziție inamică organizată cu rețele, adăposturi, ocupată din vreme și pătrunde în importantul oraș Dobšiná, cheie de legătură între comunicațiile de pe valea Hronului și valea Váhului.

Trece apoi peste masivul muntos împădurit nord-est Dobšiná, învingînd greutățile muntelui și viscolului numai cu infanterie, fără trenuri și artilerie.

Trebuie subliniată la succesul ultimelor acțiuni ale Diviziei 9 infanterie contribuția personală a comandanțului diviziei, generalul Stănculescu Ioan, care prin voință neînfrîntă de a izbuti a schimbat fața diviziei, făcînd-o să se numere printre cele mai bune ale armatei.

Divizia 1 cavalerie, sub comanda colonelului Talpeș Constantin, între 1—14 ianuarie 1945 apără cu tărie frontul Tornal'a — sud Višna Kolosa, garantînd prin aceasta stînga operațiunilor ofensive ale grupului de armate.

La 14 ianuarie 1945, după o serie de atacuri de zi și de noapte, Divizia 1 cavalerie rupe rezistența îndrăznită a inamicului din zona Beje și trece la urmă-

rirea dușmanului, ocupînd prin lupte, în zilele de 15 și 16 ianuarie 1945, 21 localități.

În ziua de 22 ianuarie 1945 divizia primește misiunea să atace într-o regiune muntoasă, cu înălțimi ce depășesc 1 000 metri, fără comunicații, pe ninsore și ger.

Cu toate greutățile semnalate, atacul progresează prin zăpada pînă la brîu și unitățile diviziei depășesc trupele aliate din dreapta și stînga lor, cucerind cotele 811, 1 003 și 1 117 și zdrobind astfel înversunata apărare a unităților de munte germane, dotate și deprinse pentru lupta în munți.

Schimbîndu-i-se sectorul, Divizia 1 cavalerie se deplasează într-o noapte 60 km, în munte, pe ger și viscol, iar a două zi atacă și cucerește o serie de înălțimi, printre care cota 1 012 și localitatea Potór.

Pentru aceste valoroase fapte de arme, divizia a primit mulțumiri și laude de la comandamentul Grupului de armate general Jmacenko.

Divizia 8 purtată, sub comanda generalului Fortunescu Hercule, la începutul lunii ianuarie 1945 se găsea în defensivă pe frontul Sf. Ana — est Silica — est Borzova, front pe care-l păstrează pînă la 11 ianuarie 1945.

La 12 ianuarie atacă și după două zile de lupte cucerește Borzova și Silica, deschizîndu-și drumul spre marginea de vest a masivului Silika Planina.

Între 16-22 ianuarie, luptînd cu greu, înaintează pe valea Slana cucerind localitățile Gombaszeg, Salovec, Kerešovce, Rekena.

Începînd cu 24 ianuarie înaintează pe valea Stitnikului spre Rejdová și, după ce învinge rezistența organizată a inamicului din această zonă, trece — peste munți înzăpeziți — de cota 1 215, debușînd la 29 ianuarie în valea Hronului, în zona Červená Skala.

Continuă apoi înaintarea în Eșalonul 1 al Corpului 2 armată pe valea Hronului, curățînd localitățile de pe această vale, ajungînd la 31 ianuarie în fața orașului Brezno prin cucerirea localității Galni.

În această ultimă săptămînă (24—31 ianuarie 1945) s-au făcut eforturi lăudabile de către trupe și statul major al diviziei pentru a se asigura în condiții extrem de grele, peste munți, aprovizionarea cu muniții, hrana și transmisiunile care au funcționat tot timpul.

Divizia 21 infanterie, sub ordinele generalului Antonescu Petre, apără între 1—12 ianuarie poziția nord Almaș — nord Kortrelyos — sud cota 577.

La 12 ianuarie 1945, sub ordinele Corpului 6 armată, trece la ofensivă cu stînga sa, însă din cauza puternicei apărări inamice nu poate progrăsa.

La 15 ianuarie 1945 reîntră sub ordinele Corpului 2 armată, cu misiunea de a apăra frontul pe care se găsea, iar cu stînga acoperea dreapta atacului Corpului 2 armată spre șoseaua Jablonov—Lipovnik.

La 21 ianuarie 1945 trece la atac și prin lupte grele cucerește Lipovnik pe drumul spre Rožnava.

Mentionăm că începînd de la 16 ianuarie 1945 a luptat cu dîrzenie, sub ordinele Diviziei 18 infanterie, Regimentul 24 infanterie al Diviziei 21 infanterie, care a izbutit să taie șoseaua Rožnava—Lipovnik, iar la 21 ianuarie să intre în Krasnohorska Dolna Luka.

La 22 ianuarie trece în rezerva armatei.

Divizia 11 infanterie, sub comanda generalului Bădescu Constantin, se găsește între 1—15 ianuarie în rezerva armatei.

La 16 ianuarie atacă la nord de Silica, pe platoul Silika Planina. Învingînd puternice rezistențe inamice, respingînd contraatacurile inamice, izbu-

tește la 22 ianuarie 1945, după 6 zile de lupte îndîrjite, să distrugă ultimele rezistențe inamice ce se băteau încă cu îndîrjire pe marginea de nord-vest a platoului Silika Planina. În aceeași zi cucerește Brazotin, după care înaintează spre nord către Rožnava.

După 23 ianuarie 1945 trece în rezerva armatei. Cu un detașament curăță de inamic șoseaua Mal. Poloma—Huilec, luînd legătura în această ultimă localitate cu stînga Frontului 4 ucrainean.

B. Corpuri de armată

Corpul 6 armată, sub comanda generalului Cameniță Petre, la începutul lunii se găsește în apărare pe frontul Perin — Janik, avînd în subordine diviziile 9, 6 și 18 infanterie.

Începînd de la 2 ianuarie 1945 iese din front și se regrupează în zona Jablonov—Jablanika în vederea ofensivei.

La 12 ianuarie atacă în direcția Rožnava un inamic foarte puternic, într-un teren foarte greu pentru atac. După 8 zile de atac îndîrjit ajunge la rupe poziția de rezistență inamică și cucerî marginea de nord a masivului Silika Planina.

La 21 ianuarie 1945 cucerește satele de la sud și sud-est Rožnava, iar la 22/23 ianuarie cucerește cu diviziile 6 și 18 Rožnava.

La 24 ianuarie 1945, luînd sub ordine Divizia 3 infanterie și Divizia 6 infanterie, începe atacul în direcția Stitnik—Jelšava—Muraň, izbutind pînă la 28 ianuarie să curețe valea Muraň, să cucerească localitățile de pe această vale, între care mai importante: Revúca, Muraň, Tisovec.

Continuă acțiunea ofensivă și la 31 ianuarie 1945 cucerește Brezno.

În comanda provizorie a Corpului 6 armată pînă la cucerirea Rožnavei, generalul Cameniță Petre a pregătit în amânunt operațiunea, cercetînd personal fiecare potecă, fiecare direcție de pătrundere, mergînd în linia cea mai înaintată spre a arăta fiecaruia unde trebuie plasată arma care trebuie să dea deciziunea și trăgînd personal cu mitraliere pentru a susține și încuraja infanteria ce pleca la atac. A condus bătălia cu calm și voință puternică. Curajos, neinfluențat de dureroase pierderi, cu mijloace puține, prin angajarea persoanei sale în cele mai periculoase locuri, prin îndemn și exemplu personal și dorința neînfricată de a executa misiunea primită, a terminat victorios lupta începută.

În acțiunea începută la 24 ianuarie 1945 de la Stitnik spre Muraň, Tisovec, Brezno, generalul Gheorghiu Gheorghe a confirmat la comanda Corpului 6 armată aceleasi calități de îndrăzneală, conducere pricepută, dorința de a învinge dovedite și anterior.

Meritat elogiu se cuvine și statului major al Corpului 6 armată, în fruntea căruia stă colonelul Dumitriu Ioan, pentru modul exemplar cum și-a ajutat comandanții în această lună de lupte grele și glorioase.

Corpul 2 armată, sub comanda provizorie a generalului Rădulescu Edgar, începînd de la 11 ianuarie 1945, este în defensivă de la începutul lunii pînă la 19 ianuarie 1945.

La 13 ianuarie 1945 trece la atac cu Divizia 9 infanterie și Sectorul 54 fortificat [sovietic] și Divizia 21 infanterie, cucerînd Borka, Lučka, Demer.

La 21 ianuarie 1945 debușează în depresiunea de la Rožnava.

La 22 ianuarie 1945 cucerește Lipovnik și Krasnohorske Podlăradje, în noaptea de 22/23 ianuarie 1945 intră cu Divizia 9 infanterie în Rožňava. Continuă ofensiva pe valea Slanei cu Divizia 9 infanterie și (valea) Stitnikului cu Divizia 8 purtată, lichidind rînd pe rînd rezistențele succesive de pe aceste văi.

În noaptea de 26/27 ianuarie 1945 izbutește a rupe linia puternic organizată de inamic la nord de Vlachovo, cucerind apoi importantul oraș Dobšiná.

Trece apoi peste munți înzăpeziti, cu înălțimi 1 200 – 1 300 (m), debușind în valea Hronului, ajungind în fața orașului Brezno la 31 ianuarie 1945.

În operațiunile acestea generalul comandant provizoriu a dovedit încă o dată calitățile sale de șef hotărît, iar șeful său de stat major, colonelul Bungescu Ioan, pe acelea de organizator priceput și prevăzător.

Pentru comandantul Armatei 4,
General de corp de armată N. Dăscălescu

Pentru șeful de stat major.
General N. Dragomir

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 282, f. 316 – 326.

1211

1945 martie 1. Raport al Marelui Stat Major către Președinția Consiliului de Miniștri referitor la abuzurile, suferințele și umilințele la care sînt supuși români din nordul Transilvaniei.

România
Ministerul Apărării Naționale
Marele Stat Major
Secția a II-a
Biroul contrainformației

Nr. 590 201 din 1 martie 1945
Marele Stat Major
Secția a II-a
către
Președinția Consiliului de Miniștri
Cabinet

Am onoarea a vă aduce la cunoștință următoarele:

1. În Ardealul de nord, sub masca comunismului, activitatea iridentistă maghiară se manifestă din plin, căutînd să sfideze și să umilească tot ce este românesc astfel:

- Tricolorul românesc este interzis și boicotat peste tot.
- Elevii de liceu care purtau cocarda națională la butonieră au fost arestați.
- Manifestările naționale sunt interzise sub orice formă.
- Românii sunt obligați să folosească numai limba maghiară în relațiile cu autoritățile. Subprefectul jud. Mureș a dispus ca întreaga corespondență

adresată prefecturii să se scrie numai în limba maghiară, considerată ca oficială.

2. Zilnic se semnalează numeroase cazuri în care românii și în special intelectualii săi umiliți, arestați în mod abuziv, cu rea-credință și maltratați, insinuându-se că ar fi fasciști.

Ofișeri, subofișeri și soldați ai armatei române, veniți pentru a-și vedea familiile rămase în Ardealul de nord săi arestați, escortați pe străzi de organe civile ale poliției populare maghiare și puși în mod umilitoare la corvezi în văzul populației și al comandamentelor militare sovietice.

Persecuțiile îndreptate contra românilor urmăresc atât atingerea libertăților individuale cât și discreditarea elementului românesc față de Aliați.

3. În toate manifestările ungurilor se observă o simpatie linguistică față de comandamentul sovietic, căutind pe orice cale să-l convingă pe acesta de sentimentele lor comuniste, spre a obține diferite avantaje și atingerea scopurilor iridentiste.

Cu ocazia intrunirilor sindicatelor profesionale maghiare se desfășoară o intensă propagandă revizionistă.

4. Poliția populară maghiară încearcă prin tot felul de atrocități și amenințări să încerce să părăsească Ardealul de nord.

Față de cele de mai sus, cu onoare vă rugăm să binevoiți a dispune măsurile ce veți aprecia necesare, pentru a se pune capăt abuzurilor, suferințelor și umiliințelor de tot felul la care săi supuși români din Ardealul de nord.

Şeful Marelui Stat Major,
General C. Eftimiu

Şeful Secției a II-a,
Colonel A. Runceanu

■ Arhivele Statului București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinetul militar Sănătescu-Rădescu, dosar nr. 38/1944–1945, f. 273–274.

1212

1945 martie 1, București. Scrisoare a lui Burton Y. Berry, reprezentantul S.U.A. în România, adresată lui A. I. Vișinski, adjunct al comisarului poporului pentru afaceri externe al U.R.S.S., referitoare la necesitatea ca cele trei guverne aliate să se consulte în ceea ce privește situația României.

March 1, 1945

Dear Mr. Vishinsky:

Upon my return to the Mission I learned that a telegram had just arrived amplifying the views which I had expressed to you this afternoon.

The telegram directed me to inform you that the American Government considers that the public responsibility of the three Allied governments in the light of the Crimea Declaration require that there will be full consultation among them on matters such as the situation in Rumania today.

At the time of the writing of the telegram to which I refer, the American Government had not received information from the Soviet Government

regarding its views or proposals on dealing with the Rumanian situation but my Government hopes that the Soviet authorities in Rumania will take no decisive action in the matter until apprised of the results of such consultation among the three Allied governments.

I am informed that Ambassador Harriman has been instructed to make further representation in Moscow on this subject.

Yours very sincerely,
Burton Y. Berry
United States Representative in
Rumania

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Microfilme S.U.A., r. 663, c. 1164; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59) — U.S. Military Representation Allied Control Commission, No. 740.00119 Control (Rumania)/3—645.

1 martie 1945

Domnule Vişinski,

La întoarcerea mea la misiune am aflat că tocmai sosise o telegramă care lărgese sfera opiniilor pe care vi le-am comunicat astăzi după-amiază.

Telegrama m-a îndrumat să vă informez că guvernul american consideră că responsabilitatea publică a celor trei guverne aliate în lumina Declarației din Crimeea impune ca între acestea să existe o consultare deplină asupra unor probleme cum ar fi situația de astăzi din România.

În momentul transmiterii telegramei la care mă refer, guvernul american nu primise informații din partea guvernului sovietic referitoare la opiniile sau propunerile sale în abordarea situației din România, dar guvernul meu speră ca autoritățile sovietice din România să nu întreprindă nici o acțiune hotărîtoare în acest sens pînă cînd nu li s-au adus la cunoștință rezultatele unor astfel de consultări între cele trei guverne aliate.

Sînt informat că ambasadorului Harriman i s-au dat instrucții de a face noi propuneri la Moscova în această problemă.

Al dv. foarte sincer,
Burton Y. Berry
Reprezentantul S.U.A. în România

1213

1945 martie 1, Bucureşti. Telegramă a reprezentantului S.U.A. în Comisia Aliată de Control pentru România, C. V. R. Schuyler, trimisă Ministerului de Război al S.U.A. în legătură cu demisia guvernului Rădescu.

From: U.S. Representation Allied Control Commission for Roumania
To: War Department

1 March 1945

General Vinogradov called a joint meeting of Chief Representatives A.C.C. Roumania last night. He stated purpose of meeting was solely to

present to us the new Deputy Chairman, A.C.C. Rumania, Colonel General Susaikov. He said he himself is being relieved due to ill health.

I pointed out the urgent necessity of furnishing an immediate explanation to the United States delegation of Russian actions in Rumania during the past few days. Susaikov flatly refused to allow a discussion of these matters, saying he had just arrived this morning from the front and was not yet in a position to consider the local situation. I then stated my desire to submit certain questions regarding Russian activities with a request that they be answered at the earliest possible moment. Susaikov agreed to accept the questions. They are as follows:

1. I would like to have confirmation of a report I have received that Mister Vyshinski has been here yesterday and today, and in one or more conferences with the King he has asked for a dismissal of the present Radescu Government.

2. Did Mister Vyshinski at these conferences offer any suggestions as to a formula for a new Government?

3. If any suggestions were made, were they made in the name of the Allied Control Commission or on the name of the Soviet Union?

4. What reasons can I forward to my government for the taking of these steps without prior consultation with the representatives of the British and American Governments?

I have pointed out that because of the importance of events now taking place, I would be forced to inform the United States Government immediately of the Deputy Chairman's refusal to discuss the matter at this time.

AVM Stevenson supported my position. He also invited attention to letter¹ addressed to Mister Vyshinski asking that he postpone further action pending AVM's receipt of instructions from London. Stevenson also invited attention to his letter of protest submitted last week on matter of freedom of press and suspension of newspaper *Viitorul*. He said that this protest had been completely disregarded by the ACC, and that "he took a very low view of that."

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Microfilme S.U.A., r. 693, c. 472-473; The National Archives of the United States, Franklin D. Roosevelt Library, Hyde Park, New York, Presidential Secret Folder, (Map Room Box 77).

De la: Reprezentanța S.U.A. în Comisia Aliată de Control pentru România
Către: Departamentul de război

1 martie 1945

Generalul Vinogradov a convocat aseară o ședință comună a principalilor reprezentanți în Comisia Aliată de Control pentru România. El a declarat că scopul ședinței era doar de a ni-l prezenta pe noul vicepreședinte al Comisiei Aliate de Control pentru România, generalul-colonel Susaikov. El a spus că el fusese schimbat din funcție din cauza sănătății sale șubrede.

Eu am subliniat stringenta necesitate de a se da imediat o explicație delegației Statelor Unite privind acțiunile din ultimele cîteva zile ale (autorităților) rusești din România. Susaikov a refuzat categoric o discuție în

legătură cu aceste probleme, spunând că el doar în dimineața aceasta sosise de pe front și nu putea încă să analizeze situația locală. Eu mi-am manifestat apoi dorința de a pune unele întrebări privind activitatea (autorităților) rusești cu rugămintea să mi se răspundă la ele cît mai curând posibil. Susaikov a acceptat să primească întrebările. Ele sunt următoarele:

1. Aș dori să mi se confirme o știre pe care am primit-o potrivit căreia domnul Vișinski s-ar fi aflat aici ieri și astăzi și într-o convorbire sau mai multe cu regele el a cerut demiterea actualului guvern Rădescu.

2. Domnul Vișinski a formulat în cadrul acestor convorbiri vreo propunere în ceea ce privește o variantă pentru un nou guvern?

3. Dacă s-au făcut propuneri, acestea au fost prezentate în numele Comisiei Aliate de Control sau în numele Uniunii Sovietice?

4. Ce motive pot eu prezenta guvernului meu pentru luarea acestor măsuri fără consultarea prealabilă a reprezentanților guvernelor britanic și american?

Am subliniat că dată fiind importanța evenimentelor ce au loc sănăt obligeat să informez imediat guvernul Statelor Unite despre refuzul vicepreședintelui de a discuta acum această problemă.

Vicemareșalul aerului, Stevenson, a sprijinit poziția mea. El a atras, de asemenea, atenția asupra unei scrisori¹ adresată domnului Vișinski, cerind ca acesta să amine orice acțiune pînă cînd vicemareșalul va primi instrucțiuni

¹ Scrisoarea din 28 februarie 1945 a vicemareșalului Stevenson către Vișinski sună astfel:

„I have just received a report that a request has been made by you to His Majesty the King of Rumania that His Majesty should publish a decree dismissing the Prime Minister, General Radescu, by 6 p.m. today and that a successor should be nominated by 8 p.m.

I should be grateful if you would inform me with the greatest urgency whether this report is in accordance with the facts and if so whether this request is made in the name of the Government of the U.S.S.R. If this is the case, it would appear to me that this request indicates a desire by the Soviet Government to see altered the present constitutional procedure of this State. As such a question is of a direct interest to His Majesty's government, it would appear that it could only be made the subject of discussion with the Rumanian Government after prior consultation with the other Allied Governments. I must earnestly inform you that unless such prior agreement has been secured, His Majesty's Government may wish publicly to dissociate themselves with this action.

I would therefore request you most sincerely to defer insistence on the request made to His Majesty The King of Rumania until I have had time to enquire my Government's views in the matter which when received, I shall immediately communicate to you". (Arhivele Statului București, r. 693, c. 474-475.)

„Chiar acum am primit o știre potrivit căreia dv. ați cerut Maiestății sale regele României ca Maiestatea să să dea publicitatea pînă la ora 6 p.m. astăzi un decret prin care să-l demiteă pe primul-ministru, generalul Rădescu, iar pînă la ora 8 p.m. să fie numit un succesor.

Vă voi fi recunosător dacă mă veți informa cu cea mai mare urgență dacă această informație este conformă cu realitatea și, în caz că lucrurile stau astfel, dacă cererea a fost formulată în numele guvernului U.R.S.S. Dacă s-a întîmplat așa, am impresia că această cerere exprimă dorința guvernului sovietic de a vedea schimbăța actuala ordine constituțională a acestui stat. Întrucât o asemenea problemă prezintă interes pentru guvernul Maiestății sale (britanică), s-ar părea că ea poate forma obiectul unei discuții cu guvernul român numai după o consultare prealabilă cu celelalte guverne aliate. Trebuie să vă informez în mod deschis că dacă nu se va realiza un astfel de acord prealabil, guvernul Maiestății sale ar putea dori să se desolidarizeze de această acțiune.

De aceea, vă cere în modul cel mai deschis să amînați insistențele asupra cererii făcute Maiestății sale, regele României, astfel ca eu să am timp să mă informez despre opinia guvernului meu în această chestiune, opinie pe care atunci cînd o voi primi vă voi comunica-o imediat.”

de la Londra. Stevenson a atras totodată atenția asupra scrisorii sale de protest de săptămîna trecută în problema libertății presei și suspendării ziarului „Viitorul”. El a spus că acest protest a fost cu desăvîrșire ignorat de Comisia Aliată de Control și că „este foarte afectat de acest lucru”.

1214

1945 martie 2. **Reportaj transmis din Botoșani în legătură cu manifestația populară ce a avut loc în oraș, cu care ocazie s-a cerut demiterea guvernului Rădescu.**

Din Botoșani ne vine azi știrea că a sosit acolo generalul Rosin, trimisul generalului Rădescu, în vederea însămîntărilor în Moldova.

Populația — în număr de 2 000 — s-a adunat în centrul orașului, printre ei aflându-se și mulți țărani veniți la oraș pentru treburi.

Cetățenii știu de provocarea generalului Rădescu.

La ieșirea generalului Rosin de la comanduirea pieței, cetățenii au cerut ca generalul să stea de vorbă cu ei. Generalul a vrut să se suie în mașină și să pornească spre prefectură. Populația a strigat: „Jos Rădescu” și s-au luat după mașină pînă la prefectură. Acolo au găsit un cordon de jandarmi care i-a opriți.

Poporul, manifestîndu-și voința de a înainta spre prefectură, pentru a sta de vorbă cu generalul în mod pașnic, plutonierul de jandarmi Străjeru a comandat jandarmilor: „foc”.

Soldații au refuzat să execute ordinul. Un alt plutonier-major, Stănescu, a luat mitraliera încercînd să tragă. Datorită intervenției energice a dlui maior Stoinescu — care e un adevărat patriot — nu s-a mai tras.

Tinăru Gh. Ștefan din Leova a vorbit ostașilor. Din ordinul dlui maior Stoinescu a fost retras cordonul de jandarmi.

Populația a manifestat împotriva lui Rădescu și s-a împărăștiat în ordine.

În județul Botoșani se împart miile 3 000 de hectare de pămînt.

■ „România liberă”, an III, nr. 181 din 2 martie 1945, p. 3.

1215

1945 martie 2. **Știre transmisă de postul de radio Moscova, în limba română, cu privire la situația politică internă din România, lupta poporului pentru instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.**

Postul Moscova — ora 21,30

Cronica evenimentelor internaționale publicată în ziua de 1 martie de ziarul „Krasnaia Svezda”: „După ruperea relațiilor cu Germania hitleristă, România a avut destul timp pentru a lupta împotriva reaționarilor fasciști.

Poporul român, unit în jurul Frontului Național-Democrat, a înțeles că partidele istorice oferă adăpost legionarilor și tuturor acelora din slujba lui Hitler.

În ultimul timp, reacționarii fasciști au dat frâu liber agitațiilor lor. În loc de a porni la luptă împotriva fascismului, generalul Rădescu a încercat să le dea ajutor.

La București și în alte orașe din România, în cadrul unor demonstrații populare, poporul a cerut un guvern al Frontului Național-Democrat. La aceste demonstrații au luat parte și reprezentanți ai Partidului Național-Tătaresc, care au adoptat o atitudine contra lui Maniu.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 19/1945, p. 22.

1216

1945 martie 2. **Comunicat transmis de postul de radio Londra, în limba franceză, cu privire la cauzele demisiei guvernului Rădescu.**

Postul Londra — ora 20,30

Descriind situația din România, un comentator al postului de radio Londra a spus următoarele: „Generalul Rădescu, președintele Consiliului de Miniștri, și-a dat demisia. Dl Vișinski, prim-locuitor al comisarului afacerilor străine al U.R.S.S.-ului, a sosit la București.

Regele Mihai a convocat pe șefii partidelor politice, căutind să soluționeze criza de guvern. Printre alte personalități politice, au fost primiți în audiență dl Barbu Știrbei, care după cum se știe a avut un rol important în tratativele de armistițiu cu Aliații, și dl Tătărescu, fost prim-ministru.

În ultimul timp, în România se dădea o luptă intensă între grupările organizate în Frontul Național-Democrat și partidele conduse de dnii Maniu și Brătianu.

În violenta campanie dusă de F.N.D. împotriva partidelor lor Maniu și Brătianu, guvernul Rădescu a fost acuzat că în cele trei luni de guvernare reacționarea a împiedicat îndeplinirea epurației, judecarea criminalilor de război și reforma agrară.

La 11 februarie, generalul Rădescu a convocat pe cetățeni la o întrunire în sala cinematografului „Scala” din București, dar pe motivul că sala fusese ocupată de 1 000 membri ai F.N.D.-ului primul-ministru a vorbit în sala cinematografului „Aro”.

Răspunzînd acuzațiilor aduse, generalul Rădescu a spus că în privința epurației nu s-a făcut nici o excepție, iar în privința reformei agrare el a declarat că deoarece trebuie să fie improprietări și soldații care luptă pe front, această reformă urmează să se facă mai tîrziu. În privința statutului internațional al României, generalul Rădescu a spus că eforturile României pentru continuarea războiului împotriva hitleriștilor vor fi luate în seamă. Cît despre Transilvania, el socoate că chestiunea aceasta este lămurită definitiv prin Convenția de armistițiu.

Faza a doua a campaniei a început o dată cu demisia ministrului comunist Georgescu din Comitetul de epurărie de la Ministerul de Interne și cu incidentele petrecute la fabrica „Malaxa” la 21 februarie, cînd președintele Confederației Muncii din România a fost grav rănit.

Reacțiunea a fost violentă.

Dintre foștii sateliți ai Germaniei, România are armata cea mai importantă și a contribuit cu 14 divizii la războiul împotriva hitlerismului. Unități românești au participat la cucerirea ¹.

România a făcut progrese în îndeplinirea armistițiului. Dificultățile prin care trece acum vor fi desigur înălăturate, dat fiind că poporul român este un popor de țărani cu multă vitalitate”.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 19/1945, p. 20–21.

1217

1945 martie 3. Articol apărut în ziarul „Scîntea” prin care se subliniază adeziunea membrilor Partidului Național-Țărănesc la programul de guvernare al Frontului Național-Democratic.

Național-țărăniștii se ridică
împotriva lui Maniu

Noi adeziuni la acțiunea comitetului de inițiativă

Chemarea Comitetului de inițiativă Național-Țărănist către membrii acestui partid de a adera la programul de guvernare al F.N.D.-ului dă rezultate.

Luptătorii din P.N.T., oamenii cu dragoste de țară și de popor, acei care vor să scoată poporul din mizeria în care a fost ținut pînă acum și să ferească țara de prăpastia în care încearcă s-o împingă Maniu, se desolidarizează de conducerea reaționară și se alătură Comitetului de inițiativă.

Luptătorii național-țărăniștii din Teleorman, care au rămas statornici pe drumul democrației și împotriva hitlerismului, îmbrățișează acțiunea Comitetului de inițiativă. Prin dl Stelian Constantinescu, învățător din Tătărești de Sus, membru al delegației permanente județene, ei cer să fie încadrați în frontul de luptă al poporului român contra rămășițelor feudale și contra fascismului.

Dl profesor Mircea Mancaș din Iași răspunde la apelul Comitetului de inițiativă prin hotărîrea de a lupta necruțător pentru curățirea P.N.T. de elementele prohitleriste și pentru colaborarea cu celelalte partide și organizații din Frontul Național-Democrat.

De asemenei organizația secțiunii 37 Grivița din București, în frunte cu Dinu Vasile, președinte, și dnii Enache Gheorghe, Popa Const., Badea Ion

¹ Așa în original.

și Derzea Teodor, membri ai comitetului, a aderat la acțiunea Comitetului de inițiativă. Organizația secțiunii 37 Grivița este hotărâtă să conlucreze cu celelalte partide și organizații din F.N.D. în lupta pentru democratizarea țării, pentru aplicarea reformei agrare. Luptătorii național-țărăniști din secția 37 Grivița sunt hotărâți să curețe partidul lor de toate elementele reaționare și să-l pună în serviciul intereselor poporului.

Lupta de izolare a lui Maniu și a clictii sale reaționare și de izgonire a lor din P.N.T. începe să ia proporții.

Maniu, inspiratorul tuturor elementelor reaționare și inițiatorul tuturor măsurilor antipopulare, trebuie să fie scos din viața politică a poporului român.

■ „Scînteia”, an II, nr. 156 din 3 martie 1945, p. 3.

1218

1945 martie 3. Propunere înaintată de comandantul Regimentului 34 infanterie pentru decorarea post-mortem cu ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a a sublocotenentului de rezervă Mărcuș Victor, căzut eroic la 26 septembrie 1944 în luptele de la Sîngeorgiu.

Regimentul 34 infanterie
Biroul adjutanturii

3 martie 1945

Propunere

la decorare post-mortem cu ordinul „Mihai Viteazul”
clasa a III-a a sublocotenentului de rezervă Mărcuș Victor

A dat doavadă de abnegație deosebită și mult spirit de sacrificiu în toate ocaziunile cind s-a găsit în fața inamicului.

În ziua de 7 septembrie a.c., cind aviația inamică atacă și mitraliază continuu trenurile de luptă și Batalionul 3 din Regimentul 34 infanterie, care se aflau în staționare în comuna Blăjel, județul Tîrnava Mică, sublocotenent de rezervă Mărcuș Victor cu plutonul său de mitraliere, făcind siguranța antiaeriană a unității sale, trage personal cu una din piese, concentrînd și tot focul plutonului său asupra avioanelor inamice, reușind să doboare unul din ele.

În ziua de 26 septembrie 1944 a sprijinit cu plutonul de mitraliere acțiunea Companiei 11 care executa un atac asupra cotei 495 (Dealul Sîngeorgiu). Sublocotenentul de rezervă Mărcuș Victor împinge mitralierele sale pînă în linia întîi a unității atacatoare trăgînd personal la una din piese și dînd doavadă de mult eroism, singe rece și provocînd pierderi grele inamicului.

În culmea avîntului său, cade lovit mortal de un proiectil de brandă inamic.

Patria îi va fi recunoscătoare.

Comandantul Regimentului 34 infanterie,
Colonel Ioan Botea

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 3042, dosar nr. 55, f. 96.

1945 martie 3, Bucureşti. Raport al reprezentanței americane în Comisia Aliată de Control care informează despre discuțiile și propunerile în vederea formării guvernului dr. Petru Groza.

War Department

Secret

Priority

From: Headquarters Allied Control Commission for Rumania
To: Allied Force Headquarters, Caserta, Italy

3 March 1945

After a delay of some 24 hours Vice Premier Petru Groza was granted a mandate by the King at 19,00 hour 2nd March. Following is the sequence of events.

In the early afternoon of 1st March and after, Prince Stirbey's mandate had been returned and the King discussed with Groza the latter's ability to form a government. On this basis Groza commenced discussions with all parties leaders who reported his efforts to form a cabinet. He requested the representatives of all Bucharest papers to attend a conference called for 19,00 hour 1st March. That afternoon the Bucharest paper Ultima Ora published a statement that Groza had been called upon officially by the King. Meanwhile contrary to Groza's expectations the King delayed delivery of a formal mandate until 2nd March. This mandate is conditioned on the participation in the government on a proportionate number of the National Peasant and Liberal Parties.

Last night after his formal notification Groza resumed his discussions with leaders of all parties. Maniu as leader of the National Peasant Party advised Groza that any government he may undertake to form will be supported by the National Peasant Party only if the party is able to designate a proportionate number of ministers. This declaration of Maniu was supported by formal action of the council of the National Peasant Party today. It appears likely that the Liberal Party led by Bratianu will adopt a similar course.

Groza's position appears extremely difficult. He is in a position to command neither National Peasant nor Liberal support and he gets little assistance from the extreme left wing elements of the National Democratic Front. On the other hand Vishinsky has conformed to the King that a government headed by Groza will be acceptable to Soviet authorities.

Today Groza had adopted the course suggested in my M-495 of 1st March of proposing representative Liberal and Peasant Party leaders as ministers without the official backing of either the National Peasant or Liberal Party. He has therefore approached Tatarescu who leads certain elements of the party opposed to Bratianu. Tatarescu has indicated his willingness to participate as vice president of the council of ministers provided, however, that he designate the following three ministers in the government: war supplies, national economy, and finance. Groza has likewise approached the Peasant Party leaders Ghilezan (the present under Secretary of Finance) and Leucutia

(the present Minister of National Economy). Both these National Peasant leaders have informed him that their actions in either accepting or declining posts in his government will be directed by the council of the National Peasant Party. This council met today at 10,00 hour and supported Măniu's position previously expressed to Groza in full. If Groza is unable to form a ministry in accordance with the conditions established by the King he will undoubtedly seek to return his mandate and request unlimited authority to form a government. Unless there is a change in the present attitude of the National Peasant and Liberal Parties it is not believed that Groza can form a government representative of all political parties. This necessarily presents the question whether a government formed by Groza would be in keeping with the requirements of the Yalta Conference.

As reported by National Peasant Party sources the tentative government proposed by Groza is as follows: Prime Minister Groza (FND), Vice President and Foreign Minister Tatarescu (dissident liberal), Minister of Interior Georgescu (incumbent FND), Agriculture Zaroni (FND), Justice Patrascănu (incumbent FND), Labor Radaceanu (incumbent FND), Education Voitec (incumbent FND), Minority Nationalities Vladescu—Racoasa (incumbent FND), National Economy Bezan (liberal supporter of Tatarescu), Finance Alimanesteanu (liberal supporter of Tatarescu), War Supplies Tatoreanu (liberal supporter of Tatarescu). It thus appears that in this list appear no representatives of the National Peasant Party nor any representatives of the Liberal party majority led by Bratianu.

■ Arhivele Statului București, colecția Microfilme S.U.A., r. 654, c. 141—143; The National Archives of the United States, Washington D.C., Records of the War Department — General and Special Staffs (R.G. 165), CAD 334 ACC Rumania.

Departamentul de război

Secret

Cu prioritate

De la: Cartierul general al Comisiei Aliate de Control pentru România
Către: Statul major al forțelor aliate, Caserta, Italia

3 martie 1945

După o amînare de 24 de ore, la 2 martie ora 19,00 regele i-a acordat vicepremierului Petru Groza mandatul (de a forma un guvern).

În cele ce urmează este derularea evenimentelor.

La începutul după amiezei de 1 martie și după aceasta, mandatul principului Șirbei a fost returnat regelui, iar acesta a discutat cu Groza capacitatea acestuia din urmă de a forma un guvern. Pe această bază Groza a început con vorbiri cu toți liderii de partid, care s-au alăturat eforturilor lui de a forma un guvern. El a cerut reprezentanților tuturor ziarelor din București să participe la o conferință de presă convocată pentru 1 martie ora 19,00. În după-amiaza aceea, ziarul bucureștean „Ultima oră” a publicat o relatare potrivit căreia Groza fusese invitat oficial de rege. Între timp, contrar așteptărilor lui Groza, regele a amînat acordarea oficială a mandatului pînă la 2 martie.

Acest mandat este condiționat de participarea la guvern, în număr proporțional, a Partidelor Național-Liberal și Țărănesc.

Noaptea trecută, după ce a primit comunicarea oficială, Groza și-a reluat discuțiile cu liderii tuturor partidelor. Maniu, ca lider al Partidului Național-Țărănesc, l-a prevenit pe Groza că orice guvern pe care-l va putea forma va avea sprijinul Partidului Național-Țărănesc numai dacă partidul este capabil să desemneze un număr proporțional de miniștri. Această declarație a lui Maniu a fost dușmată astăzi de o acțiune oficială a consiliului Partidului Național-Țărănesc. Se pare, de asemenea, că Partidul Liberal condus de Brătianu va adopta o tactică similară.

Situația lui Groza pare să fie deosebit de dificilă. El nu se află în situația de a dispune nici de sprijinul Partidului Liberal nici de cel al Partidului Țărănesc, iar din partea elementelor de extremă stîngă ale Frontului Național-Democrat se bucură de un concurs redus. Pe de altă parte, Vișinski a căzut de acord cu regele că un guvern condus de Groza va fi acceptabil autorităților sovietice.

Astăzi Groza a adoptat tactică sugerată în telegrama mea M-495 din 1 martie de a propune ca reprezentanți ai Partidelor Liberal și Țărănesc să ocupe funcții de miniștri fără sprijinul oficial fie al Partidului Național-Țărănesc sau al Partidului Liberal. El l-a abordat în acest sens pe Tătărăscu, care conduce o serie de elemente ale partidului opuse lui Brătianu. Tătărăscu și-a manifestat dorința de a participa la guvern în calitate de vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, însă cu condiția ca el să numească următorii trei miniștri în guvern: Aprovizionarea Militară, Economia Națională și Finanțele. Groza i-a abordat, de asemenea, pe liderii Partidului Țărănesc, Ghilezan (actualul subsecretar la Finanțe) și Leucuția (actualul ministru al Economiei Naționale). Acești doi lideri i-au comunicat că acțiunea lor de a accepta sau de a refuza funcțiile în guvernul său va fi dirijată de consiliul Partidului Național-Țărănesc. Acest consiliu s-a întrunit astăzi la ora 10,00 și a adoptat în totalitate poziția exprimată anterior de Maniu lui Groza. Dacă Groza este incapabil să formeze un guvern în conformitate cu condițiile stabilite de rege, el va încerca fără îndoială să înapoieze mandatul regelui și să ceară puteri nelimitate pentru a forma un guvern. Dacă nu se va înregistra o schimbare în actuala atitudine a Partidelor Național-Liberal și Țărănesc, nu se așteaptă ca Groza să poată forma un guvern reprezentativ pentru toate partidele. Acest lucru ridică în mod necesar problema dacă un guvern format de Groza ar fi în conformitate cu cerințele Conferinței de la Ialta.

După cum au informat surse ale Partidului Național-Țărănesc guvernul pe care a încercat Groza să-l propună este următorul: Prim-ministru, Groza (F.N.D.), vicepreședinte și ministru al afacerilor externe, Tătărăscu (dizident liberal), ministru de interne, Georgescu (susținător al F.N.D.), Agricultură, Zăroni (F.N.D.), Justiție, Pătrășcanu (susținător al F.N.D.), Muncă, Rădăceanu (susținător al F.N.D.), Educație, Voitec (susținător al F.N.D.), Minoritățile naționale, Vlădescu-Răcoasa (susținător al F.N.D.), Economia Națională, Bejan (liberal, susținător al lui Tătărăscu), Finanțe, Alimăneșteanu (liberal, suporter al lui Tătărăscu), Aprovizionarea de război, Tătăreanu (liberal, suporter al lui Tătărăscu). Apare astfel că în această listă nu figurează nici un reprezentant al Partidului Național-Țărănesc și nici un reprezentant al majorității Partidului Liberal condus de Brătianu.

1945 martie 5. Moțiune votată de români din Maramureș prin care își exprimă hotărîrea de a avea o conducere care să-i reprezinte și să le apere interesele, precum și voința de a face parte din statul român de care au fost separați prin Dictatul fascist de la Viena.

Poporul român din Maramureș, păstori, muncitori, preoți, învățători și funcționari, reprezentați prin delegații lor deplin împoterniciți din comunele: Bîrsana, Bocicoel, Botiza, Cuhea, Dragomirești, Glod, Ieud, Nănești, Oncești, Poienile Glodului, Rozavlea, Săcel, Săliștea de Sus, Slătioara, Sicu, Valea Berbești, Berber, Budești, Călinești, Cornești, Crăcești, Desești, Ferești, Giulești, Hărnicesti, Hoteni, Rona de Jos, Sărăsău, Sat Șugatag, Săpînța, Sîrbi, Vad, Valea Porcului, Iapa, orașul Sighet, Bocșa, Leordina, Moiseni, Petrova, Vișeul de Jos, Vișeul de Sus, Vișeul de Mijloc, s-au adunat într-o mare adunare, spre a hotărî asupra soartei sale.

Întreg poporul este convins că lumea ce se creează din frămîntările războiului de acuma va fi alcătuită pe principiile de libertate și democrație, care au fost concretizate în Carta Atlanticului și reafirmate cu ocazia repetărilor întîlniri ale marilor aliați.

În baza acestor principii, fără de care pacea durabilă și progresul națiunilor nu pot fi asigurate, poporul român de muncitori țărani din Maramureș, în număr de una sută mii suflete, care formează majoritatea absolută a locuitorilor din acest județ, crede că este necesar să-și spună azi răspicat părerea asupra felului cum dorește să-și făurească soarta. De aceea își exprimă voința sa cuprinsă în următoarele puncte:

1. Poporul român din Maramureș își exprimă nețărmurita sa recunoștință față de glorioasa Armată Roșie și marele ei comandant, mareșalul Stalin, care ne-a eliberat de jugul fascist maghiar.

Poporul român este hotărît a împlini toate condițiile Tratatului de armistițiu încheiat între U.R.S.S. și România în 12 septembrie 1944 și vrea să ajute din răsputeri la o cît mai grabnică zdrobire a fascismului german.

2. Noi, poporul român din Maramureș, vrem cu toată tăria să aparținem patriei noastre România, de care am fost rupti în mod mișelesc prin tratatul de la Viena în 1940. Această voință hotărîtă, de la care nimic nu ne poate îndepărta, am exprimat-o și prin cele 80 000 voturi libere subscrise pe declarațiile de unire cu România și prezentate guvernului român.

Aducem omagiul scumpului nostru suveran, Maiestatea sa regele Mihai I, care împreună cu viteaza noastră armată a determinat revenirea la sănul patriei românești a românilor subjugăți de imperialismul germano-maghiar.

3. Poporul român din Maramureș declară că nu recunoaște nici un fel de acțiune care ar tinde la ruperea județului de dincoace de Tisa de la trunchiul țării românești căruia îi aparține de drept și de fapt, atât prin anularea tratatului de la Viena, cît și prin majoritatea locuitorilor români. Orice altă tendință este străină și contrară vieții poporului român din Maramureș.

4. Vrem ca împreună cu frații noștri din statul român să muncim la formarea unei țări bazate pe principiile de legalitate, ordine, democrație, libertate și bunăstare socială, în colaborare sinceră și prietenească cu toate naționalitățile pe care soarta le-a așezat printre noi.

5. Declarăm mai departe că actuala conducere a orașului Sighet și a județului Maramureș, de sub președinția lui Ioan Odoviciuk, nu reprezintă interesele poporului român ce munceste, n-a fost aleasă de el și exercită conducerea și administrarea treburilor publice în mod ~~sam~~avolnic. Declarăm mai departe că această conducere, atât prin persoanele străine de județ din care este compusă, cît și *prin* componența sa antidemocratică, nu garantează execuțarea întocmai a condițiilor de armistițiu între U.R.S.S. și România.

Cerem imediata înlăturare a acestei conduceri atât de la județ cît și de la orașul Sighet și repunerea în funcțiune a reprezentanților poporului român.

6. Cerem ca în baza Tratatului de armistițiu încheiat între Aliați și Ungaria, toți funcționarii aduși în ultimii patru ani de administrația maghiară să fie repatriați.

Sighet, la 5 martie 1945

Comitetul de conducere,
Preot Ioan Dunca
Jusco Ilie
M. Vancea
Emil Văleanu

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul de Interne, dosar nr. 13/1945.

1221

1945 martie 5. Moțiune adoptată de muncitorii din Valea Jiului prin care se cere instaurarea unui guvern al Frontului Național-Democratic.

Muncitorimea din Petroșani întrunită în adunarea populară și ocupîndu-se de greaua situație prin care trece muncitorimea din Valea Jiului și întregul popor român hotărăște că, unită cu toate păturile sociale democratice din această țară, să lupte:

1. Împotriva speculanților.
2. Pentru arestarea și judecarea criminalilor de război.
3. Pentru democratizarea țării.
4. Pentru îndeplinirea cinstită a condițiunilor din Tratatul de armistițiu dintre România și Uniunea Sovietică.

Pentru a putea îndeplini aceste cerințe, cerem ca în fruntea țării să vină imediat un guvern al Frontului Național-Democrat, singurul în măsură să rezolve aceste probleme.

Muncitorimea din această localitate își ia angajamentul de a sprijini guvernul F.N.D. prin majorarea producției de cărbuni care este atât de necesară pentru ducerea războiului împotriva fascismului german, pînă la nimicirea lui totală.

■ „România liberă”, an III, nr. 184 din 5 martie 1945, p. 4.

1945 martie 5. Moțiune a primului congres al delegaților învățătorilor socialisti din România.

Delegații învățătorilor socialisti din toată țara, întruniti la casa Partidului Social-Democrat din București, în zilele de 3—5 martie 1945, au votat în unanimitate, ca o expresie liberă a științei învățătoarești, descătușată de pumnul nefast al dictaturii, aceste deziderate:

1. Cer dreptul la o existență materială pentru toți slujitorii școlii poporului, potrivit muncii prestate, pentru ridicarea poporului de pe ogoare și din fabrici, potrivit misiunii și importanței lor, în toate sectoarele de viață ale statului.

2. Va lupta pentru crearea unei adevărate școli a poporului, întemeiată pe principii de largă și adevărată democrație.

3. Dorim învățămînt gratuit pentru popor, grijă din partea statului pentru întreținerea școlii primare.

4. Învățătorimea socialistă acționează pe toate căile legale în mijlocul satelor și orașelor țării și potrivit programului Partidului Socialist, pentru realizarea imediată a reformei agrare, cu împroprietărirea ostașilor de pe front și a celor de la coarnele plugului.

5. Învățătorimea socialistă va lupta pînă la jertfă pentru stîrpirea hitlerismului și a curentelor reaționare și pentru victoria finală prin doborârea hitlerismului.

6. Învățătorimea socialistă muncește în școală, cu ordine, *(pentru)* respectarea legilor și directivelor partidului.

7. Învățătorimea socialistă întrunită în primul ei congres cere, pentru liniștea și propășirea țării, un guvern de largă democrație în frunte cu dr. Petru Groza.

Învățători din toate unghiurile țării, uniți-vă!

■ „Libertatea”, anul II, nr. 175 din 8 martie 1945, p. 4 și 5.

1945 martie 5. Chemare a Consiliului Frontului Național-Democratic adresată cetățenilor, prin care sunt chemați la întrunirea populară organizată pentru susținerea guvernului condus de dr. Petru Groza.

Chemarea F.N.D.

Pentru marea întrunire populară de mîine, marți 6 martie

Cetățeni,

Guvernul călăului Rădescu a fost răsturnat, prin lupta voastră dîrza pentru libertate și democrație. Un nou guvern, de astă dată un guvern de concentrare într-adevăr democratică, trebuie să-i ia locul.

Țara întreagă a respirat ușurată la vestea că dr. Petru Groza, președintele Frontului Plugarilor, a fost însărcinat cu formarea noului guvern. Au trecut însă trei zile fără ca guvernul Petru Groza să intre în funcțiune, deși lista noului guvern a fost imediat întocmită și prezentată factorului în drept.

Cetățeni,

Elementele reaționare uneltesc în jurul Palatului, pentru a amâna și împiedica formarea guvernului Petru Groza dorit de popor.

Rădescu și ceilalți, care au plănit și încercat lovitura de stat hitleristă, cu îndemnul și sprijinul lui Maniu și Brătianu, uneltesc mai departe.

Prin întirzirea venirii la cîrma țării a guvernului Groza, elementele reaționare împiedică susținerea frontului cu armament, echipament și hrană.

Elementele reaționare întîrzie instalarea guvernului Groza pentru a sabota campania agricolă de primăvară, pregătind astfel înflamînzirea poporului.

Datorită lor cresc specula, scumpetea și lipsa alimentelor.

Cetățeni

Veniți la marea întrunire populară marți 6 martie ora 2 d.a. în Piața Națiunii să manifestați pentru salvarea țării prin instalarea guvernului de largă concentrare democratică în frunte cu dr. Petru Groza.

Consiliul F.N.D.

■ „România liberă” — ediție specială — an III, nr. 184 din 5 martie 1945, p. 2.

1224

1945 martie 5. Articol din ediția specială a ziarului „România liberă” referitor la situația politică din țară.

Cum se desfășoară situația politică

Dl dr. Petru Groza a prezentat lista noului guvern.

Elementele din jurul Palatului împiedică instalarea lui.

Rolul clicii reaționare.

Deși au trecut trei zile de cînd dl Petru Groza, președintele Frontului Plugarilor și fruntaș al F.N.D., a fost însărcinat de Maiestatea sa regele cu alcătuirea guvernului, guvernul n-a fost încă format. Dl Petru Groza a prezentat Maiestății sale regelui lista cabinetului care reprezintă o largă concentrare a forțelor democratice, avînd ca bază partidele și organizațiile din Front Național-Democrat. Alături de ele sînt propuși și reprezentanții celorlalte partide democratice, precum și reprezentanții armatei, clerului și ai tuturor categoriilor sociale.

Din primul moment lista cabinetului prezidat de dl Petru Groza se află în mâna factorului în drept.

233

Este evident că în urma voinței populare și a actualei situații politice singurul guvern care poate să conducă țara este guvernul propus de dl Groza. Cei care împiedică instalarea guvernului prezentat de D-sa sunt aceiași care au susținut guvernul călăului Rădescu și care tot timpul au făcut tot ceea ce le-a stat în puțină pentru instaurarea unei dictaturi militaro-fasciste.

E aceeași clică reacționară în frunte cu Iuliu Maniu și Dinu Brătianu. Elementele reacționare din jurul Palatului, prin intrigă și tergiversări, caută să împiedice instalarea guvernului de concentrare democratică în frunte cu dl Petru Groza. Aceste elemente, după ce au adus foame și neliniște în dosul frontului, după ce au organizat sabotajul, vor prin aceste tergiversări să provoace nesiguranță în spatele frontului, să împiedice însământările de primăvară, să aducă foamea, să slăbească efortul de război.

De fapt datorită acestor tergiversări călăul Rădescu, a cărui arestare a cerut-o poporul, conduce mai departe treburile publice. Poporul din Capitală și din întreaga țară, a cărui nestăvilită luptă, ale cărui uriașe demonstrații au dus la demiterea lui Rădescu, și care a respirat ușurat la demiterea lui, nu poate tolera mai departe această situație.

Reacționarii împiedică instalarea lui Petru Groza tocmai pentru că acesta a dat dovadă tot timpul dictaturii hitleriste și în timpul guvernărilor de după 23 August de atitudine consecvent democrată și antifascistă și are sprijinul tuturor forțelor antihitleriste din țară.

Guvernul în frunte cu dl Petru Groza trebuie instalat neîntârziat, la conducerea țării, altfel țara este amenințată de cele mai mari pericole.

■ „România liberă”, an III, nr. 184 din 5 martie 1945, p. 1.

1225

1945 martie 5. Adresă a șefului Marelui Stat Major român, general de corp de armată Constantin Sănătescu, către generalul de divizie V. P. Vinogradov, în care își exprimă dezacordul față de măsura adoptată de Comisia Aliată de Control de dezarmare a personalului destinat pazei unor comandanamente și instituții din București.

Marele Stat Major
Nr. 686 088 din 5 martie 1945

Marele Stat Major
către
Domnul general de divizie Vinogradov,
locuitorul președintelui Comisiunii
interaliante de control în România

La adresa dv. nr. B. 430 din 28 februarie 1945, am onoarea a vă aduce la cunoștință următoarele:

1. Ridicarea întregului armament de la unitățile specificate în adresa menționată, unități care au în primire paza fabricilor care lucrează materiale

de război, depozitelor de materiale și localurilor Ministerului de Război și Marelui Stat Major, constituie măsuri nu numai înjositoare pentru armata română, dar și măsuri care pun în nesiguranță morală și materială atât lucrul în înaltele comandamente, cit și păstrarea materialelor proprii.

2. Marele Stat Major supune atențunii Comisiunii interaliante de control faptul că această dezarmare a tuturor gărzilor și unităților prevăzute duce la consecințele cele mai grave asupra moralului întregii populații cît și al armatei române, care nu poate fi supusă unui tratament atât de contradictoriu și anume: pe front camarad de luptă căruia i se cer eforturi continue, iar pe propriul ei teritoriu obiect de captură, de dezarmare și vexațiune.

3. Motivarea acestor măsuri prin faptul că acele unități sau gărzi în activitatea lor nu vor cere întrebuințarea armamentului este surprinzătoare prin faptul că la orice armată din lume o sentinelă și o gardă destinată a asigura paza unui local sau depozit trebuie să aibă neapărat o armă.

Motivarea acestei dezarmări cu ipoteza evitării utilizării acestui armament de către elementele dușmane țării se găsește într-o categorică contradicție cu precedenta, pentru că, dacă există această temere, atunci cu atât mai mult gărzile ar trebui înarmate și întărite.

4. Marele Stat Major protestează contra acestor dezarmări care constituie o încălcare categorică a prevederilor Convenției de armistițiu și tine să supună atențunii Comisiei interaliante de control gravele consecințe ce decurg prin faptul că se lasă astfel instituțiile noastre militare la discreția răufăcătorilor și se înlesnește fuga dezertorilor și arestaților, precum și prin demoralizarea armatei române.

Ca urmare, cerem ridicarea neîntîrziată a acestor măsuri.

Şeful Marelui Stat Major,
General de corp de armată
C. Sănătescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1336, dosar nr. 199, f. 91—92.

1226

1945 martie 5. Comentariu transmis de postul de radio Moscova, în limba română, referitor la articolul apărut în ziarul „Pravda“ privind evenimentele din România, politica reaționară dusă de generalul Rădescu și conducătorii partidelor istorice.

Postul Moscova — ora 21,30

Ziarul „Pravda“ în editorialul său de astăzi, la rubrica cronicii externe, scrie următoarele în legătură cu situația din România:

„Urmașii lui Antonescu din România, în frunte cu Rădescu, își dădeau toată osteneala de a fi la înălțimea înaintașului lor. Rădescu a voit să arunce armata și rămașitele legionare asupra poporului conștient și să dea o lovitură mortală F.N.D.-ului. El făcuse la București masive concentrări de

armată, pentru a fi sigur de reușită. Acest fapt ar fi periclitat spatele frontului de luptă, fapt care a determinat gruparea F.N.D. să înceapă lupta pentru doborarea lui Rădescu, care vroia să facă o lovitură antidemocrată. Totuși, evenimentele din România nu erau pregătite de Rădescu singur, ci el avea în spate pe Maniu și Brătianu, care au furnizat bătăușii și asasinii din Piața Palatului. Maniu și Brătianu au căutat pînă în ultimul moment să-l salveze pe Rădescu, dînd și ei comunicate asemănătoare cu declarațiile primului-ministrului.

În legătură cu aceste evenimente, ziarul „Libertatea“ scrie că împreună cu Rădescu trebuie să dispare și cei ce l-au sprijinit în acțiunea sa, pentru a se stîrpi astfel orice urmă de nazism, care duce țara la pieire“.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr 19/1945, p. 74.

1227

1945 martie 5, București. Raport al reprezentanței americane în Comisia Aliată de Control privind acțiunile pentru instaurarea guvernului dr. Petru Groza.

War Department

Secret
Priority

From: US Representation Allied Control Commission Rumania
To: Allied Force Headquarters, Caserta, Italy

5 March 1945

Groza has been unable to form a government but has not returned his mandate to the King. Both the National Peasant and Liberal parties oppose the government proposed by Groza as outlined in my M 503 of 3 March. In these circumstances the King cannot constitutionally act to accept Groza as Prime Minister. Nevertheless Groza stated to the King last night that unless immediate action were taken to establish his government he could not accept responsibility for independent action by the adherents of the National Democratic Front. In this regard he advised the King that the NDF had already made their dispositions throughout the city. Independently the Rumanian Surety has reported the assembly last night of large numbers of armed working men in factories around Bucharest.

Street demonstrations in 5 different sectors of Bucharest were called by NDF leaders at 15.00 today. These demonstrations were called to pick three delegates from each trade to demand of the King in the name of the workers the immediate acceptance of a Groza government. A mass demonstration in the Piața Natiunii has been cabled by the NDF for 15.00 tomorrow. This demonstration will be in all respects similar to the mass demonstration held in Bucharest on 24 February and reported in my M-472 of 25 February.

236

Unlike the situation which prevailed on 24 February the Government now has few armed soldiers or guards and is unable properly to defend the public buildings in which the various ministries are located. Accordingly if concerned attempts are made by armed workmen before or after the demonstration tomorrow to occupy important public buildings such attempts may prove successful.

I consider that there is a great possibility of armed attempts on Rumanian public buildings. I attempted to obtain from General Susaikov today assurances that the Allied Control Commission would not permit seizure of the government by force. I was unsuccessful.

The King is continuing his meetings with party leaders today. He would appear to have two alternatives. He may accept the government proposed by Groza in which event there would be some doubt that he performed his constitutional obligation of selecting a government representative of a majority of the electorate. Or he may receive back the mandate from Groza and possibly tender it to the National Peasant leader Lupu who may be able to obtain the official support of the National Peasant and Liberal parties as well as the support of the Socialist party led by Petrescu. In the latter event an attempt by NDF supporters to take over the government by force may be expected. In his conference with me today Susaikov stated that he would not permit disorders of any kind in the rear of the Red Armies.

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Microfilme S.U.A., r. 654, c. 164—166; The National Archives of the United States, Washington D.C., Records of the War Department, General and Special Staffs (R.G. 165), OPD 336 Rumania.

Departamentul de război

Secret

Cu prioritate

De la: Reprezentanța S.U.A. în Comisia Aliată de Control pentru România

Către: Statul major al forțelor aliate, Caserta, Italia

5 martie 1945

Groza nu a putut forma un guvern, dar nu a înapoiat mandatul regelui. Atât Partidul Național-Țărănesc cât și cel Liberal s-au opus guvernului propus de Groza prezentat în telegrama mea M 503 din 3 martie. În aceste împrejurări regele nu a putut, din punct de vedere constitucional, să-l accepte pe Groza ca prim-ministru. Cu toate acestea Groza i-a declarat regelui aseară că dacă nu se ia imediat măsura de a instala guvernul său el nu-și poate asuma răspunderea pentru acțiuni independente ale adeptilor Frontului Național-Democratic. În acest sens el l-a prevenit pe rege că F.N.D.-ul a și făcut pregătirile sale în întreg orașul. Separat Siguranța română a primit informații că noaptea trecută un număr mare de muncitori înarmați s-au adunat în fabricile din jurul Bucureștiului.

Conducătorii F.N.D. au convocat pentru ora 15,00 demonstrații de stradă în cele 5 sectoare ale Bucureștiului. Aceste demonstrații au fost organizate pentru a alege 3 delegați din fiecare sindicat pentru a cere regelui, în numele muncitorilor, să accepte imediat un guvern format de Groza. Pentru mîine la ora 15,00 F.N.D.-ul a organizat o demonstrație de masă în Piața Națiunii.

Această demonstrație va fi din toate punctele de vedere similară demonstrației de masă care a avut loc în București la 24 februarie, prezentată în telegrama mea M-472 din 25 februarie. Spre deosebire de situația existentă la 24 februarie, guvernul dispune acum de puțini soldați sau găzii înarmate și este de fapt incapabil să apere clădirile publice în care se află diferite minister. În consecință, dacă încercările amintite de a ocupa clădiri publice importante sănătăți făcute de muncitori înarmați înainte sau după demonstrația de mîine, ele ar putea fi reușite.

Consider că în România există o mare posibilitate a unor încercări de a ocupa cu arma în mînă clădiri publice. Am încercat astăzi să obțin de la generalul Susaikov asigurări că Comisia Aliată de Control nu va permite preluarea puterii prin forță. Am eşuat.

Regele își continuă astăzi întrevederile cu liderii de partid. S-ar părea că are două alternative. El poate accepta guvernul propus de Groza, caz în care este dubitabil că el și-a respectat obligația constituțională de a alege un guvern reprezentativ al majorității electoratului. Sau poate primi înapoi mandatul de la Groza și posibil să-l dea liderului Partidului Țărănesc, Lupu, care ar putea obține sprijinul oficial al Partidelor Țărănesc și Liberal, ca și sprijinul Partidului Socialist condus de Petrescu. În ultimul caz ne putem aștepta ca adeptii F.N.D. să încearcă să preia puterea prin forță. La întrevederea cu mine ce a avut loc astăzi, Susaikov a declarat că nu va permite nici un fel de dezordine în spatele frontului Armatei Roșii.

1228

1945 martie 5, Bucureşti. Scrisoare de răspuns a lui A. I. Vişinski adresată lui Burton Y. Berry în care precizează poziția guvernului sovietic privind componenta noului guvern român și sarcinile acestuia.

March 5, 1945

Dear Mr. Berry:

In answer to your letters of February 28 and March 1, I inform you that the contents of these letters were transmitted by me to the Soviet Government.

As for the essence of the questions touched upon in these letters, I should like to remind you that in my conversation with you on February 28, I presented to you the point of view of the Soviet Government according to which in the new Rumanian Government there should be represented all the truly democratic forces of Rumania and that such a Government should be able to assure in Rumania, which is in the rear of the Red Army, order and tranquillity, and likewise to assure the honorable and conscientious fulfilment of the conditions of the Armistice Agreement. In addition to this, I consider it necessary to draw your attention to the fact that the Crimea Conference demands the uprooting of the last traces of Nazism and Fascism, which should constitute likewise the extremely important task of the new Rumanian Government.

238

In connection with points two and three of your letter, the principles expressed in them, as is obvious, cannot call forth any objections.

Very sincerely yours,
(Signed) A. Visinsky

■ Arhivele Statului București, colecția Microfilme S.U.A., r. 663, c. 1165; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of States (R.G. 59) — U.S. Military Representation, Allied Control Commission, No. 740.00119 Control (Romania)/3—545.

5 martie 1945

Domnule Berry,

Răspunzindu-vă la scrisorile dv. din 28 februarie și 1 martie, vă informez că, conținutul acestor scrisori a fost transmis de mine guvernului sovietic.

În ce privește esența problemei abordate în aceste scrisori, aş vrea să vă amintesc că în con vorbirea mea cu dv. din ziua de 28 februarie v-am prezentat punctul de vedere al guvernului sovietic potrivit căruia în noul guvern român trebuie reprezentate toate forțele cu adevărat democratice din România și că un astfel de guvern va putea asigura în România, care reprezintă spațele frontului Armatei Roșii, ordinea și liniștea, asigurând totodată îndeplinirea onorabilă și conștiincioasă a condițiilor Convenției de armistițiu. Pe lîngă aceasta, consider necesar să vă atrag atenția asupra faptului că, Conferința din Crimeea cere smulgerea din rădăcină a ultimelor urme ale nazismului și fascismului, ceea ce constituie, de asemenea, o sarcină importantă a nouului guvern român.

În legătură cu punctele 2 și 3 ale scrisorii dv. principiile exprimate în ele, evident, nu pot ridica nici o obiecție.

Al dv. foarte sincer,
A. Vișinsky

1229

1945 martie 5, Washington. Propunere a Departamentului de stat privind crearea unui comitet politic general în România, menit să supravegheze desfășurarea evenimentelor pe scena politică românească.

Proposal for a
General Political Committee in Rumania

March 5, 1945

The attached memorandum contains proposals for the establishment of (a) political and (b) war crimes trials committees in each of the former Axis satellite countries. The present memorandum is restricted in its scope, being designed to bring about a partial application of the more general proposal, and has to do only with the creation of a "general political committee" in

Rumania alone. Any special mechanism for dealing with the problem of war crimes trials can perhaps better be dealt with separately, and the Political Committee now suggested for Rumania may perhaps afford a pattern for later use in Hungary and Bulgaria.

We have always felt that American role in launching and supporting the Atlantic Charter¹, as well as the obligations implied in our negotiation and signature of the armistice terms for Rumania, has meant that we would have to exercise certain political influence in Rumania and the other satellite countries. Yalta has rendered these responsibilities inescapable and the current crisis in Rumania has demonstrated the need for appropriate machinery to carry out these responsibilities.

In the current Rumanian political crisis, the Department has made known its position and general principles through a series of telegraphic instructions to Bucharest and Moscow. Noting the Department's interest in this matter and the fact that we have been basing our position at least partly on the Crimea Declaration, the Foreign Office seems to have taken the view that we are invoking the Crimea Declaration in a formal way and has accordingly suggested that the resulting Allied discussions take place in Washington.

We doubt if conversations conducted in Washington could contribute much to the solution of the Rumanian political tangle and it seems highly unlikely that Moscow would relish the idea. Moreover we doubt if direct consultation among the three Governments can go much beyond the establishment of general principles and the broad lines to be followed in their implementation, the actual application of these principles being left to our Representative on the spot. We feel that, in informing the Soviet Government of our position on the general issues involved in the Rumanian incident, we have set in motion the machinery to "immediately consult together on the measures necessary to discharge the joint responsibilities" set forth in the Crimea Declaration. We believe that this can best be done in Moscow, as Ambassador Harriman is fully informed and understands our point of view and is able to discuss it directly with the persons in authority there. For the general application of decisions reached, however, we believe the best procedure would be to act through representatives in Bucharest of the three Governments, who are close to the immediate situation and have direct access to all the parties involved. To complete the machinery, we believe it might be useful to propose the formal constitution in Bucharest of a general political committee.

The attached project suggests the creation of a "general political committee" of the Allied Control Commission for Rumania, to be composed of the three members of the ACC and their political advisers (The United States Representative and his British colleague in the case of the United States and Great Britain and probably the head of the Political Section of the ACC in the case of the Soviet Union). It may be considered that it would be better to set up the political committee independently of the ACC, its membership being the United States Representative, his British colleague, and a political representative designed by the Soviet Union. Arguments in favor of this procedure are (a) the essentially political character of the work to be done, (b) the fact that ACC members should be strictly limited in their functions to ensuring the execution of the armistice terms and (c) the de-

sirability of seeing the ACC functions more and more reduced to a basis of flat routine. This has serious drawbacks, however, as it is useful to have the armistice document and its offspring, the ACC machinery, as a basis for any political action we may take in Rumania, and we would be reluctant to saddle our present representation with the onus and responsibilities of political authority which would be difficult to throw off as we pass out of the present period and our present Mission is transformed into a purely diplomatic establishment. Moreover, the creation of a separate body might be too directly reminiscent of the Advisory Commission for Italy and open the door to importunity on the part of other countries, such as Yugoslavia or Greece, who would also seek to be represented in such a body.

General Political Committee of the
Allied Control Commission for Romania

It is proposed that the Governments of the Soviet Union, the United Kingdom and the United States proceed to the establishment of a "general political committee" of the Allied Control Commission in Rumania along the following lines:

(a) The political committee should be known as the "General Political Committee of the Allied Control Commission for Rumania".

(b) The membership of the General Political Committee should comprise the Soviet, British and American delegates on the Allied Control Commission, each having a political adviser designated by the government concerned (the United States Representative in the case of the United States and the British Political Representative in the case of the United Kingdom).

(c) The functions of the General Political Committee should be to observe and review political trends in the country concerned, to advise the Chief of State and the Government in political matters, to make recommendations in major crises, and to ensure that political developments not be permitted to prevent the people from having an opportunity to give free expression to their wishes as to the government under which they will live.

(d) The Committee should hold regular meetings once every two weeks, but special meetings might be called upon the request of one of the members in exceptional circumstances.

(e) The first meeting should be called and presided over by the Soviet member of the Committee, and subsequent meetings should be chairmaned by the three members in rotation (the second by the British, the third by the American, the fourth by the Soviet, and so on).

(f) All communications between the Committee and the country's Chief of State or government should be through the Chairman of the Allied Control Commission, although each member shall have the right to communicate to the Rumanian authorities, through his Government's political representative, his Government's own view in any particular instance.

(g) Although no particular decision or recommendation of the Committee should be binding on the Chief of State or the government concerned, it would be implicit in the circumstances that the Allied (Soviet) High Command would, on the recommendations of the three Governments, intervene with force should political developments threaten to prejudice the prosecution of the war or the execution of the armistice.

(h) Each member of the Committee would, of course, be able to make recommendations directly to his Government regarding political developments.

■ Arhivele Statului București, colecția Microfilme S.U.A., r. 664, c. 999 – 1002; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59), Division of South-East European Affairs, No. 871.00/3 – 545.

Propunere privind crearea unui comitet politic general în România

5 martie 1945

Nota alăturată conține unele propuneri pentru instituirea (a) unui comitet politic și (b) a unui comitet pentru judecarea crimelor de război în fiecare din fostele țări satelite ale Axei. Nota de față este limitată ca sferă, fiind menită să realizeze o aplicare parțială a unei propuneri mai generale și se ocupă numai de crearea unui „comitet politic general” doar în România. Un mecanism special, care să se ocupe de judecarea criminalilor poate ar fi mai bine să fie tratat separat, iar comitetul politic propus acum pentru România poate va servi drept model care să fie folosit mai târziu pentru Ungaria și Bulgaria.

Am considerat întotdeauna că rolul Americii în lansarea și susținerea Cartei Atlanticului¹, precum și a obligațiilor asumate în negocierea și semnarea condițiilor de armistițiu pentru România, ar fi ca noi să exercităm o oarecare influență politică în România și în alte țări satelite. Ialta ne-a creat aceste responsabilități de neînlăturat, iar actuala criză din România a demonstrat nevoia unui mecanism adecvat pentru a duce la bun sfîrșit aceste răspunderi.

În cadrul actualei crize din România, Departamentul și-a precizat poziția și principiile generale printr-o serie de instrucțiuni telegrafice trimise la București și la Moscova. Remarcind interesul Departamentului față de această problemă și faptul că ne bazăm poziția, cel puțin parțial, pe Declarația din Crimeea, Foreign Office-ul pare să împărtășească opinia că noi invocăm Declarația din Crimeea de o manieră formală și a propus în consecință ca discuțiile ce rezultă din aceasta să aibă loc la Washington.

Ne îndoim că unele discuții purtate la Washington ar putea contribui în vreo măsură la soluționarea confuziei politice din România și pare foarte puțin probabil ca Moscova să adere la idee. Mai mult, ne îndoim că o consultare directă între cele trei guverne poate depăși faza de stabilire a unor principii generale și a unor orientări largi care să fie respectate în punerea lor în practică, actuala aplicare a acestor principii fiind lăsată în seama reprezentanților noștri la fața locului. Considerăm că, informând guvernul sovietic despre poziția noastră asupra aspectelor generale pe care le comportă cazul României, noi am pus în mișcare mecanismul „consultărilor comune imediate asupra măsurilor necesare pentru a îndeplini responsabilitățile comune” stabilite prin Declarația din Crimeea. Credem că acest lucru se poate face mai bine la Moscova, întrucât ambasadorul Harriman este pe deplin informat și înțelege punctul nostru de vedere și îl poate discuta direct cu persoanele

¹ Vezi doc. nr. 468, vol. II, nota de la p. 69.

autorizate de acolo. Pentru punerea generală în practică însă a hotărîrilor adoptate, considerăm că cel mai bun mijloc ar fi de a acționa prin reprezentanții de la București ai celor trei guverne, care cunosc îndeaproape situația și au legături directe cu toate părțile implicate. Pentru a desăvîrși mecanismul, credem că ar fi util să propunem crearea oficială la București a unui comitet general politic.

Proiectul anexat propune crearea unui „comitet general politic” al Comisiei Aliate de Control pentru România, care să fie format din cei trei membri ai Comisiei Aliate de Control și consilierii lor politici (reprezentantul Statelor Unite și colegul său britanic pentru Statele Unite și Marea Britanie și probabil șeful secției politice a Comisiei Aliate de Control, pentru Uniunea Sovietică). Se poate lua în considerare că ar fi mai bine să se creeze comitetul politic independent de Comisia Aliată de Control, membrii lui fiind reprezentantul Statelor Unite, colegul său britanic și un reprezentant politic numit de Uniunea Sovietică. Argumente în favoarea acestui mod de a acționa sunt: (a) caracterul eminentmente politic al activității pe care urmează să o desfășoare, (b) faptul că membrii Comisiei Aliate de Control trebuie să se limiteze, în îndeplinirea funcțiilor lor, la asigurarea aplicării condițiilor de armistițiu și (c) dezideratul de a vedea funcțiile Comisiei Aliate de Control din ce în ce mai reduse la o bază de absolută rutină. Această variantă prezintă însă serioase dezavantaje, întrucât este util să menținem documentul de armistițiu și rezultatul lui, mecanismul Comisiei Aliate de Control, drept bază pentru orice acțiune politică pe care am putea-o întreprinde în România și ne-am opune ideii de a împovăra actuala noastră reprezentanță cu o sarcină și răspunderi de competență politică pe care ar fi greu să le înlăturăm atunci cînd vom depăși perioada actuală, iar misiunea noastră va fi transformată într-o instituție pur diplomatică. În plus, crearea unui organism separat ar putea aminti prea mult de Comisia consultativă pentru Italia și ar oferi posibilitatea unor cereri stăruitoare din partea altor țări, cum ar fi Iugoslavia sau Grecia, care ar încerca să fie și ele reprezentate într-un astfel de organism.

Comitet politic general al Comisiei Aliate de Control pentru România

Se propune ca guvernele Uniunii Sovietice, Marii Britanii și Statelor Unite să treacă la crearea unui „comitet politic general” al Comisiei Aliate de Control din România, potrivit următoarelor direcții:

(a) Comitetul politic să fie cunoscut sub denumirea de „Comitet politic general al Comisiei Aliate de Control pentru România”.

(b) Ca membri, Comitetul politic general va cuprindre delegații sovietici, britanici și american în Comisia Aliată de Control, fiecare avînd un consilier politic numit de guvernul interesat (reprezentantul Statelor Unite pentru Statele Unite și reprezentantul politic britanic pentru Regatul Unit).

(c) Funcțiile Comitetului politic general să fie de a observa și analiza curentele politice din țara respectivă, de a-l sfătui pe șeful statului și guvernul în probleme politice, de a face recomandări în momente hotărîtoare importante și de a garanta că nu se va îngădui ca evenimentele politice să împiedice populația de a folosi prilejul să-și manifeste liber dorințele în ceea ce privește forma de guvernămînt în care va trăi.

(d) Comitetul va ține ședințe regulate o dată la două săptămâni, dar vor fi convocate reuniuni speciale la cererea unuia din membri, în împrejurări excepționale.

(e) Prima reuniune va fi convocată și prezidată de membrul sovietic al Comitetului, iar reuniunile ulterioare vor fi prezidate de cei trei membri prin rotație (a doua de britanic, a treia de american, a patra de sovietic și așa mai departe).

(f) Toate comunicările dintre Comitet și șeful statului sau guvernului se vor face prin intermediul președintelui Comisiei Aliate de Control, deși fiecare membru va avea dreptul să comunice autorităților române, prin reprezentantul politic al guvernului său, opinia guvernului său în orice caz deosebit.

(g) Deși nici o decizie sau recomandare specială a Comitetului nu va fi impusă șefului statului sau guvernului respectiv, s-ar înțelege de la sine în aceste împrejurări că Înaltul Comandament Aliat (Sovietic) ar interveni cu forță, la recomandarea celor trei guverne, dacă evenimentele politice amenință să pericliteze ducerea războiului sau aplicarea armistițiului.

(h) Fiecare membru al Comitetului ar putea, desigur, să facă recomandări direct guvernului său în legătură cu evenimentele politice.

1230

1945 martie 6. Cuvintare rostită de Gheorghe Gheorghiu-Dej la adunarea populară organizată de Frontul Național-Democratic cu ocazia instaurării guvernului dr. Petru Groza.

Cetățeni, cetățene, dragi tovarăși,

Împotriva voinei elementelor reaționare în frunte cu Iuliu Maniu și Dinu Brătianu (*Mulțimea strigă: „Jos cu ei”!*), Maiestatea sa regele a binevoit să accepte lista noului guvern de concentrare a forțelor democratice, propusă de primul-ministru Petru Groza (*Aplauze puternice și îndelung repetate. Sutele de mii de cetățeni, într-un entuziasm indescriptibil, aclamă frenetic noul guvern condus de Petru Groza*).

Ne-am adunat astăzi în Piața Națiunii cu scopul inițial de a continua lupta pentru impunerea unui astfel de guvern care să reprezinte adevăratele forțe democratice din țara aceasta, care să reprezinte masele largi populare.

În ultimul moment am primit știrea că în sfîrșit a fost acceptată propunerea Frontului Național-Democrat, prezentată prin dl dr. Petru Groza (*Cetățenii strigă: „Trăiască Petru Groza!”, „Trăiască Gheorghiu-Dej!”, „Să ni se citească lista!”*).

După cît sîntem informați, lista guvernului va fi dată publicității chiar în cursul zilei de azi.

Avem deci, dragi tovarăși și cetățeni, posibilitatea acum să manifestăm bucuria și hotărîrea noastră de a sprijini noul guvern de concentrare a forțelor democratice, cu condiția ca el să înfăptuască marile năzuințe ale maselor largi populare din țara noastră (*Aplauze puternice*).

244

Sarcinile noului guvern sînt bine cunoscute, Frontul Național-Democrat prin mitingurile, prin întrunirile organizate, prin manifestele și ziarele organizațiunilor sale a precizat punctul său de vedere.

În primul rînd trebuie să trecem hotărîti la acțiunea de democratizare a vieții noastre publice, să trecem hotărîti la acțiunea de curățire a întreprinderilor, a instituțiunilor publice de dușmanii poporului, de elementele reacționare care sabotează activitatea noastră practică în toate domeniile și care au sabotat pînă în prezent.

De asemenei noul guvern are însărcinarea de a mobiliza toate forțele poporului nostru în vederea întăririi efortului de război pentru a termina cu un ceas mai devreme lupta împotriva lui Hitler, pentru a dărîma regimul hitlerist și a curățîi țara de hitleriști.

Noul guvern mai are marea cinste și sarcina de a reface viața economică a țării, adînc zdruncinată de regimul lui Antonescu și din cauza sabotajului aplicat de către elementele reacționare care au făcut parte din guvernele ce s-au succedat pînă în momentul de față.

Iubiți cetățeni și dragi tovarăși,

Rezultatele acțiunii noastre constituie o mare victorie. Întrucînt formula unui guvern F.N.D. ni s-a părut îngustă, am hotărît să acceptăm formula unui guvern de concentrare a forțelor democratice care să reprezinte toate categoriile sociale dormice să participe activ la opera războiului necruțător contra hitlerismului, la stîrpirea fascismului din interior și la refacerea vieții noastre de stat.

Victoria dobîndită de noi nu trebuie să ne adoarmă vigilența. Trebuie să fim vigilenți, să controlăm de aproape activitatea guvernului, chiar dacă el va avea denumirea de guvern de concentrare democratică, căci ceea ce își propune trebuie să realizeze, pentru că numai așa se poate bucura de sprijinul poporului. Numai așa s-ar putea bucura de sprijinul țării întregi.

Aceasta înseamnă să îmbunătățească, sau mai exact să creeze, condiții favorabile pentru îmbunătățirea vieții materiale a poporului nostru, să îmbunătățească relațiile noastre cu țările cu care ne învecinăm, să meargă pe linia unei prietenii sincere și permanente cu Uniunea Sovietică, pe linia unor acorduri economice care să permită țării noastre refacerea după dezastrul suferit datorită regimului lui Antonescu, să aplice cu sinceritate clauzele Convenției de armistițiu și hotărîrile Conferinței de la Ialta. De asemenei să meargă la dobîndirea unei alianțe cu Uniunea Sovietică, pentru a asigura independența noastră națională împotriva oricui ar încerca să o atingă.

Dragi tovarăși și iubiți cetățeni,

Vom merge acum să demonstrăm atît bucuria cît și hotărîrea noastră de a sprijini noul guvern de concentrare a forțelor democratice în deplină ordine. Să dovedim disciplina noastră, să dovedim înaltul simț patriotic și să manifestăm voința noastră de luptă pentru fericirea României în cadrul organizațiunilor politice și profesionale care alcătuiesc Frontul Național-Democrat (*Apăuze extrem de puternice*).

Să mulțumim Maiestății sale regelui că a înțeles în cele din urmă să asculte glasul poporului. În ciuda clicii care îl înconjoară, îl izolează de popor, Maiestatea sa regele ascultînd glasul poporului și sfatul adevăraților conducători ai poporului nostru are mult de cîștigat deoarece conducătorii

partidelor aşa-zis istorice, în frunte cu Iuliu Maniu, serviți de unelte — pentru că nu pot fi caracterizați altfel decât ca unelte oamenii de teapa generalului Rădescu — au căutat să tîrască monarhia în frămîntările politice, în vîltoarea luptelor politice. Cu toate că se prezenta în diferite ocazii drept buni monarhiști, ei căutau să tîrască monarhia pe o pantă periculoasă, compromițînd-o.

În ciuda acestor conducători reaționari, Maiestatea sa regele și-a dat seama de perfidia uneltilor reaționari și a acceptat formula de guvern de concentrare a forțelor democratice și astăzi lista nouului guvern va fi publicată, va fi cunoscută de întreaga țară (*Aplauze furtunoase*).

Să nu vă faceți, dragi tovarăși și iubiți cetățeni, iluzia că, o dată dobîndit guvernul de concentrare a forțelor democratice, lupta s-a terminat. Dimpotrivă, lupta în contra dușmanilor poporului, agenții lui Hitler în țara noastră, trebuie să fie intensificată cu și mai mare vigoare și să ducă la nimicirea lor definitivă (*Mulțimea strigă: „Moarte lor”!*).

Împotriva acestora trebuie să ducem o luptă necruțătoare, fără milă. Trebuie loviți oriunde și întîlnim.

Curățind viața noastră de stat de asemenea elemente dăm posibilitatea și guvernului și poporului să facă mari realizări.

Vreau să vă aduc o mică dovadă — și altele vor urma în curînd — pentru că opinia publică din țara românească trebuie lămurită asupra figurii lui Iuliu Maniu, acest om nefast (*Cei 800 de mii de cetățeni strigă, într-un singur glas: „Jos cu el!”*).

Probabil ați auzit că în ultimul timp au fost aruncați cu parașutele de către hitleriști, trimiși de Horia Sima, anumiți agenți pe teritoriul țării noastre. Prinși de autoritățile românești au făcut anumite declarații care au fost găsite întîmplător.

Îmi permit să vă citesc un pasaj pentru ca dvs. să vă dați seama de relațiile lui Iuliu Maniu cu resturile Gărzii de fier din țară și cu conducătorii resturilor Gărzii de fier din Germania hitleristă. Este vorba de un anume Olteanu Vasile și Gheorghe Petre, învățători, care au fost trimiși cu anumite misiuni. Și aceștia declară între altele că: „Misiunea noastră a fost de a lăsa contact cu dl Iuliu Maniu, președintele Partidului Național-Țărănesc, pentru a-i transmite din partea lui Horia Sima, șeful mișcării legionare, unele probleme” (*Această știre este primită cu mare indignare de mulțime, care manifestează plină de minie împotriva lui Iuliu Maniu*).

Acest pasaj, iubiți cetățeni, este dintr-un mic fragment care stabilește relațiile lui Iuliu Maniu cu resturile Gărzii de fier. Dar noi cunoaștem cu toții politica sa de adăpostire a legionarilor în Partidul Național-Țărănesc.

Noi cunoaștem de asemenei amestecul lui Iuliu Maniu în organizarea grupelor înarmate de legionari care încearcă din umbră să atace libertățile poporului nostru.

Noi cunoaștem rolul jucat de Iuliu Maniu înainte de 23 August, după 23 August și mai ales astăzi, cînd țara întreagă își manifestă dorința de a vedea în fruntea țării un guvern democrat.

Iuliu Maniu, Dinu Brătianu și elementele reaționare care îl sprijină au căutat tot timpul să împiedice rezolvarea normală a crizei de guvern ce s-a produs în urma alungării lui Rădescu din fruntea țării (*Cetățenii, la auzul numelui lui Rădescu, indignați cer pedepsirea lui, manifestând împotriva reaționarilor în frunte cu Iuliu Maniu și Dinu Brătianu*).

Toate aceste încercări se vor izbi de hotărîrea neclintită a poporului nostru, a tuturor democraților cinstiți, a clasei muncitoare, a organizațiunilor democratice.

Orice încercare de acest fel o vom lovi pe viitor fără cruce de oriunde ar veni ea, fie din partea lui Iuliu Maniu, fie din partea lui Dinu Brătianu sau a unelțelor lor.

Vă asigurăm că nu ne vom găsi liniștea pînă cînd țara noastră nu va fi curățită de elementele dușmănoase, că nu ne vom crăta puterile pînă cînd nu vom vedea stabilit un regim cu adevărat democratic, pînă cînd nu vom democratiza aparatul de stat, pînă cînd nu vom democratiza viața noastră publică, pînă cînd nu vom democratiza armata noastră. Armata trebuie să devină armată democratică, armata care apără interesele poporului (*Aplauze furtunoase*).

Trăiască poporul român! (*Aplauze puternice*).

Trăiască clasa muncitoare! (*Aplauze puternice*).

Trăiască mișcarea democratică din România! (*Aplauze puternice*).

Trăiască armata poporului, armata democrației! (*Aplauze puternice*).

Trăiască lupta unită a Armatei Roșii și a Armatei Române! (*Aplauze puternice*).

Trăiască prietenia poporului nostru cu popoarele Uniunii Sovietice și aliate! (*Aplauze puternice*).

Trăiască lupta unită a armatelor marilor Națiuni Unite, în frunte cu Uniunea Sovietică, și armata noastră română, împotriva hitlerismului! (*Aplauze puternice*).

Moarte fasciștilor!

■ „Scînteia”, an II, nr. 161 din 8 martie 1945, p. 3.

1231

1945 martie 6. Declarații făcute presei de dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, cu privire la programul și sarcinile guvernului.

Domnilor,

Mai întii de toate vă mulțumesc pentru prezența dvs. aici și vă rog să mă scuzați pentru întîrzierea mea. Am fixat un termen pe care, pare-mi-se, l-am trecut; însă presa știe să fie și iertătoare.

Domnilor, n-am să fac declarații lungi; n-am să intru nici în analiza programului acestui guvern, îndeosebi și pentru motivul că am convocat pentru peste puțin timp Consiliul de Miniștri, unde vom stabili în comun cu colaboratorii mei un program concis, stabilind ce este de făcut în primul rînd.

Prevăd însă că la temelia activității acestui guvern vor sta: principiul simplificării și principiul urgentării.

Sarcinile care ni se impun sănt grele și mari. Ele trebuie cit de curînd soluționate, fiindcă situația de astăzi din țară, cum dvs. știți tot așa de

bine ca și noi, sau poate chiar mai bine, fiind în mai des contact cu realitățile și cu viața de toate zilele, este tragică, în urma unor măsuri care nu s-au luat și în urma unor atitudini de întârziere, care au provocat *.

Față de această grea situație, noi nu putem să ne însăruiim la discuții principiale, la stabiliri de program „*à la longue*“, ci trebuie să ne cunoaștem sarcinile și să păsim la muncă; să înlăturăm cu un ceas mai devreme cît se poate din răul care bîntuie și nădăjduiesc că, în formația actuală a guvernului, vom putea face față acestei sarcini.

Ceea ce este de stabilit, iubiți prieteni de la presă, este faptul că voința populară a fost înregistrată de către factorul constituțional, spre norocul nostru, și suntem bucuroși că s-au întîlnit acești doi factori, poporul și suveranul, pe același drum. Mă gîndesc ce rău ar fi fost dacă ar fi fost altfel.

Opinia publică, marii noștri aliați și opiniile publice ale lor vor înregistra — sănătatea — cu multă satisfacție toți împreună această întîlnire a monarhului cu poporul său.

Este o soluție fericită, pentru care ne pot invidia popoarele care, în situații similare, au avut de suferit mai mult și *de* trecut prin convulsiuni mai mari, fără să poată ajunge la acest rezultat.

Păsind în zodia aceasta la lucru, credem că vom putea servi în mod real poporul și țara noastră, pentru că ne-am angajat la această muncă grea.

Ținem să se cunoască că suntem oameni măsurați. Hotărîrile noastre pentru o acțiune rapidă nu elimină o judecată cumpănită și cuminte.

Facem apel la toate forțele democratice din această țară, la toți oamenii cu gînd curat, să ne ajute în aceste momente grele. Vor fi și greșeli, fatal. Să fie iertători, să ne ajute să corectăm aceste greșeli. Să nu le exploateze în sensul tulburării apelor și înveninării fintinilor, cel puțin pentru un scurt timp.

Noi deschidem larg porțile pentru toți. Nu păstrăm dușmănie nimănui. Sentimentul nostru uman, dragostea de pace între oameni, este mult mai puternic decit se crede și ne dirijează hotărîrile și acțiunile noastre. Natural că același sentiment nu exclude tendința și năzuința noastră de a face dreptate, năzuința noastră de a fi aspri, acolo unde trebuie să fim, năzuința noastră de a împlini lipsurile rămase pe urma unei întârzieri de șase luni de zile, de a păsi în sfîrșit la o curățire a aparatului de stat de toate elementele care au împiedicat ca această mare mașinărie să funcționeze cum trebuie în imprejurările actuale.

Vom face maximum de efort ca să putem satisface condițiile armistițiului.

Vom păsi imediat la înfăptuirea reformei agrare — îndeosebi la acest punct — pornind de la ideea că trebuie intrat în legalitate, legalizînd ce s-a făcut, în marginile unui proiect și unui program al nostru de reformă agrară și aplicînd de aici înainte o lege de reformă agrară.

Avem nădejdea că problema Ardealului de nord se va rezolva. Drumul spre Ardeal — cum spunea dl Mareșal Malinovski aseară — este deschis și sperăm că în cîteva zile vom fi în Ardealul de nord (*Aplauze puternice*).

Am cerut să ni se trimită prizonierii noștri din ambele categorii, și cei mai mulți și cei mai noi, din Moldova. Avem toată speranța că în scurt timp

* Așa în text.

ei vor sosi și vom vedea coloanele lor întorcîndu-se spre vîtrele lor, al căror dor l-au dus, ca să întilnească pe aceia dintre ai lor care mai sunt în viață.

Avem nădejdea că vom primi și materii prime pentru îndustriile noastre în suferință, îndeosebi pentru industria textilă.

Am cerut și ni s-a pus în vedere această posibilitate să fim ajutați cu inventar agricol, îndeosebi cu parc de tractoare, pentru a face față lucrărilor de primăvară.

În atmosferă de încredere pe care am desprins-o din primul meu contact cu reprezentanții marelui nostru vecin, Uniunea Sovietică, cred că vom putea să realizăm dacă nu totul cel puțin o parte din ceea ce acest popor așteaptă și dorește.

Nu sunt nici prea optimist, dar refuz să fiu pesimist, cu toate condițiile grele de acum, cu toată moștenirea noastră grea și închei, făcînd încă o dată un apel îndeosebi la dvs., prietenii de la presă, pentru care n-am pregătit un discurs, ci am improvizat aceste declarații sincere; apelez la dvs.; ajutați-ne munca noastră; anticipați-ne și creditul dvs. (Aplauze).

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 37 – 38; „Scînteia”, an II, nr. 162 din 9 martie 1945, p. 1.

1232

1945 martie 6. Decret regal cu privire la organizarea ministerelor și numirea miniștrilor în guvernul condus de dr. Petru Groza.

Mihai I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională rege al României

La toți de față și viitorii sănătate.

În baza dispozițiunilor art. 88 din Constituție și art. 1 și din legea de organizare a ministerelor:

Am decretat și decretăm

Art. 1 — Domnul Gheorghe Tătărăscu se numește vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine;

Art. 2 — Se numesc miniștri secretari de stat domnii:

Lucrețiu Pătrășcanu, la Departamentul Justiției;

Prof. Mihail Ralea, la Departamentul Artelor;

Prof. Ing. Gh. Nicolau, la Departamentul Asistenței și Asigurărilor Sociale;

Ștefan Voitec, la Departamentul Educației Naționale;

Gh. Gheorghiu-Dej, la Departamentul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice;

Lothar Rădăceanu, la Departamentul Muncii;
Dumitru Alimănișteanu, la Departamentul Finanțelor;
Ing. Petre Bejan, la Departamentul Industriei și Comerțului;
Teohari Georgescu, la Departamentul Afacerilor Interne;
Ing. Tudor Ionescu, la Departamentul Minelor și Petrolului;
Romulus Zăroni, la Departamentul Agriculturii și Domeniilor;
Prof. Petre Constantinescu-Iași, la Departamentul Propagandei;
General de divizie C. Vasiliu Rășcanu, la Departamentul Războiului;
Prof. Dr. Dumitru Bagdazar, la Departamentul Sănătății;
Anton Alexandrescu, la Departamentul Cooperației;
Preot Constantin Burducea, la Departamentul Cultelor.

Art.3. Se numesc subsecretari de stat domnii:

La Subsecretariatul de stat al naționalităților:

Prof. Gh. Vlădescu-Răcoasa.

La Ministerul Afacerilor Interne:

General Virgil Stănescu, pentru ordine și siguranță
Ion Burcă, pentru administrație
Gh. Atanasiu-Gheorghiu, pentru finanțe locale.

La Ministerul de Război:

General adjutant Dumitru Dămăceanu, pentru armata de uscat
General c-dant Ionescu Emanoil, pentru aviație
Contraamiral Petre Bărbuneanu, pentru marină.

La Ministerul Agriculturii și Domeniilor:

Constantin Agiu.

La Ministerul Industriei și Comerțului:

Adrian Dumitriu, pentru industria de război
General Grigore Nicolau, pentru aprovizionare.

La Ministerul Educației Naționale:

Aurel Potop.

La Ministerul de Finanțe:

Mircea Durma.

La Ministerul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice:

Ion Gh. Maurer și
Mircea Niculescu

Dat în București la 6 martie 1945

Mihai R.

Președintele Consiliului de Miniștri,

Dr. Petru Groza

1945 martie 6. **Comunicat al Ministerului de Război referitor la reintegrarea în drepturi a unor ofițeri și generali.**

Ministerul de Război a dat următorul comunicat:

Următorii ofițeri, generali și superiori;

General de divizie Vasiliu Rășcanu Constantin, general de brigadă Crețulescu Ilie, general de brigadă Bardan Ștefan, general de brigadă Pretorian Septimiu, general de brigadă Popescu Constantin, general de brigadă Dămăceanu Dumitru, colonel Batcu Alexandru, colonel Lupașcu Ion, maior Popescu Nicolae, care prin actul lor de curaj, iubire de neam și devotament față de Majestatea sa regele Mihai au desolidarizat în ziua de 27 februarie a.c. armata română de planurile dictatoriale care urmăreau să o folosească în scopuri politice personale, au fost reintegrați în toate drepturile.

Gestul lor de un adînc patriotism nu a reprezentat o acțiune politică personală, ci a fost o manifestare dezinteresată a unor înalte sentimente de răspundere în momentul cînd era amenințată însăși ființa armatei române, armată care trebuie să rămînă a poporului și a regelui.

■ *Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 34.*

1945 martie 6. **Comunicat al Marelui Stat Major al armatei asupra operațiilor de luptă ale Armatei 1 române.**

Marele Stat Major al armatei
Comunicat

asupra operațiunilor din ziua de 6 martie 1945

În masivul Javorina, trupele Armatei 1 române, după lupte grele, au înfrînt rezistențele inamice și au ocupat mai multe localități între care: Hronec, Vibach, Hor, Kopanice, Bzovska Lehota, Poloma și gara Babiná.

Au fost capturați numeroși prizonieri și material de război.

Înaintarea continuă.

La nord și sud de zona industrială Pobrezová, trupele noastre au respins trupele germano-maghiare și au ocupat mai multe înălțimi importante.

Adaus
la comunicatul din 6 martie 1945

În munții înzăpezii ai Cehoslovaciei, trupele noastre continuă operațiuni grele împotriva unui inamic dîrzs, la care se adaugă nenumărate piedici pe care această zonă alpină le ridică în fața unităților române.

Laconicele rînduri ale comunicatelor oficiale, prin care se anunță cuceriri de localități și de înălțimi, ascund nenumărate acte de eroism ale acestui minunat soldat român, care prin eforturile sale continue aduce libertate poporului cehoslovac.

Pierderile sănt grele de ambele părți, dar victoria este a trupelor naștere, care pătrund din ce în ce mai adînc, la vest de regiunea munților Tatra.

Vom arăta mai jos unul din numeroasele fapte de arme săvîrșite zilnic de bravii noștri ostași.

În ziua de 3 martie, două companii române, avîntîndu-se pe culmea munților Tatra, la nord de zona industrială Podbrezová, au pătruns adînc în dispozitivul inamic, cauzîndu-i grele pierderi.

Puternice forțe germano-maghiare, contraatacînd, au căzut în spatele grupelor noastre, încercuindu-le.

Companiile române văzînd că nu pot respinge trupele inamice din spatele lor, și-au organizat o apărare circulară, așteptînd în liniște ajutorul celorlalte unități române.

În acest timp, companiile au luat măsuri pentru a se face mare economie de munîție și hrana, fiindcă ajutorul putea să întîrzie mai multe zile.

Inamicul, care voia să distrugă și să captureze forțele încercuite, a porât numeroase atacuri, din mai multe puncte, ajutat de un puternic foc de artillerie și aruncătoare, dar bravii noștri ostași au rămas neclintiți pe poziția lor, respingînd toate pătrunderile germano-maghiare.

Comandamentul român, văzînd situația grea a celor două companii încercuite, a format în grabă un detașament, căruia i-a dat misiunea să desprezare cele două companii.

În cursul dimineții de 4 martie, acest detașament pornește vîjelios la atac, răsturnînd toate rezistențele inamice ce-i stăteau în cale pentru a ajunge la camarazii încercuiți.

Lupta aprigă durează mai multe ore și se termină prin distrugerea forțelor inamice, care căzuseră în spatele trupelor noastre.

Cele două companii încercuite temporar au fost despresurate.

În aceste lupte grele s-au distins în mod deosebit:

— Maiorul Lafrin Gheorghe, comandantul unui batalion de dorobanți;
— Căpitanul Opriș Gățian, șeful Biroului operații al diviziei de infanterie;

— Unitățile de sub comanda sublocotenentului Gajin Niculae și sublocotenentul Bădescu Ioan.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 32–33.

1235

1945 martie 6. Relatare despre împărțirea moșilor în unele localități din țară.

Bacău 4. În comuna Sănduleni a fost împărțită moșia lui Costin Ghindaru, fugit cu nemții, și moșia lui Tărtăscu, care a sabotat însămînările de toamnă.

Organizația Frontului Plugărilor a dat 785 care cu lemne de foc familiilor ostașilor de pe front, invalizilor și văduvelor.

252

Turnu-Măgurele 4. În ziua de 2 martie 1945 s-au confiscat moșiiile Bădulescu și Horovan de 500 ha. S-au dat loturi tip de 2 ha și completări pînă la 2 ha.

La împărțirea pămîntului a luat parte întregul sat în frunte cu președintele Frontului Plugarilor din plasa Zimnicea, Oprea Văetuș, plugar, Petre Alexandru (inspector școlar), membri ai comisiei județene ai Frontului Plugarilor și Florea Văetuș, secretarul comisiei de plasă. Au primit pămînt 184 mobilizați, văduve, orfani și invalizi și 238 de țărani fără pămînt.

Țărani care au unelte și vite au manifestat cu entuziasm pentru Frontul Plugarilor și F.N.D. care i-au ajutat să-și ia pămînt.

Turnu-Severin. Încă acum 10 zile, în plasa Bălăița țărani au trecut la exproprierea moșilor mai mari de 50 ha. S-a făcut împărțirea moșilor în comunele Vlădaia, Almăjel, Bălăcița, Varvenița, Prisăceana, Dobra, Scorila, Obîrșia ș.a.

Au fost împărțite pînă acum peste 6 000 ha din 20 de moșii!

Țărani care au unelte și vite au hotărît să lucreze pămîntul celor plecați pe front, precum și să muncească împreună pămîntul celor complet săraci, fără unelte. Au fost avantajați la improprietărire ostașii de pe front, invalizii, orfani și văduvele de război.

Constanța 4. Cu un avînt tot mai mare întreaga țărănim din județul Constanța a pornit la înfăptuirea reformei agrare și astfel s-a confiscat pămîntul în favoarea țăraniilor din următoarele comune:

În comuna Ovidiu, din plasa Constanța, din moșia G. I. G. Duca s-au confiscat 71 ha; din moșia A. Comănescu 124 ha; moșia Maria Bijoiaru 64 ha, moșia A. I. Stoian 70 ha și din moșia proprietatea Aurelia C. Macavei 100 ha.

În comuna Valea Neagră din proprietatea lui Constantin I. C. Brătianu s-au confiscat 310 ha; din moșia Emanoil Rujenski 40 ha.

În comuna Straja s-au mai confiscat și împărțit țăraniilor din moșia Al. Munteanu 320 ha; Eremia Oancea 131 ha; Ion Tomasof 77 ha; Dumitru Stănișor 150 ha și moștenirea Maria Oancea 88 ha.

■ „Sânteaia”, an II, nr. 159 din 6 martie 1945, p. 1.

1236

1945 martie 6. Scrisoare a primăriei comunale Osrblie (Cehoslovacia) înmînată eliberatorilor acestei localități.

Conducerea sătească din Osrblie,
județul Bocnohron

Adeverință sătească

Conducerea sătească după drept dovedește că domnul Mihail Ion, aparținînd Regimentului 15 infanterie, a ocupat satul Osrblie, împreună cu 15 ostaș români, la data de 6 martie 1945, ora 11 slovacă.

După înaintarea soldaților aparținând armatei române n-a fost pe acest teritoriu nici o altă cercetare (patrulă) română sau rusă.

Locuitorii satului Osrblie sunt recunoscători pentru ocrotirea și scăparea satului în acest război.

Glorie tuturor eroilor vitezei armate române!

În Osrblie, la 6 martie 1945

Notar, Strihula

Primar, Gașpar Spiseke

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 257, f. 95.

1237

1945 martie 6. Comentariu transmis de postul de radio Moscova, în limba română, cu privire la articolul apărut în revista sovietică „Războiul și clasa muncitoare” asupra situației politice din România.

Postul Moscova — ora 21,30

În revista sovietică „Războiul și clasa muncitoare” publicistul Ruzin a scris un articol asupra evenimentelor petrecute în România arătând între altele:

„În cursul ultimelor săptămâni, situația politică din România s-a agravat.

Politica dusă de generalul Rădescu, în calitate de președinte al Consiliului de Miniștri, a dat mâna cu aceea dusă de Antonescu. Pe la jumătatea lunii februarie, generalul Rădescu a făcut o declarație dăunătoare intereselor statului român. El a căutat sfârșimarea Frontului Național-Democrat, folosindu-se de rămășițele dictaturii și de grupările de legionari, membri ai Partidului Național-Țărănesc.

La 24 februarie a.c. F.N.D.-ul a convocat pe toți membrii săi în mătinguri atât în Capitală cât și în zeci de orașe din țară spre a duce la îndeplinire următoarele puncte: Completa democratizare a țării, distrugerea fascismului, îndeplinirea loială a armistițiului și consfințirea reformei agrare. În Capitală, au participat la acest miting popular o jumătate de milion de cetățeni pașnici care purtau pe stradă portretul regelui Mihai și pe acelea ale (conducătorilor) marilor aliați. Cind demonstranții s-au apropiat de Palatul regal, Rădescu a dat ordin ca armata să tragă în cetățeni. Astfel, din palatul Ministerului de Interni s-au tras rafale de arme automate care au omorât și rănit numeroase persoane. Astfel de masacre au avut loc și la Brașov, cind un grup de legionari din Partidul Național-Țărănesc masați în redacția ziarului „Avântul” au deschis foc asupra demonstranților F.N.D.-iști.

După terminarea manifestației, Rădescu a vorbit la radio și a negat actul că s-a tras din ordinul lui în multimea pașnică. Gestul său a fost însă demascat de un grup de ofițeri superiori și de fiul său, printr-o scrisoare ce i-a fost adresată. La fel de toate comitetele partidului.

254

În concluzie, Rădescu și complicitii lui intenționau să dezlănțuie un război civil în România, folosindu-se de principiile lui Antonescu.

Toți acei care se consideră democrați trebuie să renunțe pentru totdeauna la cercurile suprapuse reaționare. În România nu există parlament și din această cauză — cît și din cauze militare — nu pot avea loc alegeri comunale pentru ca poporul să-și poată exprima voința.

Actualele evenimente din România nu se pot califica drept mici incidente politice, ci ca un preludiu al războiului civil.

A provoacă război civil în apropierea frontului, în spatele Armatei Roșii care luptă neprecupește pentru nimicirea fascismului, nu este puțin.

Rădescu s-a împotrivit multimii, dar actul său mîrșav a fost demascat nu numai în Capitală, ci în toate celelalte orașe din România. La Iași a vorbit, de exemplu, în acest sens colonelul Constantinescu, președintele Partidului Național-Liberal, și alții.

Rădescu a trebuit să plece, căci altfel ducea țara la pieire. Locul lui îl va lăua altul, care va ști să pedepsească fără cruce pe cei vinovați de vărsările de sânge din 24 februarie, să urmărească pe criminalii de război, să îndeplinească condițiunile de armistițiu, să satisfacă voința maselor, să facă reforma agrară și să săvîrșească în spiritul democrației tot ceea ce este de folos țării".

■ *Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 19/1945, p. 95-97.*

1238

1945 martie 6. **Știri transmise de Agenția TASS referitoare la întrunirile populare ținute în București prin care se cerea formarea unui guvern de largă concentrare a forțelor democratice românești, condus de dr. Petru Groza.**

Agenția TASS

Din București — ora 14,30

În ziua de 5 martie în principalele fabrici din București s-au ținut mari întruniri populare consacrate crizei politice din țară și formării unui guvern de concentrare a forțelor democratice românești. La fabrica „Malaxa” s-au întrunit cca 5 000 de oameni, iar la depoul de tramvaie „Grozăvești” au participat vreo 4 000. Numeroase întruniri au fost ținute la depourile Căilor Ferate. Comitetul central al Frontului Plugarilor a convocat o mare întrunire țărănească la care au participat delegați din județele Argeș, Dâmbovița, Ilfov, Ialomița și Prahova. O întrunire a intelectualilor din București a avut loc la cinema „Tomis”, organizată de Uniunea Patrioților Români. Printre oratori au luat cuvântul ministrul educației naționale, Șt. Voitec, socialist-democrat, conducătorul Uniunii Patrioților Démocrați din România, Burduche, și unul din conducătorii U.P.-ului, prof. P. Constantinescu-Iași. Localul cinematografului „Tomis” a fost plin pînă la refuz și o mare mulțime a stat pe străzi.

La întrunirea Frontului Plugarilor, s-au remarcat printre orători subsecretarul Ministerului Agriculturii, Zăroni, membrul Comitetului Central al Frontului Plugarilor, Agiu, precum și numeroși delegați ai țărănilor.

Întrunirile muncitorilor din București au avut ca lozincă: „Cerem un guvern Petru Groza de concentrare a forțelor democratice ale țării”, „Guvernul Groza va da pămînt țărănilor, va stabili relațiuni de bună vecinătate cu U.R.S.S. și va consolida relațiile noastre cu Aliatii!”, „Trăiască colaborarea armatelor sovietice și române!”, „Trăiască prietenia popoarelor din U.R.S.S. și România!”, „Trăiască victoria asupra Germaniei hitleriste!”, „Să distrugem ultimele resturi ale fascismului, jos fascismul!“.

În urma întrunirilor s-a hotărât să se trimită o delegație la rege spre a-i cere aprobarea pentru un guvern de concentrare a forțelor democratice ale țării.

Imediat ce s-au terminat întrunirile, numeroase delegații din partea muncitorilor bucureșteni, din partea țărănilor din Ilfov, a intelectualilor români, ale corpului profesoral de la Universitatea din București și reprezentanți ai armatei s-au dus la Palatul regal pentru a însăși regelui cererea poporului muncitor pentru o imediată constituire a unui guvern de concentrare a forțelor democratice ale țării.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 19/1945, p. 112—113.

1239

1945 martie 7. Ordin de zi al ministrului de război, general Constantin Vasiliu Rășcanu, dat în urma numirii sale la conducerea ministerului.

Ministerul de Război
Cabinetul ministrului

Ordin de zi
nr. 12 din 7 martie 1945

Prin înalta încredere a Maiestății sale regelui, preluînd conducerea Ministerului de Război, primul meu gînd și prima mea grijă se îndreaptă către voi, luptătorii țării, prețuindu-vă sforțările voastre supraomenești și preamă-rindu-vă fapta de vitejie românească.

Vă simt și vă port în sufletul meu, camarazi, cu toate dorurile și grijile ce vă frâmîntă, căci săt legat de voi prin aceeași viață de jertfă și de muncă.

Pentru aceasta, ca ministru de război, înțeleg să nu precupește nimic și să alerg spre voi și familiile voastre, pentru a vă întări brațul, a vă cînști fapta și a vă asigura o viață de mai bine.

Ostași,

Am fost și rămîn un apăr luptător pentru dreptate; o cere vremea și se va face.

Programul meu este simplu:
colaborarea loială și sinceră cu glorioasa armată sovietică și armatele aliate, armate ce vor să păstrească jertfa noastră;

utilarea și echiparea armatei pentru a purta cu mândrie steagul băruinței pe cîmpurile de luptă, prin stîrpirea hitlerismului și asigurarea libertății și independenței țării;

întărirea substanțială a scăzelor și asigurarea unei vieți materiale mai bune tuturor ostașilor;

grijă deosebită ca prin reforma agrară ce se va legifera luptătorii să fie cei dintii improprietări;

recompensarea prin înaintare a tuturor celor meritoși;

primenirea cadrelor, eliminînd povara gradelor parazitare și purtătoare de concepții potrivnice atât dreptății celor mulți cît și noilor idei care stau la baza așezării lumii viitoare, lume ce se cădește cu strădania deosebită a marii puteri democratice care este vecina noastră de la răsărit.

Ostași,

Războiul a ajuns în faza lui finală, iar victoria va fi a marilor Națiuni Unite.

Fiți mîndri că luptăți alături de glorioasa armată sovietică, adîncind în voi această frăție de arme și păstrați neșirbită încrederea în ea, în voi și neam, ca o chezăsie de viață spre un viitor mai bun.

Cu iubire nețărmurită față de Maiestatea sa regele și popor, vă trimit salutul meu ostașesc, spunîndu-vă din toată inima: sănătate și izbîndă!

Ministru de război,
General C. Vasiliu Rășcanu

Pentru conformitate,
Director de cabinet,
General P. Caramitru

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1, dosar nr. 121, f. 1.

1240

1945 martie 7. Articol referitor la comentariile postului de radio Moscova asupra evenimentelor din România.

Evenimentele din România au dovedit din nou că alianța celor trei mari puteri este perfectă

Moscova, 5. Comentatorul postului de radio Moscova, în emisiunea din 3 martie, după ce a făcut un istoric al evenimentelor petrecute în România în ultimele zile, constată satisfacția tuturor cercurilor progresiste pentru însărcinarea dată de rege dlui dr. Petru Groza de a forma un guvern cu adevărat democrat.

Comentatorul postului de radio Moscova a demascat apoi clica reaționară în frunte cu Maniu și Brătianu, care a sprijinit guvernul dictatorial al gene-

ralului Rădescu și a elementelor profasciste din armată. „Planurile și manifestațiile acestei clici nu aveau alt scop, decât slăbirea colaborării cu Puterile Aliate”.

După ce comentatorul sovietic a subliniat atenția deosebită cu care naziștii au urmărit desfășurarea evenimentelor din România, „bază de primă importanță în imediata apropiere a frontului, încercind să o submineze”, a precizat următoarele:

„În Conferința celor « Trei Mari » din Crimeea s-a ajuns la o înțelegere deplină asupra coordonării tratamentului ce urmează a fi aplicat statelor foste satelite. În discursurile președintelui Roosevelt și lui Churchill, aceștia au arătat din nou lumii că nu trebuie să încapă nici un fel de îndoială în ceea ce privește slăbirea unității de alianță.

Evenimentele din România au dovedit din nou că alianța celor « Trei Mari Puteri » este perfectă.

Elementele reacționare și eforturile hitleriștilor de a dezlănțui un război fratricid în România au fost suprimate de organele de control aliate, care au acționat rapid și coordonat”.

Apoi, după constatarea stării de fapt din România, „prima țară satelit cu care puterile aliate au încheiat armistițiul” și în care criminalii de război n-au apărut încă în fața judecății, aparatul de stat împinsit de moștenirea hitleristo-antonesciană, împiedicarea oricărei reforme democratice, comentatorul postului de radio Moscova a încheiat:

„La Conferința din Crimeea s-a hotărât nimicirea definitivă a hitleriștilor și a statului nazist. Marile puteri aliate vor spulbera și vor lichida toate încercările hitleriștilor de a comite acte de subminare în țările eliberate”.

■ „România liberă”, an III, nr. 185 din 7 martie 1945, p. 1.

1241

1945 martie 7, Moscova. Telegramă a ambasadorului american la Moscova, Averell Harriman, prin care informează despre conținutul unei scrisori adrese lui de V. M. Molotov referitoare la sensul pe care l-au dat sovieticii instării unui guvern democrat în România.

Moscow

Dated: March 7, 1945
Received: 7:30 a.m., 8th

Secretary of State
Washington

On March 1 I wrote again to Molotov setting forth the gist of the Department's 440, February 27, 10 p.m. On March 5 following receipt of the Department's 481, March 3, 4 p.m., I handed him a third letter, along the lines indicated in that latter message, and told him that I was prepared to discuss it with him after he had had a chance to familiarize himself with it if he did not agree.

I received yesterday a letter from Molotov, dated March 4, which evidently crossed my last letter to him, and was a reply to my letter of March 1. The contents of this letter from Molotov were substantially as follows:

Events had shown that Radescu Government was not only incapable of maintaining peace and order but did not wish to do this. Its actions had in every way aided the pro-Hitlerite elements, personified by the iron guard, to become more active. Criminal violence and shootings of peaceful citizens who were only demanding suppression of Fascist organizations and execution of armistice had been carried out under Radescu's instructions. Majority of people were not in sympathy with Radescu policies, and government had tried to enforce its will against majority by terrorist measures. This situation was intolerable. A government had to be formed which could maintain order and fulfil armistice terms. This was in general interest of Allies. With respect to proposal for maintenance of coalition government, Soviet Government considered new Rumanian Government should be composed of representatives of the democratic parties and non party individuals prepared to cooperate in carrying out above-mentioned tasks. Only such a government could assure destruction of last vestiges of Fascism and Nazism in Rumania, create democratic institutions "according to the choice of the people as is demanded by the Crimea Declaration" and maintain peace and order. This was required by common struggle against Hitlerite Germany.

With reference to my observation about Vinogradov's failure to call a meeting of Control Commission, Molotov stated that Vinogradov had given suitable explanation to General Schuyler on this question. It should be borne in mind, he added, that a meeting of the Commission had taken place only three days before that, namely on February 21.

With respect to my proposal for tripartite consultations between the representatives on the Control Commission, Molotov stated that such consultations were taking place between the British and American representatives and Vishinski.

The Soviet Government, Molotov concluded, hoped that it would meet with a "corresponding" support and cooperation on the part of our representatives in Rumania in solving the situation which had developed. He had sent a similar letter, he said, to the British Ambassador.

Harriman

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Microfilme S.U.A., r. 663, c. 1171–1173; The National Archives of the United States, Washington D.C., Records of the Department of State (R.G. 59) — US Military Representation, Allied Control Commission, No. 740.00119 Control (Rumania)/3–745.

Moscova

Datată: 7 martie 1945

Primită: 7,30 a.m. pe data de 8 martie

Secretarului de stat
Washington

La 1 martie i-am scris din nou lui Molotov, expunîndu-i esența (telegramei) nr. 440 a Departamentului, din 27 februarie, 10 p.m. La 5 martie, după primirea (telegramei) nr. 481 a Departamentului, din 3 martie, 4 p.m., i-am înmînat o a treia scrisoare, în conformitate cu ideile expuse în această din urmă scrisoare și i-am spus că sănătatea să o discut cu el după ce va fi avut posibilitatea să ia cunoștință de conținutul ei, dacă nu este de acord.

Am primit ieri de la Molotov o scrisoare, datată 4 martie, care, în mod evident, se încrucișase pe drum cu ultima mea scrisoare adresată lui și care reprezenta un răspuns la scrisoarea mea din 1 martie. Conținutul acestei scrisori de la Molotov este în principal următorul:

Evenimentele arătaseră că guvernul Rădescu nu numai că nu era în stare să mențină pacea și ordinea, dar nici nu dorea să o facă. Acțiunile sale ajutau, sub toate aspectele, elementele prohitleriste, personificate în Garda de fier, să devină mai active. Împușcarea și violența criminală împotriva unor cetățeni pașnici care au cerut suprimarea organizațiilor fasciste și aplicarea armistițiului au fost comise la instrucțiunile lui Rădescu. Majoritatea populației nu agrea politica lui Rădescu, iar guvernul a încercat să-și impună voința împotriva majorității prin măsuri teroriste. Această situație devenise intolerabilă. Trebuie constituit un guvern care să poată menține ordinea și să îndeplinească termenii armistițiului. Aceasta era în interesul general al Aliaților. Referitor la propunerea de a menține un guvern de coaliție, guvernul sovietic consideră că noul guvern român trebuie să fie format din reprezentanți ai partidelor democratice și din personalități fără de partid dispuse să coopereze în ducerea la bun sfîrșit a sarcinilor mai sus menționate. Numai un astfel de guvern poate garanta stîrpirea ultimelor vestigii ale fascismului și nazismului din România, să creeze instituții democratice „potrivit alegerii poporului, așa cum se cere în Declarația din Crimeea” și să mențină pacea și ordinea. Această lucru este impus de lupta comună împotriva Germaniei hitleriste.

Referitor la observația mea privind faptul că Vinogradov nu a reușit să convoace o reuniune a Comisiei de control, Molotov a declarat că Vinogradov dăduse generalului Schuyler explicația corespunzătoare în această chestiune. Trebuie să se țină seama, a adăugat el, de faptul că o reuniune a Comisiei avusesese loc numai cu trei zile înainte, și anume pe 21 februarie.

În legătură cu propunerea mea privind consultări tripartite între reprezentanții din Comisia de control, Molotov a declarat că astfel de consultări avuseseră loc între reprezentanții britanic și american și Vișinski.

Guvernul sovietic, a încheiat Molotov, speră că va avea un sprijin și o colaborare „corespunzătoare” din partea reprezentanților noștri în România în rezolvarea situației care s-a creat. Trimisese o scrisoare similară, a spus el, ambasadorului britanic.

Harriman

1242

1945 martie 8. Comunicat al Consiliului Frontului Național-Democratic cu privire la tratativele pentru un nou guvern.

În cursul tratativelor pentru formarea guvernului, dl prim-ministru dr. Petru Groza a propus Partidelor Național-Țărănesc și Național-Liber să-și desemneze reprezentanții în guvern, oferind fiecăruia din ele cîte două-trei locuri ministeriale.

Conducătorii acestor partide, dnii Maniu, Mihalache, Lupu și Brătianu, au respins aceste oferte.

260

Totuși, în guvernul de concentrare a forțelor democratice, format de dl dr. P. Groza, din partea Partidelor Național-Țărănesc și Național-Liberal au intrat reprezentanții grupărilor disidente ale acestor partide.

Consiliul Frontului Național-Democrat

■ „România liberă”, an III, nr. 186 din 8 martie 1945, p. 3.

1243

1945 martie 8. Textul scrisorii adresate lui I. V. Stalin de președintele Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza, și ministrul de externe, Gheorghe Tătărăscu.

Excelenței sale președintelui *(Consiliului)* comisarilor poporului
al U.R.S.S. mareșal al Uniunii Sovietice I. V. Stalin

Domnule mareșal,

După actul din 23 August 1944, prin care România s-a alăturat Națiunilor Unite pentru a purta război împotriva vrăjmașilor comuni, a fost dorința vie a poporului român de a se regăsi în granițele Transilvaniei din care o parte i-a fost pe nedrept răpită. Această provincie a fost eliberată prin eroismul Armatelor Roșii în strânsă colaborare cu Armata Română și poporul român din nordul Transilvaniei așteaptă cu înfrigurare ziua reunirii sale înăuntrul granițelor României.

Guvernul român are onoarea a adresa guvernului Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice și Înaltului Comandament Sovietic rugămintea de a împlini această dorință a poporului român.

Guvernul român înțelege că administrația pe care o va instaura în această regiune să vegheze la apărarea drepturilor naționalităților conlcuitoare și să se inspire în metodele sale de principii de egalitate față de întreaga populație.

El va veghea de asemenea la menținerea unei desăvîrșite ordini, pentru ca astfel nimic să nu tulbure buna funcționare a tuturor serviciilor frontului de luptă.

Guvernul român nădăjduiește că intervenția sa va găsi înțelegere și birevoitoare soluționare din partea guvernului Uniunii Sovietice și Înaltului Comandament Sovietic.

Primiți, vă rog, domnule mareșal, încredințarea înaltei noastre considerațiuni.

Președintele Consiliului de Miniștri,
Dr. Petru Groza

Vicepreședintele Consiliului de Miniștri
și ministrul al afacerilor străine,
Gh. Tătărăscu

București 8 martie 1945

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa externă, dosar nr. 26/1945, f. 75; colecția Microfilme S.U.A., r. 663, c. 1179—1180; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State—U.S. Military Representation, Allied Control Commission, No. 740.00119 Control (Rumania)/3—1045.

1945 martie 8. Textul cuvîntării președintelui Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza, cu ocazia instalării ministrului propagandei naționale.

Domnule ministru,

Domnilor,

Vă rog să-mi permiteți să iau cuvîntul cu cîteva momente mai înainte de cum se anunțase, chemat fiind în altă parte.

Acest minister se înființează din nou, în nici un caz pe linia veche. Minister la care prietenul meu, profesorul Constantinescu-Iași, vine ca un incorrigibil propagandist. În ilegalitate știu că D-sa și-a făcut meseria la perfecție. Am fost colaboratorul D-sale de 13 ani, bineînțeles mai mult tot în ilegalitate, șă încit îl cînosc foarte bine. Acum pășește pe scena deschisă și aproape mi se pare curios că nu mai vorbim pe șoptite, că avem voie să vorbim țării direct, și să strigăm tot ceea ce credem.

Ați asistat cu toții în ultimele luni și îndeosebi în ultimele zile la convulsunile mari din țărișoara noastră mică și ați văzut că a fost un proces de naștere foarte greu; dar, în sfîrșit, fătul este aici sănătos și va trăi.

Procesul își face cursul înainte și nimeni nu-l poate împiedica. El este determinat de condițiuni efective, care sunt peste voința noastră omenească. Știm că nu suntem deasupra vremurilor; știm că nu facem individual sau personal sau mai mulți împreună istoria; știm că omul este sub cîrma vremurilor; deci știm ceea ce a spus cîndva un vechi cronicar de al nostru.

Dacă totuși găsim rezistență, ea este din cauza unei lumi care nu se poate despărți de privilegiile care le-a avut.

Dar noi mai știm că așezîndu-ne pe linia acestui proces ne așezăm pe linia destinului neamului nostru și alături de celealte popoare. Este o operă grea a face această cotitură; și nu cotitură, ci întoarcere de macaz de 180 grade. Iar în această muncă grea acela care dinamizează, care încurajează, care fringe prejudecățile, care fringe rezerva și rezistența este Ministerul Propagandei.

Este o misiune minunată pentru aceste vremuri. Ea trebuie să facă să pătrundă în sufletul fiecărui român că noi nu putem să ne salvăm țărișoara noastră, independența ei, ființa acestui popor în cadrul unei vieți de stat și în țara proprie decît mergind pe linia trasată de marile realități internaționale, determinați de realitățile acestui moment prin care trecem.

Noi nu suntem idealisti, noi suntem materialiști, împlinăți cu picioarele în aceste realități. Dar cum o parte a oamenilor trăiește în lumea visurilor, despărțită de realitatăți, trebuie ca noi să o cîborim pe pămîntul realităților.

Nu avem nimic de ascuns. Noi vom merge pe linia intereselor neamului românesc. Vin cu dl ministrul Constantinescu-Iași de la instalarea unui preot la Ministerul Cultelor. Pentru prima dată a fost instalat la noi un preot la Ministerul Cultelor și I.P.S.S. patriarhul fiind de față și-a dat binecuvîntarea. Noi nu facem decît că reînviem aceste tradiții, care aparțin neamului nostru românesc. Ținem cu sfîrșenie la aceste tradiții. Dar tot pe atît de adevărat este că pentru prefacerile structurale în domeniul economic, social și politic

pe care le avem de împlinit trebuie să rupem unele tradiții, căci noi trebuie să privim întotdeauna înainte — fiindcă numai așa nu greșim, pentru a pune în concordanță ceea ce se întimplă, punindu-ne de acord tradițiile cu lumea nouă.

Așadar munca dv. va fi grea. Eu aş vrea să mobilizez ceva din sufletul dv. în această muncă, alături de prietenul nostru Constantinescu-Iași, pe linia dreptății și a libertății (*Apăuze*).

Și fiindcă am pronunțat acest cuvînt de libertate, aici unde este și cenzură, vă voi spune că noi am avut o discuție aseară în privința cenzurii; fiindcă nu poate fi vorba de libertatea de gîndire cu cenzură.

Noi suntem pentru libertatea presei, dar desigur pentru libertatea presei și propagandei în domeniul democrației. Dar nicidcum nu ne gîndim să deschidem porțile tinerei noastre cetățui democratice unui inamic care ar distrugă-o. Aș voi ca această libertate să se practice în măsura în care trebuie practicată, restrînsă numai de considerentele unei stări de război.

Toate nuanțele democratice reprezentate în această lume a democrației vor avea aici cuvîntul. Diferitele grupări și partide democratice vor avea aici reprezentanți, aducîndu-și munca la un numitor comun, în lupta noastră pentru o Românie liberă și democrată (*Apăuze puternice*).

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 47—49.

1245

1945 martie 8. Textul declarației făcute de Gheorghe Gheorghiu-Dej, ministrul comunicațiilor și lucrărilor publice, în ședința Consiliului de Miniștri.

Ministerul Comunicațiilor, astăzi întregit cu Lucrările Publice, trebuie să pună la ordinea de zi a Consiliului imediata organizare a ministerului, în primul rînd, și, în al doilea rînd, trebuie să trecum de urgență la aprobarea proiectelor, care au fost tărăgăname tot timpul cu discuțiile din Consiliul de Miniștri trecut, din care proiectul de reorganizare a transporturilor are întîmpinăte, el reprezentînd unul din procesele cele mai importante în momentul de față.

Am gata și un proiect de finanțare a propunerilor, a proiectelor de reorganizare a transporturilor. Nu rămîne decit să vi-l supun dv. spre aprobare. Este vorba de a mobiliza toate forțele noastre în această direcție. Dacă nu ne vom ocupa urgent și în mod serios de problema reorganizării transporturilor, noi vom avea de suportat consecințele cele mai grave — extrem de grave.

În cursul acestei primăveri, cu toate că proiectul de reorganizare prevede ca spre sfîrșitul anului 1945 să revenim la situația în care se găseau transporturile noastre la începutul anului, vom suferi o criză la începutul sau la mijlocul primăverii acesteia; aceasta, din cauza politică greșite duse de Ministerul Comunicațiilor din trecut și mai cu seamă din cauza moștenirii dezastruoase pe care am preluat-o după dărîmarea regimului Antonescu.

Transporturile noastre au suferit bombardamente, stricări, încît trebuie să luăm numai de cîte măsuri și acestea sănătatele prevăzute în proiectul de reorganizare de care v-am vorbit.

Vă rog, domnule președinte și domnilor miniștri, să priviți cu toată atenția această problemă și să-mi dați și mie ajutorul cuvenit cu sfatul, dar mai cu seamă cu mijloacele financiare; astfel voi apela la domnul ministrul al finanțelor și sper că voi găsi la D-șa toată înțelegerea pe care n-am găsit-o deloc la fostul ministrul de finanțe.

Or, a pune greutăți în calea refacerii transporturilor înseamnă a pune greutăți întregii țări. Dacă sunteți cu toții de acord că transporturile constituie artera principală pe care merge economia țării noastre, atunci cu toții trebuie să fiți de acord pentru refacerea transporturilor.

Vreau să mă refer și la cîteva probleme de ordin general.

Aveau dreptate domnul prim-ministru și domnul vicepreședinte al Consiliului, cînd au subliniat greutățile mari care stau astăzi în fața noastră. Ochii întregii țări sînt îndreptați asupra noului guvern. Este o compoziție minunată, cum n-a avut țara noastră de multă vreme; nu știu dacă este exagerată afirmația că n-a avut niciodată țara o asemenea compoziție care să reprezinte toate categoriile sociale, care să se bucure de sprijinul maselor celor mai îngri ale poporului nostru.

Ce înseamnă din punct de vedere politic aceasta fiecare dintre dv. vă dați seama. Aceasta denotă că avem la dispoziția noastră o forță uriașă pe care trebuie și putem să-o organizăm în vederea îmbunătățirii situației generale a țării noastre.

Sînt, după mine, trei-patru probleme mari care stau în fața guvernului.

Prima problemă este problema de ordin intern, cu toate aspectele sale.

A doua problemă este de ordin extern; este, cu alte cuvinte, problema relațiilor noastre, a relațiilor țării noastre cu țările mari aliate și în primul rînd cu Uniunea Sovietică.

A treia problemă, și pe care o socotesc de mare, de foarte mare importanță, este problema armatei, problema reorganizării armatei. Și în această privință toate eforturile trebuie îndreptate pentru a reorganiza armata, pentru a o pune în situația să lupte pe front cum trebuie, să fie soldații noștri bine îmbrăcați, bine dotați cu material, nu aşa cum sunt astăzi.

Să reorganizăm armata pe noi baze; să facem să domnească un nou duh în sinul armatei, în sinul corpului ofițeresc. În această privință, dl ministrul de război are o sarcină neînchipuit de grea. Fără îndoială că se bucură dl ministrul de război de mare simpatie, de multă autoritate în urma actului politicii de curaj de care a dat dovadă în ultimul timp; căci prin declarațiile făcute D-șa participă activ la viața politică a țării noastre. Aceasta îi va ușura mult sarcinile.

Apoi, îl asigurăm pe dl ministrul de război de tot sprijinul nostru — și cred că sunteți cu toții de acord — în ce privește întărirea puterii armatei noastre. În această privință, trebuie să facem în aşa fel, încât armata noastră să simtă întreaga căldură a poporului, întregul sprijin al poporului.

Pînă acum, nici un gest, nici un act mai serios nu s-a făcut în această privință. Trebuie să facem tot ceea ce este posibil ca de îndată să schimbăm o parte din efectivele de pe front, să le împrospătăm cu noi efective, bine echipate, bine îmbrăcate.

În ce privește măsurile de ordin extern, trebuie ca în cel mai scurt timp să se ia contact cu reprezentanții Uniunii Sovietice pentru încheierea unui acord comercial, pentru stabilirea unor schimburile economice normale cu Uni-

unea Sovietică, condițiuni indispensabile ridicării vieții economice a țării noastre.

Mai mult decât atât, pe linia politică noastră externe trebuie să mergem chiar la încheierea unui acord de asistență mutuală. Dobândind din partea Uniunii Sovietice și a aliaților noștri dreptul de țară cobeligerantă, să ajungem la pactul de asistență mutuală, care va constitui o garanție puternică pentru independența noastră națională.

Sînt convins, domnule prim-ministru și domnilor miniștri, că în decurs de cîteva săptămîni numai vom putea dovedi țării capacitatea noastră de muncă.

Vom dobîndi cîteva succese mari. Primul succes, ca o consecință a încrăterii deja cîștigate în fața Uniunii Sovietice — aceasta contează în primul rînd, fiindcă noi mergem alături de acest mare și puternic vecin —, va fi dobîndirea imediată a Transilvaniei de nord. Vom stabili acolo autoritățile noastre.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 54—58.

1246

1945 martie 8. Textul declarației făcute de Gheorghe Tătărăscu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru de externe, în ședința Consiliului de Miniștri.

Destinul vrea ca să fiu eu și cel mai în vîrstă și cel mai încărcat de anii puși în slujba carierei ministeriale, în care mulți din ei încep astăzi să-și prezinte serviciul lor, sufletul lor, vлага lor statului și coroanei.

În această calitate — și nu o alta — cred că am dreptul și datoria ca, repercutînd tot ceea ce este în sufletul dv. în această clipă, să mă îndrept către președintele nostru de consiliu iubit în primul rînd, pentru a-l asigura de tot devotamentul nostru, de tot sufletul nostru, de tot simțămîntul de solidaritate, de munca noastră neprecupeștită, de dorința noastră de a-l ajuta în fiecare ceas și în fiecare clipă ajutîndu-l pe el, ajutîndu-ne țara și coroana.

Sarcina noastră este grea. Este, în unele compartimente ale vieții statului, înfricoșător de grea.

Dar o știu, din lunga mea experiență: cînd oamenii sunt hotărîți să stăpînească evenimentele prin iubirea de aproapele lor, prin voința nestrămutată și continuă, nu există dificultate care să nu poată fi stăpînită și nu există obstacol care să nu poată fi înlăturat.

Gravitatea evenimentelor care pot să apese asupra destinului țării noastre, gravitatea problemelor care stau în fața noastră pentru a fi rezolvate sunt la înălțimea și a puterii noastre de stăpînire și a puterii noastre de realizare.

Dacă s-a lucrat prea puțin și s-a vorbit prea mult, este din pricina lipsiei de unire și de înțelegere a celor care trebuiau să fie înțeleși și trebuiau să fie uniți.

De aceea, îmi îngădui să fac o declarație care este a sufletului meu și a colegilor mei din echipa care trebuie să presteze colaborarea ei și care cred că

este și în sufletul dv. aici, în această sală: putem să ne prezentăm fiecare cu părerile noastre, și este firesc să fie între noi aici și discuțiuni, dar o dată ieșiți de aici, vom fi — și cred că trebuie să fim — uniți, cu un singur cuget și cu o singură credință.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 53—54.

1247

1945 martie 8. Comunicat transmis de Agenția Reuter cu privire la compoziția și activitatea guvernului democrat-popular condus de dr. Petru Groza.

Agenția Reuter

Din Londra—ora 18

Activitatea noului guvern român, condus de fruntașul organizației de stînga, Frontul Național-Democrat, dr. Petru Groza, este privită cu cel mai mare interes de cercurile politice londoneze. Se crede că viitoarele 10 zile vor fi critice pentru evoluția evenimentelor interne din România. Aceste zile vor arăta dacă extremității aripii drepte vor putea să îndemne Partidul Național-Tărănesc al lui Maniu să împiedice desfășurarea pașnică a politicii noului guvern. Noul guvern este o coaliție creată din partidele de stînga, Frontul Plugarilor, Partidul Comunist, Socialist și Partidul Liberal de dreapta. Prezența lui Gheorghe Tătărăscu în calitate de vicepreședinte și ministru al afacerilor străine a provocat o deosebită mulțumire la Londra. Acest fapt este interpretat în sensul că politica externă a României își va urma cursul tradițional de prietenie cu Occidentul, dl Tătărăscu fiind cunoscut de asemenea ca unul din protagonistii pentru strîngerea relațiunilor dintre Rusia Sovietică și România. Dl Tătărăscu a fost președinte al Consiliului de la 1933 pînă la 1937 și din nou în septembrie 1939 pînă în iulie 1940. El este autorul cărții, publicată recent în România, care face propagandă pentru acceptarea noilor frontiere, explicînd avantajul României de a avea Transilvania în loc de Basarabia.

Este semnificativ faptul că atât ministrul de finanțe, cât și cel al comerțului și industriei, sunt industriași bine cunoscuți și membri ai Partidului Liberal. Acest lucru este considerat ca o probă evidentă că noul guvern nu va încerca să întreprindă vreo modificare drastică a finanțelor și a industriei țării.

Se subliniază că aceste măsuri arată clar că n-a existat vreo presiune din afară, pentru stabilirea unui regim comunist în țară. La Londra se știe că dr. Groza a invitat cele două partide de dreapta, Partidul Național-Tărănesc al lui Maniu și Partidul Național-Liberal al lui Brătianu, să intre în guvern. Se regretă foarte mult că ambele partide au respins această invitație.

Sarcina acestui guvern, după cum se crede la Londra, va consta în primul rînd în a crea condițiile care să permită dezvoltarea democrației în România. Se știe că mareala majoritatea a legionarilor Gărzii de fier continuă să se gă-

266

sească în funcțiile lor oficiale, atât în armată, cît și în serviciul civil. Sarcina de a se ocupa cu ei nu va fi ușoară, iar această sarcină se găsește în primul rînd în mîinile miniștrilor de interne și de justiție. Rămîne de văzut dacă aceste elemente se vor lăsa epurate fără să opună rezistență. Aceasta rămîne o problemă critică, numai că acum cei de stînga se găsesc în guvern, în timp ce opoziția de extremă dreaptă este în afara acestuia.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 19/1945, p. 155 – 156.

1248

1945 martie 9. Text al declarației ministrului propagandei, Petre Constantinescu-Iași, făcută în fața ziariștilor români și străini.

Declarațiile pe care le voi face s-ar putea împărți în trei categorii.

Înții o precizare asupra componenței guvernului actual, apoi cîteva cuvinte despre refacerea Ministerului Propagandei și în sfîrșit o scurtă privire generală asupra programului de guvernămînt al guvernului Groza.

Țin să accentuez de la început asupra caracterului de largă concentrare democratică al noului guvern, deoarece în componență sa intră reprezentanți ai tuturor curentelor politice, ai grupărilor din Frontul Național-Democratic, ai Partidului Național-Liberal și ai Partidului Național-Țărănesc.

Țin de asemenea să accentuez asupra unei alte caracteristici, de o importanță deosebită, a noului guvern, pentru că ea are un aspect de noutate, anume acela de expresiune a tuturor categoriilor sociale, aşa cum a fost gîndul acestora care s-au străduit de luni întregi în lupta lor pentru a cere Maiestății sale regelui întărirea unui astfel de guvern.

Într-adevăr, făcînd o statistică a originii sociale a membrilor guvernului — ca să întrebuițez pentru prima oară o asemenea expresie cînd e vorba de componența unui guvern —, se poate lesne observa că onorații mei colegi sunt: industriași și proprietari, muncitori și meseriași, intelectuali și funcționari, țărani, militari și preoți. Sunt intelectuali care prin profesiunea lor au devenit cunoscuți în țară și străinătate — nu amintesc nume, sunt oameni cunoscuți în viața socială, nu numai în cea politică; sunt cunoscuți, unii din ei, mai mult în viața socială decît în viața politică.

Și mai sunt două originalități în componența acestui guvern: pentru prima oară în istoria constituțională a țării românești un țăran luat de la coarnele plugului, țăran plugar profesionist și nu de carnaval, este ministru plin la Agricultură; și tot pentru prima oară în istoria vieții noastre politice de stat, un preot de mir, adică reprezentînd masa clerului în două înțelesuri: marea mulțime a slujitorilor bisericii și în același timp acei care au directă legătură cu masele populare, este ministru al cultelor. Și aşa cum părintele ministru a declarat în cuvîntarea sa de instalare, D-sa înțelege, ca ministrul al cultelor și ca preot ortodox, să aibă o oblăduire egală pentru toate cultele din România.

A doua parte a declarațiilor mele se referă la reînființarea Ministerului Propagandei, după mai bine de șase luni de la dizolvarea lui, după actul de la 23 August 1944.

Lipsa acestui departament, tocmai în acele împrejurări grele cînd totul trebuie refăcut, cînd mai ales are de dus luptă aprigă pentru defascizarea țării, este încă o dovdă că cele trei guverne anterioare n-au fost destul de sincere la angajamentele luate, corespunzător menirii lor. Mă refer desigur numai la acele elemente din guvernele respective care n-au corespuns, nu și la elementele care, participind la aceste guverne, s-au străduit să le dea o altă directivă și n-au reușit, iar astăzi figurează în guvernul actual.

Dușmanul hitlerist, intern și extern, doborât la 23 August n-a fost distrus. El a luptat și luptă pe toate căile și prin toate mijloacele pentru menținerea puterii sale. În domeniul spiritual, politic, propaganda sa, exprimată prin radio, prin diferite alte mijloace perfide, minciuni, șoapte, insinuări, pînă și în presa oficială a conducerii Partidelor Național-Liberal și Național-Țărăneșc, a continuat cu înverșunare, în tot acest răstimp de șase luni.

Tocmai în acest timp, cînd propaganda fascistă a continuat cu înverșunare, propaganda noastră a lipsit sub forma bine organizată, cum ea se poate face în cadrul și sub directivele unui minister.

Regimurile anterioare, și în special regimul antonescian, și-au dat seama de importanța propagandei și de aceea știți cît au căutat să perfeționeze tehnicește acest minister, bineînțeles în scopul unei propagande dăunătoare, uneori de-a dreptul criminale, personale de cele mai multe ori, propaganda nefastă în genere pentru țară, pentru poporul românesc și pentru popoarele conlecuioare.

Iată pentru ce conducerii actualei formațiuni de guvernare au crezut necesar să reînființeze Ministerul Propagandei, regrupîndu-se toate serviciile respective care fusese să dispersate, o parte din ele chiar dizolvate, după 23 August.

Noul Minister al Propagandei a cărui conducere mi-a fost încredințată — și profit de acest prilej ca să mulțumesc și pe această cale celor care m-au onorat cu această grea și importantă sarcină națională — are de dus o muncă îndoită, de organizare proprie, dar mai ales de acerbă luptă pentru defascizarea țării și pentru democratizarea vieții ei spirituale.

Această muncă o consider de mare urgență, mai ales după carența amintită mai sus, de aceea am crezut necesar, din prima zi a preluării conducerii acestui minister, ca primul pas să-l fac la Radio și la Direcția Presei.

Trec acum la partea a treia a declarațiilor mele, care se referă la programul de guvernămînt al noului guvern.

Sarcinile de guvernare sunt mari, sunt grele; ieri, domnul vicepreședinte al Consiliului și ministru de externe Tătărăscu spunea — chiar sunt înfrișător de grele uneori.

Însă aceste sarcini, oricît de grele ar fi, nu ne sperie, căci am venit la cîrma statului prin încrederea totală a factorului constituțional și, aşa cum nădăduim, prin eliminarea oricăror eventuale neînțelegeri din sînul guvernului. Vrem să fim un bloc bine sudat, pentru a da o linie unitară conducerii țării, după atîtea zbuciumări în aceste 6 luni din urmă.

Domnul președinte al Consiliului a anunțat, în primele declarații pe care le-a făcut și care să sint cunoscute, că la temelia activității guvernului vor sta două principii: al simplificării și al urgentării.

Între problemele urgente și capitale, guvernul socotește în primul rînd pe aceea a epurăției. Guvernul este hotărît să execute o curățire a întregului aparat de stat și a întregii vieții românești de toate elementele fasciste și profasciste, cu chibzuială, dar și cu tărie.

A doua problemă de urgență este înfăptuirea reformei agrare. Chiar ieri guvernul a hotărît ca resorturile respective să treacă imediat la întocmirea acestei reforme, care de altfel a fost pregătită de cei care se ocupă de această problemă încă înaintea instaurării acestui guvern.

A treia problemă de urgență este restabilirea ordinii și siguranței vieții cetățenești. Din acest punct de vedere sint de cîteva zile — și nu datorită nouă, căci am avut o absență de guvern de 8 zile — anumite semne neliniști-toare, care însă în curînd, prin măsurile stabilite de Ministerul de Interne și de celelalte autorități competente, vor putea fi remediate, aducîndu-se liniștea necesară în toate domeniile.

În ce privește politica externă, guvernul a hotărît și se va strădui să stabilească cele mai bune relații de prietenie cu Aliații și în primul rînd cu marea noastră vecină de la răsărit, Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, de unde vor decurge în mod normal: reîntoarcerea autorităților românești în Ardealul de nord, care este chestiune de zile, cum a declarat ieri domnul prim-ministru; reîntoarcerea prizonierilor români căzuți în războiul criminal antisovietic și care se găsesc astăzi în lagărele din Uniunea Sovietică, prizonieri mai vechi și mai noi, adică înainte și de după 23 August; apoi, legături economice, în primul rînd cu Uniunea Sovietică, care este în stare să înfăptuiască pentru noi cu îndestulare cerințele acestor legături economice, precum și legături similare cu celelalte state aliate.

Cu aceste spuse, sintem siguri că România, sub oblađuirea noului guvern, va păși pe calea adevăratelor ei interese, intrînd cît mai complet în marea familie a Aliaților care au luptat și luptă pentru zdrobirea fascismului și pentru asigurarea unei lumi mai bune și mai drepte.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. nr. 26/1945, f. 68 – 70.

1249

1945 martie 9. Comunicat al Marelui Stat Major al armatei cu privire la desfășurarea operațiilor de luptă ale Armatei 1 române în regiunea munților Javorina.

Marele Stat Major al armatei
Comunicat
asupra operațiunilor din ziua de 7 martie 1945

După lupte grele, care durează de o lună de zile, trupele Armatei 1 Române au sfârșit toate rezistențele germano-maghiare din regiunea masivului muntos Javorina.

269

În acest timp, unitățile noastre — luptând cu un inamic extrem de îndirjet, într-o regiune muntoașă foarte greu de străbătut și în condiții atmosferice nefavorabile — au pus stăpînire pe întreg acest masiv, adînc de peste 35 km, producînd inamicului pierderi foarte mari: morți, prizonieri și material de război.

Au fost cucerite peste 110 localități.

Pentru cucerirea în plină iarnă a acestui masiv, trupele noastre au trebuit să aducă jertfe importante pentru cauza comună.

În acțiunile din ultima zi au fost ocupate localitățile Babiná, Saša, Nerešnica, Pliešovce și versanții de vest ai masivului, deschizîndu-se drumul către valea rîului Hron, între orașele Zvolen și Banská Štiavnica.

În regiunea munților Tatra Mică, trupele Armatei 4 române, luptînd în legătură cu cele sovietice, au ocupat localitățile Horná Lehota, Valaská, Hronec, Trivodi și Pilin, precum și mai multe înălțimi, care domină regiunea industrială.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 44.

1250

1945 martie 9. Textul răspunsului dat guvernului român de către I. V. Stalin cu privire la instaurarea administrației românești pe întreg teritoriul Transilvaniei.

Președintelui Consiliului de Miniștri din România Petru Groza

Vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru
al afacerilor străine Gh. Tătărăscu

București

Guvernul sovietic a examinat cererea guvernului român expusă în scrierea d-voastră din 8 martie, privitoare la instaurarea administrației românești pe teritoriul Transilvaniei.

Avind în vedere că noul guvern român, care a preluat actualmente guvernarea țării, își asumă răspunderea pentru cuvenita ordine și liniște pe teritoriul Transilvaniei și asigurarea drepturilor naționalităților, precum și a condițiunilor pentru funcționarea regulată a tuturor instituțiilor locale ce deservesc nevoile frontului, guvernul sovietic a hotărît să satisfacă cererea guvernului român și în conformitate cu Convenția de armistițiu din 12 septembrie 1944 să consimtă pentru instaurarea în Transilvania a administrației guvernului român.

Președintele Consiliului comisarilor poporului
al U.R.S.S., I. Stalin

Moscova, 9 martie 1945

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 76; colecția Microfilme S.U.A., rola 663, c. 1 180 – 1 181; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State, U.S. Military Representation, Allied Control Commission, No. 740.00119 Control (Rumania)/83 – 1045.

1945 martie 9. Comunicat transmis de Agenția Reuter referitor la stabilizarea situației politice din România și poziția U.R.S.S. față de problemele ce stau în fața guvernului dr. Petru Groza.

Agenția Reuter

Din Londra — ora 20

Săptămînile imediat următoare vor aduce în România primele dovezi de stabilizare a situației, de la războiul dezastruos împotriva Aliaților. Recentele declarații ale premierului Petru Groza arată în mod clar că guvernul sovietic intenționează să înlăture toate obstacolele care se puteau opune operațiunii de reabilitare a noului guvern român. Se are astfel în vedere soluționarea a două din cele mai dorite probleme de inimile tuturor românilor: 1/ Nordul Transilvaniei; 2/ Prizonierii de război. Premierul Groza, în declarația sa, a spus că însuși comandantul armatei ruse din România, mareșalul Malinovski, a afirmat în mod formal că drumul spre Transilvania este deschis. Termenii armistițiului sovietic promiteau României reîntoarcerea acestei părți a României care fusese cedată Ungariei prin Dictatul de la Viena. În timpul guvernelor precedente, ale generalilor Sănătescu și Rădescu, această promisiune nu și-a găsit cursul și guvernul sovietic nu s-a arătat deloc neliniștit de neîndeplinirea imediată a acestei condiții.

Este evident că Groza este "persona grata" pentru ruși și că ei sunt gata să ajute la satisfacerea patriotismului românesc, care a strigat atât pentru înapoierea acestei provincii.

Cu mult mai importantă este însă promisiunea ce a obținut-o Groza cu privire la prizonierii de război români. Groza a declarat că poate în foarte scurt timp acești prizonieri se vor întoarce la casele lor. Acum este pentru prima dată cind s-a făcut mențiunea cu privire la reîntoarcerea prizonierilor și aceasta oferă sugestia, cu mult mai clar decât orice indicație precedentă, că rușii vor ajuta ca România să se reîntoarcă la normalizarea condițiilor interne. În aceeași sferă de reabilitare se cuprinde și promisiunea rusescă, menționată de Groza în ultima sa declarație, și anume că vor fi trimise în România materii prime pentru industria românească, unele agricole, mașinării și în special tractoare. De îndată ce industriile vor fi puse în mișcare, România se va putea găsi în posibilitatea de a îndeplini condițiile armistițiului cu privire la reparațiile cuvenite. Datorită acestor recente desfășurări, se poate dovedi că, prin coalizarea aripii stângi a politicienilor români sub Groza și venirea lor la putere, Rusia este gata să coopereze pentru ajutorarea țării, pentru pașirea pe drumul său real din nou. Cabinetul român continuă să ceară un statut de cobeligeranță pentru România și se vorbește tot mai des de pactul de asistență mutuală, pe care speră să-l semneze cu Aliații.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 19/1945, f. 175—176.

1945 martie 10. Comentariu transmis de postul de radio Vocea Americii, în limba română, referitor la succesul trupelor române în munții Javorina.

Postul Vocea Americii — ora 21,45

Noul succes al trupelor române în munții Javorina a produs o mare satisfacție în Statele Unite. Marile ziare americane publică zilnic succesele trupelor române, aducându-le mari laude.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 19, 1945, p. 172.

1945 martie 10—11, Londra. Telegrame ale ambasadorului american, John Winant, informând despre căderea guvernului Rădescu și instaurarea guvernului dr. Petru Groza.

London

Dated: March 10, 1945

Received: 6:33 p.m.

Secretary of State
Washington

Diplomatic correspondents of all leading papers have brief items today on Rumanian situation, confirming Moscow radio statement that former Premier Radescu has sought asylum in British Legation. Only editorial is in MANCHESTER GUARDIAN. Declaring that "in spite of the rigid censorship and utmost discretion on the part of the British and American authorities, it is obvious that there are strange goings-on in Rumania, editorial refers to situation impelling General Radescu to seek asylum, and asserts: "it hardly suggests a happy family atmosphere. It is not surprising that General Radescu preferred the British Legation to the Russian military authorities, since he is now openly attacked in the Soviet press as a "Fascist" (convenient word) who had done his best to prevent the purge of 'reactionary elements'. The new government of Dr. P. Groza, formed by National Democratic Front with full Russian support but without the support of the two main political parties, will no doubt do better in this respect. Our experience in Greece has made us sympathetic with the Russians, who are obviously faced with a difficult position, and there will be a general reluctance to express an opinion when the facts are so obscure. But could we not have a little more news? After all Rumania has been liberated some months now, and since Yalta we too have become responsible for what is done there. The Russians must realize that they are only encouraging suspicion and distrust by their mistaken policy of secrecy. It is time for a little fresh air in eastern Europe."

Diplomatic correspondent of TIMES says in brief and studiously restrained article: "it is the case that General Radescu has been afforded sanctuary. Since his dismissal from office after the arrival in Bucharest of Mr. Vyshinski, First Assistant at the Russian Foreign Office, the former Prime Minister has been accused of failing to maintain law and order in the country — part of the Red Army's rear — of trying to prevent the punishment of war criminals and of sabotaging the purging of the army and the state machine of Fascist legionaries. There have been attacks also on Mr. Bratianu and Dr. Maniu. One newspaper wrote, 'all those inspired and encouraged Radescu must disappear with him from public life'. In the circumstances the British decision to grant General Radescu sanctuary is held to be justified. The hope is expressed that in Rumania, as in all lands delivered from the enemy, there will be the closest consultation among the three major Allies as provided for under the Crimea declaration".

Diplomatic correspondent of DAILY HERALD presents situation as follows: "It would have been hard to shut the door in the face of a frightened ex-premier, but at the same time it is clearly impossible that Allied Headquarters in ex-enemy countries shall be turned into asylums for politicians who suspect their opponents of murderous intent. Rumanian Government circles, says a message from Bucharest published in Moscow, 'express surprise' at the admission of Radescu. That may be the prelude to a request for his expulsion. The question seems a fit subject for one of those consultations between the British, American and Russian Governments for which the Crimea declaration provides."

SUNDAY OBSERVER carries prominently an article by a special correspondent on situation in Rumania, reading in part as follows:

"General Radescu's dramatic flight to the Headquarters of the British Representative in Bucharest, where, for time being he has been afforded asylum, has created a delicate political problem.

It is quite possible that Mr. Maniu, the leader of the National Peasant Party, and Mr. Bratianu, the leader of the Liberal Party may follow the example of the former Premier, if both have not yet been arrested. General Radescu decided to ask the British for asylum after the New Rumanian Government headed by Mr. Groza, has announced its intention to carry out a drastic political „purge“.

He apparently feared that he would become involved in some monster trial possibly similar to that which had taken place in Sofia a few weeks ago and had ended in the execution of many Bulgarian political leaders. The motive which he gave for his flight was „the danger that threatened his life from his political opponents“.

General Radescu's step is regarded as an anti-Russian demonstration, since it is known that the demand for his dismissal was strongly backed by the Russians and especially by the Soviet Vice-Commissar for Foreign Affairs, Mr. Vyshinsky, who is now in Bucharest. The Soviet Government can be expected to lodge a protest against the granting of asylum to General Radescu.

The chief accusation levelled against him is that he failed to preserve law and order in the rear of the Russian armies. According to a statement from Moscow, General Radescu, when he was Prime Minister, appointed to high posts in the army several officers whom the Russians had placed on their list of war criminals.

They included Generals Dumitrache and Nicolaescu, who had fought in the Ukraine and at Stalingrad and had ordered mass executions of the Soviet civilians and prisoners of war. Rădescu, it is stated, allowed those officers to commit „systematic breaches” of the armistice terms. What has not been made clear is the degree of General Rădescu’s responsibilities in particular whether he is accused of neglect or of connivance.

If the accusations against him are of a political character then he is of course, entitled to claim asylum.

His extradition could be demanded only if he were accused of intelligence with the enemy or if he were to be placed on a list of war criminals. None of these things has happened so far.

Meanwhile, tension is high in Rumania; Russian policy there seems to be guided by two considerations. The first is military security; and only next to it comes the desire to have a broadly based coalition government. The two considerations frequently clash. The right and the centre groupings are regarded by the Russians as less reliable from the viewpoint of security; and so the basis of each successive Rumanian Government tends to narrow and to shift leftwards.

In the new Government, under Mr. Groza, the Communists have taken over the Ministers of the Interior and of Justice a fact which must have aroused fear and panic among those whom the Communists have attacked. Mr. Maniu and Mr. Brătianu’s followers have not joined the new coalition. But the new government is anxious to prove that though the key positions in it are in the hands of Communists, its policy is not Communist.

The new Premier has underlined the „harmony” between the King and the Cabinet; and he has restated the government’s intention to leave intact the regime based on the rights of private property.

The appointment of the old Liberal Mr. Tatareșcu to be Vice-Premier and the nomination of a priest to the post of Minister of Education, have been interpreted as guarantees that these promises will be carried out.

The first success of the new government is the announcement from Moscow that Marshal Stalin has agreed to transfer northern Transylvania to the Rumanian administration. This has been provided for by the terms of the armistice with Rumania concluded by the Three Allied Powers.

Winant

■ Arhivele Statului București, colecția Microfilme S.U.A., r. 664, c. 990—996; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59), Division of South-East European Affairs, No. 871.00/3—1045, 3—1145.

Londra

Datată: 10 martie 1945
Primită: 6.33 p.m.

Secretarului de stat
Washington

Corespondenții diplomatici ai tuturor ziarelor principale au inserat astăzi scurte articole despre situația din România, confirmînd declarația postului de radio Moscova că fostul premier Rădescu s-a refugiat la Legația britanică.

Singurul editorial este în ziarul „Manchester Guardian”. Afirmînd că „în ciuda cenzurii severe și a celei mai profunde discreții din partea autorităților britanice și americane este evident că în România se întimplă ceva ciudat”, editorialul se referă la situația care l-a forțat pe generalul Rădescu să ceară azil, și susține: „cu greu aceasta sugerează o atmosferă fericită de familie. Nu este surprinzător că generalul Rădescu a preferat Legația britanică autorităților militare rusești, întrucât el este acum atacat deschis în presa sovietică, fiind calificat «fascist» (cuvînt de conveniență), care a făcut ce i-a stat în putință să împiedice eliminarea «elementelor reaționare». Noul guvern al dr. Groza, format de Frontul Național-Democratic cu întreg sprijinul rus, dar fără sprijinul celor două principale partide politice, va face, fără îndoială, mai mult în această privință. Experiența noastră din Grecia ne-a făcut să-i înțelegem pe ruși, care, în mod evident, săn confruntați cu o situație dificilă și există o greutate generală de a exprima o opinie cînd faptele săn atât de confuze. Dar nu am putea obține știri suplimentare? În definitiv România a fost eliberată cu cîteva luni în urmă și odată cu Ialta săn am devenit răspunzători de ce se întimplă acolo. Rușii trebuie să-și dea seama că ei nu fac decît să încurajeze suspiciunea și lipsa de încredere prin politica lor greșită de tăinuire. Este timpul să vină un aer puțin mai proaspăt în Europa de est”.

Corespondentul diplomatic al ziarului „Times” spune într-un scurt și rezervat articol: „Este cazul să i se acorde azil generalului Rădescu. De la demiterea sa din funcție, după sosirea la București a domnului Vișinski, prim-adjunct la Ministerul de Externe rus, fostul prim-ministru este acuzat de a nu fi reușit să mențină legea și ordinea în țară — parte a spitelui frontului Armatei Roșii —, de a fi încercat să împiedice pedepsirea criminalilor de război și de a fi sabotat eliminarea legionarilor fasciști din armată și din aparatul de stat. Său formulat atacuri și la adresa domnului Brătianu și dl. Maniu. Un ziar a scris: «toți cei care l-au inspirat și încurajat pe Rădescu trebuie să dispară odată cu el din viața politică». În aceste împrejurări, hotărîrea britanică de a acorda azil generalului Rădescu trebuie reținută ca fiind justificată. Se exprimă speranța că în România, ca în toate teritoriile eliberate de dușman, va exista cea mai strînsă consultare între cei trei aliați principali, aşa cum prevede Declarația din Crimeea”.

Corespondentul diplomatic al ziarului „Daily Herald” prezintă situația ca fiind următoarea: „Ar fi fost greu să trîntim ușa în nas fostului premier înfricoșat, dar în același timp este evident imposibil ca sediile Aliaților în fostele țări inamice să fie transformate în refugii pentru politicienii care-i susțină pe oponenții lor de intenții ucigașe. Cercurile guvernamentale românești, se spune într-o telegramă din București publicată la Moscova, își exprimă surprinderea față de primirea lui Rădescu. Aceasta ar putea fi preludiul la o cerere de expulzare a sa. Problema pare a fi un subiect nimerit pentru una din acele consultări între guvernele britanic, american și rus prevăzute de Declarația din Crimeea.”

Ziarul „Sunday Observer” publică la loc de frunte un articol despre situația din România al unui corespondent special, din care unele pasaje sună în felul următor:

„Fuga dramatică a generalului Rădescu la sediul reprezentantului britanic la București unde, pentru moment, i s-a acordat azil, a creat o delicată problemă politică.

Este foarte posibil ca domnul Maniu, liderul Partidului Național-Tărănesc, și domnul Brătianu, liderul Partidului Liberal, să urmeze exemplul fostului premier, dacă ambii nu au fost încă arestați. Generalul Rădescu a hotărât să ceară azil britanicilor, după ce noul guvern român condus de domnul Groza își anunțase intenția de a opera o severă «epurare» politică».

El s-a temut, după cît se pare, că ar putea fi implicat într-un proces monstruos, posibil asemănător celui ce avusese loc la Sofia în urmă cu cîteva săptămîni și care se terminase cu execuțarea multor lideri politici bulgari. Motivul prezentat de el pentru fuga sa a fost „pericolul care-i amenință viața, venit din partea oponenților săi politici”.

Acțiunea generalului Rădescu este privită ca o demonstrație antirusească, întrucît se știe că cererea de demitere a lui a fost susținută cu putere de ruși și în special de vicecomisarul sovietic pentru afaceri externe, domnul Vișinski, care se află acum la București. Este de așteptat ca guvernul sovietic să depună un protest împotriva acordării de azil generalului Rădescu.

Acuzația principală formulată împotriva lui este aceea că nu a reușit să mențină legea și ordinea în spatele frontului armatelor ruse. Potrivit unei declarații provenite de la Moscova, generalul Rădescu, atunci cînd era prim-ministru, a numit în posturi înalte în armată ofițeri pe care rușii îi inclusează pe lista lor de crimiinali de război.

Ei i-au inclus pe generalii Dumitache și Nicolaescu, care luptaseră în Ucraina și la Stalingrad și ordonaseră execuții în masă ale unor persoane civile și prizonieri de război sovietici. După cum se afirmă, Rădescu a permis acestor ofițeri să comită „încălcări sistematice” ale condițiilor de armistițiu.

Ceea ce nu se precizează este proporția responsabilității generalului Rădescu, îndeosebi dacă el este acuzat de neglijență sau de îngăduință tacită.

Dacă acuzațiile împotriva lui sunt de natură politică, atunci el este, de sigur, îndreptățit să ceară azil.

Extrădarea lui poate fi cerută numai dacă a fost acuzat de a fi furnizat informații secrete inamicului sau dacă ar fi inclus pe lista crimiinalilor de război. Nici unul din aceste lucruri nu s-a întîmplat pînă în prezent.

Între timp, tensiunea este mare în România; politica rusească acolo pare să fie orientată de două considerente. Primul este securitatea militară; și abia după aceasta vine dorința de a avea un guvern de coaliție cu o bază largă. Cele două considerente adesea se ciocnesc. Grupările de dreapta și de centru sunt privite de ruși ca fiind mai puțin de nădejde din punct de vedere al securității; și astfel baza fiecărui guvern român care se succede tinde să se îngusteze și să se orienteze spre stînga.

În noul guvern, condus de domnul Groza, comuniștii au preluat posturile titulare la Ministerul de Interne și de Justiție, un fapt care trebuie să fi provocat teamă și panică în rîndul celor pe care i-au atacat comuniștii. Adeptații domnului Maniu și ai domnului Brătianu nu s-au alăturat noii coaliții. Dar noul guvern este dornic să demonstreze că deși pozițiile cheie din cadrul lui sunt în mîinile comuniștilor, politica sa nu este comunistă.

Noul premier a subliniat „armonia” dintre rege și guvern și a reiterat intenția guvernului de a lăsa neschimbă regimul bazat pe dreptul asupra proprietății private.

Numirea bătrînului liberal, domnul Tătărăscu, în funcția de vicepremier și numirea unui preot în postul de ministru al educației sunt interpretate drept garanții că aceste promisiuni vor fi respectate.

Primul succes al noului guvern este anunțarea de la Moscova a acordului dat de Stalin pentru trecerea Transilvaniei de nord sub administrație românească. Acest lucru este prevăzut de condițiile armistițiului cu România, încheiat de cele trei puteri aliate.

Winant

1254

1945 martie 11. Telegrame adresate de dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, lui I. V. Stalin, mareșal al U.R.S.S., F. D. Roosevelt, președintele S.U.A., și W. Churchill, primul-ministru al Marii Britanii, prin care se afirmă hotărîrea guvernului român de a acționa cu toate forțele pentru zdrobirea Germaniei fasciste.

Mareșalului Uniunii Sovietice,
Iosif Vissarionovici Stalin
Kremlin

Guvernul român, din prima clipă a constituirii sale, își îndreaptă gîndul către excelența voastră și vă trimite salutul său călduros.

Guvernul român — ca expresie a voinei poporului român — pătruns de marea misiune pe care Uniunea Sovietică și-a luat-o pentru a nimici fascismul, înțelege să acționeze astfel, încît România să contribuie imediat și cu toate puterile ei la lupta de zdrobire a fascismului.

Guvernul român este ferm hotărît să lichideze cu un trecut întunecos, să îndeplinească cu strictețe toate obligațiile luate de România față de Aliați și să întrețină cele mai strînse și călduroase raporturi cu marea vecină de la răsărit.

Guvernul român, îndeplinind aceste obligații de onoare, speră că România își va crea o altă situație internațională care să-i îngăduie participarea la opera de organizare pacifică a lumii de mîine.

Trăiască lupta comună a popoarelor împotriva fascismului !

Trăiască Armata Roșie eliberatoare !

Trăiască prietenia dintre popoarele sovietice și cel român !

Președintele Consiliului,
Dr. Petru Groza

Exelenței sale
domnului Franklin Delano Roosevelt
Casa Albă
Washington

În ziua instalării sale la cîrma țării, guvernul României trimite salutul său președintelui Statelor Unite.

Pătruns de scopurile marii lupte pe care Națiunile Unite o duc împotriva Germaniei hitleriste, guvernul român vă asigură că România va depune toate sforțările sale pentru grabnica înfrîngere a fascismului.

Guvernul român speră că astfel România își va crea o nouă situație internațională care să-i îngăduie participarea la opera de organizare pacifică a lumii de mîne.

Trăiască lupta comună a popoarelor împotriva fascismului !
Trăiască prietenia româno-americană !

Președintele Consiliului,
Dr. Petru Groza

Excelenței sale
domnului
Winston Churchill
10 Downing Street
London

Guvernul român își îndreaptă gîndul său către excelența voastră, șeful marelui Imperiu Britanic.

Guvernul român, îndeplinind voința poporului român, pornește astăzi cu hotărîre la înfăptuirea operei de democratizare a țării, astfel ca participarea României la lupta de nimicire a Germaniei fasciste să-și dea toate roadele.

Guvernul român speră că astfel România își va crea o nouă situație internațională, care să-i îngăduie participarea la opera de organizare pacifică a lumii de mîne.

Trăiască lupta comună a popoarelor împotriva fascismului !
Trăiască prietenia româno-engleză !

Președintele Consiliului,
Dr. Petru Groza

■ „Scînteia”, an II, nr. 164 din 11 martie 1945, p. 1.

1255

1945 martie 11. Știre transmisă de postul de radio Londra, în limba română, referitoare la reintegrarea Transilvaniei în cadrul statului român.

Postul Londra — ora 21,45

După patru ani și jumătate de la Dictatul Germaniei și Italiei impus la Viena, România își vede astăzi visul împlinit prin realipirea Transilvaniei. Este interesant faptul că acest lucru se produce la șase luni după încheierea armistițiului prin care se prevedea anularea actului de la Viena.

Astăzi, armata română, după ce a luptat cu vîtejie în Ardeal, cîștigă noi drepturi prin lupta ce continuă a o duce cu mare îndîrjire împotriva hitlerismului.

Poporul român, care a suferit o grea lovitură în 1940, își vede în prezent suferința terminată. Marea Britanie nu a recunoscut de la început alianța nefastă și Dictatul de la Viena.

Acum începe o nouă pagină în istoria României. România s-a bucurat de un tratament omenos din partea Națiunilor Unite și rămîne acum ca la rîndu-i să fie generoasă cu toți acei care au suferit.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 19/1945, p. 2-3.

1256

1945 martie 12. Textul cuvîntării prim-loctitorului comisarului poporului pentru afacerile externe al U.R.S.S., A. I. Vișinski, cu ocazia instaurării administrației românești în nordul Transilvaniei.

Domnule președinte al Consiliului
Domnule vicepreședinte

Domnilor miniștri,

Vă mulțumesc pentru salutul dvs. adresat guvernului sovietic, mareșalului I. V. Stalin, dlui V. M. Molotov, comisarul poporului pentru afacerile străine, și mie personal.

Noi, oamenii sovietici, împărtăsim bucuria dv. cu prilejul istoricului eveniment: instaurarea administrației guvernului român în Transilvania. Acest eveniment nu este neașteptat. Chestiunea realipirii Transilvaniei la România își are istoria sa. Baza acestui eveniment istoric sărbătorit acum de către poporul român a fost pusă încă în toamna anului 1944, cînd armatele sovietice, urmărind armatele germane în retragere, au ieșit la Prut, pe granița de stat dintre U.R.S.S. și România. La 2 aprilie 1943, comisarul poporului pentru afacerile străine al U.R.S.S., V. M. Molotov, a făcut în numele guvernului sovietic declarația că guvernul sovietic „nu urmărește scopuri de a cucerî vreo parte din teritoriul român sau schimbarea actualei orînduirii sociale din România și că intrarea armatelor sovietice în România este dictată exclusiv de necesitățile războiului și de rezistența în continuare a inamicului“.

Această declarație a guvernului sovietic a servit drept primă piatră la temelia viitoarelor raporturi de bună vecinătate între U.R.S.S. și România.

În să amintesc că la 25 august 1945 Comisariatul poporului pentru afaceri străine al U.R.S.S. a dat publicității un comunicat în care se arată că: „Guvernul sovietic consideră de prisos să reafirme declarațiunea sa dată în aprilie a anului curent că guvernul sovietic nu are intențîunea să cucerescă vreo parte oarecare a teritoriului român sau să schimbe orînduirea socială existentă în România ori să șirbească în vreun fel oarecare independență României“. Aceasta este o a doua piatră pusă de guvernul sovietic la baza viitoarelor raporturi cu România. În comunicatul din 25 august, nu întîmplător se vorbește despre Transilvania. Această poziție a guvernului sovietic a găsit o consințire logică în art. 19 din condițiunile Convenției de armistițiu. Articolul respectiv glăsuiește după cum se știe: „Guvernele aliate consideră nulă hotărîrea arbitrajului de la Viena și au convenit

ca Transilvania întreagă (sau o mare parte) să fie restituță României, fapt care urmează a fi ratificat la încheierea păcii..."

La soluționarea problemei asupra Transilvaniei, guvernul sovietic a pornit de la necesitatea de a anula nedreptățile arbitrajului de la Viena care a încălcăt drepturile primordiale ale României, ca și de la însemnătatea pe care o are Transilvania pentru soarta României în vederea luptei ei în răndurile Națiunilor Unite contra dușmanului comun: Germania hitleristă. Transilvania a fost eliberată de către Armata Roșie de sub jugul ocupanților germani. Guvernul sovietic era atunci gata să introducă administrația românească în Transilvania. Totuși, condițiunile pentru realizarea acestei hotărîri a guvernului sovietic nu erau încă prielnice. În acele zile, în Transilvania, cu de la sine putere și fără nici o înțelegere cu guvernul sovietic, au apărut aşa-zisele „detașamente de voluntari Iuliu Maniu”, care se îndeletniceau acolo cu jaful și teroarea asupra persoanelor de naționalitate maghiară precum și cu detestabila vinătoare a oamenilor de naționalitate românească. Bandele apărute în Transilvania au creat o serioasă amenințare spatiului de front al Armatei Roșii, cu atât mai mult cu cît frontul era atunci mult mai aproape decât astăzi.

De aceea guvernul sovietic a admis măsurile comandamentului sovietic pentru lichidarea și alungarea bandelor care au tulburat ordinea și liniștea în spatele Armatei Roșii.

În ultimele luni, condițiunile pentru introducerea în Transilvania a administrației guvernului român erau mult mai prielnice decât în primele zile după izgonirea de acolo a ocupanților, dar nu exista cea mai serioasă și mai importantă condițiune pentru realizarea acestei hotărîri: România nu avea un guvern care să fi fost în măsură de a asigura ordinea, liniștea și disciplina în țară ca spate al Armatei Roșii, precum și bunele raporturi și drepturile tuturor naționalităților.

Astăzi, grație sforțărilor poporului român, s-a creat și această condițiune, căci voința supremă a poporului a dus la alcătuirea noului guvern democratic în România.

În cercurile populare sovietice a produs o mare satisfacție acea parte a scrisorii dlui prim-ministru Petru Groza și a dlui vicepreședinte Tătărăscu adresată mareșalului I. V. Stalin, în care se spune că „Guvernul român și administrația sa în Transilvania se vor îngriji de apărarea drepturilor naționalităților locuitoare în Transilvania și se vor conduce în acțiunile lor după principiile egalității, democrației și ale dreptății în raporturile cu întreaga populație”. Cu aceste cuvinte, guvernul democrat român este pe aceeași linie cu guvernul sovietic care cu tare și fără șovăire traduce în fapt politica națională a lui Lenin și Stalin. De asemenea, nu mai puțină satisfacție a produs în masele sovietice și declarația primului-ministru dl Petru Groza și a vicepreședintelui de Consiliu dl Tătărăscu că guvernul român și administrația sa în Transilvania vor avea grija să păstreze ordinea deplină, ca nimic să nu stinherească perfecta funcționare a tuturor instituțiunilor aflate în slujba frontului. Fiindcă ordinea, liniștea și disciplina în țara aceasta, așezată de soartă în pozițunea de spate a armatelor sovietice, au o deosebită însemnătate.

Iată motivele pentru care guvernul sovietic a găsit acum cu putință și oportun să satisfacă demersurile guvernului român și să aprobe de a se instaura în Transilvania administrația guvernului democrat român.

Astfel se desfășoară istoria care a deschis o nouă pagină în viața poporului român. Această pagină începe cu litere de aur: A învins poporul, a învins democrația!

Fie ca să se întărească raporturile noastre de bună vecinătate, în folosul comun al țărilor și *⟨impotriva⟩* dușmanilor noștri.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, p. 99–101.

1257

1945 martie 12. Notă asupra activității desfășurate de Secția a IV-a din Marele Stat Major pentru îmbunătățirea aprovizionării cu subzistențe și echipament.

Marele Stat Major
Secția a IV-a
Biroul 5

12 martie 1945

Notă

asupra măsurilor luate de Secția a IV-a pentru
îmbunătățirea situației materiale la armatele 1 și 4 române

A. Chestiuni privind aprovizionarea și evacuarea

I. Zone de exploatare

1. Conform dispozițiunilor Frontului 2 ucrainean, s-au repartizat pentru armatele române cîte o zonă de exploatare, avînd o adîncime de 100 km de la front.

Prin deplasarea frontului spre vest, într-o regiune muntoasă și acoperită de păduri, zonele de exploatare pe o adîncime de 100 km nu puteau oferi aproape nimic pentru hrana oamenilor și animalelor, armatele fiind puse în situația să transporte o parte din necesar de la distanțe prea mari de front, din disponibilitățile de care mai dispuneau, iar restul să fie completat prin trimiteri din interior.

Față de această situație, Marele Stat Major, Secția a IV-a, a făcut intervenții pentru a se repartiza armatele române către o zonă de exploatare mai bogată pe teritoriul ungur, iar limitele dinapoi ale acestor zone să fie prelungite pînă la frontiera de vest a României.

S-au făcut următoarele intervenții:

- cu nr. 804 882 din 22 ianuarie 1945, către domnul general Vorobiev;
- cu nr. 812 574 din 6 februarie 1945, către domnul general Vorobiev;
- cu nr. 814 738 din 10 februarie 1945, către Comisia Aliată de Control în România;
- cu nr. 813 414 din 12 februarie 1945, către domnul general Vorobiev;
- cu nr. 815 750 din 15 februarie 1945, către Comisia Aliată de Control în România și domnul general Vorobiev;

- cu nr. 816 554 din 17 februarie 1945, către domnul general Vorobiev;
- cu nr. 817 904 din 26 februarie 1945, către domnul mareșal Malinovski, comandantul Frontului 2 ucrainean;
- cu nr. 820 378 din 3 martie 1945, către domnul general Vorobiev.

În această chestiune, domnul general subșef al Marelui Stat Major însoțit de șeful de stat major al Armatei 4, a luat personal legătura cu domnul general Vorobiev în ziua de 1 martie 1945.

Pînă în prezent nu s-a soluționat chestiunea zonelor de exploatare ce urmează a fi repartizate armatelor române.

2. Transporturi pentru expedieri din interior:

În ceea ce privește transporturile din interior la front s-au făcut următoarele intervenții:

- cu nr. 802 990 din 27 decembrie 1944 către domnul general Vorobiev;
- cu nr. 814 738 din 10 februarie 1945 către Comisia Aliată de Control din România;
- cu nr. 813 414 din 12 februarie 1945 către domnul general Vorobiev;
- cu nr. 815 750 din 15 februarie 1945 către Comisia Aliată de Control și domnul general Vorobiev.

— cu nr. 816 554 din 17 februarie 1945 către domnul general Vorobiev;

— cu nr. 816 906 din 20 februarie 1945 către Comisia Aliată de Control în România și domnul general Vorobiev;

— cu nr. 817 904 din 26 februarie 1945 către domnul mareșal Malinovski;

— cu nr. 820 378 din 3 martie 1945 către domnul general Vorobiev.

Situatia aprovizionărilor pentru front a fost raportată în amănunt cu nr. 818 028 din 21 februarie 1945 Președinției Consiliului de Război și, cu nr. 821 082 din 8 martie 1945, Ministerului de Război, Direcția superioară a administrației armatei.

S-au obținut următoarele programări de subzistențe și grăunțe, cu începere de la data de 14 februarie 1945:

a) Pentru Armata 1:

- 1 tren subzistențe
- 1 „ cu grîu
- 1 „ cu făină
- 3 trenuri grăunțe
- 1 tren brichete furajere.

b) Pentru Armata 4:

- 2 trenuri subzistențe
- 3 „ cu grîu
- 5 „ cu grăunțe
- 2 „ brichete furajere.

Acstea transporturi se execută pînă la 20 martie 1945.

În afară de aceste transporturi s-au mai expediat din interior cantități importante de subzistențe cu trenurile sanitare, precum și 27 000 kg brichete furajere cu autocamioane.

Pentru a se asigura unităților o hrană mai substanțială Marele Stat Major a propus și Ministerul de Război a aprobat ca pentru unitățile din afara granițelor țării să se fixeze rații în loc de alocații.

II. Munițiuni

Marele Stat Major a programat toate transporturile de munițiuni solicitate de armate.

Greutățile de transport pe căile ferate au făcut ca unele trenuri de munițiuni să nu ajungă la timp pe front.

La Armata 4 a fost o criză de munițiuni pe la sfîrșitul lunii ianuarie 1945, din cauza neprogramării la timp a munițiunilor ce fuseseră cerute de către Marele Stat Major organelor de transport încă de la 1 decembrie 1944.

De asemenea Armata 4 a consumat peste prevederile normale unele categorii de munițiuni.

În plus, marile unități, din subordinea Armatei 4 au lăsat pe teritoriul Ardealului de nord însemnate cantități de munițiuni, care n-au fost recuperate nici pînă în prezent.

În cursul lunii ianuarie și februarie 1945, armatele au primit următoarele trenuri cu munițiuni:

Armata 1: 7 trenuri

Armata 4: 10 "

Trenurile cu munițiuni pentru Armata 1 au fost descărcate la depozitele Lipova și Gura Sada, așa cum au fost cerute de armată, și pe care Marele Stat Major le-a programat din nou în cursul lunii martie a.c., pentru a fi expediate în dispozitivul armatei. Pe viitor, toate trenurile cu munițiuni, ce se programează din depozitele din interior, să fie trimise direct la armate.

Pentru a dispune de munițiuni în apropierea frontului, Marele Stat Major, Secția a IV-a, a luat măsuri ca în depozitele de munițiuni din Ardeal să se găsească în permanență cel puțin 2–3 unități foc pentru ambele armate.

În cursul lunii martie a.c. s-au programat și sînt în curs de transport:

pentru Armata 1: 8 trenuri cu munițiuni

" 4: 6 "

III. Samare

S-au programat și s-au expediat pentru Armata 4 la 4 ianuarie 1945 un număr de 13 vagoane cu samare.

IV. Spitalizări, evacuări și starea sanității

1. Armatele dispun de suficiente spitale de campanie în raport cu efectivele existente:

Armata 1: 5 spitale

Armata 4: 6 "

Totuși aceste spitale devin insuficiente din cauză că evacuările nu se pot face la timp.

2. Pentru evacuări, Marele Stat Major dispune numai de 6 trenuri sanitare permanente (7 au fost predate armatei sovietice), care nu pot face decît o singură cursă pe lună, din cauză că aceste trenuri stau în stațiile din Ungaria cîte 10–20 zile, din lipsă de locomotive.

Cu toate intervențiile făcute atît de Marele Stat Major la Comisia Aliată de Control și la domnul general Vorobiev, cît și de armate direct la Frontul 2 ucrainean, nu s-a ameliorat pînă în prezent mersul trenurilor sanitare române pe rețeaua de cai ferate ungăra.

Pentru descongestionarea spitalelor de campanie, în ultimele 30 zile am fost ajutați de către armata sovietică cu 7 transporturi execute cu trenuri improvizate sanitare, care au evacuat 1 500 răniți.

Pentru a ușura evacuarea răniților din spitalele de campanie, Marele Stat Major, Secția a IV-a, a luat măsuri de a mări baza de spitalizare de pe frontieră de vest și în acest scop a amplasat:

Spitalul 2 campanie Cruce Roșie la Oradea,

„ 4 „ „ la Vinga

„ 1 „ „ la Ineu

„ zona interioară 247 și Centrul de recuperare răniți nr. 2 la Ineu.

Ultimele 3 spitale sunt în curs de transport.

Serviciul de triaj nr. 2, recent mobilizat, care urmează a fi instalat la Arad.

De asemenea s-a intervenit la Comisia Aliată de Control pentru a permite instalarea altor spitale de zonă interioară la Oradea.

3. Igiene

Armatele dispun de suficiente mijloace de baie și deparazitare, astfel:

Armata 1:

— 3 trenuri baie

— 26 cuptoare deparazitare

Armata 4:

— 2 trenuri baie

— 28 cuptoare deparazitare

— 100 cuptoare improvizate.

La Comandamentul General al Etapelor se mai găsesc: 3 trenuri baie și 5 stații de control epidemic (Oradea, Arad, Timișoara, Chișineu-Criș și Ciugueghiu).

Starea sanitată în general s-a îmbunătățit pentru trupele din linia a 2-a. Trupele din linia întii sunt complet parazitate din cauză că nu pot fi schimbate și trecute înapoia frontului, pentru baie și deparazitare.

V. Carburanți și piese schimb auto

Marele Stat Major recunoaște necesitățile în carburanți ale armatelor.

1. Pentru transportul carburanților la front dispunem de 6 trenuri de carburanți, care nu pot satisface în întregime necesarul din cauză greutăților de transport pe căile ferate. Trenurile goale nu se înapoiază la timp în rafinării pentru reîncărcare.

S-a intervenit la Comisia Aliată de Control cu nr. 822 174 din 10 martie a.c., pentru a dispune programarea urgentă a încă 4 trenuri de carburanți.

În cursul lunii februarie a.c., armatele au primit următoarele trenuri de carburanți:

Armata 1: 2 trenuri, totalizând:

706 tone benzină

81 „ petrol

38 „ motorină

56 „ ulei

29 „ valvolină

Armata 4: 3 trenuri, totalizînd:

834	tone	benzină
93	"	petrol
62	"	motorină
74	"	ulei
61	"	valvolină.

Față de necesar, cantitățile de benzină trimise Armatei 4 nu au fost suficiente. Marele Stat Major, Secția a IV-a, a dispus ca Armata 4 să primească de la Armata 1 cantitatea de 100 000 litri benzină.

În curs de transport:

Pentru Armata 1: 1 tren cu:

179	tone	benzină
44	"	motorină
13	"	ulei
15	"	valvolină

Pentru Armata 4 : 1 tren cu:

347	tone	benzină
44	"	petrol
35	"	ulei
37	"	motorină
14	"	valvolină.

Pînă astăzi nu s-au înapoiaj de la front nici unul din cele 5 trenuri de carburanți.

Pentru reaprovisionarea autovehiculelor ce vin de la front sau pleacă la front se pot folosi următoarele depozite de carburanți:

- la Brașov (Corpul de munte)
- " Sibiu (Corpul 6 teritorial)
- " Arad (Comandamentul General al Etapelor)
- " Oradea (după instalarea Comandamentului General al Etapelor)

2. Piese schimb auto

Armata 1 a primit Depozitul piese schimb auto nr. 2.

Depozitul piese schimb nr. 3 pentru Armata 4 nu a fost încă programat. S-a revenit la Comisia Aliată de Control și la domnul general Vorobiev:

- cu nr. 815 656 din 17 februarie 1945;
- cu nr. 820 356 din 3 martie 1945;
- cu nr. 820 650 din 5 martie 1945.

Pentru satisfacerea imediată a nevoilor Armatei 4 s-a transportat prin grija Marelui Stat Major, Secția a IV-a, cu autocamioanele, un vagon diverse piese schimb auto pentru Armata 4.

3. Cauciucuri auto

S-a cerut și obținut programarea a cîte un vagon pentru fiecare armată. Majorul Ușakov de la Comisia Aliată de Control nu permite încărcarea vagoanelor.

Direcția motomecanizării a intervenit cu începere de la 10 martie a.c. la Comisia Aliată de Control pentru a permite încărcarea cauciucurilor, însă pînă la 13 martie a.c. n-a obținut aprobarea.

VI. Măsuri în legătură cu starea morală a ostașilor

1. Ajutorarea familiilor ostașilor aflați pe front:

Marele Stat Major prin ordinul nr. 666 din 18 noiembrie 1944 către corpurile teritoriale a dispus ca părțile sedentare să aibă o deosebită grijă pentru ajutorarea familiilor ostașilor aflați pe front cu subzistențe și mijloace de transport.

2. Poșta

În interior transportul corespondenței se face cu mare întîrziere.

De asemenea, această corespondență mai suferă întîrzieri și la organele de cenzură sovietice.

De la 28 februarie 1945 s-a suspendat și cursa avioanelor poștale pentru front, așa că expediția corespondenței oficiale și particulare se face cu trenurile în circulație, pînă la Arad (la subcentralul de cartare), iar de aci spre front cu cursele de autobuze.

În această situație corespondența se primește cu întîrzieri și mai mari.

Statul major al aerului a intervenit pe lîngă Comisia Aliată de Control în România să aprobe reluarea curselor aeropoștale pentru front.

În același sens a intervenit și Marele Stat Major, Secția a IV-a, către Comisia Aliată de Control cu nr. 822 336 din 12 martie 1945.

VII. Concluziuni

Din cele mai sus arătate rezultă următoarele:

Prin expedierea de subzistențe, griu, făină și grăunțe, în ultimul timp, hrana oamenilor și animalelor se va îmbunătăți.

Este absolut necesar să se repartizeze armatelor române zone de exploatare mai bogate, deoarece nu se poate asigura întregul necesar numai prin expediții din interior, atât din cauza greutăților de transport, cât și din cauza cantităților disponibile.

Pentru a se putea asigura la timp reaprovisionarea cu carburanți și evacuarea răniților din spitalele de campanie, trebuie neapărat ca circulația trenurilor de carburanți și a trenurilor sanitare să se normalizeze.

Să se programeze la timp toate transporturile cerute de Marele Stat Major, pentru expediții la front.

Să se aprobe reînființarea curselor aeropoștale pentru front.

B. Chestiuni privind dotarea materială a unităților

I. Materiale sanitare

Toate cererile de materiale sanitare ale armatelor se satisfac de Marele Stat Major în întregime prin Depozitul central sanitar. Acesta însă nu poate executa întocmai dispozițiunile primite deoarece:

Unele din materialele care înainte se aduceau din străinătate lipsesc, ele neputîndu-se aproviziona din țară.

Conform dispozițiunilor date de Comisia Aliată de Control s-au predat armatei sovietice din depozitele armatei române cantități mari de materiale sanitare, în special pansamente.

Începînd de la 23 August 1944, nu s-au putut transporta materiale sanitare la front și la depozitele de armată decît cu trenurile și automotoarele sanitare.

În prezent nu mai avem decît 6 trenuri sanitare. Din cauza lipsei de locomotive în Ungaria, aceste trenuri nu pot face decît o cursă pe lună, așa că numărul de răniți ce se îngrijesc în spitalele de campanie este mare și necesită un consum foarte mare de materiale sanitare, a căror trimitere regulată suferă din cauza dificultăților de transport.

Ori de câte ori au trecut prin București trenurile sanitare, singurul loc de unde se pot face aprovizionări, s-au trimis materiale sanitare atît depozitelor de armată, cît și antenelor acestora din zona armatelor. În ultimul timp s-au trimis materiale sanitare pentru Armata 4 cu trenul baie nr. 105, care însă stă blocat la Oradea de 4 zile.

Depozitul central sanitar dispune de subdepozite dispersive în garnizoanele Craiova, Slatina și în mai multe comune din județul Prahova.

Din cauza greutăților de transport, materialele prime aflate în aceste subdepozite nu pot fi aduse la timp în Depozitul central sanitar pentru a fi transformate. Din această cauză, distribuțiile pe care le face Depozitul central sanitar sunt cîteodată incomplete sau întîrziate.

II. Echipament

Conform comunicării făcute de Armata 4 cu nr. 446 144 din 1 februarie 1945, aceasta dispunea în depozitele armatei de următoarele cantități de mic echipament: 20 194 cămași, 24 702 ismene, chiloți.

S-a mai expediat la 19 februarie 1945 un tren sanitar pentru Armata 4, încă 5 000 cămași.

Încă din octombrie 1944, nu mai dispunem în depozite de bocanci. La 16 februarie 1945 s-a expediat pentru Armata 4 cu un tren sanitar 3 000 perechi opinci în loc de bocanci.

Situația încălțămintei a fost raportată de cinci ori domnului ministru de război și s-a intervenit la Comisia română pentru aplicarea armistițiului, pentru a face demersurile necesare la Comisia Aliată de Control să aprobe a nî se ceda 20 000 perechi bocanci în contul comenzi de 30 000 perechi bocanci, dată de Ministerul de Război intendenței pentru înlocuirea încălțămintei reformate.

Până în prezent cererea nu a fost soluționată.

III. Mijloace de evacuare autosanitare

Nu mai dispunem în interior de autosanitare care să fie trimise unităților de pe front, pentru completarea lipsurilor.

Şeful Secției a IV-a,
Colonel C. Nestorescu

Şeful Biroului 5,
Lt. colonel E. Popescu

1945 martie 13. Textul cuvintării primului-ministru dr. Petru Groza la adunarea populară din Piața Libertății-Cluj.

Prieteni și prietene,

Am adus în nordul Ardealului cuvîntul guvernului ieșit din voință populară care a fost înregistrat de către factorul constituțional, Maiestatea sa regele (*Urale prelungite*). Destinul poporului a vrut ca să se întilnească această voință populară cu voința regelui, pecetluind astfel un drum pe care plecăm, acela al democrației adevărate, care nu poate fi altceva decât dragostea între cetățenii aceleiași țări, rîvna și hotărîrea de a se respecta unii pe alții, fără deosebire de naționalitate sau religie.

Trebuie să vă obișnuiți, frați ardeleni, cu gîndul că ura trebuie scoasă din mijlocul nostru, ura care a făcut ca toate popoarele să sîngereze, să susțină atîta greu și atîtea suferințe. Scoateți din sufletul vostru orice urmă de ură. Faceți ca să putem păși la era nouă, la lumea nouă, de care s-a vorbit atît și pe care am visat-o atîția, pentru care am luptat atîția. Faceți ca ziua de mîine după acest sîngeros război să devină ziua muncii creațoare, ca să ridicăm, pe ruinele acestui mare și sîngeros război, cîmpurile noastre din nou, căminele tuturor, sălășluiindu-se în ea din nou fericirea individuală, fericirea familială și fericirea colectivă.

Frați ardeleni, răsfoiți istoria, paginile ei triste și sîngeroase și veți vedea că am meritat să păsim o dată în această eră nouă.

Noi suntem hotărîți să smulgem din creierele întunecate, dacă au mai rămas, orice idee a revanșei. Noi nu mai vrem ca aceste două popoare, poporul român și poporul maghiar, pe care destinul neamurilor le-a așezat alături, să trăiască în veșnică dușmănie. Noi nu vrem ca la marile cotituri ale istoriei ele să se întilnească ca dușmane. Noi vrem să ne întîlnim în pașnică conviețuire, vrem ca această țară, România democratică, România liberă (*urale puternice*), să fie patria tuturor cetățenilor, să fie patria acestor popoare conlocuitoare, să fie mamă ocruitoare pentru toți și toate.

Dacă vom face aşa, vom clădi o temelie a țării noastre românești pe care nimeni nu o va putea dărîma.

Dacă am repeta greșelile trecutului, am ispăși din nou greu și poate sîngeros.

Am încheiat fiindcă timpul este scurt, adresîndu-vă o mulțumire din suflet pentru calda primire pe care ne-ați pregătit-o, pentru răbdarea d-voastră de a sta în acest frig și pe acest timp greu ceasuri întregi, poate chiar zile, cei care veniți de departe, ca să ne putem vedea ochi în ochi, să prinDEM curaj noi de la d-voastră, d-voastră de la noi, păsind înainte pe acest drum, pe care ni-l deschide marea noastră aliată Uniunea Sovietică (*urale prelungite, mulțimea entuziasmată manifestă îndelung pentru Uniunea Sovietică*) în frunte cu marele ei conducător mareșalul Stalin (*urale prelungite*).

Alături de bunii noștri prieteni care sunt aici, excelența sa primul-locuitor al comisarului poporului pentru afacerile străine al U.R.S.S. și alături de colaboratorii D-sale, generalii Uniunii Sovietice (*urale puternice*) reprezentînd

Armata Roșie (*urale puternice*), mulțumită căreia și în tovărașia căreia am putut elibera Ardealul de nord de *su* jugul fascist hitlerist, să strigăm cu toții:
Trăiască marea noastră aliată Uniunea Sovietică! (*Urale prelungite.*)
Trăiască România liberă și democrată! (*Urale prelungite.*)
Trăiască Maiestatea sa regele Mihai I! (*Urale prelungite.*)

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 115 – 116.

1259

1945 martie 13, Washington. **Instrucțiuni ale Departamentului de Stat către reprezentanța S.U.A. la București în legătură cu poziția reprezentanților american și britanic față de festivitatea de la Cluj prilejuită de preluarea administrației părții de nord-vest a țării.**

Department of State
Washington

Secret

Amrep,
Bucharest (Rumania)

March 13, 1945

The Department approves your decision not to attend the celebration at Cluj.¹ As time goes on we should like you to be guided by the practical needs of your Mission in deciding to what degree you should enter into contact with the present Rumanian authorities, keeping in mind that the essential purpose of the instructions contained in the final paragraph of Department's 114 March 9 was to avoid the implication that this Government had given support or approval to the change of government in Rumania or to the methods by which it was carried out.

The British Embassy understands that the Foreign Office expects to consult with us regarding the adoption of a parallel attitude toward the Groza Government. Meanwhile, though you might reasonably refrain from intercourse of a protocol character with the new authorities, you will of course not permit a rigid interpretation of present informal contacts with the government or to your instructions to handicap the effective operation of your Mission.

The Department is recommending that the President make no reply to two messages from Groza dated March 10, the first conveying his greeting on the occasion of the installation of his Government and the second expressing Rumanian gratitude for the return of Transylvania. Although we understand that Le Rougetel has been directed to „inform the Rumanian Government” of Mr. Churchill's receipt of similar messages, you need take no similar action in this regard unless in your judgment circumstances should make it seem desirable.

Grew
Acting

■ Arhivele Statului București, colecția Microfilme S.U.A., r. 667, c. 263 – 264; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59), Division of European Affairs, No. 871.00/3 – 1345.

13 martie 1945

Reprezentanța americană
București (România)

Departamentul aprobă hotărîrea dv. de a nu participa la festivitatea de la Cluj ¹. Pe măsură ce va trece timpul, am dori să vă orientați după nevoile practice ale Misiunii dv. cînd veți hotărî în ce măsură să intrați în legătură cu actualele autorități române, avînd în vedere că finalitatea cea mai importantă a instrucțiunilor conținute în ultimul paragraf al telegramei nr. 114 a Departamentului, din 9 martie, era de a evita să lăsați să se înțeleagă că guvernul nostru acordase sprijin sau își dăduse aprobarea pentru schimbarea guvernului în România sau pentru metodele prin care aceasta s-a realizat.

Ambasada britanică dă de înțeles că Foreign Office-ul așteaptă să se consulte cu noi în ceea ce privește adoptarea unei atitudini similare față de guvernul Groza. În același timp, deși ați putea în mod înțelept să vă abțineți de a stabili legături cu caracter protocolar cu noile autorități, desigur nu veți îngădui o interpretare rigidă a instrucțiunilor ce vi s-au dat de a nu recepta contacte oficiale cu guvernul sau să puneți într-o situație dezavantajoasă funcționarea efectivă a Misiunii dv.

Departamentul recomandă ca președintele <S.U.A.> să nu răspundă la cele două mesaje ale lui Groza, din 10 martie, primul prin care transmite mulțumiri cu ocazia instalării guvernului său, iar al doilea exprimînd recunoștința României pentru retrocedarea Transilvaniei. Deși noi suntem informați că lui Le Rougetel i s-au dat instrucțiuni „să informeze guvernul român” de primirea de către domnul Churchill a unor mesaje similare, dv. nu va trebui să procedați la fel în această privință, afară dacă veți aprecia că împrejurările o vor face să pară de dorit.

Grew,
Subsecretar de stat

1260

1945 martie 14. Textul cuvîntării primului locuitor al comisarului poporului pentru afaceri externe al U.R.S.S., A. I. Vișinski, la adunarea populară din București.

Cetățeni ai Bucureștiului, prieteni,

Vă exprim adînci mulțumiri pentru salutul dvs. și pentru semnele de atenție și prietenie pe care le-ați arătat față de Uniunea Sovietică, față de poporul sovietic și față de marele conducător, mareșalul Stalin.

¹ Guvernele S.U.A. și Marii Britanii nu au recunoscut guvernul de largă concentrare democratică format la 6 martie 1945 sub președinția dr. Petru Groza. Pentru a marca poziția pe care se situau, în poftida faptului că S.U.A. și Marea Britanie au recunoscut oficial apartenența la România a teritoriului răpit prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940, reprezentanții guvernelor american și britanic nu au participat la festivitățile organizate cu ocazia preluării administrației părții de nord-vest a României de către guvernul condus de Petru Groza.

Vă felicit la marea sărbătoare a instaurării administrației românești în Transilvania și pentru unirea prin acest act a Transilvaniei cu patria ei mamă — România. Ne apropiem de victoria finală asupra dușmanului nostru odios, asupra Germaniei hitleriste. În răsărit glorioasele trupe sovietice, împreună cu glorioasa armată română distrug, bat, gonesc și nimicesc pe nemți. În apus armatele glorioase ale aliaților noștri, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii, sparg frontul german, bombardează din aer Berlinul și ne ajută să strîngem tot mai tare cercul de foc, să înlănuim fiara ce tremură și singe-rează — Germania hitleristă.

Momentul izbînzii definitive se apropie, și misiunea d-voastră, misiunea tuturor fiilor cinstiți ai țării, a tuturor democraților cinstiți, este de a mări și mai mult sforțările pentru a apropiu cît mai curind ceasul victoriei asupra Germaniei și pentru ca pacea ce se va stabili după înfrângerea Germaniei să nu fie niciodată încălcată de provocatorii de război hitleriști. Muncitorii, țărani, intelectuali, toți cei care își cîștigă pîinea prin munca mîinilor lor, așteaptă sfîrșitul războiului, doresc ca acest sfîrșit să vină cît mai repede. El trebuie însă să știe că numai atunci cînd va fi distrusă definitiv Germania fascistă, acest focar permanent de război și de dezordine în Europa, numai după nimicirea Germaniei hitleriste și consolidarea democrației toți vor putea să trăiască în liniște, să muncească în liniște, să urindu-și condițiuni mai bune de viață, fără să se mai gîndească la fericirea ce-i așteaptă în ceruri. Aceasta pentru că adevărată fericire pe pămînt, adevărată cale spre fericire este drumul democrației, al respectării drepturilor naționalităților, a prieteniei între toate popoarele, drumul pe care poporul român a pășit în ziua de 6 martie pentru ca să nu-l părăsească niciodată, pentru ca să meargă pe acel drum tot înainte, spre fericirea lui.

Veți întlni pe această cale multe dificultăți și primejdii, pentru că dușmanul este încă în viață. El vă urmărește la fiecare pas ce-l faceți, el ca o fiară sălbatică s-a ascuns și vă urmărește greșelile pentru a vă lovi din spate. Iată pentru ce în această zi a sărbătorii voastre eu vă chem să fiți vigilenți și să cercetați cu atenție tot ce se face în jurul vostru. Vă chem să vă strîngăți și mai mult rîndurile în jurul guvernului d-voastră, în frunte cu cel mai bun fiu al poporului român, Petru Groza, în jurul guvernului, pe care regele, supu-nîndu-se voinței poporului, l-a chemat la cîrmă. Mergeti cu curaj pe acest drum. Nu vă temeți de primejdii, țineți-le piept cu curaj amintindu-vă întotdeauna că alături de mica d-voastră națiune de 18 milioane de suflete se găsește o țară mare, popoarele căreia numără 190 de milioane de suflete, o țară în frunte cu guvernul său sovietic, în frunte cu marele conducător al poporului sovietic, mareșalul Stalin (*Ovaționi prelungite pentru Uniunea Sovietică și mareșalul Stalin*).

Uniunea Sovietică, țara democrației socialiste, a întins întotdeauna și întinde și acum o mînă prietenească miciei țări democratice România, poporului român, pentru ca împreună cu acesta să învingă toate greutățile în lupta pentru fericirea popoarelor.

Pentru libertatea noastră și a voastră! Pentru prietenia dintre poporul nostru și al vostru! Trăiască România liberă, independentă și democratică! Trăiască amicitia indestructibilă dintre România și Uniunea Sovietică!

1945 martie 14. Cuvântarea primului locuitor al comisarului poporului pentru afaceri externe al U.R.S.S., A. I. Vișinski, rostită în Gara de Nord din București.

Cetăteni ai Bucureștiului, amici,

Dați-mi voie să adaug la cele ce a spus aci generalul Susaikov cîteva cuvinte.

La cîrma României a venit guvernul Rădescu. Timp de mai bine de două luni cît a stat acest guvern la cîrmă el a încercat să strîngă în jurul său forțele întunecate ale reacțiunii. El a încercat să înarmeze elementele antinaționale și să lovească din spate democrația. Aceasta însă nu i-a reușit mulțumită rezistenței poporului român în frunte cu clasa muncitorească română, care este cel mai credincios și adevărat prieten al democrației, pe care au susținut-o masele largi ale țărănimii și militarii, soldații și ofițerii viteji ai României care luptă astăzi umăr la umăr cu Armata Roșie, cît și cei care muncesc în spatele și pentru ajutorarea frontului. Cităm numele generalilor Rășcanu, Pretorian, Dămăceanu și ale multor alți ofițeri și soldați democrați, fii credincioși ai poporului lor.

Forțele reacțiunii au fost înfrînte prin sforțările întregului popor român. A fost destul ca în ziua de 6 martie cîteva sute de mii de oameni să iasă pe străzile Bucureștiului și să fluture drapelele democrației deasupra Capitalei pentru ca țara să fie anunțată că în aceeași zi se va forma noul guvern compus din elementele democratice ale țării. Si acest guvern a fost format peste cîteva ore. Un guvern de concentrare a forțelor democratice ale României. Un guvern în frunte cu un democrat încercat și un încercat și credincios prieten al Uniunii Sovietice, Petru Groza, în frunte cu alți prieteni ai poporului român și ai Uniunii Sovietice, miniștri, conduși de Petru Groza (*Asistența își salută guvernul prin strigăte de „ura”*).

Cred că nu voi greși dacă voi spune că din momentul acesta s-a deschis o nouă pagină în istoria României, o pagină în care primele rînduri sunt înscrise cu litere de aur de patriotism, prietenie față de marea Uniune Sovietică, față de guvernul sovietic, față de mareșalul Stalin (*strigăte de „ura” și „Trăiască prietenul poporului român, mareșalul Stalin!”*), de acel mareșal Stalin care din prima zi în care s-a luat contact cu România a declarat că este gata să ajute poporul român ca să-și păstreze independența, pe acel popor român care este un bun vecin al Uniunii Sovietice.

Niciodată în istorie n-a existat o situație în care o armată străină, după ce a alungat dintr-o altă țară pe dușman, să fi restituit un teritoriu poporului acestei țări. Din contra, întotdeauna în istorie o armată care a alungat pe dușman a acaparat teritoriile fără să le restituie cuiva. Astăzi, prima dată în istorie, Armata Roșie alungind pe nemți din Transilvania de nord, a restituit-o poporului român fără să acapareze vreun centimetru din acest pămînt.

Gîndiți-vă asupra acestui fapt, și aruncați acest adevăr în obrazul nemericilor și al provocatorilor care îndrăznesc să calomnieze Uniunea Sovietică, afirmînd că aceasta și Armata Roșie intenționează să atingă libertatea și independența României. Drapelele victorioase ale Armatei Roșii, alături de

care, umăr la umăr, luptă soldații români, drapelele noastre roșii aduc poporului libertate, țărilor subjugate de către cotropitorii nemți neaținare, deschid calea spre bunăstare, spre glorie eternă tuturor popoarelor pașnice, pe care Uniunea Sovietică le cheamă sub drapelele ei pentru a făuri împreună, ca prieteni și frați, o lume nouă, în care să nu fie nici asupratori, nici războiaie.

Uniunea Sovietică scapă Europa de ciuma nemțească. Armata ei Roșie se află la porțile Berlinului. Din zi în zi se poate aștepta intrarea trupelor sovietice în Berlin și momentul în care aceste trupe vor ridica deasupra Berlinului drapelele lor victorioase. Poporul sovietic salută forțele libere și democratice românești care doresc prietenia cu popoarele Uniunii Sovietice și îzbînda asupra tuturor dușmanilor.

La sfîrșitul discursului său dl A. I. Vișinski a salutat asistența în limba română, spunînd:

„Trăiască poporul român !”

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 138 – 139.

1262

1945 martie 14. Știre transmisă de postul de radio Londra, în limba franceză referitoare la situația politică din România.

Postul Londra — ora 10,30

Iată o privire de ansamblu asupra situației din România, aşa cum s-a conturat în ultima săptămînă.

Frontul Național-Democratic a constituit un guvern care elimină orice influență a altor partide.

Fostul președinte al consiliului, generalul Rădescu, a cerut și i s-a acordat refugiu la reședința reprezentantului britanic.

Noul guvern concentrează elemente de stînga, comuniști și socialisti avînd preponderență, prin ocuparea ministerelor de Interne, Justiție, Muncă etc.

În afară de aceștia, fac parte din actualul guvern român disidenți liberali și ai Partidului Național-Tărănesc.

Președintele consiliului, dr. Petru Groza, reprezintă gruparea laburistă a Frontului Plugărilor, care caută să anihileze gruparea național-țărănistă a dlui Iuliu Maniu.

Dl Tătărăscu reîntră în viața politică după o mare pauză, aducînd cu el un mic grup de liberali.

Domnia sa n-a mai făcut parte din nici unul din consiliile de miniștri din 1940, aproximativ din perioada trecerii Basarabiei la U.R.S.S. și puțin înainte de abdicarea regelui Carol II. Menționăm că în 1938 D-sa era ambasador la Paris.

Deci, noul guvern elimină partidele de dreapta ale dlor Maniu și Brătianu, care refuză să facă parte din orice cabinet în care Frontul Național-Democratic

se afirmă în majoritate. Se spune că aceştia, ca și generalul Rădescu, ar fi provocat tulburările ce s-au produs de curând în România.

Postul de radio Moscova salută cu entuziasm noul guvern român.

Presă anglo-saxonă e în general de părere că, nefiind posibil ca în România să se facă alegeri libere în momentul de față, nu poate fi vorba de exprimarea voinței maselor populare și că actualul guvern s-a impus fără asentimentul acestora.

Generalul Rădescu a cerut refugiu la reprezentantul britanic și, acordindu-i-se ocrotire, guvernul britanic a comunicat aceasta guvernelor Statelor Unite și U.R.S.S.

Alt aspect din România este reintroducerea administrației românești în Ardealul de nord, cu condiția respectării drepturilor minorităților, reprezentate în majoritate prin maghiari.

Convenția de armistițiu prevedea nerecunoașterea arbitrajului de la Viena și realipirea Transilvaniei de nord în întregime, sau în cea mai mare parte, așa cum se va stabili la Conferința păcii. Aceasta cu condiția ca armata română să devină cobeligerantă în alianță contra Germaniei hitleriste, lucru pe care l-a și adus la îndeplinire.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 19/1945, p. 4.

1263

1945 martie 14. Notă rezumativă a comandantului Corpului 4 armată, general de corp de armată Ion Boițeanu, asupra acțiunilor purtate de diviziile 2 și 3 vînători de munte pentru cucerirea masivului Javorina.

Corpul 4 armată
Stat major

Nr. 4 514 din 14 martie 1945

Către
Armata 1,
stat major

Am onoarea a înainta aici alăturat o notă rezumativă în legătură cu acțiunea eroică a diviziilor 2 și 3 vînători munte, de sub ordinele acestui comandament, în care se arată, în linii generale, cucerirea masivului Javorina de către corpul de armată în luptele grele, însă victorioase, care au avut loc în cursul lunii februarie și începutul lunii martie 1945.

Vă rugăm să binevoiți și să interveni locului în drept ca aceste mari unități și comandanții respectivi să fie citate prin ordin de zi pe întreaga oștire.

Comandantul Corpului 4 armată,
General de corp de armată I. Boițeanu

Şeful de stat major,
Colonel Marin Ionescu

294

Rezoluție:

Acstea brave divizii merită cu prisosință a fi citate pe națiune pentru excepționala lor bravură, precum și comandanții lor.

Comandantul Armatei 1,
General V. Atanasiu

Corpul 4 armată
Stat major

Notă rezumativă

Cucerirea masivului Javorina de către diviziile 2 și 3 vînători de munte române

După lupte grele care au durat aproape 30 zile, bravii vînători de munte ai Corpului 4 armată au sfârșit rezistențele germane și au cucerit în întregime masivul Javorina, cu vîrful cel mai înalt de peste 1044 m.

În sistemul de apărare al inamicului, punctul acesta dominant, cu bune observatoare și cu acoperiri naturale, constituia pivotul rezistenței sale, asigurîndu-i stăpînirea asupra întregii regiuni de la poalele sudice ale munților Tatra.

Luptele pentru cucerirea acestui masiv au început în primele zile ale lunii februarie și au fost foarte grele.

Inamicul dispunea în fața acestui masiv de o poziție tare, sprijinită pe o serie de înălțimi (cotele 702, 625 și 621) și pe localitățile Horni Tisovnic și Turie Pole.

O șosea asfaltată, paralelă cu frontul, la 5—6 km înapoi, constituia o excelentă linie de rocadă care legă zona înaintată cu masivul Javorina. Apărarea masivului cerea ca inamicul să mențină cu orice preț această poziție pe care se găsea la 2 februarie 1945.

În noaptea de 2/3 februarie, primul pas spre ruperea frontului inamic a fost făcut de către Divizia 2 munte, sub comanda generalului Iordăchescu Constantin, care a reușit să cucerească cota 625 și să se apropie de șoseaua Turie Pole — Hrabča.

Atacurile au continuat și în zilele următoare cu aceeași violență, dar fără ciștiguri importante de teren. Abia în ziua de 10 februarie Corpul 4 armată, concentrîndu-și efortul la aripa stîngă și centru, a reușit să zdruncine rezistențele inamice — cucerind cota 621 și satul Turie Pole și Hrabča.

Cu acest prilej, s-a remarcat îndeosebi Batalionul 7 vînători de munte din Gruparea colonelului Palius Vasile, care, cucerind un post de luptă inamic, a capturat mulți prizonieri germani și material de război.

Colonelul Palius a căzut în luptă, în primele linii, alături de alții doi ofițeri și mulți ostași bravi.

În ziua de 17 februarie, după o săptămînă întreagă de lupte dîrze, diviziile 2 și 3 munte, înfruntînd o adevărată tiranie a terenului cu pante abrupte, păduri și zăpezi mari, zone lipsite de comunicații, înfrîng pe inamic și cuceresc pînă în seara zilei vîrful cel mai înalt al Javorinei, cota 1044 și localitatea Cervená, prin lupte la baionetă.

În zilele următoare, Divizia 2 munte, pătrunzind „în pană” în dispozitivul inamic pentru a manevra și ajuta căderea integrală a masivului, ocupă localitatea Hrakov Hruni și înălțimea de la vest.

O ultimă lovitură a fost dată în ziua de 26 februarie de către Divizia 3 munte, sub comanda generalului Mociulski Leonard care, printr-o învăluire pe la vest, a reușit să cucerească și cota 1024 de pe acest masiv, ultima barieră care împiedica trecerea grosurilor la vest de valea Krupiniței.

Cu această operațiune, bătălia pentru cucerirea masivului Javorina poate fi socotită terminată.

Jertfele noastre sunt numeroase. Au căzut ofițeri de toate gradele, subofițeri și mai ales ostași anonimi înfrățiti în moarte cu pămîntul drag al Cehoslovaciei, țară aliată și prietenă atât în vremuri bune cât și în vremuri grele.

Toți au căzut însă cu convingerea fermă că prin jertfele lor servesc țara [. . .].

După cucerirea munților Bükk, a platoului Salgotrjan și după învăluirea Lučenecului pe la vest, bătălia pentru cucerirea masivului Javorina constituie un alt capitol important de mîndrie și vitejie românească, precum și o doavadă în plus a sacrificiilor noastre grele pentru cîștigarea victoriei comune.

Comandantul Corpului 4 armată,
General de corp de armată I. Boîeanu

Şeful de stat major,
Colonel Marin Ionescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1340 bis, f. 376-378.

1264

1945 martie 14. Comunicat al Marelui Stat Major despre luptele desfășurate de trupele române în munții Tatra Mică și la sud-vest de Zvolen.

Marele Stat Major al armatei

Comunicat
asupra operațiunilor din ziua de 14 martie 1945

În regiunea munților Tatra Mică, cu toată vremea nefavorabilă, unitățile noastre au continuat operațiunile ofensive, în cursul cărora au trecut peste rîul Zolna și șoseaua Zvolen — Leskovec. Au fost ocupate mai multe înălțimi, la est de Zvolen, precum și localitatea Leskovec. Mai multe contraatacuri au fost respinse, cu pierderi grele pentru trupele germano-maghiare.

În zona sud-vest Zvolen, după lupte grele, au fost cucerite înălțimea cu cota 662 și mai multe localități între care Zigovce, Podzamciok și Brezina Hora.

În cursul operațiunilor anterioare din zona Oremov Laz s-a distins în mod cu totul deosebit batalionul de infanterie comandat de maiorul Pop

Ovidiu. Această unitate reușise, prin atacuri hotărîte, să înfrîngă rezistențele inamice și să cucerească masivul cu cota 678. Contraatacat, încercuit și asaltat din toate direcțiile de puternice forțe inamice, batalionul român rezistă vîțejește timp de 24 ore. Ulterior, printr-o acțiune plină de îndrăzneală, distrugă elementele inamice care-i ajunseseră în spate și își reia acțiunea ofensivă.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 892, f. 101.

1265

1945 martie 15, Londra. Telegramă a ambasadorului american în Marea Britanie, John Winant, prin care transmite cîteva comentarii ale presei londoneze pe marginea dezbatelor din Camera Comunelor asupra situației din România.

Secretary of State
Washington

London
Dated: March 15, 1945
Received: 1:50 a.m., 16th

Only a few newspapers comment on Mr. Eden's reply in House of Common yesterday to questions on Rumania and indicate different degrees of satisfaction with information he was able to give. TIMES editorial declares: „Mr Eden's statement in the House of Commons yesterday should help to clear up uncertainties felt in some quarters in this country about the change of government in Roumania. If General Radescu lost authority through his failure to institute a sufficiently vigorous purge of former 'collaborators' in the administration and to tackle major economic problems (which in Rumania concern primarily the land and the peasant), Rumanian politics have followed a pattern familiar in recent months throughout liberated Europe. The fear expressed by him when he sought refuge in the British Legation, that his life might be in danger from his political rivals, may find some justification in the stormy traditions of Rumanian political life. His successor Dr. Groza is the leader of what is called the Ploughman's Front, a newly formed group that claims to be more broadly representative of the masses of the poor Rumanian peasantry than the old National Peasant Party, which has shared the discredit incurred by most of the former political parties; and the government coalition is completed by Social Democrats, Communists and nonparty members. There is certainly nothing in the limited information available to suggest that the new Rumanian Government is not as representative a body and as deserving of Allied support as any other that could have been formed. But it is to be hoped that existing obstacles to the receipt of fuller information about current events in Rumania may soon be removed". TIMES asserts that other issue involved in Rumanian situation is increasing need for close and continuous consultation between principal Allies on political action in liberated countries. Recalling that this principle has been repeatedly affirmed, TIMES says: „But it must be admitted that all three powers have at different times

taken action in countries where they were specially interested without full consultation with their partners; and no one will desire to deny that Russia has special reasons for insisting on the maintenance of orderly government in Rumania which is, as Mr. Eden said, 'a back area of the Red Army'." Editorial says that nevertheless Crimea Declaration on liberated nations gives grounds for hope that precedents for unilateral action will henceforth be regarded as out of date.

Diplomatic correspondent of DAILY HERALD expresses less satisfaction with information given by Mr. Eden. He asserts that Foreign Secretary threw little new light on situation there, "indeed giving the impression that he did not himself know very much". Correspondent considers it unclear as to whether three major powers have undertaken consultations envisaged by Crimea declaration on liberated countries, or "whether the Russian action in Rumania, being on the ground of military security, is regarded as outside the scope of the Crimea agreement".

NEWS CHRONICLE editorial expresses anxiety for more freedom of access on part of Allied press to events in Rumania, and couples it with assertion that work of Ambassadorial Commission in Moscow on Polish problem can be of little permanent value unless the press is free and foreign journalists are giving facilities to make full reports. Editorial states: "Admittedly the Russians have severe difficulties to contend against in Poland and in ex-enemy countries like Rumania and Bulgaria. But the blanketing of news will not help to strengthen their alliance with the people of the west."

Referring to Mr. Edens's remarks in Parliament yesterday, YORKSHIRE POST editorial says he could not be expected to define exactly how close interchange of communications is among the three great powers, adding: "It should suffice to recall that the Yalta agreements preclude the establishment of exclusive spheres of interest, a development which, as we wrote during the uneasy preceding the appointment of Archbishop Lamaskinos as Regent of Greece, would defeat the establishment of a worldwide peace system. This danger has now been averted and it would be interesting if news could be made available showing how the new principle is working in Rumania".

Winant

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Microfilme S.U.A., r. 664, c. 1124—1127; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59), Division of South-East European Affairs, No. 871.00/3—1545.

Londra

Secretarului de stat
Washington

Datată: 15 martie 1945
Primită: 1,50 a.m. pe 16 (martie)

Doar cîteva zare publică comentarii în legătură cu răspunsul domnului Eden dat ieri în Camera Comunelor la întrebări privind România, denotînd diferite grade de satisfacție față de informațiile pe care el le-a putut furniza. Un editorial al ziarului "Times" afirmă: „Declarația de ieri a domnului Eden în Camera Comunelor va facilita clarificarea unor nelămuriri apărute în unele cercuri din țara noastră privind schimbarea guvernului din România. Dacă

generalul Rădescu a pierdut autoritatea prin neputința sa de a crea un proces energetic de eliminare a foștilor « colaboratori » din administrație și să încerce rezolvarea problemelor economice majore (care în România se referă în primul rînd la pămînt și la țărâname), politica românească a urmat un model obișnuit în lunile din urmă în întreaga Europă eliberată. Teama exprimată de el, cînd a cerut azil la Legația britanică, că viața i-ar putea fi pusă în pericol de rivalii săi politici, ar putea avea o oarecare justificare din tradițiile furtunoase ale vieții politice românești. Succesorul său, dr. Groza, este liderul a ceea ce este denumit Frontul Plugarilor, grupare nou formată, care pretinde să fie mai reprezentativă pentru masele țărânimii sărăce din România decît vechiul Partid Național-Țărănesc care a suferit aceeași discreditare ca majoritatea fostelor partide politice; din coaliția guvernamentală mai fac parte social-democrații, comuniștii și membri fără de partid. În mod sigur din informațiile limitate care ne stau la dispoziție nu reiese nicăieri că noul guvern român nu este un organism la fel de reprezentativ și demn de sprijinul aliat ca oricare altul care ar fi putut fi format. Dar trebuie să sperăm că obstacolele existente în calea primirii unor informații complete despre evenimentele curente din România ar putea fi în curind îndepărtate". „Times" afirmă că o altă problemă implicată în situația din România este nevoia crescîndă de consultări strînsă și permanente între principali aliați asupra acțiunilor politice din țările eliberate. Amintind că acest principiu a fost afirmat în repetate rînduri, „Times" spune: „Dar trebuie să recunoaștem că cele trei puteri au întreprins în diferite momente unele acțiuni în țări în care ele aveau un interes anume, fără o consultare deplină cu partenerii lor; și nimeni nu dorește să nege că Rusia are motive speciale să insiste asupra menținerii unui guvern supus în România, care este, aşa cum a spus domnul Eden, „zona din spatele frontului Armatei Roșii". Editorialul afirmă că, cu toate acestea, Declarația din Crimeea asupra națiunilor eliberate oferă motive de speranță că precedentele create de unele acțiuni unilaterale vor fi de aici înainte privite ca depășite.

Corespondentul diplomatic al ziarului „Daily Herald" exprimă o mai mică satisfacție față de informațiile date de domnul Eden. El susține că secretarul pentru afaceri externe aduce puține lucruri noi în legătură cu situația de acolo, „dind într-adevăr impresia că nici el nu știe prea multe". Corespondentul consideră că nu este clar dacă cele trei mari puteri au întreprins consultările prevăzute de Declarația din Crimeea asupra țărilor eliberate, sau „dacă acțiunile rușilor în România, fiind întreprinse sub pretextul securității militare, sunt considerate ca depășind țelul urmărit de înțelegerea din Crimeea".

Editorialul din „News Chronicle" își manifestă dorința de a se acorda o mai mare libertate de acces presei aliate la evenimentele din România; și adaugă la aceasta afirmația că lucrările comisiei de ambasadori de la Moscova pentru discutarea problemei poloneze pot avea o mică însemnatate pe o durată mai lungă dacă presa nu este liberă și ziaristilor străini nu li se creează posibilitatea să prezinte știri complete. Editorialul declară: „După cum se știe, rușii întîmpină mari dificultăți în rezolvarea contradicțiilor din Polonia și în fostele țări inamice cum sunt România și Bulgaria. Dar înăbușirea știrilor nu-i va ajuta să-și consolideze alianța cu popoarele din vest".

Referindu-se la remarcile făcute de domnul Eden ieri în parlament, un editorial al ziarului „Yorksshire Post" spune că nu trebuie să ne așteptăm ca el să delimitize exact cît de apropiat este schimbul de comunicații între cele trei mari puteri, adăugînd: „Ar fi suficient să reamintim că înțelegările de la

Ialta exclud stabilirea unor sfere de influență exclusive, o evoluție care, așa cum am scris în timpul tulburărilor care au precedat numirea arhiepiscopului Lamaskiros în funcția de regent al Greciei, ar distrugă instituirea unui sistem mondial pașnic. Acest pericol a fost acum înălăturat și ar fi interesant dacă ne-ar putea fi puse la dispoziție știri care să ne demonstreze cum funcționează noul principiu în România".

Winant

1266

1945 martie 16. Raport care face cunoscut că Divizia 21 infanterie a fost evidențiată de către general-locotenentul F. F. Jmacenko.

Divizia 21 infanterie
Stat major

Către
Armata 4
domnului general comandant

Am onoarea a raporta că la întrunirea comandanților de corpuși de armată și divizii din compunerea Armatei 40 aliate ce a avut loc în seara zilei de 14 martie 1945 la postul de comandă al acestui comandament domnul general Jmacenko, comandantul grupului de armate aliat, atrăgind atenția celor de față că operațiunile întreprinse de dînși în ultimul timp nu progresează deloc, a semnalat:

„În toată Armata 40, numai Divizia 21 infanterie română cucerește localități și cote importante. Restul marilor unități nu înaintează".

La remarca unuia dintre comandanți că regiunea este foarte accidentată și că luptele se duc în condiții foarte grele, domnul general Jmacenko a ripostat:

„Și localitățile și cotele cucerite de domnul general Antonescu au fost grele, și le-a luat. Una cîte una, dar le-a luat.

Războiul, în sine, nu e altceva decît o acțiune grea."

Raportăm cele de mai sus dezbrăcați de orice sentimente de vanitate și numai în unicul scop de a puțe la dispoziția comandamentului și guvernului român dovezi palpabile de felul cum armata română a înțeles să lupte alături de Aliati în cadrul condițiunilor din armistițiu.

Comandantul Diviziei 21 infanterie,
General Petre Antonescu

Şeful de stat major,
Locotenent-colonel V. Simulescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 287, f. 4.

1945 martie 17. Ordin de zi prin care șeful Marelui Stat Major citează Corpul 7 armată pentru eroismul dovedit în luptele de la Budapesta.

Marele Stat Major

Ordin de zi
din 17 martie 1945

În bătălia susținută de trupele române alături de bravele armate sovietice pentru cucerirea Budapestei s-a distins în mod deosebit Corpul 7 armată, comandat de generalul de corp de armată Șova Nicolae, având sub ordine: Divizia 2 infanterie, comandată de generalul Voicu Mihail, Divizia 19 infanterie, comandată de generalul Lăcătușu Mihail, și Divizia 8 cavalerie, comandată de generalul Antonescu Ilie.

Începând de la 5 decembrie 1944, prin atacuri neîntrerupte de zi și de noapte bravii ostași ai Corpului 7 armată, în strânsă colaborare și camaraderie cu forțele sovietice, au străpuns cele trei centuri de fortificație ce înconjurau Budapesta, au pătruns în metropola maghiară prin lupte grele de stradă și la 15 ianuarie 1945 au ajuns în centrul orașului, la cîteva sute de metri de Dunăre.

De la 5 decembrie 1944 la 15 ianuarie 1945, pe lîngă pierderi sîngeroase pricinuite inamicului, eroicele divizii ale Corpului 7 armată au capturat peste 6 500 prizonieri germano-maghiari, precum și o mare cantitate de armament și material de război.

Pentru greaua și importanța luptă ce au susținut vîtejii ostași la Budapesta, pentru eroismul și tenacitatea de care au dat dovadă în luptele de stradă din acest oraș, precum și pentru înaltul spirit de jertfă și devotament al comandanților se citează prin ordin de zi pe armată Corpul 7 armată, cu diviziile 2 și 19 infanterie și Divizia 9 cavalerie.

Şeful Marelui Stat Major,
General de corp de armată adjutant C. Sănătescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 387, f. 466; *În numele libertății și prieteniei*, vol. 1, Editura Militară, București, 1970, p. 107.

1945 martie 17, Bucureşti. Raport al lui Burton Y. Berry, reprezentantul Statelor Unite în România, privind atitudinea lui I. Maniu în timpul evenimentelor care au dus la schimbarea guvernului Rădescu.

The United States Mission
Bucharest, Rumania

March 17, 1945

Confidential

Subject: The Attitude of Mr. Maniu
During the Recent Political Crisis.

The Honorable
The Secretary of State,
Washington

Sir:

I have the honor to report upon the reactions of Mr. Julius Maniu during the political crisis preceding the formation of the Groza cabinet and upon his attitude toward that Government. The position taken by Mr. Maniu during this period has a great interest since he is the leader of the largest political party in the country, the National Peasant Party.

During the term of General Radescu's premiership, Mr. Maniu several times irritated the Premier by what the latter termed his opposition tactics. At one time General Radescu even stated that he secured greater cooperation from the Left parties than from Mr. Maniu and the National Peasants. This policy is considered to have been dictated by the Peasant Party's consideration that the Radescu Government would not last and that it wished to be ready for the next move in the tense Rumanian political struggle.

The attitude of the Peasant Party changed toward General Radescu after his memorable speech of February 11 at the Aro Theatre¹ and its follow-up the succeeding day, which the National Democratic Front seized upon as indicative of the Premier's determination to side with the politically conservative forces in the country. Mr. Maniu had felt that General Radescu, not being a politician, would make political blunders and he stated to associates that, although General Radescu was sincere in his plain speaking, yet politically at this time in Rumania the situation was not ripe for such talk. Mr. Maniu considered that General Radescu had made a political error by opposing immediate agrarian reform, thus giving the NDF the occasion to make it a primary political issue. Nevertheless, the Peasant Party readily felt as the NDF propaganda barrage mounted for a Left Government that it was essential for the party and the National Liberals to stand united behind General Radescu.

Mr. Maniu did not attempt to hold any Peasant Party political demonstrations in the country in view of the strong Soviet and NDF personal criticism of him and it is considered by reputable local sources that his nominally announced demonstration to be held in Bucharest simultaneously with the

NDF demonstration of February 24 was merely a political manoeuver. The Peasant Party and Mr. Maniu, upon General Radescu's insistence, which they knew would be forthcoming, cancelled their hastily proposed demonstration of that day in the interest of public order.

During the period following the shootings on February 24 and until the formal constitution of the Groza Government, the political moves of Mr. Maniu are described by some of his strongest admirers as following too closely the designation given him by his political opponents as being „the perfect oppositionist". Confronted by the known Russian demands for Groza as Prime Minister and Tatarescu as Vice Premier and Foreign Minister, Mr. Maniu refused to consider for some days the possibility of accepting Groza as head of the Government and advised the King to refuse to do so. He had time to know, as he admitted in an interview, the strong terms and truculent manner that Mr. Vyshinsky had adopted in making known the Soviet position to the King.

The supporters of Mr. Maniu, on the other hand, point out that his attitude was derived from his belief that the three armistice signatories, not solely the Soviet Union, should have the right under the Yalta Declaration to discuss together and to decide such a vital question as a form of the Rumanian Government when an attempt to impose one based upon minority public support was being made. They state that it is for this reason that Mr. Maniu so advised the King and fought what they termed a delaying action in view of the extremely unfavorable terms offered to his party for participation in the Groza Government.

In the entire course of the political crisis Dr. Maniu never once asked to see anyone from this Mission or from the American Representation upon the ACC. Likewise, he did not send any of his own responsible political lieutenants to learn the attitude of the American Government upon the Rumanian political situation. The experience of the British political representative is reported to have been somewhat similar. Mr. Maniu did send two persons, the Swiss Minister, generally considered to be very poorly informed, and the wife of one of his friends, a lady of no political experience. To this Mission and to the American Military Representation this was taken as indication that Mr. Maniu was not sincerely desirous of learning directly the American position, if his party wished to take an action with all sides of the question fully known.

At the time Mr. Dinu Bratianu, head of the National Liberal Party, saw the King for the last time prior to the royal approval of the Groza designated cabinet, Mr. Maniu was incapacitated and unable to attend. Nevertheless, he did not send a responsible party lieutenant, such as Messrs. Mihalache or Popovici, to speak in his name. To some local observers this appeared as a political manoeuver to disassociate the Peasant Party from advice reportedly given by Mr. Bratianu to the King, in the name of himself and Mr. Maniu, that the King not abdicate and leave the country at this time.

Following the formation of the Groza cabinet Mr. Maniu is reported to have stated to an interviewer that he was greatly disappointed in the United States and Great Britain for not having supported the King, since he felt that the latter had been forced, feeling that the political state of Rumania was not a matter solely to be decided by the Soviet Union under the armistice and the Yalta Declaration. He expressed great dissatisfaction that the Anglo-American press and radio had not adequately revised or had not answered the

distorted information on the Rumanian situation emanating from Moscow. Thus, two days after the Groza cabinet was installed, Mr. Maniu considered Rumania as virtually „lost to the Russians”, and he doubted whether much could be done to prevent the country from being annexed to the Soviet Union even if thousands of impartial observers were placed at polling booths during the elections which he felt would be held shortly under NDF auspices and controlled through the Government administration.

The NDF attitude towards Mr. Maniu following the inauguration of the Groza cabinet might be expressed from an example taken from ERA NOUA of March 12, which said that it considered Mr. Maniu practically eliminated from Rumanian politics because of the NDF victory. The article attributed his defeat to several factors, prominent among which was the belief that the Peasant Party was the „only democratic force in Rumania”. It also charged that Mr. Maniu had in a spirit of egotism sought to monopolize the Rumanian political scene and consequently for the past six months had refused to associate with the NDF and to follow „the popular will”.

Respectfully yours,
Burton Y. Berry,
United States Representative in Rumania

■ Arhivele Statului Bucuresti, colectia Microfilme S.U.A., r. 664, c. 1130—1133; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59), Division of South-East European Affairs, No. 871.00/3—1745.

Misiunea Statelor Unite
București, România

17 martie 1945

Confidențial

Subiectul: Atitudinea domnului Maniu
în timpul recentei crize politice
Domnului secretar de stat
Washington

Domnule,

Am onoarea să vă informez despre reacțiile domnului Iuliu Maniu în timpul crizei politice care a precedat formarea guvernului Groza și despre atitudinea sa față de acest guvern. Poziția pe care s-a situat domnul Maniu în această perioadă are o mare importanță, întrucât el este liderul celui mai mare partid politic din țară, Partidul Național-Țărănesc.

În timpul mandatului în funcția de prim-ministru a generalului Rădescu, domnul Maniu l-a iritat de câteva ori pe premier prin ceea ce ultimul denumea tacticile sale de opozitie. O dată chiar generalul Rădescu a afirmat că se bucură de o colaborare mai mare din partea partidelor de stînga, decit din partea domnului Maniu și a național-țărăniștilor. Această politică este considerată a fi fost dictată de opinia Partidului Țărănesc că guvernul Rădescu nu va dura și că el dorește să fie pregătit pentru mișcarea următoare în cadrul luptei politice încordate din România.

Atitudinea Partidului Țărănesc s-a schimbat față de generalul Rădescu după memorabila sa cuvântare din 11 februarie de la sala „Aro”¹ și urmările acesteia de a doua zi, pe care Frontul Național-Democratic le-a perceput ca un semn al hotărîrii premierului de a se alătura forțelor politice conservatoare din țară. Domnul Maniu știa că generalul Rădescu, nefiind un politician, va face gafe politice și a declarat adeptilor săi, deși generalul Rădescu a fost sincer, vorbind deschis, din punct de vedere politic în România în prezent situația nu este propice pentru astfel de discuții. Domnul Maniu a considerat că generalul Rădescu făcuse o greșală politică, opunîndu-se unei reforme agrare imediate, dând astfel F.N.D.-ului prilejul să facă din aceasta o problemă politică de primă importanță. Cu toate acestea, Partidul Țărănesc și-a dat repede seama că întrucât atacurile propagandei F.N.D.-ului pregăteau un guvern de stînga, pentru partid și pentru național-liberali era extrem de important să rămînă uniți în spatele generalului Rădescu.

Domnul Maniu nu a încercat să organizeze în țară nici o demonstrație politică a Partidului Țărănesc, date fiind criticele la adresa persoanei lui lansate de sovietici și F.N.D., iar surse locale de încredere consideră că demonstrația anunțată să aibă loc la București simultan cu demonstrația F.N.D.-ului din 24 februarie a fost pur și simplu o manevră politică. Partidul Țărănesc și domnul Maniu, la insistențele generalului Rădescu, despre care ei știau că aveau să apară, au anulat demonstrația lor proiectată în pripă pentru acea zi, în interesul ordinii publice.

În perioada de după tulburările de la 24 februarie și pînă la formarea oficială a guvernului Groza, mișcările politice ale domnului Maniu sînt prezентate de unii dintre cei mai mari admiratori ai săi ca fiind prea aproape de aprecierea pe care i-o dăduseră opozanții săi politici de „perfect opoziționist”. Confruntat cu bine știutele cereri rusești pentru instalarea lui Groza în funcția de premier și a lui Tătărăscu în cea de vicepremier și ministru de externe, domnul Maniu a refuzat timp de cîteva zile să ia în considerare posibilitatea acceptării lui Groza ca șef al guvernului și l-a sfătuit pe rege să refuze să facă aceasta. El avusese timp să afle, a spus el într-un interviu, condițiile categorice și maniera brutală pe care domnul Vișinski o adoptase cînd a făcut cunoscută regelui poziția sovietică.

Sprijinitorii domnului Maniu, pe de altă parte, subliniază că atitudinea lui derivă din credința să că toți cei trei semnatari ai armistițiului, nu numai Uniunea Sovietică, trebuie să aibă dreptul, potrivit Declarației de la Ialta, să dezbată împreună și să hotărască asupra unci probleme atît de vitale cum este formarea guvernului român atunci cînd se încearcă să se impună un guvern bazat pe un sprijin public minor. Ei afirmă că acesta a fost motivul pentru care domnul Maniu l-a sfătuit astfel pe rege și a susținut ceea ce ei numesc o acțiune de tergiversare, avînd în vedere condițiile deosebit de nefavorabile oferite partidului său de a participa la guvernul Groza.

În tot timpul desfășurării crizei politice, dr. Maniu nu a cerut niciodată să se întîlnească cu cineva din cadrul misiunii noastre sau de la reprezentanța americană pe lîngă Comisia Aliată de Control. El nici nu a trimis pe vîreunul dintre locuitorii săi politici cu răspundere să afle atitudinea guvernului american față de situația politică din România. S-a aflat că lucrurile s-ar fi intîmp-

¹ Vîză doc. nr. 1165, 1945, februarie 11.

plat aproximativ la fel și cu reprezentantul politic britanic. Dar domnul Maniu a trimis totuși două persoane, pe ministrul elvețian, considerat a fi în general foarte puțin informat, și pe soția unuia dintre prietenii săi, o doamnă fără nici o experiență politică. La misiunea și reprezentanța politică americană acest lucru a fost interpretat ca un indiciu că domnul Maniu nu este sincer dornic să afle în mod direct opinia americană, dacă partidul său dorește să întreprindă o acțiune, cunoscind pe deplin toate aspectele problemei.

Atunci cînd domnul Dinu Brătianu, șeful Partidului Național-Liberal, s-a întîlnit cu regele pentru ultima oară, înainte ca acesta să aprobe guvernul desemnat al lui Groza, domnul Maniu era în imposibilitate fizică de a participa la întîlnire. Cu toate acestea el nu a trimis pe unul din oamenii de frunte ai partidului, cum ar fi domnii Mihalache sau Popovici, să vorbească în numele său. Unor observatori locali li se pare că disocierea Partidului Țărănesc de sfatul pe care, după cum s-a auzit, domnul Brătianu i l-ar fi dat regelui, în numele său și al domnului Maniu, să nu abdice și să nu părăsească țara în acest moment ar fi o manevră politică.

După formarea guvernului Groza, se spune că domnul Maniu ar fi afirmat în fața unui reporter că este foartedezamăgit de faptul că Statele Unite și Marea Britanie nu l-au sprijinit pe rege, întrucît el consideră că acesta din urmă fusese forțat, simțind că a fost abandonat de americani și britanici, să-l accepte pe dr. Groza. El a repetat cunoscuta lui opinie că potrivit armistițiului și Declarației de la Ialta situația politică din România nu este o problemă asupra căreia să hotărască doar Uniunea Sovietică. El a manifestat o puternică nemulțumire față de faptul că presa și posturile de radio anglo-americane nu au corectat și nu au răspuns la informațiile eronate asupra situației din România emanate de la Moscova. Astfel, la două zile după instalarea guvernului Groza, domnul Maniu considera România ca efectiv „pierdută în favoarea rușilor” și manifesta îndoieri asupra faptului dacă se mai poate face ceva pentru a nu permite ca țara să fie anexată la Uniunea Sovietică, chiar dacă mii de observatori imparțiali ar fi puși la cabinele de vot în timpul alegerilor care el considera că ar avea loc în curînd sub patronajul F.N.D.-ului și vor fi ținute sub control prin intermediul administrației guvernului.

Attitudinea F.N.D.-ului față de domnul Maniu după instaurarea guvernului Groza ar putea fi exprimată printr-un exemplu luat din „Era nouă” din 12 martie care afirma că domnul Maniu este practic eliminat din politica românească, datorită victoriei F.N.D.-ului. Articolul punea înfrîngerea lui pe seama cîtorva factori, dintre care cel mai important era credința că Partidul Țărănesc este „singura forță democratică din România”. Publicația îl acuza pe domnul Maniu că, din egotism, încercase să monopolizeze scena politică românească și, prin urmare, refuzase, în ultimele șase luni, să se asocieze cu F.N.D.-ul și să respecte „voița poporului”.

Al dv. cu respect,

Burton Y. Berry

Reprezentantul Statelor Unite în România

1945 martie 17, Washington. Notă a ambasadei britanice la Washington privind consultările tripartite asupra situației din România.

Memorandum

The British Embassy have learnt from the Foreign Office that in a note dated March 13th the United States Ambassador in London communicated to Mr. Eden the substance of instructions sent by the State Department to Mr. Harriman to inform the Soviet Government that the United States Government had not been reassured by the Soviet replies to their earlier representations concerning Rumania, and to request the Soviet Government to agree that the three principal Allies should proceed to consult together immediately on the measures necessary to discharge, with regard to Rumania, their joint responsibilities as set forth in the Crimea Declaration. Mr. Winant's note further stated that Mr. Harriman had been instructed to say that the United States Government were anxious that the consultations which they proposed should be held in Moscow and that the execution of any arrangements agreed there should be supervised by a joint committee in Bucharest of three political representatives to be designated by the three Allied powers.

Mr. Winant then enquired whether His Majesty's Government agreed that consultations should be held as proposed and whether appropriate instructions would be sent to Sir A. Clark Kerr.

The British Embassy have been informed that His Majesty's Government are ready to agree that any consultations concerning Rumania should be held in Moscow.

British Embassy,
Washington, D.C.
March 17th, 1945

■ Arhivele Statului București, colecția Microfilme S.U.A., r. 663, c. 1193; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of States, U.S. Military Representation, Allied Control Commission, No. 740.00119 Control (Rumania) 3-1745.

Notă

Ambasada britanică a aflat de la Foreign Office că printr-o notă datată 13 martie, ambasadorul Statelor Unite la Londra i-a comunicat domnului Eden conținutul instrucțiunilor trimise de Departamentul de stat domnului Harriman, pentru a informa guvernul sovietic că guvernul Statelor Unite nu primise noi asigurări prin răspunsurile sovietice la propunerile inițiale privind

România și să ceară guvernului sovietic să fie de acord ca cei trei aliați principali să înceapă consultări imediate în privința măsurilor necesare pentru a-și îndeplini, în ceea ce privește România, răspunderea comună așa cum se prevede în Declarația din Crimeea. Nota domnului Winant mai afirmează că domnul Harriman î se dăduseră instrucțiuni să spună că guvernul Statelor Unite dorește ca acele consultări pe care le-a propus să aibă loc la Moscova și că punerea în aplicare a tuturor înțelegerilor realizate acolo să fie supravegheată de un comitet mixt creat la București din trei reprezentanți politici ce urmează să fie numiți de cele trei puteri aliate.

Domnul Winant întrebă dacă guvernul Maiestății sale este de acord ca aceste consultări să aibă loc așa cum s-a propus și dacă vor fi trimise instrucțiunile respective lui Sir A. Clark Kerr.

Ambasada britanică a fost informată că guvernul Maiestății sale este gata să accepte ca orice consultări referitoare la România să aibă loc la Moscova.

Ambasada britanică
Washington D.C.
17 martie 1945

1270

1945 martie 18. Comentarea de către radio Moscova a evenimentelor din România și a numirii noului guvern condus de dr. Petru Groza.

Moscova, 18 (Radio). Postul de radio Moscova în emisiunea sa de aseară intitulată „Totul pentru front” a transmis între altele următoarele:

Evenimentele din România, Iugoslavia și Bulgaria continuă să se desfășoare sub semnul întăririi forțelor democratice în spatele frontului Armatei Roșii. Formarea noului guvern din România, presidat de dl Groza, contribuie în mare măsură la mobilizarea tuturor forțelor la lupta pentru nimicirea Germaniei hitleriste.

După ce a enumerat încrîngerile suferite de nemți pe toate fronturile de luptă, postul de radio Moscova a continuat: diviziile românești care luptă cot la cot cu Armata Roșie contribuie la succesul trupelor sovietice. Este clar că pentru înfăptuirea bazei necesare nimicirii forțelor germane este necesară întărirea spatelui frontului și curățirea lui de elementele profasciste. Dl Petru Groza, ca și șeful guvernului Iugoslaviei, veghează la sporirea eforturilor de război și la asigurarea spatelui frontului Armatei Roșii.

■ „România liberă”, an III, nr. 196 din 19 martie 1945, p. 8.

308

1945 martie 19, Washington. Noi propuneri americane în legătură cu cererea Departamentului de stat de a se iniția consultări tripartite asupra situației din România.

March 19, 1945

Further procedure in connection with
the Department's request for
consultation on the Rumanian situation

I

Although the British Foreign Office originally suggested that any consultations which may be held among the three Allied Governments regarding Rumanian political developments should be held in Washington, the British Government has now agreed to our suggestion that the consultations take place in Moscow. A reply of the Soviet Government to our proposal for consultation may reasonably be expected within the next few days. If no reply is forthcoming, say March 25, we may wish to ask Ambassador Harriman to press the matter with Mr. Molotov. The following suggestions are for consideration at such time as the Soviet reply may be received.

II

Action in case of Soviet refusal

In the event that the Soviet Government should make no reply within a reasonably extended period or if the reply should constitute a refusal of our request for consultation, the Department will have to determine whether it can on its own authority pursue the matter further or whether it should refer the matter directly to the President. As the American principal in the Yalta decisions, the President could be asked to chart further action, whether involving his taking the matter up directly with Mr. Stalin (and Mr. Churchill), making public the Russian refusal of consultation or adopting other means.

III

Procedures in case of Soviet acceptance

If the Soviet Government's reply should indicate its willingness to hold consultations on Rumania, the Department will have the problem of providing Ambassador Harriman with (a) an adviser ora dvisers intimately acquainted with the Rumanian situation and (b) detailed instructions for his guidance in the course of the discussions.

Advisers

Ambassador Harriman has already requested that Mr. Berry go to Moscow to assist him in any detailed discussions that may be held on the Rumanian situation. If it is not feasible to send Berry, we might wish to send

Melbourne, who has been doing most of the routine political reporting and is intimately acquainted with the details of recent developments. Otherwise, and if time permits, the question of sending someone from the Department might be considered.

Instructions

Instructions for Ambassador Harriman's guidance should be drafted in the expectation that the first stage of the discussions would be devoted to an exposé of the Russian version of events in Rumania, with explanations and interpretations on the pattern already established in Mr. Vyshinsky's letters to Mr. Berry and Mr. Molotov's communications to Ambassador Harriman and his British colleague. The recital would probably contain considerable mention of Yalta and conclude with a request for United States-British support in Soviet endeavors to make arrangements for the maintenance of order in the rear of the Soviet armies and to assure real democratization of Rumania.

We believe it would be poor tactics to enter into too much argumentation, to challenge Soviet „facts“ and opinions, or to try to convince them that they are wrong and we are right. We should agree or disagree on certain points, and, making it clear that the present set-up is unacceptable to us, proceed to a search for common ground on which we could build a structure suitable to all. With this in mind, we might suggest to Ambassador Harriman that his general approach be as follows:

A. The United States Government invoked the Crimea Declaration in asking for consultations on Rumania because of its concern with several aspects of the situation there, notably:

1. Soviet intervention in Rumanian political affairs through Mr. Vyshinsky's demand for the dismissal of the Rădescu Government without any form of consultation with the United States and British Governments or even any attempts to keep the American and British representatives informed of developments.

2. Installation of the Groza Government, which is predominantly NDF, and, therefore, a minority government.

3. Encouragement given the minority groups against the majority by discriminatory means, for example:

a. Suspension or suppression of National Peasant and National Liberal Party newspapers;

b. The continued possession of arms by certain small political groups;

c. Attacks by the Soviet press on the Rădescu Government and leaders of the historic parties.

B. We should like the Soviet Government to inform us fully regarding recent events in Rumania, and would appreciate being apprised of Soviet policies and procedures in that country.

C. It is clear that, as the Soviet Government undoubtedly has as much confidence in its information as we have in ours, there is an honest divergence of views on such points as:

1. Whether the present Government is truly representative of the people;

2. Whether the historic and traditional political parties have been superseded in popular representation by the so-called NDF parties;

3. Whether Maniu, for example, is a Fascist or a loyal Democrat.

D. Without engaging in useless argument on these points of disagreement, let us set these points aside and proceed in Rumania on the basis of certain fundamental premises:

1. The Yalta agreements will be given full implementation in Rumania;
2. Nothing shall be left undone to ensure that order is maintained and production sustained in the rear of the Soviet armies;
3. Public opinion generally shall be as well informed of conditions and developments in Rumania as military considerations will permit.

E. With the foregoing in mind, we would propose joint adoption of the following propositions:

1. The Rumanian people should be left in no doubt of the future existence of their country as an independent state, and the determination of the three principal Allies to fulfil their obligation with respect to Rumania under the Yalta agreements;

2. No political groups should be permitted to remain in possession of arms, all instruments of force being properly left at the disposition of the governmental authorities and every care being exercised to ensure that these authorities have at their disposal adequate forces and equipment to maintain internal order;

3. Attempts to effect administrative changes by disorderly means or the use of force or intimidation should not be tolerated, although encouragement should be given any endeavors looking to the establishment of procedures whereby local and general elections may be held on the basis of free and secret ballot or other democratic means;

4. Since any Rumanian Government should in the present period be either devoid of political character or broadly representative of all political groups, the three Allies should recommend to King Mihai one of the following forms:

a. A coalition Government truly representative of all political groups and classes;

b. A Government of „experts“ or „technicians“;

c. A military Government.

5. The three Allied Governments will charge whatever Rumanian Government they might place in power — they would perhaps prefer the „technicians“ — with the responsibility of maintaining internal order, executing the terms of armistice, assisting in the prosecution of the war against Germany, and, in particular, preparing the country for the selections of a representative government by truly free elections so conducted as to satisfy the Allied demand for a Government „responsive to the will of the people“.

6. Since it is essential that world opinion generally be fully informed of developments in Rumania, as elsewhere, it is important that foreign correspondents should be freely admitted into the country and that their reports should be censored only on the basis of military considerations;

7. A real freedom of the press, limited only by censorship on military grounds, should be established with access to the necessary materials and facilities;

8. In order to ensure that the jointly agreed policies and procedures, agreed upon by the three principal Allies are suitably carried out in Rumania there should be established for that purpose a tripartite committee, independent of the Allied Control Commission charged with the execution of the

armistice, to be composed of the American and British political representatives in Rumania and a representative to be named for the purpose by the Soviet Government...¹

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Microfilme S.U.A., r. 664, c. 1150 – 1154, The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59), Division of South-East European Affairs, No. 871.00/3 – 1945.

19 martie 1945

Noi moduri de a acționa în legătură
cu cererea Departamentului privind
consultări asupra situației din România

I

Deși Foreign Office-ul a propus inițial ca orice consultări care pot avea loc între cele trei guverne aliate privind evenimentele politice din România să se țină la Washington, guvernul britanic a fost acum de acord cu propunerea noastră ca aceste consultări să aibă loc la Moscova. Un răspuns din partea guvernului sovietic la propunerea noastră de a organiza consultări poate fi așteptat, în mod rezonabil, în următoarele cîteva zile. Dacă nu vine nici un răspuns, să zicem, pînă la 25 martie, am putea să cerem ambasadorului Harriman să insiste asupra acestei chestiuni la Molotov. Următoarele propuneri sunt prezentate pentru a fi analizate în momentul în care poate fi primit răspunsul sovietic.

II

Acțiune în cazul unui refuz sovietic

În eventualitatea că guvernul sovietic nu dă nici un răspuns într-o perioadă de timp admisibilă sau dacă răspunsul constituie un refuz la cererea noastră privind consultările, Departamentul va trebui să stabilească dacă poate, la nivelul său de competență, să mai continue *«să se ocupe»* de problema sau dacă să o prezinte direct președintelui. În calitate de conducător *«al delegației»* americane *«la luarea»* hotărîrilor de la Ialta, președintele poate să î se ceară să traseze noi acțiuni care să presupună fie discutarea problemei direct cu domnul Stalin (și domnul Churchill), publicarea refuzului rușilor de a se consulta sau adoptarea unui alt mod de a proceda.

III

Modalități de a acționa în cazul că sovieticii acceptă

Dacă răspunsul guvernului sovietic va evidenția dorința sa de a ține consultări asupra situației din România, Departamentul va avea sarcina de a pune la dispoziția ambasadorului Harriman (a) un consilier sau consiliari care să cunoască îndeaproape situația din România și (b) instrucțiuni detaliate pentru orientarea lui în cursul discuțiilor.

Consilieri

Ambasadorul Harriman a cerut deja ca domnul Berry să meargă la Moscova și să dea concursul în orice discuție amănunțită care poate avea loc asupra situației din România. Dacă nu este posibil să-l trimitem pe Berry, am putea să-l trimitem pe Melbourne, care a întocmit majoritatea rapoartelor politice de rutină și care cunoaște îndeaproape detaliile recentelor evenimente. Altminteri, și dacă timpul permite, problema de a trimite pe cineva de la Departament ar putea fi analizată.

Instrucțiuni

Instrucțiunile pentru orientarea ambasadorului Harriman trebuie să fie elaborate în speranța că prima etapă a discuțiilor va fi dedicată unei expuneri a versiunii rusești a evenimentelor din România, cu explicații și interpretări asupra modelului stabilit deja în scrisoarea domnului Vișinski către domnul Berry și în scrisorile domnului Molotov către ambasadorul Harriman și colegul său britanic. Expunerea va conține probabil multe referiri la Ialta și se va încheia cu cererea ca Statele Unite și britanicii să sprijine eforturile sovietice de a lua măsuri pentru menținerea ordinii în spatele frontului armatelor sovietice și să asigure o democratizare reală a României.

Considerăm că ar fi o simplă tactică să intrăm în prea multe discuții, să contestăm „faptele” și opinile sovieticilor sau să încercăm să-i convingem că ei nu au dreptate și noi avem. Noi vom fi sau nu de acord cu anumite aspecte și, spunându-le deschis că actuala stare de lucruri este inacceptabilă pentru noi, continuând să căutăm un teren comun pe care să putem construi o structură convenabilă tuturor. Având aceasta în minte, îi putem sugera ambasadorului Harriman ca abordarea sa generală să fie următoarea:

A. Guvernul Statelor Unite a invocat Declarația din Crimeea, cerînd consultări asupra României, dată fiind preocuparea sa față de unele aspecte ale situației de acolo, și anume:

1. Intervenția sovietică în treburile politice ale României prin cererea domnului Vișinski ca guvernul Rădescu să demisioneze fără nici un fel de consultare cu guvernele britanic și al Statelor Unite sau chiar vreo încercare de a-i informa pe reprezentanții american și britanic despre mersul evenimentelor.

2. Instalarea guvernului Groza, care, incluzând în majoritate reprezentanți ai F.N.D.-ului, este, de aceea, un guvern minoritar.

3. Încurajarea grupurilor minoritare împotriva majorității prin mijloace discriminatorii, de exemplu:

a. Suspendarea sau suprimarea ziarelor Partidului Național-Liber și Național-Țărănesc;

b. Detinerea în continuare de arme, de anumite mici grupări politice;

c. Atacuri ale presei sovietice la adresa guvernului Rădescu și a liderilor partidelor istorice.

B. Am dori ca guvernul sovietic să ne informeze complet asupra recentelor evenimente din România și am aprecia dacă am fi încunoștințați de tacticile și modurile de a acționa ale sovieticilor în acea țară.

C. Este clar că aşa cum guvernul sovietic are, indubitat, o încredere tot atât de mare în informațiile sale, cum avem și noi în ale noastre, există o adevărată divergență de păreri asupra unor aspecte cum ar fi:

1. Dacă actualul guvern este cu adevărat reprezentantul poporului;

2. Dacă partidele politice istorice și tradiționale au fost depășite din punct de vedere al reprezentării populare de așa-numitele partide ale F.N.D.-ului;

3. Dacă Maniu, de exemplu, este un fascist sau un democrat leal.

D. Fără să ne angajăm în discuții inutile asupra acestor aspecte conflictuale, să trecem peste aceste elemente și să acționăm în România pe bazele anumitor premise fundamentale:

1. Acordurile de la Ialta vor fi în întregime aplicate în România;

2. Nimic nu va fi lăsat nefăcut pentru a se garanta că ordinea este menținută, iar producția stimulată în spatele frontului armatelor sovietice;

3. Opinia publică va fi în general bine informată asupra situației și evenimentelor din România, în măsura în care considerențele de ordin militar o permit.

E. Având în vedere cele de mai sus, am propune adoptarea în comun a următoarelor propuneri:

1. Poporul român va trebui asigurat în legătură cu existența viitoare a țării lui ca stat independent și cu hotărîrea celor trei aliați principali de a-și îndeplini obligațiile față de România, asumate prin acordurile de la Ialta;

2. Nici unei grupări politice nu i se va permite să dețină în continuare arme, toate instrumentele de forță fiind puse la dispoziția autorităților guvernamentale și manifestându-se toată grijă pentru a garanta că aceste autorități dispun de forțe și echipament adecvat pentru a menține ordinea internă;

3. Nu vor fi tolerate tentative de a efectua schimbări în administrație prin mijloace care tulbură ordinea sau (prin) folosirea forței sau a mijloacelor de intimidare, deși va fi încurajat orice efort menit să stabilească proceduri prin care să se organizeze alegeri generale și locale pe bază de vot liber și secret sau alt procedeu democratic;

4. Întrucât orice guvern român nu va avea în perioada actuală un caracter politic sau va fi larg reprezentativ pentru toate grupările politice, cei trei aliați vor recomanda regelui Mihai una dintre următoarele forme:

a. Un guvern de coaliție cu adevărat reprezentativ pentru toate clasele și grupările politice;

b. Un guvern de „experți” sau „tehnicieni”;

c. Un guvern militar.

5. Cele trei guverne aliate vor încrește oricărui guvern român pe care ele îl vor putea instala la putere — ele ar prefera poate unul de „tehnicieni” — răspunderea de a menține ordinea internă, de a aplica termenii armistițiului, acordind ajutor în ducerea războiului împotriva Germaniei și, în special, pregătind țara pentru instalarea unui guvern reprezentativ prin alegeri cu adevărat libere, astfel organizate încât să satisfacă cererea Aliaților pentru un guvern „receptiv la voința poporului”;

6. Întrucât este indispensabil ca opinia publică mondială să fie în general absolut informată asupra evenimentelor din România, ca de pretutindeni, este important ca ziariștilor străini să li se dea acces liber în țară, iar telegramele lor de presă să fie cenzurate numai pe baza considerențelor militare;

7. Va fi instituită o reală libertate a presei, limitată doar din motive militare, cu acces la toate documentele și înlesnirile necesare;

8. Pentru a garanta că tacticile și mijloacele de a acționa asupra căror au căzut de comun acord cei trei aliați principali sănătate puse în practică în

România într-un mod corespunzător, în acest scop va fi creat aici un comitet tripartit, independent de Comisia Aliată de Control, însărcinat cu aplicarea armistițiului, compus din reprezentanții politici american și britanic în România și un reprezentant ce urmează să fie numit în acest sens de guvernul sovietic...¹

1272

1945 martie 19, Washington. Comunicare a șefului Secției pentru probleme sud-est europene a Departamentului de stat, Cavendish W. Cannon, referitoare la răspunsul lui V. M. Molotov la propunerile americane privind organizarea de consultări tripartite asupra situației din România.

March 19, 1945

Memorandum

We have now received the Soviet reply to our request for consultation, in application of the Crimea Declaration on liberated Europe, to review the situation in Rumania. It is a flat rejection.

Mr. Molotov says that the American project envisages a broader interpretation of the Declaration than „corresponds with the facts”. He argues that the Declaration, to the degree that it is applicable to the former satellites, is „based upon the presence therein of Allied Control Commissions”. The proposal to set up a tripartite commission for Rumania would, in the Soviet view, annul the ACC in that country and emasculate the role of its chairman. Mr. Molotov contends that there has already been „consultation” by which he means the information furnished to our representatives in Bucharest.

This reply goes to the heart of the Yalta Declaration, because in effect, it seems to mean that the Soviet Government can consider that in any of the satellite states all matters of a general political nature of interest to the Allied Governments should be handled through the existing control commissions. It is worth noting that the Rumanian crisis was not handled by the ACC in Rumania, but by Vyshinski, who was sent from Moscow for that specific purpose.

The problem is therefore presented whether, and on what level, we now are to fulfil responsibilities which had been publicly proclaimed as regards the application of the Yalta Agreement. The question goes beyond the immediate problem in Rumania since telegrams have been prepared calling for consultation on Bulgarian affairs, and acquaintance in the Soviet point of view would stop us from almost any action of a political kind in any of the areas where control commissions are operative.

■ Arhivele Statului București, colecția Microfilme S.U.A., r. 664, c. 1155; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.F. 59), Division of South-East European Affairs, No. 871.00/3-1945.

Notă

19 martie 1945

Am primit acum răspunsul sovietic la cererea noastră de a se organiza consultări în procesul de aplicare a Declarației din Crimea privind Europa liberată, pentru a se analiza situația din România. Este un refuz categoric.

¹ În continuare, o propunere asemănătoare pentru Bulgaria și Ungaria.

Domnul Molotov spune că proiectul american preconizează o interpretare mai largă a Declarației decât „coresponde faptelor”. El argumentează că Declarația, în măsura în care este aplicabilă fostelor țări satelit, este „bazată pe prezența în aceste țări a Comisiilor Aliate de Control”. Propunerea de creare a unui comitet tripartit pentru România ar anula, în opinia sovietică, Comisia Aliată de Control din această țară și ar neutraliza rolul președintelui ei. Domnul Molotov susține că au avut deja loc „consultări” prin care el înțelege informațiile furnizate reprezentantului nostru la București.

Acest răspuns merge chiar la esența Declarației de la Ialta, pentru că de fapt pare să însemne că guvernul sovietic poate considera că în oricare din statele satelit toate problemele de natură politică generală care prezintă interes pentru guvernele aliate trebuie tratate prin intermediul comisiilor de control existente. Este demn de remarcat că criza din România nu a fost tratată de Comisia Aliată de Control pentru România, ci de Vișinski, care a fost trimis de la Moscova pentru acest scop.

Se ridică de aceea problema dacă și la ce nivel urmează noi acum să ne îndeplinim obligațiile, ce au fost făcute cunoscute în mod public, referitoare la aplicarea acordului de la Ialta. Chestiunea merge dincolo de situația imediată din România, întrucât au fost pregătite telegramele care cer consultări asupra situației din Bulgaria, iar acceptarea punctului de vedere sovietic ne-ar opri de la aproape toate acțiunile de natură politică în oricare din zonile unde acționează comisiile de control.

1273

1945 martie 20. **Ordin de zi al generalului de corp de armătă Vasile Atanasiu, comandantul Armatei 1, prin care elogiază contribuția ostașilor români la eliberarea Cehoslovaciei.**

Armata 1
Comandantul

Ordin de zi
nr. 17 din 20 martie 1945

Ostași ai Armatei 1 !

În șapte săptămâni de iarnă aspră, prin atacurile voastre năvalnice de zi și noapte, ați cucerit masivul Javorina și după o înaintare de 40 km ați ajuns pe Hron la vest de Zvolen; bătăliile de la Oremov Laz, cotele 1 044—1 024—777, Senograd, Sása, Pliešovce, Dobrá Niva etc. constituie pagini de glorie nepieritoare pentru neamul nostru, sănt frunzele cununilor de lauri ce împodobesc frunțile eroilor.

Cu toate greutățile de care v-ați lovit în munci și păduri, pe viscole nă-praznice, ger și zăpezi mari, ați luptat neîntrerupt, neobosit, sfidind moartea și făcind eforturi supraomenești, ați învins un inamic dîrž și perfect înarmat, îndeplinindu-vă glorios datoria; strălucitele voastre fapte de arme vor ră-mîne de-a pururi pildă vie în istoria românismului.

Ostași !

Aveți mîndria datoriei împlinite, vitejia voastră este perfect cunoscută și admirată nu numai de toată suflarea românească, ea este elogiată și de marii noștri aliați.

Glorie eternă și recunoștință neamului pentru scumpii noștri camarazi căzuți pe cîmpul de bătălie! Mă închin smerit în fața memoriei lor!

Cînste vouă dragi ostași ai Armatei 1 care, alături de glorioasa Armată Roșie, ați redat țării Ardealul și ați cîștigat bătălii strălucite în Ungaria și apoi aici în Cehoslovacia contra inamicului care ne ciuntise granițele și care ne amenința cu sclavia!

Mîndrie și recunoștință pentru familiile și urmașii voștri și ai eroilor căzuți la datorie!

Ostași ai Armatei 1!

Mulțumesc comandanților Corpului 4 armată și Corpului 7 armată și tuturor comandanților de divizii din Armata 1 pentru înalța lor pricepere de care au dat doavadă la conducerea acestor mari unități cum și pentru strădania lor neconitență de zi și noapte de a duce unitățile din victorie în victorie.

Mulțumesc tuturor celorlalți comandanți și luptători, ofițeri, subofițeri și trupă, care prin bravură și sacrificii neprecupește au luptat și înfrînt toate rezistențele inamice din cale.

Mulțumesc de asemenea statelor majore și celoralte trupe necombatante și de la servicii, care prin muncă neobosită au ajutat necontenit unitățile luptătoare, contribuind astfel și ele la cîștigarea bătăliei.

Ostași ai Armatei 1!

Pentru binele țării, care se bîzuie pe voi, duceți tot mai departe gloria neștîrbită pînă la înfrîngerea completă a inamicului. [...]

Comandantul Armatei 1,

General de corp de armată V. Atanasiu

Pentru conformitate,
Şeful Secției a III-a,
Locotenent-colonel D. Panaitescu

Comunicat:

[...]¹

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 893, f. 251–252.

1274

1945 martie 20 – mai 9. Extrase din jurnalul de operații al Regimentului 26 infanterie din care rezultă ecoul reformei agrare în unitățile de pe front, precum și unele acțiuni militare purtate pentru eliberarea Cehoslovaciei.

20 martie 1945

[...]. La ora 15 se primește ordin telefonic să atacăm cu batalionul satul Vieska. Căutind să iasă din gropi și să înainteze spre sat, batalionul este opri cu foc puternic de branduri și arme automate, astfel că atacul nu dă rezultatul dorit. Inamicul trage numai foc bine ochit și este complet camuflat în lucrările de pe liziera satului. [...]

¹ Menționează comandamentele cărora le-a fost înaintat ordinul.

Guvernul Groza a hotărît să satisfacă una din cele mai arzătoare năzuințe ale țărănimii: reforma agrară. În ziua de 20 martie, guvernul țării a aprobat, iar Maiestatea sa regele Mihai I a semnat, decretul de lege de reformă agrară. Pămîntul va fi al țărănilor. Scopul acestei reforme este mărirea suprafețelor arabile mai mici de 5 ha. Vor fi expropriate următoarele proprietăți: pămînturile și proprietățile aparținând cetătenilor germani și români care au colaborat cu Germania hitleristă, pămînturile criminalilor de război și ale celor vinovați de dezastrul țării, pămînturile celor refugiați din România în țările cu care sîntem în stare de război și celor care s-au refugiat în străinătate după 23 August 1944, pămînturile absenteișilor, pămînturile celor care în ultimii 6 ani nu sîntau cultivat terenurile în regie proprie, proprietățile mai mari de 50 ha. Tractoarele, secerătorile și alte uinelte agricole trec în patrimoniul statului pentru a fi date noilor împroprietări. Vor avea întîiate la împroprietărire ostașii de pe front și toți cei ce au luptat împotriva Germaniei hitleriste.

Vesta aceasta a umplut de bucurie inimile bravilor noștri ostași, care sînt aproape toți țărani lipsiți de pămînt. [...]

8 aprilie 1945

Brigada 2 infanterie, cu nr. 72, ne trimite ordinul de zi nr. 5 din 8 aprilie 1945, dat de domnul colonel Niculescu Constantin cu ocazia lăsării comenzi Brigăzii 2 infanterie domnului colonel Runcceanu Aurel, spre a fi adus la cunoștință ofițerilor, subofițerilor și trupei:

Ostași, subofițeri și ofițeri !

Prin înalt decret regal, fiind mutat de la comanda acestei glorioase brigăzi de olteni, mulțumesc tuturor celor cu care alături am însemnat, în istoria vremurilor grele ale neamului românesc, pagini de neuitată virtute în luptele din metropola Ungariei, în munții și șesul Slovaciei de la Dolné Strehova pînă la Piešt'any și Nové Město de unde azi mă despart cu atîta durere de voi. V-am văzut, scumpii mei camarazi, clipă de clipă și am trăit alături de voi atît neajunsurile unei ierni de luptă în munți, cit și frumoasele clipe ale victoriilor infanteriei regimentelor noastre de dorobanți. Am preamarit, cu sufletul plin de durere, dar mîndru, de român și comandant al vostru, pe vitejii noștri camarazi ce au căzut în lupte. Închin, alături de voi, recunoștința neamului și a mea pentru cei ce au căzut la datoria cea mai supremă.

Vouă, celor ce vă las aici și de care astăzi atît de greu mă despart, vă las din sufletul întreg salutul meu și credința ce nu trebuie să vă părăsească o clipă: „Lupta pentru o Românie fericită”.

Îndemnul meu de muncă îl fac astăzi mai mult ca oricînd, cînd pe deplin mulțumit de voi vă las sub comanda domnului colonel Runcceanu Aurel, căruia îi doresc, iubiți camarazi, aceeași mulțumire și aceeași glorie alături de cei cu care luptă.

Comandantul Brigăzii 2 infanterie,
Colonel C. Niculescu

7 mai 1945

La ora 7, regimentul reîncepe mișcarea. Trece prin Austerlitz, satul cu renume istoric legat de numele lui Napoleon (în limba cehă Slavkov), apoi prin Prace, îndreptîndu-ne pe autostradă spre Brno.

Intrăm în frumosul oraș la orele 17,30, îndreptindu-ne spre nord. Oraș industrial renomăt prin fabricile de armament, a avut de suferit mult de pe urma bombardamentelor de aviație. Aici sînt fabricate puștile, puștile mitralieră și mitralierele ce le are în serviciu armata noastră.

Timpul este frumos. Soare de mai, cu căldură mîngîietoare.

În centrul orașului simtem surprinși de cîteva avioane inamice care mitraliază coloana dinaintea noastră. [...]

9 mai 1945

[...]. La ora 5,30, după o pregătire puternică de artilerie, cele 4 batalioane debușează la atac. Inamicul este pus pe fugă, lăsînd terenul minat. Din locuri camuflate, inamicul trage cu aruncătoarele, flakurile și armamentul automat. Atacul nu se oprește. Urmărirea continuă. Căpitanul Munteanu, comandantul Batalionului 1, este rănit. Se înaintează cu multă precauție din cauza cîmpurilor de mine.

Localitatea Česká este ocupată. După depășirea satului, batalioanele sunt oprite de foc puternic. Rezistențele sunt neutralizate, iar Batalionul 1 ocupă satul Kuřim. [...]

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1047, dosar nr. 7, f. 142, 154, 179, 181.

1275

1945 martie 21, București. Interviu acordat de dr. P. Groza unor corespondenți ai presei americane.

The United States Mission
Bucharest, Rumania

March 21, 1945

Subject: Replies of Prime Minister Groza to
American Press Correspondents

The Honorable
The Secretary of States,
Washington

Sir:

I have the honor to attach a statement of replies made by Prime Minister Groza to questions presented to him by a group of American correspondents from Moscow that has just visited Bucharest.

Dr. Groza gave ample scope in his definition of war criminal to include many categories of persons. He referred to General Radescu as being „perhaps, troubled by his own conscience” in seeking asylum with the British Mission. He did not wish this incident or the absence of the Anglo-Americans at the

Cluj ceremonies to affect good relations with the Allies and referred to „the solidarity displayed by the three great Allies in all circumstances”.

The Premier did not believe one street demonstration could rightly oust a government but that „continuous and conscious mass manifestations” could do so as a principle of democratic procedure.

The Government's attitude toward restoration of American and British industrial interests in Rumania has not taken form but will be guided by compliance with the Armistice.

Dr. Groza commented that by Mr. Maniu and Mr. Brătianu sending representatives to Cluj it perhaps indicated a shift „in the negative attitude they displayed” when his Government was organized.

Land reform, according to the Premier, because of hand tool methods employed in agriculture, would not materially affect the country's agricultural production.

Respectfully yours,
Burton Y. Berry
United States Representative
in Rumania

1) What is the definition of a war criminal?

Answer. A war criminal is the one who in any capacity endangered the security of the State or the public interest by signing treaties which enabled the German armies to enter Rumanian territory; by declaring war on the Soviet Union and the United Nations; by continuing this war in carrying on a foreign policy at the side of Hitler's Germany by consenting to the cession of Northern Transylvania;

a war criminal is also the one who did not respect the international war laws; the one who submitted prisoners or war hostages to inhuman treatments, ordered or carried out acts of oppression, of cruelty or suppressed civil population of the occupied territories where war was being waged;

the one who illicitly or abusively appropriated public or private property from territories where war was being waged; for reasons of political hostility or racial grounds ordered or initiated the creation of Ghettos, internment camps, deportations beyond the frontiers of the country;

the one who for political or racial reasons ordered or carried out measures of collective or individual repression of civilians, organized or carried out the moving or conveyance of people with the evident aim of their extermination, ordered or organized excessively hard work for their extermination;

the one who in his capacity of commander, director, supervisor, watchman of jail or camp of political prisoners of deported people, of camps or compulsory labor detachments, systematically submitted those who were under his rule to an inhuman treatment; beset or submitted to drudgery those who were against war or the dictatorial regime; the civil or military judge who manifested his adhesion and an evident desire to support terror, injustice and violence in the way he did his duty or by the decisions taken by him.

War criminal is also the one who proposed or passed visibly unjust laws or measures, drawn from hitlerite, legionary or racial conception; the one who by his participation in any capacity in the waging of war, derived profit of his position in order to accumulate illicit wealth; the one who served Hitler's Germany for pay or other advantages for his favors and thus actively supporting the policy of that State to the detriment of the interests of the Rumanian people; the one who, by abandoning the national territory placed himself at the disposal of Hitler's Germany, attacked the country in writing, verbally or by any other means, subjected the economic life of the country to the interests of Hitler's Germany, prepared in writing or orally and supported the war against the Soviet Union and the United Nations.

2) How many Rumanians are likely to be tried as war criminals?

Answer: The matter is under consideration, the lists will be completed as soon as further documents are collected by the public prosecutors. To this effect an appeal has been addressed to all those who possess such documents.

3) What is the status of General Radescu?

Answer: It is the position which he has created himself. His case was not among the first great problems that preoccupied the government after its acceding to power, all the more so as the government had no preconceived ideas and left a free course to objective inquiry.

4) What is the Government position regarding the asylum granted to General Radescu by the British Mission?

Answer: The attitude of the government is in accordance with the decision not to be affected by slight incidents in its good relations with the great Allies, whose armies are fighting the final battle on all battlefields for the defeat of the nazi beast in its own den. Our army is fighting on the same front and behind its lines we vigilantly watch the efforts made by our people to fulfil from now on promptly, without any reserve and delay, not only the conditions of the Armistice Treaty, but also its own vital interests. This little incident is of no importance especially as it was provoked out on the own initiative of a man who was, perhaps, troubled by his own conscience.

5) Does the Prime Minister think that the absence of British and American representatives at Cluj indicates a misunderstanding between the three major allies?

Answer: We did not think of it. If the question implies a suggestion however, we do not find reasons to accept it as we are guided by the same considerations as those in the previous paragraph. The solidarity displayed by the three great allies in all circumstances and, lately confirmed by so many manifestations discards the question itself.

6) Does the Prime Minister believe that the ousting of a government by means of a street demonstration constitute democratic procedure?

Answer: By no means. A street demonstration alone can not determine a change of government; but, in connection with other factors and assuming the proportions of continuous and conscious mass manifestations, they can facilitate the constitutional factor to record the people's wishes and, in accordance with it, in the real democratic sense, might change the government. It is the most ideal denunciation, as it also stresses the popular character of the constitutional factor — vide the great joyful manifestation of loyalty towards our King on March 14th.

7) Does the Prime Minister believe that such methods represent the principle of government by consent of the governed — which is the basic principle of democratic procedure?

Answer : The answer is containing in item 6.

8) What is the government attitude towards the return of property to British and American industrial concerns in Rumania?

Answer : As we acceded to power only a few days ago and proceeded to the work that is of vital importance for the Rumanian people and State, including the cohabitating peoples — the problem of Transylvania cut into two and now reintegrated, as well as the great efforts we are making at present in view of the solution of the agrarian problems, which is of vital importance for this people — our attitude in this problem has not yet taken the form of a program and of a precise decision. It will not be delayed however. It will evidently be within the limits, clearly outlined by the objective circumstances and by the Armistice conditions. This decision is subordinated to the idea by which we are guided, namely to comply entirely with the conditions of the great allies in the Armistice Convention.

9) Does the Prime Minister hope to be able to bring Dr. Maniu and Mr. Bratianu into his government? If so, how?

Answer : Mr. Maniu who is ill in consequence of an accident accepted our invitation of going to Cluj and sent a delegation whose spokesman Mr. A. Popovici is one of the leaders of his party. Mr. Bratianu was also represented by one of the best members of his party, the academician Lapedatu. Their participation in this festivity implies the supposition that they do not deny the value of this first achievement of the program of the government; on principle, it is perhaps a change in the negative attitude they displayed when our government was constituted. The same attitude towards our government was displayed by Dr. Lupu, in the telegram he sent me on the occasion of the ceremony in Cluj, in which he congratulates the government on this accomplishment and declares that „I entered right into the history of my country” and wished us to accomplish many more such deeds.

10) Does the Prime Minister think that land reform will have the effect of increasing or decreasing agricultural production in the next two years? Why?

Answer : The agrarian reform under the specific conditions in our country where agricultural systems are still primitive, where the main tool is the peasant's arm, we cannot talk of a decrease of agricultural production within the next two years. Even if there were a small decrease it would not be in inverse ratio to the great social achievement, which will help to build up the destiny of this industrious people on solid foundations, and will abandon the former feudal system of exploiting the plowman. The agrarian reform opens now perspectives for the plowman who will be conscious that his work is no longer exploited. This fact as well as the technical progress of the mechanization of agriculture will certainly enable our production also to assume large proportion. We are on the best way to progress.

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Microfilme S.U.A., r. 664, c. 1164–1169; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59), Division of South-East European Affairs, No. 871.00/3–2145.

21 martie 1945

Tema: Răspunsurile primului-ministrului Groza date unor
corespondenți americanii de presă

Domnului secretar de stat

Washington

Domnule,

Am onoarea să anexez o expunere a răspunsurilor date de primul-ministrul Groza la întrebările puse lui de un grup de ziariști americanii de la Moscova, care au vizitat de curînd Bucureștiul.

Dr. Groza a acordat un spațiu larg definiției date de el criminalului de război, care presupune multe categorii de persoane. El s-a referit la generalul Rădescu, spunind că acesta va fi fost „poate mustrat de propria sa conștiință” cerînd azil la Misiunea britanică. El nu dorește ca acest incident sau absența reprezentanților anglo-americani de la ceremoniile de la Cluj să afecteze bunele relații cu Alianții și s-a referit la „solidaritatea manifestată de cei trei mari Aliați în toate împrejurările”.

Premierul nu consideră că o singură manifestație de stradă ar putea chiar să îndepărteze un guvern, dar că „manifestații de masă continue și conștiente” ar putea să facă aceasta, ca un principiu al modalităților democratice de a acționa.

Atitudinea guvernului față de restabilirea intereselor industriale americane și britanice în România nu a fost formulată, dar va fi orientată conform armistițiului.

Dr. Groza a comentat că trimiterea de reprezentanți la Cluj de către domnul Maniu și domnul Brătianu indică poate o schimbare „în atitudinea negativă pe care aceștia au manifestat-o” cînd a fost format guvernul său.

Potrivit premierului, reforma agrară nu ar afecta din punct de vedere material producția agricolă a țării, datorită folosirii în agricultură a metodelor de lucru cu unelte manuale.

Al dv. cu respect,

Burton Y. Berry

Reprezentantul Statelor Unite în România

1) Care este definiția unui criminal de război?

Răspuns: Un criminal de război este cineva care, ocupînd orice funcție, a pus în pericol securitatea statului sau interesul public, semnînd tratate care au permis armatelor germane să intre pe teritoriul românesc; declarînd război Uniunii Sovietice și Națiunilor Unite; continuînd acest război, promovînd o politică externă favorabilă Germaniei hitleriste, consimînd la cedarea Transilvaniei de nord;

Criminal de război este acela care nu a respectat legile internaționale ale războiului; cineva care a supus prizonierii sau ostașecii de război la un tratament inuman, a ordonat sau a săvîrșit acte de opresiune, de cruzime sau a suprmat populația civilă din teritoriile ocupate, acolo unde se purta războiul;

Cineva care în mod ilicit sau abuziv și-a înșușit bunuri, proprietate publică sau particulară, din teritoriile unde se ducea războiul; din motive de ostilitate politică sau rasiale a ordonat sau inițiat crearea de ghetouri, lagăre de internare, deportări dincolo de frontierele țării;

Cineva care din motive politice sau rasiale a ordonat sau a pus în aplicare acțiuni de represiune colectivă sau individuală a populației civile, a organizat sau efectuat strămutări sau transfer de populație cu scopul evident al exterminării ei; a ordonat sau organizat muncă grea excesivă în vederea exterminării;

Cineva care în funcția sa de comandant, director, supraveghetor, paznic de închisoare sau de lagăr de prizonieri politici sau populație deportată, de lagăre sau detașamente de muncă obligatorie a supus în mod sistematic pe cei care se aflau sub conducerea sa la un tratament inuman; anihilarea sau reducerea la tacere a celor care s-au pronunțat împotriva războiului ori a regimului dictatorial; judecători civili sau militari care și-au dat acordul și au manifestat o dorință evidentă de a sprijini teroarea, nedreptatea și violența prin modul de a-și îndeplini funcția sau prin hotărîri luate de ei.

Criminal de război este, de asemenea, acela care a aprobat legi sau măsuri evident nedrepte, provenite din concepția hitleristă, legionară sau rasială, cineva care prin participarea sa, în orice funcție, la ducerea războiului a obținut profituri de pe urma funcției cu scopul de a acumula o avere ilicită; cineva care a servit Germania hitleristă, fiind plătit sau pentru alte avantaje în favoarea sa, astfel sprijinind activ politica statului în detrimentul intereselor poporului român; cineva care, părăsind teritoriul național, s-a pus la dispoziția Germaniei hitleriste, a atacat țara în scris, verbal sau prin alte mijloace, a subordonat viața economică a țării intereselor Germaniei hitleriste, a pregătit în scris sau verbal și a sprijinit războiul împotriva Uniunii Sovietice și a Națiunilor Unite.

2. Cîți români este posibil să fie judecați ca criminali de război?

Răspuns : Problema este încă în studiu, listele vor fi încheiate îndată ce sunt adunate noi documente de către acuzatorii publici. În acest sens a fost adresat un apel tuturor celor care posedă astfel de documente.

3. Care este statutul generalului Rădescu?

Răspuns : Este în situația pe care și-a creat-o singur. Cazul lui nu s-a aflat printre problemele capitale care au preocupat guvernul după ce a venit la putere, cu atît mai mult cu cît guvernul nu a avut idei preconcepute și a lăsat curs liber unei anchete obiective.

4. Care este poziția guvernului față de azilul acordat generalului Rădescu de Misiunea britanică?

Răspuns : Atitudinea guvernului este în concordanță cu hotărîrea de a nu fi afectat de mici incidente în bunele sale relații cu marii aliați care dau ultimele bătălii pe cîmpurile de luptă pentru înfrîngerea bestiei naziste în propriul ei bîrlog. Armata noastră luptă pe același front și în spatele acestuia noi veghem vigilent asupra eforturilor depuse de poporul nostru de a îndeplini, de acum înainte, prompt, fără nici o rezervă și amînare, nu numai condițiile tratatului de armistițiu, ci și propriile sale interese vitale. Acest mic incident nu are nici o importanță, mai ales că a fost provocat din propria inițiativă a unui om care, posibil, a fost mustrat de propria conștiință.

5. Crede primul-ministrul că absența reprezentanților american și britanic de la Cluj demonstrează o neînțelegere între cei trei mari aliați?

Răspuns : Nu ne-am gîndit la asta. Dacă întrebarea presupune însă o sugestie, nu avem motive să o acceptăm, întrucît ne ghidăm după aceleași considerente ca cele din paragraful anterior. Solidaritatea manifestată de cei trei mari aliați în toate împrejurările, și confirmată ulterior de atîtea manifestări, exclude însăși întrebarea.

6. Crede primul-ministrului că înlăturarea guvernului printr-o demonstrație de stradă constituie un procedeu democratic?

Răspuns : În nici un caz. O singură demonstrație de stradă nu poate determina schimbarea unui guvern; dar, în legătură cu alți factori și admîșind proporțiile unor manifestații de masă continue și conștiente, acestea pot încuraja factorul constituțional să ia act de dorința poporului și, în conformitate cu aceasta, într-un sens cu adevărat democratic, ar putea schimba guvernul. Este cea mai desăvîrșită denunțare, întrucît subliniază caracterul popular al factorului constituțional — vezi marea manifestație de bucurie și loialitate față de regele nostru de la 14 martie.

7. Crede primul-ministrului că asemenea metode reprezintă principiul de guvernare cu consumămintul guvernațiilor — care este principiul fundamental al procedeelor democratice?

Răspuns : Răspunsul este cuprins la punctul 6.

8. Care este atitudinea guvernului față de înapoierea proprietăților concernelor americane și britanice din România?

Răspuns : Întrucît noi am venit la putere acum numai cîteva zile și ne-am apucat de treburi de o importanță vitală pentru statul și poporul român, inclusiv pentru populațiile conlocuitoare — problema Transilvaniei împărtită în două și acum reintegrată, precum și mariile eforturi pe care le depunem în prezent în vederea soluționării problemelor agrare, care sunt de importanță vitală pentru acest popor — atitudinea noastră față de această problemă nu a căpătat aspectul unui program și al unei hotărîri definitive. Nu va fi însă amînată. Ea se va hotărî evident în limitele în mod clar schițate de împrejurările obiective și de condițiile de armistițiu. Această hotărîre va fi subordonată ideii după care ne orientăm, și anume să satisfacem întru totul condițiile marilor aliați din Convenția de armistițiu.

9. Primul-ministrul speră oare să-i poată aduce pe dr. Maniu și domnul Brătianu în guvernul său? și dacă da, în ce fel?

Răspuns : Domnul Maniu, care este bolnav ca urmare a unui accident, a acceptat invitația noastră de a merge la Cluj și a trimis o delegație al cărui purtător de cuvînt, domnul A. Popovici, este unul din liderii partidului său. Domnul Brătianu a fost, de asemenea, reprezentat de unul dintre cei mai buni membri ai partidului său, academicianul Lapedatu. Participarea lor la această festivitate permite presupunerea că ei nu neagă valoarea acestei prime realizări a programului guvernului; în principiu, aceasta este poate o schimbare în atitudinea negativă pe care au manifestat-o cînd a fost format guvernul nostru. Aceeași atitudine față de guvernul nostru a fost manifestată de dr. Lupu, în telegrama pe care mi-a trimis-o cu ocazia ceremoniei de la Cluj, în care felicită guvernul pentru această împlinire și declară că „eu am intrat în istoria țării mele” și ne dorește să înfăptuim multe alte asemenea fapte.

10. Crede primul-ministrului că reforma agrară va avea efectul de a spori sau de a reduce producția agricolă în următori 2 ani? De ce?

Răspuns : Reforma agrară, în condițiile specifice țării noastre, unde metodele de practicare a agriculturii sunt încă primitive, unde principala unealtă este brațul țăranului, nu putem vorbi de scăderea producției agricole în următorii doi ani. Chiar dacă s-ar înregistra o ușoară scădere, ea nu ar fi invers proporțională cu marile realizări pe plan social care vor ajuta la făurirea destinului acestui popor harnic pe baze solide și vor abandona fostul sistem feudal de expoatare a plugarului. Reforma agrară deschide acum perspective plugarului care va fi conștient că munca lui nu mai este exploatață. Acest lucru, ca și progresul tehnic al mecanizării agriculturii, va permite cu siguranță ca producția noastră să dobândească mari proporții. Sîntem pe calea cea mai bună spre progres.

1276

1945 martie 22. Apel al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din România cu ocazia deschiderii săptămînii mondiale a tineretului antifascist.

Tineri și tinere !

Tovarăși !

În prima săptămînă a primăverii, între 21—28 martie, în săptămîna tineretului mondial, numită și săptămîna ofensivei de primăvară, tinerii din toate țările își mobilizează forțele în lupta comună împotriva celui mai mare dușman al tineretului și al omenirii — fascismul german — și în lupta pentru marile idealuri ale tineretului, — democrația și progresul.

Tineri și tinere !

Soarele de primăvară al anului 1945 luminează o țară eliberată de tirania hitleristă cu ajutorul eroicei Armate Roșii. Avem un guvern nou, cu adevărat democratic, adus la cîrma țării prin voința poporului întreg. Dar, tovarăși tineri, în multe locuri soarele acesta ne arată și aspecte jalnice, ne arată distrugeri provocate de nemți și de fasciști, luminează dureri și nevoi mari. Se așteaptă de la noi o muncă grea, abnegație, elan tineresc, pentru a putea fi clădită o viață nouă, într-o Românie nouă.

Tineri muncitori !

Dublați, triplați, înzeciți rodul muncii voastre. Chemați la întreceri pe tinerii din alte fabrici. Formați echipe care să plece la țară pentru a ajuta pe țărani în campania de însămînțări.

Tineri țărani !

Prin reforma agrară vi se dă putința să vă faceți și voi o gospodărie, iar frații voștri care luptă pe front capătă pămînt. Pămîntul acesta, care de atîta amar de ani a fost îngrășat cu sîngele și sudoarea voastră, trebuie să dea acum rod bogat pentru front și pentru întregul popor. Să nu rămînă nici un petic de pămînt nelucrat și nesemănat.

326

Studenți și elevi !

Țara este bîntuită de molime, ca urmare a mizeriei rămase în urma fasciștilor nemți și români. Fasciștii și reaționarii au ținut poporul în întuneric. Arătați-vă vrednici de încrederea pe care v-o acordă poporul român ținîndu-vă de carte. Formați echipe pentru combaterea tifosului exantematic și a celor-lalte boli sociale. Organizați școli pentru analfabeți. Porniți la sate pentru a da ajutor țăranilor.

Tineri și tinere !

În săptămîna internațională a tineretului să ne strîngem rîndurile pentru a munci cu rîvnă la întărirea frontului antihitlerist. Să ne amintim de răniții din spitale, de orfani, de văduve, de părinții bătrîni ai celor căzuți la datorie. Să le aducem mîngîierea și ajutorul nostru real. Să ne amintim de ostașii români și sovietici care luptă pe front pentru zdrobirea fiarei hitleriste. Să le scriem scrisori, să le trimetem daruri, să le arătăm că suntem alături de ei.

Tineri și tinere !

Să dăm loviturî nimicitoare fasciștilor și reaționarilor care se mai ascund la noi în țară. Să-i demascăm oriunde-i găsim. Să predăm în mîinile autorităților pe toți criminalii și sabotorii.

Tineri și tinere !

Să ducem lupta hotărîtă împotriva tuturor celor care caută să învărajă bească națiunile conlocuitoare, să luptăm fără cruce împotriva oricăror forme de șovinism. Să întărim prietenia cu tinerii progresiști de altă naționalitate. Să întărim prietenia cu tinerii din alte țări, care ne-au dat exemple glorioase de luptă contra dușmanilor fasciști și de muncă pentru reclădirea țării lor. Să răspindim și să discutăm aceste exemple eroice și în primul rînd pe acelea ale tinerilor sovietici, iugoslavi, francezi, bulgari și ale altor tineri luptători antifasciști. Să căutăm să ne folosim și noi de exemplul lor.

U.T.C.-iști !

Tovarăși și tovarășe !

Săptămîna tineretului mondial să fie pentru noi un imbold în muncă și în luptă. Să ne arătăm vrednici de numele de comunist care îl purtăm. Să fim în fruntea tuturor acțiunilor. Să luptăm pentru unirea tuturor forțelor tineretului, pentru clădirea unei țări libere și bogate în care să fie asigurate drepturile și libertățile tineretului.

Trăiască Săptămîna tineretului mondial !

Trăiască solidaritatea și prietenia tinerilor de pretutindeni în lupta contra fascismului, pentru democrație și progres !

Trăiască lupta comună a tinerilor din România pentru reclădirea unei țări libere și fericite !

Moarte fasciștilor !

Comitetul Central
al Uniunii Tineretului Comunist din România

1945 martie 22. **Articol din ziarul „România liberă“ intitulat Săptămîna mondială a tineretului antifascist.**

A început săptămîna tineretului din lumea întreagă, a acelei covîrșitoare majorități a tineretului care se găsește în tabăra luptătoare pentru progres, libertate și democrație.

Sărbătoarea acestui tineret o fac astăzi nu cîntecel de pace ci marșul de război împotriva celui mai crîncen dușman al tineretului și tinereții — hitlerismul — sărbătoarea de astăzi o fac nu excursiile pe munci, ci marșul teribil al tinerilor soldați care au străbătut învingători de la Stalingrad la Oder și mai departe spre Berlin, de la Cotentin la Rin peste linia Siegfried, linia semetiei prusace.

În România, Săptămîna mondială a tineretului antifascist găsește tineretul nostru la răscrcea istorică în care ne aflăm cu toții.

România este pusă în fața unor probleme fundamentale pentru viitorul ei. Pe de o parte sint puse problemele politice, acelea ale libertății și independenței noastre ca popor, pe de altă parte asigurarea unei vieți omenești, demne, în care fiecare, de la plugar și muncitor pînă la student, să aibă asigurate posibilitățile de muncă și cultură, de dezvoltare și perfecționare.

În toate acestea tineretul nostru ia o parte activă. Nu numai acela care se găsește în linia întii a frontului antihitlerist și-și varsă sângele generos pentru patrie, pentru nimicirea hitlerismului.

Dar și acela care în fabrici muncește pentru ridicarea producției, acela care pe ogoare păzește să nu rămînă pămînt neînsămînat și neproductiv, și acela care pe băncile școlilor păstrează vie tradiția de cultură liberă și progresistă a înaintașilor noștri și a marilor genii ale omenirii.

Tineretul este rezerva de energie și de dinamism a unui neam. De felul în care tineretul păstrează tradițiile progresiste și se încadrează în lupta activă pentru realizarea lor pe terenul social, politic și cultural depinde într-o mare măsură viitorul țării și al neamului.

Experiența pe care douăzeci de ani de diversiune huliganică și apoi aceea blestemată și singeroasă a dictaturii hitleriste din România au impus-o tineretului nostru, cît și evenimentele care s-au desfășurat de la 23 August, ne dă dreptul să privim cu încredere orientarea și lupta tineretului nostru.

Fără îndoială grijă statului trebuie să se îndrepte tot mai mult spre acest tineret, ca spre aurul cel mai neprețuit pe care-l avem.

Participarea tineretului din România la Săptămîna mondială a tineretului antifascist, împărtășirea lui cu avîntul de luptă și de creație a tineretului antifascist de pretutindeni, va aduce întregului popor o nouă forță în făurirea unui viitor liber într-o țară liberă și democratică.

■ „România liberă“, an III, nr. 198 din 22 martie 1945, p. 1.

1945 martie 22. Memoriu al președintelui Partidului Național-Liberal către dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, în legătură cu refuzul de a participa la constituirea guvernului.

Partidul Național-Liberal
Secretariatul general
București
Str. C.A. Rosetti nr. 37
Telef.: 227/77, 233/26

București, 22 martie 1945

Domnule,

După cum ați aflat din desfășurarea evenimentelor, Partidul Național-Liberal nu a mai luat parte la constituirea guvernului actual. El a înțeles să colaboreze cu guvernările precedente, pe baza unui program discutat și hotărât în prealabil de toți factorii care alcătuiau ministerul.

Îndată însă ce unele formațiuni politice au început să-și aplice programul pe teren, fără a mai ține seama de părerile Consiliului de Miniștri, și din momentul în care rolul său se reducea la observarea unor măsuri hotărîte de alții, după concepții și metode deosebite de ale sale, partidul nostru nu mai poate să figureze numai prin reprezentanții săi într-un guvern a cărui acțiune nu o poate prin nimic influența.

De altfel această situație a fost definită foarte limpede de comunicatul publicat de Consiliul F.N.D. a doua zi după constituirea guvernului presidat de dl Petru Groza, cu următorul conținut:

„În cursul tratativelor pentru formarea guvernului, dl prim-ministrul dr. Petru Groza a propus Partidelor Național-Țărănesc și Național-Liberal să-și desemneze reprezentanții în guvern, oferind fiecăruia din ele cîte două, trei locuri ministeriale.

Conducătorii acestor partide, dl Maniu, Mihalache, Lupu și Brătianu au respins aceste oferte.

Totuși în guvernul de completare a forțelor democratice, format de dl dr. Petru Groza, din partea partidelor Național-Țărănesc și Național-Liberal au intrat reprezentanții grupărilor disidente ale acestor partide“.

Consiliul F.N.D.

Publicat în ziarul „Scîntea“ n. 161 din 8 martie 1945

Partidul Național-Liberal rămîne deci în afară de noul guvern, ca o rezervă ce a constituit-o întotdeauna în serviciul coroanei și al țării.

Această atitudine nu înseamnă însă o acțiune de opoziție sterilă. Sînt puncte din programul actualului guvern care nu pot întîlni decît deplina sa aprobare, deoarece ele se găsesc pe linia însăși a acțiunii sale politice.

Astfel, o strîngere a legăturilor de sinceră prietenie cu Uniunea Sovietică în interesul luptei comune de eliberare a ținuturilor românești cotropite și al înfrîngerii hitlerismului a fost și rămîne o preocupare permanentă a partidului nostru. Tot ce va putea consolida sentimentele de încredere reciprocă între țara noastră și marea noastră vecină din răsărit, în spiritul declarățiilor lui Molotov, ministrul afacerilor străine al U.R.S.S., ce ne-au fost de curind amintite, va avea întregul nostru sprijin. Pe acest drum, noi socotim că România va putea să afle răsplata jertelor ei și locul ce i se cuvine în mijlocul Națiunilor Unite. După cum ați văzut, din comunicatul publicat în presă, Partidul Național-Liberal s-a asociat la sentimentul de unanimă bucurie ce l-a determinat în țară reîntoarcerea administrației românești în Ardealul de nord, înlăturîndu-se astfel nedreptatea săvîrșită și aşa-zisul arbitraj de la Viena.

Partidul nostru e gata de asemenea să examineze cu bunăvoie și să sprijine acțiunile viitoare ale guvernului care vor fi conforme cu principiile ce-l călăuzesc.

El înțelege însă să rămînă credincios, ca și pînă acum, principiilor fundamentale și tradiției sale de întemeitor al regimului constituțional și democratic din România.

Programul său vă este cunoscut; el a fost dezvoltat în ultima vreme mai ales în unele chestiuni, în special în ce privește reforma agrară.

Partidul Național-Liberal rămîne la punctul de vedere ce l-a făcut cunoscut, cît timp a avut posibilitatea să dezvolte și să răspîndească părerile sale: pentru o reformă agrară, care să urmărească împroprietărirea elementelor cele mai harnice și capabile de agricultori, păstrînd drepturile ostașilor de pe front, dar făcută în condiții ce n-ar primejdui munca pămîntului, ordinea și producțunea. El socotește că reforma ce trebuie îndeplinită are de urmărit întărirea ideii de proprietate, prin funcțiunea ei socială. În cadrul acestor preocupări, el își va spune cuvîntul cu privire la măsurile ce se vor luce.

O altă problemă fundamentală, piatra de încercare a oricărui regim democratic, o constituie libertatea de expresiune a părerilor prin grai sau scris, în măsura firească în care ea nu se află în contrazicere cu interesele mari și permanente ale țării. Partidul nostru este hotărît să lupte și mai departe, prin toate mijloacele legale, pentru apărarea acestei libertăți fără de care nu se pot concepe alegerile libere ce urmează să se efectueze în viitor, după dorința însăși a conducerilor marilor noștri aliați.

În vederea acestor împrejurări, sarcina dvs. este de a strînge rîndurile prietenilor din organizația ce o conduce și de a le arăta că partidul nostru își continuă acțiunea de reorganizare. Decepțiunile ce s-ar produce eventual nu trebuie să vă impresioneze. Prietenii siguri se cunosc la nevoie, iar acei care pleacă în condițiile actuale se califică singuri.

Partidul Național-Liberal are rădăcini prea adinci în opinia publică sănătoasă a țării ca să nu aibă în față să chezășia unui viitor nu mai puțin strălucit decît trecutul său.

Președintele
Partidului Național-Liberal

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Studii și documente, dosar nr. 2/1944–1945, f. 2–4.

1945 martie 23. Textul decretului-lege pentru înfăptuirea reformei agrare.

Ministerul Agriculturii și Domeniilor
Legea nr. 187

Mihai I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, rege al României
La toți de față și viitori, sănătate:Asupra raportului ministrului nostru secretar de stat la Departamentul
Agriculturii și Domeniilor cu nr. 48 040 din 22 martie 1945, văzind Jurnalul
Consiliului de Miniștri nr. 448/945,

Am decretat și decretăm:

DECRET-LEGE
pentru înfăptuirea reformei agrare

CAP. I

Scopul legii (Dispozițiuni generale)

Art. 1. Reforma agrară este pentru țara noastră o necesitate națională,
economică și socială.Agricultura României se va sprijini pe gospodării puternice, sănătoase
și productive, pe gospodării care sunt proprietatea particulară a celor care
le stăpînesc.

Art. 2. Scopul reformei agrare este:

a) mărirea suprafețelor arabile ale gospodăriilor țărănești existente care
au mai puțin de 5 ha;b) crearea de noi gospodării țărănești individuale pentru muncitorii
agricoli fără pămînt;c) înființarea, prin apropierea orașelor și a localităților industriale, a unor
grădini de zarzavaturi pentru aprovizionarea muncitorilor, funcționarilor și
meseriașilor;d) rezervarea unor terenuri pentru școli agricole și ferme experimentale
model, în vederea ridicării nivelului culturilor agricole, a producției de se-
mințe selecționate, a creșterii vitelor și creării și dezvoltării industriei agricole,
terenuri care vor fi sub administrarea statului.

CAP II

Exproprierea

Art. 3. În scopul înfăptuirii reformei agrare, trec asupra statului pentru
a fi împărțite plugarilor îndreptățiți la împroprietărire și pentru a constitui
rezervele prevăzute la art. 2, punctul c și d, următoarele bunuri agricole cu
inventarul viu și mort afectat lor:a) pămînturile și proprietățile agrare de orice fel aparținând cetățenilor
germani și cetățenilor români, persoane fizice sau juridice, de naționalitate
(origine etnică) germană, care au colaborat cu Germania hitleristă;

- b) pământurile și alte proprietăți agricole ale criminalilor de război și ale celor vinovați de dezastrul țării;
- c) pământurile celor care s-au refugiat în țările cu care România este în stare de război ori s-au refugiat în străinătate după data de 23 August 1944;
- d) terenurile și toate bunurile agricole ale absenteiștilor;
- e) terenurile celor care în ultimii șapte ani consecutivi nu și-au cultivat pământurile în regie proprie, cu excepția loturilor pînă la 10 ha;
- f) bunurile agricole de orice fel ale cetătenilor români care s-au înscris voluntar pentru a lupta împotriva Națiunilor Unite;
- g) bunurile de mînă moartă;
- h) prisosul terenurilor agricole constituind proprietăți ale persoanelor fizice care depășesc suprafața de 50 ha, și anume pămîntul arabil, livezile, finețele, păsunile, bălțile și iazurile artificiale, fie că servesc sau nu pentru pescuit, mlaștinile și terenurile inundabile.

Art. 4. Construcțiunile, conacele, armanele, drumurile, livezile și orice lucrări de îmbunătățiri funciare, cu toate instalațiunile lor, vor fi cuprinse în cota de 50 ha prevăzută la art. 3, punctul h, proprietarul avînd dreptul de a alege cota rezervată pentru dînsul de unde voiește, dar într-un singur loc.

Art. 5. Se consideră ca o singură proprietate agricolă în ce privește aplicarea art. 3, punctul h:

- a) terenurile agricole aparținînd aceluiași proprietar, aflate în diferite părți ale țării;
- b) proprietățile agricole ale soțului și soției.

În cazul cînd soția are proprietate separată de a soțului, moștenită sau primită ca zestre înainte sau după căsătorie și dovedită cu acte, vor rămîne asupra soției 10 ha, cu latitudinea din partea soților de a-și rezerva cotele legale din una sau ambele proprietăți, după buna lor învoială;

- c) proprietățile agricole ale părinților și copiilor minori;
- d) bunurile agricole aflate în coproprietate.

Art. 6. Tractoarele, batozele, locomobilele, secerătoarele și combinele de pe bunurile agricole, prevăzute la art. 3, trec asupra statului, care va crea centre județene de închiriat mașini agricole la dispoziția agricultorilor. Celelalte unele agricole și animale de tracțiune trec asupra statului, proporțional cu suprafața de teren agricol expropriat, și vor fi date țăranilor împrietăriți.

Art. 7. Toate bunurile agricole arătate în art. 3 și 6 trec imediat, fără nici o despăgubire, pe deplin, în proprietatea statului, pentru scopurile arătate la art. 2.

CAP III

Excepții de la expropriere

Art. 8. Sînt exceptate de la expropriere și lăsate în proprietatea actua-lilor titulari: orezăriile existente, bunurile agricole aparținînd mănăstirilor, mitropoliilor, episcopiiilor, bisericilor, parohiilor și așezămintelor bisericesti, bunurile domeniilor coroanei, ale eforiilor și așezămintelor spitalicești, precum și cele ale Academiei Române, Casei Scolilor și celorlalte așezăminte de cultură, ale componșoratelor, urbariatelor, obștiilor și cooperativelor sătești,

de asemenea și finețele și păsunile aparținând comunelor și, în general, toate bunurile făcind parte din patrimoniul statului.

CAP IV

Procedura exproprierii și împroprietăririi

Art. 9. Primarii comunelor rurale sunt obligați ca, în termen de 10 zile de la publicarea prezentei legi în „Monitorul oficial”, să intrunească în adunare generală pe toți țărani plugari din comuna respectivă, fără pămînt sau care au pînă la 5 ha teren proprietate, pentru alegerea comitetului local de împroprietărire, compus din 7—15 membri.

Rezultatul alegerii va fi înscris într-un proces-verbal, semnat de toți cei prezenți.

Art. 10. În scopul colaborării cu organele de stat, pentru înfăptuirea reformei agrare se creează comisii de plasă pentru a coordona lucrările reformei agrare și a hotărî asupra diferendelor între sate și comune, precum și între proprietari și cei îndreptăți la împroprietărire, diferende născute din aplicarea reformei agrare.

Comisiile de plasă se compun din membrii delegați de comitetele locale, fiecare comitet trimițînd cîte doi delegați. Comitetele de plasă pot admite îndreptăți la împroprietărire și din altă plasă.

Președintele comisiei de plasă pentru reforma agrară va fi delegat de Ministerul Agriculturii și Domeniilor. El poate fi un magistrat sau jurist.

Art. 11. Comitetele locale pe comune fac tabelele bunurilor agricole care urmează a fi trecute asupra statului, tabelele celor îndreptăți la împroprietărire și la repartizarea de inventar agricol trecut asupra statului, precum și tabelele comunelor lipsite de păsune.

Art. 12. La împroprietărire vor avea întîietate ostașii care sunt concenrați sau mobilizați și toți cei care au luptat împotriva Germaniei hitleriste.

Art. 13. Prefectura de județ, în urma încheierii lucrărilor de împroprietărire, va elibera titluri de proprietate celor îndreptăți, precum și comunelor pentru islazuri, asupra loturilor ce li s-au atribuit.

Art. 14. Mărimea loturilor gospodăriilor nou create, ca și mărimea loturilor gospodăriilor mici se vor determina în raport cu rezerva de pămînt existentă în raza plasei.

De asemenea și în ce privește finețele și islazurile.

Art. 15. Mărimea loturilor de împroprietărire nu va trece de 5 ha, în afară cazurilor de strămutare în vederea împroprietăririi în alte regiuni, cind loturile vor putea fi mai mari. Măsurarea lor va fi certificată de către organele Ministerului Agriculturii și Domeniilor.

Art. 16. Prețul pămîntului pentru împroprietărire va fi egal cu al unei recolte mijlocii anuale la hecitar socotit astfel:

în grîu — 1 000 kg;

în porumb — 1 200 kg

Noii împroprietăți plătesc în bani sau în natură 10 la sută din prețul de cumpărare; restul prețului de cumpărare va fi plătit în rate după cum urmează:

pentru cei cu pămînt puțin — în zece ani;

pentru cei fără pămînt — în 20 ani.

În caz de plată în bani, prețul va fi acela al grâului pe piața liberă la 1 martie 1945.

Art. 17. Cei fără pămînt pot căpăta de la prefectură, după rezoluția comisiei de plasă pentru reforma agrară, o amînare a plății primei rate pe un termen pînă la 3 ani.

Art. 18. În cazurile în care împărțirea moșuilor s-a făcut pînă la data publicării prezentei legi, comitetul local de împroprietărire va întocmi tablouri noi, în conformitate cu legea de față.

Tabloul celor îndreptățiți va fi înaintat la prefectura județului respectiv, pentru ca o dată cu eliberarea titlului de proprietate să se facă înscrierea proprietății în carte funciară sau în registrele constatatoare ale proprietății.

Toate actele de înscriere sunt scutite de orice impozite, taxe sau timbre.

CAP. V

Dispozițiuni finale

Art. 19. Situația juridică a proprietăților, pentru aplicarea prezentei legi, este aceea constatătă la data de 23 August 1944, cu excepția succesiunilor deschise legal ulterior.

Semănăturile efectuate din toamna anului 1944 urmează să fie recoltate de cei care au semănat.

Art. 20. Gospodăriile create în baza prezentului decret-lege nu pot fi împărțite, vîndute, date în arendă sau ipotecate, nici în totalitatea lor și nici în parte. În cazuri excepționale, gospodăriile nou create pot fi vîndute, arendate, împărțite sau ipotecate numai cu avizul Ministerului Agriculturii și Domeniilor.

Art. 21. Împroprietăritul primește pămîntul liber de orice datorii și obligații.

Datorile ipotecare și tot ceea ce grevează proprietatea expropriată vor fi regulate prin decret-lege special.

Art. 22. Fermelor constatate de către Ministerul Agriculturii ca ferme model li se va crea prin regulamentul legii un regim deosebit, de la caz la caz.

Art. 23. Regimul pădurilor și viilor va face obiectul unei legi speciale.

Art. 24. Un regulament va stabili toate chestiunile de amânunt pentru aplicarea prezentei legi.

Art. 25. Pentru aplicarea prezentului decret-lege, este însărcinat ministrul agriculturii și domeniilor.

Art. 26. Prezentul decret-lege intră în vigoare în ziua publicării lui.

Dat în București, 23 martie 1945

Mihai R.

Ministrul agriculturii și domeniilor,

Romulus Zăroni

■ „Monitorul oficial”, an CXIII, nr. 68 bis din 23 martie 1945, p. 2205–2208.

1945 martie 23. Textul declarației făcute presei de către Gh. Tătărușcu, vice-președinte al Consiliului de miniștri și ministru al afacerilor externe, cu prilejul decretării legii reformei agrare.

Legea agrară a fost decretată.

După reintroducerea administrației românești în Transilvania de nord guvernul de concentrare democrată aşază o nouă piatră de încercare la temelia României de mîne.

Actul acesta desăvîrșește seria marilor reforme care au eliberat economicște țărăniminea noastră și au făcut-o stăpină pe pămîntul pe care îl muncește. El se realizează cu jertfa unei clase care, sănătății convins, va suporta cu patriotism — azi ca și în 1918 — reducerea patrimoniului ei pentru a putea mări și consolida patrimoniul țărănimii românești.

În decursul elaborării acestei mari reforme firește n-au lipsit în sinul guvernului nici discuțiile nici divergențele. Dar aceste discuții și aceste divergențe, care au impus membrilor Partidului Național-Liberale anumite rezerve, față de unele principii ale legii, au evidențiat nu slăbiciunea, ci trăinicia guvernului nostru.

Divergențele provocate de concepții, de programe și de ideologii deosebite, liber exprimate într-un guvern democratic, au fost dominate de grija continuă de a nu tulbura unitatea și solidaritatea echipei noastre guvernamentale. Acei care au crezut că discuțiile noastre vor provoca slăbirea noastră vor recunoaște, azi, că s-au înșelați.

Legea agrară va fi aplicată cu consensul tuturor membrilor guvernului solidari în acțiunea destinată să o înfăptuiască. Pe de altă parte ea se va realiza în cadrul celei mai desăvîrșite legalități, cu revizuirea și corectarea tuturor erorilor ce s-au putut săvîrși în perioada de incertitudine din trecut. Plugărimea noastră se va conforma tuturor dispozițiilor legale — conștientă că respectul legii constituie principiul de bază al oricărei democrații.

Cu această lege începe un nou capitol în activitatea guvernului nostru. Restaurarea ordinii și a disciplinii în toate domeniile, împiedicarea tuturor campaniilor de destrămare și de sabotare, consolidarea proprietății individuale, redresarea generală a vietii economice, reorganizarea muncii naționale, sporirea la maximum a producției, intensificarea efortului pentru continuarea războiului și pentru executarea Convențiunii armistițiului — iată principalele obiective ale acțiunii noastre de guvernare, ce se va putea desfășura numai grație reformei agrare, care a adus țării ordinea, siguranța și pacificarea.

Perioada marii neliniști a trecut. Începe perioada marii opere de reconstrucție.

Strîns unit în jurul șefului său, domnul Petru Groza, guvernul va putea astfel să-și îndeplinească angajamentele luate față de țară, față de coroană și față de aliați.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 213.

1945 martie 24. Sinteză asupra operațiilor desfășurate de Armata 1 în zona râului Hron între 10 februarie și 20 martie 1945.

Armata 1
Stat major
Secția a III-a

Nr. 48 322 din 24 martie 1945
Armata 1
către
domnul general șef al Marelui Stat Major

Am onoarea a înainta alăturat sinteza operațiunilor ofensive pentru atingerea râului Hron executate între 10 februarie și 20 martie 1945 de către trupele Armatei 1, pentru orientarea generală asupra efortului de necontestat pe care armata română îl depune în slujba țării.

Comandantul Armatei 1
General de corp de armată V. Atanasiu

Şeful de stat major,
General Damian Rașcu

Armata 1,
Stat major
Secția a III-a

Sinteză
Ofensiva pentru atingerea râului Hron
(10 februarie — 20 martie 1945)

1. Atacul general al Armatei 1 s-a reluat la data de 10 februarie, de pe frontul Horní Tisovnic — cotele 702—662 Certeaj (16 km) în ideea de a ocupa zona Oremov Laz, întorcînd rezistențele inamice din zona Senohrad, după care să se înainteze pe direcția Oremov Laz — Sása, pentru a intercepta comunicația Krupina — Dobrá Niva.

Condițiunile în care s-au desfășurat operațiunile
Sistemul defensiv inamic care trebuia atacat avea următoarele caracteristici:

foarte adînc, fiind organizat în parte cu lucrări betonate, distrugeri masive, cîmpuri de mine și excelente observatoare, pe o adîncime de circa 14—16 km;

acoperit aproximativ 80% cu păduri și localități ce avantajau apărarea; străbătut de o singură comunicație care era în măsură să permită dezvoltarea în adîncime a operațiunii;

prezentînd însă două excelente comunicații de rocadă pentru inamic.

Condițiunile atmosferice în care unitățile armatei au operat au fost din cele mai dezavantajoase:

pe zăpadă mare de 1 metru și pe timp de viscol;
pe o ceată densă, în majoritatea zilelor;
în ultima vreme pe un teren desfundat de topirea zăpezilor și ploi.

Condițiunile materiale în care s-au desfășurat operațiunile au fost, de asemenea, cu totul dezavantajoase:

insuficiența permanentă a muniției și echipamentului;

trupele obosite, rezultat al operațiunilor continue de zi și noapte;

starea precară a mijloacelor de transport hipo și auto, din cauza eforturilor continue la care au fost supuse;

insuficiența carburanților.

Cu toate aceste enorme greutăți, armata a reușit în intervalul 10—21 februarie să rupă sistemul ofensiv inamic pe o adâncime de 8 km, executând prima parte a misiunii.

Atacul a fost întrerupt la data de 21 februarie pentru a fi reluat la 25 februarie într-un cadru mai amplu.

În ansamblul manevrei Grupului 53 armate, rolul Armatei 1 a fost de a ataca de pe frontul cota 1 044 — Litava pe direcția Oremov Laz — Sása — Banská Štiavnika atrăgind astfel cît mai multe forțe inamice, pentru a ușura acțiunea grosului Armatei 53 asupra flancului inamic de sud și a ajunge pe rîul Hron.

Condițiunile în care armata a operat în această lungă perioadă de atac (25 februarie — 19 martie), pînă la atingerea rîului Hron, au fost aceleasi ca în prima perioadă (10—21 februarie).

Sistemul defensiv inamic a fost străpuns complet în intervalul 25 februarie — 6 martie, cucerindu-se întreaga zonă de teren adâncă de 12—16 km cuprinsă între linia Oremov Laz — Litava și linia Sása—Babiná (inclusiv).

Manevra armatei în tot acest timp a fost: efort cu dreapta.

La data de 4 martie s-a schimbat direcția de atac a armatei spre nord-vest, pe direcția Dobrá Niva — Gunda.

În această situație, pentru că atacul frontal în culoarul dintre pădurile de la est și vest Dobrá Niva antrena pierderi enorme, armata a schimbat manevra, adoptînd o manevră dublu învăluitoare asupra rezistențelor ce inamicul opunea în adâncimea culoarului dintre păduri.

Deși aripile atacului trebuiau să manevreze printr-un teren accidentat, cu păduri și fără comunicații bune, nu s-a ezitat a se manevra pe acolo pe unde inamicul era mai slab.

În adevăr, zona Dobrá Niva a cedat într-o singură zi numai datorită amenințării aripilor învăluitoare.

Atacul a fost, în ziua de 14 martie, oprit în fața unei noi rezistențe, pe linia Dol. Breznica — Bacurov — Kozelník, mai puternică în special în zona Kozelník. Armata a accentuat manevra sa, scoțînd Divizia 3 munte de la dreapta, trăgînd-o în rezervă și apoi introducînd-o la stînga, pentru a înțoarce cît mai curînd și noua rezistență inamică.

Operațiunea aceasta a fost executată în 36 ore.

Succesul manevrei s-a evidențiat imediat: la 16 martie Hronul era atins cu dreapta armatei (Divizia 2 infanterie), iar la 19 martie stînga Armatei (Divizia 3 munte) curățise ultimele rezistențe de la sud de rîu.

În timp de 32 zile de la atac (marea majoritate între orele 6—21) și multe continuante noaptea, s-a realizat o înaintare de circa 40 km. În cele mai grele condiții (inamic, teren și situația trupelor proprii), cu un consum minim de muniții și, evident, cu sacrificii de vieți omenești.

Graficele și schița anexate¹ evidențiază următoarele idei de bază pe care experiența Armatei 1 le-a verificat:

1. Contra unui inamic care știe să se bată, este manevrier și tenace, nu se pot obține succese decât manevrind prin zonele unde este mai slab și se scapă de focul lui, sau atacând în forță cu masă de foc, adică cu un consum important de munițiuni.

2. Cîstigul de teren nu este strîns legat de numărul de pierderi, deoarece intervin mulți factori, variabili (surpriza, cantitatea de foc plasată pe inamic etc.).

Astfel, luînd la înțimplare un exemplu, observăm că în ziua de 2 martie s-a înaintat 4 km, avînd 1 244 pierderi, pe cînd în ziua de 5 martie s-a înaintat 6 km, avînd numai 140 pierderi (graficul nr. 1).

3. Pierderile sunt în legătură cu consumul de muniții, în sensul că atunci cînd consumul crește pierderile în general descresc. De aci greutatea enormă în desfășurarea operațiunilor armatei și teama permanentă de a rămîne fără muniție (graficul nr. 2).

A duce un atac timp de 32 zile cu un consum mediu de 0,06 unități de foc pe zi reprezentă o acțiune care trebuie relevată.

În ansamblu, operațiunile Armatei 1 au avut în cadrul bătăliei pentru atingerea rîului Hron un rol de o importanță recunoscută chiar de către Aliați și întregesc imaginea efortului neconitenit pe care armata română îl face în serviciul țării.

Comandantul Armatei 1,
General de corp de armată V. Atanasiu

Şeful de stat major,
General Damian Rașcu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1 340, f. 384–385.

1282

1945 martie 25. Apel al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din România, adresat tuturor tinerilor muncitori, țărani, elevi, studenți, ostași de a sprijini acțiunile guvernului dr. Petru Groza.

Tineri muncitori și muncitoare
Tineri țărani și țărânce
Studenți și elevi
Tineri ostași ai armatei române
Tineri și tinere antifasciste din România

În ziua de 6 Martie 1945 covîrșitoarea majoritate a poporului român, unit în luptă în jurul Frontului Național-Democratic, înjghebat din inițiativa Partidului Comunist, a reușit să doboare ultimul guvern dominat de elementele profasciste în frunte cu călăul poporului român Rădescu și să impună în

¹ Graficele și schița despre care este vorba în acest document nu se publică.

fruntea țării, în înțelegere cu regele ei, un guvern de largă concentrare democratică, un guvern dorit de masele largi populare, un guvern al poporului român în frunte cu dr. Petru Groza.

6 Martie este o zi istorică pentru că ea înseamnă ziua în care s-a pus capăt încercărilor reacțiunii de a impune țării guverne antonesciene cu alt nume, dar cu aceleași scopuri de asuprirea poporului, așa cum a încercat cu cele trei guvernări de la 23 August încă odată.

La lupta pentru realizarea acestei victorii a democrației, dusă de întregul popor român, am luat parte activă și noi tinerii din România, mobilizați la luptă de Uniunea Tineretului Comunist, de Frontul Unic al tineretului muncitoresc și de Mișcarea Tineretului Progresist din România.

Guvernul Petru Groza ne-a adus, cu sprijinul și încrederea Uniunii Sovietice, reintegrarea Ardealului de nord, o înfăptuire de mare importanță istorică.

Noi, generația tânără de azi, ale căror suflete s-au umplut de bucurie și entuziasm la realizarea acestei mari năzuințe patriotice, vom ști s-o prețuim și să fim demni de ea, printr-o atitudine de înfrățire și conlucrare între toate naționalitățile conlocuitoare. Orice urmă de șovinism pe care l-a sădit în sufletele noastre, ani de-a rîndul, dușmanii noștri fasciști, profasciști și reacționari, va dispărea și nu va mai reînvia niciodată, pentru că știm de unde și pentru ce vine.

În momentul cînd se desfășoară, în muncă încordată, luptă necruțătoare, cîntece și veselie, săptămîna de mobilizare antifascistă a tineretului mondial, guvernul Petru Groza înfăptuiește al doilea și cel mai important act de guvernămînt: decretul-lege pentru reforma agrară. Acest act de colosală importanță istorică înseamnă consfințirea prin lege a confiscării pămîntului și împroprietărirea țăranilor fără sau cu pămînt puțin pe care țăranii au făcut-o dinainte, în alianță cu clasa muncitoare și cu sprijinul întregului popor.

Dacă reforma agrară înseamnă satisfacerea celei mai arzătoare dorințe de veacuri a majorității poporului român și în special a țăranimii noastre, ea înseamnă garantarea viitorului tinerei noastre generații, și în special a tinerilor noștri țărași.

Tinerii țărași nu vor mai fi de azi înainte împreună cu părinții lor robi ai moșierilor. În cîntece, chiusuri și veselie ei vor munci cu drag propriul lor pămînt, iar roadele muncii vor fi ale lor. Un întreg trecut de robie și silnicie a fost astfel lichidat. De astăzi înainte va dispărea iobăgia. Țăranii vor face ca satele noastre să răsune de voioșie, hănicie și dragoste pentru pămîntul lor.

Acest act istoric, petrecîndu-se printr-o coincidență fericită în Săptămîna antifascistă a tineretului mondial, va constitui pentru tinerii țărași și pentru toți tinerii progresiști din întreaga țară un imbold și mai mare în mobilizarea tuturor forțelor lor, pentru grăbirea victoriei împotriva fascismului.

Tineri din România,

Aceste victorii au fost cucerite prin luptă. Dar ele trebuie consolidate, dezvoltate. Dușmanii poporului caută și vor căuta să facă totul pentru a le zădărni.

Poporul român însă își cunoaște dușmanii și-i va nimici și pe ei și iluziile lor. Pentru aceasta trebuie luptă.

Lupta trebuie să o ducem și noi împreună cu întreg poporul, pentru a ne dovedi demni de poporul care ne-a crescut, demni de victoriile sale.

Tineri muncitori și muncitoare !

Încordați-vă mușchii voștri tineri și produceți din ce în ce mai mult pentru front, în vederea grăbirii victoriei împotriva fascismului, pentru sprijinirea țăranilor care și-au luat pămîntul reparîndu-le și construindu-le uneltele necesare pentru ca să-și poată munci cît mai bine și mai repede ogoarele. În zilele voastre libere formați echipe, duceți-vă la sate și ajutați-i să la munca ogoarelor.

Tineri țărani și țăranci !

Pămîntul e al părinților voștri și al vostru. De aceea nu veți lăsa nici o palmă de pămînt nemuncită și veți ajuta cu munca voastră femei și pe bărăni, femei și ostașii de pe front, ca și pămîntul lor să fie muncit bine și în întregime. Știe toată lumea că bucuria voastră stă gata să vă spargă piepturile și că sorbiți cu nesaț aerul sănătos și proaspăt al pămîntului vostru. De la voi așteaptă întregul popor buna stare și pîinea cea de toate zilele pentru el și pentru popoarele vecine amenințate cu foamețea.

Studenti și elevi, tineri de la oraș !

Oferiți munca voastră voluntară oriunde e nevoie, căci munca este o cinstă pentru un om. Oriunde a crescut o floare, oriunde este un petec de pămînt, în curtea voastră sau a vecinilor, pe terenurile virane nefolosite, nu lăsați paragină, desfeleniți pămîntul și în iureș de primăvară, în aerul proaspăt și înviorător, faceți să crească oriunde se poate frumoase și îmbelșugate grădini de zarzavaturi și legume.

În timpul liber, formați echipe și împreună cu muncitorii duceți-vă la țară în acest scop.

Tineri ostași !

Fiți convinși că noi tinerii din țară vom face totul ca voi să aveți cele trebuințioase în lupta voastră aprigă.

Încordați-vă toate forțele și alături de eroicii tineri ai Armatei Roșii contribuți cît mai mult la grabnica victoriei militare împotriva fascismului. Întreceți-vă în a nimici cît mai mulți dușmani, cît mai multe arme ale lor.

Tineri și tinere din România !

Uniunea Tineretului Comunist, consecventă drumului său indicat de puternicul Partid Comunist din România, vă cheamă și astăzi la luptă pentru înfăptuirea acestor sarcini.

În săptămîna antifascistă a tineretului mondial veniți la luptă pentru a contribui la cîștigarea de noi victorii ale democrației, veniți cu întregul popor român în jurul guvernului poporului, guvernul Petru Groza.

Trăiască lupta unită a tineretului antifascist din lumea întreagă !

Trăiască lupta unită a tineretului progresist din România !

Trăiască guvernul Petru Groza !

Trăiască reforma agrară !

Moarte fasciștilor !

Comitetul Central al
Uniunii Tineretului
Comunist din România

București, 25 martie 1945

1945 martie 25. Relatare asupra vizitei prefectului județului Dolj în diferite localități din județ.

Prefectul poporului în mijlocul țăranilor

La Simnicul de Jos

Aici un grup de țărași discută cu aprindere modalitatea aplicării pe teren a reformei agrare. Tov. ing. Celac oprește mașina, dă îndrumări, lămu-rește nedumeriri, stabilește planul de lucru. Mai departe, la o primărie, ascultă și soluționează pe loc cererile țăranilor. Cu multă întîrziere a ajuns la Simnicul de Jos.

La conacul moșiei Djuvara este instalat un centru de motocultură. Tot satul este adunat în curtea conacului „unde se discută” cu aprindere împărțirea pământurilor și felul cum se va desfășura munca ogoarelor.

De o parte sunt înșirate măndre 6 tractoare care duduie parcă ar pofti lumea să le adune și să le folosească puterea. În spatele lor sunt înșirate militarește plugurile și tot instrumentarul agricol.

Prefectul cercetează fiecare tractor, vorbește cu fiecare tractorist, inspectează tot inventarul agricol, discută fiecare amănunt cu pretorul, ing. agronom și fruntașii satului.

Inspeția continuă cu toată atenția pentru fiecare amănunt.

Se cercetează provizia de carburanți, uleiul și sămânța necesară muncilor agricole care încep. Totul este gata, totul este pregătit pînă în ultimele amâ-nunțe.

Așa cum vedeați aici, ne lămu-rește tov. prefect ing. Celac, veți putea vedea în 45 de centre de motocultură pe care le-am organizat.

Sunt sigur că vom cîștiga bătălia însămîntărilor, terminînd această perioadă a muncilor agricole pînă la 20 aprilie.

Cum se alege un comitet sătesc

Țărași așteaptă cu nerăbdare să vorbească cu prefectul lor, instalat prin voința poporului la 24 februarie în fruntea județului. Tov. prefect ing. Celac le explică mersul evenimentelor de la 23 August pînă la 6 Martie și se oprește asupra importanței guvernării instaurate la 6 Martie. Lupta dusă din inițiativa Partidului Comunist pentru împroprietărirea țărașiilor a cuprins masele cele mai largi ale poporului și a dus la reforma agrară, prin guvernul de concentrare democratică presidat de Petru Groza.

Tov. ing. Celac se interesează de comitetul sătesc și dă indicații despre compunerea sa. Țărași vor să aleagă pe loc în prezența prefectului.

— Întii să alegeti o văduvă din războiul trecut. Țărași sunt fixați asupra alegerii. Din rînduri este împinsă o tovarășă cu față brăzdată de lipsuri și suferință. Nu are pămînt deloc. Nu i s-a dat nimic atunci. Și-a crescut, muncind greu, 3 copii. Va ști ea să vegheze ca să se facă dreptate de data aceasta văduvelor din războiul actual.

— Și o văduvă din acest război le spune prefectul.

Se aleg încă 7 bărbați, toți gospodari cinstiți, fără pămînt sau cu pămînt puțin, oameni care în sărăcia lor nu s-au murdărit să ceară nimănu sprijin. Alegerea este unanimă. Țărani se frămîntă de săptămîni ca să aleagă pe cei mai buni, cei mai drepti și cei mai cinstiți.

Li s-a explicat și ei știu că acest comitet sătesc va trebui să le împartă pămîntul cu dreptate și că ei vor trebui să dea ascultare deplină comitetului sătesc.

Tovarășul prefect le explică din nou rostul comitetului sătesc și felul cum se face împărțirea pămîntului moșieresc. Toți ascultă liniștiți. Tov. prefect îi îndeamnă la muncă astfel ca nevoile țării să poată fi acoperite.

Nu ne vom lăsa de rîsul boierilor și al vrăjmașilor, spune un țăran bătrîn și sfătos. Vom arăta tuturor că știm să muncim pămîntul nostru mai bine decât l-am muncit pe al lor.

Și un ajutor de primar

Am dori să avem și noi un ajutor de primar în comuna de reședință.

Veti avea — le zise prefectul — și-l veți alege pe loc. Alegeți pe cine vreți voi. Numai să nu fi fost legionar sau fascist și mai ales să fie al vostru, cu inima și cu urechea la nevoile voastre.

Și pămînt și un comitet sătesc al lor și un ajutor de primar al lor, și toate acestea fiindcă au un prefect al poporului și un guvern al poporului.

■ „Scînteaia”, an II, nr. 178 din 25 martie 1945, p. 4.

1284

1945 martie 25—27. Extrase din jurnalul de operații al Regimentului 95 infanterie referitoare la luptele desfășurate de această unitate în capul de pod de peste Hron de la Žarnovica.

25 martie 1945

La ora 4,30, unitățile în ordine: Batalionul 2 și Batalionul 1 din Regimentul 95 infanterie, conform planului de transport întocmit de comandantul grupării, se dirijează de la punctul de destinație către locul de dislocare.

La ora 5,30, unitățile se dirijează pe direcțiile jalonate spre plaja de îmbarcare.

Regimentul 95 infanterie dispune de 15 bărci, avînd capacitatea de 3 oameni. Trecerea urmează să înceapă la ora 5,45 [. . .]

Din 7 bărci lansate la apă, 3 bărci cu oameni s-au răsturnat în apă, iar oamenii se salvează prin înnot; 3 bărci cu apă în ele ajung pe malul inamic, iar 2 sunt luate de current și aduse pe malul propriu.

Ofițerul cu transmisiunile, sublocotenentul de rezervă Dinescu Ioan, face legătura peste Hron. În repede rînduri, neavînd bărci, trece chiar înnot rîul Hron, sub focul eficace al artileriei inamice. Rîul are o lățime de circa 80 m, adîncime 3—4 m și viteză de 3,5 m pe secundă, curs torențial.

Se constată la fața locului că tot materialul este impropriu trecerii. Comandantul marii unități pune la dispoziția Regimentului 2 sedinuri (bărci din cauciuc) cu capacitatea de 2 oameni, cu care începe trecerea rîului în prezența inamicului. Comandantul grupării ordonă să se execute trecerea chiar cu aceste 2 bărci. Operațiunea se desfășoară foarte încet sub protecția bazei de foc, care neutralizează continuu organele inamice ce flanțau cursul apei.

Înăuntrul rîului, Batalionul 2 din Regimentul 95 infanterie, cu un efectiv de circa 90 oameni, reușește să debarce dincolo de rîu. Urmează compania, 1 din Batalionul 1/Regimentul 95 infanterie și 1/2 din compania 4 mitraliere pînă la ora 14,30.

La ordinul comandantului grupării, Compania 1 și Batalionul 2 din Regimentul 95 infanterie trimit patrule spre șosea și calea ferată și în lungul rîului spre grupul de case de sub crupa (creasta) cu capelă. Patrulele sunt primite cu focuri de pe liziera pădurii (picioarul pantei). Patrulele depășesc calea ferată după care sunt primite cu focuri de armament automat. O patrulă de 3 oameni din Batalionul 2 atacă prin surprindere un cuib de rezistență inamic, care apără casa albă de pe șosea, ia prizonieri 1 subofițer, 1 caporă și 1 soldat, iar 4 izbutesc (să fugă) peste creastă în satul Žarnovica.

La ora 14,45, inamicul, fiind surprins de trecerea unităților noastre peste rîu, dezlănțuie un violent baraj de infanterie, branduri și artillerie grea asupra liniei întii și a plajelor de îmbarcare.

Începînd de la ora 16, inamicul execută 2 contraatacuri de infanterie cu efectiv de o companie, unul din direcția Žarnovica, călare pe șosea în flancul drept al unităților, și unul din direcția cu cota 517. Al 3-lea contraatac (este) dat cu 2 care de luptă și 2 autotunuri, călare pe șoseaua Žarnovica—Voznica. Toate sunt oprite de focul eficace al armamentului infanteriei și în special de focul artilleriei ușoare bine aplicat la teren. Intervin prin trageri directe și tunurile anticar de pe comunicația Žarnovica—Dol. Hámre.

Şeful biroului operației supraveghează și îndrumă în continuu operațiunile de îmbarcare și debarcare, care nu încetează nici în timpul bombardamentului de artillerie.

În tot timpul nopții, pînă la ora 24, inamicul acționează prin foc de infanterie, de toate categoriile de arme și artillerie grea, concentrat asupra liniei întii a plajelor de îmbarcare și debarcare. Se pare că inamicul, neangajat în nici o parte de restul frontului, își regrupează forțele și pregătește contraatacuri puternice pentru reducerea capului de pod făcut de Regimentul 96 infanterie peste Hron. După căderea serii, inamicul ocupă calea ferată. Unitățile noastre se aprovizionează cu muniții și mîncare.

Rezultatul acțiunii pe timpul zilei, dus cu forțe foarte slabe, este unic pe armătă, fiind singurul cap de pod realizat peste Hron. Locotenent-colonelul Popescu Gheorghe, comandantul grupării, este felicitat pentru această operațiune, mult apreciată de comandamentul marii unități.

26 martie 1945

Inamicul este foarte agresiv.

La ora 1,30, după o puternică pregătire de artillerie grea, de toate calibrele de arme, și trageri cu flacuri asupra capului nostru de pod, inamicul contraatacă cu circa 2 companii, cu efectiv mărit, acționînd de front și de

la vest pe flancuri, în lungul rîului Hron, pentru a învălu flancurile și spațele nostru dinspre rîu. Trupele noastre reacționează cu o violență extremă, cu foc, timp de 8,30 ore. Lupta ajunge la grenadă și baionetă. Se dezlănțuie trageri de oprire de artillerie. Contraatacul inamic este zdrobit, cu foarte mari pierderi de o parte și de alta. Capul de pod este redus la bucla Hronului, pe un front de 200 m și adâncime 100 m.

La ora 4,30, inamicul execută prin surprindere al doilea contraatac din aceleasi direcții, cu efective mai slabite. După 30 minute de lupte îndirjite, contraatacul este respins, iar unitățile noastre cu efective foarte mult slabite, în fața superiorității inamice, încep să se retragă pe un spațiu foarte redus, sub malul rîului, stînd într-un dispozitiv sub formă de arici pentru a face față unor noi reacțiuni inamice. Linia ocupată de trupele noastre și plaja de îmbarcare, precum și drumul spre aceasta, este bine observat de inamic, este bătut cu focuri din flancuri și de artillerie grea la orice mișcări văzute pe teren. Cele trei bârzi de cauciuc puse la dispoziția regimentului săi distruse de focul de artillerie inamic, astfel încit legătura dintre regiment și trupele din capul de pod pentru aprovizionarea cu muniție și hrană și pentru evacuarea răniților este complet întreruptă.

În tot timpul zilei, inamicul ține sub foc capul nostru de pod, iar restul din Batalionul 2 și Compania 1, circa 4 ofițeri, 6 subofițeri și 20 trupă, este silit să stea tot timpul întinut la pămînt pînă la căderea nopții și procurarea unor noi mijloace de transport peste rîu.

Domnul general Lăcătușu, comandantul Diviziei 19 infanterie, a asistat atît în ziua precedentă cît și în cursul acestei zile la desfășurarea operațiunilor care s-au executat cu multă dirzenie, hotărîre și spirit de sacrificiu, admirate și apreciate. [. .]

27 martie 1945

Inamicul întreține o vie activitate, prin focurile concentrate de infanterie și artillerie, asupra capului de pod apărăt de ultimele elemente din Batalionul 2 din Regimentul 95 infanterie, companiile 1 și 3 din Batalionul 1/ Regimentul 95 infanterie, sub comanda căpitanului Tănărescu A. Comanda Batalionului 1/Regimentului 95 infanterie și Compania 4 mitraliere, plutonul de branduri de calibrul 81,4 mm, Batalionul 2 din Regimentul 95 infanterie, sub comanda căpitanului Bărbulescu Valeriu, constituie 2 baze de foc dispuse lateral pe malul de est al rîului Hron, în fața capului de pod, cu misiunea de a face protecția pe flancuri a unităților noastre din capul de pod. Căpitanul Tănărescu, pentru apărarea micului cap de pod, sprijinit cu spatele de rîul Hron și protejat pe flancuri de baze de foc, își dispune unitățile în dispozitiv de apărare în formă de semicerc. Înainte de ora 24, regimentul reușește, cu singura barcă de cauciuc pe care o are la dispoziție, să aprovizioneze cu muniție și hrană trupele din capul de pod și să evacueze răniții.

La ora 2, inamicul începe un bombardament intens cu artilleria grea, aruncătoare grele și trageri concentrice cu armamentul automat asupra capului de pod și pe valea cu drumul de acces spre plaja de îmbarcare. Sub protecția acestor trageri, infanteria se apropie și contraatacă cu circa 2 companii flancurile capului de pod în lungul rîului (de la nord și de la sud). [. .]

Luptele iau un caracter extrem de violent, atacatorii voind să reducă cu orice preț capul de pod și să captureze elementele noastre. Pînă la ora 4, inamicul reușește să se apropie la distanță mică și începe lupta cu grenada

și baioneta. Căpitanul Tănăsescu Alexandru, seondat în mod lăudabil de sublocotenentul Dumitrescu I., își îndeamnă soldații la luptă pe viață și pe moarte și, sprijinit de bazele de foc, se apără și rezistă cu dîrzenie și înverșunare atacurilor inamice. Sub protecția tragerilor de oprire de artillerie, care interzic întărirea forțelor de către atacatori, contraatacă pe inamic și îl respinge cu multe pierderi. Capturează un plutonier german, comandantul grupei, și un soldat. Inamicul lasă numeroși morți pe teren. Ofițerii și subofițerii mai sus menționați și trupa pe care o conduc, deși luptă izolați, obosiți și decimați, suportă și îl cincilea contraatac inamic dat în forță și noaptea, probează într-o situație cu totul excepțional de grea eroism și spirit de sacrificiu demne de admirat.

Comandantul grupării, locotenent-colonel Popescu Gheorghe, și șeful biroului operații, căpitanul Diaconu Ioan, urmăresc îndeaproape desfășurarea operațiunilor, luînd măsuri imediate pentru protecția și sprijinul trupelor noastre. Toate privirile, toate grijile comandanților noștri, începînd de la divizie, sint îndreptate asupra acțiunii acestora. Germanii au venit la atac în stare de semiebrietate, aceasta fiind proba evidentă asupra hotărîrii de mai sus luată de comandamentul german de a lichida cu orice preț acest cap de pod, trimînd la luptă oamenii într-o stare de curaj inconștient, excitații de stupefiante. În cursul zilei, inamicul continuă să execute concentrări intermitente asupra capului de pod și trage la vedere cu armamentul automat chiar asupra unui singur om descoverit în poziția noastră.

Comandantul grupării, baza de foc și artilleria țin pe inamic în continuă și intensă supraveghere, în măsură să opreasă imediat orice încercare a inamicului de contraatac. [. . .]

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1094, dosar nr. 14, f. 34–36, 38–40.

1285

1945 martie 26 și aprilie 12. Extras din jurnalul de operații al Regimentului 2 care de luptă referitor la luptele duse în Cehoslovacia pentru străpungerea apărării inamicului de pe rîul Hron și pentru eliberarea localității Hohenrupsdorf de pe teritoriul Austriei.

26 martie

Zi de luptă. Străpungerea poziției inamice de la vest de Hron.

La ora 5, conform ordinului dat în noaptea de 25 martie 1945, ambele batalioane au fost instalate pe poziția de plecare la atac, astfel:

Batalionul 1 la cota 163 vest Hor. Várad – în sectorul Diviziei 375 infanterie și în cooperare cu Regimentul 285 infanterie.

Batalionul 2 pe liziera vest satul Ondrejovce – în sectorul Diviziei 93, cooperînd astfel:

Compania 1 R 35 cu Regimentul 43 infanterie;

Compania 2 R 35 cu Regimentul 41 infanterie;

Compania 3 T. 38 cu Regimentul 45 infanterie;

Atacul Batalionului 1 pornește la ora 7,30, reușind ca pînă la ora 13 să cucerească înălțimile cu cota 232.

Pe acest obiectiv batalionul a fost oprit pînă la ora 17,30, cînd s-a reluat atacul pentru cucerirea satelor: Iňa — Jesenské.

Acet nou obiectiv a fost cucerit la ora 20,45.

În tot cursul zilei Batalionul 1 a avut de dus o luptă grea cu un inamic hotărît să reziste și care a opus, în rezistență sa, tunuri antican de calibră 75 mm și care de luptă „Pantera” ce luptau din amplasamente în teren pre-gătite din timp.

Atacul Batalionului 2 pornește la ora 9 și se reușește ca pînă în seara zilei să ocupe cu Compania 2 obiectivul fixat pe linia satului Beša.

În operațiunea întreprinsă Batalionul 2 care de luptă duce o luptă cu totul inegală față de inamic, care și în acest sector a acționat cu tunuri antican de calibră 75 mm, faustpatrone și care „Tigru”.

Comparînd materialul din dotarea Batalionului 2 (care de luptă „R. 35”, „T. 38” și „R.2”) cu carele inamice („Tigru” și „Pantera”), precum și cu armamentul antican, reiese clar că Batalionul 2 dacă a cîștigat această luptă a fost numai datorită conducerii, unui superior grad de instrucție și elanului cu care au luptat tanchiștii Regimentului 2 care de luptă.

Realizări operative:

Datorită sprijinului dat de Regimentul 2 care de luptă, diviziile de infanterie ruse 375 și 93 au reușit să străpungă poziția inamicului pe un front de 10 km și pe o adîncime de 9 km.

A fost un succes cu totul apreciabil, ținînd cont că pe linia Hronului inamicul a oprit înaintarea trupelor ruse mai mult de 2 luni.

Este foarte adevărat că a fost un sprijin puternic de artillerie de toate calibrele, de catiușe și andriușe și de aviație.

Cooperarea carelor cu infanteria rusă s-a făcut în condiții normale.

S-au distrus la inamic: 2 tunuri grele de 150 mm; 10—12 tunuri antican de calibră 75 mm. Numărul de prizonieri și pierderile în efective realizate prin acțiunea carelor nu se cunosc, acest lucru nefiind posibil la unitățile de tancuri.

Pierderi proprii:

Efective: morți: ofițeri — 4, subofițeri — 1, trupă — 8; total 13.

Răniți: subofițeri — 4, trupă — 13; total 17.

Material: care de luptă arse: R.35 — 8, T.4 — 2, T.asalt — 1; total 11.

Care de luptă avariate: R.35 — 2; total — 2. [...]

12 aprilie

În cursul nopții de 11/12 aprilie 1945 regimentul rămîne instalat în apărare, pentru a interzice inamicului de a recucerî localitatea Hohenruppersdorf.

În tot cursul nopții au fost trageri de artillerie și armament de o violență extraordinară.

Inamicul, cu unitățile blindate ale Diviziei 26, avea transportoare cu tunuri de calibră 153 mm, care, de asemenea, bombardau pozițiile noastre.

Pe tot timpul nopții aviația inamică a fost, de asemenea, foarte activă, executînd bombardamente pe prima linie și pe toate înălțimile și văile unde erau amplasate artilleria și dispozitivul antican.

La ora 6 (ora Moscovei) inamicul încearcă să contraatace din direcția vest, cu un regiment de tancuri și un batalion de grenadieri blindați.

Tancurile regimentului intră imediat în acțiune și angajează lupta „car contra car”, inamicul disponind de care „Tigru”, iar regimentul de care T.4 și tunuri de asalt cu tun de 75 mm.

Lupta se duce în regiunea Kirpi, astfel:

4 tunuri de asalt trec în dispozitiv de apărare la creasta imediat vest de sat, cu orientarea spre localitatea Kleinharos;

restul unităților se strecoară defilat și atacă din flanc, din direcția sud spre nord, către ferma Kirpi.

După 2 ore de luptă contraatacul a fost respins, inamicul retrăgindu-se pe o distanță de 1 800 m.

La ora 11 localitatea Hohenriddersdorf este din nou contraatacată din direcția nord.

S-a făcut iarăși față cu carele disponibile din contraatacul de la ora 6. Și acest contraatac a fost respins.

La ora 15, după un atac de aviație dat cu 20 avioane de bombardament și 6 avioane de vînătoare, inamicul contraatacă din 3 direcții: din direcția vest, nord și est.

Toate contraatacurile inamice erau date cu tancuri care aveau ca însoțire mașini S.P.W.¹, pe care aveau montate tunuri de calibră 75 mm.

Față de această acțiune masivă a inamicului, infanteria Diviziei 4 sovietice părăsește satul și se retrage pe crestele cu vîi de la sud-est de sat. Ajunsă pe acest loc, este urmărită de contraatacul care se pronunțase din direcția est și respinsă încă cîteva sute de metri.

Carele Brigăzii 27 tancuri (5 C.L.), retrase în regiunea cotei 220.

Regimentul rămîne în sat, unde începe o luptă disperată, făcind față din 3 direcții.

Datorită topografiei satului, care este situat într-o vale și se prezintă dispus cu dimensiunea cea mai mare pe direcția nord-vest, sud-est, inamicul nu poate face o manevră în interiorul lui, așa cum își propusese, manevră pe care voia să-o execute cu grenadierii blindați.

La ora 17, inamicul reușește să ocupe partea de nord a satului, pînă la biserică.

Apărarea anticar amică, schimbînd de dispozitiv și primind întăriri, reușește să încetinească înaintarea inamicului din direcțiile vest și est.

Intrucît în sat orice posibilitate de manevră era exclusă, s-a hotărît ca să rămînă în sat numai 4 care de luptă (carele erau fără nici o apărare, afară de 1 A.B. și 1 S.P.W.), restul carelor să intervină și să facă față în direcția sud-est, unde contraatacul inamic progresase și amenința satul cu o încercuire completă.

Atacul carelor se produce cu o violență deosebită, știindu-se precis că în caz de nereușită urma ca regimentul să cadă întreg la inamic.

Lupta începe chiar de pe liziera satului și a avut succesul dorit, care se datorează numai surprizei realizate prin aducerea carelor replate la malul de est al șoselei principale (șoseaua era în săpătură și pe ambele părți cu maluri foarte inclinate și înalte de 3—4 m).

Datorită acestui atac, infanteria Diviziei 4 se redresează și din inițiativa micilor comandanți de subunități (plutoane — companii) urmează atacul carelor și ocupă vechea poziție pierdută.

¹ Mașini blindate de cercetare.

În seara zilei carele trec în dispozitiv de siguranță, avînd de supravegheat cele 3 direcții, de unde inamicul contraatacase.

Infanteria reîntră în partea de sud-est a satului, restul fiind ocupat de inamic.

În această situație s-a rămas pe timpul nopții.

În timp ce regimentul ducea aceste lupte atît de greu de suportat și de coordonat, compania de cercetare era în supraveghere și apărare în regiunea cotei 220.

La ora 16, cînd un regiment de tunuri anticar (sovietic) urma să se instaleze în această zonă (cota 220), aviația inamică a atacat cu 8 bombardiere și 4 avioane de vînătoare.

Mașinile A.B. (române) au deschis imediat focul reușind să stingherească acest atac, care ar fi fost fatal regimentului anticar (sovietic).

Au căzut dintr-un avion bucăți dintr-un plan și din fuselaj. Avionul, cu dîre de fum foarte pronunțate, s-a îndreptat imediat spre vest.

Acest fapt a fost remarcat de comandantul regimentului anticar (sovietic), care a mulțumit în mod sincer și profund mișcat, remarcînd că fără intervenția tunurilor Gustloff de pe A.B. (române) ar fi avut pierderi mari în material și oameni.

În luptele din ziua de 12 aprilie 1945 regimentul a avut următoarele pierderi:

1. Efective:

a) Morți:

ofițeri — 1 (sublocotenentul Ivan Horia);

trupă — 1.

b) Răniți: subofițeri — 1, trupă — 4.

c) Dispăruti: subofițeri — 5, trupă — 5.

Pierderi produse la inamic:

Material: 2 care de luptă T.4, 2 care de luptă „Tigru”, 7 transportoare cu tun de 75 mm, 1 camion incendiat.

Prin felul cum s-a desfășurat această luptă cu blindate, s-au evidențiat marile virtuți și curajul ofițerilor, subofițerilor și trupei, care au luptat în încercuire, și deosebita pregătire a tuturor celor ce au comandat în această operațiune.

Dacă regimentul nu a pierdut întreg materialul în fața unui inamic mult superior și din punct de vedere al cantității și calității materialului, se datorăste numai celor două cauze expuse mai sus.

Lupta din 12 aprilie 1945 de la localitatea Hohenriddersdorf rămîne memorabilă și a fost cea mai grea din șirul de lupte purtate pînă acum.

În tactica blindatelor apare ca ceva nou lupta „car contra car” în mijlocul unei localități și urmează ca viitorul să stabilească principii tactice în acest caz special.

S-au mai dat lupte „car contra car” în localități, dar numai sub forma unei urmăriți — pe străzile unei localități a unui inamic bătut în fața localității sau manevrat în localitate, printr-un atac dat din afara localității.

Sigur că această particularitate tactică va fi reeditată, pentru a se obține toate învățămîntele posibile.

1945 martie 28. Scrisoare adresată de conducerea comunei Piarg prin care se apreciază buna comportare a soldaților români care au contribuit la eliberarea comunei.

Podakovanie

Obec Piarg vyslovuje týmto vdaki za slusné a korektné sa chovanie clenov Armády a Zandárstva Královstva rumunskeho vodi objvatejom nasej obci.

Piarg, dna 28 marca 1945

Starosta,
Josef Pertrehy

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1, dosar nr. 364, f. 203.

Scrisoare de mulțumire

Comuna Piarg adresează în acest mod mulțumiri pentru comportamentul cuviincios și corect al membrilor Armatei și Jandarmeriei Regale române din partea locuitorilor comunei noastre.

Piarg, 28 martie 1945

Primar,
Josef Pertrehy

1945 martie 29. Declarații făcute pentru presa română și străină de către ministrul de externe Gheorghe Tătărăscu.

Țelurile și mijloacele politicii noastre externe

Ieri dimineață, la orele 12, a avut loc la Ministerul Afacerilor Străine o reuniune de presă. Cu acest prilej dl Gh. Tătărăscu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministrul al afacerilor străine, a făcut presei străine și române următoarele declarații:

Prin hotărîrea regală din 23 August 1944, expresiune a simțămintelor unanime ale poporului nostru, România a fost așezată pe drumul politicii corespunzătoare intereselor poporului nostru, grav primejduite printr-un act de demență. Această nouă politică trebuie desăvîrșită.

România trebuie să-și refacă legăturile de prietenie cu Națiunile Unite și în special cu U.R.S.S.

Cu Marea Britanie, prietena și aliaata Uniunii Sovietice și ale cărei viteze armate luptă pentru zdrobirea definitivă a hitlerismului și întronarea unei păci durabile într-o lume în care popoarele vor trăi în securitate și libertate.

Cu Statele Unite ale Americii, care în atîtea rînduri și-au manifestat prietenia pentru poporul nostru și iau parte activă la lupta comună de eliberare a popoarelor lumii, asigurîndu-le dreptul la viață și libertate.

Cu Franța — cu Franța care prin lupta sa eroică ajutată de Națiunile Unite și-a eliberat teritoriul de cotropitorii hitleriști — deschizîndu-și noi căi de viață și de propăsire.

Și apoi, cu toate celelalte popoare democratice vecine solidare cu noi în apărarea libertății și în organizarea păcii.

Dar România trebuie și trebuie în primul rînd să-și croiască un destin nou, adîncind și amplificînd raporturile de prietenie cu U.R.S.S., care prin epocale fapte de armă săvîrșite în decursul acestui război au adus contribuția decisivă la sfârșirea dominației hitleriște și au dat un alt curs istoriei; iar prin prodigioasele transformări și progrese realizate în toate domeniile a devenit o forță de îndrumare pentru toate democrațiile lumii.

Un act de nebunie a silit poporul nostru să ducă războiul acolo unde nu trebuiau duse decît prietenia și dorința de bună înțelegere. În acest război criminal și dinainte pierdut, am fost înfrînti și U.R.S.S., învingătoare, ar fi putut să ne strivească.

În locul brațului răzbunător, noi am văzut însă întinzîndu-se peste țara noastră o mînă prietenească. O pagină dureroasă din istoria noastră a fost întoarsă și azi trebuie să pregătim căile viitorului.

Legăturile noastre cu U.R.S.S. trebuie așezate în cadrul unei colaborări permanente care, prin ampoarea ei, va însemna începutul unei ere noi în istoria raporturilor cu marca noastră vecină de la răsărit.

Situatia noastră geopolitică pe de o parte și rolul precumpărător pe care U.R.S.S. este chemată să-l aibă în organizarea lumii pe de altă parte — ne dictează o politică de permanență pe care am dori s-o începem prin încheierea unor acorduri economice menite să contribuie la refacerea și dezvoltarea vieții economice a țării noastre.

Asemenea acorduri vor adînci relațiunile de amicitie și colaborare între poporul sovietic și poporul român deschizîndu-ne perspectiva unor raporturi de strînsă amicitie și ajutor reciproc, baza însăși a politicii externe a României și condiția esențială a securității noastre internaționale.

Iată țelurile politicii noastre externe.

Pentru a putea realiza această politică trebuie în primul rînd să continuăm cu energie sporită războiul împotriva vrăjmașilor noștri și ai Națiunilor Unite.

Vom continua deci să ne batem alături de glorioasele Armate Roșii prin jertfele căror, îmbinate cu jertfele soldaților noștri, am putut în zilele trecute să ne întoarcem în Transilvania de nord, smulsă prin violență din hotarul etern al poporului nostru.

Armatele noastre continuă să lupte acoperindu-se de glorie nepieritoare. Stindardele ei au fluturat pe zidurile din Banská-Bystrica. Ele vor flutura mai departe în slujba marilor idealuri ale României.

Sîntem mîndri și fericiți că oștile române participă la dezrobirea pămîntului poporului cehoslovac și al celorlalte popoare vremelnice cotropite de Germania hitleristă.

Vom continua apoi să executăm cu scrupulozitate condițiunile armistițiului încheiat în 12 septembrie, îndeplinind toate obligațiunile pe care le-am luat în numele țării.

În afara de aceste îndatoriri contractate față de Națiunile Unite ne vom îndeplini îndatoririle față de poporul nostru.

Prin înfăptuirea reformelor ce stau la baza programului guvernului de concentrare democratică prezidat de domnul Petru Groza, începînd cu reforma agrară care e în plină aplicare, vom realiza democratizarea statului reclamată de năzuințele vremurilor noastre cu eliminarea tuturor reminiscențelor fasciste lăsate moștenire de regimul care ne-a dus la dezastrul țării, satisfăcînd astfel revendicările maselor, însetate de o orînduire mai bună și mai dreaptă.

Prin această politică reformatoare vom consolida temeliile statului nostru, asigurîndu-i îndeplinirea rolului ce-i revine în acest colț de lume: factor de propăsire, libertate și de pace.

Nu vom rîvni la bunurile altora ci vom cere numai respectarea proprietăților noastre bunuri, întărîte încă o dată prin singele soldaților noștri, care se bat azi în pustele Ungariei și în munții Slovaciei pentru cauza României și triumful libertății.

Înăuntrul granițelor noastre am instaurat un regim de egalitate pentru toate naționalitățile conlocuitoare, înțelegînd să nu asuprim pe nimeni și să acordăm același tratament și aceeași ocrotire tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate sau de credință: aberațiile șovine și ura de rasă vor fi alungate din viața poporului nostru.

Vom să servim astfel idealurile democrației, prin libertate, dreptate și egalitate acordate tuturor și pentru totdeauna.

Iată mijloacele puse în slujba realizării politicii noastre externe.

Și credem că prin această politică ne vom fi afișat o dată mai mult dreptul nostru la viață, dreptul de a rămîne un stat liber și democratic într-o Europă liberă și democratică.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa externă, dosar nr. 26/1945, f. 282—283; „Universul”, anul al 62-lea, nr. 75 din 1 aprilie 1945, p. 1 și 2.

1288

1945 martie 29. Cuvîntul prefectului județului Odorhei, Szilagyí Ignatie, la conferința prefectilor din nordul Transilvaniei.

Domnule prim-ministru,
Domnilor miniștri,

În numele populației maghiare să-mi permiteți să salut guvernul democratic român, despre care poporul maghiar știe că e un guvern care reprezintă cu adevărat poporul și aspirațiile sale. Poporul maghiar știe că timpurile s-au schimbat, că s-a dus vremea cînd conducătorii ambelor popoare, maghiar și român, se ațîșau unul contra altuia. Poporul maghiar știe că s-a dus cînd un popor putea să sugrume pe altul care nu era de aceeași naționalitate.

Poporul maghiar știe că trebuie să lupte contra fascismului și la această luptă vrea să ia parte și el, astfel încât popoarele noastre democratice să poată merge împreună, alături de celelalte popoare europene.

Prin urmare, în numele poporului maghiar declar că ne încadrăm în reguli statului democratic român din tot sufletul, devenind astfel o parte folosită de acestui stat și nu element de descompunere, servind în acest mod fericirea patriei (*aplauze puternice*), a României democratice, libere și independente.

În acest scop, poporul maghiar dorește să muncească alături de poporul democratic român, cu forțe încordate astfel ca necazurile și distrugerile cauzate de război să se șteargă cu un ceas mai devreme și să se poată așeza țara democratică românească pe temeliile unui viitor pașnic. În numele poporului maghiar îmi exprim credința că guvernul român democratic va conduce patria fără a face nici o deosebire între popoarele care locuiesc acest teritoriu (*Aplauze*).

■ „Scînteia”, an II, nr. 185 din 1 aprilie 1945, p. 4.

1289

1945 martie 29, Londra. Adresă prin care secretarul II al Ambasadei americane la Londra, Robert Coe, transmite textul declarației secretarului de stat pentru afaceri externe al Marii Britanii, Anthony Eden, asupra situației din România, făcută în Camera Comunelor.

American Embassy
London, March 29, 1945

Subject: Transmitting Hansard Text of Eden statement on Rumania

The Honorable
The Secretary of State
Washington

Sir:

I have the honor to refer to the Embassy's telegram No. 2631 dated March 14, 1945 reporting a statement made in the House of Commons by Mr. Eden concerning the political situation in Rumania.

There are enclosed for the Department's information copies of the Hansard text of questions and answers in Parliament containing Mr. Eden's statement.

Respectfully yours,
For the Ambassador:

Robert Coe
Second Secretary of Embassy

12 and 13, *Captain Duncan* asked the Secretary of State for Foreign Affairs (1) whether he can make a statement on the present political situation in Rumania;

(2) how many British newspaper correspondents there are in Rumania; and whether he has received any complaints about difficulties in the communication of news from that country.

Mr. Eden: A new Government assumed office in Rumania on 6th March headed by Doctor Groza, leader of a party known as the Ploughmen's Front. The new Government is composed of 12 representatives of the National Democratic Front which is a coalition of Social Democrats, Communists and Ploughmen's Front with the addition of four non-Party members. The Soviet Government have informed His Majesty's Government that a change of government in Rumania had become necessary, owing to the fact that the Government of General Radescu had been found incapable of maintaining order in the country, which is a back area of the Red Army, and had taken inadequate measures to curb the activities of pro-Hitler and pro-Fascist elements in Rumania. The Soviet Government felt that this situation could not be tolerated and that it must be ended by the formation of a Government which they felt to be capable of guaranteeing order and of fulfilling the armistice terms. They accordingly sought the agreement of the King of Rumania to the formation of a new Government under Dr. Groza, and this has now been installed.

After the change of Government had taken place General Radescu sought sanctuary with the British political representative in Rumania on the grounds that his life was in danger from his political opponents. As His Majesty's Government have no evidence to show that General Radescu personally has been involved in anti-Allied activities, the British political representative in Bucharest was authorised to give him sanctuary.

As regards the general situation, communications are now passing between the United States Government, the Soviet Government, and ourselves. As regards newspaper correspondents, there are at present three British and two Palestinian correspondents in Rumania. As regards complaints about difficulties of communication, while I have received no complaints, I understand that a very strict censorship is in fact enforced by the Soviet authorities, on the ground that the lines of communication of the Red Army fighting in Hungary run through Rumania, necessitating the adoption of exceptional measures for the maintenance of security.

Captain Duncan: Is my right hon. Friend aware that there is considerable interest in Rumania at the present time, particularly in view of the British interests involved; and will he keep this House in touch with developments in that country?

Mr. Eden: Naturally, I will certainly keep the House informed. At the same time, I think that, in judging this situation, the House should bear in mind that the German armies, on leaving Rumania, no doubt made all the necessary arrangements to maintain contacts with certain elements of the population and to stir up trouble on the Russian lines of communication.

I mention that only because it is completely in accordance with normal German practice.

Sir P. Harris : Will the right hon. Gentleman say if the principle of joint responsibility laid down by the Crimea Conference will apply to Rumania as to other liberated countries?

Mr. Eden : Perhaps my right hon. Friend noticed that I said that there were at present communications passing between the three Governments.

Mr. Magnay : Can the right hon. Gentleman inform the House if any greater freedom has been extended to religious and other communities in Rumania than hitherto obtained in that country?

Mr. Eden : I have had reports that there has been a greater degree of toleration granted, and, if that is so, it will be warmly welcomed by us. Perhaps my hon. Friend will put a question down next week, so that I can deal with it.

Mr. Price : Is it not a peculiar British interest that the communications of the Red Army in its rear should not, in any way, be interfered with during its struggle in the East?

Mr. Eden : Yes, Sir. It most certainly is, and I think that I brought that out in my answer.

Status

14. *Captain Durcan* asked the Secretary of State for Foreign Affairs whether he is now prepared to grant Rumania the status of co-belligerent, like Italy, in view of the fact that she has 17 divisions fighting for the Allies and has suffered 100,000 casualties since August 1944.

Mr. Eden : No, Sir.

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Microfilme S.U.A., r. 664, c. 1159—1160; The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State, Division of South-East European Affairs, No. 871.00/3—2045.

Ambasada americană
Londra, 29 martie 1945

Tema: Transmitere a textului procesului-verbal
al dezbatelor din parlamentul britanic
cuprindând declarația lui Eden privind România

Domnului secretar de stat
Washington

Domnule,

Am onoarea să înă refer la telegrama Ambasadei, nr. 2 631 din 14 martie 1945, care informa despre o declarație rostită în Camera Comunelor de domnul Eden privind situația din România.

Sînt anexate, pentru informarea Departamentului, copii ale proceselor verbale ale dezbatelor din parlamentul britanic conținînd declarația domnului Eden.

Al dv. cu respect
Pentru ambasador:
Robert Coe
Secretar II al Ambasadei

România
Situația politică

12 și 13. *Căpitanul Duncan* îl întreabă pe secretarul de stat pentru afaceri externe (1) dacă poate face o declarație asupra situației politice actuale din România; (2) cîți ziariști britanici sunt în România; și dacă a primit vreo plîngere în legătură cu transmiterea de știri din acea țară.

Domnul Eden: Un nou guvern a preluat puterea în România la 6 martie, condus de doctorul Groza, lider al partidului cunoscut sub numele de Frontul Plăgarilor. Noul guvern este compus din 12 reprezentanți ai Frontului Național-Democratic, care reprezintă o coaliție a social-democraților, comuniștilor și a Frontului Plăgarilor, la care se adaugă patru membri neapartinînd nici unui partid. Guvernul sovietic a informat guvernul Maiestății sale că o schimbare de guvern în România devenise necesară, datorită faptului că guvernul generalului Rădescu s-a dovedit incapabil să mențină ordinea în țară, care este zona din spatele Armatei Roșii, și luase măsuri neadecvate pentru a stăvili activitatea elementelor prohitleriste și profasciste din România. Guvernul sovietic a considerat că această situație nu putea fi tolerată și acesteia trebuia să i se pună capăt prin formarea unui guvern pe care ei îl socotesc capabil să garanteze ordinea și să aplice condițiile armistițiului. Ei au solicitat, în consecință, acordul regelui României pentru formarea noului guvern sub conducerea dr. Groza, și acesta este acum instalațat.

După ce a avut loc schimbarea guvernului, generalul Rădescu a cerut azil la reprezentantul politic britanic în România pe motiv că viața îi este amenințată de oponenții săi politici. Întrucît guvernul Maiestății sale nu avea dovezi să demonstreze că generalul Rădescu a fost implicat în activități antialiate, reprezentantul politic britanic la București a fost autorizat să-i acorde azil.

În ce privește situația generală, în prezent se desfășoară o serie de comunicări între guvernul Statelor Unite, guvernul sovietic și noi. Referitor la corespondenții de presă, în România se află acum trei ziariști britanici și doi palestinieni. Privitor la nemulțumirile în legătură cu dificultățile în transmiterea de informații, nu am primit plîngeri, dar înțeleg că autoritățile sovietice au introdus de fapt o cenzură foarte severă, pe motiv că liniile de comunicație ale Armatei Roșii care luptă în Ungaria trec prin România, necesitînd luarea unor măsuri excepționale pentru menținerea securității.

Căpitanul Duncan: Este mult stimatul meu prieten conștient de interesul considerabil care există în prezent față de România, mai ales avînd în vedere interesele britanice implicate; și va ține el Camera la curent cu evenimentele din acea țară?

Domnul Eden : Desigur, eu voi ține în mod cert Camera la curent. În același timp cred că în aprecierea acestei situații Camera trebuie să aibă în vedere că armatele germane, părăsind România, fără îndoială că au făcut toate aranjamentele necesare pentru a menține contactul cu anumite elemente ale populației și a provoca dereglați ale liniilor de comunicație rusești. Menționez aceasta numai pentru că este în deplină concordanță cu practicile germane obișnuite.

Sir P. Harris : Ne poate spune mult stimatul domn dacă principiul responsabilității comune stabilit de Conferința din Crimeea se va aplica la România ca și la alte țări eliberate?

Domnul Eden : Poate mult stimatul meu prieten a remarcat că am spus că în prezent au loc o serie de contacte între cele trei guverne.

Domnul Magnay : Poate mult stimatul domn să informeze Camera dacă s-a dat o libertate mai mare comunităților religioase și de altă natură din România decât obținuseră acestea pînă acum în acea țară?

Domnul Eden : Am primit informații că s-a acordat un mai mare grad de toleranță și, dacă este așa, acest lucru va fi primit de noi călduros. Poate mult stimatul meu prieten va pune o întrebare săptămîna viitoare, astfel încît să mă pot ocupa de aceasta.

Domnul Price : Nu reprezintă oare un interes britanic deosebit faptul ca mijloacele de comunicație ale Armatei Roșii din spatele frontului lor să nu fie, sub nici o formă, stinjenite în timpul luptelor date de acestea în est?

Domnul Eden : Ba da, domnule. În mod sigur reprezintă și cred că am subliniat aceasta în răspunsul meu.

Statutul (de cobeligerant)

14. **Căpitanul Duncan** l-a întrebat pe secretarul de stat pentru afaceri externe dacă acum este pregătit să acorde României statut de cobeligerant, ca Italiei, avînd în vedere faptul că ea are 17 divizii care luptă pentru Aliat și a suferit pierderi de 100 000 oameni din august 1944 încوace.

Domnul Eden : Nu, domnule.

1290

1945 martie 30. Textul cuvintării primului-ministrului dr. Petru Groza cu ocazia conferinței prefecților din nordul Transilvaniei.

Domnilor miniștri,
Prietenii,

Sînt fericit că am putut asista la deschiderea acestei conferințe cu prefecții din partea de nord a Ardealului. Domnul ministru al afacerilor interne, care va prezida lucrările dvs., a spus în introducere ceea ce vreau să vă spun și eu. Nu am decît să subliniez acum îndeosebi o parte din cuvîntarea D-sale, care vă îndeamnă să colaborați cu toții, ca să eliminăm din sinul nostru tot ce este rău, tot ce reprezintă ura din trecut, tot ceea ce reprezintă lumea veche, pe care noi vrem să o vedem dărîmată și definitiv lichidată (*Aplauze prelungite*).

Nu este o sarcină usoară — o știți foarte bine, o știm și noi, români, o știu și prietenii maghiari democrați — să înlături prejudecățile înrădăcinate în urma unei educații greșite, în urma falsificării permanente a istoriei. Dar noi nu ne temem de sarcinile grele, mergem înainte. Noi suntem democrați, idealul nostru este uman, el este superior oricărui ideal: crearea unei pașnice conviețuiri între toți cetățenii acestei țări, ca și între toate popoarele de pe acest pămînt (*Vii aplauze*).

Vom face un ultim apel la fiecare cetățean conștient al acestei țări. Vom face un ultim apel la fiecare ardelean, român și maghiar, care nu ne-a înțeles pînă acum, să ne înțeleagă măcar acum. Dacă acest ultim apel nu AFLĂ răsunetul cuvenit, atunci să le spunem acestora că vom păși înainte, chiar peste ei, fiindcă atunci cînd vrem să servim țara noastră și pașnica conviețuire a tuturor în această țară, noi nu ne temem de nici o jertfă și nu vom da îndărăt de la nici o măsură (*Vii aplauze*).

Vom aduce toate argumentele pentru a deștepta lumea. Prietenul Constantinescu-Iași are o misiune mare, admirabilă: tocmai prin organele ministerului D-sale va avea ocazia să facă o propagandă intensă și îi recomand să o facă în toate limbile care se vorbesc în această țară, îndeosebi și în limba maghiară. Posturile noastre de radio să difuzeze zilnic, ceas de ceas, ideile noastre democratice, să propage dragostea între noi.

Dacă noi, prin munca noastră temeinică, hotărîtă, vom putea sădî în suflete ceva din această dragoste, atunci am făcut un mare pas înainte, fiindcă această sămînță, aruncată de noi și prinșă în inimi, va da roade. Păturile muncitoare sănt prea chinuite de tot ceea ce au pătit din cauza fascismului și nu se vor lăsa intoxicate de sentimentele reacțiunii.

Sînt sigur că noi avem ajutorul acestor mase muncitorești, și vom putea astfel păși spre o înțelegere între oameni și popoare. Condițiunile ne sănt foarte favorabile în ușurarea muncii noastre.

Acum să-mi dați voie să trec la cîteva chestiuni de ordin practic:

Mai întîi mă gîndesc că se apropie Paștele catolic, duminică fiind prima zi. Fac un apel călduros la domnul ministru de interne și la dvs. să colaborați cu toții pentru a determina o triere a celor închiși în lagărele de concentrare, în lagărele de muncă. Să trimitem acasă pe aceia care zac în aceste lagăre pentru motivul că s-au născut maghiari. Cunosc personal maghiari internați încă de pe vremuri pentru bănuiala că aveau, în aparență, anumite tendințe. În fapt ei sănt buni democrați, dar au păcătuit prin naștere, că sănt maghiari. Această triere ar duce la eliberarea multora și ar fi binevenită, creînd o atmosferă de împăciuire. Nădăjduiesc că ea se va putea face de urgență, astfel ca în prima zi de Paște toți aceștia să-si poată revedea familiile lor (*Aplauze*).

Mărturisesc că asupra conștiinței mele apasă greu această chestiune; din prima zi a constituirii guvernului nostru aveam de îndeplinit acest angajament, dar din motive de ordin tehnic nu am putut avansa. Totuși cu oarecare efort din partea noastră a tuturor poate vom putea avea un rezultat al ostenelilor noastre din această privință, în cîteva zile, de a reduce numărul acestor internați doar la aceia care merită să stea acolo, la aceia care sănt fasciști, care sapă la temelia pașnicei noastre înțelegeri prin iridentismul lor (*Aplauze*).

O altă chestiune, în această ordine de idei, este privitoare la coloanele de muncă. Eu cunosc realitățile, le-am cercetat în decursul ultimilor ani și știu că sunt mari nedreptăți. Sunt oameni care lucrează la aceste coloane de muncă de multă vreme, unii de ani de zile, în timp ce alții nu au făcut nici o lună prestația de muncă ce o datorau. Și trierea acestora ar fi bine să se facă la repezeală. Constituiți o comisiune de triere care ar putea să aleagă și să trimită acasă pe cei care de atită timp fac serviciu, înlocuindu-i cu aceia care n-au făcut, ca să nu ne mai întâlnim cu plângeri că au fost formate numai de maghiari.

O altă chestiune asupra căreia trebuie să insistați dvs. este aceea privitoare la jandarmerii și poliții. Desigur sunt necesare aceste două instituții, fiindcă ordinea în stat nu se poate fără ele; însă nu aşa cum s-a făcut pînă acum, cu aceleași elemente netriate.

Poliția și jandarmeria să rămînă la atribuțele pe care le au, să nu se mai amestece în fel de fel de chestiuni administrative, fiind apoi tentate la anumite beneficii cu totul nepermise.

Supravegheați mai întîi poliția locală și faceți, pe cît posibil, ca din aceea a gărzilor cetățenești să se organizeze poliția adevărată și disciplinată; iar pe urmă atenție la jandarmerie, cu limitarea atribuțiilor la acelea proprii ale jandarmeriei, de a menține ordinea într-un sector determinat, distanțindu-se de detaliile vieții de sat.

Deci fac apel, în special la domnul ministrul de interne, să nu neglijeze să facă un început de poliție locală care să corespundă vederilor noastre pur democratice.

Ca încheiere, afișați lozinca simplificării administrative, eliberați birocratismul, gîndiți-vă cum dispozițiunile venite de aici să se execute mai repede, cum dorințele de jos, după consultarea lor serioasă, de asemenea să vină cît mai repede aici, să capete forma concretă, ca apoi să se poată aplica pe teren. Fiindcă astfel, primind sugestia dvs. și îmbrăcînd-o în forme legale, de decret, noi pînă venim anarhia.

Dușmanul nu doarme. El va exploata condițiile care favorizează anarhia. El va interveni aici cît va putea. Noi am făcut o reformă agrară radicală, dar se vor găsi agitatori care să împingă pînă la butoiale cu vin, asumăți de aceste elemente reaționare. Or, aceasta nu este reformă agrară, este anarhie. Eu am cerut unui prefect să aresteze chiar pe un șef al Frontului Plugarilor, fost legionar, care era în strînsă legătură și acum cu organizația legionară din județ și care, după ce a împărțit moșia unui boier, și-a luat și el o pereche de boi.

Acesta este un sistem legionar care duce la întronarea anarhiei. Noi însă suntem democrați și democrația trebuie să fie disciplinată.

Vă rog să puneți la punct pe acela care calcă legea noastră democratică fără nici o considerare la încadrarea lui în cutare partid, fiindcă cei mai mulți din acești agitatori se refugiază în cadrul partidelor.

Luați seama, pentru că agenții aceștia urmăresc ceva și la spatele lor lucrează reaționarea.

Să aplicăm de acum înainte legile cu strictețe. Cînd se dorește ceva de cei de jos să se intervină sus, să se găsească forme concrete, legale, căci de aceea suntem noi aici, ca să facem legătura cu poporul.

Noi suntem cu brațele deschise și așteptăm sugestiile dvs. cu toată dragostea, ca să le executăm fără rezervă cind este cazul (*Applauze puternice*). (Domnul președinte al consiliului adresează apoi cîteva cuvinte în ungurește reprezentanților maghiari din Ardealul de nord).

■ Arhivele Statului București, fond. Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26 1945, f. 285–287; „Universul”, anul al 62-lea, nr. 75 din 1 aprilie 1945, p. 3.

1291

1945 martie 30. Textul discursului ministrului justiției, Lucrețiu Pătrășcanu, cu prilejul conferinței prefecților din nordul Transilvaniei

Domnule prim-ministru, domnilor miniștri, domnilor,

Problemele pe care le naște reintegrarea Ardealului de nord între hotările României sunt fără doar și poate multiple și importante.

Sunt sigur că dvs. le veți discuta cu domnul ministru de interne și veți aduce soluțiile cele mai bune.

Eu vreau să insist în special asupra spiritului care trebuie să prezideze la aceste toate operațiuni pe care le începem astăzi.

Este o încadrare administrativă pe care noi o facem, este o încadrare politică, este o încadrare națională.

Dacă la această triplă încadrare nu va prezida într-adevăr — și aceasta trebuie să fie clar pentru fiecare din dvs. — spiritul unei reale democrații, examenul istoric pe care-l trecem astăzi îl vom pierde.

Pentru că, domnilor, nu este vorba de a face o operație mecanică, de a face o simplă sudare între Ardealul de nord, între Transilvania de nord și restul României. La baza acestui act, la baza acestei reîntoarceri în hotarele României, trebuie într-adevăr să stea cîteva idei călăuzitoare izvorite din dorința realizării unei democrații reale.

Ce înțeleg prin aceasta?

Dacă în Transilvania de nord ca și în restul țării vor rămîne același sisteme în practica dvs., aceeași tendință de a înlătura într-adevăr elementul popular să devină element politic activ, element atras în mod direct în treburile publice, democrația va rămîne o vorbă goală.

România poate să trăiască și va trăi numai dacă va fi o Românie democratică.

Democrația exclude șovinismul. Noi am combătut și nu vom ostenea să combatem toate tendințele șoviniste. Dar șovinismul trebuie combătut sub orice formă se manifestă. Există dorința noastră — și domnul prim-ministru nu o singură dată a accentuat cît dorim ca să se stabilească armonie deplină între popoarele maghiar și român. Bunăvoiețea trebuie să vină din ambele părți. Șovinismul trebuie dezarmat, indiferent dacă vine cu marca românească sau cu marca maghiară (*Applauze puternice*). Spiritul democrației din acest punct de vedere este egalitar. Si fiecare din dvs., în regiunile dvs., trebuie să-și dea osteneala ca într-adevăr frățietatea între popoarele

conlocuitoare (poporul român și naționalitatele conlocuitoare—n.n.) să devină o realitate, combătind oriunde se produc asemenea tendințe de dușmănie națională.

De ce insist asupra acestui lucru? Pentru că realitățile sunt mai tari decât dorințele.

Nobilimea maghiară, și chiar mica burghezie maghiară, au dus o politică, nu o singură dată, de neînțelegere a spiritului de conlucrare cu români.

Elementele reacționare române, moșierimea română, elementele din aparatul de stat român au încurajat dușmănia antimaghiară. Am asistat astfel la o colaborare criminală din partea tuturor acestor oameni care speculau și foloseau dușmănia maghiară și română.

Acest lucru trebuie să încețeze, prin dorința și voința manifestată de jos în sus de a stabili o armonie, o sinceră colaborare pe întreg național. Deci în acest spirit de colaborare națională și reală democrație trebuie să se realizeze încadrarea Ardealului de nord în hotarele României.

În ce privește aparatul de stat — și aici problema nu este ușoară: patru ani au trecut și patru ani reprezentă un spațiu de timp deosebit de lung atunci cind este vorba de oameni, de creații, de instituții; nu pot fi desființate și distruse aceste instituții de pe o zi pe alta. Se va pune problema ce facem cu aparatul vechi, întrucât preluarea lui aşa cum este constituie o imposibilitate. Cred că și la dvs., la Ministerul de Interne, ca și la Ministerul de Justiție, vor prezida aceleași criterii. Elementele capabile, elementele democratice, elementele care aduc un real folos populației locale vor fi menținute în funcții. Dar înaintea oricărei încadrări administrative cred că este necesar — și experiența o dovedește — ca această operațiune să fie precedată de o adâncă, reală și cinstită epurăție.

Domnilor, pînă cînd dvs., în sfera de activitate pe care o aveți, nu veți elimina tot ce a fost fascist, hitlerist, legionar, putred, netrebnic, corrupt, șovin în aparatul vechi de stat nu vom avea posibilitatea de a ști de ce aveți nevoie și ce trebuie să vă trimitem noi de aici.

De aceea prima lucrare a dvs. este ca pe baza unui examen critic, cînd se indică ceea ce credeți dvs. că sub nici o formă nu trebuie să se întoarcă în Ardealul de nord.

Vă spunem acest lucru pentru Ministerul de Justiție, dar sunt sigur că el este valabil și pentru alte minister. Experiența Moldovei este foarte bună. Cei din Moldova au constituit o comisiune care a dat — cel puțin în ce privește justiția — o serie întreagă de indicații asupra oamenilor care nu sunt așteptați, care nu sunt dorîți să se întoarcă în Moldova, oameni care nu mai au ce căuta în Moldova, pentru felul cum s-au purtat acolo, pentru amintirea pe care au lăsat-o acolo. Acest material documentar este deosebit de prețios. Îl luăm la baza selecționării elementelor pe care le trimitem în Moldova.

În al doilea rînd, selecționarea elementelor cu care lucrați dvs. Ca să dau din nou pilda Moldovei să vă arăt că am menținut în justiție acele elemente care în mod real au fost capabile să satisfacă cerințele justițialilor atunci cind nu aveau legătură cu centrul.

Deci este vorba de o epurăție generală și de o autoepurăție a elementelor care au lucrat în ultimul timp. Aici credeți că sunt cei mai capabili și meritoși din aparatul cu care lucrați?

Și iarăși, pentru că mă refer la departamentul meu, voi primi cu bucurie acest material informativ pentru că nu se pot sub nici un motiv elimina oameni care efectiv au lucrat și s-au dovedit capabili de spirit de sacrificiu în acest răstimp. Nu este în intențiunea noastră să facem acest lucru.

Deci împletirea elementelor vechi, care merită să se reîntoarcă, cu elementele noi, ridicate în ultimul timp, cred că este singura politică ce trebuie să o facem. Munca efectiv prestată este aceea care interesează. Pentru ca această muncă prestată să fie într-adevăr de calitate este nevoie de epurăție, selecționare și îmbinarea elementelor vechi cu elementele noi, pentru maximum de folos în interesul populației din Transilvania de nord.

Cred că luând acest criteriu vom duce o politică în slujba interesului public și vom putea încarma cu elementele necesare aparatul de stat și în Ardealul de nord.

În acest spirit vă urez spor în munca dvs.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 279 – 281; „Universul”, anul al 62-lea, nr. 75 din 1 aprilie 1945, p. 3.

1292

1945 martie 30. **Comunicat al Marelui Stat Major al armatei cu privire la desfășurarea operațiilor de luptă de pe teritoriul cehoslovac.**

Marele Stat Major al armatei Comunicat

asupra operațiunilor din ziua de 30 martie 1945

Trupele române, trecute la vest de rîul Hron în zona Nová Baňa, au continuat să înfrîngă rezistențele germano-maghiare, pătrunzînd adînc spre nord.

A fost cucerit masivul păduros Janovec precum și peste 35 localități, printre care cele mai principale sint: Nová Baňa — important centru minier — unde trupele noastre au fost primite cu urale de populația locală, Jarnovice, Zlaté Moravce și Topol'cianki, importante noduri de comunicații, precum și Hor. Lehota și Edlove Kostol'anj.

În zona nord-vest Banská-Bystrica, toate contraatacurile germano-maghiare, unele însoțite de care de luptă, au fost respinse singeros.

În luptele anterioare, pentru cucerirea localităților Sliač și Ribari, s-a distins în mod deosebit căpitanul Mărgăritescu Emil, comandantul unui divizion de roșiori, care — deși rănit — a continuat să comande unitatea sa, contribuind printr-o acțiune rapidă și îndrăzneață la cucerirea localităților amintite mai sus.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 26/1945, f. 290.

1945 martie 31. Apel al Consiliului Frontului Național-Democratic pentru însămînțarea imediată a pămînturilor date țărănilor prin reforma agrară.

Nici o palmă de pămînt
să nu rămînă neînsămînțată

Reforma agrară e azi un fapt îndeplinit. Sute de mii de hectare au trecut în stăpînirea plugarilor. În fiecare zi alte zeci de mii de gospodării țărănești primesc pămînt. Inventarul viu și mort aflat ieri pe moșile boierești e pus la îndemîna celor ce-și muncesc ogoarele.

Guvernul de concentrare democratică și-a îndeplinit astfel una din sarcinile sale de căpătenie.

Sîntem la început de primăvară. În pămînturile primite prin reforma agrară, în pămînturile aflate mai de mult în stăpînirea țărănilor, în pămînturile rămase marilor proprietari, în locurile virane din orașe, pretutindeni unde există o palmă de pămînt trebuie să intre plugul și să cadă sămînă roditoare.

Nu e nici o zi de pierdut.

Tara întreagă, întreg poporul român privesc la ogoarele satelor, de unde-și așteaptă hrana.

Nu trebuie uitat însă că dușmanii reformei agrare, dușmanii țărănimii stau la pîndă. Ei vor încerca prin toate mijloacele să împiedice aducerea cu bine la îndeplinire a reformei. Orice slabiciune, orice greșeală, orice întîrziere ei vor căuta să le folosească în scopurile lor criminale.

Se vor bucura acești dușmani ai țărănimii și ai întregului popor român dacă ogoarele vor rămîne nelucrate, se vor bucura dacă va ieși gîlceavă și neînțelegere din felul în care pămîntul va fi trecut în stăpînirea plugarilor.

Dacă prin unirea întregului popor guvernul de concentrare democratică a putut să cîștige încrederea marii noastre vecine U.R.S.S., care ne-a redat Ardealul, și a putut să înfăptuiască reforma agrară, tot prin unire și prin muncă fără pregeț trebuie împiedicată sabotarea ei.

Trebuie o deosebită atențîune ca inventarul viu și mort pus la îndemîna țărănimii să fie predat nevătămat. Si aici dușmanii reformei agrare vor căuta să uneltească din umbră. Se va încerca nu mai puțin sabotarea însămînțărilor.

Toate aceste planuri ale dușmanilor pe cîrfului român trebuie demascate și combătute cu toate puterile.

Succesul însămînțărilor de primăvară, prin muncă și unire, va fi primul pas pentru consolidarea noilor gospodării.

Cei care cred că trecutul va fi reinviat se înșeală amarnic. Pămîntul dat prin reforma agrară rămîne al plugarilor care-l muncesc. Recolta de pe aceste pămînturi va fi a lor și în felul acesta va fi asigurată hrana armatelor care luptă pentru nimicirea hitlerismului.

Plugari, ajutați-vă unul pe altul! Muncitorimea și intelectualitatea vă stau drept sprijin.

În multe părți ale țării au și luat ființă stațiuni de mașini agricole care să vă pună la îndemîna mașinile trebuințioase. Toate forțele sunt mobilizate pentru ca muncile de primăvară să meargă din plin.

Toate brațele de muncă, toate mijloacele de transport, toate uneltele și mașinile trebuie puse în funcțiune de îndată, fără nici o zi de întârziere și fără nici o zi de răgaz, pentru a ușura munca de însămîntare.

E porunca ceasului de față. Războiul nu poate continua și nu se poate termina cu succes, țara nu se poate reface, condițiunile armistițiului generos acordat României de marea noastră prietenă Uniunea Sovietică nu pot fi îndeplinite dacă de pe holde și de pe cîmpii nu se va stringe în cursul verii hrana cea de toate zilele a țării întregi.

Comitetele locale și județene ale F.N.D.-ului, toți activiștii partidelor și organizațiilor care fac parte din F.N.D., muncitorimea organizată vor da tot sprijinul muncii de însămîntare.

O mobilizare imediată trebuie să înceapă în acest scop, în sprijinul direct al însămîntărilor.

Nici o palmă de pămînt să nu rămînă nelucrată. Din fiecare petec de pămînt de pe întinsul cîmpiilor țării, din jurul orașelor și chiar din orașe, trebuie să răsără roada binecuvîntată.

Frați țărani, muncitori și voi toți cei care puteți da sprijinul vostru, la muncă!

Fără întârziere, fără odihnă, din toată inima și cu adîncă credință să slujim cu toții binele poporului român!

Să păsim înainte!

Cuvîntul de ordine trebuie să fie:

„Nici o palmă de pămînt să nu rămînă neînsămînată!”

Consiliul Frontului Național-Democrat

■ „Scînteia”, an II, nr. 184 din 31 martie 1945, p. 1.

1294

1945 martie 31. Rezoluție adoptată la Congresul Partidului Național-Țărănesc din județul Argeș privind aderarea și conlucrarea cu Frontul Național-Democratic.

Congresul Partidului Național-Țărănesc, organizația jud. Argeș, întrunit azi 31 martie 1945 în plenul său, ratifică hotărîrea Comitetului de inițiativă, de la 22 februarie 1945, de a adera și conlucra cu F.N.D. în vederea democratizării țării prin stîrpirea fascismului și pentru a înfăptui reformele cuprinse în platformă, din care cea mai arzătoare era reforma agrară.

Congresul ia act că F.N.D. și guvernul Groza de concentrare democratică și-a ținut angajamentul luat. Congresul exprimă recunoștința sa Partidelor Comunist, Social-Democrat, Frontul Plugarilor, Uniunea Patrioților, Liberal-Democrat, pentru concursul dat în elaborarea acestei legi fundamentale pentru țărănimile. Congresul face apel la toți membrii național-țărăniști să depună toate sforțările pentru ca aplicarea acestei legi să se facă în condițiile cele mai bune, spre binele pădurii țărănești, cea mai oropsită, aceea care era lipsită de pămînt.

Congresul cere tuturor membrilor săi de față și celor ce lipsesc să dea tot concursul lor pentru ca însămîntările să se facă la timp și să nu rămînă un petec de țarină nemuncit.

Vom dovedi astfel încă o dată că țaranul are pămînt și-l muncește cu drag, cînd știe că este al său. Același apel îl face și la proprietarii ce au dat din pămîntul lor țaranilor cu care își făceau muncile.

Prin asta vor dovedi că sunt patrioți și cu adevărat naționaliști.

Congresul își ia angajamentul să ducă lupta pentru ca frontul să fie îndestulat cu tot ce-i trebuie, în așa fel ca Armata Română să lupte alături de marea Armată Roșie în cele mai bune condiții, pentru zdrobirea fascismului și reacționarismului din Europa.

Congresul trimite frățescul său salut tuturor muncitorilor din fabrici care i-au ajutat pe țărani să capete pămînt, iar acum îi sprijină ca să aibă unelte de muncă. Drept recunoștință, țărani vor da țării o recoltă abundantă, pentru ajutorul care l-au primit.

Trăiască lupta comună a țaranilor și muncitorilor !

Trăiască prietenia româno-sovietică care ne-a scăpat de nemîi și ne-a redat Ardealul !

Trăiască România liberă, independentă și democratică.

Jos fascismul !

■ „Scînteia”, an II, nr. 194 din 10 aprilie 1945, p. 2.

1295

1945 martie 31. Comunicat al postului de radio Londra, în limba română, în legătură cu declarațiile făcute presei de către ministrul de externe Gheorghe Tătărăscu.

Postul Londra—ora 13,45

Dl Gheorghe Tătărăscu, ministrul de externe al României, a făcut ieri declarații presei, spunînd între altele că România trebuie să reia relațiile amicale cu Națiunile Unite și în special cu vecina de la răsărit, U.R.S.S., ale cărei armate luptă acum pentru eliberarea Europei și au arătat întotdeauna prietenia lor față de poporul român. Prin aceste relații amicale se vor deschide noi perspective de progres pentru România. Războiul a fost declarat într-un ceas de nebunie Rusiei Sovietice, care ar fi putut să ne strivească. U.R.S.S.-ul ne-a adus însă colaborarea în loc de război. În continuare, dl Tătărăscu a vorbit apoi despre rolul armatei române, declarînd că lupta va continua pînă la capăt pentru instaurarea unui regim de libertate pentru toate naționalitățile într-o Românie liberă și democrată.

■ Arhivele Statului București, fond Casa Regală, Diverse, dosar nr. 5/1945, f. 46.

1945 martie 31. **Comunicat al postului de radio Moscova, în limba engleză, referitor la citarea trupelor române de sub comanda generalului Dăscălescu de către mareșalul I. V. Stalin pentru actele de bravură la eliberarea orașului Banská-Bystrica.**

Postul Moscova — ora 13,45

Cînd orașul Banská-Bystrica a fost ocupat, trupele române de sub comanda generalului Dăscălescu s-au distins în lupte. Cu acest prilej mareșalul Stalin a citat pentru bravură pe generalul Dăscălescu și trupele de sub comanda sa. Ministrul de război român a răspuns printr-o telegramă adresată mareșalului Malinovski, cu care colaborează trupele române. Ministrul de război arată că citarea armatei române de către mareșalul Stalin a făcut mîndri pe ofițerii și soldații care vor continua să lupte alături de Armatele Roșii pînă la înfrîngerea totală a hitlerismului.

■ Arhivele Statului București, fond Casa Regală, Diverse, dosar nr. 5/1945, f. 46.

1945 aprilie 2. **Decret-lege privind stabilirea cetățeniei locuitorilor din partea de nord-vest a țării.**

DECRET — LEGE

pentru reglementarea cetățeniei locuitorilor din Ardealul de nord

Art. 1. Sint și rămîn cetățeni români:

a) Locuitorii din Ardealul de nord care potrivit legilor în vigoare la 30 august 1940 se bucurau de cetățenia română;

b) Copiii născuți la 30 august 1940 sau după această dată pe teritoriul Ardealului de nord, dacă tatăl sau, în cazul copilului nelegitim, mama au rămas cetățeni români, potrivit dispozițiunilor de la litera a;

c) Copiii născuți la 30 august 1940 sau după această dată pe teritoriul Ardealului de nord, din tată și mamă necunoscuți. Copiii găsiți pe teritoriul Ardealului de nord se consideră născuți pe acel teritoriu.

Art. 2. Nu beneficiază de cetățenia română:

a) Locuitorii din Ardealul de nord care de la 30 august 1940 și pînă la data prezentei legi au optat pentru o cetățenie străină;

b) Locuitorii din Ardealul de nord care au intrat voluntar în serviciul militar al unui stat cu care România se găsește în stare de război ori s-au alăturat unei corporații militare sau paramilitare străine.

Art. 3. Redobîndirea și pierderea cetățeniei române a locuitorilor intrînd în prevederile acestei legi se constată din oficiu de autoritățile administrative care sunt obligate a întocmi, pe comune, liste de acești cetățeni.

Listele se afișează la localul primăriei respective, timp de 10 zile libere. Un exemplar al listelor se va trimite judecătoriei de pace respective, împreună cu procesul-verbal de afișare.

Împotriva listelor se poate face apel la judecătoria de pace în termen de 15 zile libere de la expirarea termenului de afișare. Împotriva hotăririi judecătoriei se poate face recurs, în termen de 10 zile libere de la pronunțare, la tribunalul respectiv.

Întreaga procedură prevăzută de această lege se urmează din oficiu. Cucerile și orice acte procedurale sunt scutite de timbru și orice taxe.

Art. 4. Dispozițiunile contrarie din legi și regulamente se abrogă.

Dat în București la 2 aprilie 1945

Ministrul justiției,
Lucrețiu Pătrășcanu,

■ „Monitorul oficial”, an CXIII, nr. 78 din 4 aprilie 1945, p. 2755.

1298

1945 aprilie 2. Ordin de zi pe armată dat de generalul de divizie C. Vasiliu Rășcanu cu ocazia cîștigării bătăliei de la Banská-Bystrica de către trupele armatei române de sub comanda generalului de corp de armată Dăscălescu Nicolae.

Domnul general de divizie C. Vasiliu Rășcanu a dat următorul ordin, de zi pe armată.

După victoria de la Rožňava trupele armatei române de sub comanda generalului de corp de armată Dăscălescu Nicolae înscriu o altă pagină de glorie în istoria neamului românesc, prin cîștigarea importantei bătăliei de la Banská-Bystrica.

Bătălia a început la 21 martie, în strînsă colaborare și camaraderie cu vitezele trupe ale armatei sovietice, și s-a terminat în ziua de 26 martie, prin cucerirea orașului Banská-Bystrica, important centru strategic și nod de comunicații la cotul superior al Hronului, unde converg toate comunicațiile care străbat munții Tatra Mică și Tatra Mare.

Peste 50 localități, zeci de fabrici, mari cantități de materii prime pentru industria grea, numerosi prizonieri și mult material de război au rămas în mîinile noastre.

Din cauza terenului muntos și împădurit, a lipsei comunicațiilor, a intemperiilor, a dirzeniei inamicului și distrugerilor făcute de el, luptele au fost grele și singeroase. Atacind însă zi și noapte, cu deosebită vitejie și mari sacrificii, trupele noastre au învins greutățile terenului și au înfrînt toate rezistențele germano-maghiare.

Marele exemplu a fost dat de insuși comandantul armatei, generalul de corp de armată Dăscălescu Nicolae, care, deși rănit în luptele pentru cucerirea orașului, a rămas mai departe în fruntea trupelor sale.

Pentru aceste strălucite fapte de arme — evidențiate și de comandanțul suprem al armatei sovietice, mareșalul Stalin, prin ordinul de zi din 27 martie 1945, adresat mareșalului Malinovski, comandanțul Frontului 2 ucrainean — toate marile unități de sub comanda generalului de corp de armată Dăscălescu Nicolae se citează prin ordin de zi pe întreaga armată.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 27/1945, f. 18; Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1, dosar nr. 121, f. 96.

1299

1945 aprilie 3. Telegrame adresate Consiliului Frontului Național-Democratic prin care se transmit mulțumiri pentru înfăptuirea reformei agrare.

Comisia locală a Sindicatelor Unite din Turnu-Severin vă exprimă, în numele întregii muncitorimi din oraș, toată satisfacția lor la realizarea reformei agrare atât de mult așteptată de frații plugari.

Comitetul Comisiei locale a Sindicatelor Unite din Turnu-Severin

Secretar, Darabaneanu

Congresul Partidului Național-Tărănesc din județul Argeș mulțumește Consiliului F.N.D., din care face parte și reprezentantul partidului nostru, pentru munca depusă pentru realizarea unui guvern adevărat democrat și pentru opera deja înfăptuită ce duceți pentru marile reforme în favoarea țărănimii, muncitorimii și intelectualilor cinstiți. Sîntem și rămînem alături de dumneavoastră.

Președinte, T. Simionescu

Plugărimea din com. Gurba, jud. Arad, vă mulțumește fierbinte pentru înfăptuirea reformei agrare, exprimîndu-vă încrederea desăvîrșită și pentru alte realizări.

Organizația Frontului Plugarilor din jud. Arad
Primar, Bunaciu

■ „Timpul”, an IX, nr. 2 806 din 5 aprilie 1945.

1300

1945 aprilie 3. Moțiune votată de adunarea salariaților Ministerului de Interne cu ocazia alegerii noului comitet sindical.

Noi salariații publici din serviciile interioare ale Ministerului Afacerilor Interne, întrunindu-ne astăzi în adunarea generală, hotărîm în unanimitate următoarele:

1. Sprijinirea guvernului de largă concentrare democratică în frunte cu dr. Petru Groza în opera de reconstrucție a țării.

2. Ne încadrăm în totul în lupta comună dusă de Sindicatul salariaților publici din București și a Confederației Generale a Muncii.
3. Ne angajăm în lupta pentru democratizarea reală și completă a Ministerului de Interne.
4. Cerem imediata epurare de sus în jos a Ministerului de Interne de toate elementele fasciste și reaționare.
5. Cerem reorganizarea economatului și crearea unei cantine pentru a da posibilitatea tuturor funcționarilor Ministerului Afacerilor Interne de a lua masa la un preț modest.

6. Funcționarii Ministerului de Interne vor duce lupta hotărîtoare pentru obținerea unor salarii la nivelul scumpelei.

7. Funcționarii Ministerului de Interne înțeleg să sprijine lupta muncitorilor și a țăranilor pentru construirea unei României noi, libere și democratice, luptătoare vitează pentru zdrobirea definitivă a fascismului.

8. Trimitem salutul nostru C.C. al salariaților publici precum și Confederației Generale a Muncii.

Trăiască Armata Română democratică !

Trăiască Armata Roșie eliberatoare !

Trăiască lupta comună a muncitorilor manuali și intelectuali !

Trăiască Maiestatea sa regele !

Trăiască mareșalul Stalin !

■ „Timpul”, an IX, nr. 2 806 din 5 aprilie 1945, f. 5.

1301

1945 aprilie 3. Conferința ținută la radio de ministrul justiției, Lucrețiu Pătrășcanu, privind principiile care stau la baza extinderii legislației românești în partea de nord-vest a României.

Prin Convenția de armistițiu, încheiată în septembrie 1944 între statul român și Puterile Aliate, Dictatul de la Viena este considerat nul și neavenuit. S-a proclamat astfel, în mod categoric, inexistența așa-numitului „arbitragiu” prin care Transilvania de nord a fost incorporată Ungariei horthyste. În Convenția de armistițiu încheiată ulterior între guvernul ungar și Aliati la Moscova, după ce Ungaria recunoaște și ea că arbitrajul de la Viena este nul și neavenuit, se obligă să evacueze în baza art. 2 teritoriile României, ocupate de ea, readucind autoritățile civile și militare maghiare în cuprinsul frontierelor ei de la 31 decembrie 1937. Mai mult, statul maghiar, considerat ocupant în Transilvania de nord, se obligă să anuleze, și nu să abroge, toate măsurile legislative referitoare la ocuparea teritoriului român din 1940.

În temeiul acestei situații juridice, se deschide calea soluționării problemelor de drept, care iau astfel naștere prin reincorporarea Transilvaniei de nord între hotarele României.

Extinderea legislației românești în această parte a țării, devenită din nou românească, și stabilirea cetățeniei locuitorilor ei, luând ca punct de plecare și situația existentă la 30 august 1940, sănătatea logică a celor

două acte internaționale care reglementează în momentul de față statutul politic internațional atât al României, cit și al Ungariei. Dar aceasta este numai latura tehnico-juridică a celor două măsuri legislative pe care le-am luat. Dincolo de elementul pur formal, este necesar să afirmăm și principiile politice și naționale care rezidă la temelia noii ordini de lucruri create astfel în Transilvania de nord.

În împrejurările de față, trăim în România momentul greu al nașterii și consolidării unei democrații reale. Este o luptă de fiecare zi, care cere eforturi și sacrificii, pentru că forțele reaționare, tot ceea ce reprezintă element negativ și conservator, încearcă să pună piedici în calea realizărilor pe acest tărîm. Dorim clădirea unei Români democrațice și vom ști s-o înfăptuim. În cadrul acestei democrații și plecind de la principiile ei sănătății datorii să considerăm toate problemele legate de existența României ca stat, inclusiv problemele născute din reîncadrarea Ardealului de nord între hotarele țării noastre.

Guvernul actual și, mai ales, partidele, organizațiile și forțele populare care îi stau drept sprijin, plecind tocmai de la concepția democratică a noii Români, înțeleg ca în mod consecvent și rapid să distrugă toate urmele trecutului, reprezentat prin legi, instituții și creații dictatoriale de tip fascist. E o primă sarcină care se pune concomitent cu cea a reclădirii statului român democrat.

Aceasta înseamnă că în cadrele României de azi nu există pentru nimeni drepturi ciștigate în numele dictaturii, fie că această dictatură se intitula carlistă, legionară sau își avea exponentul în Antonescu. Fascismul, ca și legionarismul, nu pot constitui în România temeiul unor drepturi ciștigate.

Cu aceeași vigoare însă, cu aceeași hotărire, cu aceeași consecvență, nu se pot recunoaște nimănui, în Transilvania de nord, drepturile ciștigate în numele horthysmului. Pentru că nu o Ungarie democrată, ci Ungaria horthystă, Ungaria reaționară, patronată de Hitler și Mussolini, ea a ținut sub stăpînire timp de patru ani nordul Transilvaniei și a încercat să creeze acolo anumite stări de drept. O asemenea situație nu poate fi acceptată. Prin întinderea legislației românești în Ardealul de nord, am desființat fără urmă, cu efect retroactiv, toate măsurile, toate ordonanțele, toate dispozițiile care purtau pecetea regimului dictatorial al lui Horthy.

Din cercetarea dispozițiilor administrative și legislative luate în trecut, timp de patru ani, guvernul horthyst, derogind chiar de la legile ordinare maghiare și de la prevederile constituționale ale statului ungar, a supus nordul Transilvaniei, ca și teritoriile ocupate de la Cehoslovacia și Iugoslavia, unui regim cu totul excepțional. Acest regim excepțional l-am făcut să încețeze nu din ziua de 31 martie 1945, adică din momentul trecerii prin Consiliul de Miniștri a extinderii legislației românești în Ardealul de nord, ci din 30-august 1940, dind efect retroactiv legislației noastre. Sănătății perfect conștienți că legislația reintrodusă în Ardealul de nord conține încă elemente și dispoziții nedemocratice. Dar, la schimbarea acestei legislații în întregimea ei, la crearea unei legislații în spirit democratic guvernul actual lucrează în mod efectiv, pentru a corespunde nevoilor și scopurilor urmărite de noul stat român.

Egalitatea națională

La această operă largă de democratizare a României, noi așteptăm un sprijin efectiv din partea populației maghiare, a întregii Transilvanii. Pentru

că avem convingerea că, desființînd toate instituțiile și toate măsurile pe care guvernul lui Horthy, avîndu-și sursa de inspirație în hitlerism și fascism, le-a introdus în Transilvania de nord, facem un serviciu nu mai puțin real însăși populației maghiare. Stări de privilegiu ca și stări de inegalitate, în folosul unei minorități din populația maghiară, care au fost în mod artificial, prin efectul unor dispoziții administrative sau legislative, nu pot deci să dăuneze maselor muncitorești și țărănești maghiare, în totalitatea lor, precum dăunează și mai grav bunei înțelegeri între populația românească și cea ungară. Căci pentru o asemenea bună înțelegere, pentru cimentarea ei, pentru transpunerea ei din deziderat în fapt, guvernul actual înțelege să nu precepească nici o străduință, nici un efort, nici un sacrificiu.

Egalitatea națională — o egalitate în fapt, reală și sinceră — este, fără doar și poate, unul din elementele de bază ale unei adevărate democrații. Între poporul român și națiunile conlocuitoare și în special cu poporul maghiar, noi vom să stabilim cele mai perfecte și mai calde raporturi de prietenie și înțelegere.

Ne dăm foarte bine seama că sarcina nu este ușoară și greutățile care ne stau în cale sănt multe și mari.

Șovinismul este otrava pe care au folosit-o toți cei care au avut interesul să semene între poporul român și poporul maghiar neînțelegere, ură și vrajbă. Au păcătuit tot atit de grav acele pături și aşa-zisii exponenți ai românișmului, vîrfurile reacționare ale partidelor istorice sau ale guvernărilor de pînă ieri care au alimentat pornirile șovine în masa românească, după cum nu mai puțin grav și nu mai puțin criminal au procedat toți acei care, din sinul maghiarimii, au cultivat ura națională pentru a țăța pe maghiari împotriva românilor. Șovinismul trebuie combătut oriunde se manifestă și orice formă îmbracă. El trebuie combătut, dezarmat și distrus, fie că se îmbracă în haina românișmului, fie a maghiarismului. Pornirile de intoleranță națională, care au făcut pînă acum atîta rău popoarelor român și maghiar, contrazic fundamental spiritul și instituțiile noii României. Împotriva unor asemenea porniri, împotriva încercărilor de a lăsa ca mai departe șovinismul să împiedice consolidarea democrației românești, toate forțele vii trebuie mobilizate: în rîndurile maselor populare românești și, cu aceeași vigoare, în acelea ale populației maghiare.

A pune la stilul infamiei pe toți ațitătorii urii între națiuni, fie că ei se pretind apărători ai unui româniș rău înțeles, fie că încearcă să se înfățișeze ca purtătorii de cuvînt ai maghiarimii milenare, este o datorie cetățenească elementară, care n-are nevoie de justificări. Este o datorie pe care orice om simplu, român sau maghiar, trebuie să-o înțeleagă în ceasul de față, de la sine.

Situație juridică clară

Prin noile măsuri legislative pe care le-a luat guvernul, privind Transilvania de nord, s-a creat o situație juridică clară și fără putință de răstălmăcire. La baza acestor măsuri au rezidat dorința de a crea toate condițiile menite să ușureze indestructibilă sudură între Transilvania de nord și restul țării, între populația acestei regiuni și restul populației din România. Dar același spirit larg democratic și de largă înțelegere națională trebuie să prezideze și la introducerea în viață a tuturor măsurilor luate. Pentru atingerea acestui scop este nevoie însă de o largă bunăvoiță, nu numai în aparatul de

stat, însărcinat cu executarea dispozițiilor luate, ci de concursul efectiv, în același spirit, al populației maghiare și al celei românești. Apelul nostru se adreseză tuturor, în credința fermă că numai mobilizind toate forțele vii, atât ale poporului român, cât și ale popoarelor conlocuitoare, vom putea înălțarea toate piedicile în clădirea unei Românie libere și democratice, în stare să înfrunte, puternică și fără șovăire, viitorul.

■ „Scîntea”, an II, nr. 187 din 3 aprilie 1945, p. 1 și 2.

1302

1945 aprilie 3. Raport operativ al Armatei 1 române către Marele Stat Major privind operațiile duse între riurile Hron și Nitra.

Telegramă
Armata 1
Raport operativ special pentru comunicatul radio

1. Trupele Armatei 1, respingînd forțele inamice, au dezvoltat capul de pod dincolo de rîul Nitra, larg de 30 km pe o adîncime de circa 10 km, cucerind alte numeroase localități, printre care: Ostratice, Vel' Bielice, Žadokreky, Simonovany, Olšany și Cerenany; în același timp pătrunzînd și mai adînc în munții Nitranskehore, au cucerit cota 1 346, virful cel mai înalt al acestui masiv, acoperit încă la data aceasta de zăpadă mare.

2. În curs de 10 zile, Armata 1 a dus cu toată înverșunarea bătăliei între riurile Hron și Nitra, pe un front larg de 50 km, zdrobind complet toate rezistențele inamice din cale. În acest răstimp a forțat prin lupte grele trecerea Hronului și a înaintat peste 40 km pînă la Nitra, într-un teren muntos și acoperit de păduri, forțînd apoi și acest rîu.

A cucerit 96 localități între care mai importante: Nová Baňa, Žarnovica — Vel' Pole, Vel. Lehota — Prochot — Klíž. Hradište — Uherce — Olšany — Žaokreky și Ostratice.

A traversat complet munții Nitranskehore, ale căror culmi sunt încă acoperite de zăpadă mare, cucerind virfurile cele mai înalte, cu cotele 844, 880, 899, 1202 și 1346, pe care a înfipă tricolorul român ca simbol al luptei pentru eliberarea teritoriului cehoslovac.

3. Trupele Armatei 1, alături de bravele unități sovietice, continuă zi și noapte cu vigoare și avînt operațiunile ofensive către rîul Váh.

Comandantul Armatei 1,
General de corp de armată V. Atanasiu

Şef de stat major,
General Damian Raşcu

Nr. 60 109 din 3 aprilie 1945

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 903, f. 38; *În numele libertății și frîtenicii*, vol. 2, Editura Militară, București, 1970, p. 177 — 178.

1945 aprilie 4. Mesajul postului de radio Londra, adresat poporului român, prin care atrage atenția că hitleriștii au lăsat în România agenți ai Coloanei a V-a pentru a activa în vederea dezorganizării țării.

Sîmbătă seara, postul de radio Londra a transmis în emisiunea pentru România următorul mesaj de o deosebită semnificație:

„Mașina de război germană se prăbușește sub presiunea trupelor aliate ce înaintează atât din vest cît și din est. Naziștii își dă seama că partida este pierdută, caută însă, din această cauză, să dea naștere anarhiei atât pe propriul lor teritoriu, cît și pe cele străine pe care le mai dețin.

Deși apare tot mai clar că Aliații vor cîștiga războiul, este totuși nevoie să multă precauție, fiindcă se știe clar că în teritoriile eliberate germanii au lăsat Coloana a V-a care activează.

Nu de mult, dl Eden a declarat că trupele germane după ce s-au retrăs din România au lăsat în urma lor o sumedenie de agenți ai Coloanei a V-a în vederea dezorganizării activității din acea țară. Astfel, se dovedește că activitatea germană este atât de periculoasă în România ca și în celealte țări eliberate. În toate țările eliberate există încă persoane cu idei opuse. Acești oameni se recrutează din orice strat social. După 23 August poporul român a căutat să arate că adevăratele sale sentimente sunt alături de Aliații. Soldații români luptă vitejește pe front contra nazismului, dar ei trebuie sprijiniți de către cei care rămîn acasă. Români, fiți deci atenți și cu băgare de seamă: nu dați ascultare celor ce clevetesc, ci denunțați-i spre a fi arestați”.

■ „Scînteaia”, an II, nr. 188 din 4 aprilie 1945, p. 6.

1945 aprilie 4. Dare de seamă asupra luptelor desfășurate de trupele române în perioada 21 martie — 2 aprilie 1945 în zona cuprinsă între rîurile Hron și Nitra din Cehoslovacia.

Armata 1
Stat major
Secția a III-a

Nr. 60 145 din 4 aprilie 1945

Armata 1
către

domnul general șef al Marelui Stat Major

Am onoarea să înainteze anexata sinteză a operațiunilor Armatei 1 în intervalul 21 martie — 2 aprilie 1945, pentru orientarea generală asupra efortului armatei române în actuala campanie din vest.

Comandantul Armatei 1,
General de corp de armată V. Atanasiu

Şeful de stat major,
General Damian Rașcu

**Sinteza
operațiunilor Armatei 1 între rîul Hron și Nitra
(21 martie — 2 aprilie 1945)**

Urmare a sintezei operațiunilor în intervalul 10 februarie — 20 martie.

În zilele de 18—19 martie armata a atins Hronul în sectorul est Gunda—Ladomer.

În vederea continuării ofensivei la vest de Hron, Grupul 53 armate sovietic a început să regrupeze forțele încă din cursul zilei de 18 martie, în care sens: a regrupat grosul Armatei 53 (sovietică) la sud de masivul păduros al cărui centru este Banská Štiavnica, pentru a acționa peste Hron către Nitra, și a înlocuit o parte din forțele Armatei 53, care erau pe Hron în masivul Banská Štiavnica, prin unitățile Armatei 1, în sectorul Veska—Velke Kozmálovce.

În cadrul manevrei de ansamblu a Grupului 53 armate, rolul Armatei 1 a fost:

înțial asigurarea pe Hron a dreptei Grupului de armate, concomitent cu cercetarea eventualei rezistențe pe care inamicul ar opune-o la forțarea rîului în sectorul Armatei 1;

apoi angajarea forțelor inamice din sectorul armatei și atragerea de noi forțe, în scopul de a ușura și garanta execuția manevrei de către grosul Grupului de armate (27 martie);

ulterior forțarea Hronului și continuarea atacului către Nitra, pentru a asigura dreapta Grupului de armate, prin pătrunderea în masivul Nitrianske Hore (27 martie — 2 aprilie).

I. Asigurarea dreptei Grupului 53 armate și cercetarea eventualei rezistențe inamice pe Hron (20—26 martie)

1. *Înlocuirea trupelor ruse.* Marile unități abia ajunse pe Hron, după 40 zile de operațiuni istovitoare, prin noua misiune primită de armată, erau chemate la un nou efort. Astfel, pentru intrarea în noul dispozitiv armata trebuia să treacă 5 divizii din valea Krupinei în zona Banská Štiavnica, peste masivul vest Dobrá Niva, nedispuñind decit de o singură comunicație bună: Krupina—Nemce—Banská Štiavnica, ceea ce antrena marșuri de 80 km în timp de 36 ore.

Printr-un veritabil tur de forță, dirijind din inițiativa sa, încă dinainte de primirea ordinului de execuție a operațiunii, artileria și trenurile pe comunicația cea mai bună, iar infanteria și vehiculele ușoare direct peste masiv, s-a reușit totuși în timpul extrem de scurt de 36 ore să se ajungă cu diviziile în zonele de relevă, iar în noaptea de 19 spre 20 (martie) să se execute înlocuirea.

2. *Asigurarea dreptei Grupului de armate pe Hron* s-a făcut prin instalația în defensivă, în sectorul Veska—Velke Kozmálovce, cu efortul pentru păstrarea zonei Banská Štiavnica și asigurîndu-se spre sud, pentru a păstra unică comunicație bună a armatei, Banská Štiavnica—Nemce.

3. Cercetarea dispozitivului inamic de pe Hron (25—26 martie)

S-a făcut prin atacuri locale, executate de fiecare divizie, care au demonstrat prezența în forță a inamicului, dar care au antrenat mari pierderi (gra-

ficul nr. 2) ¹, mai ales din cauza lipsei mijloacelor de trecere, care au impiedicat punerea în valoare de la început a superiorității în punctul atacat.

II. Angajarea forțelor inamice din sectorul armatei (27 martie)

S-a executat printr-un atac în forță cu trei divizii pe direcția comunicației principale ce duce spre Nitra, Banská Štiavnica—Olšany.

Capetele de pod reduse cîștigate în ziua de 27 (martie) și reacțiunile numeroase și puternice ale inamicului au demonstrat că inamicul e angajat puternic pe Hron și manevra forțelor de pe Hron pe la sud de masivul păduros este astfel garantată.

În același timp armata a participat cu o divizie la manevra Armatei 53, întorcind pe la sud rezistențele de pe Hron.

III. Forțarea Hronului și continuarea atacului către Nitra (28 martie—2 aprilie)

Inamicul, apărind puternic Hronul, în special pe direcția principală, manevra de forțare a Hronului de către armată a fost următoarea: fixarea forțelor inamice de pe Hron și menținerea capetelor de pod cîștigate; întoarcerea apărării inamice de pe Hron pe la sud și pătrunderea prin surprindere în masivul păduros dintre Hron și Nitra, pe direcția Kozarovce—Uherce, pentru a ajunge cît mai repede pe rîul Nitra.

Operațiunea de întoarcere începută cu o divizie la 27 martie a fost amplificată începînd de la 30 martie prin introducerea a încă două divizii și executată în cele mai bune condiții.

Cu această ocazie a fost înregistrat un nou record, prin scoaterea din front a 2 divizii și ducerea lor pe un arc de cerc de 80 km pe noua direcție de intervenție, în spatele rezistenței inamice de pe Hron. Rezultatele manevrei au fost corespunzătoare eforturilor depuse, astfel încît la 2 aprilie seara rîul Nitra era atins, aproape pe întreg sectorul, și trecut la extrema stîngă a armatei.

IV. Operațiunile Armatei 1 în intervalul 20 martie — 2 aprilie s-au executat în condițiunile următoare:

contra unui inamic care știe să ducă o perfectă acțiune de rezistență și întîrziere, exploatînd la maximum toate avantajele terenului;

într-un teren foarte greu, cu 90% acoperiri, cu comunicații puține și foarte accidentat;

cu un consum minim de munițiuni (în medie 0,07 unități de foc) — graficul nr. 2;

cu pierderi mult mai reduse decit în operațiunea anterioară (graficul nr. 1).

În concluzie, aceste operațiuni au demonstrat:

1. Este mult mai avantajos ca forțarea unui rîu să se facă prin stabilirea unui cap de pod inițial suficient de dezvoltat din care să se manevreze ulterior sectoarele adiacente.

2. Lipsa mijloacelor de trecere antrenează aceleasi pierderi ca și consumul redus de munițiuni.

3. Marile unități române au învățat să opereze în teren accidentat și acoperit.

¹ Graficele despre care este vorba în acest document nu se publică.

Operațiunile dintre Hron și Nitra reprezintă o nouă verigă în lanțul eforturilor pe care armata română le depune în serviciul țării.

Comandantul Armatei 1,
General de corp de armată V. Atanasiu

Şeful de stat major,
General Damian Raşcu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1340, f. 389–393.

1305

1945 aprilie 5. Circulară a Comitetului Central al Frontului Plugarilor, a cresătă țărănimii, pentru aplicarea reformei agrare.

Elanul cu care ați răspuns la îndrumările Comitetului Central al Frontului Plugarilor a făcut să amuțească toate bîrfelile și clevetirile ce se făceau pe socoteala voastră.

Dreptatea și bunul simț cu care ați împărțit pămîntul vor rămîne ca exemplu în istorie de înțelepciunea poporului, care atunci cînd nu este stînenit încheagă interesul său cu acel al națiunii.

De aceea, legea agrară nu a avut decît să consfințească un lucru pe care voi îl și înșăptuți, iar regulamentul nu vine decît să vă dea îndrumări asupra unor chestiuni în care voi ați fi nedumeriți.

Această lege și acest regulament, fiind făcute de guvernul nostru, al plugărilor și muncitorilor, vă rugăm călduros să le cercetați cu luare-amintire și să le aplicați cu dreptate, căci numai așa veți fi feriți de acei care sunt dușmani vouă și caută să producă dezordine în țară.

Așultați de conducătorii voștri, sfătuți-vă cu ei și faceți în așa fel ca să fiți feriți de certuri, care împiedică bunul mers al gospodăriilor voastre și deci al gospodăriei țării întregi.

Plugari,

Legea reformei agrare a fost întărită cu semnătura Maiestății sale regelui. Regulamentul pentru aplicarea acestei legi a fost dat publicitatea.

Comitetele sășești și cele de plasă, în colaborare cu delegații desemnați de către ministerul agriculturii, vor intra de îndată în legalitate. Să dovedim că plugăimea înțelege porunca acestor vremuri și să apărăm această lege cu orice preț.

Oricine ar călca dispozițiile legii este un dușman al poporului. Prin acest act, el ar servi pe dușmanii noștri.

Legea reformei agrare s-a născut din grelele suferințe ale plugărimii române, ea a fost făcută de un guvern de largă concentrare democratică, de către un guvern al poporului.

Apărați și încadrați-vă în spiritul acestei legi. Acesta este ordinul momentului de față.

Ea este legea noastră, a tuturor plugarilor.

Respectați-o, căci prin aceasta respectați drepturile voastre.

București, 5 aprilie 1945

Comitetul Central al
Frontului Plugarilor

■ „Scînteaia”, an II, nr. 193 din 9 aprilie 1945, p. 4.

1306

1945 aprilie 5. Telegramă adresată de I. V. Stalin președintelui Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza, în care se evidențiază eroismul armatelor 1 și 4 române.

Domnului președinte al Consiliului
de Miniștri dr. Petru Groza

București

Vă mulțumesc pentru sentimentele prietenești exprimate de dvs. față de Uniunea Sovietică și de Armata Roșie. După cum se vede din ordinul de zi pe frontul de luptă împotriva armatelor germano-fasciste s-au distins nu numai trupele Armatei 4 române ale generalului Dăscălescu, dar și trupele Armatei 1 ale generalului Atanasiu.

Permiteți-mi să vă felicit pentru succesele Armatelor Române și să le urez continuarea acestor succese în luptele duse împreună cu Armata Roșie.

Președintele Consiliului
comisarilor poporului
I. Stalin

5 aprilie 1945

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1404, vol. 2, f. 266; „Scînteaia”, an II, nr. 192 din 8 aprilie 1945, p. 1.

1307

1945 aprilie 5. Comunicat pentru presă cu privire la ajutorul bănesc acordat de lucrătorii uzinelor „Mirșa”-Avrig ostașilor ce luptă pe front împotriva hitlerismului.

Tara întreagă este străbătută astăzi de o singură dorință: încordarea tuturor puterilor pentru întărirea frontului și terminarea victorioasă a războiului împotriva hitlerismului.

376

Pentru aceasta, plugarii pe ogoare, cărturarii în școli și muncitorii în fabrici și uzine lucrează cu sărg și și noapte pentru sporirea producției. Munca trădnică a lor va schimba fața țării, îndrumând-o pe făgașul cel bun, alături de aliații firești. Dar în afară de această muncă de atelier, lucrătorii înțeleg să rupă și din salariul pe care-l primesc, sprijinind astfel eforturile întregului neam.

Bănuțul agonisit cu atită sudoare merge acolo, departe, în locul unde frații sau rudele luptă azi pentru doborârea dușmanului.

În cadrul acestei frumoase acțiuni, lucrătorii uzinelor „Mîrșa” —Avrig au strîns suma de 1 380 000 lei.

Cu prilejul inspecției făcute uzinelor „Mîrșa” de domnul ministrul Adrian Dumitriu, subsecretar de stat la Industria de Război, o delegație a înmînat domnului ministru cecul pentru această sumă, care urmează să fie vîrsată Confederației Generale a Muncii, în cadrul acțiunii „Totul pentru front”.

Gestul muncitorilor de la uzinele „Mîrșa” nu mai are nevoie de nici un comentariu.

Fapta vorbește mai convingător decît orice însăilare de cuvinte. Ea trebuie urmată de toată lumea pentru binele patriei noastre.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa Internă, dosar nr. 27/1945, f. 27.

1308

1945 aprilie 5. Extras din ordinul de zi al comandantului suprem sovietic adresat comandantului Frontului 2 ucrainean cu prilejul eliberării orașelor Prievidza și Bánovce, prin care, alături de trupele sovietice, sunt citate și trupele Armatei 1 române și ale Corpului aerian român.

Trupele Frontului 2 ucrainean, continuînd ofensiva, au cucerit astăzi, 5 aprilie, orașele și importantele noduri de cale ferată Malacky și Bruck, ocupînd în același timp prin lupte orașele Prievidza și Bánovce, importante puncte de sprijin ale apărării germane în munții Carpați.

În luptele pentru cucerirea orașelor Malacky, Bruck, Prievidza, Bánovce s-au distins trupele generalului-colonel Šumilov, Armata 1 română a generalului de corp de armată [Vasile] Atanasiu [. . .], colonelul de armată română [Traian] Burduloiu.

Pentru a marca victoria repurtată, formațiunile și unitățile care s-au distins cel mai mult în luptele pentru cucerirea orașelor Malacky, Bruck, Prievidza, Bánovce vor fi propuse pentru decorare cu ordine.

Astăzi, 5 aprilie, la orele 21, capitala patriei noastre, Moscova, va saluta, în numele patriei, vitezele trupe ale Frontului 2 ucrainean, printre care Armata 1 a generalului de corp de armată Atanasiu, care au cucerit orașele sus-numite, prin 20 salve de artilerie trase de 224 tunuri.

Pentru modul excelent în care au fost executate operațiunile militare aduc mulțumiri trupelor de sub comanda dumneavoastră, care au participat la luptele pentru eliberarea orașelor Malacky, Bruck, Prievidza și Bánovce.

Comandantul suprem,
Mareșal al Uniunii Sovietice I. Stalin

Nr. 331 din 5 aprilie 1945

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1 404, vol. 2, f. 53; *În numele libertății și prieteniei*, vol. 2, Editura Militară, București, 1970, p. 183.

1309

1945 aprilie 5. Raport operativ al Armatei 4 române referitor la eliberarea orașului Kremnica și a altor localități cehoslovace.

Armata 4
către
Marele Stat Major
Secția a III-a

Raport operativ special din 5 aprilie 1945

1. Căderea și cucerirea orașului Kremnica, important centru de comunicații și oraș industrial, s-au realizat prin manevra șică a trupelor române, care au acționat de front și flanc. Pornind în seara de 28 martie din valea Hronului spre nord și dinspre Banská Bystrica spre vest, peste masivul Fatra, trupele române au atacat 6 zile și nopți fără răgaz și, înfringind un inamic care a apărut cu disperare fiecare palmă de teren minat și baricadat, cu multă șică au reușit să străbată munții extrem de păduri și accidentați de la sud și est de Kremnica, pe care au asaltat-o și cucerit-o în noaptea de 2/3 aprilie 1945.

2. În cursul luptelor de la 28 martie—3 aprilie 1945 au fost eliberate peste 25 localități populate și au fost smulse inamicului numeroase observatoare dominante, care i-au grăbit înfringerea.

3. Inamicul a pierdut peste 100 prizonieri și numeros material de război, iar cele peste 400 morminte proaspete inamice din cimitirele orașului Kremnica arată cu cită dîrzenie a apărut inamicul acest oraș.

4. Eroicele fapte de armă ale trupelor române, care au luptat splendid, cu avint de epopee, au făcut să curgă singele a 36 ofițeri, 35 subofițeri și 612 trupă, morți și răniți.

5. În aceste lupte grele s-au distins în mod deosebit ofițerii și ostașii infanteriști, artileriști și transmisioniști din Divizia 9 infanterie, de sub comanda colonelului Iucăl Ioan.

Idem, din Divizia 3 infanterie, de sub comanda generalului Popescu.

Ofițerii și ostașii cavaleriști și artileriști, pionierii și transmisioniștii din Divizia 1 cavalerie, de sub comanda colonelului Talpeș Constantin.

Generalul Rădulescu Edgar, comandantul Corpului 2 armată, și statul său major, șeful de stat major, colonelul Bungescu, care au conceput, aplicat și condus manevra finală pentru cucerirea orașului Kremnica.

Comandantul Armatei 4,
General de corp de armată N. Dăscălescu

Nr. 30 279 din 5 aprilie 1945

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 903, f. 19.

1310

1945 aprilie 6. Articol publicat în ziarul „Ardealul“ referitor la citarea prin ordine de zi de către comandantul suprem al forțelor armate sovietice, mareșalul I. V. Stalin, a vitejiei armatei române în luptele purtate împotriva Germaniei hitleriste.

Într-o săptămînă, pentru faptele sale de arme, Armata Română a fost citată de două ori succesiv pe ordin de zi de către mareșalul Stalin, comandantul suprem al forțelor sovietice.

Acest fapt în sine constituie o onoare pentru armata noastră, care înțelege să lovească fără milă pe dușmanii din toate vremurile ai poporului român și ai întregii Europe.

Toate agresiunile ce au dus la două mari războaie mondiale au fost dezlănțuite de către germani, avînd drept ajutor și primă trambulină pe unguri și Ungaria.

O dată și pentru totdeauna, trebuie dărîmat totul din temelie în aceste țări, pentru ca prin pacea victorioasă ce o vor dicta marii aliați, la Berlin, să se poată asigura în viitor, pentru Europa și întreaga omenire, o pașnică conviețuire între neamuri.

Orice român trebuie să tresalte de bucurie cînd află că frații lui se luptă cu vitejie, alături de eroica Armată Roșie a Uniunii Sovietice, pentru că această luptă nu înseamnă numai dărîmarea a tot ce-i putred și pătruns de infecție șovină, creatoare de acțiuni de hegemonie teritorială și război, dar în același timp, prin această luptă, se contribuie și la clădirea unei lumi noi, mai drepte, mai democratice în Europa.

Toate citările pe ordin de zi înseamnă pentru România liberă și democratică tot atîtea pietre fundamentale de temelie ce-i definesc rostul și existența sa în noua așezare a Europei de mîne.

Nu este un fapt divers evenimentul că la 26 martie, orele 21, la Moscova, prin 124 salve de artilerie trase de 124 tunuri, în rezultatul ordinului de zi al mareșalului Stalin, pentru lupta de la Banská-Bystrica și Umacenko, alături de viteaza Armată Roșie, au fost cinstite deopotrivă trupele Armatei Române de sub comanda generalului Dăscălescu.

În mai puțin de o săptămînă, drept urmare a unui nou ordin de zi al mareșalului Stalin, în care relevă vitejia Armatei Roșii și aceea a trupelor române, cu ocazia cuceririi orașelor Magyarova și Kremnica, ambele puternice bastioane din sistemul defensiv inamic pe povîrnișul dinspre sud al lanțului Carpațiilor Mici, la Moscova au fost salutate cu alte 124 lovitură de tun noile victorii ale trupelor sovietice și române.

Toate aceste fapte de armă ale oștirii noastre constituie o mîndrie pentru neamul românesc, care înțelege să-și dea contribuția și întreg obolul pe altarul sfint al marilor năzuințe ale popoarelor, pentru pace, pentru libertate și pentru o mai dreaptă așezare a lumii în ordinea politică, economică și socială de mîne.

■ „Ardealul”, an V, nr. 288 din 6 aprilie 1945, p. 1.

1311

1945 aprilie 6. Comunicat al Marelui Stat Major asupra operațiilor din Cehoslovacia.

Marele Stat Major al armatei Comunicat asupra operațiunilor din ziua de 6 aprilie 1945

Continuînd acțiunile lor ofensive mult la nord de rîul Nitra, fără răgaz și cu toată vigoarea, trupele române au cucerit, după lupte duse cu înșunare, importantul oraș Bánovce.

O altă parte din forțele noastre și-au dezvoltat înaintarea pe ambele maluri ale rîului Váh, la nord de Piešťany, curățindu-le de toate rezistențele inamice.

În decursul operațiunilor din ultimele două zile, au fost cucerite peste 35 localități, între care cele mai importante: Ribany, Bistríčany, Zavada, Piešťany, Hradec și Hradište.

În masivul munților Fatra Mare, trupele noastre au sfârîmat rezistențele inamice și au străbătut masivul, debușind — cu o parte din forțe — în valea rîului Turiec.

Au fost cucerite, după lupte aprige, numeroase creste înzăpezite și 14 localități, între care cele mai importante sunt: Sclene, Hor-Stubňa și Lipt Osada.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 27/1945, f. 48.

1312

1945 aprilie 7. Telegramă a Centrului de informații „C” adresată Armatei 4 române privind condițiile în care Divizia 24 infanterie ungăra s-a predat în cursul zilelor de 5—7 aprilie diviziei române.

Centrul de informații „C”
în subordinea
Secției a II-a, biroul 1
recomandă următoarele:

Telegramă
către
Marele Stat Major
Secția a II-a, biroul 1
Armata 4 335—7—4—1945—22

În ziua de 5 aprilie a.c. s-a prezentat la marea unitate Poleiul ¹ căpitanul Szilágyi Gábor, ofițer de stat major din Divizia 24 infanterie ungăra pentru a trata predarea ei.

¹ Denumirea codificată a Corpului 6 armată după 31 ianuarie 1945.

Condițiile fixate de comandamentul Diviziei 24 infanterie ungărau fost:
a) primirea întregii divizii cu scopul de a se uni cu armata națională ungăra din teritoriul ocupat;

b) primirea familiilor ofițerilor și subofițerilor, permisindu-le să se înapoieze la casele lor.

Hotărîrea de predare a fost luată de comandantul de divizie, colonel Ferenc, împreună cu comandantul Regimentului 12 infanterie, colonel Hegedus, și cu comandantul Regimentului 21 infanterie, colonel Pongor István.

Comandantul titular al diviziei, colonel Rum, se află în concediu la Bratislava.

Căpitanul Szilágyi Gábor, șeful Biroului 1 al Diviziei 24 infanterie, a arătat că efectivul diviziei se urcă la 9 500 oameni, iar trenul diviziei ar avea o lungime de circa 16 km.

În cursul zilei și nopții de 6 spre 7 aprilie au trecut în liniile noastre comandantul diviziei împreună cu 46 ofițeri, 4 subofițeri, circa 600 trupă, 6 tunuri, 40 cai înhămați la căruțe.

Din grupul de legătură german de pe lingă Divizia 24 infanterie ungăra au trecut 4 subofițeri germani și 4 soldați.

Surgerea Diviziei 24 peste linia de luptă continuă.

Urmează raport detaliat.

Centrul „C”

Nr. 49 din 7 aprilie 1945

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 883, f. 63.

1313

1945 aprilie 7. Informații telegrafice cu privire la întrunirile polonezilor ce trăiesc în România și adeziunea lor la politica guvernului provizoriu al Republicii Polone.

București (TASS). Agenția Polpress anunță că în numeroase orașe din România au fost ținute întruniri ale polonezilor care locuiesc în România.

Participanții la întruniri au declarat că sprijină pe deplin guvernul provizoriu al Republicii Polone.

Peste 500 de polonezi au participat la o întrunire ținută la Craiova. A fost adoptată o rezoluție care spune: „Noi, emigranții polonezi, exprimăm respectul și recunoștința noastră președintelui Bierut și guvernului polonez de sub conducerea primului-ministru Osubka Morawski, care au realizat mari succese în refacerea patriei noastre.

Cu toate gindurile și simțăminte noastre sătem alături de eroica armată poloneză, care luptă alături de invincibila armată sovietică ce a liberat pământul polonez”.

■ Arhivele Statului București, fond Casa Regală, Diverse, dosar, nr. 5/1945, f. 83.

1945 aprilie 8. Comunicat al Marelui Stat Major cu privire la operațiile de luptă duse de trupele române de sub comanda generalului Nicolae Dăscălescu pe teritoriul cehoslovac.

Marele Stat Major al armatei
Comunicat
asupra operațiunilor din ziua de 8 aprilie 1945

Înfrângînd toate rezistențele opuse de inamic și greutățile terenului, trupele române de sub comanda generalului Dăscălescu au traversat valea inferioară a râului Tureț și se găsesc în înaintare spre creasta masivului Tatra Mică.

Peste 20 de localități cehoslovace au fost eliberate. Au fost făcuți numeroși prizonieri, printre care 46 ofițeri.

În valea râului Váh, la nord de Piešt'any, trupele române, continuind înaintarea, în legătură cu trupele sovietice, au cucerit nodul de comunicații Nové Mešto și mai multe alte localități.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 27/1945, f. 74.

1945 aprilie 8. Ordin de zi al ministrului de război, prin care este citat căpitanul în rezervă Pătrășcoiu V. Victor.

Ministerul de Război
Cabinet

Ordin de zi
nr. 17 din 8 aprilie 1945

În cursul luptelor din acest război, căpitanul de rezervă Pătrășcoiu V. Victor din Regimentul 85 infanterie a căzut grav rănit și a fost clasat invalid de război cu un procentaj de 20%.

Acum, acest ofițer a cerut din nou să plece pe front și a fost repartizat de Marele Stat Major la comandamentul Diviziei 19 infanterie.

Pentru gestul de adînc patriotism al căpitanului de rezervă Pătrășcoiu V. Victor care, deși rănit și clasat, înțelege să continue lupta pînă la victoria finală, îl dau de exemplu și-l citez prin ordin de zi pe întreaga armată.

Ministrul de război,
General de divizie Vasiliu Rășcanu

Pentru conformitate,
Directorul de cabinet,
Colonel P. Comișel

■ Arhivele Statului București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinetul militar Sănătescu-Rădescu, dosar nr. 46/1944, f. 277.

1945 aprilie 9. Manifest adresat populației Capitalei pentru sprijinirea frontului.

Comitetul „Totul pentru front“ a redactat următorul manifest:

Românce, români,

La iureșul năpraznic ce s-a abătut asupra armatelor lui Hitler participă cu avînt și viteză de legendă bravii noștri ostași. Împreună cu glorioasele armate aliate și alături de camarazii de arme, ostașii Armatei Roșii, ei fugăresc neîncetat fiara încolțită, liberind sate și orașe, dezrobind din sclavia hitleristă popoarele vremelnic subjugate.

I-am urmărit luptînd și încununîndu-se de glorie în nordul Ardealului, pe cîmpurile Ungariei și în munții Cehoslovaciei, prin ploi, furtuni și viscole, îndurerat aflînd lipsurile lor și ale celor scumpi ai lor rămași acasă.

Față de ei și pentru aceasta avem o sfîntă datorie.

În sprijinul armatei și pentru victoria care trebuie să ne aducă pacea binefăcătoare, sănsem datori să mobilizăm toate energiile curate, pe toți cei cu dragoste de țară și pe toți cei care vor să vadă înfrîntă, cu un minut mai devreme, fiara setoasă de singe: fascismul.

Cu acest scop, Comitetul „Totul pentru front“ al sectorului IV Verde cheamă pe toți fiili țării, de la marele industriaș la lucrătorul din uzină, de la intelectual la muncitorul de la brazdă, de la cel mai în vîrstă la cel mai tînăr, să pună mîna pentru sprijinirea frontului.

Fiți activi și permanent alături de Comitetul „Totul pentru front“, al cărui scop, susținerea efortului pentru victorie, trebuie să fie ținta noastră a tuturor.

Dați pentru front prisosul muncii voastre ! Dați pentru victorie din prisosul agonisitei voastre !

Aliniați-vă în rîndurile celor care vă cheamă la sacrificii, prin acest apel, cu entuziasm și cu convingerea că e o singură cale pe care vă faceți datoria:

Adeziunea și obolul vostru al tuturor îl aşteptăm la sediul Comitetului „Totul pentru front“, str. Berzei nr. 9 între orele 4—6 p.m.

■ „Timpul“, an IX, nr. 2810 din 9 aprilie 1945, p. 3.

1945 aprilie 9. Textul regulamentului legii nr. 187/1945 pentru înfăptuirea reformei agrare.

Art. I. Reforma agrară este pentru țara noastră o necesitate națională, economică și socială.

Îndeplinirea acestei necesități fiind de mare urgență, aplicarea legii reformei agrare se va sfîrși în cel mai scurt timp.

Această lucrare este încredințată organelor alese de plugari, care o vor executa sub îndrumarea și controlul Ministerului Agriculturii și Domeniilor.

Art. II. Completarea pînă la 5 ha a gospodăriilor existente ca și crearea de noi gospodării pentru plugarii fără pămînt îndreptățiți la împroprietărire se vor face deodată.

Clăcașii și dijmașii îndreptățiți la împroprietărire, indiferent din ce comună fac parte, vor fi împroprietăriți pe moșia expropriată pe care au lucrat.

Suprafețele destinate, conform art. II punctul c din lege, pentru a fi cultivate cu grădini de zarzavat se vor propune de către primarii orașelor, reprezentanții sindicatelor din Confederația Generală a Muncii și asociațiile de meseriași — și cu avizul comitetului de plasă, conform dispozițiunilor Ministerului Agriculturii și Domeniilor. Ele se vor rezerva din terenurile aflate în jurul orașelor sau localităților industriale.

În vederea rezervelor prevăzute la art. II, punctul d din lege, organele agricole, de comun acord cu comitetele de plasă, vor înainta de urgență Ministerului Agriculturii și Domeniilor tabelul terenurilor pentru școli agricole și ferme experimentale model, în scopul ridicării nivelului culturii agricole corespunzătoare mediului agrogeografic regional. Aceste rezerve trec în proprietatea statului și sub administrarea Ministerului Agriculturii și Domeniilor.

Bunuri agricole confiscate în întregime

Art. III. În categoria de proprietari supuși exproprierii prevăzută la art. III, punctul a din lege sunt cuprinși colaboraționiștii în sensul următor:

a) Cetățenii români care au făcut parte din armata germană S.S. precum și ascendenții și descendenții lor;

b) Cetățenii români care au plecat cu armata germană și maghiară;

c) Cetățenii români de naționalitate (origine) germană care au făcut parte din grupul etnic german precum și toți aceia care au făcut propagandă hitleristă, militând în contra principiilor democratice sau contribuind în orice fel la ajutorarea Germaniei hitleriste, pe cale politică, economică, culturală și sportivă.

Bunurile agricole ale acestora cu toate instalațiile gospodărești, inventarul viu și mort, atît la sate, cît și la orașe, trec în proprietatea statului pentru a fi împărtășite plugarilor îndreptățiți la împroprietărire.

Pădurile și viile provenite prin aplicarea art. III punctul a din lege se vor trece în proprietatea statului, pădurile fiind supuse regimului silvic, iar viile vor fi administrate de către Ministerul Agriculturii și Domeniilor sub supravegherea și răspunderea șefului ocolului agricol pe raza căruia se află situată. Suprafețele viilor se vor comunica în termen de 15 zile de la publicarea acestui regulament, de către șeful ocolului agricol, Ministerului Agriculturii și Domeniilor, prin Camera agricolă județeană.

Aplicarea dispozițiunilor din art. III, punctul a din lege se va executa cu avizul Comisiunii Aliate de Control (Sovietică), conform art. 8 din Convenția de armistițiu.

Nu intră în prevederile art. III punctul c din lege români deportați la muncă sau ridicați de armata germană și maghiară pentru a fi transportați în Germania și Ungaria în lagăre de muncă.

Acstea cazuri vor fi cercetate de către comitetul comunal, pentru a se stabili dacă într-adevăr cei împrișinați au fost supuși unui act de violență.

În cazul prevăzut de art. III, punctul e din lege, cind o proprietate agricolă mai mare de 10 hectare a fost exploatață de proprietar în alt mod decit în regie proprie, în ultimii 7 ani — adică în arendă, — aceasta va fi expropriată în întregime împreună cu toate bunurile agricole aparținând aceluui proprietar, în afară de păduri și vii. Nu intră în aceste prevederi bunurile agricole ale membrilor corpului diplomatic, atașaților militari, ale celor decorați cu „Mihai Viteazul” în lupta împotriva nemților, și ale familiilor lor, care, din cauza serviciului comandat în interesul statului, nu au putut lucra moșia în regie proprie.

Încadrarea în cazurile prevăzute în lege la art. III, punctul a, b, c, d, f și g conduce la exproprierea totală a terenurilor și bunurilor de orice categorie, inclusiv pădurile și viile, a inventarului viu și mort, inclusiv animalele de rentă și reproducție.

Cum se face confiscarea inventarului

Art. IV. Inventarul viu și mort de orice categorie expropriat conform legii, precum și construcțiile la moșile expropriate în întregime, trecind în proprietatea statului, se preiau de către comitetul comunal care poartă răspunderea pentru buna păstrare și îngrijire a animalelor, a uneltelelor, mașinilor și clădirilor.

Cind proprietatea celui expropriabil este compusă din loturi mai mici de 50 hectare și răspândite în cuprinsul hotarului aceleiași comune, lotul cel mai mare se va completa din celelalte loturi, pînă la suprafața de 50 hectare.

Animalele de muncă se vor distribui plugarilor săraci de către comitetul comunal, trecind în proprietatea lor și încheindu-se proces-verbal de preluare și dare în proprietate.

Art. V. Dacă proprietarul are mai multe moșii, trebuie să facă declarație la prefectura județului, în raza căruia dorește să-și rezerve lotul de 50 ha.

Soții au drept la părți egale din cota unică rezervată de 50 ha atunci cind ei au fost coproprietarii moșiei. În cazul cind a avut fiecare din ei moșie proprie separată, cota se va mări cu încă 10 ha cu drept de proprietate în părți egale de cîte 30 ha, fie că sînt la moșia unuia din soți suprafete mai mari sau la fiecare moșie suprafete egale.

Art. VI. În proprietatea statului vor intra mașinile prevăzute la acest articol 6 din lege, precum și selectoarele mecanice, vînturătorile, trioarele, semănătorile, tăvălugile, polidiscurile și prășitorile mecanice de orice fel.

Pînă la preluarea lor formală de către stat, care le va întrebuința tot în folosul plugarilor, prin organizarea centrelor de închiriat mașinile agricole, mașinile mari agricole enumerate mai sus se vor păstra și pune în funcțiune prin grija comitetului de plasă. Celelalte unelte agricole vor fi distribuite de către comitetul comunal plugarilor lipsiți de unelte.

Cind din motive de forță majoră inventarul viu și mort a fost redus la procentul lotului rămas neexpropriabil, el nu se va expropria.

Dacă însă proprietarul și-a înstrăinat singur inventarul sau l-a distrus intenționat, partea înstrăinată sau distrusă se consideră partea sa.

Art. VII. Prin bunurile domeniilor Coroanei exceptate de la expropriere se înțeleg și proprietățile membrilor familiei regale.

Comitetele de înfăptuire a reformei agrare

Art. VIII. Alegerea comitetului comunal de împroprietărire se face de adunarea plugarilor din comună lipsiți de pămînt sau cu mai puțin de 5 hectare; ea e convocată de primar prin strigări și bateri de tobă, cel puțin cu trei zile înainte de adunare.

Primarul este obligat a convoca această adunare înainte de 15 aprilie 1945.

Adunarea obștească va alege comitetul comunal de reformă agrară, care se compune din cel puțin 7 și cel mult 15 membri.

Alegerea lor se va face prin vot direct, adică prin ridicare de mâini. Acolo unde comitetele comunale au fost constituite, adunarea le poate confirma.

Primarul va întocmi un proces-verbal asupra rezultatului alegerii, care va fi semnat de cei prezenți la adunare.

În chiar ziua alegerii, comitetul comunal va desemna, dintre membrii ce îi compun, un președinte și 1—3 secretari, precum și doi delegați în comisia de plasă. Secretarii, în lucrările lor, vor fi ajutați de funcționarii comunalni ceruți de comitet, care vor fi puși, în mod obligatoriu, la dispoziția comitetului de către primar.

Art. IX. Delegații comitetelor comunale din comisia de plasă se vor întruni la reședința plășii sau în localitatea stabilită de președinte, în ziua și la ora hotărâtă de acesta.

Președintele comisiei de plasă va fi delegat și împoternicit prin decizia Ministerului Agriculturii și Domeniilor.

El este reprezentantul Ministerului Agriculturii și Domeniilor pentru lucrările de reformă agrară.

Președintele comisiei de plasă va putea refuza pe delegații care nu vor corespunde activității necesare, cerind comitetului comunal desemnarea altor delegați.

Președintele comisiei de plasă va desemna dintre delegații unul pînă la trei supleanți ai săi, care-l vor putea înlocui în lipsă.

Ministerul Agriculturii și Domeniilor poate delega supleanți ai președintelui din afara membrilor comisiei de plasă.

Organele administrative locale vor pune la dispoziția comisiei de plasă cele trebuincioase pentru buna sa funcționare. Ea se întrunește ori de câte ori este nevoie și hotărăște cu majoritate de voturi.

Plîngerile și contestațiile pentru proprietățile expropriate precum și plîngerile îndreptăților la împroprietărire se vor adresa comisiilor de plasă. Plîngerile proprietarilor se vor depune în scris și vor fi însoțite de dovezi.

Plîngerile plugarilor se vor putea face verbal comisiei de plasă, care le va consemna în procese-verbale.

Contestațiile comunelor și satelor asupra diferendelor dintre ele se vor depune direct la comisiile de plasă.

Comitetetele comunale de împroprietărire întocmesc primul tablou de reformă agrară care va fi verificat, coordonat și aprobat definitiv de comisia de plasă.

Comisiile de plasă, cu avizul Ministerului Agriculturii și Domeniilor, dau hotărâri definitive în aplicarea legii reformei agrare.

În cazurile cînd se ivesc diferențe între plăși și județe, acestea vor fi soluționate de o comisie numită de Ministerul Agriculturii și Domeniilor.

Art. X. Comitetele comunale și comisiile de plasă vor completa tablourile și procesele-verbale tip, care se vor întocmi de Institutul Central de Statistică, de comun acord cu Ministerul Agriculturii și Domeniilor, conform instrucțiunilor pe care le vor primi.

Procesele-verbale se vor întocmi în 5 exemplare, cîte unul la plasă, comună, județ, Ministerul Agriculturii și Domeniilor și Institutul Central de Statistică sau Arhivele Statului.

Procesul-verbal rămîne definitiv al comisiei de plasă, se înaintează prefecturii județului care, pe baza lui, va emite titluri de proprietate, înaintînd acest proces-verbal tribunalului, respectiv judecătoriei, pentru înregistrare.

Art. XI. Acolo unde împărtirea moșilor s-a făcut înainte de promulgarea legii de reformă agrară, comisiile de plasă vor cerceta și soluționa cazurile ce contravin legii reformei agrare, conformîndu-se dispozițiunilor ei.

Tribunalele și judecătoriile de cărți funciare vor face transcrierea proprietății pe numele împroprietăritului, după tablourile de împroprietărire întocmite de comisiile de plasă și rămase definitive, care vor fi depuse prin prefecturi, în original, acestor instanțe, însoțite de schițele de plan întocmite de ocolul agricol.

Procesele-verbale de exproprieare și împroprietărire înaintate tribunalelor și judecătoriilor funciare se vor păstra în arhiva acestora.

Art. XII. Situația juridică a apartenenței proprietății și a sarcinilor, precum și a inventarului agricol, este aceea existentă la data de 23 August 1944. Actele de dispoziție făcute ulterior acestei date nu sunt valabile în ce privește aplicarea legii de reformă agrară. Sunt recunoscute numai succesiunile deschise prin deces după data de 23 August 1944 și pînă la data apariției legii de reformă agrară, cu condiția ca succesorii să facă la comitetele comunale declarațiile însoțite de dovada calității și drepturilor lor de moștenire.

Ce se înțelege prin „ferme model”

Art. XIII. Vor fi considerate ferme model acele exploatari agricole care practică o agricultură rațională intensivă și care au instalațiuni sistematice și inventarul viu și mort adecvat.

Proprietarul care se consideră posesor al unei ferme model va face un memoriu pentru Ministerul Agriculturii și Domeniilor, în termen de 10 zile de la publicarea acestui regulament în „Monitorul oficial”. Acest memoriu va fi luat în considerare numai dacă va fi opiniat pentru exactitatea datelor de comitetul comunal și de către președintele comisiei de plasă, proprietarul avînd dreptul de a sesiza direct Ministerul Agriculturii și Domeniilor în cazul cînd opinia celor de mai sus va fi contrarie cererii proprietarului.

Comisiunea de reformă agrară de la Ministerul Agriculturii și Domeniilor va decide asupra declarării de ferme model, de la caz la caz, în primă și ultimă instanță.

Fermele model vor executa programul și planul de producție anual fixat de Ministerul Agriculturii și Domeniilor.

Pînă la constatarea și stabilirea de către Ministerul Agriculturii și Domeniilor dacă ferma este declarată sau nu fermă model, nu se va proceda la împărtirea ei.

Tot Ministerul Agriculturii și Domeniilor, prin comisia de reformă agrară, va stabili întinderea scutită de exproprieare necesară menținerii fermei. Pă-

mînturile expropriate ca neîncadrîndu-se în scutirea specială de expropriere stabilită de Ministerul Agriculturii și Domeniilor vor fi afectate rezervelor de stat, dacă operația de împroprietărire din plasa respectivă va fi încheiată.

Pot fi considerate ferme model: fermele pentru creșterea porcilor, a vîtelor de rasă, a hergheliilor, creșterea păsărilor, cultivarea de semințe selecționate, plante textile, oleaginoase, pepinierele, stupăriile, exploataările horticole.

O comisie centrală de supraveghere

Art. XIV. În cadrul Ministerului Agriculturii și Domeniilor se va institui comisia de reformă agrară pentru conducerea și coordonarea operațiilor rezultate din aplicarea acestei legi. Comisiunea va fi numită printr-o decizie a Ministerului Agriculturii și Domeniilor. Ea va dispune de un cadru specializat pe care-l va folosi ca îndrumător regional, pe cîte o regiune formată din unul sau mai multe județe. Atribuțiile îndrumătorilor regionali vor fi stabilite prin decizia de delegare.

În aplicarea decretului-lege de reformă agrară, Ministerul Agriculturii și Domeniilor are controlul general al tuturor lucrărilor.

Ministerul Agriculturii și Domeniilor va da instrucțiuni normative de procedare, va întocmi și expedia formularele tablourilor și proceselor-verbale tip, prevăzute în art. 10 de mai sus, și va hotărî soluțiile asupra dificultăților și cazurilor ce-i vor fi supuse de către președinții comisiilor de plasă sau de îndrumătorii regionali.

■ „Scîntea“, an II, nr. 193 din 9 aprilie 1945, p. 4.

1318

1945 aprilie 9. Articol apărut în ziarul „Scîntea“ în care se comentează luptele eroice duse de armatele române contra armatelor hitleriste.

Vă felicit pentru succesele armatelor române

Au trecut două săptămîni de cînd vîtejii noștri ostași de sub comanda eroului general Dăscălescu — în strînsă colaborare cu glorioasa Armată Roșie — au cucerit orașul Banská-Bystrica, puternic punct de sprijin al armatelor hitleriste.

Ziua de 26 martie, zi în care tunurile Moscovei au salutat victoria armatelor sovietice și române, va rămîne o amintire veșnică pentru noi și urmașii noștri, ea va fi înscrisă cu litere de aur în istoria poporului nostru, dezrobită de asuprirea hoardelor hitleriste.

Dar această cucerire nu a rămas singură, ci vîtejii noștri ostași merg din victorie în victorie.

Pretutindeni ostașii noștri duc flamurile tricolore, dezrobitoare pe pămințurile popoarelor cehoslovac și maghiar, contribuind la marea luptă de dezrobire a tuturor națiunilor de sub jugul tiraniei fasciste.

La Banská-Bystrica, la Nová Baňa, pe văile rîului Hron, în masivul păduros al munților Nitranske Hore eroii noștri au dovedit că sunt vrednici

de gloria străbună a înaintașilor lor, care au scris cu sînge istoria poporului românesc.

Noile fapte de arme ale armatei noastre au dovedit astfel că ostașii români, urmași ai vajnicilor luptători de la Mărăști, Mărăști și Oituz, s-au hotărît să răzbune pe frații lor care au fost trimiși la moarte de bestiile fasciste, pentru interesele lor criminale de înrobire a altor popoare.

Ostașii români au invățat de la frații lor de arme, bravii soldați sovietici, cum să urască și să nimicească șerpii veninoși fasciști, care în îngimfarea lor au venit să cucerească întreaga lume, punind-o sub jugul lor asupritor.

Ostașii noștri nu vor să ierte pe acei care au murdărit pămîntul nostru scump, ci prin puterea focului lor ucigător de gloanțe, proiectile și grenade, îi alungă mereu spre cuibul lor murdar, de unde au plecat pentru a nimici tot ce omenirea are mai scump ca civilizație și cultură.

Bravii noștri eroi de sub comanda generalilor Dăscălescu și Atanasiu au înscris în istoria neamului nostru o nouă pagină de glorie.

Comunicatul militar sovietic din 6 aprilie, după ce arată mersul operațiunilor din sectorul Frontului 2 ucrainean, spune:

„În același timp trupele de pe acest front au cucerit prin mari lupte, împreună cu trupele române, orașele Prievidza și Bánovce, puternice puncte de sprijin ale sistemului defensiv german în Carpați și au capturat de asemenea peste 50 localități”.

Această nouă victorie a armatei române s-a făcut cunoscută nu numai în țara noastră, ci ea a dus faima bravilor noștri luptători departe peste hotare.

Mareșalul Stalin, comandantul suprem al Armatei Roșii și președinte al Consiliului comisarilor poporului din U.R.S.S., a adus elogiu său Armatei Române, atât prin citarea pe ordine de zi, cât și prin telegrama adresată dlui prim-ministru Petru Groza.

Marele conducător al armatelor eliberatoare în telegramă să spune: „Permiteți-mi să vă felicit pentru succesele Armatelor Române și să le urez continuarea acestor succese în luptele duse împreună cu Armata Roșie”.

Cuvintele celui mai mare strateg militar și genial conducător al luptei tuturor popoarelor dornice de libertate răsună peste întinsul continentelor și duc cu ele și ecoul victoriilor armatei noastre contra întunericului sclavagist.

Felicitările mareșalului Stalin sunt cel mai înalt omagiu ce se poate aduce armatei noastre și umplu de mîndrie sufletele tuturor românilor.

Faptele de arme vitejești arată că moralul trupelor noastre s-a ridicat la un înalt nivel de conștiință și combativitate.

Aceasta se dătoarește guvernului de largă concentrare democratică prezentat de dr. Petru Groza, guvern care a înfăptuit reforma agrară, dînd pămînt țărănilor și în primul rînd ostașilor de pe front. Întreaga țară s-a transformat într-un sănțier de război, care produce pentru susținerea frontului.

Poporul român și împreună cu el toate popoarele pentru a căror eliberare luptă și Armata Română, alături de glorioasa Armată Roșie, vor fi veșnic recunoscătoare eliberatorilor lor.

Armata noastră va duce mai departe flamurile de luptă dezrobitoare pînă la nimicirea pentru totdeauna a fascismului provocator de război și dușman al omenirii.

Glorie ei !

■ „Scîntea”, an II, nr 193 din 9 aprilie 1945, p. 1.

1945 aprilie 9. Raport special al Marelui Stat Major pentru decorarea comandanțului Armatei 1 române, generalul de corp de armată Vasile Atanasiu.

Marele Stat Major

9 aprilie 1945

Raport special
 pentru propunere la decorare cu ordinul „Mihai Viteazul” cu spade, clasa III-a, a generalului de corp de armată Atanasiu Vasile, comandanțul Armatei 1

Generalul de corp de armată Atanasiu Vasile s-a integrat, o dată cu numirea sa la comanda Armatei 1, la începutul lunii februarie 1945, efortului necontenit pe care îl fac trupele noastre operative în serviciul țării.

În acest cadru general s-a acoperit de glorie, atât într-o conducere pricepută, cât și prin exemplul personal de curaj cu care îmbărbătează trupele, străbătând de la un capăt la altul linia de luptă.

Prin aceste însușiri, a contribuit din plin la reușita luptelor pentru eliberarea poporului cehoslovac, distingându-se în special în următoarele operațiuni: bătălia pentru ajungerea pe rîul Hron, forțarea rîului Hron și forțarea rîului Nitra.

1. Bătălia pentru a ajunge pe rîul Hron (10 februarie — 19 martie).

Folosind lucrările de organizare, în cea mai mare parte betonate, aflate la frontieră de sud a Cehoslovaciei, distrugerile masive, cîmpurile de mine și excelentele observatoare, inamicul a opus, în mod repetat, cea mai dîrză rezistență înaintării trupelor noastre.

În sectorul Armatei 1 atacul general pentru înfringerea inamicului a fost reluat la data de 10 februarie curent, de pe frontul Horný Tisovník, cotele 702—662—Certeaj, în ideea de a ocupa regiunea Oremov Laz (centrul poligonului de tragere al artileriei cehoslovace), întorcînd rezistențele inamice din zona Senohrad, și a înaintat apoi pe direcția Oremov Laz—Sásá, spre a intercepța comunicația Krupina—Dobrá Niva.

În intervalul 10—21 februarie curent, generalul de corp de armată Atanasiu Vasile și trupele Armatei 1, trecînd peste condițiunile atmosferice dezavantajoase (zăpadă mare de 1 metru, viscol și ceată deasă în majoritatea zilelor) și cu toate condițiunile materiale foarte grele (insuficiență permanentă a munițiunilor și carburanților, lipsa mijloacelor de transport, eforturile continue și obositoare ale trupelor), au reușit să rupă poziția inamică pe o adîncime de 8 km, executînd prima parte a misiunii.

Sistemul defensiv inamic a fost străpuns complet, prin noi eforturi, în intervalul de la 25 februarie — 6 martie curent, cucerindu-se întreaga zonă de teren, adîncă de 12—16 km, cuprinsă între Oremov Laz — Litava și Sásá—Babiná.

Ulterior, schimbîndu-se direcția de atac a armatei către nord-vest, comandanțul armatei a conceput și realizat o manevră dublu învăluitoare a rezistențelor ce inamicul opunea frontal, în adîncimea culoarului dintre pădurile

est și vest Dobrá Niva, ceea ce a condus la căderea acestei importante localități într-o singură zi, cu minimum de pierderi din partea trupelor române.

Înainte de a ajunge pe Hron, o ultimă serie de rezistențe inamice, pe linia Bacurov—Kozelnik, a fost întoarsă la 14 martie 1945, prin concentrarea manevrei anterioare, al cărei succés s-a evidențiat prin ajungerea pe importantul curs de apă, în decurs de numai 36 ore.

Operațiunile Armatei 1 au avut, în cadrul bătăliei pentru atingerea râului Hron, prin concepția și execuția lor, un rol de o importanță recunoscută și de comandamentul aliat.

2. *Forțarea râului Hron (25—31 martie 1945)*

După înfrângerile suferite la est de râul Hron, inamicul și-a concentrat eforturile pentru apărarea acestui important curs de apă.

În acest scop, el a organizat puternic pentru apărare înălțimile abrupte ale malului de vest al râului și a căutat să profite căt mai mult de cărănată naturală a pădurilor și a masivilor muntoși de la vest.

În fața acestei noi situații, Armata 1 și-a sporit eforturile, reușind, în condiții extrem de grele, din cauza insuficienței mijloacelor de trecere, și cu mari jertfe, să forțeze trecerea Hronului, între 25—31 martie 1945.

Prin priceperea și energia generalului de corp de armată Atanasiu Vasile și grație vitejiei trupelor sale, dirța rezistență a inamicului a putut fi din nou înfrântă.

Realizând prin surprindere 3 capete de pod la vest de rîu, la Žarnovica și Tekovská Breznica, trupele române de sub comanda sa nu numai că au reușit să le mențină, în ciuda repetatelor contraatacuri inamice, dar au reușit să le dezvolte, să le împreune și să constituie un front de 50 km la vest de rîu, prin care s-a asigurat spre nord manevra Grupului 53 armate sovietic.

Acțiunea de forțare pe front a râului Hron a fost combinată în mod exemplar cu o largă manevră de întoarcere, pe la aripa stângă a armatei, cu jumătate din marile sale unități.

Acestea, scoase din front în plin atac, au executat manevra concepută în timp util, deși n-au dispus pentru deplasare decât de o singură rocadă lungă de peste 100 km, pe care au parcurs-o numai în 24 ore, grație mijloacelor auto, strinse în grabă de la toate marile unități prin marșuri forțate neîntrerupte.

Ulterior, înfrângând toate rezistențele trupelor inamice, cărora le-au cauzat mari pierderi, au străbătut fără răgaz cei 40 km care despărțeau rîurile Hron de Nitra.

În tot acest timp, generalul Atanasiu Vasile și-a însuflat luptătorii, prin prezența sa în primele linii.

Prin aceste acțiuni bine conduse și viguroase au fost cucerite masivele munților Janovec și Nitranskehore, precum și 96 localități, printre care orașul Nová Baňa, mare centru minier, și importantele noduri de comunicații Žarnovica și Zlaté Moravce.

3. *Forțarea râului Nitra (2—4 aprilie 1945)*

Respinse la nord de râul Nitra, trupele inamice au încercat să reconstituie o linie de apărare, pe malul de nord al cursului de apă, ceea ce nu reușiseră în luptele precedente.

Fără să dea răgaz inamicului, diviziile generalului Atanasiu au forțat în dimineața zilei de 2 aprilie curent și importantul riu cehoslovac Nitra, realizând un cap de pod în zona nord Boșani, cu toată dirza rezistență întărită, iar în zilele de 3 și 4 aprilie curent au trecut riu Nitra pe un front larg de peste 30 km, între Topol'čany și Bistričani, eliberind la nord de riu alte 60 localități și orașul Bánovce, cucerit prin lupte violente, și localitatea cu renume mondial Piešťani.

Prin executarea acestor operațiuni s-a asigurat mai departe, către nord, libertatea de acțiune a Grupului 53 armate sovietic, care și-a dezvoltat manevra sa spre vest, în cadrul operațiunilor de mari proporții din bazinul Dunării.

Pentru toate aceste strălucite fapte de arme și pentru strădania neconvenientă de zi și noapte, generalul de corp de armată Atanasiu Vasile și trupele sale au fost citate prin ordinul de zi din 5 aprilie 1945 dat de comandantul suprem al forțelor sovietice, mareșalul Stalin, precum și prin ordinul de zi pe armată, dat de domnul ministru de război.

Evenimentul constituie în sine o sărbătoare pentru toată armata română și pentru întreg neamul românesc, ale cărui virtuți ostășești de totdeauna se afirmă mereu cu aceeași tărie.

Pentru modul excepțional în care generalul de corp de armată Atanasiu Vasile a comandat bravele unități ale Armatei 1;

pentru curajul și abnegația cu care a înfruntat primejdiiile din primele linii spre a-și îmbărbăta luptătorii;

pentru serviciile aduse întregului neam românesc, oferind prilejul citării viteziei românești în ordinul de zi din 5 aprilie 1945 al mareșalului Stalin, comandantul suprem al bravelor popoare sovietice și în comentariile marilor noștri aliați.

Propun ca generalul de corp de armată Atanasiu Vasile, comandantul Armatei 1, să fie distins cu ordinul „Mihai Viteazul” cu spade, clasa III-a, ca o recompensă binemeritată.

**Şeful Marelui Stat Major,
General de corp de armată adjutant C. Sănătescu**

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 897, f. 32 – 37.

1320

1945 aprilie 9. Mulțumiri exprimate de oficialități comandantului Corpului 6 armată pentru eliberarea orașului Turčiansky Sv. Martin (Cehoslovacia).

La intrarea în orașul Turčiansky Sv. Martin, care la 9 aprilie 1945 dimineața a fost eliberat de Corpul 6 armată, primarul și medicul primar din Turčiansky Sv. Martin au oferit generalului Gh. Stavrescu, „în semn de recunoștință” un frumos album cu vederi din Slovacia, pe care au pus dedicațiile:

„9 aprilie '945 au souvenir à la Slovacie,
Turčiansky Svatý Martin
Josef Ambanek”

392

„Amintire și recunoștință în ziua de eliberare a orașului Turc. Svatý Martin domnului general Stavrescu Gheorghe, comandantul Corpului 6 armată, care a alungat pe inamicul german din orașul nostru.

Dr. Josef Pajtaš“

Notă: Dedicăția a fost scrisă în românește deoarece domnul Pajtaš și-a făcut o parte din studii în România și știe românește

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 257, f. 80.

1321

1945 aprilie 10. Raport referitor la luptele desfășurate de Divizia 21 infanterie

Divizia 21 infanterie

Stat major

Biroul 3

**Raport operativ
pentru ziua de 10 aprilie 1945**

În urma acțiunilor duse de către Divizia 21 infanterie în cursul zilei de 9 aprilie a.c. și al nopții de 9 spre 10 aprilie a.c. s-a ajuns cu unitățile în următorul dispozitiv:

Regimentul 11 dorobanți a interceptat șoseaua către Trenčín la nord-vest de Kubra și sud-vest Opatova, aflindu-se în contact strâns cu inamicul;

Regimentul 24 infanterie, întărit cu un batalion din Regimentul 35 infanterie, a pus stăpînire pe cota 338 (1 km est Trenčianské Teplice) și pe satul Vel. Kolacín;

Regimentul 35 infanterie (comanda și un batalion), întărit cu Grupul 21 cercetare, asigură flancul drept și spatele diviziei către Omcenie, ocupînd înălțimile 1 km vest de sat și cu patrule împinse înainte, care au constatat că satul nu este ocupat de inamic;

Compania 21 pionieri, constituind singura rezervă a diviziei, la Trenčianské Teplice.

Conform ordinului de operații nr. 4/1945, unitățile diviziei urmău să reia înaintarea la 10 aprilie a.c., ora 7, pentru a curăți localitățile de la sud de Váh și a ocupa Dubnica.

Inamicul, care prin dispozitivul realizat de divizie își avea interceptată singura comunicație de retragere de la Nemšova, atacă în dimineața de 10 aprilie a.c. cu trupe puternice de SS, fiind sprijinit de o mare cantitate de branduri, artilerie grea și cîteva tunuri de asalt.

Atacul inamic se produce inițial asupra înălțimii 338 și reușește să respingă batalionul din Regimentul 35 infanterie aflat pe acea înălțime.

Concomitent cu acest atac, inamicul pătrunde cu forțe de circa un batalion pe la vest și est de Vel. Kolacín, reușind să cadă în spatele postului de comandă al Regimentului 24 infanterie și să pătrundă către cota 494, pe care o și ocupă.

În urma acestei puternice acțiuni a inamicului, comanda și un batalion din Regimentul 24 infanterie sînt complet încercuite în satul și păduricea imediat sud Vel. Kolacín. Către ora 10 situația dreptei diviziei devine foarte critică, inamicul atacînd cu vigoare și reușind a pătrunde pînă în marginea de vest a satului Trenčianské Teplice.

În fața acestei situații, domnul general comandant al diviziei, aflat la postul de comandă înaintat din Trenčianské Teplice, în prima linie a infanteriei, ia la fața locului măsuri de regrupare a unităților și de oprire a atacului inamic.

Pînă către ora 16, se reconstituie cîte un batalion din Regimentul 35 infanterie și Regimentul 24 infanterie, care împreună cu compania de pionieri reușesc să opreasă categoric înaintarea inamicului spre Trenčianské Teplice.

Comanda și batalionul din Regimentul 35 infanterie, aflat către Omcenie, sînt aduse în grabă la Trenčianské Teplice în vederea contraatacului propriu.

Începînd de la ora 16, divizia, cu forțele astfel regrupate și susținute de toată artilleria divizionară și anticar, trăgînd direct din primele linii ale infanteriei, contraatacă în direcția cotei 494 — Vel. Kolacín. Atacul se duce cu maximum de vigoare, reușindu-se ca pînă la ora 17 să se recucerească cota 494.

Acțiunea continuă cu aceeași vigoare, producînd inamicului mari pierderi în morți și răniți, iar către ora 19 se reocupă Vel. Kolacín și pantele est cota 338. Prin această acțiune, comanda și Batalionul 2 din Regimentul 24 infanterie, care fuseseră încercuite și rezistaseră fără clintire pe poziția ocupată în ajun, sint despresurate, reușindu-se să se recupereze tot personalul și materialul acestor unități.

Pentru siguranța spatiului, comandamentul Corpului 51 armată a dat ca întărire diviziei o companie de infanterie, care a constituit apărarea satului Trenčianské Teplice.

Regimentul 11 dorobanți reia înaintarea către Trenčianské Teplice la ora 7. Către ora 12, reușește ca prin luptă dîrzsă să ocupe Opatova și pintenul de la est de această localitate.

Înaintarea regimentului este foarte mult împiedicată de focul masiv al brandurilor inamice din zona Trenčianské Teplice a artilleriei din zona Nemšova și a armamentului automat din direcția Dobra și cota 525, care fac imposibilă pătrunderea regimentului către Dobra.

Comandantul regimentului ia măsuri de manevrare a rezistențelor inamice, trimînd două companii pe direcția cotelor 433—454—525, care pînă în seara zilei ajung la 1 km sud de cota 525.

Acțiunea Regimentului 11 dorobanți va continua și pe timpul nopții.

Prin acțiunea dusă de către Divizia 21 infanterie în cursul zilei de 10 aprilie a.c. se reușește a împiedica pe inamic să-și asigure retragerea către Nemšova, și cu toate că efectivele unităților proprii au fost foarte reduse s-a reușit a respinge puternicele contraatacuri ale inamicului, producîndu-i acestuia grele pierderi în oameni.

În aceste acțiuni s-au distins în mod cu totul deosebit:

colonelul Hrisafi P., comandantul Regimentului 24 infanterie, căpitanul Petre Pavel, comandantul Batalionului 2 din Regimentul 24 infanterie, precum și toți ofițerii, subofițerii și trupa din *(Batalionul) 2 din Regimentul 24 infanterie*, care, deși încercuîți timp de 12 ore de forțe superioare și de elită

germane, au rezistat pe poziția ocupată pînă în momentul cînd prin acțiunea dusă de divizie au putut fi despresați;

căpitanul Bădescu Marin, comandantul Divizionului 1 din Regimentul 30 artilerie, locotenentul Bocan, comandantul Bateriei 21 artilerie anticar care au condus din prima linie cu multă eficacitate tragerile gurilor de foc respective;

ofițerii, subofițerii și trupa Batalionului 2 din Regimentul 35 infanterie și Compania 21 pionieri, care au atacat cu multă vigoare, reușind să respingă un inamic superior lor și să reocupe terenul cedat.

Pierderi: în curs de stabilire; se va raporta ulterior

Din ordin,
Şeful de stat major,
Locotenent-colonel V. Rădulescu

Şeful Biroului 3 operațiui,
Maior C. Mîndru

Nr. 30 069 din 10 aprilie 1945

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 332, f. 382 – 384.

1322

1945 aprilie 11. Articol publicat în ziarul „Libertatea“ referitor la criza Partidului Național-Tărănesc și a Partidului Național-Liberal.

Criza partidelor istorice

În sînul partidelor istorice se succed tratativele, se măresc divergențele și frămîntările, se produc tot mai multe dezerțiuni. Criza aceasta nu este una de suprafață și nici nu datează numai de la formarea guvernului Groza, cum ar părea la prima vedere. În realitate avem de-a face cu o criză mai adîncă și de dată mai veche.

Oricît ar părea de paradoxal, criza a început, fără ca aceste partide să-și dea seama, în ziua de 23 August 1944. În acea zi istorică, cînd țara noastră a încheiat armistițiul cu Rusia Sovietică și celelalte puteri aliate, alăturîndu-se în același timp acestora în lupta pentru distrugerea militarismului hitlerist, a fost de fapt pecetluită și soarta celor două partide care, împinse de evenimente, au trebuit să contribuie la acest hotărîtor act politic. Căci schimbarea fundamentală a politicii noastre externe nu putea rămîne fără urmări radicale și în politica internă. De aici izvorăște toată tragedia național-țărăniștilor și național-liberalilor.

Ce reprezintă în fond cele două partide? Interesele burgheziei mari și mijlocii, agrare și bancare, comerciale și industriale. Aceste interese ar fi putut fi apărate și în cadrul democrației. Dar, din nenorocire, conducătorii oligarhi prea au fost obișnuiți ani de-a rîndul să patroneze politica de împilare a maselor muncitoare, de stînjenire a progresului democratic, de călcare a legilor și de jefuire a avutului public pentru ca să se poată acomoda noilor

împrejurări. Cu atât mai greu s-au putut ei decide să se adapteze noilor vremuri cu cît mai adinci erau reformele și mai drastice erau măsurile ce se impuneau: reforma agrară, reforma sindicală, democratizarea armatei și a întregului aparat de stat, stîrpirea completă a fasciștilor, profasciștilor și legionarilor, arestarea și condamnarea criminalilor de război și a celor vinovați de dezastrul țării, și în acest scop colaborarea loială într-un guvern, în care cuvîntul hotărîtor să-l aibă reprezentanții autentici ai muncitorilor și țăranilor, ai micii burghezii intelectuale și producătoare.

Nu numai atît. Partidele istorice, care întotdeauna au încurajat elementele fasciste, șoviniste și antisemite, care au asistat de fapt pasive la înfeudarea României intereselor de dominație hitleristă, n-au înțeles nici în momentele epocale, în care armatele roșii răpun forțele militare ale nazismului, nici în această perioadă de răscrucă a omenirii, anunțătoare de mari prefaceri politice și sociale, că trecutul e în agonie, că se naște o lume nouă, în care nu mai trebuie să domnească decît libertatea pentru toți cetățenii.

Dar realitatea nouă a trecut peste interesele strîmte ale reacționarilor fascizați din partidul țărănist și liberal. Țara este astăzi pentru întîia oară cîrmuită de un guvern adevărat democratic și se reface și fără de concursul acelora care credeau că dețin arta guvernării, monopolul priceperii de a conduce treburile publice.

Criza celor două partide istorice nu va lăsă sfîrșit, ele nu vor mai putea lăsă parte la cîrmuirea țării decît după ce se vor fi debarasat de conducătorii reacționari, după ce vor fi eliminat pe fasciști din rîndurile lor și vor fi înțeles că trista politică a metodelor oligarhice nu mai poate reînvia niciodată.

■ „Libertatea”, an II, nr. 200 din 11 aprilie 1945, p. 1.

1323

1945 aprilie 11. Ordin de zi al ministrului de război prin care citează Armata 1 română pentru succesele obținute în operațiile de forțare a rîurilor Hron, Nitra și Váh.

Ministerul de Război
Cabinet

Ordin de zi nr. 18
din 11 aprilie 1945

În ofensiva susținută zi de zi, aproape 2 luni, Armata 1, înfrîntînd peste tot rezistențele inamice, a reușit să cucerească masivul Javorina și să forțeze Hronul, Nitra și Váhul, cu toată împotrivirea dușmană, eliberînd, alături de glorioasa Armată Roșie, importante părți din teritoriul cehoslovac.

Toate operațiunile acestea s-au făcut în condiții extrem de grele, obținîndu-se succesul numai datorită vitejiei, priceperii și energiei tuturor ostașilor, ofițerilor și comandanților, care au știut să învingă toate dificultățile unui teren muntos și înzăpezit, precum și ale unui inamic puternic și viclean.

Prin acțiuni viguroase, executate zi de zi și noapte de noapte, Armata 1 a înfipt din creastă în creastă tricolorul românesc, fără a da o clipă răgaz înamicului și fără considerații de oboseală și lipsurile cunoscute ale unităților.

Tara și întreaga oștire este mîndră de faptele strălucite de arme execuțate de bravii ostași ai Armatei 1, urmînd cu incredere drumul de victorie și libertate pe care îl deschid în Cehoslovacia, cot la cot cu marii noștri aliați.

Prețuirea vitejiei românești de către mareșalul Stalin, ca și bubuitul tunurilor anunțătoare de victorie de la Moscova, ne onorează în mod deosebit și ne obligă să continuăm lupta cu o putere sporită, pentru zdrobirea ultimelor rezistențe hitleriste.

Pentru faptele strălucite de arme, executate în condiții excepționale de timp și cu un inamic puternic și periculos, citez Armata 1 prin ordin de zi pe întreaga oștire.

Ministrul de război,
General de divizie Vasiliu Rășcanu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 385, f. 211.

1324

1945 aprilie 12. Rapoarte-sinteză asupra luptelor desfășurate de Armata 1 între rîurile Nitra, Váh și Morava din Cehoslovacia.

Armata 1
Stat major
Secția a III-a

Nr. 60 488 din 12 aprilie 1945

Armata 1
către
Marele Stat Major

domnului general șef al Marelui Stat Major

Am onoare a înainta anexate:

1. Sinteză nr. 3 asupra operațiunilor Armatei 1 pentru forțarea rîului Nitra și în spațiul dintre Nitra și rîul Váh.

2. Sinteză nr. 4 asupra operațiunilor Armatei 1 dintre rîul Váh și rîul Morava.

Ca urmare a sintezelor nr. 1 și 2 referitoare la operațiunile din masivul Javorina și dintre rîurile Hron și Nitra, pentru orientarea generală asupra efortului armatei române în campania din vest.

Comandantul Armatei 1,
General de corp de armată V. Atanasiu

Şeful de stat major,
General Damian Rașcu

Sinteza nr. 3

Forțarea râului Nitra și operațiunile între Nitra și râul Váh

Atingind râul Nitra și forțindu-l cu stînga, încă din ziua de 2 aprilie, armata a primit ordinul să continue operațiunile la vest de Nitra, asigurînd dreapta Grupului 53 armate pe aliniamentul general Cereňany—Skačany—Rybany—Nemečky—Nová Lehota—Piešťany și făcînd în același timp legătura cu forțele sovietice de la nord-est.

Pentru executarea misiunii primite, armata a hotărît:

a) să ducă grosul în zona Oslany—Rybany—Hinorany pentru a închide inițial văile Nitra, Nitrička, Bedrava și Libica și a face legătura cu marile unități sovietice de la est, după care pe măsura înaintării acestora să treacă marile unități spre vest pentru forțarea râului Váh;

b) să țină cu stînga legătura cu Armata 53 [sovietică] inițial în zona Piešťany, iar ulterior să participe la dezvoltarea capului de pod de la vest de Váh.

1. Forțarea râului Nitra și operațiunile de închidere a văilor Nitra, Nitrička, Bedrava și Libica (3—6 aprilie 1945)

Nitra a fost forțată la 3 aprilie pe tot frontul armatei, deși se dispunea de foarte puține mijloace de trecere, operațiunea fiind însă favorizată de faptul că râul avea în sector multe vaduri iar inamicul a opus o rezistență mai slabă decît pe râul Hron.

În seara de 3 aprilie se realizase un cap de pod de 25 km front și 6—8 km adîncime.

Operațiunea mergînd foarte bine, s-a putut detașa imediat de la gros Divizia 9 cavalerie, care a fost dirijată peste masivul de la est de Váh pentru a curățî malul de est al Váhului, iar grosul a continuat operațiunea spre a ajunge în zona fixată unde trebuia să închidă văile Nitra, Nitrička, Bedrava și Libica. În cadrul acestei operațiuni a grosului, armata a cucerit orașul Bánovce, în ziua de 5 aprilie, fapt pentru care a fost citată prin ordinul de zi al mareșalului Stalin din seara zilei, obținîndu-se astfel o nouă și rară satisfacție pentru comandamentele și trupele armatei, iar în același timp un document prețios pentru evidențierea efortului constant și continuu depus de armata română.

2. Menținerea legăturii cu dreapta Armatei 53 sovietice și însoțirea atacului acesteia (4—6 aprilie 1945)

S-a făcut cu Divizia 2 (infanterie), care a fost dirijată de la început în zona Piešťany, cu misiunea de a participa la dezvoltarea capului de pod realizat de forțele ruse în zona sud-vest Piešťany și a asigura dreapta Armatei 53 imediat la vest de Váh. Aceasta permitea ulterior să se treacă grosul armatei la vest de râul Váh, prin aceeași manevră de introducere a forțelor în capul de pod existent și dezvoltarea acestuia către nord—nord-vest, așa cum s-a procedat și la Hron.

Pînă la 5 aprilie, Divizia 2 (infanterie) a acționat singură în cadrul acestei misiuni. Cu începere de la 6 aprilie au fost introduse și alte mari unități de la grosul armatei, care devineau disponibile de la misiunea de siguranță dintre rîul Nitra și Váh.

În ansamblu operațiunile armatei între Nitra și Váh au următoarele caracteristici:

executate pe un spațiu întins, împărțit în două de un masiv ca acel de la est de Váh, au fost polarizate în două zone distincte, păstrînd în fiecare din acestea caracter independent;

pe măsură ce nevoia de siguranță de la est de Váh se micșora, marile unități au fost trecute la vest, antrenînd astfel un joc de forțe greu de executat, dar care marchează o fază importantă din punct de vedere al aptitudinilor manevrire ale comandamentelor și trupelor;

marile unități au fost puse, astfel, deseori în situația de a opera pe direcțuni independente, fără limite și cu multă libertate de a acționa din inițiativă, bineînțeles în cadrul misiunilor date;

greutățile terenului au persistat, deoarece s-a operat în teren 60% acoperit și cu o singură comunicație bună: Topolčany—Piešťany;

pierderile sunt în descreștere față de fazele anterioare (graficul nr. 1) ¹;

trupele s-au resimțit pe timpul manevrei de forțe de la est spre vest, care au cerut marșuri lungi și continue zi și noapte, însă frumusețea și bogăția zonei în care operează au recompensat eforturile.

În concluzie, o nouă operațiune care se adaugă lanțului continuu al eforturilor noastre de război.

Comandantul Armatei 1,
General de corp de armată V. Atanasiu

Şeful de stat major,
General Damian Rașcu

Sinteza nr. 4
Operațiunile Armatei 1 între rîurile Váh și Morava
(5—12 aprilie 1945)

În timp ce grosul Armatei 1 îndeplinea misiunea de siguranță spre nord a Grupului 53 armate, Divizia 2 (infanterie) fusese trecută la vest de rîul Váh, în zona Piešťany, pentru a face legătura cu Armata 53 sovietică și a contribui la dezvoltarea capului de pod realizat în zona sud-vest Piešťany.

Pe măsura înaintării forțelor sovietice de la dreapta au fost degajate marile unități de la grosul armatei și introduse succesiv în capul de pod de la vest de rîul Váh.

Misiunea armatei a rămas aceeași: siguranța dreptei Grupului de armate, legătura cu grupul de armate de la est.

Pentru îndeplinirea acestei misiuni, armata a hotărît:

a) atac inițial cu Corpul 7 armată (diviziile 2, 19 infanterie, 3 munte) pentru a asigura dreapta Grupului de armate în spațiul dintre Nové Mešto și creasta Carpaților Albi și a menține legătura cu forțele sovietice de la dreapta;

¹ Nu se publică.

b) ulterior, dezvoltarea atacului prin introducerea Corpului 4 armată, după ce va fi trecut la vest de Váh, la stînga Corpului 7 armată, pentru a atinge rîul Morava în sectorul Stranice—Uherski Ostroh, prelungind astfel siguranța la vest de creasta Carpaților Albi și menținînd legătura cu grosul Grupului de armate.

1. Atacul inițial al Corpului 7 armată (6—8 aprilie)

Prin introducerea diviziilor 19 infanterie și 3 munte la stînga Diviziei 2 infanterie, Corpul 7 armată a atacat pe direcția Cachtice—Lubina, pivotînd pe dreapta și împingînd puternic cu stînga. În acest mod, stînga Corpului 7 armată (Divizia 3 munte) a pătruns prin surprindere în masivul de pe creasta Carpaților Albi, reușind în cursul zilei de 8 aprilie o înaintare record de circa 14 km, astfel încît unitățile sovietice de la stînga au rămas mult în urmă și nu au mai avut legătură cu unitățile române. Prima parte a misiunii de siguranță era realizată în cea mai mare parte.

Prin introducerea Corpului 4 armată operațiunea s-a extins și a căpătat amploarea unei bătălii pentru cucerirea crestei Carpaților Albi și masivului de la vest.

2. Atacul grosului armatei (9—12 aprilie)

Operațiunea a fost montată astfel: grosul armatei atacă masivul Carpaților Albi și-l întoarce pe la sud; siguranța grosului între rîul Váh și Carpații Albi.

În detaliu:

Corpul 4 armată (diviziile 2 munte, 3 munte, 10 [infanterie]), constituind efortul armatei, atacă masivul Carpaților Albi și-l întoarce pe la sud;

Corpul 7 armată (diviziile 2 și 19 infanterie) asigură dreapta armatei;

Divizia 9 cavalerie în rezerva armatei, în măsură să intervină în primă urgență la Corpul 4 armată.

Operațiunea care a început la 9 aprilie este în curs de desfășurare. Pînă la 12 aprilie s-a cucerit aproape în întregime creasta Carpaților Albi și cu stînga Corpului 4 armată s-a cucerit masivul împădurit de la vest Vrbovce, întorcîndu-se rezistențele din fața dreptei Corpului de armată și ajungîndu-se în imediata vecinătate a nodului de comunicație Strajnice (pe Morava), pe care inamicul îl ține puternic.

Operațiunile dintre rîurile Váh și Morava reprezintă o bătălie în care armata a introdus succesiv forțele, pe măsura degajării lor de la est de riu. Din acest punct de vedere, conducerea operațiunilor a fost foarte grea, necestînd transmisiuni lungi și deseori precare.

Execuția a antrenat, de asemenea, enorme greutăți prin marșuri forțate continue, prin greutățile terenului acoperit și accidentat și prin lipsa unui pod în zona Piešťany, care a impus trecerea artilleriei și vehiculelor pe la Hlohovec (însumînd circa 50 km în plus).

S-au verificat din nou:

efectul manevrelor de învăluire, executate prin zonele unde inamicul este mai slab (acțiunile Diviziei 3 munte de la 8 aprilie și Diviziei 2 munte de la 11 aprilie);

întîrzierea provocată în operațiuni de lipsa mijloacelor de trecere echivalență cu aceea cauzată de inamic;

atacul găsește în orice teren mijloacele necesare pentru a învinge greutățile acestuia.

În concluzie, misiunea armatei, deși foarte grea, s-a executat în condiții optime și reprezintă un tip de operațiuni interesant pentru dezvoltarea doctrinei noastre viitoare.

Comandantul Armatei 1,
General de corp de armată V. Atanasiu

Şeful de stat major,
General Damian Rașcu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1340, f. 397–403.

1325

1945 aprilie 13. Apel al Uniunii Femeilor Antifasciste din România, adresat tuturor femeilor, de a adera, lupta și munci în cadrul Uniunii.

Femei din toate colțurile țării, mame, surori, soții,

Fascismul din afară nu a fost încă răpus. El ucide mereu. Și astăzi cad jertfe dintre soții și frații noștri. Să sprijinim din toate puterile frontul pentru grăbirea victoriei și întoarcerea dragilor noștri.

Femeia iubește pacea, liniștea, căminul. Fascismul i-a furat pacea, i-a distrus liniștea, i-a văduvit căminul. Fascismul înjosește și asuprește femeia; mama și educatoarea au fost puse pe planul al doilea în omenire, femeia a fost ținută în întuneric și inferioritate, redusă la sclavie.

Prin muncă neobosită să dovedim că suntem demne de sacrificiile pe care bravii noștri ostași le fac pentru libertatea țării, pentru libertatea noastră.

Surorilor, astăzi cînd se ivesc zorile vieții noi, trebuie să păsim cu toate la muncă constructivă. Numai cu participarea activă și organizată a mijilor de femei vom putea face față acelor sarcini uriașe ce stau în fața poporului nostru. Să ne punem laolaltă gindurile bune, puterile, munca pentru distrugerea fascismului intern, pentru ridicarea femeii din viața înjositoare în care a fost ținută. Să cultivăm la cei din jurul nostru, la copiii noștri, nu ura negativă și distructivă, ci dragostea constructivă.

Doctorițe,

Ajutați la salvarea vieților omenești, întăriți sănătatea poporului nostru. Contribuiți la ridicarea stării sanitare a femeilor de la sate și orașe. Dovediți patriotismul vostru dînd sprijin la munca de ocrotire a mamei și a copilului.

Profesoare,

Ca dăscălițe adevărate, ajutați la ridicarea spre lumină a surorilor noastre de la sate și orașe, rămase în bezna analfabetismului, ajutați-ne să lichidăm această rușine care apăsa asupra neamului nostru.

Femei casnice,

Veniți în rîndurile noastre ca toate împreună să ne îmbunătățim condițile de trai. Să dăm timpul nostru liber pentru munca de ocrotire a mamelor și a copiilor țării.

Femei muncitoare, femei de pe ogoare, femei din toate categoriile de muncă, voi care sprijiniți frontul prin munca voastră dîrza, dublați-vă puterile, măriți producția pentru grăbirea victoriei, pentru refacerea țării.

Numai într-o țară cu producție înfloritoare se vor putea realiza pentru femei dispensare, maternitate, leagăne și toate instituțiile de îndrumare și cultură de care femeile din țara noastră au atâtă nevoie, având sprijinul guvernului actual.

Femei progresiste din toate colțurile țării, dacă sincer doriți binele poporului nostru, înlăturați prejudecățile, veniți în rîndurile noastre, pe drumul viitorului mai luminos, pășiți alături de toate forțele progresiste ale țării noastre. Astfel unite în cadrul Uniunii Femeilor Antifasciste din România ne vom face datoria față de copiii noștri, față de poporul nostru.

Uniunea Femeilor Antifasciste
din România

■ „Scîntea”, an II, nr. 197 din 13 aprilie 1945, p. 1.

1326

1945 aprilie 13. Textul apelului Comitetului de conducere al Tineretului Progresist din România.

Apelul tineretului progresist pentru o organizație unitară

Vineri 13 aprilie a.c. a avut loc ședința plenară a Comitetului de coordonare al Mișcării Tineretului Progresist din România, la ordinea de zi fiind rezultatele excepționale ale Săptămânii tineretului mondial și necesitatea adincirii colaborării libere a tuturor categoriilor de tineret.

S-a hotărît punerea bazelor unei largi organizații, unitare și independente, capabile să cuprindă în întregime manifestările și năzuințele tineretului din România. Organizația se va intitula Tineretul Progresist din România.

A fost lansat următorul apel:

Tineri și tinere din toată țara,

Se aprobie ziua victoriei. O dată cu marea ofensivă de primăvară a armatelor eliberatoare se ivesc zorile unei vieți mai bune pentru popoare și pentru tineretul iubitor de libertate din toată lumea. Pentru aceasta luptă bravii noștri ostași, pentru aceasta muncește poporul întreg astăzi, muncitori, cărturari și plugari, făurind cu vrednicia lor arma victoriei.

402

Tineri, muncitori, studenți, plugari și tineret iubitor de progres din toate colțurile țării,

Păsind spre o viață nouă, liberă și îmbelșugată, să ne dăm frățește mină pentru propășirea țării noastre dragi. Fascismul a dorit dezbinarea noastră, ca să ne poată supune mai curind. Fascismul ne-a azvîrlit în beznă și în moarte. Să ne unim entuziasmul creator și forțele, să ne unim gîndurile de prietenie și dorul de înfăptuiri pentru țara care ne așteaptă, pentru viitorul luminos al țării, prin nimicirea fascismului și a spiritului fascist oriunde și-ar căuta sprijin, oriunde s-ar cuibări.

Tineri și tinere,

Tineretul progresist din România cheamă la unire în deplină libertate a cugetului și la luptă comună toate forțele tineretului iubitor de progres, pentru întemeierea unei organizații puternice, independente, în stare să fie interpretul nevoilor și aspirațiilor tuturor tinerilor și să răspundă efectiv la toate îndatoririle ce stau în fața tineretului, dovedind poporului și lumii întregi că tinerii antifasciști din România sunt demni de sacrificiile pe care armatele lumii libere și bravii noștri ostași le fac pentru viitorul tineretului mondial.

Să ducem lupta comună pentru:

1. Unirea întregului tineret din România, fără deosebire de naționalitate, de clasă și de credință, pentru grăbirea victoriei și reconstrucția țării.
2. Educarea tineretului în spiritul dragostei față de patria liberă și democratică, prin nimicirea fascismului și a șovinismului.
3. Ridicarea nivelului cultural și sanitar al tineretului, pregătirea profesională, educația sportivă, apărarea intereselor tineretului, sprijinirea maselor de tineret dornice de învățătură.
4. Educarea tineretului în spiritul muncii, al cinstei și al moralei.
5. Lărgirea drepturilor politice de la vîrstă de 18 ani.
6. Adîncirea prieteniei cu vecinii noștri în frunte cu Uniunea Sovietică și a prieteniei cu marii noștri aliați.

Strînsi uniți, în dorul nostru de mai bine, în luptă sfîntă pentru progres, folosind toate forțele noastre, avînd sprijinul guvernului democratic al țării și prietenia tineretului antifascist din toată lumea, vom putea face din țara noastră dragă leagănul belșugului și al păcii nezdruncinate.

Comitetul de conducere al Tineretului Progresist din România

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 27/1945, f. 108 – 109.

1327

1945 aprilie 16. Comunicat al Ministerului Agriculturii și Domeniilor privind aplicarea legii reformei agrare.

Ministerul Agriculturii și Domeniilor este informat că anumiți oameni, cu totul străini de aplicarea legii de reformă agrară, se dedau la acte de agi-

tație și chiar de teroare și jaf, amenințind în numele acestei legi, în legătură cu care ei nu au absolut nici o atribuție și nici o chemare.

Toate autoritățile sunt înștiințate să ia măsuri împotriva acestor impositori. Prefecții de județe, care sunt răspunzători de menținerea ordinii în județele lor, vor împiedica orice act de asemenea provocări.

Dacă totuși cineva din organele constituie legal pentru aplicarea reformei agrare va săvârși abuzuri în îndeplinirea atribuțiilor sale, cazul va fi comunicat în scris Comisiei centrale de reformă agrară de pe lîngă Ministerul Agriculturii și Domeniilor.

Toate autoritățile și organizațiile partidelor politice care colaborează în guvern sunt rugate să participe la aplicarea legii de reformă agrară în literă și totalitatea ei, acest lucru fiind necesar în interesul însămîntărilor din actuala campanie agricolă, cînd nici o palmă de pămînt nu trebuie să rămînă neînsămînată.

Orice împiedicare de a îndeplini legea de reformă agrară va fi aspru sancționată.

■ „Timpul”, an IX, nr. 2816 din 16 aprilie 1945, p. 3.

1328

1945 aprilie 16. Ordin de zi al ministrului de război privind citarea, avansarea și decorarea maiorului Popescu Eugen din Regimentul 26 dorobanți, căzut eroic în atacul dat pentru cucerirea masivului Javorina.

Ministerul de Război
Cabinetul ministrului

Ordin de zi pe armată
nr. 19 din 16 aprilie 1945

În după amiaza zilei de 15 martie 1945, la atacul dat pentru cucerirea cotei 680 din Masivul Javorina (sud Zvolen) a căzut eroic, în fruntea batalionului ce comanda, maiorul Popescu Eugen din Regimentul 26 dorobanți.

Ofițer înzestrat cu deosebite calități de luptător, plin de avînt și neînfricat — în grele lupte de la Budapesta și mai tîrziu în luptele din Munții Slovaciei — și-a condus cu îscusință unitatea, reușind totdeauna să înfrîngă rezistențele inamice.

Disprețuind moartea care îl pîndea — în zilele de 14 și 15 martie 1945 — totdeauna în fruntea unităților ce comanda, a reușit să smulgă inamicului care se apără cu înverșunare obiectivele:

— bifurcația șoseelor Zvolen—Dobrá Niva cu șoseaua Zvolen—Ostra Luka;

- înălțimea împădurită de la nord de această bifurcație;
- cota 680 (2 km est Ostra Luka), unde și-a găsit eroicul sfîrșit.

Pentru faptele sale de arme, inițiativa, avântul și spiritul de sacrificiu de care a dat dovadă în grelele lupte de la Budapesta și Munții Slovaciei, maiorul Popescu Eugen din Regimentul 26 dorobanți se citează prin ordin de zi pe armată, a fost propus la avansare la gradul de lt. colonel și decorare cu ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a.

Ministrul de război,
General de corp de armată C. Vasiliu Rășcanu

Pentru conformitate,
Director de cabinet,
Colonel P. Comișel

■ Arhivele Statului București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinetul militar Sănătescu-Rădescu, dosar nr. 46/1944, f. 229.

1329

1945 aprilie 17. Extras din ordinul de zi al comandantului suprem sovietic adresat comandantului Frontului 2 ucrainean cu prilejul eliberării orașului Zistersdorf de pe teritoriul Austriei, prin care, alături de trupele sovietice, sunt citați și tanchiștii regimentului comandat de colonelul Stan Zătreanu.

Armatele Frontului 2 ucrainean, continuind înaintarea astăzi, 17 aprilie, au cucerit centrul sectorului petrolifer din Austria — orașul Zistersdorf.

În luptele pentru cucerirea orașului Zistersdorf s-au distins următoarele unități militare:

Ale generalului-colonel Šumilov [...], tanchiștii colonelului Melnic, colonelului Brijinev, colonelului Zătreanu¹.

În amintirea acestei victorii, unitățile care s-au distins în luptele pentru cucerirea orașului Zistersdorf vor fi propuse pentru decorare.

Astăzi, 17 aprilie 1945, la orele 21, capitala patriei noastre, Moscova, în numele patriei salută eroica armată a Frontului 2 ucrainean, care a cucerit Zistersdorf, cu 12 salve trase din 124 tunuri.

Pentru excepționala purtare mulțumesc comandanților și armatelor ce le comandați care au luat parte la luptele pentru eliberarea orașului Zistersdorf.

Glorie veșnică eroilor care au căzut în luptele pentru libertatea și independența Patriei noastre.

Moarte nemților cotropitori.

Comandantul suprem al armatei sovietice,
mareșal I. Stalin
Nr. 338 din 17 aprilie 1945

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 4, f. 12; *În numele libertății și prieteniei*, vol. 2, Editura Militară, București, 1970, p. 190—191.

¹ Comandantul Regimentului 2 care de luptă român.

1945 aprilie 18. Discursul rostit de dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, cu ocazia solemnității integrării Diviziei „Tudor Vladimirescu” în unitățile armatei române.

În istoria neamului și poporului român se înscrie o pagină nouă. Vouă vă revine cinstea mare ca să scrieți cu litere de aur, prin faptele voastre, pilde pentru toate generațiile care ne vor urma.

Drumul acestui popor vechi, muncitor și harnic, în decursul istoriei, a avut de multe ori cotituri mari. A fost o dată un Tudor Vladimirescu. El a plecat la luptă pentru a apăra pe cei săraci și mulți, pe muncitorii gliei strămoșești, exploatați de cîțiva, dar n-a avut noroc. Totuși el a deschis în istoria țării noastre seria mișcărilor sociale și politice care tindeau la îmbunătățirea soartei celor mulți.

Iată, suntem astăzi la o nouă cotitură a istoriei noastre, a istoriei acestui popor blind și muncitor, tîrît de niște crimișali într-un război blestemat cu puternica noastră vecină Uniunea Sovietelor. Această nemăsurată crimă, a cărora însă, care prin dictatura lor au forțat istoria acestui neam, ați reparat-o, o reparați și o veți sancționa voi.

În lagările îndepărtate din Uniunea Sovietică a încolțit în sufletele voastre dorința de o lume nouă, de zori noi. Aceste încolțiri în sufletele fiecăruia dintre voi au dus la o mișcare pe care bravul vostru comandant, generalul Cambrea Nicolae, a știut să dirijeze într-o organizație care cu ajutorul frățesc al guvernului Uniunii Sovietice a putut să se înjghebeze, mai apoi, într-o frumoasă și puternică formație militară.

Și iată că ne întîlnim pe acest drum al istoriei neamului nostru din nou cu acest nume: Tudor Vladimirescu, împlinind ceea ce dorea o dată pandurul cu pandurii lui din Oltenia. Iată-vă luptând, alături de glorioasa Armată Roșie, în Moldova, iată-vă luptând vitejește și frumos în Ardeal, ca la Sf. Gheorghe, și vărsând generosul vostru sânge pentru eliberarea Ardealului de nord, a acelui Ardeal de nord pe care Hitler, acest călău al omenirii, împreună cu al lui prieten, Mussolini, ni l-a răpit pe nedrept.

Pandurii și eliberarea Ardealului

Ardealul de nord este astăzi eliberat de sclavia hitleristo-fascistă și cei mai dragi dintre voi toți — fiindcă toți ne sunt dragi cei care au luptat pe aceste meleaguri ale Ardealului — sunteți voi, pandurii din Divizia „Tudor Vladimirescu”, voi care scormoniți astăzi în noi sentimente mari de recunoștință.

Voi simbolizați virtuțile unui popor tîrît într-un război nenorocit; voi simbolizați tot ceea ce acest neam de muncitori poartă astăzi în suflet și vrea; voi simbolizați lupta pentru cîștigarea dreptului de proprietate asupra gliei muncite de plugarii români din această țară; voi simbolizați lupta plugărilor, a muncitorilor industriali și a intelectualilor pentru înlăturarea dictaturii, lupta pentru exterminarea ultimelor rămășițe de fascism și hitlerism în această țară; voi simbolizați această luptă sufletească pentru libertatea

democratică, pentru o Românie nouă, ocrotitoare a tuturor fiilor ei, fără deosebire de neam, lege și religie.

Dacă voi, plecând azi sau măine de aici, împrăștiați în diferitele unități ale armatei române căte o scîntie, din Uniunea Sovietică pînă la Tatra și Matra, veți desăvîrși astfel o operă istorică, pentru care acest neam de plugarî și muncitori vă va fi veșnic recunoscător.

(*Un pandur strigă: „Trăiască guvernul care a dat pămînt țărănilor”!*).

Da, în clipele de față, mulțumită și luptei voastre, iată că pămîntul se împarte acelora care îl muncesc. Este scris în legea reformei agrare, care s-a înfăptuit acum, că cei dintîi îndreptăți la glie și împroprietărire pe acest pămînt care se ia de la moșieri, de la cei care nu l-au muncit, ci numai au exploataat munca plugarilor, sănăteți voi, luptătorii de pe front, voi care luptați astăzi și sănăteți în marș spre granița Germaniei hitleriste.

Oamenii răi de suflet ce se mai găsesc, dușmani ai poporului, dinăuntrul și din afara acestor hotare, șoptesc în stînga și în dreapta că voi luptătorii și îndeosebi voi, panduri ai lui Tudor Vladimirescu, nu veți fi împroprietăriți, că veți rămîne pe dinafară pe lista împroprietărilor; ei bine, trebuie să cunoașteți că acestea sunt doar vorbe răutăcioase, pentru că noi veghem aici, acasă, ca drepturile voastre să fie recunoscute și să intrați, cînd vă veți întoarce — și noi vă urăm din toată inima să vă întoarceți cît mai curînd — pe glia voastră. Atunci veți fi stăpîni pe această glie pentru vecii vecilor.

Misiunea pandurilor

Misiunea voastră, care plecați astăzi la diferite unități, este deci mare, este sfîntă, de a duce ideea democrației adevărate, a libertății poporului în fiecare unitate. Veți deveni ofițeri și veți instrui pe ceilalți frați ai voștri și ai noștri ca să păstreze intactă pecetea lui Tudor Vladimirescu în acțiunile lor, în lupta lor, în cadrul armatei, în viața lor particulară și civilă, pentru ca toți laolaltă să constituim un zid puternic, cu care să apărăm libertățile și drepturile noastre, cîstigate cu atîta jertfă și cu atîta sînge.

Voi veți veghea ca drepturile cîstigate asupra pămîntului să nu mai poată fi răpite de dușmanii poporului. Voi veghea ca acest popor harnic să poată munci în toată liniștea în țara lui liberă, pentru el, pentru familia lui, și pentru colectivitate, aducînd pacea pe acest pămînt atît de răscolit de sîngeroșii călăi ai omenirii.

Vă urez din toată inima să rămîneți mereu aceiași care ați fost cînd ați plecat din lagărele de unde ați venit, conștienți democrați, viteji luptători, buni cetățeni ai acestei țări și apărători ai democrației, oriunde veți întîlni un dușman al ei.

Să trăiți, panduri ai Diviziei „Tudor Vladimirescu” !

1945 aprilie 18. Comunicat publicat în ziarul „Ardealul” referitor la decorația Regimentului 96 infanterie pentru vitejia și spiritul de sacrificiu dovedite în luptele împotriva armatelor hitleristo-horthyste.

**Drapelul Regimentului 96 infanterie decorat cu
ordinul „Mihai Viteazul”**

Prin înaltul decret nr. 1 206/1945, s-a conferit ordinul „Mihai Viteazul” cu spade clasa III-a drapelului Regimentului 96 infanterie, pentru bravura, curajul și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă ofițerii, subofițerii și trupa acestui regiment în luptele contra germano-maghiarilor, excelind atât în luptele dîrze de la capul de pod Mindszent, pentru care și atrage elogiiile Diviziei 243 aliate, cât și mai ales în luptele de la Tömörkény, Alpár, Laki-telek, cota 104, Berentlik, canalul cu cota 114 și Budapesta, necunoscind nici o rezistență care să-i poată opri înaintarea.

■ „Ardealul”, an V, nr. 297 din 18 aprilie 1945, p. 1.

1945 aprilie 19. Comunicat al Marelui Stat Major al armatei asupra operațiilor de luptă din 19 aprilie 1945.

**Marele Stat Major al armatei
Comunicat
asupra operațiunilor din ziua de 19 aprilie 1945**

Continuind operațiunile ofensive la est și vest de rîul Morava, trupele române, după ce au înfrînt noi rezistențe ale inamicului, au continuat înaintarea spre nord și au eliberat mai multe localități printre care Liderovice, Vnorovi, Zarazica, Kozoidki, precum și gările Rohatec, Soboniki și Liderovice.

La vest de munții Tatra Mică, de o parte și de alta a rîului Váh, trupele române au cucerit — după lupte înverșunate — mai multe înălțimi importante.

Repetatele contraatacuri ale inamicului au eşuat în fața dîrzei rezistențe a trupelor noastre.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 27/1945, f. 144.

1945 aprilie 22. Articol apărut în ziarul „Scîntea“ intitulat Înainte! Să fim demni de primul 1 Mai liber!

Întreaga țară este cuprinsă de viltoarea ce s-a înălțat din inimile înflăcărate ale oamenilor muncii, încordați într-o supremă întrecere pentru a ciștiga bătălia de 1 Mai.

Țărani împământeniți, cu sclipirea satisfacției în ochi, însig mai adânc plugurile în pămîntul desfelenit, pe ogoarele scăldate în soarele luminos al primăverii care le-a adus dreptate.

1 860 000 ha au fost semănate în țară. Deficitul din toamnă a fost acoperit. Însămîntările din 1941 și 1942 au fost cu mult depășite. Suprafața lucrată s-a ridicat de la 38 la sută la 48 la sută.

Lipsa de inventar agricol, de carburanți, aprovizionarea insuficientă cu semințe, toate au fost înfrînte și țărani încantăți în marș biruitor spre acoperirea celor 6 milioane jumătate de hectare de însămîntat. Pînă și în județele năpăstuite din nordul Moldovei eroicul efort al țărănimii înfruntă greutățile cu elan. Plasa Bahlui din jud. Iași și-a terminat însămîntările.

Strădania și dragostea muncitorilor îi înconjoară și le imprimă un avînt neasemuit în muncă. Tractoare, pluguri, furci, sape, grape, topoare, lopeți, săpători sănătoși îndreptate mereu de către bravii noștri muncitori spre harnica lume a satelor.

Nici tîrgoveștii nu s-au lăsat mai prejos. Echipe de muncitori, cetăteni vrednici, brigăzi de tineret transformă maidanele și terenurile părăginate ale orașelor în grădini înverzite. Peste 70 la sută din terenurile Capitalei au fost însămîntate cu legume și zarzavaturi.

Hrana de bază a țării este pe cale a fi asigurată. Se ivesc zorile unor zile mai îmbelșugate la masa omului împovărat de nevoi grele.

Clasa muncitoare trăiește într-o frămîntare neobișnuită. Inițiativele celulelor comuniste de partid, masa largă și creațoare a clasei muncitoare primenesc viața cenușie a uzinelor și aduc aer proaspăt de muncă eroică, de realizări mărețe săvîrșite cu un elan irezistibil de întrecere.

Sute de tehnicieni, ingineri din fabrici și întreprinderi au fost mobilizați în această emulație febrilă și cot la cot cu muncitorii îscodesc noi mijloace de mărire a producției, stîrnind și interesul unor direcții mai luminate în această campanie care sporește, crește ca un imens fluviu ce-și umflă apele zdrobind zăgazurile, nimicind rezistențele.

Aeroportul din Oradea Mare va fi terminat la 1 Mai de brigăzile muncitorești, de bravii patrioți, de tineretul entuziast înrolat în rîndurile din ce în ce mai dese ale tineretului progresist. De aci vor decola avioane ce vor aproviziona frontul și vor duce încărcături de bombe ce vor zdrobi rezistența dușmanilor.

Furnalul înalt de la Reșița va fi gata la 1 Mai.

Inginerii și muncitorii de la „Columbia“ au reușit să pună în folosință materiale lăsate în părăsire, modificînd burlane de 8 țoli pentru utilizarea lor la punerea sondelor în funcțiune.

35 000 perechi bocanci vor livra muncitorii de la „Prima“ Banat-Timișoara pînă la 1 Mai.

Mașinile duduie din plin. Furnicarul de oameni din uzine se agită cu însuflare, trebău ieșe cu vrednicie, încordarea supremă crește, se înalță și ziua biruinței, ziua călcării în picioare a piedicilor ce se pun de-a curmezișul întrecerilor patriotice, ziua de 1 Mai se apropie.

Inițiative încep să pornească din rîndurile funcționarilor, intelectualilor, comercianților, industriașilor.

Toate forțele vii, toate puterile creatoare ale României democratice se aruncă cu avânt în mijlocul bătăliei patriotice pentru refacerea țării.

Zi cu zi se deschid noi cooperative, se organizează economate. Speculații, hienele bursei negre, primesc mereu lovitură grele. În curînd ei vor fi stîrpiți.

Guvernul Petru Groza este alături de popor, luptă cu îndirjire pentru popor. Buruienile săntăiate de la rădăcină. Să înaintăm cu vitejie prin desul nevoilor, să zdrobim dihăniile care încearcă să mai muște și să le frîngem mîna criminală pe care o mai întind spre a face rău!

În pragul victoriei comune a popoarelor iubitoare de libertate, sub fal-durile larg desfășurate ale steagului luptei antifasciste, pentru redresarea țării, pentru ieșirea din nevoi, să înaintăm cu fruntea sus, să ieșim victoriosi în bătălia pentru cel dintîi 1 Mai liber!

Încordați într-un suprem efort, înainte!

■ „Scînteia”, an II, nr. 206 din 22 aprilie 1945, p. 1.

1334

1945 aprilie 22. Ordin de zi al ministrului de război prin care sănt cîtați pe întreaga armată ofițeri, subofițeri și ostași din Grupul de cercetare.

Ministerul de Război
Cabinet

Ordin de zi
nr. 20 din 22 aprilie 1945

În ziua de 16 martie 1945, sublocotenentul Irimescu Nicolae, comandanțul unui pluton din Grupul de cercetare, primind misiunea ca împreună cu un alt pluton aliat să atace și să pună stăpînire pe satul Sliač, se găsește — ca de obicei — în fruntea unității sale.

Rezistențele inamice sănt zdrobite rînd pe rînd și către orele 12 — cu pierderi simțitoare — reușește să pună stăpînire pe primele case de pe lîziera de sud-est a satului Sliač, împreună cu plutonul aliat.

Inamicul rezistă cu îndirjire și orice înaintare este imposibilă. În același timp, din felul cum decurg lupta și mișcările inamicului, ofițerul ajunge la concluzia că va fi contraatacat și — în consecință — ia măsuri să păstreze ceea ce a cucerit, baricadîndu-se în casele cucerite.

Către ora 13 a aceleiași zile, inamicul contraatacă cu un pluton sprijinit de 2 care de luptă și 2 tunuri de asalt.

După o luptă aprigă de cîteva ore — timp în care din plutonul român nu au mai rămas decît comandanțul, sergent-major Levinsky Leonid, sergentul

Lungu Ștefan, sergentul Munteanu Sandu, caporalul Mitrică Andrei și soldatul Mocanu Nicolae, iar din plutonul aliat 11 ostași — plutonul este încercuit de inamic.

În această grea situație, sublocotenent Irimescu Nicolae își păstrează nezdruncinată hotărîrea de a rezista; încearcă și reușește a trimite la regimentul din care făcea parte pe sergentul Lungu Ștefan pentru a cere întăriri.

Unitatea trimisă în ajutor este însă oprită de puternicul foc inamic în fața lizierei satului.

Sergentul Lungu Ștefan, pătruns de cel mai adinc devotament, sfidind moartea, se strecoară printre rîndurile inamice și ajunge la sublocotenentul Irimescu căruia îi raportează situația.

Deși rămas numai cu 4—5 oameni, situația critică în care se găsea îndirjește și mai mult pe bravul ofițer, care continuă să reziste timp de trei zile și trei nopți tuturor încercărilor inamice de a-l captura.

Ofițerul, contînd pe vitejia și devotamentul oamenilor săi și fără să se descurajeze, trimite din nou pe sergentul Lungu să ceară întăriri.

În dimineața zilei de 19 martie 1945, sergentul Lungu, atacînd în fruntea unei unități de cavalerie, reușește să sfârîne rezistențele inamice și să desprește cuibul de rezistență format de sublocotenentul Irimescu Nicolae și cei 4 eroi, pentru ca apoi cu un avînt indescriptibil, după o luptă scurtă și singeroasă, să curețe întreg satul Sliač de inamic.

Pentru faptele de arme, devotamentul și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă:

- Sublocotenent Irimescu Nicolae;
- Sergeant major Levinsky Leonid;
- Sergeant Lungu Ștefan;
- Sergeant Munteanu Sandu;
- Caporal Mitrică Andrei;
- Soldat Mocanu Nicolae

Se citează prin ordin de zi pe întreaga armată.

Ministrul de război,
General de divizie C. Vasiliu Rășcanu

Pentru conformitate,
Director de cabinet,
Colonel P. Comișel

■ Arhivele Statului București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinetul militar Sănătescu-Rădescu, dosar nr. 46/1944, f. 249.

1335

1945 aprilie 23. Circulară a Comitetului Central al Frontului Plugarilor cu ocazia zilei de 1 Mai.

Frații plugari,

Vi se prezintă ocazia să vă arătați dragostea și recunoștința față de frații voștri de la orașe, care de ani de zile serbează 1 Mai, ziua muncii și a înfrățirii tuturor popoarelor democratice.

Serbarea acestei zile, care cinstește munca voastră și a acelora din fabrici și birouri, a fost mereu stînjenită de oamenii interesați, care nu doreau o viață mai bună și libertate pentru voi.

Pentru prima oară poporul român poate sărbători în deplină libertate ziua de 1 Mai.

Poporul român, după ani de dictatură și teroare, ajutat de glorioase armate sovietice și-a redobîndit libertatea și poate păși hotărît, cu acest 1 Mai, pe calea înfăptuirii complete a năzuințelor sale de libertate și democrație, alături de puternica noastră vecină de la răsărit și de democrațiile din apus, iar în țara noastră la ridicarea materială și culturală a satelor.

Pentru a fi alături de frații voștri de la orașe, luați legătura cu F.N.D. și depuneți toate silințele ca serbarea acestui 1 Mai de libertate și democrație să rămînă în istoria țării ca cea mai puternică dovdă de hotărîre a voastră de a distrugе din temelie fascismul și reacțiunea.

Ajutați prietenii din F.N.D. Lucrați în cadrul programului F.N.D. și faceți ca eforturile celor de la orașe, care v-au dat unelte, să fie răsplătite prin prezența voastră la serbarea muncii de 1 Mai

Comitetul Central al
Frontului Plugarilor

■ „Scînteia”, an II, nr. 207 din 23 aprilie, p. 4.

1336

1945 aprilie 24. Textul declarațiilor făcute presei de ministrul sănătății, dr. D. Bagdasar, cu privire la rezultatele vizitei în Moldova.

Solicităt de ziariști să facă declarații în legătură cu ultima vizită a D-sale în Moldova și cu rezultatele obținute, dl dr. Bagdasar, ministrul sănătății, a făcut ieri declarații presei, spunind următoarele:

„Am plecat în Moldova determinat de gîndul de a vedea care este starea sanitară acolo, mai ales în ce privește epidemia de tifos exantematic și, în același timp, pentru a constata situația în care se găsesc spitalele și asistența sanitară în general. Cum însă starea sanitară este legată și de hrana populației, am luat contact cu Ministerul Agriculturii și am primit însărcinarea să mă interesez și de problema alimentației și a posibilităților de a asigura hrana populației în viitor, adică de problema însămîntărilor. Așa încit sarcina mea a fost dublă.

De la început subliniez că imediat ce am intrat în Moldova am fost impresionat de faptul că este multă ordine și siguranță. Noi am cutreierat toată Moldova fără să avem vreo neplăcere. Drumurile sunt excelente, se poate călători în condiții bune, lumea este foarte activă, cea mai mare parte din populație s-a reîntors și și-a reluat ocupațiile. Mai sunt unii funcționari care, datorită unor temeri nejustificate, nu-și înțeleg datoria să revină în mijlocul populației față de care au obligațiuni. Este regretabil să spun că o parte dintre aceștia fac parte din personalul medical.

Însămîntările se fac într-un ritm destul de rapid. Tractoarele continuă să sosescă în Moldova, datorită grijei pe care o poartă Ministerul Agriculturii. Au sosit și cantități mari de sămîntă, însă din cauză că lipsesc camioanele transportul semințelor în diferite sate se face anevoie. Problema aceasta a autocamioanelor a fost iarăși luată în atență considerare, după sosirea mea, de către Ministerul Agriculturii și va căpăta în curînd o soluționare.

Cei mai mulți prefecti m-au asigurat că însămîntările merg bine și că într-o lună de zile, cît vor mai dura, toată suprafața arabilă va fi însămîntată.

Sînt încă foarte multe mine care n-au fost scoase de pe terenurile arabile și din cauza exploziilor lor sînt încă foarte multe victime. În toate spitalele pe care le-am văzut intră în fiecare zi 4—5 răniți, în special copii. Echipele care s-au trimis pentru ridicarea minelor sînt insuficiente și este absolută nevoie să se procedeză cu mai multă promptitudine la ridicarea acestor urme nefaste lăsate de armata hitleristă.

Comisiunile aliate de control regionale colaborează strîns cu autoritățile noastre și asigură astfel posibilitatea unei acțiuni mai eficace în ce privește însămîntările.

Hrana populației

Populația de la sate duce mari lipsuri. Lipsește pînă și făina de porumb. De aceea epidemia de tifos exantematic are un aspect de mai mare gravitate la sate, din cauza subalimentației.

Un rol important a avut în această privință Apărarea Patriotica, care a fost prezentă în toate orașele pe care le-am vizitat, în orașele și chiar la sate. Apărarea Patriotica a lucrat nu numai în ce privește asistența populației din punct de vedere al hranei, dar a dat un ajutor eficace și în materie de asistență sanitată. La Iași hrănește gratuit 11 000 persoane, la Suceava 20 000.

Tifosul exantematic

Epidemia de tifos exantematic este în unele regiuni în descreștere, în altele staționară. Ea a avut un caracter de mare intensitate în toamnă și în timpul iernii. În unele sate, cum este Vicovul de Sus din jud. Rădăuți, cca 60% din populație a fost bolnavă. Cum aceeași este situația în toate satele din Rădăuți. Cauza acestei extensiuni aşa de mari a epidemiei se datorează faptului că higiena corporală lasă foarte mult de dorit. Populația n-are lenjerie și pînă la sosirea echipelor de deparazitare nu avea petrol și nici săpun. S-a trimis în Moldova o echipă sanitată româno-sovietică care a început de cîteva săptămîni să lucreze pe teren, în județele din nordul Moldovei.

În regiunile unde lucrează aceste echipe s-au și văzut efectele. Fiindcă echipele înțeleg să facă nu numai o muncă tehnică, dar și una politică, în sensul că atrag atenția tuturor organizațiilor politice, tuturor autorităților și chiar populației asupra gravitației acestei epidemii; asupra rolului pe care-l au aceste autorități și factorii mai luminați din sate, cum sunt preoții, ca să colaboreze la lupta împotriva epidemiei. Această muncă a dat rezultate foarte satisfăcătoare. În satul Udești, de pildă, unde am fost întîmpinăți de autorități și populație, s-a văzut o strînsă colaborare între aceste echipe româno-sovietice și reprezentanții satului.

În afară de aceste echipe mai lucrează în același scop și echipe volante de medici militari și ofițeri sanitari militari. Aceste echipe lucrează din

luna decembrie, însă din cauză că sănt prea puține munca lor n-a dat rezultatele pe care le-am fi așteptat.

În fruntea misiunii sovietice se găsește doctorul Eremenko, un distins epidemiolog de la Moscova, care a dus o campanie similară în Bielorusia, unde epidemia a fost stinsă. La o conferință pe care am avut-o, dl dr. Eremenko a făcut o paralelă pe de o parte între situația din Uniunea Sovietică și cea de la noi, pe de altă parte între psihologia medicului sovietic și a medicului român. D-sa a insistat asupra faptului că în Rusia sănt orașe și sate întregi distruse, iar populația și-a făcut locuințe sub pămînt. De asemenea spitalele sănt amenajate în bordeie. La noi, situația este mult mai îmbucurătoare, fiindcă toate spitalele există, deși nu sănt înzestrate cu tot ceea ce este necesar. Patriotismul medicului sovietic este de asemenea de remarcat.

Misiunea sovietică a fost trimisă în România ca să stea în mijlocul populației rurale timp de patru luni. Este plătită de guvernul sovietic și a venit prevăzută cu cantități relativ mari de medicamente, pe care le-a pus la dispoziția populației.

Medicii români au răspuns la apelul făcut de Ministerul Sănătății, înțelegind să se pună în serviciul maselor. Din nefericire însă o parte din medicii oficiali întîrzie să se întoarcă la posturile lor, deși său dat ordine severe în acest sens, așa încit o parte din populație nu se poate bucura de o asistență sanitară în aceste vremuri grele.

Vom face tot ce ne va sta în putință pentru ca să determinăm acest număr redus de medici să-și îndeplinească datoria. În tot cazul, populația nu va rămîne fără asistență.

Fiindcă în regiunea Crasna—Iași și Iași—Dorohoi nu există băi și servicii de deparazitare, Ministerul Comunicațiilor, sesizat de noi, a luat măsuri pentru a face să circule pe aceste linii două trenuri-baie, pentru nevoile populației din împrejurimi.

Ne trebuie noi fonduri pentru a continua campania contra tifosului exantematic, pe care săntem siguri că le vom obține, avînd în vedere seriozitatea problemei.

Starea spitalelor

Spitalele din Moldova lasă foarte mult de dorit. Unele spitale, cum este cel din Bîrlad, n-au fost reparate de la cutremur. Jumătate din ele nu funcționează. Alte spitale nu sănt puse în funcțiune fiindcă au fost avariate de bombe, le lipsesc ferestrele, ușile și așa mai departe. În Iași funcționează numai cîteva spitale, o parte din spitalele „Spiridoniei”, cele două spitale evreiești și spitalul „Izolarea”; de asemenea spitalul „Socola”, care este afară din oraș.

Însă ceea ce constituie o problemă extrem de gravă pentru orașul Iași este lipsa apei. Nemții, în retragere, au distrus conducta de la Rotunda, care trece peste Siret, pe o distanță de 80 metri, și au lăsat populația Iașului fără apă. Se lucrează intens la repararea conductei și sperăm că în cîteva zile Iașul să fie alimentat cu apă din conductă. În momentul de față, starea sanitară a orașului lasă foarte mult de dorit și mai ales spitalele sau serviciile care izolează exantematici, aceștia trebând să fie îmbăiați cu apă adusă cu căldarea.

Echipele care lucrează la repararea conductei de la Rotunda s-au arătat înțelegătoare și și-au intensificat munca pentru ca populația Iașului să nu mai suferă din această cauză.

Mulțe din spitalele din Moldova sănt lipsite de specialiști și în special de chirurgi, datorită faptului că unii sănt mobilizați, alții au murit de tifos exantematic, iar alții nu vor pur și simplu să se întoarcă la serviciile lor. Dar în afară de acești medici care nu și-au înțeles datoria lor în momentul de față și la care organele de control constată o carență totală în această privință, sănt bucurosi că există destule alte exemple de medici care și fac cu deosebit devotament datoria în mediile în care lucrează. Astfel, aș putea să dau cîteva nume de medici care au fost la înălțimea datoriei lor: dr. Salzberg din Botoșani, dr. chirurg Băncescu din Fălticeni, dr. Bogdan din Piatra Neamț, dna dr. Franke din Iași și atîția alții, al căror nume îmi scapă.

Trebuie să accentuez că spitalele din nordul Moldovei duc lipsă mare de medicamente, care nu se găsesc nici în depozitele noastre. De asemenea sănt lipsește mobilierul. Bolnavii de tifos exantematic aduși în spitale sănt culcați pe paie și înveliți cu velințe de acasă. Ministerul Sănătății, de acord cu organele locale, a luat măsura ca să înzestreze măcar în parte aceste spitale atît de lipsite de strictul necesar.

S-a introdus în spitale un regim alimentar unic, rupîndu-se cu tradiția care menținea în spitale un regim pe categorii. În chipul acesta se poate asigura o hrană substanțială și suficientă tuturor bolnavilor din spitale, indiferent de situația lor. Cota de alimentație s-a mărit, avîndu-se în vedere indicele de scumpeție.

În toate capitalele de județ pe care le-am vizitat s-au luat măsuri pentru înființarea unor case de nașteri care lipseau, a unor servicii de boli de copii, fiindcă se știe că la noi mortalitatea infantilă este extrem de ridicată, precum și a unor servicii de tuberculoză, știut fiind de asemenea că țara noastră este una din cele mai bogate în astfel de cazuri. În acest scop am hotărît fie ca un număr de paturi de la serviciile existente să fie afectate acestor servicii noi, fie ca, acolo unde paturile nu existau în număr suficient, să se rechiziționeze clădiri evacuate, în care să se amenajeze aceste servicii.

Este de semnalat că tot ceea ce am constatat noi în Moldova sub raportul stării economice și sanitare este pe de o parte rezultatul ocupației germane, pe de altă parte al unui trecut de guvernare care a lăsat populația satelor să trăiască în cea mai teribilă incultură și lipsuri economice. Pelagra era endemică în județele din Bucovina și nordul Moldovei și am văzut și acum numeroase cazuri de pelagră în spitale. Alături de pelagră, toate celelalte boli sociale, cum sănt: tuberculoza, sifilisul, malaria, subminează vitalitatea poporului român.

Problemele care se pun Ministerului Sănătății sănt numeroase și grele. Avînd în vedere această situație, ele cer o planificare pe un număr mare de ani, însă deocamdată nu ne putem ocupa decît de repunerea în funcțiune a spitalelor existente și de problema tifosului exantematic, care are un caracter de gravitate, reclamînd măsuri imediate.

În să accentuez că, în această vizită pe care am făcut-o în Moldova, doctorul Mirza, unul din fruntașii mișcării democratice și unul dintre distinși profesori ai Facultății de Medicină din Iași, mi-a dat un concurs foarte mare pentru rezolvarea problemelor ce mi s-au pus. Este de remarcat iarăși că toate organizațiile politice, Partidul Comunist, Uniunea Patrioților, Apă-

rarea Patriotă, au dat un concurs nelimitat operei de redresare economică și sanitară a acestei provincii. Pretutindeni am găsit înțelegere și sprijin necondiționat. Contăm și de aici înainte pe inițiativa locală, în fruntea căreia stau aceste organizațiuni.

La întrebările suplimentare puse de ziariști, dl ministrul dr. Bagdasar a subliniat că mortalitatea de tifos exantematic este în general sub 10%, fiind mai mare în regiunile unde populația suferă de foamete.

De asemenea dl ministrul a subliniat că ostașii sovietici sunt tratați în spitalele noastre cu deosebită atenție, deși ducem lipsă de medicamente, și el n-are altă rugămintă decât de a se face sănătoși cît mai repede și a merge înapoi pe front. Dl ministrul citează declarația impresionantă făcută în acest sens de sergentul inger Lomaciov Alexandru din Armata Roșie.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 27/1945, f. 184 – 187.

1337

1945 aprilie 25. **Ordin de zi dat de ministru de război prin care este citat pe întreaga armată sergentul Bălănescu Ion.**

Ministerul de Război
Cabinetul ministrului

Ordin de zi
nr. 21 din 25 aprilie 1945

Sergentul Bălănescu Ion ctg. 1928 din Regimentul 92 infanterie a cerut să plece pe front, cu toate că nu era încadrat la partea operativă și mai are 4 frați pe front, dintre care unul dispărut.

Gestul de înalt patriotism și dragoste de țară al acestui ostaș este vrednic de laudă și admirăție.

Prin exemple de acest gen mândria și valoarea morală a puterii noastre de jertfă și de luptă în acest război împotriva hitlerismului se ridică tot mai sus.

Citez pentru acest fapt pe sergentul Bălănescu Ion prin ordin de zi pe întreaga armată.

Președintele Consiliului de Miniștri
și ministrul de război ad-interim,
Dr. Petru Groza

Pentru conformitate,
Director de cabinet,
Colonel P. Comișel

■ Arhivele Statului București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinetul militar Sănătescu-Rădescu, dosar nr. 46/1944, f. 950.

1945 aprilie 26. Raport asupra activității desfășurate de o unitate română de căi ferate în Austria.

Grupul operativ al Brigăzii
de căi ferate române
Of. poștal militar nr. 50

Nr. 100 726/26 aprilie 1945

Către:

Ministerul de Război, Inspectoratul General al Geniului
prin Brigada de căi ferate București;
Brigada de căi ferate București;
Partea sedentară a Regimentului 3 căi ferate, Sibiu;
Batalionul 3 construcții/Regimentul 3 căi ferate;
Compania 10 construcții/Regimentul 3 căi ferate

Am onoarea a înainta alăturat un proces-verbal încheiat cu ocazia inspecției ce am făcut Companiei 10 construcții din Regimentul 2 căi ferate la Gönserdorf în zilele de 23 și 24 aprilie 1945, spre știință dv.

Comandantul Grupului operativ al Brigăzii
de căi ferate române, colonel Traian Panaiteșcu

I. Situația lucrului și misiunea companiei

Compania a sosit din Budapesta în Bratislava cu garnitura de 26 vagoane. A fost nevoie să meargă pe jos, circulația pe calea ferată fiind mai departe întreruptă, pînă la Gönserdorf (40 km).

Are misiunea de a lucra în colaborare cu Batalionul căi ferate rus „locotenent-colonel Iankov” pentru restabilirea liniei ferate Macheegg (îngă rîul Morava) — Florisdorf (nord Viena). [...]

V. Activitatea

Compania a plecat la Gönserdorf pe jos, fără unelte. Cele două autocamioane făgăduite de brigada rusă n-au putut fi puse la dispoziție pentru transportul lor. Mi s-a făgăduit din nou că vor fi date astăzi, 24 aprilie.

În lipsă de unelte, cele cinci plutoane ale companiei, sosite în Gönserdorf la 23 aprilie seara, au dat ajutor în ziua de 24 (aprilie) unităților ruse cu uneltele acestora, executînd restabilirea căii curente spre răsărit și apus de stația Gönserdorf.

Am recomandat comandantului de companie să nu uite niciodată: plecarea în șantier numai cu unelte și sector de lucru separat pentru unitatea sa. Am cerut și comandantului de batalion rus aceasta și a fost complet de acord. Din activitatea ce desfășoară compania să strîngă materialul pentru a răspunde la ordinul nr. 100 107/4 aprilie (randamente).

Stocul de unelte propriu a devenit foarte redus. Dacă nu va putea spori prin capturi capacitatea de lucru a unității se micșorează mult.

Se va înainta la Grup rezultatul recensământului și vom raporta. [. . .]

Comandantul Grupului operativ al brigăzii de căi ferate române, colonel Traian Panaiteșcu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond Brigada de căi ferate, dosar nr. 517/1945–1946, f. 126–128.

1339

1945 aprilie 26. Ordin de zi al comandantului Corpului 2 armată, general C. Ionașcu, cu ocazia numirii sale în postul de comandant.

Bravi ostași ai Corpului 2 armată,

După o scurtă absență mă găsesc iarăși în mijlocul vostru.

Prin înaltul decret nr. 802 și încrederea guvernului am fost numit comandant al Corpului 2 armată.

Cinstea ce mi s-a făcut de a comanda acest glorios corp de armată îndrepătește speranța pentru alte strălucite fapte de arme.

Pe mulți dintre voi vă cunosc, fiindcă am mai luptat împreună, alături de puternica armată sovietică, pentru eliberarea Ardealului din ghiarele hitleriste și a Ungariei de sub jugul fascist.

Ducind mai departe lupta pentru eliberarea Cehoslovaciei de sub jugul hitlerist și obținerea victoriei finale, vom împlini o mare datorie față de țară.

Jertfele noastre nu vor rămâne fără răsplată. Țara și conducătorii ei actuali se gîndesc la voi și primul act a și fost înfăptuit prin împroprietărirea cu pămîntul pe care-l apărăți și-l munciți; alte măsuri vor fi luate pentru răspînătirea celor bravi.

O soartă mai bună se pregătește pentru toți, dar ea nu poate fi cîștigată decît prin luptă și prin înfrățirea tuturor, îndepărțind pe toți reacționarii din mijlocul nostru.

Alături de marea și brava armată sovietică și într-o strînsă frăție de arme, dușmanii fasciști și hitleriști vor fi înfrâniți.

Victoria se apropie și o dată cu ea țara se va putea îndrepta cu pași repezi pentru refacere și consolidare, cu concursul marilor aliați și vecinii de la răsărit.

Frăția de arme cu trupele sovietice, purtarea voastră demnă cu poporul amic cehoslovac vor mări încrederea și puterea noastră.

Sfîrșitul jertfelor noastre se apropie cu pași repezi și depinde numai de hotărîrea și supremul efort pe care-l vom face cot la cot cu aliații.

Cer din partea tuturor comandanților grijă deosebită pentru subalterni, omenie și dragoste, răsplată pentru cei vrednici și meritoși.

Cer subalternilor să execute, cu toată convingerea, poruncile ceasului de față. O disciplină de fier se cere unei armate democratice. Să se pună cu totul în slujba poporului, pentru că și poporul este alături de voi.

Meritînd încrederea aliaților pentru faptele voastre și dînd conducătorilor sprijin în hotărîrile ce vor lua, vom pregăti viitorul frumos al armatei și patriei noastre, în care armata și poporul vor forma un tot.

Fiți vrednici de ora victoriei care se apropie.

Doresc tuturor izbîndă în îndeplinirea poruncilor ceasului de față.

■ „Timpul”, an IX, nr. 2 823 din 26 aprilie 1944, p. 6.

1340

1945 aprilie 26. Manifest lansat de Frontul Unic Muncitoresc cu ocazia zilei de 1 Mai.

Sărbătorim primul Întîi de Mai liber, în care întregul popor muncitor își încordează puterile pentru realizarea unei vieți mai bune pentru progres și civilizație.

Sub loviturile de măciucă ale Armatei Roșii s-a prăbușit dictatura singeroasă a trădătorilor fasciști, legionari și antonescieni, au fost alungați din țară jefuitorii nemți.

Frontul Unic Muncitoresc, încheiat la 1 mai 1944, sub regimul de teroare neagră a dictaturii fasciste, a creat condițiunile interne care, datorită ajutorului hotărîtor și generos al Uniunii Sovietice, au salvat România de la catastrofa spre care au tîrît-o trădătorii legionaro-antonescieni.

Anul acesta ziua măreată de solidaritate internațională a tuturor celor ce muncesc cu brațele și cu mintea găsește muncitorimea și întregul popor în plin efort constructiv. Toate energiile sunt îndreptate viguros spre intensificarea sforțărilor pentru victoria deplină asupra Germaniei hitleriste, alături de glorioasa Armată Roșie, spre democratizarea reală a țării, spre mărirea producției industriale și agricole, spre refacerea economică și națională a țării.

Muncitori, țărani și intelectuali!

Unitatea de muncă și de luptă a muncitorimii, țărănimii și intelectualității democratice, lupta de masă a păturilor populare au deschis României căile largi ale libertății și prosperității.

Instalarea guvernului de concentrare democratică presidat de dr. Petru Groza a avut ca urmare integrarea Ardealului liber și democrat la patria română democrată.

Guvernul Groza a legiferat reforma agrară, țărănei devenind stăpiniș pămîntului pentru care au luptat în 1907, 1917 și în 1944—1945. Campania intensă a însămîntărilor de primăvară, ajutorul de tot felul pe care muncitorii din orașe îl dau sătenilor pentru ca nici o palmă de pămînt să nu rămînă neînsămînată, consolidează frăția între muncitori și țărani și actul înalt de dreptate socială și națională săvîrșit prin reforma agrară.

Legile economice date de guvernul Groza, înființarea economatelor pe lingă întreprinderi și instituții, descoperirea mărfurilor dosite, duc la stăvilirea speculei, la înfrînarea scumpetei, la îmbunătățirea situației materiale a celor ce muncesc.

Țara întreagă, descătușată și unită în uriașul efort comun, în deplină frățietate între popoarele conlocuitoare, își stringe rîndurile pentru acest Întîi de Mai liber.

Veniți cu toții la marea manifestație a Întîiului de Mai!

Toți uniți pentru întărirea fraternității între popoarele din România!

Toți uniți în lupta pentru distrugerea hitlerismului și a slugilor sale legionare!

Toți uniți pentru reconstrucția României libere și fericite!

Trăiască Frontul Unic Muncitoresc!

Trăiască guvernul de concentrare democratică dr. Petru Groza!

Trăiască eterna prietenie româno-sovietică!

Trăiască solidaritatea internațională a muncitorimii!

Trăiască România democrată, liberă și independentă!

Moarte fasciștilor — libertate popoarelor!

Frontul Unic Muncitoresc:
Partidul Comunist din România
Partidul Social-Democrat

■ „Scînteaia”, an II, nr. 209 din 26 aprilie 1945, p. 1.

1341

1945 aprilie 27. Apel al Comitetului Central al Tineretului Progresist cu ocazia zilei de 1 Mai.

Tineri și tinere de pe tot cuprinsul țării,

Armata sovietică a pătruns în Berlin. Ziua victoriei definitive se apropie. Ofensiva de primăvară, ofensiva asaltului final, găsește toate popoarele iubitoare de libertate încordindu-și forțele de luptă pentru grăbirea victoriei.

Pentru poporul nostru este primul 1 Mai liber.

Tineri și tinere,

Viața noastră a cunoscut puține din bucuriile minunate ale tineretii. Mulți dintre noi păstrează în suflet, sau pe trupurile lor, urmele suferințelor, terorii și lipsurilor îndurante în anii din urmă.

Frați de ai noștri au pierit răpiți de o moarte nedreaptă, din îndemnul criminal al complicitelor lui Hitler, ucigașul tineretului lumii. Aceasta este pentru noi întîia primăvară a libertății. Să o cinstim prin munca, prin lupta noastră și voioșia tineretii noastre, prin dorul nostru de înfăptuiri mari, prin devotamentul și dragostea noastră pentru patrie și popor.

Tineri ostași,

Cu arma în mînă să dăm în această primăvară lovitura de moarte dușmanului fascist.

Studenți și elevi,

Să fim demni de nădejdea pe care poporul întreg și-a pus-o în cunoștințele noastre. 1 Mai este ziua muncii, ziua tuturor celor ce cred în munca lor, este un îndemn la luptă.

Să întărim lupta poporului pentru cultură, pentru o viață mai luminoasă.

Tineri muncitori,

Brațele noastre se încordează astăzi pentru grăbirea izbînzii. În uzine și fabrici, în ateliere, oriunde ne aplecăm asupra mașinilor noastre să avem un singur gînd: La luptă unită pentru dobîndirea grabnică a victoriei!

Acest 1 Mai este primul 1 Mai al libertății.

Să întărim efortul nostru constructiv pentru propășirea țării, libere și democratice.

Tineri țărani,

Campania de 1 Mai este afirmarea dreptului nostru la o viață mai luminoasă, mai liberă, mai imbelșugată. Să luptăm pentru cucerirea ei, prin muncă, alături de poporul întreg, pentru libertate și pentru progres. Fasciștii se vor lovi de noi ca de o stîncă de fier.

1 Mai 1945 să ne găsească deci pe toți uniți, împreună cu întregul popor, în jurul guvernului înfăptuitor de mari și istorice reforme.

Luînd parte la întrecerile pentru mărirea producției industriale și agricole, la sprijinul pentru campania de ajutorare a copilului, pretutindeni răspunzînd la chemarea guvernului țării, tinerii au mărturisit o hotărîre nezdruncinată și un entuziasm nemărginit. Astfel tinerii au lucrat în fabrici zeci de mii de ore suplimentare, și-au luat sarcina adăpostirii și îngrijirii copiilor și mii de tineri din orașe au mers în sate pentru a ajuta la campania de însămîntări de primăvară.

Tineri și tinere,

Să ne unim în lupta contra hitlerismului, să ne unim în munca hotărîtă pentru refacerea economică a țării.

Să ne unim în acțiunea pentru salvarea fraților noștri mai mici — copiii din regiunile pustiute de fasciști, copiii Ardealului și ai Moldovei. Să ne înfrățim în muncă și luptă, oriunde poporul are nevoie de brațele noastre și de mintea noastră tînără.

Trăiască primul 1 Mai în România democratică!

Trăiască guvernul de concentrare democratică în frunte cu dr. Petru Groza.

Trăiască Tineretul Progresist din România.

Trăiască prietenia tineretului progresist din România cu tineretul sovietic, din toate țările iubitoare de libertate, de cultură și progres.

Moarte fasciștilor, dușmanii progresului.

Comitetul Central al Tineretului Progresist

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 27/1945, f. 241–242; „Ardealul”, an V, nr. 306 din 30 aprilie 1945, p. 1 și 3.

1945 aprilie 27, Washington. Studiu informativ al Biroului pentru informații strategice al S.U.A. (OSS) intitulat „Guvernul Frontului Democratic din România“ în care se face o analiză politică a imprejurărilor în care a venit la putere acest guvern.

Office of Strategic Services
Research and Analysis Branch
R&A 30 705
27 aprilie 1945

The Democratic Front Government of Romania

The present pro-Soviet Government of Rumania consists of a coalition of leftist parties known as the Democratic Front which in turn is dominated by the Communist Party. During the seven weeks since its accession to power the Democratic Front has taken energetic steps to consolidate its control of the country. These steps have included intimidation of conservative opposition leaders by means of press attacks and arrests; purge of the Rumanian army, police and administrative officials and a strict leftist censorship of the press. A systematic effort has been made to conciliate financial and industrial leaders, some of whom are tainted with collaborationism, but whose cooperation is considered essential to the functioning of the Rumanian economy and the fulfillment of obligations to the USSR. The Government has also made a strong bid for peasant support by putting through a law providing for the division of large landed estates into small farm holdings. The position of the new regime has been further strengthened by the support of the Rumanian Orthodox Church. Although the totalitarian measures of some Communist officials have caused distrust and tension between the Communist and non-Communist Government parties, the stability of the Cabinet probably will not be seriously threatened while it continues to enjoy Soviet support.

The Democratic Front Government, which came to power on 6 March, had been preceded by the coalition Cabinet of Premier Radescu, in which conservative as well as leftist parties were represented. The resignation of Radescu on 28 February came as the climax of a month-long political crisis marked by increasingly aggressive leftist attacks on the Liberal and Peasant Parties and their representatives in the coalition Government, by Radescu's gradual shift from a non-partisan position to the leadership of the conservative parties, and by final Soviet intervention in favor of the Democratic Front. Both Radescu's resignation and the appointment of Premier Petru Groza were ordered by Soviet authorities. In presenting the Soviet demands, Vice-Commissar Vyshinski reportedly declared that the USSR was reluctant to intervene in Rumanian internal affairs, but was forced to preserve order behind the front.

Meanwhile American authorities in Bucharest who had not been notified in advance of the Soviet decisions, informed the Soviets that they would look with disfavor on any non-coalition regime and expressed the wish that no decisive steps be taken until consultations had been held among Allied repre-

sentatives. Rumors that more active American intervention would be forthcoming momentarily strengthened the position of the conservative parties. Nevertheless the Groza Government as finally formed included 14 members of the leftist Democratic Front and four dissident members of the conservative parties. Of the latter the most prominent is Vice-Premier Tatarascu, who had been expelled from the Liberal Party because of his participation in King Carol's dictatorship in 1940. Thus, neither Maniu's relatively strong Peasant Party nor the orthodox Liberal Party headed by Bratianu is represented.

The Moscow radio and press immediately hailed the Groza Government as the choice of the people and as a victory for Allied Unity over „pro-fascist cliques“ which had sought to involve the Rumanians in „fratricidal civil war“. Four days after its formation the new Government gained considerable prestige from the Soviet transfer of northern Transylvania, which had been promised in the armistice terms, but which had been refused to previous Rumanian cabinets on the ground that Rumanian persecution of Hungarians interfered with the Soviet war effort.

The new Government, which naturally entertained better relations than its predecessor with locally chosen leftist officials in the provinces, moved quickly to strengthen its hold on the country. In the traditionally conservative Rumanian Army 52 generals were retired within one week and three others arrested, apparently on charges of having permitted members of the fascist Iron Guard to escape from Rumania to Germany. The number of Rumanian troops stationed in the country was drastically reduced and their permanent regimental and divisional headquarters disbanded by order of the Soviets.

The Bucharest police force, which the Soviets had ordered reduced in size during the Radescu regime, was now speedily augmented by civilian recruits, chiefly from radical left-wing groups. These Citizen's Guards were instructed to deal severely with „all who try to prevent the application of the new Government's program“. They appear to have been at least as concerned with suppressing the efforts of the Peasant and Liberal Parties to mobilize their supporters as with the maintenance of law and order. By the end of March a well-informed Communist estimated that political arrests in Rumania had reached a total of 30 000. Though such arrests are often temporary and are officially stated to have been confined to collaborationist and pro-fascist groups, they appear largely to have been designed to intimidate the conservative opposition.

The strict press censorship instituted by the Soviets during the cabinet crisis has apparently been continued by the Rumanian Propaganda Ministry. According to one account press representatives are given daily instructions not only as to what dispatches may be printed, but also as to the accompanying comment. The penalty for violation of instructions is the suppression of the offending publication. Late in March the conservative Peasant Party, whose two newspapers in Bucharest had previously been banned, lost over a dozen provincial journals. Liberal Party papers had already been forced out of publication by the Communist-dominated typesetters' union early in February. This appears to leave the entire newspaper field to the Democratic Front and a few „independent“ but strictly controlled papers.

The Democratic Front has also strengthened its position by encouraging splits within the Peasant and Liberal Parties, both of which are divided over

policy toward the Soviets and the Rumanian Left. An increasing number of Liberal Party members appear disposed either to join the dissident Tatarascu and his followers, who already hold Government posts, or to make Tatarascu head of the Liberal Party in place of the present anti-communist leader, Bratianu. Within the Peasant Party there is a strong move to replace Maniu with a leader more willing to compromise with the Democratic Front. The leftist aim in encouraging such splits is not necessarily the destruction of the conservative parties, but may be rather to absorb their more docile elements into the Democratic Front.

While still attacking recalcitrant conservative politicians, „pro-fascist”, and war criminals, the Democratic Front has continued to seek the support and cooperation of other normally conservative Rumanian elements. On 17 March the new Cabinet announced that, although officials who had been instrumental in coordinating the Rumanian economy with the German war effort would be punished, businessmen who had exposed themselves to prosecution as collaborationists would be spared. This step apparently was prompted by the drastic drop in Rumanian industrial production which had followed the purge of managerial and technical personnel. An example of the length to which the Government is prepared to go to remedy this situation is the treatment accorded Nicolae Malaxa, former owner of one of the largest industrial plants in Rumania. A former close associate of King Carol and heavy contributor to the fascist Iron Guard, Malaxa had been jailed and his stock in the Malaxa works confiscated because of his role in the unsuccessful Iron Guard putsch of 1941. Later he was released, allegedly as a result of German pressure. Under the present regime Malaxa has not only been reinstated as manager of his plants, but is also to receive a Government indemnity for machinery removed by the Soviets. Malaxa's technical manager, who was ousted several months ago as a known pro-German, is apparently also to be reinstated.

The position of the Groza Government has been further strengthened by the attitude of the church. While the Rumanian Orthodox Church as a state-supported institution normally supports any Rumanian Government, its clergy has in the past shown considerable suspicion of the Left. Nevertheless, soon after the installation of the new Cabinet the Rumanian Patriarch issued a pastoral letter urging the clergy and the faithful to support the Government, which he called a „creation of the people”. Such prompt endorsement of the Democratic Front may mean that the present tendency of the Orthodox Church in the Balkans to adopt a pro-Soviet and hence a pro-Left position has now spread from the Slavic countries to Rumania. It may also reflect the growing strength of the Ploughmen's Front (the peasant component of the Democratic Front) among Rumania's large and traditionally pious peasant population.

The agrarian following of the Groza Government may have been further increased by a reform decree of 22 March which, while reaffirming the principle of private ownership of farm lands, breaks up all estates of more than 123 acres into small peasant holdings. In many localities this decree will merely confer legality on a process already completed. On the other hand, the Government's decision not to compensate former owners for expropriated lands has been heatedly opposed not only by King Michael who has asserted

that it is unconstitutional, but also by Vice-Premier Tatarascu, himself a landowner. Tatarascu's efforts to assure compensation for expropriation which he maintained had been promised before he took office, have thus far succeeded only in incurring Communist displeasure and threats that he will be dismissed. The issue of the law's constitutionality may be solved by a proposed decree to amend the constitution, though King Michael is reportedly unwilling to sign such an amendment.

Other developments have contributed to the growing tension between the Communists and their more moderate leftist associates. The Communist seizure of control in the most important labor unions and in the General Federation of Labor was apparently carried out against the will of the rank and file of workers and was resented by other Government parties. The mounting number of political arrests has caused apprehension among the non-Communist Ministers. The Communists, aware of tacit Socialist opposition to their authoritarian methods, have reportedly begun to classify even the Socialists as „reactionaries“ and are said to have denounced the Socialist leader, Petrescu, as a traitor. Finally Premier Groza, leader of the moderate-leftist Ploughmen's Front, is said to resent the tendency of Communist officials to administer the country without his advice. Recent arrests have deprived Groza of members of his personal staff in whom he placed great confidence, and he is now reported to be determined to block certain extreme leftist proposals. The Communists, on the other hand, are said to be displeased with Groza's relative leniency toward the conservative parties, and to have declared that if he continues to oppose the extremists, he will be replaced by some „neutral“ figure.

However, despite distrust and occasional friction between Communist and non-Communist members of the Cabinet, the balance of power lies with the Communists and the Government appears relatively stable. As long as the present regime continues to enjoy Soviet support it is unlikely to undergo any drastic change. While the extent of Soviet support is not entirely certain, and Soviet officials remain very critical of continued Rumanian inefficiency and lack of good will in carrying out armistice obligations, Cabinet changes in the immediate future will presumably be of an administrative rather than political character.

On the other hand, the continuance of severe Soviet economic pressure is reported to have caused disillusionment even among Rumanian Communists, at least one of whom is said to have predicted that the unsympathetic attitude of the Soviets would soon undermine the cabinet and force it out. Moreover, difficulties have arisen in the negotiations for a USSR—Rumanian commercial treaty. The Bucharest Foreign Office expects the Soviets to insist that the treaty include a clause providing for their financial penetration of the Rumanian economy. Vice-Premier Tatarascu, who also holds the Ministry of Foreign Affairs, is said to be unwilling to go to Moscow to conclude the treaty which, if it includes such a clause, would further weaken his position and might force him to resign. Finally, there is evidence of continued inefficiency on the part of the Bucharest Government in coordinating central and local administration. Local officials, leftist themselves, criticize the issuance of requisitions from Bucharest without reference to local conditions. However, at present no opposition group appears capable of exploiting these

weaknesses of the Groza Government because no other political force in Romania is likely to win Soviet backing.

■ Arhivele Statului București, colecția Microfilme S.U.A., r. 636, c. 21-25; The National Archives of the United States, Washington D.C., Records of the Department of the Army, Records of the Office of Strategic Services (R.G. 226) No. 3070S.

Serviciul pentru informații strategice
Secția de cercetare și analiză
R&A 30 70 5
27 aprilie 1945

Guvernul Frontului Democratic din România

Guvernul prosovietic din România este format dintr-o coaliție a partidelor de stînga cunoscută sub numele de Frontul Democratic care, de altfel, este dominat de Partidul Comunist. În timpul celor șapte săptămîni de la venirea sa la putere, Frontul Democratic a luat măsuri energice pentru a-și consolida controlul asupra țării. Aceste măsuri au presupus intimidarea liderilor opoziției conservatoare prin atacuri în presă și arestări; purificarea armatei române, poliției și aparatului administrativ, precum și introducerea de către stînga a unei cenzuri severe a presei. Un efort sistematic se depune pentru a atrage pe liderii financiari și conservatori, dintre care unii sunt acuzați de colaboraționism, dar a căror colaborare este considerată esențială pentru funcționarea economiei românești și îndeplinirea obligațiilor față de U.R.S.S. Guvernul a făcut, de asemenea, un mare efort pentru a sprijini pe țărani, decretînd o lege care prevede împărțirea marilor proprietăți de pămînt în mici proprietăți țărănești. Poziția noului regim a mai fost întărită de sprijinul Bisericii ortodoxe române. Deși măsurile totalitare ale unor personalități comuniste au provocat tensiune și neliniște între partidele componente ale guvernului comunist și cele necomuniste, stabilitatea guvernului nu va fi probabil serios amenințată atîta timp cît se bucură de sprijinul sovietic.

Guvernul Frontului Democratic, care a venit la putere la 6 martie, a fost precedat de un guvern de coaliție al premierului Rădescu, în care erau reprezentate atît partidele conservatoare cît și cele de stînga. Demisia din 28 februarie a lui Rădescu a reprezentat punctul culminant al unei crize politice de o lună, marcată de sporirea atacurilor agresive de stînga asupra Partidelor Liberal și Țărănesc și reprezentanților lor în guvernul de coaliție, de schiinbararea treptată a lui Rădescu de la o poziție fără de partid, trecind la conducerea partidelor conservatoare, și de intervenție categorică sovietică în favoarea Frontului Democratic. Atît demisia lui Rădescu cît și numirea premierului Petru Groza au fost dictate de autoritățile sovietice. Prezentind cererile sovietice, comisarul adjunct Vișinski ar fi declarat că U.R.S.S. nu dorea să intervină în afacerile interne ale României, dar a fost obligată să mențină ordinea în spatele frontului.

În același timp, autoritățile americane de la București, care nu fuseseră anunțate dinainte de hotărîrile sovietice, i-au informat pe sovietici că vor privi cu insatisfacție orice guvern de coaliție și și-au exprimat dorința de a nu se lău nici o hotărîre fără ca în prealabil să fi avut loc consultări între reprezentanții aliați. Zvonurile despre o mai activă intervenție americană ce urma să vină au întărit pentru moment poziția partidelor conservatoare. Cu toate

acestea, guvernul Groza, aşa cum a fost constituit în final, cuprinde 14 membri ai Frontului Democratic de stînga și patru membri disidenți ai partidelor conservatoare. Dintre aceștia din urmă cel mai proeminent este vicepremierul Tătărușcu, care fusese exclus din Partidul Liberal ca urmare a participării lui la dictatura regelui Carol din 1940. Astfel nici Partidul Țărănesc, relativ puternic, al lui Maniu, nici Partidul Liberal ortodox condus de Brătianu nu sunt reprezentate.

Presă și postul de radio din Moscova au salutat imediat guvernul Groza ca fiind alegerea poporului și ca pe o victorie a unității dintre Alianță asupra „clicii profasciste” care încercase să atragă România într-un „război civil fratricid”. După patru zile de la formarea sa, noul guvern a cîștigat un considerabil prestigiul prin cedarea de către sovietici a Transilvaniei de nord, care fusese promisă prin condițiile de armistițiu, dar care fusese refuzată guvernelor anterioare române pe motivul că persecutarea ungurilor de către români ar periclită efortul sovietic de război.

Noul guvern, care în mod firesc întreținea relații mai bune decît predecesorii săi cu autoritățile locale de stînga alese în provincie, a acționat rapid pentru a-și întări puterea în țară. În armata tradițional conservatoare a României 52 de generali au ieșit în rezervă în timp de o săptămână, iar alți trei au fost arestați, după cît se pare, sub acuzația de a fi permis unor membri ai Gărzii de fier fasciste să fugă din România în Germania. Numărul trupelor române staționate în țară a fost în mare măsură redus, iar cartierele lor generale permanente de regiment și de divizie dizolvate din ordinul sovieticilor.

Forțele de poliție din București, a căror dimensiune a fost redusă din ordinul sovieticilor în timpul regimului Rădulescu, au fost acum sporite în grabă de recruiți civili, în principal din rîndurile grupărilor radicale de stînga. Aceste găzzi civile au fost instruite să-i trateze cu duritate pe „toți acei care încercă să împiedice aplicarea programului noului guvern”. Ele par să fie preocupate cel puțin în aceeași măsură de suprimarea eforturilor Partidelor Țărănesc și Liberal de a-și mobiliza adeptii, cît și de menținerea legii și ordinii. Spre sfîrșitul lui martie un comunist bine informat estima arestările politice din România ca atingînd un total de 30 000. Deși astfel de arestări sunt adesea temporare și oficial se declară că ele privesc grupările colaboraționiste și pro-fasciste, ele par în mare măsură să aibă ca scop intimidarea opoziției conservatoare.

Cenzura strictă a presei instituită de sovietici în timpul crizei de guvern a fost continuată după cîte s-ar părea de Ministerul Propagandei al României. Conform unei informații, reprezentanților presei le sunt date instrucțiuni zilnice nu numai privind felul știrilor ce pot fi tipărite, dar și al comentariului care le însoțește. Pedeapsa pentru nerespectarea instrucțiunilor este suprimarea publicației care le-a nesocotit. În a doua jumătate a lunii martie, Partidul Țărănesc conservator, căruia i se suprimaseră anterior două ziare în București, a pierdut mai mult de 12 ziare în provincie. Ziarele Partidului Liberal fusese deja obligate de Sindicatul tipografilor, dominat de comuniști, să-și înceteze apariția la începutul lunii februarie. Aceasta pare să fi lăsat Frontului Democrat întreaga autoritate asupra domeniului presei, existind cîteva ziare „independente”, dar și acelele strict controlate.

Frontul Democratic și-a întărit, de asemenea, poziția, încurajînd fricțiunile din cadrul Partidelor Țărănesc și Liberal, ambele fiind divizate în ceea ce privește politica față de sovietici și față de stînga românească. Un număr

crescind de membri ai Partidului Liberal par a fi dispusi fie sa se alature disidentului Tătărăscu si adepților acestuia care deja dețin posturi in guvern, fie să-l aleagă pe Tătărăscu liderul Partidului Liberal, in locul actualului lider anticomunist, Brătianu. În cadrul Partidului Țărănesc există o puternică mișcare pentru înlocuirea lui Maniu cu un conducător mai dornic de a face un compromis cu Frontul Democratic. Intenția stingii de a încuraja astfel de fricțiuni nu este neapărat de a distrugе partidele conservatoare, ci mai degrabă de a atrage de partea Frontului Democratic elementele docile ale acestora.

În timp ce încă mai atacă pe politicienii conservatori, pe profasciștii și criminalii de război, Frontul Democratic continuă să caute să obțină sprijinul și colaborarea altor elemente, în mod firesc, conservatoare din România. La 17 martie noul guvern a anunțat că deși autoritățile care au contribuit la alăturarea economiei României la efortul de război al Germaniei vor fi pedepsite, oamenii de afaceri care s-au pus în situația de a fi acuzați de colaboraționism vor fi cruțați. Această măsură a fost, după cîte se pare, grăbită de scăderea vertiginoasă a producției industriale românești care a urmat epurării personalului tehnic și de conducere. Un exemplu al felului în care guvernul intenționează să remedieze această stare de lucruri este tratamentul aplicat lui Nicolae Malaxa, fostul proprietar al uneia din cele mai mari uzine industriale din România. Fost colaborator apropiat al regelui Carol și care a subvenționat în mare măsură Garda de fier, Malaxa fusese închis pentru rolul jucat în rebe-liunea nereușită din 1941 a Gărzii de fier, iar capitalul său la Uzinele „Malaxa” confiscat. Mai tîrziu el a fost eliberat, chipurile, în urma presiunii germane. În actualul regim, Malaxa nu numai că a fost reinstalat în funcția de director al uzinelor sale, dar urmează, de asemenea, să primească din partea guvernului o despăgubire pentru utilajul luat de sovietici. Directorul tehnic al lui Malaxa, care fusese înlăturat acum cîteva luni în urmă ca un binecunoscut filoamerican, se pare că și-a reluat, de asemenea, postul.

Poziția guvernului Groza s-a mai consolidat prin atitudinea bisericii. Deși Biserica ortodoxă română ca instituție aflată în subzistență statului sprijină în mod firesc orice guvern român, clerul său a manifestat în trecut o mare suspiciune față de stînga. Cu toate acestea, curînd după instaurarea noului guvern, patriarhul român a emis o scrisoare pastorală cerînd clerului și credincioșilor să sprijine guvernul pe care el l-a numit drept o „creație a poporului”. Un astfel de sprijin imediat al Frontului Democratic poate să însemne că tendința actuală a bisericii ortodoxe din Balcani de a adopta o poziție prosovietică și de aici înainte una favorabilă stîngii s-a răspîndit acum de la țările slave la România. Aceasta poate reflecta totodată puterea crescîndă a Frontului Plugărilor (componentul reprezentînd țărănești din Frontul Democratic) în rîndul populației țărănești — credincioasă prin tradiție — a României.

Politica agrară a guvernului lui Groza a cîștigat teren printr-un decret de reformă, emis la 22 martie, care deși reafîrmă principiul proprietății particulare asupra pămîntului împarte toate moșiiile mai mari de 123 acri în mici proprietăți țărănești. În multe localități acest decret legaliza pur și simplu un proces deja încheiat. Pe de altă parte, deciziai guvernului de a nu despăgubi pe foștii moșieri pentru pămînturile expropriate îi s-a opus cu țările nu numai regele Mihai, care a pretins că este neconstituitională, ci și viceprim-ministrul Tătărăscu, el însuși moșier. Eforturile lui Tătărăscu de a asigura despăgubiri

pentru exproprieri, pe care el susținea că fuseseră promise înainte ca el să ocupe funcția de viceprim-ministru, n-au făcut decât să atragă nemulțumirea comuniștilor și amenințarea că va fi destituit. Problema constituționalității legii ar putea fi rezolvată prin emiterea unui decret care să propună un amendament la Constituție, deși, după cîte se pare, regele Mihai nu este dispus să semneze un astfel de amendament.

Alte evenimente au dus la creșterea tensiunii dintre comuniști și adeptii lor de stînga mai moderați. Preluarea de către comuniști a controlului asupra celor mai importante sindicate și asupra Federației Generale a Muncii a fost realizată, după cîte s-ar părea, împotriva voinței maselor de muncitori și a displăcut altor partide din guvern. Numărul crescînd al arestărilor politice a cauzat tulburări în rîndul miniștrilor necomuniști. Comuniștii, conștienți de opoziția tacită a socialiștilor față de metodele lor autoritare, au început chiar să-i treacă și pe socialiști în rîndul „reacționarilor” și se spune că l-au acuzat pe liderul socialist, Petrescu, de a fi trădător. În cele din urmă, prim-ministrul Groza, liderul Frontului Plugarilor, grupare moderată de stînga, ar fi iritat, se spune, de tendința autorităților comuniste de a conduce țara fără ca el să fie consultat. Areștări recente l-au privat pe Groza de unii membri din conducerea partidului său în care își puseșe mare încredere și acum se spune că ar fi hotărît să blocheze anumite propuneri ale extremității stîngi. Comuniștilor, pe de altă parte, nu le convine îngăduința relativă a lui Groza față de partidele conservatoare și ar fi declarat că, dacă el continuă să se opună extremiștilor, va fi înlocuit cu o personalitate „neutră”.

Totuși, în ciuda lipsei de încredere și a fricțiunilor întîmplătoare dintre membrii comuniști și necomuniști ai guvernului, balanța puterii înclină spre comuniști, iar guvernul se prezintă relativ stabil. Atîta timp cît guvernul actual continuă să se bucure de sprijin sovietic este puțin probabil să survină vreo schimbare radicală. Deși dimensiunea sprijinului sovietic nu este întru totul sigură, iar autoritățile sovietice continuă să critice sever permanenta lipsă de eficiență a României și de bunăvoiță în îndeplinirea obligațiilor armistițiului, schimbările în guvern într-un viitor imediat vor avea, probabil, un caracter mai curînd administrativ decît politic.

Pe de altă parte, continuarea unei presiuni economice puternice din partea sovieticilor a provocat, după cît se pare, deziluzie chiar și în rîndul comuniștilor români; cel puțin unul se spune că ar fi prezis că atitudinea indiferentă a sovieticilor ar periclită poziția guvernului și l-ar forța să demisioneze. Mai mult, au apărut greutăți în tratativele pentru încheierea unui tratat comercial între U.R.S.S. și România. Ministerul de Externe din București se așteaptă ca sovieticii să insiste ca tratatul să includă o clauză care să prevadă participarea lor financiară în economia românească. Viceprim-ministrul Tătărăscu, care deține și funcția de ministru de externe, se spune că nu este dispus să meargă la Moscova pentru încheierea tratatului care, dacă ar include o astfel de clauză, i-ar slăbi mai mult poziția și l-ar putea obliga să demisioneze. În concluzie există dovada unei lipse permanente de eficiență a guvernului de la București în coordonarea administrației centrale și locale. Autoritățile locale, chiar cele de stînga, critică instrucțiunile venite din București fără referire la condițiile locale. În prezent însă nici o grupare de opoziție nu pare să exploateze aceste slăbiciuni ale guvernului Groza, pentru că este puțin probabil ca vreo altă forță politică din România să cîștige sprijinul sovietic.

1945 aprilie 28. Scrisoare a președintelui Comitetului național din Vracov (Cehoslovacia), către comandamentul Diviziei 9 cavalerie, prin care elogiază trupele române care au eliberat localitatea.

Monsieur le général,

A la veille de la mémoire piété pour les héros qui ont sacrifié ses vies pour la libération de notre patrie, vient là Comité National de remercier Vous et Votre armée pour le sacrifice, ainsi pareillement avec l'armée Rouge à la libération et à la restauration de la République Tchéchoslovaque.

Surtout nous remercions Mr. le major Spireanu Ștefan pour l'obligeance avec laquelle il nous faisait les avances chez la solution des premiers devoirs de l'administration, avant tout en ce qui concerne l'assurance de la sécurité de notre population et pour l'aide extraordinaire en supprimant les obstacles réunies avec l'intendance de l'armée.

A cette occasion soit soulevé que la conduite des officiers et des hommes de Votre corps a été correcte et que grâce à direction circonspecte de toutes les opérations militaires au district de notre village il n'y avait ni d'endommagements matérielles ni sur les vies des habitants civiles.

Toutes ces circonstances arriveront certainement au futur prochain à une appredification particulière chez les hommes conduisants notre république, ce qui servira à restauration des rapports amicaux parmi nos Etats.

Vive la Roumanie nouvelle !

Vive la nouvelle République Tchéchoslovaque !

Vracov, le 28 avril 1945

Président du Comité National,
Hubr Josef

■ Arhivele Ministerului Apărării Naționale, fond 1, dosar nr. 364, f. 66; *Ecoul internațional al Revoluției din August 1944 și al contribuției României la războiul antihitlerist* Editura Politică, București, 1984, p. 164.

Domnule general,

În ajunul comemorării eroilor căzuți, care și-au sacrificat viața pentru eliberarea patriei noastre, Comitetul Național vă mulțumește dumneavoastră și armatei pentru ajutorul dat în scopul eliberării satului nostru.

Aceleași mulțumiri sunt adresate și Armatei Roșii, care a contribuit, de asemenea, la restaurarea și eliberarea Republicii Cehoslovace.

Mulțumim mai ales lui major Spireanu Ștefan pentru destoinicia cu care a soluționat greutățile de administrație și mai cu seamă în ceea ce privește asigurarea securității populației noastre, rezolvând totodată greutățile privitoare la nevoie intendenței armatei.

Cu această ocazie subliniem că purtarea ofițerilor și trupei a fost corectă și, datorită conducerii pricepute a operațiunilor militare, nu au creat pagube materiale și nici de vieți omenești.

Toate aceste fapte vor fi aduse la cunoștință conducătorilor republiei noastre și vor servi la restaurarea raporturilor amicale între statele noastre.

Trăiască România nouă!

Trăiască noua Republică Cehoslovacă!

Vracov, 28 aprilie 1945

Președintele Comitetului Național,
Hubr Josif

1344

1945 aprilie 28. Comunicat al Marelui Stat Major cu privire la operațiile de luptă ale trupelor române, în colaborare cu cele sovietice, pe teritoriul Cehoslovaciei.

Marele Stat Major al armatei
Comunicat
asupra operațiunilor din zona de 28 aprilie 1945

În spațiul dintre Morava și Vaag, în zona Ugerski Brod, trupele române — în legătură cu cele sovietice — înfringind rezistențele germano-maghiare, au pătruns adinc spre nord.

Importantul oraș și nod de comunicații Ugerski Brod a fost depășit pe la est și vest și s-au cucerit peste 12 localități, între care cele mai importante sunt: Bistrice, Banov, Nivnic, Nezdenice, Vlcinov și Havrjice.

La nord-est de Trenčin, trupele noastre au cucerit mai multe înălțimi, puternic apărate de inamic, precum și localitatea Prileš.

În regiunea cursului mijlociu al Moravei, forțele române — sfârîmînd puternice rezistențe inamice — și-au continuat înaintarea pe o mare adâncime deoparte și de alta a rîului.

Printre localitățile cucerite, mai importante sunt: Suhov, Luka, Blatince, Ostrojeska-Nov. Ves, Ostrojeska-Lhgota, Jilhovski și Obora.

În aceste operațiuni au fost capturați numeroși prizonieri, armament, muniții, depozite și material rulant de cale ferată, în curs de inventariere.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 27/1945, f. 257.

1345

1945 aprilie 30. Textul comentariului transmis de postul de radio New York privind activitatea guvernului dr. Petru Groza.

Postul New York, în limba română

Ziarul „Românul”, care apare la Michigan, sub titlul: „Guvernul Groza reprezintă fidel masele populare din România”, scrie:

„Noul guvern român, prezidat de dl dr. Petru Groza, a trecut la acțiune. Primul act al acestui guvern — care va intra în istoria României ca unul din

evenimentele cele mai importante — este realipirea Transilvaniei la patria-mamă. Al doilea act este reforma agrară care prevede împărțirea pământului boieresc ce trece peste 50 hectare între țărani săraci. În sfîrșit al treilea act al guvernului este curățirea țării de nazi-fasciști și în această privință se poate vedea că noul guvern nu se reazemă pe vorbe goale.

Opinia presei române și a românilor din Statele Unite, care urmăresc cu viu interes acțiunea guvernului României liberate de nemți, este că țara trebuie curățată de molima nazi-fascistă. Români din America au avut totdeauna credința că în momentul decisiv se vor ivi oameni care să pună binele țării mai presus de interesele personale, oameni care să-și pună toată inima și înțelepciunea pentru cîrmuirea țării, oameni care să facă totul pentru îndeplinirea condițiilor din Convenția de armistițiu.

Lumea trebuie să fie scăpată de urgia abătută asupra ei și de aceea toate popoarele să facă eforturi pentru a elimina elementele molipsite de ciuma nazi-fascistă. Ele trebuie să facă acest lucru cu îscușința chirurgului care taie din trupul omenesc partea cangrenată. Nu este vorba de răzbunare, ci de însănătoșire: țaranul nu curăță neghina din holde din răzbunare, dar o curăță ca să nu înăbușe recolta.

Fie ca spiritul lui Franklin Delano Roosevelt să inspire oamenilor de la cîrma României idealurile pentru care acest om de frunte a luptat și pentru care și-a dat viața.

■ Archivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 27/1945, f. 264.

1346

1945 aprilie. Circulară a Comitetelor Centrale ale P.C.R. și P.S.D. elaborată cu prilejul împlinirii unui an de activitate a Frontului Unic Muncitoresc.

I

La 1 mai 1945 se împlinește un an de cind s-a încheiat Frontul Unic de acțiune între Partidul Comunist și Partidul Social-Democrat din România.

Frontul Unic Muncitoresc a devenit de la început animatorul și organizatorul luptei împotriva regimului antonescian, regrupînd elementele democratice și concentrîndu-le în jurul său — acțiune ce a contribuit la prăbușirea dictaturii din 23 August 1944.

De la prăbușirea dictaturii antonesciene pînă astăzi Frontul Unic Muncitoresc și unitatea sindicală, ca o expresie concretă a unității de clasă, au fost principiile călăuzitoare ale marilor acțiuni de masă. Este un adevăr cunoscut de toată lumea că fără unitatea clasei muncitoare n-am fi înregistrat succesele pe care le-am dobîndit.

Apare tot mai clar că, spre deosebire de epoca dezbinării din sinul clasei muncitoare, care ne-a cauzat atîtea înfringeri, linia frontului Unic pe care am mers de la 1 mai 1944 încoace ne-a dus la mari realizări, atît în domeniul politic, cit și sindical, iar de aci rezultă în mod neîndoios că sarcinile care stau

azi în fața clasei muncitoare nu vor putea fi îndeplinite mai departe decit pe linia unității de acțiune a P.C. și P.S.D., întărind colaborarea și făcind din ea baza tuturor acțiunilor de caracter general.

Noi am susținut totdeauna, și o repetăm și acum, că în cadrul Frontului Unic, atât P.C. cât și P.S.D. au deplină libertate de a-și desfășura munca de partid pe toate tărimele, urmând însă ca, în acțiunile politice de interes general, colaborarea să fie strânsă. Întărirea partidelor muncitorești, fie a Partidului Comunist, fie a Partidului Social-Democrat, nu duce decit la întărirea Frontului Unic Muncitoreșc, duce la întărirea întregii democrații românești, iar întreaga vigilență și forță de luptă a clasei muncitoare trebuie îndreptate împotriva reacțiunii fasciste, care cauță să ne dezbină pentru a slăbi democrația românească.

II

Fascismul nu a fost lichidat încă în țara noastră. Elementele fasciste și legionare au încercat pînă de curînd să se ascundă în sinul organizațiilor țărănistă și liberale, simțindu-se protejate și camuflate acolo de patronii lor reaționari, Maniu, Rădescu și alții. Astăzi, ele se străduiesc să-și găsească adăpostul și să-și creeze noi posibilități de acțiune, cubăriindu-se în organizațiile și partidele componente ale F.N.D.-ului.

Aceleași vîrfuri reaționare, care în trecut au instigat și stipendiat fascismul în România, îl ocrotesc și-l îndrumă și astăzi.

Scopul încercărilor elementelor fascisto-legionare de a se infiltra în partidele noastre este nu numai acela de a se ascunde și de a scăpa de pedeapsă, ci și de a submina prin acțiunea lor criminală unitatea de luptă a clasei muncitoare, cel mai de seamă bun al proletariatului român și chezășia democrației în România.

Vîrfurile reaționare, prin uneltele lor fasciste, cauță să atîțe și să cultive neînțelegeri în fabrici și instituții, între comuniști și social-democrați.

Ele știu că destrămînd unitatea muncitorimii periclitează însăși democrația românească.

Trebuie să fie clar în fața noastră, a partidelor muncitorești, a clasei muncitoare, că oricine subminează cîtuși de puțin F.U.M. sapă la rădăcina unității clasei muncitoare, este un dușman al clasei muncitoare, este un dușman al democrației.

Frontul Unic între P.C. și P.S.D. înseamnă mai mult decit o asociere numerică a forțelor ambelor partide; el este o putere enormă de atragere, de concentrare și orientare a maselor democratice.

Să dăm un caracter de masă acțiunii de curățire de elementele dușmănoase. Să nu reducem la cele două partide ale noastre lupta de curățire, ci să mobilizăm întreaga masă a intelectualilor, funcționarilor și, în general, a tuturor celor ce trăiesc din munca lor, în această acțiune de identificare, demascare, înfierare și epurație.

Să sprijinim din toate puterile noastre, comuniști și social-democrați, măsurile pe care le ia și le va lua guvernul pentru defascizarea și democratizarea țării.

Să ducem o intensă campanie de lămurire a maselor muncitorești și a întregului popor asupra încercărilor de infiltrare a fasciștilor, a dușmanilor poporului în rîndurile democrației și să le chemăm să participe la lupta de izgonire și nimicire a lor.

Să ascuțim la maximum vigilența noastră și vigilența maselor, pentru ca nici o provocare a dușmanului să nu treacă neobservată, pentru ca împreună să respingem și să stîrpim toate încercările de sfârșimare a unității noastre.

III

Cum trebuie organizată colaborarea în F.U.M.

Pentru o cît mai strînsă colaborare între tovarășii comuniști și social-democrați în aplicarea liniei de Front Unic Muncitoresc e necesar să ia ființă organe de F.U.M. pe toată scara organizatorică, adică începînd cu Comitetul Central de conducere al F.U.M. pînă la responsabilii politici din întreprinderi.

Acste organe de F.U.M. constituie din reprezentanții împuterniciți ai ambelor partide (Comunist și Social-Democrat) au obligația de a organiza colaborarea și acțiunea comună; de a evita eventuale conflicte sau neînțelegeri, iar în cazul cînd, din pricina unor împrejurări neprevăzute, se ivesc totuși neînțelegeri, au datoria de a le aplana în spiritul cel mai tovărășesc.

1. Comitetul județean Ilfov al F.U.M. se compune din cîte trei reprezentanți ai ambelor partide (P.C. și P.S.D.). El se întrunește cel puțin o dată pe săptămînă pentru a pune în aplicare hotărîrile C.C. al Frontului Unic Muncitoresc, pentru a organiza colaborarea politică în cuprinsul autorității sale organizatorice și pentru a cerceta toate neînțelegerile care există pe teren între organizațiile ambelor partide, cu scopul de a se evita izbucnirea unor conflicte politice sau pentru a rezolva neîntîrziat, în spiritul principiului unității de clasă, acele neînțelegeri care se ivesc dintr-un motiv sau altul.

2. Comitetul de sector al F.U.M. se compune din 2—3 delegați ai ambelor partide și se întrunește cel puțin o dată pe săptămînă, cu scopul de a pune în aplicare dispozițiunile primite de la Comitetul județean al F.U.M., pentru a organiza acțiunile politice ale sectorului, pentru a cerceta și rezolva problemele ivite în cuprinsul sectorului respectiv, a aduce la cunoștința Comitetului județean al F.U.M. chestiunile care depășesc competența organizației de sector sau neînțelegerile asupra cărora nu s-a putut ajunge la un acord. În acest caz, ambele părți se vor supune necondiționat hotărîrii organelor superioare de F.U.M.

3. În fabrici, uzine, instituții publice sau private, birouri sau ateliere, unde sunt tovarăși comuniști și social-democrați, vor lua ființă comitetele speciale de colaborare de Front Unic. Prințr-un contact permanent de cîte 2 sau 3 reprezentanți ai ambelor partide, avînd delegații scrise ale organizației respective, se va asigura o strînsă legătură și colaborare în toate problemele care privesc activitatea ambelor partide în întreprinderea sau instituția respectivă. Același sistem de organizare și funcționare a organelor de F.U.M. este obligatoriu și pentru provincie.

4. Toate ședințele de Front Unic Muncitoresc trebuie consemnate în procese-verbale și iscălîte de cel puțin cîte un reprezentant responsabil al ambelor partide.

5. Membrii partidelor muncitoreschi (Comunist și Social-Democrat) din organele sindicale sănătății obligați să susțină linia de Front Unic Muncitoresc și să colaboreze în toate chestiunile care privesc mișcarea sindicală cu toată loialitate și sinceritatea.

6. Tovărășii comuniști și social-democrați care au dovedit rea-voință sau sectarism de partid în colaborare, compromițind în felul acesta linia de Front Unic Muncitoresc, vor fi criticați, iar în cazuri grave sancționați cu pedepse care vor varia după gravitatea cazului; partea care aplică sancțiunea va comunica celeilalte executarea ei.

IV

Sarcinile și atribuțiile organelor F.U.M.

Organele F.U.M. au ca scop organizarea și coordonarea acțiunilor Partidelor Comunist și Social-Democrat pe toate tărîmurile de activitate politică și sindicală.

Ele trebuie să aplice cu toată sinceritatea și într-un spirit de disciplină organizatorică toate hotărîrile și îndrumările care vin de la organele politice superioare.

În acest scop, începînd de la organul cel mai de jos al organizației de partid (celula Partidului Comunist și grupul muncitorilor social-democrați) va fi un contact permanent între reprezentanții ambelor partide spre a se consulta și pune de acord asupra tuturor problemelor economice, politice și sindicale, iar în cazul cînd delegații ambelor partide în comitetul F.U.M. nu pot cădea de acord, vor referi organelor superioare, așteptînd hotărîrile acestora.

Acceași normă vor urma toate celelalte organe de Front Unic, pînă la treapta cea mai de sus a scării organizatorice.

V

Care sunt sarcinile principale ale Comitetelor F.U.M.

1. În întreprindere nu poate fi făcută nici o întrunire politică, nici o epurăție, nici o excludere din serviciu, precum și nici o sancționare a unor salariați care sunt membri ai partidelor muncitorești, unilateral, ci numai prin comun acord în spiritul directivelor C.C. al F.U.M.

2. A doua sarcină extrem de importantă legată de momentul politic prin care trecem este colaborarea strînsă între tovarășii comuniști și social-democrați, în acțiunea de descoperire, de demascare și de sancționare a elementelor fasciste, care caută să se strecoare în rîndurile organizației noastre sau în cele care sunt în F.N.D. pentru a se camufla sau spre a duce o acțiune de subminare a unității clasei muncitoare și a poporului.

3. Frontul Unic Muncitoresc trebuie să dea o contribuție puternică în opera de curățire a aparatului de stat și a instituțiilor particulare de elemente sabotoare și fasciste — reaționare, dînd tot sprijinul în această pri-vință.

4. Frontul Unic Muncitoresc are sarcina de a lupta pentru mărirea esforțului de producție, de a ajuta la aplicarea reformei agrare, a susținerii campaniei de însămîntări agricole, de a reprema specula și de a sprijini din toate puterile guvernului de concentrare democratică, ca să-și îndeplinească mandatul primit de la masele largi populare.

5. Frontul Unic Muncitoresc trebuie să contribuie la organizarea sărbătoririi zilei de 1 Mai 1945, scoțînd în evidență toată semnificația acestui eveni-

ment istoric, aniversat astăzi pentru prima dată într-un regim de adevărată libertate în țara noastră.

1 Mai 1945 trebuie să fie o sărbătoare a libertății poporului muncitor, a unității clasei muncitoare, a realizărilor înfăptuite în cadrul operei de reconstrucție și democratizare a țării.

După cum 1 Mai 1944 a fost și rămîne în România data făuririi, în plină luptă împotriva dictaturii fasciste și a ocupației germano-hitleriste, a Frontului Unic Muncitoresc, 1 Mai 1945 trebuie să însemne sărbătoarea victoriilor comune și a elanului de luptă pentru înfăptuirea unei reale democrații și pentru refacerea țării noastre.

C.C. al P.C.R.

C.C. al P.S.D.

■ Arhiva Comitetului regional P.C.R. Cluj, fond 10 dosar nr. 1334, f. 3-6.

1347

1945 aprilie. **Raport contrainformativ al comandantului Corpului 7 armată, general de divizie Niculescu Radu Cociu, asupra stării de spirit și situației disciplinare existente în rîndurile unităților subordonate.**

Corpul 7 armată

Statul major

Biroul 2 informații

**Raport contrainformativ
pe luna aprilie 1945
Partea 1**

I. Starea de spirit în armată

1. De ordin moral:

Moralul ofițerilor, subofițerilor și trupei mult mai ridicat ca luna trecută.

La aceasta a contribuit:

știrile despre succesele Aliaților din răsărit și apus, precum și înaintarea trupelor noastre, care duc sigur la înfringerea definitivă și apropiată a dușmanului;

reforma agrară făcută de guvern a produs vii mulțumiri printre ostași, dar persistă încă la o mică parte din ei grija că, nefiind acasă, comitetele comunale îi vor nedreptăți poate în profitul celor ce se găsesc la vetre;

vizita domnului ministru de război, care le-a arătat cu date sigure și oficiale îmbunătățirea făcută și cum trebuie înțeleasă democratizarea în adevăratul sens al cuvîntului;

prezența trupei de artiști de la Marele Stat Major, care a dat mai multe reprezentări la unitățile în subordine, au produs clipe de plăcere și destindere sufletească ostașilor, prin variatul program bine întocmit și executat.

436

Sint totuși cauze care au fost semnalate și în rapoartele anterioare și care continuă să influențeze starea morală a luptătorilor, și anume:

oboseala produsă de eforturile fizice îndelungate la care au fost supuse trupele, prin desele schimbări de sectoare, deplasări și lupte continue, fără a li se da un timp oarecare pentru odihnă și deparazitare;

neînlocuirea celor cu stagiul îndelungat pe acest front;

neprimirea la timp a scrisorilor din țară;

hrănirea, atât a bolnavilor cât și a ostașilor, dat fiind că eforturile fizice grele cer mai multe calorii în alimentare; hrana cu carne fiind în canfită și neîndestulătoare;

rația de tutun și țigări este insuficientă.

II. Starea disciplinară

În general bună.

Micile abateri săvîrșite în special de coloane sunt inerente operațiunilor, care totuși nu depășesc un procent normal.

III. Starea sanitatără

Satisfăcătoare.

S-a ameliorat mult față de lunile trecute, datorită timpului călduros care permite ostașilor să-și spele rufele mai des și să se deparaziteze.

Evacuarea răniților din spitale se face greu.

Spitalul 3 campanie nu a primit nici un tren sanitar de 2 luni. Cu moțoarele sanitare evacuarea se face greu și vin rar și acestea. Ca o consecință a acesteia, spitalele sunt supraîncărcate, iar evacuările Spitalului 3 campanie s-au făcut cu căruțele.

IV. Modul de comportare în serviciu

Ofițerii, subofițerii și trupa își fac cu prisosință datoria din convingere și înțelegere, contribuind cu întreaga lor putere de muncă la războiul alături de Aliați.

V. Modul de comportare în afara serviciului

Atât ofițerii cât și trupa au atitudine demnă și ostășească față de populația civilă, care ne privește cu simpatie.

Puținul timp liber, ostașii îl întrebunează pentru scrierea corespondenței, curățirea corporală și a cantonamentului.

VI. Atitudini față de curentele politice

Ostașii absorbiți de luptele continue nu mai au timpul să se gîndească la politică. Gîndul tuturor se îndreaptă către liniștea țării și siguranța familiilor.

VII. Activitatea grupului P.S.C.

Grupul P.S.C. a activat pe teren în cadrul unităților în subordine precum și în localitățile ocupate de trupele și comandamentele noastre, cercetînd starea de spirit a ostașilor și a populației civile, spulberînd diferite zvo-

nuri tendonțioase. Caută și urmăresc în general agenții lăsați de inamic în spatele frontului, cu misiunea de propagandă, spionaj, sabotaj sau terorism.

Iau măsuri de siguranță a comandamentelor și comandanților prin observarea continuă, filarea și urmărirea persoanelor suspecte și străine de comandament.

VIII. Legături cu trupele sovietice

Colaborarea cu trupele sovietice decurge într-o perfectă armonie.

Ofițerii, subofițerii și trupa au o atitudine amicală și de strânsă colaborare cu aliații noștri.

Pe zi ce trece se cimentează mai mult legăturile de prietenie.

IX. Diverse

În cursul lunii aprilie s-au primit un număr de 32 129 diferite ziară și 2 900 de „Calendarul ostașului”, care au fost distribuite ostașilor din primele linii, serviciilor și elementelor neîndivizionate.

X. Concluziuni

În raport cu cele constatate și raportate în luna precedentă moralul ofițerilor, subofițerilor și trupei este în creștere.

XI. Propuneri

Pentru stimularea și ridicarea moralului este necesară realizarea acelorași doleanțe nesatisfăcute:

• să se intervină pentru înlocuirea ofițerilor, subofițerilor și trupei cu stagiu indelungat pe front;

• să se asigure o dreaptă distribuire a loturilor de împroprietărire, fiind preferați luptătorii;

• să se accelereze și asigure transmiterea scrisorilor de la ostași acasă și în special din țară la front pentru a se menține legătura cu familia în mod frecvent;

• să se trimită echipament de vară și să se înlocuiască bocancii;

• să se ia măsuri de ajutorare a familiilor ofițerilor, subofițerilor și trupei aflați pe front, care nu pot face față scumpelei crescînd de azi, cu soldele și ajutoarele de concentrare ce le primesc;

• să se ia măsuri ca ajutoarele de concentrare să fie primite la timp de cei îndreptățiți;

• să se mărească rația de tutun și țigări pentru fumători;

• să se ia măsuri de îmbunătățire a hranei calitativ și cantitativ pentru ostașii din linia 1;

• scoaterea în rezervă a unităților din linia 1; pentru 8—10 zile pentru odihnă și curățire generală.

• Comandantul Corpului 7 armată,
General de divizie Niculescu Radu Cociu

1945 mai 1. Manifest adresat de Confederația Generală a Muncii cu ocazia zilei de 1 Mai.

**Manifestul Confederației
Generale a Muncii din România către toată muncitorimea
manuală și intelectuală din țară**

Tovarăși, tovarășe,

1 Mai este sărbătoarea internațională a muncii. În această zi de primăvară, cînd întreaga natură se însuflăște, poporul muncitor își afirmă voința sa de viață, libertate și pace.

1 Mai este ziua avîntului clasei muncitoare către noi realizări; este ziua hotărîrii nestrămutate de a strivi fascismul, care stă în calea progresului uman.

De la 1885 încocace istoria zilei de 1 Mai se confundă cu istoria luptelor, jertfelor și izbînzilor clasei muncitoare, este simbolul luptei hotărîte de apărare a intereselor proletariatului.

Lupta pentru recunoașterea zilei de 1 Mai ca sărbătoare a muncii a costat clasa muncitoare nenumărate jertfe și sacrificii.

Să fim demni de premergătorii noștri, care s-au jertfit pentru drepturile și libertatea noastră de astăzi!

Să luptăm cu toată puterea noastră pentru întărirea și cimentarea unității sindicale înfăptuite la 1 septembrie 1944 !

Tovarăși, tovarășe,

1 Mai 1945 ne găsește liberi. Dictatura hitleristo-antonesciană din țară noastră a fost dărîmată. Putem să ne afirmăm năzuințele noastre fără frica de a fi schingiuți și aruncați în bezna ocnelor. Dar noi nu ne vom bucura mult timp de această libertate, dacă nu vom fi vigilenți față de dușmanii care uneltesc în umbră contra Frontului Unic Muncitoresc și a unității sindicale, dacă nu vom continua, fără șovăire, curățirea vieții publice și particulare de rămășițele dictaturii fasciste, antonesciene și legionare.

Confederația Generală a Muncii din România cheamă pe toți salariații să se alăture muncii și luptei întreprinse de guvernul de concentrare democratică pentru normalizarea vieții economice, politice și sociale.

1 Mai 1945 nu trebuie să găsească pe nici un salariat departe de organizația sa sindicală. Semnificația adîncă și sublimă a acestei sărbători a muncii trebuie să convingă pe cei șovăielnici că locul lor este alături de forțele vii create de poporului nostru.

1 Mai 1945 ne găsește într-o stare economică grea, datorită războiului criminal al antoneștilor și hoardelor hitleriste care au jefuit țara. Regiuni din Moldova și Ardeal au fost pustiite de bandele nemțești în retragere.

Toate acestea ne impun sacrificii și eforturi mari. Trebuie să mărim la maximum producția. Trebuie să facem totul pentru a susține armata noastră vitează care luptă contra hitlerismului, alături de glorioasa Armată Roșie.

Numai astfel grăbim sfîrșitul războiului; numai astfel grăbim venirea păcii; numai astfel vom putea reveni la o viață prosperă, reclădind ce au distrus fasciștii și legionarii.

În această măreată muncă de refacere, din toate punctele de vedere, a țării, muncitorimea manuală și intelectuală, alături de celelalte categorii sociale, joacă rolul cel mai important.

Munca stă la baza progresului.

Să transformăm țara ruinată de jefuitorii fasciști într-o Românie prosperă și liberă, sincronizând toate energiile și însușirile întregului popor într-un efort unanim și mareț de reconstrucție.

Tovarăși, tovarășe,

1 Mai 1945 ne găsește înfrății cu țărăniminea și intelectualii țării. Reforma agrară înfăptuită de guvernul Petru Groza a avut întregul sprijin al muncitorilor și intelectualilor de la orașe. Dar acest act istoric, care ridică România pe o treaptă superioară de civilizație, nu va fi complet, dacă nu vom ajuta țărăniminea, de astă dată stăpîna pămîntului pe care muncește, să-l însămînțeze și să-l lucreze, pentru ca roadele sale să îndestuleze nevoile țării.

Tovarăși, tovarășe,

1 Mai este ziua înfrățirii muncitorilor de pretutindeni.

1 Mai 1945 ne găsește uniți în Frontul Unic Muncitoare, chezășia izbinzilor noastre de pînă azi și chezășia izbinzilor noastre viitoare; ne găsește alături de marii noștri aliați, în frunte cu U.R.S.S. Să facem un pas înainte spre înfrățirea sinceră și reală cu popoarele iubitoare de libertate de pretutindeni, pentru a ne apropia astfel de idealul de totdeauna al clasei muncitoare: făurirea unei lumi drepte și libere a tuturor celor ce muncesc.

Confederația Generală a Muncii din România

■ „România liberă”, an III, nr. 231 (număr special de 1 Mai) din 2 mai 1945, p. 10.

1349

1945 mai 1. Salut adresat de Comitetul sindicatului ziariștilor profesioniști, la posturile de radio, cu prilejul primului 1 Mai liber.

Cu prilejul zilei de 1 Mai, Comitetul sindicatului ziariștilor profesioniști a adresat, prin posturile de radio, următorul salut:

Sindicatul ziariștilor profesioniști, fixat din primul moment al constituirii sale pe linia actului de la 23 August și pe deplin conștient de drepturile, îndatoririle și rosturile ce îi revin în cadrul statului nostru democratic, salută cu căldură, întîmpină cu emoție primul 1 Mai liber, în România liberă.

În sufletele însetate ale oamenilor muncii — din toate straturile, de toate categoriile — sărbătorirea acestei zile, acestui magnific liman al unui lung sir de lupte și jertfe, trezește freamăte cu atit mai vii, ecouri cu atit mai profunde cu cît ea coincide cu ultimele lovitură de moarte pe care le primesc

440

dușmanii omenirii, ucigașii libertății, doboriți în chiar capitala lor, capitala războiului și a urii între popoare, Berlinul.

Lumea celor mulți de la orașe și sate trece în revistă în această zi luptele duse pentru o viață mai bună, făcind bilanțul realizărilor, muncitorii cu mintea și brațele stabilesc la 1 Mai sarcinile ce le au de îndeplinit. Pentru că 1 Mai este mai ales simbolul înfrățirii dintre popoare, chemarea muncii constructive, a înțelegerii și a sforțărilor în comun spre mai bine.

1 Mai este în egală măsură steagul sub care — neînînd seama de feluritele granițe și graiuri felurite, pe deasupra deosebirilor și particularităților — stau pentru totdeauna uniți, mai puternici alături, intelectualii și muncitorii de pretutindeni.

Ziua de 1 Mai a însemnat mereu același semnal, un planetar semnal de alarmă, pentru cei care mereu au urit jugurile și cătușele, pentru cei care mereu au slăvit demnitatea muncii și libertățile fundamentale ale omului.

Dacă ziariștii gîndesc și scriu în libertate, aceasta se datorează și zilei de 1 Mai.

Dacă întreaga lume muncitoare, funcționarii, cărturarii, plugarii își cîștigă cu demnitate existența, aceasta se datorează și zilei de 1 Mai.

Sindicatul ziariștilor profesioniști socotește că semnificațiile sărbătoririi acestuia străbat întreg pămîntul ca niște rădăcini uriașe în adinc și în lat. E 1 Mai al libertății și drepturilor cucerite după săngeroase, grele sacrificii; este și vrem să rămînă, și va rămîne, apărat de aci înainte cu și mai generoasă rîvnă, cu și mai dîrză hotărîre, Întîiul Mai al fericirii poporului nostru și a tuturor popoarelor de pe glob.

Ca post avansat — de veghe și orientare — al opiniei publice românești, Sindicatul ziariștilor profesioniști, în îndeplinirea misiunii sale, înțelege să-și ia în chip solemn angajamentul de a susține cu puteri sporite lupta împotriva fascismului pînă la completa nimicire a acestuia, de a contribui metodic și pe larg la opera de dezintoxicare sufletească a țării, de a lucra prin toate mijloacele, intens și fecund, pentru consolidarea definitivă a ordinii democratice în România.

Trăiască 1 Mai liber în România liberă !

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 28/1945, f. 13 – 14.

1350

1945 mai 2. Aiticol din ziarul „Scîntea“ intitulat 1 Mai întîmpinat cu fruntea sus, referitor la victoriile repurtate de popor și armată.

În bătălia aceasta crîncenă și îndirjîtă ce se desfășoară în fața ochilor noștri, pe întreg întinsul țării, în bătălia aceasta a unei primăveri înfierbințate de ardoarea întrecerilor din fabrici și de pe cîmpuri, poporul român a pășit într-o fază de avint creator pentru binele și fericirea țării.

El se simte legat de conducerea de azi a țării, de guvernul său, pentru venirea căruia a dus o luptă necruțătoare, a dat jertfe și exemple eroice de abnegație și conștiință patriotică.

Poporul român simte acum bătind în pieptul lui pulsăția vie, dinamică, a acestei încleștări grandioase ce caracterizează ofensiva națională a Armatei Roșii, a armatelor aliate, a patrioților italieni luptători cu arma în mână, uniți într-o încordare supremă pentru a da lovitura de grație, pentru a îngropă pentru totdeauna sălbatica față hitleristă.

Cinstind lupta eroică a vitejilor noștri ofițeri și soldați, încrîncenăți în lupta dreaptă, de eliberare a popoarelor subjugate, de nimicire a dușmanului care ne-a cotropit și batjocorit țara, muncitorii, țărani și căturarii din România s-au avîntat din toate puterile într-o strădanie neistovită să susțină această luptă, să facă să rodească ogoarele părăginite și pîrjolite, să facă să duduie mașinile din uzine, să lumineze prin întunecimea ce a încercat să o sădească în mintile oamenilor fascismul asasin și prădălnic.

Bătălia însămînțărilor a stat în prima linie a acestui efort, ea a unit țărăniminea cu muncitorimea, ea i-a adus pe căturari alături de oamenii muncii. Și rezultatele acestei îndîrjite străduințe sunt cu adevărat menite să împărtășie bucuria în toate inimile: 8 milioane o sută de mii de ha însămînțate în 48 de județe pînă la 1 Mai.

Și sunt județe ca Romanați și Dîmbovița care au ajuns la 92 la sută din suprafață prevăzută, sunt județe în care unele culturi au atins 102 la sută.

Sprîjinul neprecupeștit pe care l-au dat țăraniilor muncitorii, tehnicienii, specialiștii și ostașii a putut duce la acest randament strălucit, în condiții din cele mai neprielnice, luptând cu un dușman lipsit de scrupule, moșierimea feudală.

Pe terenul producției industriale s-au realizat sporuri izbitoare. Și ceea ce-i mai relevant este faptul că s-au găsit uzine lipsite de materii prime în care muncitorii au făcut eforturi extraordinare, au cutreierat țara în lung și-n lat, au răscolit depozite vechi sau materii prime dosite ca să iasă cu față sus, în această măreață operă de refacere a țării. Paginile ziarului nostru sunt zilnic mărturii ale acestor realizări, graficele publicate sunt elocvente și patriotismul clasei muncitoare din România este un fapt ce a lovit dureros mintile reacționare și dușmănoase poporului.

Poporul român trece astfel la examenul faptelor săvîrșite în susținerea efortului de război aliat. El pășește spre realizări care îl fac demn de a constitui sprîjinul acelor eroici soldați ai Armatei Roșii care după opt zile de lupte singeroase purtate pentru a răzbi în Berlin au refuzat odihna cerută de organele superioare militare, al acelor viteji ostași ai Armatei Române care s-au lansat vulturește în atacuri la Banská-Bystrica.

In momentul cînd în inima Germaniei hitleriste lovitură peste lovitură se abat nimicitoare asupra ultimelor rămășițe ale bandelor hitleriste, strîngîndu-le într-un cerc cumplit al morții, în care călăii netrebnici, setosi încă de sănge, se ucid unii pe alții pentru a-și mai prelungi ultimele horcături, în momentul cînd la San Francisco reprezentanții ai Națiunilor Unite pun temeiurile victoriei și ale păcii viitoare, poporul român întîmpină primul său 1 Mai liber cu privirea înainte, pășind cu demnitate spre o viață mai luminosă, mai fericită.

■ „Scîntea”, an II, nr. 215 din 2 mai 1945, p. 1.

1945 mai 2. **Comunicat al Mareiui Stat Major cu privire la desfășurarea operațiilor din ziua de 1 mai 1945 pe teritoriul cehoslovac.**

**Marele Stat Major al armatei
Comunicat
asupra operațiunilor din ziua de 1 mai 1945**

Trupele noastre, continuind acțiunea ofensivă la vest de rîul Storova, au zvîrlit trupele inamice către nord, cucerind importantul oraș și nod de comunicații Staré Mešto, precum și alte 25 de localități, între care: Uhrijice, Valhovica, Nemo Movica și Brancovice.

Între rîul Morava și Váh, trupele noastre în plină înaintare au cucerit importante localități: Nesdenice, Star Hrozenkov, Jitkoca, precum și Nemšova, important nod de comunicații de pe valea Váhului.

În zona nord-est Trenčin, trupele noastre continuind înaintarea au atins rîul Váh și la nord de masivul Golgot în toată zona lor de acțiune, cucerind mai multe localități între care Pavaj Bystrica, Poftepla, Nosice, Bielovce, Košeca, Priles.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 28/1945, f. 1.

1945 mai 2. **Ordin de zi dat de ministrul de război prin care este citat pe armată sublocotenentul Hâncu Gheorghe.**

Ministerul de Război
Cabinetul ministrului

**Ordin de zi pe armată
nr. 23 din 2 mai 1945**

În luptele grele din Cehoslovacia contra trupelor germano-maghiare, luptătorii noștri dău încontinuu exemple de îndeplinire a datoriei, pînă la sacrificiul vieții.

Astfel, sublocotenentul Hâncu I. Gheorghe din Compania de pionieri a unei mari unități de infanterie, mereu în prima linie a infanteriei, disprețuind moartea, înălțură cu pricepere cîmpurile de mine așezate de inamic peste tot în calea trupelor noastre.

În ziua de 16 martie a.c. primul val al infanteriei care asalta localitatea Zolna este oprit în fața unui cîmp de mine. Neînfricatul sublocotenent, ca de obicei, este primul care începe lucrul pentru înălțarea acestor obstacole

diabolice. Dar elanul este frînt pentru totdeauna de o mină, care, făcind explozie, sfîrtează în sute de bucăți trupul bravului ofițer.

Pentru spiritul de jertfă, abnegația și elanul cu care și-a îndeplinit zi de zi periculoasele misiuni încredințate, sublocotenentul Hânză Gheorghe, se citează prin ordin de zi pe armată.

Ministrul de război,
General de corp de armată C. Vasiliu Rășcanu

Pentru conformitate,
Director de cabinet,
Colonel P. Comișel

■ Arhivele Statului București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinetul militar Sănătescu-Rădescu, dosar nr. 46/1944, f. 251.

1353

1945 mai 2. Proces-verbal privind activitatea unei subunități române de căi ferate în Austria.

Of. poștal militar nr. 50

Nr. 100 938/2 mai 1945

Către:

Ministerul de Război, Inspectoratul General al Geniului,
prin Brigada de căi ferate București
Brigada de căi ferate București;
Regimentul 1 căi ferate Focșani;
Batalionul 1 poduri din Regimentul 1 căi ferate;
Compania 12 poduri din Regimentul 1 căi ferate

Am onoare a vă trimite alăturat un proces-verbal încheiat cu ocazia inspecției ce am făcut companiei 12 poduri din Regimentul 1 căi ferate la Schleinbach și Wolkersdorf în ziua de 30 aprilie 1945, spre știința dv.

Comandantul Grupului operativ al Brigăzii
de căi ferate române,
Colonel Traian Panaitescu

[...] VI. Activitatea

Mi s-a raportat că oamenii au fost obligați să lucreze pînă la 48 de ore în sir cu intervale de odihnă de 1—2 ore numai pentru masă. Locotenentul Drancea va face raport cu precizii clare, cu atît mai mult cu cit unitățile ruse nu au avut acest program.

Constat însă completa lipsă de apărare a oamenilor din partea ofițerilor lor, deși instrucțiuni precise s-au dat la vreme. Dorința de a satisface pe

camarazii sovietici mai mărunți nu trebuie confundată cu un tratament de sclavi pentru ostașii noștri. Aștept raportul și voi lua măsurile ce trebuie.

S-au refăcut două poduri de zidărie distruse, prin construcții provizorii prin suporti de lemn (palee) și grinzi metalice Perne (lungimea podurilor 12,50 m și 10,50 în apropiere de Wolkersdorf).

Au executat proiect rus sub control rus.

Terminind lucrarea lor, oamenii în loc de odihnă au fost transportați cu mașini la alt pod la Schleinbach.

Am întâlnit pe șantier pe locotenent-colonel Sevcenco, comandantul Batalionului de poduri sovietic, și pe colonel Korsunov, șeful de stat major al Brigăzii 49 cai ferate. Sunt mulțumiți de activitatea oamenilor, dar remarcă lipsa de inițiativă și experiență a ofițerilor.

VII. *Starea de spirit*

Nimic important de semnalat în afară de răbdarea cumintă a ostașilor cu care înving toate slăbiciunile încadrării și toate greutățile pe care le întâlnesc.

Așteaptă și ei sfîrșitul misiunii și odihna. Au nevoie de ea.

VIII. *Concluzii*

Compania 12 are insuficiențe de încadrare. Ostașii împlinesc bine ceea ce îi se cere. Munca lor este recunoscută.

Batalionul n-a sprijinit ccompiania în greutățile ei.

Comandantul Grupului operativ al Brigăzii
de cai ferate române,
Colonel Traian Panaiteșcu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond Brigada de cai ferate, dosar nr. 517/1945—1946, f. 157—159.

1354

1945 mai 3. **Comunicat al Marelui Stat Major cu privire la operațiile de luptă din ziua de 2 mai 1945 duse pe teritoriul cehoslovac.**

Marele Stat Major al armatei
Comunicat
asupra operațiunilor din ziua de 2 mai 1945

La vest de rîul Morava, trupele române au continuat să înfringă rezistențele germano-maghiare — pe tot frontul lor de acțiune — și, pătrunzînd adînc spre nord, s-au apropiat de importantul oraș și nod de comunicații: Kroměříž.

Au fost cucerite peste 30 localități, printre care cele mai însemnante sint: Babičice, Ialubi, Velgrad, Roštin, Zdrounki, Trubki, Zborovice și Morkovice.

În aceste operațiuni au fost capturați mulți prizonieri și o însemnată cantitate materială de război, în curs de inventariere.

În zona nord-est Uherský Brod mai multe divizii române, atacînd neîntrerupt, au realizat înaintări însemnate, ocupînd peste 28 localități, printre care Zagorovice, Pitir, Bojkovice, Rudimov și Kladno.

În regiunea nord-est Trenčín, trupele noastre, cu care au colaborat și unități sovietice, după ce au forțat rîul Váh, au pătruns peste 20 km spre nord-vest, eliberînd mai mult de 40 localități, cele mai importante fiind: Pufov, Dohnianî, Pruske, Nemsova și Brumov.

■ Arhivele Statului București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Presa internă, dosar nr. 28/1945, f. 23.

1355

1945 mai 3. Textul expunerii făcute de ministrul Ion Gheorghe Maurer la Congresul negustorilor din România, indicînd sarcinile ce revin acestora pentru combaterea speculei.

Expunerea magistral făcută de dl Bejan m-ar dispensa pe mine de îndatorirea de a lămuri aci o serie de probleme care au fost ridicate și care vor face desigur obiectul preocupărilor dvs., în cadrul muncii ce o veți depune în acest congres.

Fără îndoială, expunerea făcută de dl Bejan reprezintă punctul de vedere al nostru al tuturor. Aș putea chiar să adaug — și aceasta pentru linistirea unora dintre dvs. — că de multe ori, în dezbatările Consiliului de Miniștri, punctul de vedere mai apropiat de liberalismul ortodox era susținut de reprezentanții Partidului Comunist (*aplauze prelungite*), care trebuiau, din acest punct de vedere, să înfrunte redutabilă argumentare a reprezentanților Partidului Liberal.

Vedeți dar, dlor, din modul cum problema se înfățișează, că ceea ce ne preocupa pe noi este să realizăm o serie de măsuri cu un obiectiv final bine definit.

Atunci cînd Partidul Comunist a intrat în acest guvern de concentrare democratică — pe care de altminteri este cel dintîi care l-a și preconizat — de la sine înțeles a acceptat ca sarcină principală pentru el sarcina guvernului.

Va trebui să întrebăm aşadar care este această sarcină a guvernului.

Ea v-a fost lămurită, dlor congresiști, în multe ocazii. Sunt convins că dvs. ați înregistrat aceste lămuriri. Dacă însă datorită diverselor manevre ale dușmanilor guvernului ea a putut să fie din acest punct de vedere întunecată eu îmi iau obligația unea să v-o reamintesc.

Guvernul acesta de concentrare democratică și-a fixat ca sarcină refacerea țării și ridicarea ei din starea în care a adus-o războiul criminal în care a tîrît-o Antonescu și clica lui. Aceasta este sarcina esențială a guvernului.

Atunci cînd Partidul Comunist și-a fixat sarcina aceasta și a lansat formula concentrării democratice, chemînd celelalte forțe politice la colaborare pentru realizarea ei, el a arătat și cum înțelege să se facă acest lucru, specificînd că se poate realiza optim nu prin luptă împotriva unei clase sau a unei categorii sociale, ci prin colaborarea cu toate clasele cu toate categoriile sociale (*Aplauze*).

Acest lucru Partidul Comunist l-a expus de nenumărate ori, aşa încât atunci cînd Comitetul Central al Sfaturilor Negustoreşti s-a adresat tovarăşului Gheorghiu-Dej, acesta, judecînd situaţia aşa cum a judecat-o Partidul Comunist şi judecînd-o în plus cu înțelepciunea specifică acestui minunat exemplar al luptei de ridicare a întregului popor, nu a putut decit să intindă o mînă prietenească, mai mult, o mînă frătească tuturor acelor elemente care, cînstit, se pun în slujba idealului comun arătat mai sus, ideal împotriva căruia aş vrea să văd dacă există cineva care ar avea ceva de spus, fără a se demasca de îndată ca duşman al întregului popor.

Fără îndoială că în cuminţenia lui, Gheorghiu-Dej şi-a dat perfect de bine seama de rolul pe care îl are comerçul în această sarcină uriaşă care ne apasă şi mai ales şi-a dat seama de eficacitatea instrumentului pe care organizarea puterii negustoreşti îl pune la dispoziţia realizării acestei sarcini.

Faptul acesta dovedeşte în mod hotărît că nici Gheorghiu-Dej şi nici Partidul Comunist nu fac o singură secundă confuzie între negustorii şi speculanţii.

Atât de bine a subliniat dl ministrul Bejan acest lucru atunci cînd v-a spus: „cum veţi putea explica altminteri faptul prezenţei noastre aici” (Aplauze)

Pentru că, domnilor congresiştii, dacă noi cu negustorii stăm în mod hotărît şi cu plăcere de vorbă, cu speculanţii nu stăm de vorbă sau, dacă vreţi, vorbim altfel, un alt limbaj. Şi ca să vorbim nestingheriţi cu ei acest alt limbaj, noi vă poftim să fiţi alături de noi şi pe dvs., nu atît pentru că lucrul acesta este în interesul nostru, cit pentru faptul că el este în interesul ţării întregi şi pentru că este mai ales în interesul dvs.

Va trebui, dar, o politică a guvernului de combatere, de sfârîmare, de distrugere a tuturor elementelor care, în pofta de ciştig nelimitat, sacrifică interese care sunt ale neamului întreg.

Această politică a guvernului va trebui să fie şi a Domniilor voastre, intrucît în această luptă, principala bază de masă a guvernului va trebui să fie negustorimea organizată, adică tocmai dvs. Numai atunci această luptă va avea şi şansa de a fi repede ciştigată pentru că, dator congresiştii, nici nu suntem împotriva ciştigului; noi vă dorim să ciştigaţi bine din munca dvs., că suntem convinşi că banii ciştigaţi de dvs. vor folosi muncii dv., iar munca dv. va folosi ridicările economice a ţării. Este în aceasta un lanţ continuu!

În orice mod veţi întrebui ţinutele aceste parale, fără îndoială posibil că veţi crea valori în domeniul economic şi de aceste valori profită şi ţara.

Dar dacă nu condamnăm şi nu înțelegem să înlăturăm ciştigul acestui lucru nu înseamnă că nu trebuie să condamnăm şi să înlăturăm specula.

Iată, domnilor, spunîndu-vă ceea ce v-am spus nu am făcut decit să repet cu mult mai palid şi mai puţin justificat teoreticeşte şi cu exemple ceea ce v-a afirmat dl ministrul Bejan, dar am crezut că trebuie să repet aceste lucruri pentru că mărturia mea să constituie pentru dv. o piesă de apreciere în judecata pe care o veţi face asupra împrejurărilor generale.

Mai mult decit atît, am crezut că trebuie să vă spun aceste lucruri pentru ca să vă daţi bine seama în ce spirit înțelegem noi să lucrăm.

Noi n-am venit să vă facem promisiuni şi nu le vom face niciodată!

Noi am venit, aşa cum vom veni întotdeauna, să vă însătişăm logic o situaţie, să vă arătam în această situaţie partea de muncă şi de răspundere care revine fiecărui dintre noi, să vă convingem că în ceea ce ne priveşte pe

noi răspunderea și munca ce ne revin să sint asumate și vor fi împlinite în întregime și să vă cerem să vă asumați și dv. partea de muncă ce vă revine.

Deci, dacă este o promisiune de făcut în toată această operație de analiză în comun a situației, această promisiune este aceea pe care o fac rățiunea și judecata rece și pe care o faceți dv. și noi după ce am ajuns la concluziile acestei judecăți.

Acum, domnilor, să vorbim de cîteva probleme în legătură cu preoccupările dv. imediate și viitoare și între altele socotesc că cea mai importantă pentru dvs., ca pentru mulți alții, este problema transporturilor.

Aș vrea să vă dau cîteva lămuriri asupra acestei foarte spinoase chestiuni.

Domnilor, problema transporturilor în România încă nu a fost definitiv rezolvată. Eu nu vă pot promite dvs. rezolvarea ei mai curînd decît într-un an.

Să fim bine înțeleși, privind dificultățile în față, cunoscînd situația reală, vom ști ceea ce trebuie să facem.

Este adevărat că economia românească luată în ansamblu nu a suferit prea mult consecințele războiului, dar într-un anumit sector al ei ea a fost lovită esențial și a avut de suferit foarte mult.

Acest sector este tocmai cel al transporturilor.

Cum este neîndoilenic faptul că transporturile condiționează sănătatea întregii economii, refacerea lor condiționează refacerea economică a țării. Acesta este motivul pentru care întregul guvern a acordat și maximum de atenție și maximum de mijloace realizării acestei refaceri.

Dar acest lucru nu este suficient.

Trebuie să înțelegem toți că problema transporturilor nu va fi rezolvată decît atunci cînd ea va fi împărtășită și însușită de întreaga masă națională românească (*Apăuze îndelungate*). Acest lucru implică obligațiuni pentru toată lumea. Pentru industriași, cărora căile ferate le-a dat comenzi de material sau reparațiuni, implică obligațiunea de a realiza într-un timp minim comenziile primite. Pentru cetățenii care folosesc căile ferate, lucrul acesta implică obligațiunea de a realiza într-un timp minim orice încărcare sau desărcare de vagoane, sau de a nu apela decît atunci cînd nu se poate altfel la serviciile căilor ferate.

Dacă nu va fi astfel, nu va fi posibil să se realizeze programul de transport necesar pentru refacerea căilor ferate însăși, nu vom putea deci la sfîrșitul anului acesta oferi țării un instrument de transport capabil să satisfacă nevoile ei.

Iată, domnilor congresiști, schițat oarecum punctul de vedere al celor pe care îi reprezint aci, punctul de vedere al Partidului Comunist și al tovarășului Gheorghiu-Dej, pe care l-ați invitat, în problemele care constituie pentru dvs. obiect de preocupare în ședințele acestui congres.

Eu sănăt convins că dacă dvs. vă veți însuși judecățiile pe care vi le-am expus în față dv. și împreună cu muncitorii — această categorie socială care s-a înămat la refacerea țării cu atită elan, cu atită spirit de sacrificiu de sine (*apăuze*) încit formează admirația celor mai ireductibili adversari ai ei — vasăzică, dacă, împreună cu muncitorii, cu celealte categorii sociale ale colectivității noastre naturale și națiunilor conlocuitoare veți lua și dvs. această hotărîre de a sprijini activitatea guvernului în realizarea sarcinii sale esențiale, care este cea de reducere și ridicare a țării din dezastrul în care a fost împinsă, și dacă veți face aceasta în mod efectiv în actele și faptele dvs. zilnice și dacă veți face aceasta nu numai pentru că aceasta este politica guvernului, ci pentru

că veți înțelege, cu toate firele sufletului dv., că vă cheamă la împlinirea unei sarcini care este o datorie pentru fiecare român, pentru fiecare locuitor al României, atunci săt convins, domnilor, că refacerea țării este o problemă definitiv și bine lichidată în scurtă vreme.

Depinde de modul cum dv. veți înțelege să vă orientați, modul cum — în cadrul celoralte categorii sociale — dvs. veți beneficia de rezultatele generale ale acestei uriașe bătălii angajată de guvern (*Aplauze repeatate*).

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 28/1945, f. 30–32.

1356

1945 mai 3, București. Notă asupra situației politice și economice din România adresată de generalul C.V.R. Schuyler președintelui S.U.A.

United States Military Representation
Allied Control Commission for Rumania

3 May 1945

Memorandum for the president:
Subject: The Current Situation in Rumania

I. The Allied Control Commission

1. Under the Armistice Agreement signed 12 September 1944, control of execution of the Armistice terms by Rumania was entrusted to an Allied Control Commission. By later supplementary agreements between the three major Allies, Soviet Russia was accorded the principal executive role on this Commission.

2. In actual operation the Control Commission is dominated completely by Soviet Russia which is using the Commission as a means for promoting a rapid communization of the Rumanian state. Directives and other instructions are issued by the Commission to the Rumanian Government in the name of the three Allies, but neither the British nor American Representatives are consulted in the formulation of such directives. In most instances these Representatives are not even informed as to the nature of the instructions issued.

3. Under the present Commission organization, the United States and British Representatives are not in a position to safeguard their nation's interests. The prestige of the United States is being adversely affected in both Russian and Rumanian eyes as a result of this situation and of the restrictions placed on the activities of the United States representatives by Russian officials of the Commission. Under these restrictions American newspaper men and American industrialists with important business interests in the country have been prevented from entering Rumania, and the efforts of United States Representative to obtain information are impeded at every turn.

II. The political situation

1. The present Rumanian Government is a minority government, imposed on the nation by direct Soviet pressure. This government is dominated by the Rumanian Communist party which probably represents less than 10% of the Rumanian population. The vast majority of the Rumanian people are intensely nationalistic and are strongly opposed to communism in any form.

2. During the past months the Rumanian Communist party has been employing every available means to insure a continuation of its newly acquired dominant position in Rumanian politics. Measures taken include appointment of communist prefects in all judeetes (counties), appointment of communists to important judicial posts, promulgation of laws authorizing the death sentence for political prisoners and for those convicted of membership in a „pro-fascist” organization and the formation of a „voluntary civilian” police force which is making mass arrests of persons with allegedly „fascist” connections.

3. The Rumanian King himself and also the leaders of the major political parties have discussed the current situation at length with U.S. Representatives. They have pointed out that their attitude in opposition to the present minority government and to the communist program has been based primarily on their understanding of the announced policies of the three Allies with respect to liberated Europe, particularly the Yalta Agreement and the Atlantic Charter. They urge, of course, that the United States and Great Britain take action to implement these policies in Rumania. They emphasize that at the very least, these nations have a moral obligation to inform Rumanians at this time as to whether or not it is actually intended that these policies be applied in Rumania. They argue that any further opposition to the local communist program, if unsupported from abroad, will undoubtedly cost the lives of important Rumanian leaders and will have little effect on the ultimate fate of the nation.

III. The economic situation

1. Beginning shortly after 23 August 1944 and continuing through the present time, the Rumanian industrial and economic structure has been subjected to a continually growing pressure from Soviet Russia. For example:

a. Rumania has been required to release for transfer to Soviet Russia a large number of Rumanian citizens who on certain specified dates were residing in the provinces of Bessarabia and Northern Bucovina, which provinces under the Armistice Agreement have become part of Soviet Russia. Rumania has also been forced to permit Russia to deport for forced labor in Soviet coal mines some 70,000 men and women of German ethnic origin, most of whom were incontestably Rumanian citizens who had lived in Rumania all their lives, a large number of them holding key positions in Rumanian industry.

b. Rumania has been forced to release to Soviet Russia as war trophies considerable amounts of industrial equipment and supplies previously purchased from Germany by various industrial concerns in Rumania. Included among these items are quantities of oil drilling equipment, much of which was actually the property of British and American oil companies in Rumania.

c. Under the Armistice Rumania agreed to a reparations payment to Russia in various quantities of raw materials and manufactured goods amount-

ing to three hundred million dollars in value, items to be delivered over a six-year period. Russia had forced Rumania to accept a 1938 price basis in determining quantities and items to be furnished, this, in effect, almost doubling the quantities which would have been required had present prices been taken as a basis.

d. Rumania is being required to contribute heavily to the maintenance of the Russian Armies which are operating far beyond the boundaries of Rumania. She has been forced to furnish not only food but also large amounts of manufactured articles such as bandages, overcoats, shirts, boots, saddles, etc. Since Russia has kept Rumania almost entirely cut off from trade relations with other nations, there is little possibility at present of replacing the raw materials which are being used up on these orders.

e. In order to recompense private owners and industrial concerns for items requisitioned by Russian armies, the Rumanian Government is being forced to make very large cash expenditures. Payments for requisitioned items alone, entirely apart from reparations payments, have already amounted to an equivalent of over fifty million dollars in United States currency. This constitutes one of the major factors in the present critical financial situation. The total of bank notes in circulation has almost doubled since last September and this total is increasing alarmingly each week. In the past month the exchange value of the lei on the "free-money market" has risen from 3 600 to 6 000 to the United States dollar. Rumanian research agencies estimate that, as compared with 1933, the cost of living in Bucharest has increased 27-fold. If present trends continue, it is highly probable that within the next month or two Rumania will face a financial débâcle similar to that recently experienced in Greece.

2. The present Rumanian Government has, of course, interposed no objection to Russia's continued exploitation of Rumania's economic wealth. The Government has, in fact, contributed to the general industrial unrest by encouraging workers' committees in various industries in their demands for participation in management and for the discharge of company officials who are not amenable to communist policies.

3. The passage of a recent law confiscating all large estates has further weakened confidence in Rumanian economy. Potential investors are now fearful that similar laws may be passed confiscating city property, banks, etc. The public is making frantic efforts to convert its assets into foreign currency.

4. Insofar as is known to the United States Representation, Russia has made no effort seriously to study the Rumanian economic situation or to limit her demands on the basis of the actual capacity of the Rumanian industrial establishment to bear the burden thus imposed. There is, in fact, increasing evidence to indicate a deliberate attempt by Russia to create economic confusion and chaos, possibly in the expectation that Rumania will thereafter prove more receptive to a communistic economy.

IV. Possible remedial measures

The following remedial measures are suggested as the only practicable means of halting the present accelerated trend toward complete domination of the Rumanian nation by a small communist minority:

1. Creation of a truly tripartite Allied Control Commission for Rumania in which representatives of all three Allied Nations have approximately equal

powers. (The termination of major military operations in Germany may present an appropriate occasion for demanding a reorganization of the present Commission.)

2. Immediate broadening of the present Groza Government to include proportionately representative participation by all political parties.

3. Immediate opening of commercial relations between Rumania and other Allied nations, particularly Great Britain and the United States.

4. Immediate institution of effective controls by the Allied Control Commission to halt the impending financial debâcle and to alleviate the critical economic situation.

C.V.R. Schuyler
Brigadier General, U.S.A.
Chief U.S. Representative

■ Arhivele Statului Bucureşti, colecția Microfilme S.U.A., r. 664, c. 1260—1263, The National Archives of the United States, Washington D.C., General Records of the Department of State (R.G. 59), Division of South-East European Affairs, No. 871.00/5—345.

Reprezentanța militară a Statelor Unite
Comisia Aliată de Control pentru România

3 mai 1945

Notă pentru președinte:

Tema: Actuala situație din România

I. Comisia Aliată de Control

1. Potrivit acordului de armistițiu semnat la 12 septembrie 1944, controlul punerii în aplicare a condițiilor armistițiului a fost încredințat unei Comisii Aliate de Control. Prin acorduri suplimentare ulterioare între cei trei aliați principali, Rusiei sovietice i s-a acordat rolul executiv principal în această comisie.

2. În activitatea actuală, Comisia de control este dominată total de Rusia sovietică, care folosește Comisia ca mijloc pentru a determina introducerea rapidă în statul român a sistemului comunist. Directive și alte instrucțiuni sunt date de Comisie guvernului român în numele celor trei aliați, dar nici reprezentantul american, nici cel britanic nu sunt consultați asupra formulării acestor directive. În cele mai multe cazuri acești reprezentanți nu sunt nici măcar informați de natura instrucțiunilor date.

3. Potrivit actualei organizări a Comisiei, reprezentanții Statelor Unite și Marii Britanii nu sunt în situația de a apăra interesele națiunilor lor. Preștiul Statelor Unite are mult de suferit, atât în ochii rușilor, cât și ai românilor, ca urmare a acestei situații și a restricțiilor impuse de oficialitățile ruse din Comisie activității reprezentanților Statelor Unite. Potrivit acestor restricții corespondenții de presă și industriașii americanii care au interese importante de afaceri în țară au fost opritii să intre în România, iar eforturile reprezentanților Statelor Unite de a obține informații sunt impiedicate la fiecare pas.

II. Situația politică

1. Actualul guvern român este un guvern minoritar, impus națiunii prin presiuni sovietice directe. Acest guvern este dominat de Partidul Comunist Român, care reprezintă probabil mai puțin de 10% din populația românească. Marea majoritate a poporului român este profund naționalistă și se opune energetic introducerii sistemului comunist, sub orice formă.

2. În ultimele luni, Partidul Comunist Român a folosit toate mijloacele care-i stau la dispoziție pentru a-și asigura permanentizarea poziției dominante proaspăt dobândite pe plan politic în România. Măsurile luate presupun numirea de prefecți comuniști în toate județele, numirea de comuniști în posturi judiciare importante, promulgarea unor legi care să permită pedeapsa cu moartea pentru deținuții politici și pentru cei condamnați ca fiind membri ai vreunei organizații „profasciste” și formarea de forțe de poliție „voluntare civile” care operează arestări în masă ale unor persoane cu pretinse legături „fasciste”.

3. Însuși regele, ca și liderii principalelor partide politice, au dezbatut îndelung actuala situație cu reprezentanții S.U.A. Ei au subliniat că atitudinea lor de opoziție față de actualul guvern minoritar și programul comunist s-a bazat în primul rînd pe înțelegerea politicii expuse de cei trei aliați față de Europa eliberată, în special față de acordul de la Ialta și de Carta Atlanticului. Ei au insistat, desigur, ca Statele Unite și Marea Britanie să ia măsuri pentru aplicarea acestui curs politic în România. Ei au scos în evidență faptul că cel puțin aceste națiuni au o obligație morală de a-i informa pe români în acest moment dacă de fapt se intenționează sau nu să se aplice această politică în România. Ei au argumentat că orice nouă opoziție față de programul comunist de aici, dacă nu este sprijinită din străinătate, va costa fără îndoială viețile unor importanți lideri români și va avea un efect mic asupra destinului final al națiunii.

III. Situația economică

1. Începînd de după 23 August 1944, și încă și acum, structura economică și industrială românească a fost supusă permanent unei crescînd presiuni din partea Rusiei sovietice. De exemplu:

a. României i s-a cerut să dea drumul, pentru a fi transferați în Rusia Sovietică, unui mare număr de cetăteni români care la anumite date locuiau în provinciile Basarabia și Bucovina de nord, provincii care, conform acordului de armistițiu, au devenit părți ale Rusiei Sovietice. România a fost, de asemenea, obligată să permită deportarea în vederea muncii forțate la minele de cărbuni sovietice a 70 000 de bărbați și femei de origine etnică germană, din care cea mai mare parte erau incontestabil cetăteni români, care trăiseră în România toată viața lor, un mare număr din ei deținînd poziții-cheie în industria românească.

b. România a fost obligată să predea Rusiei Sovietice, ca trofee de război, mari cantități de utilaj și materiale industriale achiziționate anterior din Germania de diferite firme industriale din România. Printre acestea se numără anumite cantități de utilaj de forare, din care o mare parte era de fapt proprietatea companiilor petroliere britanice și americane din România.

c. Potrivit armistițiului, România a fost de acord să plătească Rusiei despăgubirile (de război) în diferite cantități de materii prime și produse

în valoare de 300 000 000 dolari, bunuri ce urmează să fie livrate într-o perioadă de șase ani. Rusia a forțat România să accepte nivelul prețurilor anului 1938 în stabilirea cantităților și produselor ce urmează să fie furnizate, aceasta aproape dublind de fapt cantitățile care ar fi fost cerute dacă s-ar fi luat drept bază actualele prețuri.

d. României i se cere să aducă o contribuție importantă la întreținerea armelor sovietice, care acționează mult în afara frontierelor României. Ea a fost obligată să furnizeze nu numai alimente, ci și mari cantități de produse, cum ar fi bandaje, mantale, cămași, ghete, șei etc. Întrucât Rusia a întrerupt aproape cu desăvîrșire relațiile comerciale ale României cu alte state, există posibilități reduse în prezent de a înlocui materiile prime epuizate prin aceste comenzi.

e. Pentru a despăgubi pe proprietarii particulari și firmele industriale pentru bunurile rechiziționate de armatele ruse, guvernul român este obligat să facă mari cheltuieli în număr. Numai plățile pentru articolele rechiziționate, cu totul separat de plățile pentru despăgubirile de război, s-au ridicat deja la peste 50 000 000 dolari S.U.A. Acest aspect constituie unul dintre factorii majori ai actualei situații financiare critice. Totalul bancnotelor aflate în circulație aproape s-a dublat din septembrie trecut și acest total crește în mod alarmant în fiecare săptămână. Luna trecută valoarea de schimb a leului pe „piață liberă” a crescut de la 3 600 la 6 000 lei dolarul S.U.A. Agențiile de studii (sociologice) românești apreciază că, în comparație cu 1933, costul vieții la București a crescut de 27 de ori. Dacă cursul actual continuă, este foarte probabil ca în următoarele o lună sau două, România să aibă de întîmpinat o criză financiară asemănătoare celei prin care a trecut de curînd Grecia.

2. Actualul guvern român nu a ridicat, desigur, nici o obiecție la exploatarea permanentă din partea Rusiei a sănătății economiei României. Guvernul a contribuit de fapt la tulburările generale din industrie, încurajînd comitetele muncitorești din diferite ramuri industriale în cererile lor de participare la conducere și de demitere a funcționarilor companiilor care nu se supun tacticilor comuniste.

3. Adoptarea unei legi recente privind confiscarea marilor moșii a slabit și mai mult increderea în economia românească. Potențialii acționari se tem acum că ar putea fi adoptate legi similare prin care să se confiște proprietățile urbane, băncile etc. Populația face eforturi deosebite să-și convertească averile în valută străină.

4. În măsura în care reprezentantul Statelor Unite are cunoștință, Rusia nu a făcut nici un efort de a analiza în mod serios situația economiei românești sau să-și limiteze cererile la nivelul capacității actuale a industriei românești de a duce povara astfel impusă. Există, de fapt, dovezi din ce în ce mai multe care demonstrează o încercare deliberată a Rusiei de a crea un haos și o confuzie economică, posibil în speranța că România se va dovedi după aceea mai receptivă la o economie comunistă.

IV. Măsuri posibile de remediere

Se propun următoarele măsuri de remediere ca singurul mijloc posibil de a fi pus în practică pentru a opri actualul curs accelerat spre o totală dominare a națiunii române de către o mică minoritate comunistă:

1. Crearea unei veritabile Comisii Aliate de Control pentru România în care reprezentanții tuturor celor trei națiuni aliate să aibă aproximativ

puteri egale (incheierea principalelor operațiuni militare în Germania poate oferi o ocazie propice pentru a cere o reorganizare a actualei Comisii).

2. Lărgirea imediată a (componenței) actualului guvern Groza, pentru a include în mod proporțional o participare reprezentativă a tuturor partidelor politice.

3. Stabilirea neîntirziată de relații comerciale între România și alte națiuni aliate, în special Marea Britanie și Statele Unite.

4. Instituirea imediată a unor măsuri de supraveghere efective de către Comisia Aliată de Control, pentru a opri iminentul crah finanțiar și a atenua situația economică critică.

C.V.R. Schuyler
General de brigadă, S.U.A.
Şeful Reprezentanței S.U.A.

1357

1945 mai 8. Notă întocmită de Armata 1 română privind luptele duse de Divizia 10 infanterie pentru eliberarea orașului Kojetin.

Armata 1
Stat major
Secția a III-a

8 mai 1945

Notă

Acțiunea Diviziei 10 infanterie pentru cucerirea Kojetinului

Cucerirea de către vitezele trupe ale Diviziei 10 infanterie a orașului Kojetin, important centru de comunicații pe rîul Morava, constituie unul din exemplele cele mai frumoase de luptă în localități și demonstrează valoarea trupelor noastre.

Preluînd misiunea de a ataca și cucerii cu orice preț orașul Kojetin, din care comandamentul aliat și armata făceau un punct de onoare, divizia a montat operațiunea cu toată pricăperea și a condus-o cu toată energia de care este capabilă.

Atacul a fost montat cu grosul pe la sud-vest, iar cu un regiment pe la sud pentru fixarea rezistențelor inamice ce se opuneau pătrunderii directe în oraș. Concomitent, Regimentul 95 infanterie, de la o altă mare unitate, ataca dinspre sud-est.

Atacul este dat cu vigoare și reușește inițial să pătrundă în oraș pînă la catedrală pe strada principală și pe la colțul de sud-vest.

Îmediat, inamicul contraatacă puternic, însotit și de 2 tunuri de asalt, dar trupele diviziei rezistă pînă la căderea serii.

În tot timpul nopții lupta a continuat cu înverșunare din casă în casă, pînă în zorii zilei, cînd s-a putut ataca din nou cu și mai mare vigoare, astfel încît au intrat în oraș toate unitățile și orașul a fost curățat, pînă către ora 9, complet.

Prin priceperea comandantului și mai ales vitejia trupelor sale, Divizia 10 infanterie a înscris o victorie nouă în sirul nesfîrșit al biruințelor românești.

Şeful Secției a III-a,
Locotenent-colonel D. Panaiteșcu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1, dosar nr. 121, f. 185.

1358

1945 mai 8. Mesajele adresate de președintele Statelor Unite, H. Truman, mareșalului I. V. Stalin și lui W. Churchill, primul-ministru al Marii Britanii, cu ocazia semnării actului de capitulare necondiționată a Germaniei.

Washington, 8 (Rador). Președintele Truman a adresat următorul mesaj mareșalului Stalin, cu prilejul capitulării necondiționate.

„Ați dovedit în toate campaniile dv. ce este în stare să realizeze un popor liber sub o conducere superlativă și cu un curaj neabătut, atunci cînd el se ridică împotriva forțelor barbare”.

În mesajul adresat lui Churchill, președintele Truman spune:

„Guvernul Statelor Unite este adînc recunoscător pentru splandida contribuție a tuturor forțelor Imperiului Britanic și a poporului britanic la această măreață victorie”.

■ „Scîntea”, an II, nr. 219 din 10 mai 1945 p. 1.

1359

1945 mai 8. Proclamația lui W. Churchill, difuzată la radio Londra, referitoare la semnarea actului de capitulare necondiționată a Germaniei.

„Ieri dimineață, la ora 2 și 41 de minute, la cartierul general al generalului Eisenhower, generalul Jodl, reprezentantul Înaltului Comandament German și al marelui amiral Doenitz, numit șef al statului german, a semnat actul de capitulare necondiționată a tuturor forțelor germane terestre, maritime și aeriene din Europa față de forța expediționară aliată și în același timp față de Înaltul Comandament Sovietic.

Generalul Beddell Smith, șeful statului major al armatei americane, și generalul Francois Seves au semnat documentul în numele Comandamentului Suprem al forțelor expediționare aliate, iar generalul Suslapatov a semnat în numele Înaltului Comandament Rus.

Acest acord va fi ratificat și confirmat la Berlin, unde mareșalul aerului Tedder, comandant suprem adjunct al forțelor expediționare aliate, și generalul Tassigny vor semna în numele generalului Eisenhower.

Generalul Jukov va semna în numele Înaltului Comandament Sovietic.

Reprezentanții germani vor fi feldmareșalul Keitel, șeful Înaltului Comandament, și comandantul suprem al armatei, marinei și aviației germane.

În unele locuri germanii rezistă încă trupelor ruse, dar dacă ei vor continua tot astfel după miezul nopții desigur că vor fi decăzuți de sub protecția legilor războiului și vor fi atacați în toate părțile de trupele aliate. Nu este surprinzător că pe fronturi atât de lungi și cu dezordinile care există acum în rîndurile inamicului ordinele Înaltului Comandament German nu vor fi ascultate în toate cazurile. După părerea noastră, și disponind de cea mai bună înaintare militară, nu există nici un motiv pentru a nu anunța națiunii faptele comunicate nouă de către generalul Eisenhower asupra capitulării necondiționate deja semnată la Reims și nici nu ne împiedică să celebrăm astăzi și miine, miercuri, zilele victoriei în Europa.

Poate că astăzi ne vom gîndi mai mult la noi însine. Mîine, noi vom plăti un tribut deosebit camarazilor noștri ruși, „a căror vitejie pe cîmpul de luptă a fost una din marile contribuții la victoria generală”.

Ostilitățile vor înceta oficial la un minut după miezul nopții de azi 8 mai, dar, pentru a salva vieții omenești, încetarea focului a fost sunată ieri de-a lungul întregului front, iar scumpele noastre insule din Canalul Mînei vor fi de asemenei eliberate astăzi.

« Așadar, războiul cu Germania s-a terminat.

După ani de pregătire intensă, Germania s-a năpustit asupra Poloniei la începutul lunii septembrie 1939 și, dînd urmare garanțiilor noastre față de Polonia și în acord cu Republica Franceză, Marea Britanie, Imperiul Britanic și națiunile Commonwealthului au declarat război împotriva acestei agresiuni nebunești.

După ce viteaza Franță a fost doborâtă, noi, din această insulă și din Imperiul nostru unit, am continuat lupta singuri timp de un an întreg, pînă cînd am fost uniți cu puterea militară a Rusiei Sovietice, și mai tîrziu cu superioara putere și superioarele resurse ale Statelor Unite ale Americii.

Pînă la urmă, aproape toată lumea se găsea împotriva făcătorilor de rele, care se află acum prosternați în fața noastră. «

Mulțumirea noastră față de strălucitii noștri aliați pornește din toate inimile noastre din această insulă și din Imperiul Britanic.

Ne putem acorda o scurtă perioadă de bucurie, dar să nu uităm pentru moment truda și eforturile care se află în fața noastră.

Japonia, cu toate trădările și lăcomia sa, rămîne încă neîngenunchiată. Rănilor pe care le-a pricinuit Marii Britanii, Statelor Unite și celorlalte țări, cum și josnicele cruzimi ale sale, cer justiție și pedepsire.

Trebuie acum să încchinăm toată puterea și toate resursele noastre pentru a ne îndeplini misiunea, atât în țară cât și în afară.

Înainte, britanici ! Trăiască libertatea ! Trăiască regele !

■ „Timpul”, an IX, nr. 2 832 din 10 mai 1945, p. 1.

1360

1945 mai 8. Proclamația președintelui Statelor Unite, H. S. Truman, cu ocazia capitulării Germaniei.

„Clipa aceasta este solemnă, dar glorioasă.

Singura mea dorință este ca președintele Franklin Delano Roosevelt să fi trăit, pentru a fi martorul zilei de azi.

Generalul Eisenhower m-a informat că forțele Germaniei au capitulat în fața Națiunilor Unite.

Stindardul libertății flutură din nou deasupra Europei întregi".

Proclamind completa și necondiționată capitulare a inamicului în Europa, președintele Truman a spus:

„Loviturile noastre vor continua pînă cînd Japonia va depune armele, capitulind de asemenei necondițional".

Subliniind că mai sunt multe de făcut, președintele Truman a spus națiunii: „Nu pot să vă spun decit un singur lucru pentru lunile ce vin. Muncă, muncă, muncă! Trebuie să muncim pentru a termina războiul.

Occidental este liber, dar Orientalul se află tot sub dominația trădătorilor și a tiraniei japoneze".

Iată acum textul complet al proclamației pe care președintele Truman a citit-o în cadrul discursului său ținut la radio:

„Armatele aliate, prin sacrificiu și credință, au cîștigat, cu ajutorul Domnului, capitularea necondiționată și finală a Germaniei.

Lumea occidentală a fost eliberată de forțele răului, care timp de 5 ani și mai bine au întemnițat trupurile și au rupt viețile a milioane după milioane de oameni născuți liberi. Ei au violat bisericile lor, au distrus căminele lor, au corupt copiii lor și au ucis pe cei dragi ai lor.

Armatele noastre de eliberare au restaurat libertatea acestor popoare în suferință, al căror spirit și voință nu au putut fi niciodată robite de către cotropitori.

Rămine încă mult de făcut. Victoria cîștigată în vest trebuie acțum cîștigată și în Extremul Orient. Lumea întreagă trebuie curățită acum de forțele răului, care au fost îndepărtate din jumătatea lumii. Națiunile Unite iubitoare de pace au arătat în vest că armele lor sunt cu mult mai puternice decît puterea dictatorilor sau tirania clicilor militare, care altădată ne spuneau că suntem molatici și slabii. Puterea popoarelor noastre, care se apără împotriva oricărui inamic, va fi în Pacific tot așa de mare cum s-a dovedit în Europa.

Pentru triumful spiritului și al armelor cu care am cîștigat victoria și pentru ceea ce acest triumf promite tuturor popoarelor de pretutindeni, care s-au alăturat nouă pentru dragostea de libertate, se cade să mulțumim puternicului Dumnezeu, care ne-a întărit și ne-a dat victoria.

De aceea, eu, Harry S. Truman, președintele Statelor Unite ale Americii, hotărăsc prin aceasta că duminică 14 mai 1945 să fie zi de rugăciune. Cer populației din Statele Unite, oricare ar fi credința ei, să aducă mulțumiri de bucurie Domnului pentru victoria pe care am cîștigat-o și să se roage că el să ne sprijine pînă la sfîrșitul actualei noastre lupte și să ne călăuzească pe drumul păcii.

De asemenea cer tuturor concetătenilor să dedice această zi rugăciunilor în memoria acelora care și-au dat viețile lor pentru a face posibilă victoria noastră.

Pentru a întări cele spuse, am pus îscălitura mea și am apăsat pecetea Statelor Unite ale Americii.

Dat în cetatea Washingtonului în a opta zi a lunii mai în anul domnului 1945 și al independenței Statelor Unite ale Americii 169".

Harry S. Truman

■ „Timpul”, an IX, nr. 2 832 din 10 mai 1945, p. 1 și 4.

1945 mai 8, Berlin. **Actul de capitulare necondiționată a forțelor armate germane.**

1. Noi mai jos semnații, acționind în numele Comandamentului Suprem German, am căzut de acord ca toate forțele noastre armate, de pe uscat, de pe mare și din aer, precum și toate forțele care se află în prezent sub comanda germană, să capituzeze necondiționat față de Comandamentul Suprem al Armatei Roșii și în același timp față de Comandamentul Suprem al forțelor expediționare aliate.

2. Comandamentul Suprem German va da imediat ordine tuturor comandanților germani ai forțelor terestre, navale și aeriene și ai tuturor forțelor care se află sub comanda germană de a înceta operațiunile militare în ziua de 8 mai 1945 orele 23,01, ora Europei centrale, de a rămâne la locurile unde se află în acest moment și de a se dezarma complet, predind întregul armament și material de război Comandamentului aliat local sau ofițerilor desemnați de către reprezentanții Comandamentului Suprem Aliat, de a nu distrunge și a nu pricinui nici un fel de stricăriuni vapoarelor, vaselor și avioanelor, motoarelor lor, corpurilor și utilajului lor precum și mașinilor, armamentului, aparatelor și, în general, tuturor mijloacelor militare tehnice de ducere a războiului.

3. Comandamentul Suprem German va desemna imediat pe comandanții respectivi și va asigura executarea tuturor ordinelor ulterioare date de Comandamentul Suprem al Armatei Roșii și de Comandamentul Suprem al forțelor expediționare aliate.

4. Acest act nu va constitui o piedică pentru înlocuirea lui cu un alt document general de capitulare încheiat de Națiunile Unite sau în numele lor și aplicat Germaniei și forțelor armate germane în întregul lor.

5. În cazul cînd Comandamentul Suprem German sau oricare forțe armate ce se află sub comanda sa nu vor acționa în conformitate cu acest act de capitulare, Comandamentul Suprem al Armatei Roșii precum și Comandamentul Suprem al forțelor expediționare aliate vor întreprinde măsurile de pedepsire sau acțiuni de altă natură pe care le vor considera ca necesare.

6. Acest act este alcătuit în limbile rusă, engleză și germană. Numai textelete ruseșc și englez sănt autentice.

Semnat la 8 mai 1945, la Berlin

În numele Comandamentului Suprem German:

Keitel, Friedeburg, Stumpf

Au fost prezenți:

Din împăternicirea Comandamentului Suprem al Armatei Roșii:
Mareșalul Uniunii Sovietice G. Jukov

Din însărcinarea Comandamentului Suprem al forțelor expediționare aliate
Primul marșal al aviației Tedder

La semnare au asistat de asemenea în calitate de martori

Comandantul forțelor strategice aeriene ale Statelor Unite ale Americii:
generalul Spaats

Comandantul Suprem al armatei franceze: generalul Delatre de Tassigny,

■ „Scîntea”, an II, nr. 219 din 10 mai 1945 (număr special), p. 1.

1945 mai 9. Ordin de zi al ministrului de război, general de corp de armată C. Vasiliu Rășcanu, emis cu ocazia victoriei asupra Germaniei hitleriste.

Ordin de zi nr. 28 din 9 mai 1945 în care se stabilește ca în cadrul unei misiuni de verificare a situației din județul Buzău să fie înființată o comisie de experti.

Ostași luptători din armata de uscat, aer și marină, ostași din stabili-
mente și industrii și înțelepciunea în legătură cu lupta împotriva

Ziua lea mult așteptată a victoriei depline a sosit. În această zi istorică Dumnezeu a tot păzit să ne bucurăm și noi, alături de glorioasele și victorioasele armate sovietice și ale Națiunilor Unite, sărbătorind înfringerea completă a dușmanului comun.

Sacrificiile voastre, viteja voastră, faptele voastre legendare de armă, săvârșite pe cimpul de luptă, eforturile depuse în stabilimente și industrii

Prin ele gustăm astăzi nectarul din cupa de bucurii și tot prin ele sperăm într-un viitor mai bun pentru poporul nostru.

Ziua victoriei pentru noi români a făcut să se împletească cu ziua sărbătorii noastre naționale — 10 Mai —, trezind în sufletul tuturor tot tre-
căutul nostru glorioz, toate năzuințele și speranțele noastre de viitor, toată
strădania și sacrificiile poporului nostru de-a lungul veacurilor, pentru liber-
tate și prosperitate.

Aşa după cum în 1877—1878 poporul român, greu încercat și oprimat în drepturile sale, a găsit cea mai deplină înțelegere și cel mai larg sprijin în poporul rus și viteaza sa armată, care ne-au ajutat neprecupeștit să ne cîștigăm independența țării, luptând alături de mica și viteaza armată română pe cîmpurile Plevnei, tot aşa și în toamna anului 1944, cînd neamul românesc (era) greu încătușat de forța teutonă, iar existența sa era în cel mai mare pericol, popoarele sovietice cu aceeași largă înțelegere și dezinteresat ne-au întins o mînă prietenească, ne-au luat alături de ele, dindu-ne astfel posibilitatea să luptăm împreună cu Națiunile Unite și îndeosebi cot la cot cu marea și viteaza Armată Roșie, pentru a ajunge a doua oară să ne salvăm țara și să ne reluăm locul de cinste alături de popoarele iubitoare de pace și dreptate.

În acest greu război sacrificiile tuturor aliaților învingători au fost mari, dar mai ales glorioasa Armată Roșie și neînfricatul popor sovietic au avut mult de suferit, în special din cauza barbariei hitleriste.

... Fără a ține seamă de sacrificii, marele popor rus, conștient de misiunea istorică ce-i revenea, a desfășurat cea mai mare ofensivă pe care o cunoaște omenirea, în care s-au pus, în valoare toate marile însușiri ale comandanților și soldaților sovietici, reușind a zdobi astfel armatele hitleriste, în legătură cu ceilalți aliați.

Armata romana, revenita la prietenia traditionala fara de Aliaj si mai de seara fara de Rusia Sovietica, prin actul de curaj de la 23 August 1944 al Maiestatii sale regelui Mihai I, a izbutit in scurt timp prin eroismul si

crișicile ei, alături de glorioasele armate sovietice, să scuture jugul hitlerist și să recucerească Transilvania de nord. *

În această zi de mare victorie pentru întreaga omenire și de mari speranțe pentru poporul român, gîndul nostru se îndreaptă cu deosebită admirație către: marele mareșal Stalin, regele George al VI-lea, dl Churchill și președintele Truman, cărora armata română le va păstra cea mai frumoasă recunoștință.

Ostași,

În fruntea poporului român, regele nostru a înfruntat cu bărbătie toate greutățile și piedicile ce le-a avut în cale.

Voi care l-ați urmat pe suveranul nostru fără nici o șovăire, arătînd cel mai înalt devotament, necunoscut încă în istoria armatelor, prin aceea de a ridica armele contra acelora ce prin viclenie și teroare ne-au făcut să mergem împotriva intereselor neamului nostru, luptînd sincer alături de armatele sovietice și aliate, meritați toată lauda și cinstea poporului român, cunîndu-vi-se alături de rege laurii victoriei.

¶ Pentru cei ce s-au sacrificat dînd țării și regelui suprema jertfă, toată recunoștința armatei și neamului.

Asigurăm pe urmășii acestora că memoria lor nu va fi uitată în lungul veacurilor și că noi toți cei rămași în viață vom ști să apreciem fapta lor și să alinăm durerile celor rămași în suferință. *

Și acum, bravi ostași ai armatei române, să ne îndreptăm gîndul către scumpul nostru suveran, strînd cu toții și din tot sufletul: „Trăiască Maiesitatea sa regele Mihai I”.

■ „Ardealul, an V, nr. 313 din 11 mai 1945, p. 3.

1363

1945 mai 9. Comunicat al postului de Radio Moscova referitor la semnarea actului capitulării necondiționate a forțelor armate germane.

Postul Moscova — ora 6

Ieri 8 mai 1945 a avut loc la Berlin solemnitatea semnării actului capitulării necondiționate a forțelor armate germane.

La orele 13,45, deasupra Berlinului au apărut 3 aparate „Douglas”, purtînd pe delegații aliați. Din primul avion a coborât delegatul Înaltului Comandament Aliat, mareșalul suprem al forțelor aeriene americane Tedder, comandantul forțelor expediționare aliate de uscat, generalul de armată Spaats, și comandantul forțelor navale din Europa, amiralul Harold Barrov.

Delegații aliați au fost întîmpinat pe aerodrom de reprezentanții Armatei Roșii: generalul-locotenent Vasilievski, care a salutat pe reprezentanții aliați, generalul de armată Socolovski, și generalul-colonel Derjovin, care a condus unitățile ce au dat onorul celor sosiți, după care s-a constituit o gardă de onoare.

Mareșalul Tedder, răspunzind la salutul reprezentanților sovietici, a mulțumit pentru onoarea cu care au fost primiți.

Imediat după aparatele aliate, a aterizat avionul cu reprezentanții Înaltului Comandament al armatei germane acoperite de rușine, și anume: mareșalul Keitel, generalul de armată Friedeburg și generalul Stumpf.

Luând cuvîntul la microfon, mareșalul Tedder a spus că are bucuria de a se întîlni cu reprezentanții Armatei Roșii și că această bucurie este cu atît mai mare cu cît întîlnirea are loc în Berlinul cucerit de Armatele Roșii.

La orele 14,35 a sosit avionul cu delegația franceză, în frunte cu reprezentantul Înaltului Comandament Francez, generalul de Tassigny.

După sosire, mareșalul Tedder a făcut o vizită mareșalului Jukov, pe care l-a felicitat pentru victoria Armatei Roșii și i-a înmînat un steag de mătase cu emblema Națiunilor Unite brodată pe el.

La rîndul său, mareșalul Jukov a exprimat în numele Armatei Roșii felicitări pentru victoria obținută.

Generalul de Tassigny a felicitat de asemenea pe mareșalul Jukov și a subliniat că poporul francez nu va uita niciodată cît de mult datorarează Armatei Roșii.

Protocolul semnării actului de capitulare a forțelor germane s-a desfășurat în clădirea Colegiului militar tehnic, situată la colțul străzilor Niedelstrasse și Ritterstrasse.

În marea sală de recepție a fost așezată o masă lungă, iar pereții au fost pavoazați cu cele 4 steaguri ale Națiunilor Unite.

La ora 24 a intrat în sală mareșalul Uniunii Sovietice Jukov și mareșalul aviației americane Tedder, urmați fiind de ceilalți delegați.

Locurile de frunte ale mesei au fost ocupate de mareșalii Jukov și Tedder, în imediata lor apropiere fiind Spaats, Vișinski, de Tassigny și apoi ceilalți delegați.

La masa presei au luat loc ziariștii sovietici și străini.

Mareșalul Jukov s-a adresat adunării cu următoarele cuvinte: „Dlor, ne-am adunat aici ca reprezentanți ai Înaltului Comandament Sovietic, Aliat și Francez, pentru a primi propunerea de capitulare necondiționată din partea Înaltului Comandament German. Propun să invităm pe delegații Comandamentului german.”

La ora 0,10 a intrat în sală comandantul forțelor germane, feldmareșalul Keitel, generalul de armată Friedeburg și generalul-colonel Stumpf, urmați de adjuncții lor.

Într-o liniște absolută, ei au ocupat locurile de la masa liberă așezată de o parte, după care mareșalul Jukov a spus: „Dlor, acum va avea loc semnarea actului de capitulare necondiționată a forțelor armate germane.

Mă adresez reprezentanților germani, dacă posedă actul de capitulare, dacă au luat cunoștință de conținutul lui și dacă au deplină împuternicire din partea Înaltului Comandament German de a-l semna”.

Aceeași întrebare este pusă și de mareșalul Tedder, la care mareșalul Keitel a răspuns afirmativ: „Da, sănătatea este acord cu textul capitulării”.

Mareșalul Jukov îl invită să se apropie de masa cea mare.

Actul purta semnătura marelui amiral Dönitz și a fost semnat în fața delegaților aliați de feldmareșalul Keitel, în calitate de comandant suprem al forțelor militare germane, de amiralul Friedeburg din partea marinei și de generalul Stumpf din partea forțelor aeriene.

Protocolul parlamentărilor a durat doar cîteva minute, după care a luat sfîrșit, în timp ce fotografii și reporterii cinematografici imortalizau aceste momente istorice.

La orele 0,45 ceremonia a luat sfîrșit.

Un exemplar din actul de capitulare a fost înmînat mareșalului Keitel, după care mareșalul Jukov a declarat: „Delegația germană poate să plece”.

■ Arhivele Statului București, fond Casa Regală, Diverse, dosar nr. 4/1945, f. 38 – 39.

1364

1945 mai 10. Cuvîntare rostită de ministrul justiției, Lucrețiu Pătrășcanu, cu prilejul sărbătoririi Zilei Victoriei în sala „Aro” din Capitală.

Tovarăși, prieteni, cetăteni,

Hitler și regimul lui sunt la pămînt. Germania nazistă a încetat să mai existe. Războiul, pornit în inima Europei de criminalii conducători de ieri ai Germaniei, a luat sfîrșit. Ieri și astăzi sărbătorim victoria. Să ne întoarcem însă cu gîndul în urmă și să aruncăm o scurtă privire asupra perspectivelor care să ar fi deschis poporului român dacă Germania lui Hitler ar fi invins. Ce să ar fi ales atunci de soarta poporului român, de soarta României?

Stim prea bine ce planuri avea Germania hitleristă în acest colț al Europei. Poporul român urma să fie transformat, după încetarea războiului, într-un popor de sclavi, reiutori și la cele mai primitive condiții de viață, transformați în pălmași ai pămîntului și în mizeri tăietori de păduri. Si toate acestea în folosul și spre belșugul clicii conducătoare a Germaniei hitleriste. Industria noastră, comerțul nostru, o viață economică independentă ar fi aparținut trecutului. Mai mult, însăși România ca stat independent ar fi încetat să existe. Pentru că în concepția hitleriștilor țara noastră nu merită să fie decit cel mult o colonie germană sub un Gauleiter oarecare.

Însăși ființa neamului nostru ar fi fost primejduită. Poporul român urma să cunoască stăpinirea sașilor și svabilor aciuăți între hotarele țării, intrucît acestora urma să li se incredințeze, ca instrumente și purtători de cuvînt ai „nobilei” rase germane, rolul de conducători și stăpînitori ai țării noastre.

Un vis urit, cu proporții de coșmar, a luat sfîrșit o dată cu înfrîngerea Germaniei hitleriste. O adevărată primejdie de moarte a fost înlăturată din istoria zbuciumată a poporului român și a României.

Au căzut în țarină, sfârîmindu-se, toate planurile de dominație făurite ani de-a rîndul de Hitler și oamenii lui. Oménirea, după 5 ani de groaznic război, trăiește ziua eliberării sale. Pentru că, inamici ai poporului român, hitleriștii nu erau mai puțin inamici însăși ai cmenirii. Setea lor de stăpinire, ura de rasă pe care o propagau, obscurantismul ridicat la nivel de dogmă, bestialitatea și cruzimea proclamate drept metode de guvernare, toate acestea urmău să fie impuse omenirii dornice de libertate și de progres. Si acestea toate sunt azi îngropate sub dărimăturile Reichului nazist.

Tovarăși și prieteni,

În această zi în care sărbătorim victoria împreună cu toată omenirea progresistă, poporul român nu uită și nu va uita niciodată că izbînda asupra dușmanilor lui se datorește, în primul rînd, viteziei, spiritului de sacrificiu, forței formidabile a Armatei Roșii, strălucitelor calități militare ale comandanților ei, genialului ei conducător, mareșalul Stalin (*Aplauze prelungite*).

Mersul victorios al Armatei Roșii din răsărit către apus a punctat zi cu zi, ceas cu ceas, însuși drumul victoriei pe care o sărbătorim astăzi. După cum, din apus către răsărit, armatele Națiunilor Unite, engleze, americane și franceze au dat lovitură de moarte armatei celui de al treilea Reich, contribuind prin jertfa lor de sînge la victoria comună a marilor națiuni aliate și a tuturor popoarelor lumii subjugate de naziști (*Aplauze*).

Ziua victoriei pe care o sărbătorim astăzi cade în ziua de 10 Mai. Acum 68 ani, România sărbătorea eliberarea ei de jugul turcesc. A fost un act de importanță istorică, cu repercusiuni pentru tot viitorul nostru ca popor.

Un moment tot atât de crucial îl trăim astăzi, cînd România a înlăturat posibilitatea unei noi stăpîniri străine, stăpînirea germană.

Atunci, ca și acum, în sprijinul poporului român a venit poporul rus, care ne-a întins o mînă de frate. Poporul român și-a cîștigat atunci libertatea. El este în stare însă să și-o păstreze azi, tot cu ajutorul poporului rus și urmatelor sale (*Aplauze*).

Sînt apropieri de date istorice și de împrejurări în care soarta popoarelor se găsește unită prin indestructibile legături. 10 Mai 1877 — 10 mai 1945 găsesc înfrățite în luptă poporul nostru cu poporul rus, armatele noastre cu armatele marii și puternicei noastre vecine de la răsărit.

Dar nu numai poporul român datorează recunoștință poporului rus. Împotriva stăpînirii de odinioară a turcilor, prădalnici și jăcmași, poporul bulgar și poporul sîrb și toate popoarele din Balcani îi datorează recunoștință. După cum poporul ceh și poporul polonez, în luptele lor naționale, au găsit același sprijin împotriva, de astă dată, a hoardelor teutone care, voind să înainteze spre răsărit, nu o singură dată le-au amenințat ființa lor națională. Nimeni nu are dreptul să uite în această zi de bucurie tot ceea ce noi, cu toate popoarele înconjurătoare — popoarele balcanice, poporul ceh și cel polonez —, datorăm poporului rus (*Aplauze puternice*).

Tovarăși și prieteni,

Ajunși la sfîrșitul războiului, ne dăm seama de toate grozăvile pe care le-au semănat cei care l-au pornit. O luptă grea, o luptă care a însingerat toate popoarele, se termină astăzi.

România, pășind în dimineața zilei de 24 august alături de popoarele libere în luptă contra Germaniei hitleriste, a găsit drumul firesc de la care a abătut-o numai nebunescul și criminalul gînd al lui Antonescu și al regimului lui. De la 23 August 1944, poporul român, încolonîndu-se cu celelalte popoare iubitoare de libertate, a înțeles să lupte și să dea grele jertfe de sînge pentru obținerea victoriei comune. Armata Română, alături și împreună cu Armata Roșie, a înscris pagini de glorie și sublime gesturi de sacrificiu.

Victoria o serbăm astăzi (*Aplauze*). Miine va veni pacea. Cuvînt magic, la auzul căruia orice inimă nu poate decît să tresalte.

Poporul român voiește pacea. Dar dincolo de mirajul cuvântului și dincolo de dorința poporului român stau realități pe care chiar sărbătoarea de azi a victoriei nu trebuie să ne facă să le uităm.

Libertatea unui popor se cucerește prin luptă și se menține prin luptă (*Aplauze puternice, îndelungate*). Independența unei țări, și a țării noastre, în special, a fost cîștigată prin luptă.

Pacea de miine nu este un dar ceresc. Pacea trebuie și ea apărată. Trebuie să simțim treji și să stăm cu ochii deschiși. Să nu ne lăsăm înșelați nici de formule ispititoare, dar goale de conținut, ci, încă de acum, cînd păsim la înfăptuirea ei, să ne dăm bine seama că pacea, scumpă inimilor tuturor popoarelor dornice de libertate și de progres, trebuie apărată. Între ideea de pace, ideea de libertate și de independență, există pentru noi identitate. Cine amenință însă pacea, din chiar ceasul înfăptuirii ei?

Hitlerismul i-a fost ieri dușmanul. Dar nu trebuie uitat că hitlerismul n-a fost altceva decât o haină nouă care îmbrăcă vechiul și bine cunoscutul imperialism german (*Vii aplauze*). Sub această nouă haină, omenirea a singurat din cauza unui dușman vechi și înrăit. A dispărut, a fost lovit de moarte hitlerismul. Dar din lume n-a dispărut și n-au fost înălțurate toate tendințele imperialiste prin care, din nou, se va încerca subjugarea de țări și de popoare.

Aici este primejdia! Și popoarele trebuie să cunoască ca să poată înălțura. Dincolo de cuvântul magic al păcii, să nu uităm deci care-i sunt dușmani. Pe noi, ca națiune, ca popor care dorim să trăim în libertate, să avem o țară independentă și înfloritoare, această problemă sub acest aspect ne interesează în mod deosebit.

Tovarăși și cetăteni,

Păsim de azi pe o nouă cale. În mersul grăbit al istoriei, se deschide cu victoria de astăzi un nou capitol. Poporul român înțelege însă că viitorul lui, independența țării, dorința lui de mai bine, sunt strîns legate de felul în care își va pregăti singur și prin propria-i forță, politica lui externă și internă (*Aplauze puternice*). Din punct de vedere intern, reforma agrară a soluționat una din problemele vitale ale României (*Vii aplauze*). Partidul Comunist a fost motorul și elementul dinamic al acestei reforme (*Aplauze*). Dar suntem numai la început de a clădi o Românie democratică, cu instituții democratice, cu sănătoase temelii, plecînd tocmai de la interesele adevărate ale maselor populare din țara noastră. Aceasta din punct de vedere intern.

Din punct de vedere extern, singura chezărie pentru o Românie liberă și independentă este prietenia strînsă și puternică cu Uniunea Sovietică de care ne leagă toate interesele și de care nu ne desparte nimic. Aceasta este un adevăr de nezdruncinat (*Aplauze prelungite*).

De aceea, privind azi, în ziua victoriei, înainte, spre viitorul României noastre, pe care îl vom căuta mai luminos, închei cuvântarea mea strîind: Trăiască prietenia între poporul român și poporul marelui nostru vecin, o prietenie cimentată acum 68 ani pe cîmpile Bulgariei, sub zidurile Griviței și Plevnei, prietenie întărită azi din nou prin singele vărsat în comun pe cîmpile Tisei și în Munții Tatra! (*Aplauze*).

Trăiască prietenia nezdruncinată și veșnică între poporul român și marele popor sovietic! (*Aplauze puternice, îndelung repetate*).

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 28/1945, f. 96 – 100.

1945 mai 10. Cuvintare a vicepreședintelui Consiliului de Miniștri, ministru al afacerilor externe, Gheorghe Tătărăscu, cu ocazia sărbătoririi Zilei Victoriei.

Cetățeni, cetățene,

Destinul a voit ca ziua de 10 Mai — ziua aniversării tuturor actelor istorice care stau la temelia României moderne — să fie în anul acesta prelungirea zilei anunțătoare a celei mai mari victorii din istoria universală. Viitorimea va sărbători în țara noastră în ziua de 10 Mai și acest eveniment epocal, care curmă cel mai mare război din toate timpurile și care răscolește azi toate simțurile, toate gîndurile și toate nădejdile noastre.

Cetățeni, cetățene,

Germania a capitulat.

Amenințarea care apăsa asupra întregii omeniri a dispărut. Negurile care de ani și de ani învăluiau lumea s-au risipit și pentru toate neamurile obidite se ridică azi iarăși zorile libertății.

Întreg pămintul tresaltă în acest ceas de bucurie și de nădejde.

Războiul mai continuă încă într-un colț al lumii, dar pe șesurile Europei răscolite de distrugeri înfricoșătoare stăpînește azi iarăși pacea și pentru țara noastră este încheiată azi perioada cea grea a jertelor de singe și a pierderilor istovitoare.

De aceea, în ziua aceasta să mulțumim întii lui Dumnezeu pentru că în această groaznică încăierare, care a sfîrșit popoarele lumii, darul său s-a revărsat asupra puterilor binelui și dreptății în luptă cu puterile răului și ale tiraniei.

Și apoi să ne îndreptăm gîndurile noastre recunoșcătoare către popoarele care, așezîndu-se sub flamura libertății, s-au jertfit și au singeraț pe toate cîmpurile de bătaie ale lumii, pentru a ne dăruia ceasul pe care îl trăim acum.

Să ne ridicăm gîndurile de recunoștință către popoarele Uniunii Sovietice, care au dus greul acestui război, care au singeraț mai mult decît toate celelalte popoare și care, în marșul lor triumfător de la răsăritul spre apusul Europei, au sfârșimat cele mai grele din lanțurile sub care geniuau țările robite hitlerismului. În conștiința lumii să lumineze adevărul că fără de victoria Armatei Roșii nu s-ar fi putut dobîndi marea victorie de azi, iar poporul nostru să nu uite că armatele sovietice au scăpat România din ghiarele imperialismului german.

Către popoarele sovietice și către prodigiosul lor conducător, al cărui nume va rămîne în vîci legat de cele mai mari fapte de arme din istoria universală, mareșalul Stalin, ridică-se, în această zi, recunoștința poporului nostru.

Îndreptăm apoi această recunoștință către Marea Britanie, care printr-o rezistență eroică ce a înmărmurit istoria, a dat răgaz conștiinței popoarelor libere să-și găsească drumul și forțelor lor putință să se pregătească pentru cruciada împotriva agresiunii hitleriste.

Deopotrivă să rămînem recunoscători Statelor Unite ale Americii, care, după ce și-au deschis arsenalele armatelor dezrăbitoare, au alergat la che-

marea lui Franklin Delano Roosevelt să-și ocupe locul de luptă, cheltuindu-și cu generozitate singele pentru cauza tuturor popoarelor libere și a democrației.

Gîndurile noastre recunoscătoare să cuprindă apoi Franța — Franța eternă — care nu s-a resemnat sub loviturile unei înfrîngeri nemeritate, ci, pregătind cu tenacitate ceasul revanșei, și-a reluat locul în rîndurile popoarelor eliberatoare pentru a fi prezentă în clipa asaltului final aducător de victorie.

Slavă tuturor acestor popoare și recunoștință lor !

Și apoi să ne îndreptăm, în acest ceas de mulțumire, gîndul nostru către soldații neamului, care au luptat și s-au jertfit pe Mureș, pe văile Tisei și Dunării, și din care mulți dorm somnul de veci sub paza crucilor albe ce se însiră pînă în munții Tatra, după ce și-au dat viața pentru granițele Transilvaniei și pentru libertatea lumii.

Să ridicăm gîndul nostru pînă la înălțimea jertelor cerute de destinul neamului nostru. Să ne ridicăm apoi gîndul către toți cîți și-au închis ochii cu credința că în urma lor va răsări o Românie cu orînduri mai bune și mai drepte.

Slavă și recunoștință ofițerilor și soldaților neamului nostru, care s-au trudit și au pătimit în luptă pentru sfârșirea opresiunii hitleriste ! Slavă și recunoștință și celor morți și celor vii — tuturor celor ce și-au împlinit datoria către pămîntul și neamul românesc.

Pomenindu-i, să păstrăm o clipă de reculegere.

(Întreaga asistență păstrează un minut de reculegere).

Cetățeni, cetățene,
De acum e pace.

O zi va veni în care oștile noastre se vor întoarce din depărtările străine, purtînd înscrise pe faldurile standardelor numele bătăliilor care au sporit gloria armatelor românești.

În ziua aceea toți cei ce se vor fi întors din această nouă epopee a neamului nostru își vor îmbrățișa părinții, soțile și copiii, aducînd cu ei amintirea celor ce au sfînțit încă o dată cu jertfa lor granițele eterne ale Transilvaniei.

Va fi ziua regăsirii în pace, dar va fi și ziua mobilizării generale a tuturor energiilor românești în slujba luptei pentru refacerea și reconstrucția României noi în cadrul așezămintelor democratice reclamate de năzuințele vremurilor.

O Românie independentă și suverană, stăpină deplin pe destinele ei, îndeplinindu-și fără de stavilă misiunea istorică civilizatoare, o Românie democratică prin structura socială și organizarea politică, avînd la bază: respectul libertății și respectul demnității omenești, asigurarea unui minimum de demnă existență pentru toate clasele muncitoare, executarea în toate domeniile de activitate a comandamentelor dreptății sociale, iată România de mîine, la a cărei reconstrucție trebuie să concure totalitatea energiilor românești.

Mai multă omenie, mai multă dreptate, mai multă bunăstare pentru toți, război doctrinelor de constrîngere, război urii de rasă, război tuturor

puterilor egoismului — iată lozincile ce trebuie să ne călăuzească în acțiunea și lupta noastră alături de morții noștri din Debrețin și Lučenek, din Buda-pestă și din munții Tatra.

Și apoi singele soldaților noștri, care a curs împreună cu singele soldaților Armatei Roșii, trebuie să fecundeze. O politică de prietenie, de asistență și de colaborare permanentă cu Rusia sovietică va constitui baza însăși a politicii generale a statului român. Înțelegerea și colaborarea sovieto-română vor deschide noi perspective pentru dezvoltarea și securitatea României, în cadrul celorlalte acorduri ce vom încheia cu prilejul Conferinței generale de pace.

La această conferință vom merge încrezători în hotărîrile ei și în destinele neamului nostru.

Noi am răscumpărat greșeala unui act de nebunie, sfârșimind robia unei alianțe, făcută împotriva voinței poporului nostru, și revendicind cu hotărîre un loc de luptă alături de Națiunile Unite.

Noi credem că prin acțiunea noastră curajoasă am deschis drumul celorlalte popoare subjugate hitlerismului, contribuind astfel la scurtarea războiului și ușurînd astfel misiunea glorioasei Armate Roșii în cursa ei spre cîmpii Ungariei.

Prin eroismul și prin jertfele diviziilor noastre de luptă, noi credem că ne-am fixat locul la Conferința de pace și credem de asemenei că certificatele elogioase, decernate trupelor românești de către însuși marele conducător al Armatei Roșii — mareșalul Stalin — constituie titlul cel mai prețios al sforțărilor și contribuțiunilor noastre pentru victoria comună.

De aceea, suntem datori ca azi, cu prilejul acestei sărbători, să ne înlățăm gîndul către acela al cărui nume este indisolubil legat de ziua de 23 August și care, prin inițiativele sale, a schimbat cursul nefericit al istoriei noastre și a făcut posibilă participarea Armatei Române la victoria Națiunilor Unite — către Maiestatea sa regale Mihai I.

Poporul nostru nu poate uita că grație acțiunii personale a suveranului s-au putut coordona atîtea acțiuni izolate, pornite din toate colțurile țării, și s-a putut da o orientare comună atitor năzuințe și proiecte individuale care se ignorau.

Numai hotărîrea regală a înlăturat ezitările, nehotărîrile și amînările ce s-au manifestat în ceasul care cerea acțiune și răspundere.

De aceea, în ziua aceasta mare care încheie o epocă și deschide o altă să facem legămintul, oricare ne-ar fi credințele: să sprijinim toate năzuințele suveranului — puse în slujba consolidării României de miine — și strînsi uniți în jurul tronului să pornim cu însușire la lupta ce începe azi pentru organizarea păcii.

Să trăiască Maiestatea sa regale !

Să trăiască România !

Să trăiască prietenia și colaborarea sovieto-română !

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 28/1945, f. 101 – 104.

1945 mai 10. **Ordin emis cu prilejul capitulării necondiționate a Germaniei naziste.**

Inspector general al infanteriei

București, 10 mai 1945, ora 10

Infanteriști !

Ziua victoriei a sosit !

Inamicul, pe care la 23 August 1944 ați început să-l izgoniți de pe pămîntul patriei și după aceea l-ați urmărit, în strînsă colaborare cu trupele sovietice, bătindu-l necontenit pînă în inima Boemiei, a capitulat astăzi în fața Națiunilor Unite.

Această măreață victorie este în parte și opera voastră.

Demni de încrederea șefului nostru suprem, regele Mihai I, prin truda veastră de fiecare zi, cu oboseala învinsă în marșurile lungi și grele, cu rezistența voastră la gerul de astă-îarnă din munții Tatra, cu jertfele celor dintre voi pe care le-ați acceptat atît de senin, ați reușit să croiți un alt drum în istorie pentru țara noastră. Alte neamuri, mai mari și mai puternice, au pus în luptă în acest efort comun de zdrobire a inamicului avicane, tancuri și tunuri grele; iar noi, neavînd asemenea materiale, am pus brațe puternice și suflete încălzite de dragul unei patrii mai mari și mai bune. Aceste brațe și suflete, cele mai puternice și mai curate dintre ale românilor, le-ați dat voi, dragi infanteriști. Regele și țara sănt mîndri de voi. Copiii voștri vor invăța noua epopee, pe care patria v-o datorează. [...]

Inspectorul general al infanteriei,
General de armătă adjutant Gh. Mihail

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1, dosar nr. 121, f. 273.

1945 mai 11. **Articol din ziarul „Scînteia“, intitulat Victoria !, referitor la încheierea războiului și perspectivele pentru România.**

Ajunsă — după aproape șase ani de zbumecne neasemuit — la capătul celui mai crîncen măcel care a însingerat vreodată pămîntul, omenirea trăiește din plin bucuria celei mai mărețe victorii din istorie: biruința popoarelor libere asupra armatelor fasciste.

S-a risipit — de pe zările a două continente — neagra și chinuitoarea noapte de coșmar care a stăpînit atîtea suflete șase ani; zorile proaspete ale unei vieți noi au biruit negura și miasmele urii și morții, deschizînd popoarelor drum larg spre pace, muncă și creație. Un imn entuziast, fîșnit din milioane de piepturi, cîntă slavă și recunoștință față de cei ce-au murit ca să-l țintuască locului pe dușmanul cotropitor și pentru cei ce-au trăit ca să-l

în genuncheze și să-l biruie. E atâtă înăreție în aceste zile fără pereche în trecut, atâtă sinceritate adincă în ovațiile ce răsună în orașele și satele lumii, atâtă nădejde în viitorul care se întrevede, încit cuvintele se dovedesc neputincioase să le cuprindă și să le zugrăvească.

Din clopotul bucuriei generale, un adevăr se desprinde precumpărător și limpede: înfingerea militară a fascismului a închis — din clipa semnării actului de capitulare — o epocă de rușine, cruzime și minciună a fascismului barbar, a cărei repetare omenirea n-o va mai îngădui niciodată. Tinzind să înrobească lumea întreagă unei clici mîrșave de călăi ai popoarelor, imperialismul fascist a stîrnit vrăjmășie, ură și vrajbă, folosindu-se de toate puterile întunericului ca de o avangardă a bombardierelor, a tancurilor și a tunurilor ucigașe. Pe urmele lor de blestem și prăpăd veneau semețe și grele lanțurile ce tindea să ferece pentru veșnicie orice zvînire a omului spre libertate, orice efort al umanității spre adevăr și lumină.

„Fasciștii germani — spune mareșalul eliberator Stalin în discursul său din 6 noiembrie 1944 — și-au ales drept armă ideologică teoria rasistă a urii de oameni, socotind că propovăduirea naționalismului va crea premisele morale și politice ale dominației cotropitorilor germani asupra popoarelor înrobite. Dar politica urii de rasă, practicată de hitleriști, a devenit de fapt izvorul slăbiciunii interne și izolării politice externe a statului fascist german. Ideologia și politica urii de rasă constituie unul dintre factorii destrămării banditescului bloc hitlerist. Nu se poate socoti ca o întîmplare faptul că împotriva imperialiștilor germani s-au ridicat nu numai popoarele înrobite ale Franței, Iugoslaviei, Poloniei, Cehoslovaciei, Greciei, Belgiei, Danemarcei, Norvegiei, Olandei, dar și foștii vasali ai lui Hitler — italienii, români, finlandezii, bulgarii. Prin politica sa de exterminare, clica hitleristă a ridicat împotriva Germaniei toate popoarele lumii, iar așa-zisa «rasă aleasă germană» a ajuns obiectul urii generale».

În lumina acestui adevăr biruitor, verificat în chip strălucit de evenimentele militare și politice încheiate prin capitularea fără condiții a hoardelor de ucigași hitleriști, contribuția hotărîtoare a Armatei Roșii și a întregului popor sovietic la răpunerea dușmanului omenirii apare firească și plină de semnificație. Oprirea hotărîtă a șuvorilui cotropitor în fața Moscovei și Stalingradului, și apoi lovitura de grație în capul fiarei — cucerirea Berlinului —, nu puteau veni decât din partea poporului și armatei care și-a făcut steag din ideologia generoasă a egalității tuturor raselor și națiunilor, a prieteniei dintre popoare, din vrerea de progres și libertate a întregii omeniri.

Drumul străbătut de poporul sovietic și de Națiunile Unite a fost lung și greu. Dar la capătul său ținta nădăjduită de mulțimile terorizate vreme de atâtia ani de dezlănțuirea bestiei fasciste a fost atinsă. O victorie de însemnatate crucială pentru istoria universală a venit să răsplătească milioane de vieți sacrificate, mii de orașe și sate nimicite, suferințe și dureri ce nu pot fi măsurate și puse în cifre.

Capitularea Germaniei înseamnă marea biruință a omului liber asupra celor porniți să-l robească, victoria omenirii progresiste împotriva forțelor întunericului și silniciei. Victoria aceasta se cere adincită și valorificată; căci — spune genialul conducător de popoare și de armate Stalin — „a cîștiga războiul împotriva Germaniei însemnează a înfăptui o mare operă istorică. Dar a cîștiga războiul nu însemnează încă a asigura pentru popoare o pace trainică și o securitate temeinică pentru viitor. Sarcina noastră nu

este nimai de a cîştiga războiul, dar și de a face imposibilă izbucnirea unei noi agresiuni și a unui nou război, dacă nu pentru totdeauna, atunci cel puțin pentru o lungă perioadă".

Iată ceea ce popoarele în genere și poporul român îndeosebi nu trebuie să piardă din vedere nici o clipă. Am izbutit — grație biruințelor năvalnice ale Armatei Roșii — să ne rupem încă din 23 August 1944 din tovărășia înjositoare și înrobitoare a Germaniei hitleriste. Am contribuit pînă atunci la distrugerea flagelului fascist prin luptă eroică a mîndrilor noștri panduri. Am contribuit de atunci încocace — și mai ales de la 6 Martie — cu hotărîre fășî și sinceră la grăbirea ceasului răsplătitor pe care îl trăim acum alături de întreaga omenire. Să stăruim pe drumul acesta, nimicind pînă la capăt toate urmele ascunse sau vădite ale fascismului și dîndu-ne partea cînstită la clădirea lumii viitorului, lumii adevarului și propășirii. Să ne străduim să simțim cotul popoarelor iubitoare de pace și libertate ca să ne învrednicim de victoria de azi și de biruințele de miine. Să extirpăm din corpul națiunii pe Josnicii criminali de război și pe cei vinovați de dezastrul țării, uciogașii și jefuitorii poporului nostru și ai popoarelor sovietice. Participăm cu entuziasm la bucuria impetuoașă a omenirii, prilejuită de victoria militară asupra fascismului. Să ne-o cîștigăm și pe aceea de a ne împărtăși din binefacciile senine ale păcii, să ne încordăm eforturile pentru a reclădi țara, pentru a zidi o Românie luminosa și fericită.

Se deschid acum zorile unci perioade de muncă constructivă. Întreaga lume se antrenază într-o luptă de refacere, de edificare, și România va trebui să-și încordeze toate forțele creative, toate posibilitățile pentru a aduce o contribuție cît mai însemnată în această operă înăreață.

■ „Scîntea”, an II, nr. 220 din 11 mai 1945, p. 1.

1368

1945 mai 13. Textul cuvintării rostite de Mihail Sadoveanu, președinte de onoare al Tineretului Progresist din România, în aula Universității Mihăilene din Iași.

„Nu-i durere mai mare decît atunci cînd, în nefericire, îți aduci aminte de vremurile fericite...“

Aceste stânje ale poetului florentin pot fi înscrise astăzi pe frontispiciul Iașului.

După tragicile împrejurări prin care a trecut acest iubit loc al nostru ar putea fi amenințat ca inscripția aceasta să devină un epitaf.

Sorți prielnici îl vor cruța, poate, de această ultimă nenorocire.

Poate totuși Iașiul tineretii noastre va înflori.

Din grădini tîhnite se vor uita la trecători, într-o primăvară nouă, transafirii înflorîți ai lunii mai.

Vor înflori lianele pe zidurile sfintelor mănăstiri ruinate și, pe morminte celebre, merișorul pururi verde.

Va fi poate iar acel Iași romantic pe care l-au privit de pe dealurile de la Păun și Repedea la 1840 Alecu Russo și Vasile Alecsandri. Tot de acolo îl va privi ultimul poet tânăr, simțind în el sufletul oamenilor de odinioară.

Îmi aduc aminte de trecute primăveri, de zile unice în toată eternitatea, de prietenii literare, de acele generații splendide de cintăreți și cugetători care au dat valoare clișelor și peisajului.

Îmi aduc aminte de oamenii acestei cetăți, care i-au dat caracter și sens.

Frumusețea lui n-a fost o deșertăciune. Frumusețea lui s-a fixat prin suflet și inteligență.

Nu stau la îndoială să afirm că primăverile Iașului au fost cele mai frumoase primăveri, pentru că s-au asociat cu noblețea intelectualității.

Prin lumina primăverilor de altă dată au trecut Dimitrie Cantemir, Ion Neculce, Miron Costin, spătarul Milesu.

Hălăduit-au aici boierii generoși de după 1840.

Aici s-a organizat mișcarea literară care a fixat definitiv limba scrisă, luptând contra italienizanților și latinizanților.

La „Bărboiu” hodinește întru Domnul cel ce-a scris *Cintarea României*. La „Eternitate”, Mihail Kogălniceanu.

Aici au trăit Veniamin Costake, mitropolitul și Gheorghe Asachi.

Aici s-au străduit cu hărnicie scriitorii de la „Con vorbiri literare”, „Contemporanul” și „Viața Românească”.

Aici au crescut în toată puterea lor Eminescu și Creangă.

Aici Costake Negruzz, Iacob Negruzz, Titu Maiorescu, Nicu Gane, Anton Naum.

Aici Neculai Beldiceanu bătrînul, aici Ion Păun-Pincio, cintărețul celor umili, aici atiți poeți valoroși, care au adaos preț orașului nostru.

Aici Constantin Stere, G. Ibrăileanu, George Topârceanu, Octav Botez.

A trăit aici o serie lungă de bărbați iubitori ai culturii și umanității.

Astăzi cugetăm la ei între ruine și morminte.

Pagubele materiale ar fi puțin lucru. Poporul nostru a mai îndurat urgi și războaie și s-a refăcut.

Viața își reia oricum mersul; pe ruine și morminte viața înflorește iar.

Însă nu din pricina acestor distrugeri am evocat la începutul cuvântului meu terținele lui Dante.

Ruina și tristețea acestui oraș cuprind în ele o degradare, o dezonare care mă cutremură de cîte ori săt forțat s-o amintesc.

Din pricini pe care nu le pot dezvolta în acest ceas solemn, în Iașul nostru s-a pripășit huliganismul.

Tragedia e prea recentă, urmele crimelor și singelui încă nu s-au șters; ceața acelor ani funești încă nu s-a risipit.

În orașul culturii românilor, în pepiniera aceasta de școli, altădată celebre, în universitatea aceasta în care s-au agitat atițea idei generoase ne-a fost dat să privim cu orăare dezvoltarea tot mai amenințătoare a barbariei și violenței fasciste.

O generație întreagă de tineri universitari s-a destrăbălat, înjosind sufletul nostru, acoperind de rușine tot ce fusese aici nobil și uman.

Această ruină morală mi se pare mie catastrofa adevărată. Sufletul nostru a primit o lovitură de moarte. Am fost copleșiți pînă la ultima deznașejde.

Putem oare ieși de aici?

Istoviți și săraci au rămas supraviețuitorii Iașului nostru. Totuși munca și răbdarea ar putea cu timpul să pună la loc măcar în parte ceea ce e acum risipă și distrugere.

Dar Iașiul sufletului nostru îmi pare scufundat în aşa măsură, încât mă simt înfricoșat cugetind că niciodată n-ar mai putea ieși la lumină.

Și totuși ...

Și totuși să ar putea întimpla o minune. Eu poate n-o voi mai vedea, dar se vor bucura de ea cei de după mine.

Democrația e pretutindeni biruitoare în Europa. Ostașii negri ai fascismului au depus armele. Criminalii care au pornit cel mai ignobil măcel din cîte a cunoscut omenirea stau îngunchiați cu capetele plecate sub spada justiției.

Tineretul nou al acestei lumi primenite, tineretul ieșit din catastrofă, cu ochii încă umbriți de spectacole crîncene, poate va primi în sufletele lui îndemnul unei datorii de a răscumpăra rușinea trecutului.

Din fundul mocirlei în care stă scufundat, Iașiul trecutului, Iașiul generos, Iașiul tinereții noastre își sună chemările ca în legendă.

Clopotele acestei chemări, ale acestei lumi care și-a onorat trecerea prin viață, se adreseză celor din urmă sosiți, celei din urmă primăveri.

Dacă tineretul de astăzi își va înțelege menirea, atunci acest oraș unic între așezările românismului va fi salvat.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 29/1945, f. 2-4.

1369

1945 mai 13. Articol din ziarul „Scîntea“, intitulat În fața judecății poporului, referitor la pedepsirea criminalilor de război.

Atitudinea poporului român în fața problemei criminalilor de război ia mereu forme hotărîte, mereu mai energice.

Amploarea cu adevărat uluitoare a masacrelor și jafurilor săvîrșite, caracterul sadic, diavolesc, al schinguiurilor, în sfîrșit, prăpastia adîncă și întu-neacoasă în care aceștia au voit să tîrască România a ridicat un sentiment general de ură necruțătoare împotriva acestor ticăloase slugi ale lui Hitler din țara noastră, împotriva acestor fiare.

Abia acum, cînd victoria a fost cucerită cu atîta strădanie, cu atîtea jertfe săngheroase, abia acum cînd se face bilanțul tiraniei fasciste, al dezastrelui pe care l-a adus țării, oamenii văd și apreciază în lumina ei justă, infama trădare a călăilor care se află în fața tribunalului poporului.

Întreaga lume înaintată se scutură cu un sentiment de dezgust de autorii morali și materiali ai acestui îngrozitor măcel, toate popoarele dornice de libertate să înfrângă într-o nezdruncinată hotărîre de a-i extirpa din corpul lor și de a împiedica continuarea uneltirilor criminale, sancționînd infama lor trădare în mod aspru și exemplar.

Istoria este plină de exemple puternice, care stau mărturie vie în fața noastră de ceea ce poate însemna cea mai mică slăbiciune față de provo-

catorii războaielor de cotropire și de jaf, față de trădătorii mirșavi de patrie. Nu o dată îngăduință sentimentală arătată în fața lor a furnizat germenii a noi nenorociri dezastruoase și chiar a noi războaie distrugătoare.

Nimic nu este mai convingător în acest sens decât faptul supraviețuirii după primul război mondial a militarismului prusac, care a oferit hitlerismului cadrele și spiritul agresiv pe care s-au altoit mișeletele lui planuri de cotropire.

Efectele nenorocite le-a simțit și le simte și poporul român, tîrât în războiul imperialiștilor naziști de slugănicia și demența legionaro-antonesciană.

Și istoria poporului român cuprinde pagini însingerate de asemenea îngăduințe și dacă ar fi să actualizăm numai criminalele răbufniri legionare după perioadele de măsuri aparente luate împotriva lor ar fi suficient pentru a ilustra acest adevăr.

Se pune totuși întrebarea cum au fost posibile aceste supraviețuiriri, aceste fenomene de Renaștere?

Răspunsul este simplu: sanctiunile au rămas la suprafață, justiția, aparatul de stat, fiind împănată de fasciști și reaționari, aceștia își găseau nenumărate complicități.

Astăzi însă, în Bulgaria, în Franța, în Iugoslavia, în Italia etc.. sub regimurile democratice cucerite, popoarele respective au luat în mîini proprii rezolvarea acestei probleme de cea mai mare însemnatate pentru viitorul și fericirea lor.

Și pedeapsa dreaptă s-a dezlănțuit din inima maselor populare, aprigă și necruțătoare.

Popoarele care au suferit, popoarele care au singurat, prădate și înformate, popoarele care s-au ridicat la o înaltă conștiință a libertății, știu să o apere, știu și numai ele trebuie să-și facă dreptate.

De aici, necesitatea unor tribunale populare, de aici nevoia ca întreg poporul să fie mobilizat și să participe cu înșusleșire, cu vigilență, la sănctionarea criminalilor de război.

Și în fața poporului, în fața setei lui de dreptate, în fața valului de ură și a dezgustului care a cuprins întreaga țară împotriva trădătorilor, acuzații rămîn izolați, rupți de popor și zvărliți în afara națiunii.

Actul de acuzare ce se dă astăzi publicității, prin documentarea temeinică, prin dovezile pregnante pe care le prezintă, constituie o lovitură zdrobitoare dată ticăloșiei lor.

Orice conștiință cinstită nu poate decât să ia poziție hotărîtă alături de popor, și împotriva acestor trădători și călăi ai săi. Oare s-ar mai putea găsi față de asemenea fapte și crime cuvinte de acoperire și de înduioșare pentru atentatorii la bunăstarea și viața poporului nostru? Este cert că tot ce este patriot, tot ce este cinstit în această țară, nu poate să găsească cuvinte care să egaleze prin asprimea și gravitatea lor actele de sălbăticie și de banditism ale acestor crimiinali.

La faptele acestora se poate și trebui să se răspundă cu fapte, cu condamnarea lor conform actelor lor criminale.

1945 mai 14. Scrisoare de mulțumire în care se evidențiază comportarea umanitară și civilizată a unităților militare române în orașul Brno.

Narodni Vbor
Brno, Kralovo Pole

Copie
14 mai 1945

Excelenței sale
Domnului general Filip Agricola,
comandantul Corpului 4 armată român

Brno

În ziua de 9 mai 1945, prin mijloacele puse la dispoziție de Corpul 4 armată român, ați pășit la gestul de a fi săturat 250 persoane, oameni nevoi și fără acoperămînt, nenorociri cauzate de bombardamentele regimului hitlerist.

În numele tuturor cetățenilor și în numele „Narodni Vbor, cartierul Kravopole” ne permitem pentru această faptă plină de omenie să vă mulțumim după posibilitățile noastre.

Acest fapt a fost adus la cunoștința tuturor cetățenilor orașului în mod public.

Purtarea excepțională a armatei dvs. românești, armată frătească, a găsit un răsunet puternic în tot poporul cehoslovac și întotdeauna ne vom aduce aminte *de* această vizită istorică.

Mulțumirile noastre se adresează totodată atât domniei voastre, cât și domnilor ofițeri.

Toată gratitudinea noastră va fi adusă la cunoștința conducerii, cât și a domnului președinte Beneš, prin presă.

Noi regretăm că dvs., absorbit de operațiunile militare, n-ați putut asista personal, ceea ce ne-ar fi dat posibilitatea să vă putem cunoaște.

Primiți domnule general mulțumirile noastre care nu se vor uita niciodată.

Mulțumim domniei voastre, cât și întregii armate române.

Președinte,
(indescifrabil)

Secretar,
(indescifrabil)

Pentru conformitate,
Maior C. Făniță

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1, dosar nr. 203, f. 557.

1945 mai 15. Cuvîntare rostită de profesorul P. Constantinescu-Iași, ministrul propagandei, la adunarea organizată în sala Teatrului Național din Iași, cu ocazia deschiderii Universității.

Iubiți concetăteni,
Dacă colegul meu dl Vântu v-a declarat că este ieșean pe jumătate, iar prietenul Potop a spus că este aci de 25 ani, eu sunt cetățean al Iașului prin naștere, prin educație și prin cultură (Aplauze).

Iașiul este orașul culturii, este orașul luptei pentru democrație, iar petele negre, care o dată s-au strîns asupra lui, voi ati știut, tineri și bătrâni, să le ștergeți, așa ca Iașiul să rămină orașul culturii și al luminii.

Prin lupta alături de vechile partide luptătoare, Partidul Comunist și Partidul Social-Democrat, de alte formațiuni mai noi, ca Frontul Plugărilor — regională, la început, și apoi extinsă pe întreaga țară —, alături de fracțiunea conștientă din Partidul Național-Țărănesc și de ramura progresistă a Partidului Liberal de sub conducerea lui Tătărușu, prin lupta atitor forțe politice, muncitorești și burgheze, iubitoare de libertate și dreptate, am ajuns prin lupte foarte grele la cîrma statului, în ziua istorică de 6 Martie 1945.

Am ajuns la cîrma statului cu ajutorul și prin lupta voastră, de aceea noi reprezentanții guvernului am hotărît ca venind aici pentru solemnitatea deschiderii Universității să ne prezentăm neapărat în fața dvs., alegătorii noștri, care ne-ăți adus la cîrma statului. Astăzi sunteți convocați aci ca și într-o ședință plenară parlamentară ca să vă dăm raportul, așa cum se cuvine, a tot ceea ce am făcut în două luni și o săptămînă de guvernare.

Noi am venit cu un mare program de realizări, concretizat în Platforma F.N.D.-ului, la care s-au alăturat și celelalte grupări politice în cadrul acestui guvern de largă și sinceră concentrare democratică.

Numai la trei zile după venirea la cîrmă, prin bunăvoieță și generozitatea marilor noștri prieteni de la răsărit (*aclașații puternice pentru U.R.S.S. și Armata Roșie*), am obținut spre completă administrare Ardealul de nord, pe care armatele sovietice și armata română reușiseră să-l elibereze cu luni înainte, dar pe care guvernele anterioare, prin politica lor șovină, nu-l meritaseră. Printr-o serie de măsuri guvernamentale s-a perfectat administrația românească a acestei provincii.

A urmat apoi realizarea celei mai importante reforme — mîndria guvernului Groza — reforma agrară. S-a reușit ca prin această reformă să se șteargă o mare nedreptate, care de veacuri se făcea țăranului român, dîndu-se acestuia pămîntul pe care-l lucra în deplină proprietate. Am căzut de acord cu toții, reprezentanții tuturor curentelor democratice, pentru că ne-am dat seama că numai astfel se va întări producția însăși. Prin campania de însămîntări, care vor intrece suprafețele de anul trecut, s-a dovedit spiritul sănătos al țăranului român.

La Departamentul Justiției s-au redactat o serie de legi, în conformitate cu angajamentele luate anterior, pentru democratizarea țării, prin înlăturarea rămășițelor fasciste și prin crearea tribunalelor populare, care de miine înainte încep deschis acțiunea lor de justiție populară.

În domeniul mai dificil al economiei, unde avem de luptat cu greutăți enorme și unde *(se)* cere un răgaz mai îndelungat, am pășit cu hotărîre prin înfăptuirea acelor legi ce vor da un alt curs vieții economice, atât de zdruncinată azi, între altele și prin rea ua-voință a unora. Pe lîngă aceste legi se pune însă problema esențială a creșterii producției. Și aci muncitorimea, totdeauna conștientă în lupta ei pentru binele poporului, este în frunte prin sforțarea ce face zilnic în vederea sporirii producției (*Aplauze*).

De la această muncitorime conștientă trebuie să ia exemplu toate celelalte categorii sociale: negustori, meșteșugari, industriași, marii capitaliști, pentru ca toți să-și dea obolul pentru creșterea producției și a patrimoniului

economiei naționale. Fac apel și de aci, în numele guvernului, la toți factorii producători ai țării să ne acorde încrederea lor, să vină cu capitalul lor, așa cum a venit muncitorimea cu munca ei, cum venim noi cu sinceritate și pentru binele poporului. În domeniul comunicațiilor, unde stă în frunte de atitea luni un ministru ridicat din mijlocul muncitorilor, de la 6 Martie s-au făcut realizări uriașe, în primul rînd guvernul acordindu-i un credit de 98 miliarde pentru refacerea căilor ferate. În domeniul armatei s-a trecut la o largă reformă prin democratizarea ei, fie prin epurarea elementelor reaționare și profasciste din sinul ofițerimii, fie prin încadrarea în sinul ei a pandurilor din Divizia „Tudor Vladimirescu”. Se pășește astăzi la crearea armatei noi, armata poporului.

În domeniul educației naționale s-a procedat la refacerea Universităților de la Iași și de la Cluj pe baze democratice; s-a realizat o reformă în legătură cu salarizarea corpului didactic, satisfăcindu-se o doleanță de mai bine de 15 ani, și mai ales s-au înlăturat nedreptățile rasiale cu care școala a fost pîngărită în anii de dictatură fascistă. Chiar și la ministerul nostru, la Propagandă, am încercat să deschidem orizonturi noi, să înlăturăm atmosfera trecutului, pentru că acest minister a fost focalul de unde ani întregi s-au otrăvit sufletele prin radio, presă, cinematograf etc. În cîteva săptămâni am schimbat programul de la radio, s-au îndreptat ziarele în sistemul lor de critică; am introdus la București stații de amplificare pentru fabrici, cazărmă, cămine etc. Avem un larg proiect de cinematograf popular, care a și început să funcționeze la București, am trimis caravane similare la țară și de curînd am obținut restituirea tuturor aparatelor de radio; iar prin Oficiul de turism organizăm excursii ieftine pentru muncitori și funcționari.

Iată pe scurt cîteva din realizările guvernului Groza. Noi, guvernul democratic, strîns legat de popor, ne deosebim de guvernele anterioare și prin atitudinea față de dvs. ieșeni și moldoveni. Ați fost lăsați în suferință, deși prin jertfele anterioare pe care le-ați suportat din cauza greutăților inerente frontului nu ați meritat aceasta. Noi suntem conștienți că prin suferința dvs. v-ați ciștigat dreptul la o mai mare atenție din partea țării întregi, căci restul țării n-a cunoscut greutățile și suferințele frontului. Toată țara trebuie să contribuie la refacerea Iașului și a Moldovei întregi.

Ca un început, modest deocamdată, noi ne luăm angajamente, în numele guvernului, de a contribui nu numai la refacerea Universității Mihăilene, dar și a tuturor celorlalte instituții publice, prin creditele acordate.

După ce am serbat ziua de 9 Mai, „Ziua Victoriei”, ziua care anunță zorile păcii, putem spune că am încheiat un trecut; am înfăptuit o lozincă: „Totul pentru front” care de azi înainte trebuie să o înlocuim printr-o altă lozincă: „Totul pentru reconstrucție” (*Ovațiuni, aplauze prelungite*).

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 29/1945, f. 9 – 12.

1945 mai 18. **Ordin de zi dat de Marele Stat Major prin care este citat pe armată căpitanul Vasiliu Rășcanu C. Iuliu Constantin.**

Marele Stat Major
Secția adjutanturii

Ordin de zi pe armată
nr. 29 din 18 mai 1945

În efortul de război, pe care armata română l-a făcut pentru distrugerea forțelor germano-fasciste, căpitanul Vasiliu Rășcanu C. Iuliu Constantin a dat un frumos exemplu de patriotism, abnegație și spirit de luptă, cerind să fie trimis de noi pe front, deși avea stagiu lung în primele linii, iar faptele de arme săvîrșite îi permiteau să rămînă în interior.

Astfel, cu toate că acest brav ofițer de stat major avea un stagiu pe front de 21 luni, fiind rănit de două ori — ultima oară țintuit 8 luni pe patul de suferință — renunță la condeciul său medical de 45 zile și cere să fie trimis pe front, unde și pleacă la 10 aprilie 1945, fiind repartizat la comandamentul Diviziei 18 infanterie.

Pentru exemplul său personal, patriotismul și spiritul său de jertfă, căpitanul Vasiliu Rășcanu C. Iuliu Constantin se citează prin ordin de zi pe armată.

Şeful Marelui Stat Major,
General de armată adjutant C. Sănătescu

Pentru conformitate,
Şeful Secției adjutanturii,
Colonel Gh. Voinescu

■ Arhivele Statului București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinetul militar Sănătescu-Rădescu, dosar nr. 60/1945, f. 14.

1945 mai 29. **Telegramă adresată de Eduard Beneš, președintele Republicii Cehoslovacia, suveranului României, Mihai I, prin care se evidențiază contribuția activă a armatei române la eliberarea Cehoslovaciei.**

Maiestății sale regelui Mihai I

București

Înapoindu-mă în Praga eliberată, am întîlnit pe drum multe unități din armata română, care cot la cot cu trupele sovietice și cele cehoslovace au luat parte în mod activ în luptele pentru eliberarea teritoriului Republicii Cehoslovace.

Aceste trupe nu pot decit să întărească vechile relații de prietenie care au existat între statele noastre. Fie ca, după perioada de grele încercări și suferințe, în pace și libertate să răsără epoca de fericire, înflorire și bunăstare.

29.V. 1945

Doctor Eduard Beneș

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 30/1945, f. 49; „Ardealul”, anul V, nr. 329 din 7 iunie 1945, p. 4.

1374

1945 mai 30. Telegramă a suveranului României, Mihai I, adresată președintelui Republicii Cehoslovacia, Eduard Beneș, prin care apreciază că faptele de armă săvîrșite în comun în lupta pentru eliberarea teritoriului cehoslovac vor contribui la întărirea prieteniei româno-cehoslovace.

Excelenței sale,
domnului doctor Eduard Beneș,
președintele Republicii Cehoslovace

Praga

Poporul român și eu simțem fericiți că armata noastră a adus contribuția ei de sînge alături de viteaza armată sovietică și cehoslovacă la eliberarea teritoriului scumpei voastre patrii.

Jertfele făcute în comun vor contribui să întărească și mai mult vechile și indisolubile legături de prietenie între popoarele noastre.

Urez prosperitate și fericire poporului cehoslovac, după perioada de grele încercări prin care a trecut.

30.V.1945

Mihai R.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar nr. 30/1945, f. 49; „Ardealul”, an V, nr. 329 din 7 iunie 1945, p. 4.

1375

1945 mai 30. Ordinul de zi nr. 167 al comandantului Armatei 4 române.

La 5.9.1944, Armata 4 a primit înalta misiune de a trece la îndeplinirea articolului 1 din Convenția de armistițiu cu U.R.S.S. pentru a duce lupta comună alături de marea și glorioasa Armată Roșie, pînă la înfringerea definitivă a inamicului hitleristo-fascist și pentru ca prin jertfele de sînge să se

consfințească și reafirme pentru vecie independența și suveranitatea României, ca stat liber alături de marile Națiuni Unite și aliate.

Dorința fierbinte a tuturor luptătorilor de a asigura un viitor scumpeii noastre patrii a oțelit sufletele și trupurile ostașilor Armatei 4, care într-un mărăț avint de epopee s-au aruncat cu sete asupra dușmanului milenar, pentru a elibera de sub jugul germano-maghiarilor horthyști pe frații asupriți din Transilvania de nord, a nimici definitiv inamicul din ținuturile Ungariei de nord-est și a participa prin lupte la dezrobirea și eliberarea poporului aliat, cehoslovac, prietenul nostru scump din totdeauna.

Luptele au fost grele, piedicile de învins extrem de mari, jertfele au fost dureroase, dar voința de a învinge a luptătorilor Armatei 4 a fost atât de hotărâtă și nezdrunzincată, încit nici o rezistență inamică nu a putut rezista elanului lor vijelios.

Bătăliile și luptele vijelioase de pe Mureș, ofensiva pentru dezrobirea Transilvaniei de nord, bătălia din Cîmpia Tisei, luptele de pe valea rîului Bodrog și Hernad, bătălia pentru Rožňava, luptele de pe valea Hronului, succesele răsunătoare de la Banská-Bystrica și Kremnica, grelele lupte de iarnă din Munții Tatra și Fatra, luptele de pe Váh și Morava și bătălia decisivă din Moravia, care a dus la capitularea definitivă a inamicului, vor înscrie fiecare cîte o măreță pagină de glorie în cartea de aur a neamului nostru.

În cursul acestei campanii, care a durat 246 zile (5.09.44—12.5.45), Armata 4 a executat 203 zile de atac și 137 nopți de atac sau deplasări tactice pentru înlocuirea în dispozitiv.

S-a pătruns în dispozitivul inamic pe o adîncime de 1 357 km, revenind o înaintare de 5,5 km pe zi, sau de 6,2 km, dacă se raportează numai cele 203 zile de atac.

Armata a susținut 12 bătălii victorioase, care au comportat 109 lupte victorioase.

În aceste bătălii au fost forțate 13 cursuri de apă importante.

Au fost străbătute 11 masive muntoase extrem de accidentate, pe geruri de minus 20 grade și viscole puternice.

Au fost cucerite sau eliberate:

- 35 orașe mari și centre industriale;
- 61 localități mari;
- 3 122 localități importante.

S-au capturat 52 448 prizonieri germani și unguri și un bogat material de război, care au grăbit prăbușirea totală a inamicului.

Glorioasele fapte de arme săvîrșite de ostașii Armatei 4, strălucitele performanțe realizate în tot cursul campaniei din vest au fost recunoscute și preamărite prin ordinul de zi nr. 130 din 20.03.1945 și numărul 329 din 3.04. 1945 ale comandantului suprem al Uniunii Sovietice, I. V. Stalin, în care se aduc mulțumiri speciale ostașilor Armatei 4 și se glorifică memoria eternă a eroilor căzuți la datorie, iar capitala U.R.S.S., Moscova, a salutat cu numeroase lovituri de tun vitezele unități ale Armatei 4.

Pentru a slăvi de-a pururi memoria celor peste 90 000 de eroi ai Armatei 4, ale căror trupuri însipite adînc în glia drumului glorios de la Mureș pînă la platoul Boemiei consințesc dovada definitivă și neștearsă a aportului remarcabil ce au adus pentru zdrobirea inamicului comun, cît și pentru a aduce prinoul de recunoștință tuturor ostașilor care prin lupta lor gigantică, înfrințînd toate rezistențele și îndurînd toate suferințele, au îndeplinit în chip

desăvîrșit glorioasa misiune primită, statoricind pentru totdeauna, prin jertfele și luptele lor eroice, independența și suveranitatea României și aducînd o contribuție curată la împăcarea și înfrâțirea popoarelor din bâtrîna Europă.

Prin măretele lor fapte de arme și jertfele eroilor căzuți la datorie au confirmat virturile strămoșești și au înscris nepieritoare pagini de glorie în carteua neamului.

Glorie eternă morților noștri !

Comandantul Armatei 4,
General de corp de armată N. Dăscălescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, Marele Stat Major, dosar nr. 732, f. 359, 360, 364.

1376

1945 mai. Memorandum de generalul Vasile Atanasiu, evidențîind comportarea marilor unități și a trupelor tehnice în operațiile din Cehoslovacia.

Armata 1
Stat major
Secția a III-a

Notă

acțiunile principale ale marilor unități din subordinea Armatei 1

Rolul important pe care-l are pentru moralul unităților marcarea fapelor lor de arme la timpul potrivit, ca și considerațiunile de echitate ce trebuie să stea la baza recompensei eforturilor, impun să atragem atenția asupra acestor fapte de arme.

Cu ocazia diferitelor vizite la marile unități s-a putut constata ce efect important au cuvintele de recunoștință și remarcă fapelor lor de arme și ce influență negativă are orice scăpare de acest fel.

Dăm mai jos faptele cele mai remarcabile ale fiecărei mari unități, care ar antrena citarea prin ordin de zi spre a fi supuse aprecierii domnului general comandant.

1. Divizia 19 infanterie

a) Sub comanda domnului general Lăcătușu

A forțat Hronul în zona Žarnovica și a atacat apoi, în axul principal de operațiuni al armatei Žarnovica—Vel. Uherce, luind toate rezistențele în piept, pe o adâncime de 30 km, pînă la rîul Nitra, intrînd cu drepta sa în masivul Nitranske Hore și dovedind astfel că în teren muntos și acoperit merge tot atât de bine ca și o divizie de munte.

b) Sub comanda domnului general Moșiu

Deși cu mijloace reduse de trecere, a forțat rîul Nitra în zona Ošlany, împingind puternic spre nord pentru a închide valea Nitrei și a asigura astfel dreapta armatei.

Prin marșuri istovitoare, neîntrerupte, zi și noapte, a fost dusă apoi la vest de Váh și angajată imediat în operațiunile din Carpații Albi unde a pătruns cu repeziciune adinc în masivul muntos de la nord de Stará Turá și a cucerit prin lupte grele cele mai importante vîrfuri ale crestei muntos Carpații Albi, 815 și 968.

Ritmul accelerat al operațiunilor au impus din nou scoaterea diviziei din sector și angajarea ei imediat la vest de rîul Morava.

A urmat un nou marș forțat de 80 km, terminat prin introducerea diviziei în acțiune în zona Kiev¹.

Prin acțiuni îndrăznețe, Divizia 19 infanterie a traversat într-o singură zi de operațiuni masivul de la nord de Kiev și a cucerit importantele noduri de comunicație și centre industriale și feroviare Kiev și Koryčany.

Divizia a fost la înălțimea faimei de care se bucura și pilda comandanțului ei, care merge mereu cu primele elemente, îndemnind și însoțind unitățile, trebuie să fie exemplul tuturor.

2. Divizia 9 cavalerie

În operațiunile de forțare a rîului Hron, Divizia 9 cavalerie a fost prima mare unitate care a materializat manevra armatei de întoarcere a rezistențelor inamice de pe Hron pe la sud, lucru pe care l-a înțeles și executat în cele mai bune condiții, reușind din prima zi să pătrundă prin surprindere în masivul Nitranske Hore, pe o adâncime de 12 km și cucerind Sv. Benedik.

Ulterior a traversat tot masivul pe o adâncime de 40 km, într-un teren excepțional de greu, dovedind că, deși este divizie de cavalerie, știe să lupte în condițiile în care luptă și infanteria.

În zilele de 3—6 aprilie, fiind trecută la vest de Nitra, a operat în aceleși condiții excepționale, în teren muntos, acoperit și fără nici o comunicație, reușind să cucerească în toată adâncimea masivul Glinovetke, asigurând dreapta armatei.

În operațiunile de la vest de rîul Morava, Divizia 9 cavalerie, cu aceeași vigoare, a atacat inamicul care se organizase pe poziția Bzenec—Vratov, a cucerit dintr-un singur elan Vratov și a aruncat pe inamic spre nord, urmărind-l fără răgaz, în masivul păduros nord Ostietimani, înaintând într-o singură zi 14 km.

Prin atacul său de la est de Kiev a înlesnit căderea Kievului.

A cucerit apoi Stupava, după care a debușat la nord-vest de masiv, tăind comunicațiile principale ale inamicului de pe axul Koryčany—Kroměříž și l-a urmărit spre Kroměříž.

Prin energia cu care Divizia 9 cavalerie a acționat în toată perioada de operațiuni de la est la rîul Hron pînă la vest de rîul Morava și prin spiritul manevrier de care au dat dovadă comandanții de toate treptele, Divizia 9 cavalerie s-a afirmat ca o veritabilă și excepțională mare unitate de cavalerie.

¹ Localitate în Cehoslovacia.

3. Divizia 10 infanterie

a) *Nova Baňa* (s-a dat ordinul de zi nr. 24/31 martie 1945).

b) În operațiunile pentru cucerirea nodului de comunicații Uherský Ostroh, Divizia 10 infanterie a avut un rol important prin concurarea cu toate forțele sale la cucerirea înălțimilor cu cotele 245, 217 și 221, care, o dată stăpînite, asigurau dreapta Diviziei 2 munte, dind acesteia libertate de a ataca direct orașul.

Această operațiune urma unui marș forțat de 80 km și altor atacuri preliminare.

În execuția operațiunii unitățile Diviziei 10 infanterie au arătat o mare putere de pătrundere și un elan deosebit în asaltarea rezistențelor inamice care stînjeneau flancul marii unități vecine.

Perfecta colaborare între Divizia 10 și marea unitate vecină care ataca spre Ostroh, ca și sprijinul de camaraderie de care au dat doavadă unitățile în luptă, sînt mărturia sudurii realizate între marele unități și garanția viitoarelor victorii.

O remarcabilă activitate au avut cu această ocazie unitățile de artillerie ale diviziei care, prin focul lor masiv și precis pe Blatnice, 217 și Uherský Ostroh, au susținut și protejat atacul unităților spre cota 217, ca și atacul direct asupra orașului Uherský Ostroh.

Pentru modul cum Divizia 10 a înțeles să se încadreze în ansamblul bătăliei pentru Uherský Ostroh se citează prin ordin de zi pe armată.

4. Divizia 3 munte

Sub comanda domnului general Mociulschi Leonard

După ce au luat parte la operațiunile de forțare a Hronului cu stînga sa, Divizia 3 munte a fost chemată să acioneze în masivul Nitranske Hore, asigurînd, prin cucerirea crestei acestui masiv, dreapta armatei.

Elanul characteristic unităților acestei divizii, cu toate greutățile ce au avut de întîmpinat (zăpada de 1 m înălțime, lipsa de comunicații, rezistențe inamice) și-a spus din nou cuvîntul, aducîndu-i din nou gloria de a infișe steagul pe vîrfurile 880, 1 026 și 1 346, care jalonează creasta masivului.

Terminînd cucerirea masivului Nitranske Hore, prin marș forțat de 100 km, executat în 2 nopți și o zi, continuu, fără odihnă, divizia a fost trecută la vest de rîul Váh pentru operațiunile din Carpații Albi.

De abia ajunsă în zona nord-vest Piešt'any este introdusă în sector în zona Podolic pentru a ataca către Stará Turá și a pătrunde în masivul Carpaților Albi.

Atacînd cu vigoare exemplară, Divizia 3 munte a reușit să atingă în 2 zile de operațiuni vîrfurile cele mai înalte ale munților, realizînd o înaintare de peste 16 km.

Înstrucția desăvîrșită, elanul de vitejie cu care unitățile Diviziei 3 munte au luptat de data aceasta, ca și în trecut, fac din aceasta o mare unitate de elită a armatei.

4 bis. Corpul 4 armată

În cadrul operațiunilor care aveau de scop să taie retragerea forțelor inamice de la est de Morava către nord-vest, bătălia pentru cucerirea nodului

de comunicație și centrul feroviar Kromeriz are o importanță ce nu poate fi tăgăduită și urmările cuceririi acestui centru însemna un prim pas către înconjurarea forțelor inamice de la est.

Inamicul organizase și apăra atât un cap de pod de circa 8—10 km rezemat pe înălțimile, localitățile și acoperirile situate la sud de Kromeriz, cît și încinta orașului, a cărui organizare era din cele mai complete.

Corpul 4 armată a atacat capul de pod Kromeriz cu Divizia 2 pe la sud-est, iar cu grosul (Divizia 19 și Divizia 10 infanterie) pe la vest, pentru a cucerii astfel înălțimile și acoperirile care comandau intrările în oraș și în special înălțimile cu cotele 261, 236 și satul Bajani.

Manevra adoptată de corpul de armată și vigoarea cu care au atacat diviziile, în special 19, au condus la cucerirea acestui prim obiectiv, astfel că între orele 13—14 diviziile 19 și 10 infanterie se aflau la marginea orașului.

Către ora 15, Divizia 19 infanterie a intrat în oraș, în lungul străzii principale, pînă către catedrala unde a fost contraatacată puternic, dar a făcut față în foarte bune condiții.

Către orele 18, toate diviziile au atacat concentric centrul orașului, reușind după lupte grele duse din casă în casă să-l curețe, astfel că la ora 21 era complet în mîinile Corpului 4 armată.

Cucerirea orașului Kromeriz reprezenta pentru Corpul 4 armată una din cele mai frumoase acțiuni de război, în care concepția și conducederea corpului de armată s-au îmbinat cu experiența diviziilor 19 și 2 infanterie în luptele din Budapestă și vigoarea atacului Diviziei 10 infanterie în luptele de pînă acum.

Jertfele însă sint mari și primul nostru gînd este încinat lor, celor mulți căzuți acolo, care au realizat cununa victoriei Corpului 4 armată, din singele căror se plămădește destinul nostru.

Lor trebuie în primul rînd să le acordăm victoria.

Eroilor căzuți ai Corpului 4 armată, comandamentului și marilor unități, printre care Divizia 19 infanterie, (care) au dus greul, (le) acordăm acest ordin de zi.

5. *Divizia 2 munte*

a) *Bánovce*

Cucerirea orașului Bánovce, importantul nod de comunicații între rîul Nitra și Váh, salutată de Moscova prin numeroase salve de tun, reprezintă una din cele mai frumoase pagini de glorie ale armatei române.

Acastă pagină a fost scrisă cu singele ostașilor Diviziei 2 munte.

După forțarea rîului Nitra și cîstigarea unui spațiu la nord de rîu, suficient pentru a garanta operațiile armatei spre nord, acest spațiu trebuia să fie închis prin cucerirea orașului Bánovce.

Inamicul ocupa puternic Biskupice (imediat sud Bánovce), cota 271 și calea ferată de pe marginea de sud a orașului.

Atacul a debutat prin cucerirea satului Biskupice și a continuat la ora 23 direct asupra orașului, în care o echipă de soc formată din voluntari ai Batalionului 15 vînători munte a intrat prin surprindere și a atacat din spate rezistențele inamice de pe calea ferată.

Întreg Batalionul 15 vînători munte a intrat pe urmele echipei și a completat succesul, astfel că la ora 1,20 orașul era complet cucerit.

În același timp batalioanele 7 și 8 vinători munte au cucerit cotele 271 și 294, asigurînd astfel stăpînirea înălțimilor din jurul orașului.

Grupul 5 vinători munte a completat acțiunea Grupului 4 vinători munte pentru stăpînirea zonei Bánovce.

Astfel, printr-o acțiune de noapte din cele mai îndrăznețe, Divizia 2 munte a reușit, grație manevrei adoptate pentru atacul orașului și vitejiei comandanților și unităților sale, să aducă acest dar de preț palmaresului victoriilor românești.

În în primul rînd să laud vitejia și spiritul de sacrificiu neasemuit ale echipei de soc și Batalionului 15 vinători munte, cărora se datorește în cea mai mare parte succesul.

Pentru această faptă de arme măreață, citez pe armătă Divizia 2 munte, menționînd Batalionul 15 vinători munte și viteaza echipă de soc formată din cei arătați mai jos:

Sergent-major Vlădulescu Marin, șeful echipei, sergeant Junici Petre, caporal Cornat Nicolae, fruntaș Iordan Petre, fruntaș Constantinescu Petru, fruntaș Polihronie Dumitru, fruntaș Bucur Constantin, fruntaș Socaliuc Epifanie, soldat Calderaru Ioan, fruntaș Ciolpan Gheorghe, soldat Stănculete Marin, soldat Isac Grigore, soldat Zbarnău Ioan, soldat Dinu Stavarache, caporal Suciu Vasile, caporal Ciovica Miron, caporal Stoica Aurel, soldat Dumitru Vasile, soldat Lemnaru Ioan, soldat Costea Gheorghe, soldat Marin Ioan, caporal Ciontea Nicolae, soldat Comardicu Gheorghe, soldat Uscoiu Ioan, soldat Macavei Haralambie, soldat Stoica Alexandru.

b) *Uherský Ostroh*

Pentru a tăia retragerea forțelor inamice de la est de rîul Morava către vest era necesar să se cucerească neapărat orașul Uherský Ostroh, important nod de comunicații și trecere peste rîul Morava, cu atît mai mult cu căt Comandamentul Superior aliat punea mare preț pe acest punct, a cărui cucerire completa pe aceea a celuilalt punct important, Brno.

Operațiunea a fost montată de Corpul 4 armătă, prin dirijarea grosului întărit de către armătă, cu mijloacele disponibile direct către Uherský Ostroh, asigurîndu-l spre est.

În cadrul acestei manevre, rolul principal a revenit Diviziei 2 munte.

După cucerirea satelor Veseli și Milokosi, Divizia 2 munte a căpătat o bază suficientă pentru a-și dezvolta atacul.

Plecînd de la această bază, printr-un atac perfect conceput, executînd o fixare directă a orașului și o largă manevră de învăluire pe la est și nord-est, Divizia 2 munte a reușit către ora 16 să cucerească orașul.

Execuția a fost la înălțimea concepției, atacul ducîndu-se cu o vigoare exemplară și cu hotărîre, de către toate unitățile, astfel încît inamicul nu a mai avut timp să execute nici distrugerile prevăzute în planul său și Divizia 2 munte a putut pune mâna pe podul de pe Morava, intact, precum și pe însemnate depozite de materiale.

6. *Divizia 2 infanterie*

Inițial Divizia 2 infanterie a luat parte la operațiunea de forțare a Hronului în zona Žarnovica, în care rolul ei a fost de a fixa pe inamicul ce apără rîul Hron pentru a se putea executa manevra de întoarcere a acestuia pe la sud.

După acțiunea de fixare, divizia a fost retrasă din sectorul de pe Hron și introdusă în cadrul manevrei de întoarcere, pentru a prelungi operațiunea spre vest. În această situație a străbătut masivul Nitranske Hore, pe adîncimea cea mai mare, ajungind pe rîul Nitra și fiind prima mare unitate care l-a forțat.

De abia trecută peste rîu în zona Boșani, a fost deplasată prin marș forțat în zona Piëst'any la vest de rîul Váh, unde în noaptea de 4/5 aprilie a intrat în front și a atacat puternic spre nord, reușind în decurs de 2 zile să înainteze circa 12 km și să cucerească 2 importante orașe — Nové Mešto și Ceahlice.

A continuat apoi acțiunea către creasta Carpaților Albi, asigurînd dreapta armatei la nord de Nové Mešto, după care a fost trecută printr-un marș de 70 km la vest de Morava.

Fără răgaz, după marșuri istovitoare, divizia a fost introdusă în sector, imediat la vest de Morava, pentru a ataca spre nord.

În cadrul acestei operațiuni a concurat la atacul asupra nodului de comunicații Uherský Ostroh, ușurînd, prin cucerirea zonei Moravskí Písek, căderea orașului.

Continuînd operațiunea spre nord, divizia a concurat în mod strălucit la cucerirea orașului Staré Mešto, prin manevra pe care a făcut-o dinspre nord către Velegrad, manevră care a ușurat sarcina stîngii marii unități vecine.

Prin acțiuni frumos concepute și hotărît executate, cu toate greutățile enorme pe care divizia le-a întîmpinat, ea a adus armatei sale cele mai numeroase cuceriri.

7. Pionierii

În operațiunea de forțare a rîului Hron pionierii diviziilor și cei ai batalioanelor 54 și 57 pionieri au avut un rol din cel mai însemnat prin activitatea depusă în sprijinul unităților care forțau rîul.

Sub focul puternic inamic de toate armele, foc plasat în condiții excelente din cauza terenului ce-l favoriza, avînd de luptat cu greutățile terenului și curențul apei și nedispunînd decît de cîteva bărci de lemn, cu totul necorespunzătoare, trecerea s-a executat totuși în bune condiții, datorită pri-coperii, curajului și conștiinței depuse în îndeplinirea datoriei de pionierii marii unități.

Echipajele de pionieri, în frunte cu ofițerii, sub focul puternic al inamicului, au dat un viu exemplu de curajul și abnegația de care sînt capabili.

Pierderile echipajelor au fost cu această ocazie mai mari de 50%, iar printre acestea se numără și colonelul Georgescu Victor, comandantul geniului Corpului 4 armată, care a căzut grav rănit la trecerea de la Žarnovica.

Dar jertfele pionierilor nu s-au oprit aici.

Maiorul Petrov, comandantul Batalionului 57 pionieri, fiind numit comandantul unui batalion de infanterie în linia întîi, luptă în mod eroic și cade la datorie în fața primei linii a batalionului pe care îl încuraja în timpul atacului.

Munca tăcută, continuă și asiduă a pionierilor din întreaga armată, ca și faptele lor de arme, sînt cinstite astăzi prin citarea pe armată a batalioanelor 54 și 57 pionieri, companiilor 2, 10, 19, 38, 39 și Escadronul 6 pionieri,

precum și a colonelului Georgescu, comandantul geniului Corpului 4 armată și a maiorului Petrov, comandantul Batalionului 57 pionieri.

8. *Transmisiunile*

Trupele de transmisiuni, aceste furnici care împînzesc cu munca lor întreaga zonă a armatei, și datorită cărora comandanții de toate treptele au posibilitatea să-și exerceze comanda, pe cit sănt de harnice, în aceeași măsură efortul lor este tăcut, iar modestia caracterizează întreaga lor activitate.

Este o datorie de conștiință recunoașterea efortului lor.

Însumarea acestui efort se traduce în cifre impresionante pe care nici nu le bănuim măcar.

Batalionul 15 transmisiuni <este> una din unitățile cele mai încercate în actuala campanie.

Silită să lupte la distanță de circa 1 000 km de patrie, neputind dispune de o rețea proprie de transmisiuni către înapoi și întâmpinând greutăți enorme în prelungirea transmisiunilor din cauza ritmului accelerat al operațiunilor către înainte, datorită activității neobosite a unităților acestui batalion, armata are legătura telefonică cu țara și cu toată viteza operațiunilor poate comanda în orice situație cît de grea marile unități subordonate.

Această activitate se caracterizează în timp de numai o lună prin următoarele cifre:

- s-au construit și întreținut circa 1 400 km linie;
- s-au instalat și strîns 10 centre transmisiuni;
- s-au efectuat 125 000 convorbiri telefonice;
- s-au primit, tranzitat sau recepționat circa 6 000 telegramme;
- s-au primit și emis circa 400 radiograme.

Cea mai mare parte a acestei munci titanice a fost efectuată în condiții grele atmosferice (pe viscol și ploaie), în teren greu (accidentat și aconperit) și avînd de luptat cu actele de sabotaj.

Unele din recunoașteri s-au efectuat sub focul artilleriei inamice și uneori informații aduse de ofițerii de transmisiuni asupra unor evenimente din zonele marilor unități au fost foarte utile.

Pentru întreaga activitate, enormă, dar modestă, și cu atit mai mult prețuită, a comandamentului transmisiunilor armatei și Batalionul 51 transmisiuni se citează pe armătă.

9. *Artilleria*

Cucerirea orașului Uherský Ostroh, important nod de comunicații și trecere peste rîul Morava, a necesitat punerea în acțiune a unei însemnate cantități de mijloace, focul artilleriei fiind în această operație cel mai important dintre acestea.

În acest scop armata a întărit cu artillerie grea Corpul 4 armată și a însărcinat cu conducerea artilleriei Diviziei 2 munte, Diviziei 10 infanterie și regimentele 1 și 4 artillerie grea pe generalul Gîrbea Titus, comandantul artilleriei Corpului 4 armată.

Ansamblul artilleriei concentrate asupra zonei Uherský Ostroh numără circa ...² guri de foc de calibră 75—150 realizîndu-se astfel o densitate de ...³ guri de foc la km, în afară de aruncătoarele și tunurile de însoțire ale infanteriei.

², ³ Lipsă în textul original.

Împingind această masă înainte, din care o parte chiar în liniile infanteriei și asigurîndu-i condiții optime pentru deschiderea focului, generalul Girbea a manevrat traiectoriile ei de o manieră perfectă, reușind să neutralizeze complet apărarea inamică și să declanșeze chiar sistemul de distrugere al acesteia, determinînd în mare măsură retragerea lui.

Precizîunea, oportunitatea și masivitatea focului artileriei Diviziei 2 munte, a Diviziei 10 infanterie și a regimentelor 1 și 7 artilerie grea au reamintit faima de care se bucură artileria românească în ochii inamicului, ca și în cei ai aliaților, lucru ce a fost recunoscut oficial, cu ocazia vizitei domnului ministrului de război.

Acțiunea artileriei în bătălia pentru Uherský Ostroh reprezintă una din cele mai frumoase pagini ale prezentului acestei arme și, în calitate de comandant al armatei și inspector general al artileriei, iau act cu bucurie de afirmarea ei exemplară pe cîmpul de bătălie, citînd prin ordin de zi pe armată comandamentul artileriei Corpului 4 armată, artileria Diviziei 2 munte, a Diviziei 10 infanterie și a regimentelor 1 și 7 artilerie grea.

10. Comandanțele marilor unități

Aceste ajutoare anonime, a căror muncă continuă de zi și noapte se însumează, făcîndu-se simțită în funcționarea de ansamblu a mecanismului marii unități, trebuie să-și aibă întotdeauna partea lor la gloria zilelor bune, ca și cea de muncă a zilelor și, mai ales, a nopților grele.

În acțiunile continue și obositoare, duse luni de zile în sir în condiții unice de grele, comandamentul armatei și ale marilor unități în subordine au lucrat și vegheat ziua și noaptea pentru pregătirea, transformarea și transmiterea hotărîrilor și măsurilor comandanților de mari unități și desfășurarea operațiunilor.

Deseori, în cele mai grele momente ale bătăliei din Munții Javorinei, forțarea Hronului, operațiunile din Carpații Albi și cele de la vest de Morava, ofițerii de stat major ai comandamentelor au fost aceia care au alergat în mijlocul unităților spre a le îndruma, îmbărbăta și procura informațiile necesare.

Modul de lucru serios, precis și plin de abnegație al comandamentelor marilor unități a fost remarcat chiar de domnul general Managarov, comandanțul Grupului 53 armate, aducîndu-se prin această remarcă un omagiu meritat armatei române.

În aceeași idee, îmi fac o plăcută datorie să mulțumesc tuturor comandamentelor de mari unități (corpurile 4 și 7 armată, Divizia 2 infanterie, Divizia 2 munte, Divizia 3 munte, Divizia 9 cavalerie, Divizia 10 infanterie, Divizia 19 infanterie) pentru munca neprecupetită depusă, alături de comandanții lor, în conducerea operațiunilor și în special comandamentului Armatăi 1, care m-a secondat tot timpul cu toată pricereala și devotamentul de care este capabil, făcînd dovada ridicării sale valori.

Şeful Secției a III-a,
Locotenent-colonel D. Panaitescu

1945 mai. Dare de seamă relevind cooperarea româno-sovietică și luptele purtate pentru eliberarea părții de nord-vest a României, a Ungariei și Cehoslovaciei.

Armata 1
Stat major
Secția a III-a

Copie de pe raportele marilor unități

Cazurile

în care trupele noastre au intervenit în ajutorul trupelor aliate, ajutîndu-le să pareze și să treacă cu succes peste situații critice

I. Divizia 19 infanterie

1. În luptele de la Mindszent (11—12 octombrie 1944)

În ziua de 11 octombrie 1944, Divizia 243 rusă, care lupta în capul de pod de la Mindszent, a fost contraatacată puternic de Divizia 23 maghiară, întărîtă cu batalioanele 1 și 4 tancuri SS germane, și respinsă înapoi, astfel că era pe cale de a fi aruncată în Tisa.

În această situație critică, comandantul diviziei ruse s-a prezentat generalului Lăcătușu, comandantul Diviziei 19 infanterie, care mergea cu divizia spre Szentes, și i-a cerut ajutor grabnic, căci altfel divizia sa va fi aruncată în Tisa.

Generalul Lăcătușu, fără a ezita un moment, cu toate că trupele sale erau extrem de extenuate după 2—3 zile de marșuri, în care făcuseră peste 120 km, dind și lupte, a trecut Tisa imediat sub focul puternic inamic de armament greu și artilerie, pe ambarcațiuni improvizate, în noaptea de 11 spre 12 octombrie 1944 cu Regimentul 96, urmat apoi de regimenterile 95 și 94 infanterie.

În zorii zilei de 12 octombrie 1944, unitățile Diviziei 19 infanterie au trecut la atac în lungul Tisei, împreună cu divizia aliată, oprind un inamic foarte puternic, dotat cu tancuri, și apoi respingîndu-l peste 1,5 km, lărgind spațiul de manevră în jurul localității.

Divizia, fiind contraatacată puternic, a respins cu hotărîre contraatacurile inamice date cu tancuri și, continuind din nou atacul, a lărgit și mai mult capul de pod, permîșind, astfel, dezvoltarea în condiții favorabile a operațiunilor următoare.

Pentru ajutorul camaraderesc pe care Divizia 19 l-a dat Diviziei 243 ruse care, fără acest ajutor, ar fi fost cu siguranță aruncată în Tisa de inamic, comandantul acestei divizii a mulțumit generalului Lăcătușu și, totodată, a trimis Diviziei 19 infanterie fragmentul respectiv din jurnalul de operații al Diviziei 243 ruse, pentru zilele de 11 și 12 octombrie 1944, în care se exprima astfel:

„La orele 18, pe data de 11 octombrie 1944 pentru lărgirea sectorului de luptă de pe malul drept al Tisei în raionul Mindszent a sosit Divizia 19 infanterie.

La orele 22 din 11 octombrie 1944, sub un puternic foc de artilerie, primul regiment din Divizia 19 infanterie a trecut Tisa pe malul drept, pentru colaborarea la ofensiva împotriva inamicului: Divizia 23 ungără și batalioane de tancuri 1 și 4 SS germane.

Regimentul 96 infanterie a terminat trecerea la orele 3,30 pe data de 12 octombrie 1944, iar la orele 8, împreună cu Divizia 243 infanterie, a început atacul contra capului înaintat al inamicului.

În timpul trecerii, care s-a făcut în condiții foarte grele, toți ofițerii, subofițerii și trupa au arătat că posedă un curaj supraomenesc.

Toți sînt înzestrați cu o disciplină și o tactică militară exemplare.

Inamicul, deși posedind un sistem de luptă foarte bine organizat și avind mulți oameni și armament, unitățile Diviziei 19 infanterie în frunte cu Regimentul 96 infanterie au înfrînt dîrza rezistență a inamicului, care a atacat în tot cursul nopții, curățind tot malul de inamic și înaintînd cîțiva km, ocupîndu-și poziții de luptă mai favorabile.

În mod deosebit de eroic s-a luptat Regimentul 96 infanterie în tot cursul luptelor.

Merită atenție deosebită curajul și tactica militară a ofițerilor din această divizie, care, disprețuind moartea, ca exemplu, au demonstrat soldaților cum trebuie înfrînt un inamic.

Şef de stat major Divizia 243 infanterie,
Locotenent-colonel Koșelniuk

Şeful Secției 1 a Diviziei 243,
Maior Pilar

2. În luptele de la Alpár (23—26 octombrie 1944)

Divizia 108 sovietică se afla în situație foarte grea al Alpár, în ziua de 23 octombrie 1944, de a fi strivită de forțe superioare inamice. Regimentul 113 infanterie din această divizie se afla chiar încercuit.

În această zi, Divizia 19 infanterie, care ajunsese la Szarvas, după lupte grele și obositoare, este înapoiată, pentru ca, trecînd Tisa pe la Szentes, să meargă prin marș forțat la Alpár pentru a despresura forțele aliate încercuite acolo.

Prin eforturi supraomenești, divizia ajunge în 23 octombrie 1944 la Alpár și atacă viguros cu regimenterile 94 și 96 infanterie, despărțită Regimentul 113 rus și ajută Divizia 108 gardă rusă pentru a continua înaintarea în condiții avantajoase.

Pentru ajutorul camaraderesc dat Diviziei 108 gardă rusă comandantul¹ acestei divizii a mulțumit în termeni elogioși generalului Lăcătușu, comandantul Diviziei 19 infanterie, dîndu-i în scris și documentul de mai jos:

„O caracterizare a acțiunilor militare ale Diviziei 19 infanterie română, de către Divizia 108 gardă, decorată cu ordinele « Suvorov » și « Krasnoe-znania ».”

Divizia 19 infanterie română, participînd la luptele din prima linie a frontului împotriva ocupanților maghiari și germani, s-a arătat o unitate cu o dezvoltată tactică militară.

În luptele care s-au dat la nord de Alpár, distrugînd inamicul de pe calea ferată Újkecske, Kecskemét și tăind comunicațiile, pune pe inamic în imposibilitate să se retragă sau să se grupeze în regiunea Tisei (Újkecske).

Comandamentul diviziei, în frunte cu comandantul diviziei, general-major Lăcătușu, șeful de stat major, locotenent-colonel Zăgănescu și șeful operațiilor, căpitan de stat major Sitaru, conducînd luptele și fiind în strînsă legătură cu unitățile ruse, s-au arătat ofițeri cu tactică militară desăvîrșită și merită să fie decorați.

Şeful de stat major Divizia 108 gardă,
Locotenent-colonel Saveliev

Şeful operațiilor,
Locotenent-colonel Popov

3. În luptele de la Dobrá Niva (8 martie 1945)

În ziua de 7 martie 1945, Detașamentul colonel Calețeanu din Divizia 19 infanterie, compus din regimenterile 94 infanterie și 33 infanterie, a primit ordin să înainteze prin masivul păduros nord-vest Dobrá Niva, pentru a cădea în spatele inamicului ce rezista în fața Diviziei 228 rusă.

Pe timpul executării manevrei, în trecere pe lîngă flancul stîng al diviziei aliate, comandantul Regimentului 33 infanterie, colonel Mateescu, a fost solicitat personal de comandantul regimentului rus din stînga Diviziei 228 să intervină imediat în ajutorul său, fiind contraatacat de forțe superioare germane și 3 care de luptă și abia mai poate ține linia, o parte din oameni replindu-se.

Regimentul 33 infanterie a intervenit imediat, în dimineață de 8 martie, contraatacînd și intercalîndu-se în dispozitivul rusesc, pînă la respingerea definitivă a contraatacului german.

Comandantul regimentului rus s-a prezentat comandantului Regimentului 33 infanterie și colonelului Calețeanu, comandantul detașamentului, mulțumindu-le în termeni elogioși pentru ajutorul camaraderesc dat de unitățile Diviziei 19 infanterie regimentului său, iar ca semn de recunoștință a imbrățișat și a sărutat pe colonelul Calețeanu.

II. Divizia 2 munte

i. La începutul lunii septembrie 1944, inamicul apăra puternic orașele Turda și Cluj, unde dispunea de mijloace blindate cu care contraataca zilnic și producea pierderi foarte mari aliaților.

Cu toate atacurile pe care aliații le dădeau cu efective mari și puternic dotate cu material de tot felul atacul nu putea progresă.

În acest timp, Divizia 2 munte avea misiunea de siguranță a flancului stîng al armatei aliate.

Între 1—11 septembrie 1944, aceasta a primit ordin să cucerească Gilăul și înălțimile nord Gilău și Luna de Sus și să intercepteze comunicația Cluj—Oradea, pentru a ușura atacurile frontale (executate) de ruși și a înălțura astfel pericolul din stînga acestora.

Prin-tr-un atac continuu de 10 zile, mereu în flanc ofensiv, în care are 1 073 oameni pierdere, divizia își îndeplinește complet misiunea, contribuind prin aceasta la retragerea trupelor din regiunea Cluj și ocuparea orașului de către aliați.

Pentru acest fapt comandantul Corpului 35 rus și al Armatei 27 ruse a cerut ca locotenent-colonel Negoită, comandantul Batalionului 8 vinători munte, și maiorul Scridon Emil, comandantul Batalionului 16 vinători munte, să fie citați prin ordin de zi și propuși la decorații ruse.

2. În atacurile date de aliați pentru cucerirea orașului Nyiregyháza, Divizia 3 parașutisti din Corpul 104 armată a fost încercuită la sud de oraș, iar atacurile frontale date asupra orașului de către aliați se soldau cu mari pierderi fără a cîștiga teren din cauza contraatacurilor germane în flancul stîng al atacului.

În această situație Divizia 2 munte a primit ordin să atace, să distrugă inamicul din flancul stîng, să ocupe Téglás și să intercepteze comunicația Újfehértó—Hajdudorog.

În ziua de 27 octombrie 1944 divizia, printr-un atac viguros care ajunge pînă la lupta corp la corp, reușește să-și îndeplinească misiunea primită.

Prin aceasta divizia a contribuit în mod semnificativ la despăsarea Diviziei 3 parașutisti, a înălăturat definitiv pericolul de la flancul stîng al armatei ruse și a ușurat ocuparea orașului Nyiregyháza.

3. Între 8 și 14 noiembrie 1944, armata rusă care ataca frontal orașul Miskolc avea pierderi mari și nu putea progresă din cauza contraatacurilor viguroase date de inamic cu infanterie și forțe blindate în special din regiunea Emöd în flancul stîng al ei.

Pentru ușurarea atacului asupra orașului și înălăturarea pericolului din flancul stîng, Divizia 2 munte primește misiunea să distrugă inamicul la Emöd și să intercepteze șoseaua Eger—Miskolc.

Începînd din ziua de 8 noiembrie 1944, divizia atacă continuu și prin lupte grele în care se pierd 1 654 oameni, iar Batalionul 10 vinători munte rămîne încercuit în zilele de 13 și 14 noiembrie 1944, divizia reușește ca în ziua de 14 noiembrie 1944 să cucerească orașul Emöd, iar în ziua de 29 noiembrie 1944 să intercepteze șoseaua Eger—Miskolc.

Prin aceasta divizia lipsește pe inamic de comunicația principală către Budapesta, rămînîndu-i numai o singură cale de scăpare către nord și contribuind în mod definitiv la cucerirea orașului Miskolc de către aliați.

III. *La Divizia 3 munte*

a. În ziua de 29 septembrie 1944 Corpul 33 armată sovietic se găsea în plin atac pentru cucerirea orașului Oradea, avînd Divizia 3 munte în zona Sîntandrei—Toboliu—Roit, iar Divizia „Tudor Vladimirescu” și Divizia 337 sovietică la sud de Oradea.

Inamicul contraatacă puternic cu infanterie, tancuri și aviație Divizia „Tudor Vladimirescu” și Divizia 337 sovietică, producînd mari pierderi în special Diviziei „Tudor Vladimirescu”.

Regimentul 3 infanterie al Diviziei „Tudor Vladimirescu”, care se găsea la flancul stîng, a fost împrăștiat.

Comandantul regimentului a venit la postul de comandă al Diviziei 3 munte arătînd care este situația.

Divizia 3 munte a dat ordin imediat Batalionului 21 vinători munte de a face legătura cu restul Diviziei „Tudor Vladimirescu” și a restabili situația la flancul stîng al Diviziei „Tudor Vladimirescu”, ceea ce s-a executat.

ă. În ziua următoare (30 septembrie 1944) pe cind Divizia „Tudor Vladimirescu” și Divizia 337 din Corpul 33 rus se retrăgeau sub puternica presiune inamică, Divizia 3 munte, după ce în noaptea de 29/30 septembrie 1944 respinsese atacurile inamice, continuă să reziste și în cursul zilei de 30 septembrie 1944, forțind astfel inamicul de a nu mai urmări Divizia „Tudor Vladimirescu” și Divizia 337, ci să-și îndrepte atacul către Divizia 3 munte care amenința flancul său.

Divizia 3 munte nu s-a retras apoi decât la ordin, atunci cind și flancul ei sting era atacat de inamic în zona Roit și numai după ce Divizia „Tudor Vladimirescu” și Divizia 337 sovietică au ocupat noi poziții.

c. La 19 octombrie 1944, cind Divizia 3 munte cucerise partea de vest a orașului Debrecen și se găsea în luptă înverșunată în pădurile nord Debrecen, Brigada 63 moto sovietică, având puțină infanterie, roagă a se interveni pentru a ocupa împreună orașul Hajdu Hathaz.

Divizia 3 munte a trimis atunci Batalionul 11 vînători munte, care împreună cu Batalionul 2 moto din Brigada 33 au cucerit orașul.

d. La 7 noiembrie 1944, Corpul 33 armată rus a început forțarea Tisei cu: Divizia 337 sovietică, care trecuse un batalion, însă acesta a fost aruncat înapoi imediat.

Divizia 78 sovietică, cu circa un batalion trecuse la vest de rîu, în satul Tisakécske, ocupînd numai partea de sud-vest a satului, unde ducea lupte grele.

Deși Divizia 3 munte abia sosise în zona de regrupare a primit totuși ordin să înceapă trecerea pentru a ocupa complet satul Tisakécske.

În noaptea de 7/8 noiembrie 1944 Batalionul 5 moți este primul care intervine în sprijinul aliaților, curățind de inamic Tisakécske în dimineața de 8 noiembrie 1944.

e. La sud de Miskolc, Divizia 78 sovietică avea mari pierderi (cu batalioanele reduse la 30—40 oameni); nepuțind continua singură atacul, i se pun la dispoziție batalioanele 5 și 21 vînători munte care, intercalate între unitățile Diviziei 78 sovietice, au reușit să ajungă la 21 noiembrie la liziera sud Miskolc.

Totodată, a intervenit și Escadronul 3 vînători călări în sprijinul Diviziei 78 aliate, atacînd împreună cu escadronul Diviziei 78 sovietice și cucerind primul grup de case din Miskolc printr-un îndrăzneț atac de noapte.

f. La 10 decembrie 1944, Divizia 337 sovietică, de la dreapta Diviziei 3 munte, este atacată puternic la cota 625 O. Huta (Munții Bükk).

La cererea diviziei sovietice, Divizia 3 munte a trimis o companie întărită în ajutorul batalionului sovietic care apără cota 625.

g. Începînd de la 30 ianuarie 1945 și pînă la 12 februarie 1945, Divizia 3 munte intervine de numeroase ori în sprijinul Diviziei 6 Orlov, a generalului Obușenko, acționînd atît cu Batalionul 12 vînători munte, cit și cu escadronul vînători călări pentru a ușura acțiunea stîngii Diviziei 6 Orlov.

Pentru conformitate,
Seful Secției a III-a/Armata 1,
Locotenent-colonel D. Panaiteșcu

1945 mai. **Dare de seamă asupra misiunilor executate de tanchiștii români pe teritoriile Cehoslovaciei și Austriei, în perioada 26 februarie – 8 mai 1945.**

Armata 1
Stat major
Secția a III-a

**Dare de seamă sintetică
asupra operațiunilor executate de Regimentul 2 care de luptă
în timpul de la 26 februarie 1945 pînă la 8 mai 1945**

La data de 26 februarie 1945, Regimentul 2 care de luptă a sosit pe zona de operațiuni, fiind inițial repartizat la Armata 6 tancuri de gardă, sub ordinele directe ale Corpului 5 tancuri de gardă.

La data de 9 martie 1945, conform ordinului Frontului 2 ucrainean, regimentul a fost trecut la Armata 7 de gardă, fiind pus sub ordinele directe ale Brigăzii 27 tancuri de gardă.

Timpul de la 26 februarie 1945 și pînă la 24 martie 1945 a fost folosit pentru revizuirea și repararea întregului material, organizarea regimentului cu existentul în efective și material, precum și revederea instrucției echipajelor. Aceste operațiuni au fost executate prin străduință de zi și noapte, lucrîndu-se cu o deosebită conștiință, fapt ce s-a dovedit ulterior, cînd regimentul s-a prezentat pe cîmpul de luptă la înălțimea tuturor așteptărilor.

Ca misiuni operative, în acest interval de timp regimentul a fost încadrat în sistemul de apărare anticar, inițial în zona Moravce și ulterior în zona Demandice, avînd materialul blindat amplasat pe direcțiile principale de acces în aceste zone.

Începînd de la data de 25 martie a.c. și pînă la data de 8 mai 1945 regimentul a fost continuu (zi și noapte) în lupte, luînd parte la următoarele operațiuni:

a) *La forțarea și trecerea rîului Hron* regimentul a operat cu diviziile 375 și 93 [infanterie sovietice], sprijinind regimenterile 41, 43 și 45 infanterie în luptele de la Ondrejovce, Dol. Pial, Bošany, Inca, Lok, Tehla, Lula (cota 232—235) și Dol. Hedra.

Pentru modul cum a luptat regimentul în aceste operațiuni a fost felicitat de către domnul general-colonel Šumilov, comandantul Armatei 7 de gardă, iar în ziua de 27 martie a.c., cu ocazia sosirii domnului mareșal Malinovski în localitatea Dol. Pial, am primit, de asemenei, felicitări și mulțumiri verbale, exprimate în fața comandantului Brigăzii 27 tancuri de gardă și a statului său major. Tot cu această ocazie domnul mareșal Malinovski mi-a arătat că este informat asupra întregii activități a regimentului de la sosirea pe zona de operațiuni și pînă la acea dată, că este ținut la curent cu toate succesele operative ale regimentului și că domnia sa va raporta imediat domnului mareșal al U.R.S.S., I. V. Stalin, strălucitele realizări ale regimentului. De asemenei a ordonat ca felicitările domniei sale să fie transmise întregului regiment, iar

organele de subzistență sovietice să prevadă suplimente de hrană, băuturi și tigări pentru întregul regiment.

b) *La forțarea și trecerea râului Nitra* regimentul a cooperat cu Divizia 141 comandată de domnul general-maior Spitz, sprijinind regimenterile 796 și 745 în luptele de la Martinova, Bajka, Pana, Ireg, Cabai Córpor, Mlady Háj, Zam Báb, Pusta Kert, Pustina Svaty Krast.

Violența și repeziciunea atacurilor date de regiment în ultimele lupte a făcut posibilă trecerea imediată peste rîul Váh a Diviziei 141, trecere care s-a executat sub sprijinul direct al regimentului, artleria diviziei fiind rămasă mult în urmă.

c) *După trecerea râului Váh*, regimentul a continuat să coopereze cu Divizia 141, sprijinind-o în luptele de la Dubova, Králová, Pesec, cota 639—640 (operațiuni executate într-un masiv păduros).

ACESTE operațiuni, executate în munți acoperiți cu păduri, se încadrau în planul general de operațiuni prin marcarea manevrării orașului Bratislava în flancul drept și în spate. În acest sector, în fața Diviziei 141 opera o divizie de vinători de munte germană, care, după afirmațiile domnului general Spitz, era „foarte tare”, fapt pentru care divizia fusese întinuită la teren timp de o zi,

Lupta regimentului în acest sector a adus succesul așteptat, cu toate că condițiunile desfășurării atacului au fost neînchipuit de grele și periculoase.

d) *La forțarea și trecerea râului Morava* regimentul a cooperat cu Divizia 409 infanterie, sprijinind Regimentul 684 în luptele de la Diviacka Nová Ves, Schloßdorf.

Trecerea primelor elemente peste rîul Morava s-a executat cu sprijinul de foc dat de regiment prin bombardamente masive, inamicul având în acest sector o poziție bine organizată.

e) *După trecerea peste rîul Morava*, regimentul, luptând în Austria și Moravia, a cooperat cu Divizia 4 infanterie de gardă, sprijinind regimenterile 9, 12 și 32 în luptele de la Hohenrupsdorf, Srik, Hobesdorf, Tzistersdorf, Wilfesdorf, Mistelbach, Aibestahl, Poisdorf, Mikulov, Musov, pădurea cu cota 222 vest Musov, Pasohlavky, Nová Ves și orașul Znojmo, prin cucerirea căruia a fost zdrobită ultima rezistență inamică.

Luptele arătate mai sus au fost dintre cele mai grele, având de luptat cu un inamic superior numericește și bogat dotat în material blindat și de o calitate mult superioară carelor noastre. În aceste lupte regimentul a angajat lupte car contra car, având în față renumitele divizii blindate SS 25-26 și Totenkopf. Prin aruncarea în luptă a acestor unități inamicul intenționa să lichideze capul de pod de peste Morava, în scopul de a permite evacuarea și retragerea de la Viena, precum și menținerea regiunii petroliere și importanțului nod de comunicații Tzistersdorf.

Faptele de arme săvîrșite pe cîmpul de luptă, înaltul spirit de sacrificiu și vitejia dovedite de tanchiștii Regimentului 2 care (de) luptă român, care au luptat umăr la umăr cu glorioasele și vitezele trupe sovietice pentru realizarea aceluiași tel, „zdrobirea nemților cotropitori”, au stîrnit admirăția tuturor comandamentelor cu care am cooperat.

Comandantul suprem al armatei sovietice, domnul mareșal al U.R.S.S. I. V. Stalin, pentru consfintirea vitejiei dovedite și a victoriilor reputate, a

citat regimentul — prin comandantul său — cu 4 ordine de zi, după cum urmează:

ordinul de zi nr. 318 din 30 martie 1945;
ordinul de zi nr. 323 din 31 martie 1945;
ordinul de zi nr. 330 din 4 aprilie 1945;
ordinul de zi nr. 338 din 17 aprilie 1945.

De asemenei, faptele de arme săvîrșite de tanchiștii Regimentului 2 care *<de>* luptă au fost aduse la cunoștința țării întregi prin 2 ordine de zi pe armată.

„Gazeta luptătorului”, în numărul apărut la data de 1 mai 1945, publică articolul intitulat: *Vizita pe front a domnului general Vasiliu Rășcanu și a domnului profesor Vlădescu-Răcoasa, ministrul naționalităților*, anexat în copie¹ numai în părțile ce interesează regimentul.

În luptele victorios purtate, Regimentul 2 care de luptă a pricinuit inamicului următoarele pierderi:

care de luptă.....	18
auto-mașini	47
tractoare și caterpilare	8
tunuri diferite	49
branduri	58
mitraliere	86
cai și căruțe.....	80
ofițeri și soldați inamici mai mult de 4 000	

În cursul operațiunilor regimentul a avut următoarele pierderi:

a) În personal:

ofițeri: 6 morți, 5 răniți
subofițeri: 4 morți, 7 răniți, 5 dispăruti
trupă: 26 morți, 44 răniți, 5 dispăruti

b) În materiale:

care de luptă T.-4	8
care de luptă T.-3	14
care de luptă T.-35	28
care de luptă T.-38	9
care de luptă R.-2	2
care de luptă R.-1	11
Tacam Skoda R.2	5
Total	77.

Tot timpul, ofițerii, subofițerii și trupa s-au bucurat de un moral excelent, convinși fiind că lupta lor dreaptă și jertfele ce se vor face vor fi numai pentru binele patriei, pentru rege, pentru onoarea armatei române și înscrierea în istorie a tanchiștilor români.

Comandantul Regimentului 2 care de luptă,
Colonel Zătreanu Stan

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1, dosar nr. 364, f. 111—116.

¹ Nu se publică.

1945 mai. Memoriu asupra operațiilor efectuate de Divizia 3 munte în intervalul 9 aprilie — 10 mai.

Divizia 3 munte

Comandantul

Memoriu

asupra operațiunilor Diviziei 3 munte între 9 aprilie — 10 mai 1945

Operațiunile din ultima lună a războiului (9 aprilie — 10 mai 1945) se înscrău pentru Divizia 3 munte prin:

I. Operațiunile traversării munților Carpații Albi.

II. Manevra de la Uherský Ostroh (est Morava).

III. Cucerirea centrelor Kroměříž și Kojetin.

Rezistența inamicului în această lună a fost bine închegată, de altminteri justificată și de regiunile care-i dădeau această posibilitate, dar mai ales, desigur, de lipsa spațiului operativ, care se diminua prin operațiunile ofensive de pe celelalte fronturi aliate.

I. Traversarea munților Carpații Albi

Corpul 4 armată, în ordinul de zi nr. 49, evidențiază operațiunea forțării acestor munți. Acțiunea Diviziei 3 munte, care a dus greul acestei operațiuni, în întregul ansamblu al armatei, după cum se poate citi în schițele anexe¹, care înscrui exactitatea completă, este marcantă.

1. Schița cu dispozitivul diviziei la 8 aprilie 1945

Divizia 3 munte se găsește cu dreapta sa la 5 km înaintea Diviziei 2 infanterie.

2. Schița cu dispozitivul diviziei la 9 aprilie 1945

Divizia 3 munte se găsește cu 4 batalioane, grosul, înfipt ca o pană și trecută creasta munților și frontieră Germaniei, având diviziile 19 infanterie română și 1 parașutisti sovietică la 9—11 km.

Divizia a progresat în cursul acestei zile 10 km.

3. Schița cu dispozitivul la 10 aprilie 1945

Divizia 3 munte a progresat cu dreapta încă 3 1/2 km, găsindu-se cu grosul la 9 km înainte față de Divizia 19 infanterie (dreapta) și la 6 km înainte față de Divizia 10 infanterie (stinga).

4. Schița cu dispozitivul la 11 aprilie 1945

Divizia 3 munte manevrează în jurul cotei 618, pe care a efectuat-o încă din 9 aprilie și în jurul cotei 639.

Totuși, diviziile 19 și 10 infanterie sunt înapoia Diviziei 3 munte, respectiv la 3 1/2 km și 4 1/2 km.

5. Schița cu dispozitivul la 12 aprilie 1945

Divizia a împins și stînga la nord de 618, găsindu-se tot înaintată față de dreapta (Divizia 19 infanterie) rămasă la 2 1/2 km înapoi și stînga (Divizia 10 infanterie) la 1 1/2 km față de stînga Diviziei 3 munte.

¹ Anexele nu se publică.

6. Schița cu dispozitivul la 13 aprilie 1945

Divizia 3 munte și-a dus stînga pe linia dreptei, avînd la dreapta Divizia 19 infanterie tot la 2 1/2 km înapoi, iar stînga Divizia 9 cavalerie pe linia stîngi Diviziei 3 munte.

Concluzii :

1. Divizia 3 munte este cea dintîi care traversează creasta munților Carpații Albi și granița germană (Protectoratului) încă din 9 aprilie a.c., atacînd inamicul în regiunea cea mai tare (618—639).

2. Divizia 3 munte este cea dintîi care trece pe latura de nord a Carpaților Albi, manevrînd nodul orografic 603—619, dînd posibilitate diviziei din stînga să progreseze.

3. Divizia 3 munte s-a menținut 5 zile în aceste operațiuni (9 aprilie—13 aprilie), înfiptă ca o pană, avînd dreapta (Divizia 19 infanterie) și stînga (Divizia parașutisti sovietică, Divizia 10 infanterie și Divizia 9 cavalerie) la distanțe înapoi, variind de la 9—11 km pînă la 2 1/2 km în ultimele 2 zile.

4. Pierderile diviziei între 9 aprilie — 14 aprilie 1945:

morți: 1 subofițer și 14 trupă

răniți: 3 ofițeri, 1 subofițer și 62 trupă [. . .]

II. Manevra de la Uherský Ostroh

În ansamblul acestei manevre — pentru cucerirea localității Uherský Ostroh, Divizia 3 munte a avut tot timpul misiunea de pivot, pentru că: frontul Corpului 4 armată era de 25 km; Divizia 3 munte a acționat continuu pe un front care a variat de la 12—16 km; restul frontului diviziilor, pînă la Morava, a variat între 3—5 km.

Divizia 3 munte a avut o dublă misiune pe tot acest timp: a păstra o regiune care, pierdută, ar fi putut — dacă inamicul reacționa chiar cu un obiectiv limitat — periclită toată manevra corpului de armată (regiunea de cote 377—347—328), mai ales că la dreapta marea unitate sovietică aliată nu s-a putut mișca din fața cotei 519 (est Suhov) timp de 3 zile; a fixa prin atac pentru a cucerî, la flancul stîng al diviziei, zona 375-satul Louka-328.

Misiunea diviziei a fost grea: atît prin importanța zonei 375 Louka—314—328, cît și prin forțele de infanterie de care dispunea pînă la 25 aprilie, de 5 batalioane.

Cu toate acestea divizia și-a satisfăcut această misiune, mușcînd chiar din versantul de sud și vest al cotei 328, în zilele de 25 și 26 aprilie 1945, contribuind la manevra corpului de armată și deci la cucerirea localității Uherský Ostroh.

Din dosarul anexat cu schițele Diviziei 3 munte, între 18—27 aprilie, se poate constata că la acțiunea ofensivă a flancului său stîng:

a avut tot timpul concentrat grosul ce putea să realizeze;

a avut concentrat tot timpul focul aproape al unanimității artilleriei sale;

a atacat prin planul său de manevră față de ordinul de a se cucerî simultan pădurea cu cota 375, Louka și 328, aplicînd concentrarea succesivă pe aceste puncte de cucerit și nicidecum un atac simultan descurtat.

Rog să se aprecieze dacă Divizia 3 munte nu și-a satisfăcut misiunea în condițiunile în care s-a găsit, la o răscrucie de cote care cereau și forțe de infanterie, mai multe și un foc superior celui ce posedă.

Pierderile intră 18—27 aprilie 1945 au fost:

morți — 1 ofițer, 2 subofițeri și 31 trupă,
răniți — 5 ofițeri, 7 subofițeri, 164 trupă.

III. Cucerirea localității Kojetin

La cucerirea acestui centru important efectuată de Divizia 10 infanterie, întărâtă cu Regimentul 95 infanterie și 2 regimete de artillerie grea, în ziua de 6 mai a.c., Divizia 3 munte a contribuit prin acțiunea sa operativă din 2 și 3 mai a.c.

Mai mult, prin interceptarea celor două comunicații de la sud Kojetin spre Popudinov și Bojnice, la traversarea acestora pe rîul Garam Divizia 3 munte a contribuit din 2 mai a.c. și la manevra Corpului 4 armată pentru cucerirea centrului Kroměříž.

1. În 30 aprilie a.c. Divizia 3 munte, rezervă de armată, execută un marș de noapte din zona Vitemilice-Nevoite — pe o vreme ploioasă, inițial pe o șosea blocată de unitățile aliate și apoi peste cîmp fără nici un ax de mișcare, în zona Očkova Lchota (25—30 km), unde ajunge la 1 mai ora 12 cu toată divizia. În aceeași zi împinge încă 14 km pînă în zona Kovalov-Úlany nad Žitavou-Prakšice, pînă în 1 mai ora 20, iar artleria (divizioanele 3 obuziere și 63 artlerie) continuă marșul toată noaptea de 1 mai la 2 mai prin Bohdalice-Javberite-Prakšice (30 km) ajungînd la 2 mai ora 4,30 (cu nr. 30 249 din 2 mai a.c. am raportat Corpului 4 armată, pentru a se înainta Armatei 1 situația diviziei între 30 aprilie — 2 mai, ora 4).

2. După acest marș, din zona Vitelgmice-Nevoite în zona Zgrijite-Kovalov-Prakšice, de 40—50 km și executat în condițiunile arătate mai sus, Divizia 3 munte atacă în 2 mai a.c. ora 7,30 pentru a cucerî zona Nezamyslice-Morjice-Nemčice, zonă care nu fusese ocupată de trupele sovietice, cum se arăta în ordinele superioare, ci zonă în care luptau unități sovietice.

Divizia a atacat cu dreapta de la Uncice spre Pavlovce întîmpinînd rezistență inamică și ajutînd unitatea sovietică din această ultimă localitate să progreseze, ca și stînga Diviziei 10 rămasă la Drieňov (2 1/2 km), sud-est Pavlovce.

3. Divizia continuă progresiunea la nord, ajutată și de stînga ei, care progresase mai repede spre Nemčice.

De pe frontul Nemčice-Vhroslovice se trece, propriu-zis, la atacul Kojetinului și se ajunge în seara zilei de 2 mai 1945 pe frontul: dreapta, interceptînd calea ferată de la sud-vest Kojetin; centru, la calea ferată vest Kojetin, călare pe șosea; stînga, 1 km nord-est Gonci (1 1/2 km lîziera nord Kojetin).

Deci, în cursul zilei de 2 mai a.c. divizia a realizat, prin luptă, o progresiune de 11 km, abordînd și atacul localității Kojetin.

De altminteri și Corpul 4 armată, prin ordinul său de operații nr. 311, recunoaște vigoarea acțiunii diviziei prin: „Divizia 3 munte va continua cu aceeași vigoare atacul său asupra orașului Kojetin”.

4. În 3 mai a.c. s-a reluat atacul și manevra a fost dusă pe la sud, punctul mai slab al inamicului, sesizat din operațiunile zilei precedente și în dimineața zilei de 3 mai a.c. la ora 7,60, dreapta divizici intrase în partea de sud a orașului Kojetin pînă în centrul său (biserica).

Simultan s-au interceptat cele două comunicații de la sud Kojetin.

5. În cursul zilei de 3 mai a.c. la ora 5,20 divizia, conform ordinelor primite, a trebuit să-și extindă frontul, cu aripa stîngă spre Tvolovice (5 km

nord-vest Kojetin), unde a detașat un batalion, astfel că Divizia 3 munte la atacul Kojetinului din 3 mai a.c. dimineața dispunea de 5 batalioane.

6. În cursul zilei de 3 mai a.c. divizia a fost contraatacată de 3 ori de către inamic cu sprijinul carelor de luptă și tunuri de asalt inamice; totuși a reluat atacul și a reintrat pe lizierele de vest și sud ale localității.

7. În operațiunile din 3 mai a.c. la atacul Kojetinului divizia a avut un ofițer și 5 morți trupă, precum și 1 ofițer și 23 trupă răniți.

Ofițerul căzut este sublocotenentul Vrabie din Divizionul 1 aruncătoare, rănit grav de o rafală de mitralieră în 3 mai, ora 18, pe străzile Kojetinului, cind întindea legătura la observatorul înaintat, cu primele elemente ale vinătorilor, care încă se mențineau în partea de sud a orașului. La ora 23, ofițerul a decedat în liniile noastre.

8. Totalul pierderilor în 2 și 3 mai 1945 la atacul acestei localități au fost: morți 1 ofițer și 9 trupă, răniți 2 ofițeri, 1 subofițer și 44 trupă.

9. În 4 mai a.c., ora 4 dimineață, Divizia 3 munte a primit o nouă misiune, iar schimbarea ei din fața Kojetinului a fost făcută de către 2 batalioane din Regimentul 33 și un regiment de artillerie, operațiune care s-a terminat în aceeași zi la ora 10 dimineață. Restul diviziei s-a dirijat la 16 km sud-vest de Kojetin.

Linia din fața Kojetinului, pe marginea localității, a fost menținută de trupele Diviziei 3 munte până la schimbare.

Concluzii :

A. La cucerirea Kojetinului din 6 mai a.c., efectuată de Divizia 10 infanterie, întărâtă, Divizia 3 munte prin acțiunea din zilele de 2 și 3 mai a.c. are parte sa de contribuție.

Divizia a pătruns în oraș la 3 mai a.c., s-a menținut cu intermitențe la căderea serii, iar în dimineață de 4 mai a.c. a predat unităților din Regimentul 33 (Divizia 10 infanterie) contactul strâns cu linia orașului.

B. Divizia 3 munte s-a bătut pentru Kojetin și cazul sublocotenentului Vrabie este o mărturie că toate eforturile au fost făcute pentru a se cucerii complet orașul însă lipsa de forțe, lipsa unui foc de artillerie superior aceluia al diviziei au făcut ca să nu-l poată cucerii în 3 mai a.c.

Comandantul Diviziei 3 munte,
General Pompeius Deinetrescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1, dosar nr. 121, f. 353–359.

1380

1945 mai. Propuneri ale Secției operații din Marele Stat Major privind interpretarea aplicării unor articole din Convenția de armistițiu.

1. Din ordinul de zi nr. 369 dat de mareșalul Stalin, în ziua de 9 mai 1945, rezultă că *Germania a capitulat fără condiții* și că, deci, operațiunile militare în Europa au încetat.

De asemenea, din ultimele rapoarte operative ale armatelor 1 și 4, rezultă că forțele române nu mai au contact cu inamicul și că se regrupează în zonele Krsijanow (Armata 1) și Fisava (Armata 4) ambele zone călare pe hotarul dintre Boemia și Moravia și la 40—60 km nord-vest Brno.

Înțînd seama de această nouă situație, Secția operațiilor apreciază că este necesar să se reexamineze întreaga aplicare a Convenției de armistițiu din 12 septembrie 1944, pe baza căreia ne-am angajat în război alături de Națiunile Unite și în special acele articole din Convenție *legate de necesități de ordin militar*.

Acestea sint:

Articolul 1 care între altele prevede că România va duce războiul alături de Puterile Aliate împotriva Germaniei și Ungariei, cu scopul de a restaura independența și suveranitatea României, pentru care scop va pune la dispoziție nu mai puțin de 12 divizii de infanterie, împreună cu serviciile tehnice auxiliare.

Operațiunile militare din partea forțelor armate române, cuprinzînd forțele navale și aeriene, împotriva Germaniei și Ungariei, vor fi purtate sub conducerea generală a Înaltului Comandament Aliat (Sovietic).

Articolul 3

Guvernul și Înaltul Comandament al României vor asigura forțelor sovietice, și celorlalți aliați, îňlesniri pentru libera lor mișcare pe teritoriul României, în orice direcție, dacă este cerut de către situația militară, guvernul și Înaltul Comandament al României acordînd orice concurs posibil pentru o astfel de mișcare, prin mijloacele lor proprii de comunicație și pe cheltuiala lor, pe pămînt, pe apă și în aer.

Anexă la articolul 3

Prin cooperarea guvernului român și a Înaltului Comandament Român menționată în art. 3 al acestei Convenții, se înțelege punerea la dispoziția Înaltului Comandament Aliat (Sovietic), pentru deplina folosință, cum va socoti de cuvînță, pe durata armistițiului, a tuturor construcțiilor și instalațiunilor românești, militare, aeriene și navale, porturi, cheiuri, cazărmi, magazine, cîmpuri de aviație, mijloace de comunicație, stațiuni meteorologice, care ar putea fi cerute pentru nevoi militare, în desăvîrșită bunăstare și cu personalul necesar pentru întreținerea lor.

Articolul 9

Guvernul și Înaltul Comandament Român se obligă să remită Înaltului Comandament Aliat (Sovietic) pentru folosința acestuia, pe întreaga perioadă de război împotriva Germaniei și Ungariei, și în interesul general al Aliatilor, toate vasele care aparțin sau au aparținut Națiunilor Unite aflate în porturile românești, indiferent la dispoziția cui s-ar afla; ulterior aceste vase urmează să fie restituite proprietarilor lor.

Articolul 10

Guvernul român trebuie să facă, în mod regulat, în monedă românească, plățile cerute de către Înaltul Comandament Aliat (Sovietic), pentru îndeplinirea funcțiunilor sale, și în caz de necesitate va asigura folosința, pe teritoriul românesc, a întreprinderilor industriale și de transport, a mijloacelor de comunicație, stațiunilor generatoare de energie, întreprinderilor și instalațiilor

de utilitate publică, depozitelor de combustibil, petrol, alimente și alte materiale sau servicii, în acord cu instrucțiunile date de către Înaltul Comandament Aliat (Sovietic).

Articolul 16

Tipărirea, importul și răspândirea în România a publicațiilor periodice și neperiodice, prezentarea spectacolelor de teatru și a filmelor, funcționarea stațiunilor de T.F.F., poștă, telegraf și telefon, vor fi efectuate în acord cu Înaltul Comandament Aliat (Sovietic).

Anexă la articolul 16

Guvernul român se obligă ca transmiterile fără fir, corespondența telegrafică și poștală, corespondența cifrată și prin curier, precum și comunicările telefonice cu țările străine ale ambasadelor, legațiunilor și consulatelor aflătoare în România să fie dirijate potrivit modului stabilit de Înaltul Comandament Aliat (Sovietic).

Deoarece din articolele 1, 3, 9, 10 și anexa la articolul 3 rezultă că aplicarea lor este în funcție de *durata războiului contra Germaniei și Ungariei sau de necesități cerute de situația militară*, urmează să se sesizeze guvernul și Comisia română pentru aplicarea armistițiului pentru a se realiza cu un moment mai devreme:

— aducerea forțelor operative în țară și demobilizarea lor;
— incetarea *cheltuielilor și prestațiunilor* în folosul forțelor sovietice precum și *darea în folosire a acelorași trupe a unor bunuri naționale* (căi ferate, transmisiuni întreprinderi, construcții);

deoarece toate acestea nu-și aveau rostul decât ca o contribuție a României la efortul de război și numai în măsura în care necesitățile militare le impuneau.

În ceea ce privește articolul 16 și anexa la acest articol, referitoare la radio, teatru, presă, telefon, poștă, telegraf, cifru etc., Comisiunea română de armistițiu la Moscova, atrăgând atenția, în timpul discuțiunilor, că un control asupra acestor mijloace ar atinge suveranitatea și independența statului român, a primit în general următorul răspuns, dat de excelența sa V. Molotov, comisarul pentru afacerile externe al U.R.S.S.:

„Controlul asupra presei, publicațiunilor, teatrului, telefonului, telegrafului etc. se va efectua numai în acord cu guvernul român, atât timp cît România va constitui spatele armatelor sovietice și în măsura în care operațiunile militare o vor impune.”

În prezent, România *nemaiconstituind spatele unor armate sovietice angajate în operațiuni și nemaexistând nici o necesitate militară* care să impună controlul asupra acestor mijloace vitale ale statului, Secția operațiilor apreciază că și aplicarea articolului 16 și a anexei la articolul 16 trebuie revăzută, ameliorată sau suspendată.

2. Totodată, Secția operațiilor crede că mai este necesar:
a) Să se dea un comunicat oficial-bilanț, pentru a marca incetarea operațiunilor pe frontul armatelor române.

b) Să se propună guvernului ca să adreseze, în numele țării, un mesaj omagial celor două armate române, care după 9 luni și jumătate¹ de eforturi

¹ În realitate 8 luni și jumătate.

continue, importante succese militare și pierderi sîngeroase au încheiat campania din vest pe teritoriul Boemiei la 1 200 km de patrie.

Şeful Secției operațiilor,
Colonel P. Caramitru

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 882, f. 17–20.

1381

1945 mai. Sinteză întocmită de Marele Stat Major asupra operațiilor desfășurate de armata română pentru înfringerea forțelor hitleristo-horthyste între 23 august 1944 – 12 mai 1945.

1. În urma capitulării fără condiții a Germaniei față de Națiunile Unite, operațiunile militare pe fronturile armatelor române au luat sfîrșit: la 10 mai 1945, ora 10, pe frontul Armatei 1 și la 12 mai 1945, ora 05, pe frontul Armatei 4.

În prezent, trupele române sunt regrupate într-o zonă la 100 km sud-est de Praga, în Cehoslovacia.

După o înaintare de peste 1 200 km¹, după opt luni și jumătate de eforturi continue, de jertfe sîngeroase și de importante succese militare, realizate de trupele noastre alături de armatele sovietice pentru cauza comună a Națiunilor Unite, armata română însumează azi o contribuție însemnată, al cărei bilanț se impune nu numai ca un omagiu adus ostașilor noștri, dar și ca o măsură justă a aportului României în războiul contra Germaniei hitleriste și Ungariei.

2. La 23 august 1944 [...], urmat de trecerea imediată la acțiune a armatei române de partea Națiunilor Unite, s-a răpit orice posibilitate germanilor de a prelungi rezistența lor în această regiune, fie pe linia fortificată Focșani—Nămoloasa—Brăila, fie pe arcul carpic, fie pe Munții Apuseni.

Prin această acțiune imediată și efectivă a armatei române s-au adus avantaje determinante Națiunilor Unite, atât la aripa sudică a frontului de est, cât și în Balcani.

În declarațiunile făcute de feldmareșalul Rundstedt, el menționează ca una din cauzele principale ale prăbușirii forței militare germane faptul pierderii materiilor prime, în special a celor din România.

Datorită acestei acțiuni imediate și efective a armatei române de partea Națiunilor Unite s-au putut realiza:

curățirea întregului teritoriu al României de elementele germano-maghiare, operațiune efectuată de armata română în timp de 8 zile, realizând capturarea a 56 080 prizonieri, între care 14 generali, producind inamicului și 5 000 morți;

anihilarea diviziilor germane care se găseau pe frontul român în Moldova și cărora li s-au răpit astfel posibilitățile de retragere;

¹ Distanța parcursă de armatele române de la țărmul Mării Negre pînă la Podișul Boemiei a fost de circa 1 700 km.

păstrarea intactă a tuturor comunicațiilor, stabilimentelor industriale și petroliere, precum și a depozitelor, punând pe germani în imposibilitatea de a le distrugă;

3. În această primă fază, armata română a realizat și acoperirea frontierelor de nord și vest în Transilvania, asigurând teritoriul țării contra oricărei încercări germano-maghiare de a pătrunde spre Carpați și a închide treptătorile.

La adăpostul acestei acoperiri, armatele sovietice au executat marșul lor strategic prin România, de la ultimele puncte de contact cu inamicul (Slobozia, Păulești) — și au efectuat concentrarea lor, în centrul și vestul Transilvaniei, în deplină siguranță.

4. De la 7 septembrie 1944, forțele române de pe frontul din Transilvania au intrat sub ordinele Frontului 2 ucrainean, sub conducerea căruia au trecut la ofensiva care a dus la eliberarea Ardealului de nord, apoi la înfringerea Ungariei și eliberarea unei mari părți din teritoriul Cehoslovaciei.

Acțiunile mai importante înfăptuite de cele 2 armate române în decursul acestei campanii sunt următoarele:

s-a asigurat debușarea forțelor sovietice la vest de Carpați, în Cîmpia Ungariei;

ofensiva de eliberare a Ardealului de nord;

s-a luat parte, continuu și în condițiuni extrem de grele, la toate operațiunile forțelor sovietice contra germano-maghiarilor, pentru înfringerea Ungariei și cucerirea Budapestei, dînd o întreagă serie de bătălii, între care cele mai importante sunt bătăliile Debreținului, Szolnociului, Tisei, Budapestei, munților Bükk și Hernadului;

s-a participat în aceleași extrem de grele condițiuni la operațiunile forțelor sovietice pentru înfringerea definitivă și capitularea necondiționată a inamicului, concomitent cu eliberarea unei importante părți din teritoriul poporului vecin și prieten cehoslovac, în importantele bătălii de la Sena-Turna, Rožňava, Zvolen, Banská-Bystrica și Kermnila, forțarea rîului Hron și cucerirea munților Nitra, Fatra Mică și Carpații Albi, precum și în bătălia Moravei.

Pînă la 12 mai 1945 au fost trecute 6 cursuri mari de apă, străbătute 9 masive muntoase², parcursi peste 1 200 km, eliberate 56 orașe mari, 196 localități importante și 3 624 centre populate, capturați 45 556 prizonieri.

Corpul aerian român, participînd la aceste operațiuni cu un total mediu de 1 300 avioane, a executat 4 286 misiuni cu 8 542 ieșiri și avînd ca pierderi 339 avioane cu 157 oameni personal navigant.

Acțiunile trupelor române au obținut înalță prețuire a mareșalului I. V. Stalin, care le-a citat prin ordine de zi în mai multe rînduri, și anume: Armata 4 de 2 ori, Armata 1 o dată, Corpul aerian de 2 ori, Regimentul 2 care luptă de 3 ori.

5. Aportul de forțe al României alături de Armata Roșie în războiul dus de către Națiunile Unite în contra Germaniei și Ungariei reprezintă o valoare substanțială, care a situat România din punct de vedere al efectivelor angajate în locul al 4-lea printre Națiunile Unite, care au dus războiul în Europa.

² În realitate 12 cursuri mari de apă și 20 de masive muntoase.

Astfel, România a acționat cu 19 divizii în cursul lunii septembrie 1944³ și pînă la 16 octombrie 1944, cu 16 divizii pînă la 1 noiembrie 1944 și apoi în continuare cu 14 divizii, ulterior 15 divizii⁴.

6. Efortul militar făcut de către țara noastră în războiul contra Germaniei și Ungariei a fost unitar, total și pe baza exclusivă a propriilor resurse:

— unitar, pentru că începînd de la 24 august 1944 și pînă la capitularea Germaniei nici o unitate românească n-a luptat de partea germanilor; actul de la 23 August 1944 a solidarizat și dirijat întreaga națiune, fără excepție, pe linia destinului ei firesc, alături de Națiunile Unite.

— total, pentru că armata română a pus în joc toate resursele de care dispunea, fără a fi putut beneficia de aprovizionările, atît de prețioase, în material de război din afară.

7. Jertfele aduse de armata română în acest război reprezintă o valoare importantă, atît ca cifră absolută de pierderi, cît și ca procente raportate la efectivele angajate.

Astfel, după date încă provizorii, armata română a avut de la 24 august 1944 pînă la 12 mai 1945 următoarele pierderi în luptele duse contra trupelor germano-maghiare: 4 933 ofițeri, 4 789 subofițeri, 158 869 trupă, adică un total general de 168 591 morți, răniți și dispăruți⁵.

Față de efectivele angajate în aceste operațiuni și anume: 12 628 ofițeri 13 570 subofițeri, 311 136 trupă, adică în total 336 334 oameni⁶, pierderile noastre totale reprezintă un procent de 50%.

8. Astăzi, cînd victoria cea mai definitivă a încununat sforțările tuturor Națiunilor Unite în războiul dus contra forțelor naziste și fasciste, armata română, la capătul unor jertfe atît de bogate alături de glorioasa armată sovietică, poate fi nu numai mîndră de înfăptuirile ei, dar și sigură că va găsi la marii ei aliați prețuirea justă a sacrificiilor și eforturilor făcute.

De aceea ținem ca prin această sinteză să aducem armatelor noastre din Cehoslovacia un omagiu binemeritat.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 883, f. 94–97.

1382

1945 mai. Consecințele politice și militare ale actului de la 23 August 1944 relevate într-o sinteză întocmită de Marele Stat Major român la sfîrșitul războiului antihitlerist.

Actul României de la 23 August 1944, urmat de acțiunea ei militară imediată și susținută pînă la capitularea Germaniei, reprezintă unul din cele mai importante aporturi pentru cauza Națiunilor Unite într-o fază și într-o regiune decisivă pentru înfrîngerea rezistenței germane.

³ Numărul de divizii române care indeplineau misiuni de luptă se ridică la 1 septembrie 1944 la 28, iar la 20 septembrie la 27.

⁴ Pe teritoriile Ungariei și Cehoslovaciei au acționat cîte 17 divizii române.

⁵ Pierderile înregistrate de armata română în războiul antihitlerist s-au ridicat la 169 822 de militari (morți, răniți și dispăruți) din care 5 078 ofițeri, 4 984 subofițeri și 159 760 soldați.

⁶ Efectivele militare angajate de România în războiul antihitlerist s-au ridicat la 538 636 militari.

Această întoarcere de arme în contra germanilor și răsturnare de front efectuată în condițiuni incomparabile cu acelea ale tuturor celoralte țări care s-au găsit în situațiuni similare nu s-ar fi putut executa dacă ea nu ar fi fost preconcepță și pregătită nu numai în domeniul politic, dar și în cel militar, înainte de 23 August 1944.

I. Pregătirea actului de la 23 August 1944 în domeniul militar

Unitatea și vigoarea cu care s-a declanșat și apoi susținut acțiunea militară a României, începînd chiar din noaptea de 23 spre 24 august 1944 cînd s-a radiodifuzat Proclamația Maiestății sale regele Mihai, au fost fructul nu numai al asentimentului unanim al întregului popor, dar și al prevederilor și măsurilor pregătitoare concrete făcute în domeniul militar.

La acea dată, armatele Națiunilor Unite, după succese importante, dețineau inițiativa pe toate teatrele de operațiuni (vest, Italia și est) și supremația totală în aer.

Puternica ofensivă sovietică în Moldova între 19—23 august 1944, precedată de ofensiva sovietică de pe frontul Vistula-Carpați, care determinase anterior degarnisirea de către germani a Moldovei de cea mai mare parte din diviziile blindate germane, constituie elementele care au făcut posibilă declanșarea utilă a acțiunii militare române.

Fără a micsora întru nimic importanța acestor condițiuni de posibilitate create de către Aliați, și în special de către armata sovietică, este totuși necesar să subliniem valoarea faptului că actul de la 23 August 1944 a fost preconcepță și pregătit nu numai în domeniul politic, dar și în cel militar.

Această „pregătire” este, după părerea noastră, argumentul peremptoriu pentru a arăta că acțiunea noastră nu a fost un simplu act de *oportunism impus de constrîngerea unei situații create exclusiv de forțe străine*. Un asemenea oportunism nu numai că ar diminua valoarea actului nostru militar, dar nici nu ar fi putut da eficiență și unitate acțiunii noastre militare.

Fără această pregătire, armata română și națiunea ridicată ca un singur om nu ar fi putut întoarce spontan armele contra germano-maghiarilor, să curețe teritoriul de forțele hitleriste în 8 zile și în același timp să acopere debușurile peste Carpați, în Transilvania, pînă la sosirea forțelor sovietice.

Mai mult încă, pregătirea noastră a fost atât de bine ascunsă supravegherii hitleriste, încât s-a realizat o surprindere totală, deoarece germanii nu au mai avut posibilitatea să ia contramăsuri oportune pentru a para sau îndigui breșă făcută de inițiativa românească în dispozitivul strategic german.

Tocmai pentru păstrarea acestui secret s-a făcut uz mai mult de dispoziții verbale decît de ordine scrise, acționîndu-se în afara sau pe marginea căilor normale de acțiune ale Marelui Stat Major în funcțiune la acea epocă. Prevederile și dispozițiile au fost dirijate de un număr restrîns de ofițeri sub ordinele directe ale Maiestății sale regele.

Printre aceste măsuri și prevederi cităm:

1. Operațiunea „Cosma”

Sub această denumire s-a ascuns planul de operațiuni în contra trupelor germano-maghiare de pe întreg teritoriul țării și din zona armatelor.

O primă dată proiectată pentru aplicarea acestui plan a fost ziua de 12 iunie 1944.

Operațiunea a fost însă amînată probabil din cauza situației generale care la acea dată nu oferea suficiente șanse de reușită.

Atunci pe frontul nostru se găseau însă maximum de divizii blindate germane. Marile ofensive sovietice de la Vitebsk și din Galicia, care au atras succesiv o parte din diviziile blindate germane din România, s-au dezlănțuit mai tîrziu, respectiv la 25 iunie și 15 iulie 1944.

În cursul proiectului „Cosma” s-a stabilit și ținut continuu la curent situația efectivelor și dislocarea trupelor germane pe teritoriul țării.

2. *Netrimiterea pe front a diviziilor de recrui și menținerea lor pe teritoriul*

La 24 iunie 1944, cu ordinul nr. 1 285, Cabinetul militar al conducătorului statului prevăzuse dislocarea unităților de recrui în zona de operații și ca urmare la 24 iulie s-a studiat întrebunțarea recruiților pentru ocuparea pozițiilor: brațele Prutului, poziția Adjud—Oancea, capul de pod Cahul—Bolgrad, iar poziția F.R.B. să fie asigurată cu cele 9 batalioane de fortificații.

Totuși, la 11 august 1944, Marele Stat Major, cu nr. 629, a dat dispozițuni ca dislocarea lor să se facă numai „la ordin”, iar la 21 august 1944, telegrafic cu nr. 64 078, a dispus că dislocarea lor se amînă pînă la noi ordine și răminerea în garnizoanele din interior cu organizarea lor operativă (acțiunea ofițerilor care făceau parte din montarea planului „Cosma”).

Această măsură pregătitoare pentru actul de la 23 August a avut astfel dublul avantaj că pe deosebire nu s-a mai întărit rezistența opusă categoric acelei date, iar pe de altă parte s-a putut dispune de forțele necesare în interior pentru a trece imediat la curățirea forțelor germano-maghiare.

3. *Sintezele, studiile și buletinele informative au orientat atât conducerea superioară cît și comandamentele române asupra superiorității forțelor Națiunilor Unite și desfășurarea în ansamblu a operațiunilor pe diverse teatre de război.*

Prin sintezele și buletinele informative periodice s-a informat din timp și continuu atât Palatul cît și comandamentele superioare române asupra evoluției situației generale, care ducea la înfrîngerea Germaniei.

Această acțiune este de o importanță apreciabilă pentru pregătirea actului de la 23 August 1944, deoarece: pe de o parte, a procurat orientarea informativă necesară urmăririi condițiilor de posibilitate pentru trecerea la acțiune, iar pe de altă parte pentru că a creat și întreținut acea stare de spirit unitară și favorabilă în comandamentele militare române de diferite trepte.

4. *Măsurile luate pentru întărirea forțelor din regiunea Capitalei*

Avind în vedere că grosul forțelor germane din zona interioară se afla grupat în regiunea Ploiești—București și că era necesar ca din primul moment să se asigure libertatea de acțiune în această zonă centrală, a fost necesar să se întărească forțele române sub diverse preteze.

5. *Starea de spirit în armată*

Favorabilă actului de la 23 August 1944.

Paralel cu activitatea politică pentru o ieșire din războiul alături de Germania, starea de spirit în armată evoluă tot către acest țel, care de la 23 August 1944 a fost realizat pentru întreaga națiune.

Armata română a înțeles încă din anul 1942 că războiul contra U.R.S.S. nu are sens și nu are interesul să-l ducă mai departe cu toate forțele, fără limită.

În întreaga armată, atât la comandamente, cît și la trupe, s-a dezvoltat o stare de spirit favorabilă încetării ostilităților contra U.R.S.S. și alipirea României la aliații ei firești.

Către sfîrșitul lunii iulie (28 iulie), s-a făcut o anchetă la unitățile din linia întii, în acest sens.

Din rezultatele anchetei s-a putut constata că trupa și ofițerii nu mai erau dispuși să lupte contra U.R.S.S.; majoritatea comandanților de regimene afirmau că nu se poate conta pe unitatea lor. [. . .]

În concluzie, este deosebit de important a se menționa și starea de spirit a armatei române printre elementele care au pregătit sau furnizat actul de la 23 August 1944.

Această stare de spirit a contribuit în mod determinant la realizarea unității, spontaneității și eficacității care caracterizează săvîrșirea acelei întoarceri de arme ce s-a produs la 23 august 1944, pentru că:

ea explică într-o mare măsură faptul că hotărîrea istorică [. . .] din noaptea de 23 spre 24 august 1944 a fost urmată de armată în bloc, de la cel mai mic executant pînă la generalii comandanți, fără ezitări, fără riscul de a se împărți armata în două tabere ca în Italia;

ea a fost geneza tuturor reticențelor anterioare față de cererile germane în oameni și material, creînd astfel disponibilitățile în unități și materiale, care au putut fi imediat aruncate în luptă pe teritoriu, în contra germanilor;

în fine, tot ea explică elanul și hotărîrea cu care s-au dus în condițiuni extrem de grele operațiunile de lichidare a germanilor și acoperire a frontierelor, apoi alături de Armata Roșie în campania din Ardeal, Ungaria și Cehoslovacia, pînă la victoria finală.

Această unanimitate de simțire și de năzuințe a făcut ca, chiar acolo unde pregătitorii actului de la 23 August nu au putut să prevină, totuși comandanții de mari unități locali să acționeze în același spirit, din proprie inițiativă.

Cităm astfel cazul Diviziei 9 infanterie în Dobrogea. Izolată între Dunăre și Mare, cu legături precare și controlate, instalată într-un dispozitiv amestecat cu trupe germane foarte puternice (valoare a 3 divizii, plus un bogat și puternic armament greu de coastă și anticar, plus forțe navale), Divizia 9 infanterie prin măsuri pregătitoare judicioase și acțiune promptă reușește să captureze întregul material german și să facă prizonieri 1 general + 320 ofițeri + 10 400 trupă. Mai mult încă, această divizie ia parte în plus cu o parte din forțele ei la acțiunea de curățire din zona București și șesul Munteniei (Bărăgan).

II. Importanța militară a poziției României pe teatru de război european în august 1944

Prin așezarea ei geografică, prin resursele de care dispune și mănușchiul de comunicații ce-l deține, România a constituit un bastion deosebit de important, o poziție cheie a rezistenței germane atât pentru frontul de est, pentru stăpînirea Balcanilor, cît și în general pentru posibilitățile germane de a duce războiul contra Națiunilor Unite.

Petrolul românesc era sursa cea mai însemnată pentru alimentarea consumului general de război al Germaniei. Resursele alimentare și altele reprezentau de asemenea izvoare însemnate.

În fine, la importanța militară a poziției României trebuie să mai adăugăm valoarea forțelor ei.

În august 1944 ea dispunea de: 20 de divizii angajate + 8 divizii în interior (din care 7 în refacere) + 20 de divizii de recruți cu efective și dotare reduse, ceea ce însumează valoarea a circa 20 de divizii cu efective normale. [. . .]

Dacă la aceasta mai adăugăm și unitățile navale române, singurele de care germanii au beneficiat în Marea Neagră, se poate conchide că la acea epocă, Italia fiind scoasă din cauză, România reprezenta și din punct de vedere al forțelor ei militare cel mai puternic satelit al Germaniei.

În concluzie, România reprezenta prin poziția și aportul ei militar o importanță de prim ordin pentru Germania. Ca urmare, chiar numai simpla ieșire din cauză a României ar fi adus *ipso facto* avantaje militare determinante cauzei Națiunilor Unite.

III. Avantajele aduse Națiunilor Unite prin acțiunea României

Acțiunea militară a României declanșată imediat, efectiv și unitar a făcut posibilă exploatarea și extinderea la maximum a avantajelor militare pe care ea le-a adus Națiunilor Unite prin actul de la 23 August 1944.

Întoarcerea armelor de către România în contra germanilor a condus la o totală răsturnare a frontului strategic german în sud-estul Europei și prin aceasta la o criză pe care Germania nu o mai putea remedia în faza și în situația generală în care s-a produs inițiativa românească.

Efectele acțiunii militare a României s-ar putea sintetiza astfel:

1. O mare pierdere de forțe pentru Germania

În adevăr, ea a pierdut:

in mod direct: valoarea a circa 40 divizii române (din care 20 angajate pe front și restul în interior) reprezentând totalul posibilităților române dacă s-ar fi continuat lupta pînă la ultima extremitate;

24 divizii germane angajate pe frontul român care, sub presiunea armatei sovietice și cu liniile de retragere tăiate prin acțiunea românească, au fost capturate sau distruse de către forțele sovietice;

efectivele germane capturate sau nimicite de către forțele române pe teritoriul nostru în cele 8 zile care au urmat actului de la 23 August 1944.

Acste efective se cifrează la 53 159 prizonieri + 5 000 morți (din care 14 generali, 1 274 ofițeri și 4 088 subofițeri), deci echivalentul a circa 6 divizii;

Totalul forțelor pierdute de către germani prin acțiunea declanșată de către România se ridică prin urmare la valoarea a $40 + 24 + 6 = 70$ divizii. Mai mult încă, dacă se adaugă faptul că România a luptat pînă la capitularea Germaniei, în contra ei, cu o medie de mai mult de 15 divizii, se poate conchide că;

România prin acțiunea sa militară a făcut ca raportul general de forțe dintre Germania și Națiunile Unite să fie modificat cu valoarea a 85 divizii în profitul Națiunilor Unite.

În mod indirect, Germania a pierdut:

valoarea celor 17 divizii germane din Balcani, care au fost puse în situația de a fi anihilate de către forțele sovietice, deoarece acțiunea de curățire efectuată de forțele române în 8 zile le-a săiat rapid orice posibilitate de retragere prin România;

valoarea a 23 divizii bulgare, întrucât în situația din august 1944 poziția Bulgariei era dependență strategică de situația din România; mai mult încă, forțele bulgare reorganizate trec succesiv în luptă contra Germaniei, concurînd cu forțele sovietice la nimicirea resturilor germane din Balcani.

În concluzie, acțiunea militară a României declanșată la 23 August 1944 a produs atât direct cât și indirect o răsturnare a raportului de forțe din sud-estul Europei în favoarea Națiunilor Unite atât de importantă, încât, dacă se are în vedere momentul și regiunea în care s-a produs, ar putea fi considerată catastrofă pentru Germania.

2. A răpit germanilor orice posibilitate de a mai organiza și opune noi rezistențe succesive pe linia fortificată Focșani — Brăila, pe Carpații Meridionali sau chiar pe Munții Apuseni.

3. A înlesnit și a grăbit în condiții maxime manevra strategică a armatelor sovietice, atât pentru întoarcerea forțelor germane din Balcani, cât și pentru pătrunderea în Cîmpia ungără.

Astfel, acțiunea militară română, reușind să curețe de germani tot teritoriul propriu, forțele sovietice au executat marșul lor strategic prin cîmpia Dunării, de la Slobozia și Păulești, unde au avut ultimele contacte cu forțele germane, fără să întîmpine absolut nici o rezistență.

Ca urmare, această înaintare rapidă a dus la joncțiunea forțelor sovietice cu cele iugoslave într-un timp record, căci în comunicatul oficial sovietic din 5 octombrie 1944 se anunță această joncțiune.

Așadar, numai după 41 de zile de la actul României din noaptea de 23 spre 24 august 1944 se realizează întoarcerea strategică a forțelor germane din Balcani.

Concomitent, operațiunile de acoperire efectuate de către forțele române în Transilvania au acoperit mișcarea Armatei Roșii peste Carpați în Cîmpia Ungariei (fapt recunoscut prin ordinul de zi al domnului general Manganarov).

Astfel, acțiunea militară românească a făcut posibilă o înaintare record, căci la 23 septembrie 1944, adică numai după o lună, frontul a fost strămutat din Moldova în vestul Ardealului, la o distanță de circa 1 000 km.

4. A pus în imposibilitate pe germani de a distruge comunicațiile și resursele României, care au servit total apoi războiului Națiunilor Unite în sectorul de sud-est al Europei.

Este aci locul să subliniem că România este poate singura printre țările care s-au găsit în situații similare și care să dea un aport material atât de total și de substanțial fără a fi ajutată cu armament, muniție și orice alte resurse.

5. A realizat o surprindere strategică completă pentru germani.

6. A cooperat continuu, efectiv și substanțial cu forțele sovietice, pînă la victoria comună a Națiunilor Unite.

După ce forțele române au acoperit debușarea forțelor sovietice la vest de Carpați, ele au intrat de la 7 septembrie 1944 sub ordinele Frontului 2

ucrainean, în cadrul căruia, alături de forțele sovietice, au trecut la ofensiva ce a dus la eliberarea Ardealului de nord, apoi la înfringerea Ungariei și eliberarea unei mari părți din teritoriul Cehoslovaciei.

7. A pus la dispoziția marilor aliați toată documentarea informativă de care dispunea Înaltul Comandament Român asupra Germaniei și statelor vecine.

În spiritul aceleiași sincere și totale contribuțiuni în toate domeniile la războiul dus de către Națiunile Unite, imediat după 23 August 1944 Înaltul Comandament Român, la cererea Aliaților, a pus la dispoziție toată documentarea informativă de care dispunea asupra Germaniei, Ungariei, Italiei, Bulgariei, Croației, Slovaciei etc.

8. Acțiunea militară a României, declanșându-se într-un moment în care nu se precizase încă înfringerea Germaniei, a produs o influență politică și militară determinantă în favoarea Națiunilor Unite.

La efectele importante ale acțiunii militare române începută la 23 August 1944 trebuie să adăugăm că în situația generală de la acea dată această acțiune nu putea fi atribuită unui oportunism și ca urmare ea a avut o influență hotărâtoare pentru celelalte state care se găseau în situații similare (Finlanda și Bulgaria).

În adevăr, în august 1944, deși Germania suferise succesive înfrângeri de ordin strategic, totuși printr-o rezistență încăpăținată ținea încă frontul departe de hotarele ei și de principalele ei surse de alimentare.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1404, vol. 3, f. 224–234.

1383

1945 mai—iunie. Scrisoare-memoriu trimisă de profesorul universitar dr. Pop Alexandru ziarului „Világosság“ din Cluj.

Către
Redacția ziarului „Világosság“ — Cluj, str. Brassai

Știmate domnule director!

Îmi permiteți ca pe această cale să vi se adreseze unul din milioanele de români din această țară, convins fiind că tot ce scriu aici este părerea tuturor românilor, indiferent de crez politic, de religie sau clasă socială din care fac parte.

Sint unul din aceia care încerc aci în mijlocul dv. să înțeleg sufletul adevărat a maghiarimii din Cluj și din Ardealul de nord.

Menționez de la început că sint un vechi social-democrat, deci nu pot fi acuzat de fascism sau șovinism, cum atât de ușor se aruncă azi oricui aceste învinuri cind ar vrea să spună lucrurilor pe nume, dar îmi iubesc neamul și țara mai presus de toate, tot așa de mult cum fără îndoială își iubește neamul și țara oricare maghiar. Deci se cuvine să ne respectăm reciproc atunci cind este vorba de neamul nostru.

Am ținut să mă adresez domniei voastre, fiindcă citind aproape regulat ziarul „Világosság” socot că sinteți exponentul cel mai autorizat al sentimentului național maghiar din Ardealul de nord. Rindurile ziarului dv. ascund în permanență un vădit și cald naționalism maghiar, dar totdeauna, dați-mi voie să v-o spun, și un vădit rău mascat șovinism.

Și acesta este scopul scrisorii mele, de a vă face să înțelegeți că noi înțelegem și citim între rindurile și totodată în gândurile și sufletul dv., căci, dacă suntem gata să vă respectăm iubirea de neam, apoi șovinismul dv. nu-l vom putea admite niciodată.

Vreți cîteva exemple? Iată-le:

Văd că procesul asupra asasinilor din garda Maniu de la Brașov este un subiect extrem de favorizat în paginile ziarului dv., care revine de atîtea ori. Domnule director, suntem de perfect acord că acești asasini ordinari merită cea mai aspră pedeapsă, pentru că au murdărit paginile frumoase ale istoriei românilor, în care asasinatul politic nu a fost cunoscut decit sub huliganismul legionar de tristă memorie.

Dar îmi permiteți să vă întreb: Dv. știți, că în cei patru ani de horthysm au fost suprimate prin violență peste o mie de vieți omenești în Ardealul de nord? S-a început cu protopopul Munteanu de la Huedin, s-a continuat cu familia preotului Bujor de la Imbuz și a culminat cu asasinatele de sute de vieți de la Ip și Trăsnea, demne de evul mediu. În arhivele Ministerului de Externe veți găsi materialul documentar. Prin urmare, față de 20 de victime ale voluntarilor asasini ai lui Maniu, dv. aveți la activ peste o mie de vieți omenești stinse prin violență.

Adevărat că maghiarimea din Sălaj după șase luni de la reocuparea Ardealului de nord (după 6 luni ...) a schițat un foarte vag și timid apel pentru pedepsirea criminalilor de la Ip și Trăsnea, dar atît și nimic mai mult.

Dacă vă ocupați cu atîta zel de procesul de la Brașov, de ce nu cereți arestarea asasinilor protopopului Munteanu și a preotului Bujor? De ce nu cereți arestarea acestor asasini care au mai omorit atîtea alte vieți? Credeți că este just să pedepsim numai pe cei rătăciți din voluntarii lui Maniu care poate și ei au avut de răzbunat o mamă, un frate, o soră omorîtă de horthyștii de aici? Credeți că asasini horthyști nu trebuie pedepsiți? Sau vreți să spuneți *quod licet Jovi, non licet bovi*.

Noi știm că episcopul Hossu, acel blind păstor sufletesc, a fost scuipat în față de un grup de studenți al căror nume îl știți prea bine. Cum vreți că studențimea română să accepte cu sinceritate mină întinsă pentru împăcare a studențimii maghiare, pînă ce nu vedem pedepsiți pe acei studenți maghiari care au săvîrșit această urîtă faptă, care nu este spre cinstea culturii milenare maghiare? Dv. ați cerut arestarea lor?

Vreți alte exemple?

În momentul în care coroana statului maghiar a dispărut de pe statuia lui Matei Corvinul, ați publicat rînduri în care ne acuzați pe noi că nu cumva sensibilitatea maghiară să interpreteze dispariția acestei coroane ca un gest șovin din partea noastră. Dar ciudat că, în același timp, dv. ați găsit foarte natural ca timp de 6 luni această coroană să stăruie pe acel loc, fără ca nouă românilor acest lucru să ne pară șovinism. Deci, un nou *quod licet*.

Domnule director, vă consider un strălucit reprezentant al maghiarimii de aici și de aceea vă spun, să nu credeți că noi români nu vedem și nu înregistrăm aceste lucruri. Ar fi o greșeală mare din partea dv. dacă ne cre-

deți mai puțin patrioți de cît sănăteți dv. Sîntem din nou de acord că este timpul ca cele două popoare ale Ardealului, noi și dv., să ne împăcăm. Dar mină de împăciuire trebuie să pornească de la dv., de-abia atunci, cînd va dispărea totul ce lasă să se presupună că un accent de șovinism.

Dv. vă dați seama că noi români am pierdut pe frontul contra hitlerismului peste 100 000 de români, pentru ca dv. să puteți astăzi să fiți democrați. Spuneți-mi maghiarimea cîți morți a dat în lupta contra hitlerismului sau a horthysmului? L-ați jertfit pe Josza Bela și încă pe cîțiva. Dar noi avem peste 100 000 de Josza Bela.

Vă rog mai răspundeți: în timp ce români mureau de la Brașov la Brno cu zecile de mii, dv. democrații de azi, cîți voluntari ați dat pentru a merge pe frontul contra hitlerismului? Căci noi așteptam ca cărora să plece cîteva mii de democrați maghiari pe front. Știu ce îmi veți obiecta: comandamentul sovietic a spus că nu este nevoie de voluntari, ci să munciuți acasă.

Vă credem că este mai ușor ca românul să moară pe front, ca dv. să stați acasă, muncind evident pentru bani buni și să dormiți în perne, iar românul în tranșee cu viață în pericol. Dar atunci cărora recunoașteți acest lucru. Președintele dv., adică al Uniunii Maghiare, în ziua de 9 mai, la microfon, a avut o clipă de sinceritate, care pe noi ne-a impresionat, cînd a spus: mi-e rușine că noi n-am luptat pentru această pace. Și acesta este adevărul.

Sântă mulți, foarte mulți democrați în rîndurile maghiarilor, așa de mulți că noi adesea ne întrebăm dacă a mai rămas vreunul care nu este democrat. Dar noi, români, vă întrebăm în cei patru ani de nemaipomenit șovinism cu ce ați protestat contra omorurilor și schinguiurilor necontenite ce s-au săvîrșit cu români de aici?

Dv., spre deosebire de dictatura stupidă, la noi, a unui singur om, ați avut, de bine de rău, o instituție democrată, parlamentul cu senatori, cu deputați, cu drepturi de interpelare. Cînd omorurile din Ardeal au fost justificate de cinismul acela criminal: *nincs lakodalom lövöldözes nelkül...* (nu e nuntă fără împușcături...), pe care l-a rostit un ministru al dv., vă întreb, care deputat s-a ridicat în parlament ca în numele democrației sau cărora să protesteze contra acestor orori? Unde a apărut cărora un afiș tipărit clandestin, pe zidurile orașelor ardelene, în care democrații aceștia, astăzi atât de numerosi și convingiți, să fi protestat contra asasinatelor de români?

Nu, domnule director, acești democrați, cu mici, foarte mici excepții, atunci aplaudau toate aceste barbarii, pentru că atunci nu era necesară firma democrației. Repet, excepții sunt, și dv. nu vă dați seama cu cîtă bucurie privim noi români pe acei maghiari în vorbele și faptele cărora vedem dorință sinceră de împăcare. Dar nu mai puțin adevărat este că acei care sub masă democrației își continuă șovinismul se vor izbi de aceeași hotărîță dîrzenie românească, grație căreia noi am stăruit aici peste 1000 de ani.

Noi suntem sincer democrați, iar miciile excepții vor înțelege și ele că sunt vremuri noi, cu cerințe noi. Noi am fost democrați și în cei 22 de ani de domnie românească aici în Ardeal. Păcatele șovine din acești ani au fost atât de mici și disparate că în comparație cu ceea ce s-a săvîrșit aici în anii 1940—1944 aproape că nu există, sau, dacă *nu* au fost, au trebuit inventate. Ați avut deputați, școli, presă, și nu ne puteți arăta nici un asasinat politic. Voi aminti doar atât, că domniile voastre ați avut numai în Cluj mai multe școli

secundare decât am avut noi înainte de 1914 în întreg Ardealul (înțeleg licee complete). De anii 1940—1944 nici nu mai amintesc, căci nu am avut decât niște parodii de clase aşa-zis paralele ...

Prin urmare, domnule director, vă revizuiți singuri convingerile democratice și cînd noi români ne vom convinge că dv. sănătății sincer pătrunși de dorința împăcării, eliminînd orice urmă de șovinism, atunci brațul întins pentru împăcare va fi acceptat cu acea dragoste a sufletului românesc pe care noi am dovedit-o în atîtea rînduri în istorie.

Dar pentru aceasta este nevoie ca în primul rînd să vedem în paginile ziarului dv. lupta permanentă pentru descoperirea, arestarea și pedepsirea acelora care au omorit, aci în Ardeal, români sau i-au batjocorit, punînd tinerii români să tragă în jug ca vitele (se spunea, că se face sport ...) sau au scuipat un episcop român etc., și numai după aceasta împăcarea noastră va avea o temelie serioasă și trainică, din care nu poate rezulta decât un bine pentru ambele aceste națiuni. Aceasta ne-o cer morții noștri din Ardealul de nord, atît cei omorîti de horthysm, cît și cei morți pe frontul contra hitlerismului. Si noi știm să ascultăm vocea martirilor noștri ...

Aș fi foarte măgulit dacă aceste rînduri ar apărea în prețiosul dv. ziar, răspunzînd totodată românilor de pretutindeni la atîtea chestiuni pe care vi le-am pus în această scrizoare.

Cu stimă,
Prof. dr. Pop de la Universitatea Cluj

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul de Interne, dosar nr. 13/1945.

1384

1945 iunie 12. **Ordin de zi al ministrului de război prin care este citat pe armată căpitanul Decuseară Gheorghe.**

Ministerul de Război
Cabinet

Ordin de zi
nr. 30 din 12 iunie 1945

Printre eroii care s-au jertfit pentru afirmarea drepturilor sfinte ale neamului românesc se adaugă și căpitanul Decuseară Gheorghe, comandanțul Bateriei 9 din Regimentul 30 artillerie, căzut pe cîmpul de luptă din Cehoslovacia, în ziua de 23 aprilie 1945.

Acest brav ofițer, care a participat la luptele grele pentru eliberarea Ardealului, apoi la acele din Ungaria și Cehoslovacia, s-a distins în mod deosebit prin numeroase fapte de arme săvîrșite din proprie inițiativă și prin priceperă în conducerea unității sale în cele mai critice situații.

Se menționează mai jos unele acțiuni strălucite de luptă care oglindesc bravura lui personală și spiritul său de sacrificiu:

— În zilele de 5 și 6 noiembrie 1944: în luptele pentru trecerea Tisei, din zona Dombrad, căpitanul Decuseară Gheorghe a fost cel dintâi comandanț de baterie care a trecut rîul — voluntar — cu primele elemente ale infanteriei.

— În ziua de 19 noiembrie 1944, în timp ce infanteria amică din capul de pod Vencselor a fost puternic contraatacată de inamic, din proprie inițiativă căpitanul Decuseară Gheorghe, însoțit de 2 telefoniști, a trecut rîul Tisa și a condus în continuu și eficace focul bateriei sale, reușind să respingă contraatacul inamic.

La 23 aprilie, inamicul a contraatacat puternic în regiunea cotei 770 (la vest de rîul Váh) și a pătruns în liniile proprii. Căpitanul Decuseară, aflat ca întotdeauna în linia întâi, de unde conducea focul artileriei, a organizat o rezistență cu personalul grupului său de comandă, trăgînd el personal cu pușca mitralieră.

Contraatacul inamic este oprit și infanteria proprie a reluat înaintarea, dar focul inamicului a răpus pentru totdeauna elanul acestui brav comandanț.

Pentru aceste strălucite fapte de arme și pentru nobilul său spirit de sacrificiu căpitanul Decuseară Gheorghe se citează prin ordin de zi pe armată.

Ministru de război,
General de corp de armată C. Vasiliu Rășcanu

Pentru conformitate,
Director de cabinet al M.R.,
Colonel P. Comișel

■ Arhivele Statului București, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinetul militar Sănătescu-Rădescu, dosar nr. 60/1945, f. 42.

1385

1945 iunie 13. Cuvântarea rostită de Lucrețiu Pătrășcanu, ministrul justiției, în sala Colegiului academic din Cluj.

Tovarăși, prieteni, doamnelor și domnilor,

Înainte de a discuta orice problemă locală, aspectele uneia sau alteia din chestiunile ridicate, țin să subliniez — și aceasta este o afirmație pe care nimic nu o poate răsturna — legătura indisolubilă între Ardealul de nord și România, definitiva încadrare a Ardealului de nord în granițele statului român. Fac această afirmație pentru că aici dușmanii democrației și ai frăției între popoare uneltesc mai intens să provoace nesiguranță și neliniștea. Soapte, insinuări, zvonuri criminale încearcă să convingă populația — în

515

special populația maghiară din nordul Ardealului — că actul încadrării acestei părți de provincie între granițele statului român nu are nici un caracter de stabilitate.

Toate aceste zvonuri, toate aceste șoapte fac o operă direct criminală.

Dacă ele pornesc de la unele elemente irresponsabile, răuvoitoare sau șovine din populația maghiară, nu este mai puțin adevărat că sunt alimentate și de unele elemente lipsite de orice scrupule din cadrele partidelor istorice, care se pretează astfel la un joc criminal, dar fără șanse de izbindă.

În baza încadrării definitive a Ardealului în granițele statului român stau trei elemente: actul reparator al nedreptului Dictat de la Viena, opera hitlerismului și a fascismului — care a sfîrșitcat Ardealul; voința poporului român de a întregi hotarele provinciei, instaurarea la 6 Martie a guvernului de concentrare democratică și în al treilea rînd — și ca factor determinant — însuși statutul internațional pe baza căruia trăiește statul român. Este vorba de Convenția de armistițiu îscălită la Moscova la 12 septembrie 1944.

În calitatea mea de președinte al comisiei care a semnat armistițiul pot să afirm că dacă asupra unuia sau altuia din articolele Convenției au existat discuții, o problemă a apărut de la început tranșată prin voința fermă și generoasă a guvernului sovietic, anume: de a reda României Ardealul de nord.

Dar nu numai atât. Știm cu toții ce datorăm Armatei Roșii victorioase și eliberatoare, știm că pentru eliberarea Ardealului și încadrarea lui la statul român au căzut laolaltă bravii soldați roșii și vitejii ostași români. La baza actului care a perfectat și definitivat încadrarea Ardealului de nord stă, o dată cu consumămintul formal al statului sovietic, și jertfa de sînge adusă de Armata Roșie pe aceste cîmpii — ajutorul direct dat astfel poporului român.

În și din acest loc să aducem salutul și mulțumirile noastre marelui stat sovietic și marelui conducător de oști și de popoare, mareșalul Stalin.

Condițiile înfrățirii popoarelor conlocuitoare

Ce dificultăți stau în calea realizării unei bune, rodnice și pașnice colaborări între populația maghiară și cea română din Ardealul de nord?

Și de astă dată să-mi fie îngăduit să privesc realitatea aşa cum este.

Sute de ani populația românească și populația maghiară au fost frămintate de curente șovine, exploatație nu o singură dată de minorități profitoare, fie că aceste minorități vorbeau în numele „românismului” sau al „Ungariei milenare”.

Datoria noastră este să combatem șovinismul oriunde se manifestă, sub orice formă se înfățișează, pentru că el va încerca nu o singură dată să otrăvească atmosfera pe care o respirăm și să tulbure apele, acum cînd încercăm să mînăm spre larg, în liniște și pace, corabia statului nostru.

Ce am constatat în Ardealul de nord? Cred că trebuie făcută atență întreaga populație — deși mă adresez în special populației maghiare și secuiești — că acceptarea ideii de stat românesc unitar și a simbolurilor lui naționale este o datorie pentru fiecare cetățean care trăiește între granițele statului nostru. Există o problemă a steagului.

Noi am înscris în istorie ziua de 23 August și cea de 6 Martie. În ziua de 23 August am luat steagul tricolor din mîna acelor care l-au murdărit. Sub

faldurile tricolorului am început lupta împotriva hitlerismului. Am luat în mînă o dată cu apărarea statului român și standardul lui. În lupta împotriva hitlerismului și fascismului, noi am curățat tricolorul și i-am dat valoarea pe care o merită fără însă ca nici un moment — și iarăși, aici vorbește un comunista — să fie abandonat steagul roșu, steagul luptei muncitorimii. Mai mult. Am găsit în Ardeal o expresie minunată în ce privește steagul roșu, steagul care poartă emblemele statului sovietic. El este numit steagul libertății. Minunată expresie!

Ni s-a umplut inima de bucurie atunci cînd în ziua serbării victoriei, la 9 Mai, a apărut în defilarea sutelor de mii de muncitori steagul sovietic înfrățit cu tricolorul românesc. În fața Înaltului Comandament Sovietic din București, în fața guvernului, apariția acestei înfrățiri a născut un nesfîrșit entuziasm. De aceea dorim ca această înfrățire să fie înțeleasă și de cei din populația maghiară care ignoră tricolorul nostru. Cu atît mai mult cu cît — de ce să nu o spunem clar și categoric — avem neta impresie că unii arborează steagul roșu numai alături de cel maghiar nu întotdeauna cu sincereitate și cu bună-credință. Nu este nimănui permis ca la umbra steagului libertății să ascundă alte intențiuni, scopuri și porniri. Demascarea unor asemenea încercări trebuie făcută fără rezervă.

În ce privește drapelul maghiar, desigur că el poate fi arborat, dacă populația maghiară vede în culorile lui simbolul național. Dar iarăși să-mi fie îngăduit să fac observația și să spun convingerea mea intimă că acei care arborează steagul maghiar nu ca un simbol de afirmație națională, ci ca mijloc de afișare la șovinism sau pentru a marca o atitudine împotriva democrației românești se gîndesc nu la Ungaria democratică, ci la Ungaria fascistă, la acea Ungarie al cărei „imperiu milenar” nu o dată a tulburat mințile făcînd atîta rău, în primul rînd, maselor maghiare.

Erori care trebuie reparate

Aici, în Ardealul de nord, au funcționat tribunale ad-hoc avînd caracterul tribunalelor populare. Ele s-au născut ca afirmații democratice și sub semnul democrației. Ar fi fost de așteptat ca aceste tribunale să fi procedat și ele la arestarea, judecarea și condamnarea tuturor elementelor fasciste ungare care au comis împotriva populației românești și a democraților maghiari acte de sălbăticie, de jaf și asasinat. O asemenea judecată trebuia făcută spre binele populației maghiare și tocmai ca o dovedă că și din partea elementelor responsabile ale maghiarimii democratice pornește dorința de a da satisfacție suferințelor pe care populația românească le-a îndurat aici timp de 4 ani.

Acest fapt nu s-a petrecut însă. Pe străzile Clujului și ale Oradei se plimbă nestingherite acele elemente care — instrumente ale regimului fascist maghiar — au pe conștiință crime și fărădelegi. De aceea am hotărît imediata înființare a unui tribunal popular la Cluj.

În momentul de față în Consiliul de Miniștri se discută problema retrocedării bunurilor luate prin violență de la evrei de către elementele legionare, fasciste, antonesciene. O lege similară se studiază și va căpăta imediat la întoarcerea mea în București formă definitivă în ce privește anularea tuturor actelor de înstrăinare și contractelor făcute sub violență și presiune timp de 4 ani de stăpînire fascistă în Ardealul de nord.

Limba oficială a statului român este limba română. În tot ceea ce privește funcționarea aparatului administrativ interior, inclusiv în justiție, limba română este singura valabilă.

În ceea ce privește populația maghiară ea va putea folosi în contact direct cu administrația — petiționarea, reclamațiile, mărturiile în fața justiției etc. — limba maghiară. Mi s-a cerut, de pildă, ca în ținuturile secuiești săntinetele și dosarele să fie scrise în limba maghiară. Lucrul acesta nu e posibil, deoarece ar însemna să dublăm de la judecătoriile rurale pînă la Casație și de la ultimul post de jandarmi pînă la Ministerul de Interne — ca și pentru celelalte ministerie — aparatul român printr-un aparat maghiar, ceea ce este o imposibilitate și de drept și de fapt.

Toate operațiile administrative și cele în legătură cu instrucția nu pot fi consemnate, deci, decît în limba română.

Apel către populația românească din Ardealul de nord

Ca membru al guvernului și în numele guvernului mă adresez acelora din Ardealul de nord care stau încă în rezervă să pășească la o muncă constructivă. Rezerva lor trebuie să înceteze, pentru că această rezervă constituie un deserviciu adus nu guvernului, ci înseși ideii de stat român, colectivității românești în întregimea ei.

Dorim din suflet ca populația românească în tot ce are sănătos, în tot ce are bun, în tot ce are progresist, să sprijine și să coopereze cu guvernul nostru. Încă o dată, aici nu se discută o chestie de partid, ci este vorba de sprijinirea României și a ideii de stat român. Populația românească din Ardeal trebuie să învețe și ea din greșelile trecutului, să cunoască oamenii care i-au înșelat buna-credință, să înlăture demagogia șovină care se face pe socoteala ei, să nu dea crezare decît faptelor și nu zvonurilor, insinuărilor, calomniilor. Oamenii trecutului reaționar au dat faliment. Falimentul este definitiv. Trecutul nu se poate întoarce, nu trebuie să se întoarcă, tocmai spre binele populației românești din Ardeal, spre binele României. Refuz să consider ca reaționară opoziția pe care o mică parte din populația românească o face guvernului nostru. Nu din reaționarism pornește această opoziție, ci — în mare parte — din necunoștiță lucrurilor. Socotesc că este o datorie a cadrelor politice din Ardeal, a cadrelor românești, în special, a elementului intelectual, a elementelor conștiente, să-și dea seama de importanța ceasului pe care-l trăim, să lumineze populația românească, să o îndemne la activitate, la inițiativă, la afirmare pe toate terenurile.

Noi ne adresăm întregii populații românești din Ardeal, cerîndu-i să contribuie în mod efectiv la înlăturarea elementelor reaționare și șovine care-i otrăvesc viața.

Sîntem siguri că populația românească din Ardealul de nord va participa la clădirea României democratice. Ea trebuie să găsească forme care să dovedească democratismul, ideile înaintate, progresismul ei, pentru că asemenea tendințe, asemenea gînduri și idei sîntem siguri că sălășluiesc în imensa majoritate a populației românești de aici. Este nevoie de curaj, de inițiativă, de dorință sinceră de a ajuta la opera națională pe care o înfăptuim astăzi. Apelul nostru dorim să găsească inimi deschise și minți luminate pentru ca

toate energiile poporului român și ale populațiilor conlocuitoare să fie puse în slujba unei singure idei: crearea unei noi Români libere, democratice și ferice.

■ „România liberă”, an III, nr. 268, din 18 iunie 1945, p. 1 și 6.

1386

1945 iunie. **Memoriu al reprezentanței române în Comisia Aliată de Control cu privire la îndeplinirea prevederilor Convenției de armistițiu.**

Memoriu asupra executării Convenției de armistițiu

Conform art. 1 al Convenției de armistițiu, România trebuia să pună la dispoziția Î.C.A. (Înaltul Comandament Aliat) cel puțin 12 divizii de infanterie cu serviciile auxiliare.

În executarea acestui angajament, România a pus la dispoziția Î.C.A. :
— pînă la 16 octombrie, 19 divizii,
— de la 16 octombrie la 1 noiembrie, 16 divizii,
— de la 1 noiembrie la încetarea operațiunilor militare, 15 divizii.

În total efectivele terestre angajate de România au fost de 12 628 ofițeri, 13 570 subofițeri și 311 136 soldați.

Din totalul acestor efective pierderile au fost de:
— 4 933 ofițeri, 4 789 subofițeri și 158 869 soldați, adică în total mai mult decît 50% din efectivele angajate.

Numărul morților în pierderile suferite este de peste 70%, avînd în vedere că trupele române au avut misiuni din cele mai grele, trebuind să forțeze trecerea a 6 cursuri de ape mari și să străbată 9 masive muntoase.

Datorită acestor pierderi importante numărul diviziilor a variat între 19 și 15.

Aviația română a pus la dispoziția Î.C.A. totalitatea forțelor sale, constînd dintr-un corp aerian compus din 1 300 avioane și care a executat 4 286 misiuni și 8 542 ieșiri la inamic. Pierderile aviației române au fost de peste 339 avioane cu echipajele lor.

Flota română nu a avut o acțiune proprie deoarece întreaga flotă militară română a fost luată de organele sovietice, echipajele române au fost înlocuite cu echipajele sovietice, pavilionul român a fost înlocuit cu cel sovietic, iar denumirile românești ale vaselor înlocuite cu denumiri sovietice.

Toate vasele militare române de mare au fost duse în porturile caucaziene, iar cele de Dunăre au fost duse în apele dunărene rusești.

Flota militară română luată de forțele sovietice era compusă din:

- 5 monitoare
- 6 vedete
- 2 vase de comandament
- 2 remorcher

- 38 șalupe
- 15 șlepuri
- 12 tancuri
- 3 distrugătoare
- 2 torpiloare
- 3 canoniere
- 1 puitor de mine
- 3 submarine
- 1 navă bază pentru submarine
- 7 vedete rapide
- 6 șalupe
- 3 vase de vînătoare pentru submarine
- 1 remorcher
- 1 vas școală
- 11 vase auxiliare

122 unități

În afară de vasele propriu-zise, organele sovietice au luat marinei de război și toate depozitele sale cu materiale și munițiuni, care la valoarea din septembrie 1944 totalizau circa 14 miliarde. O dată cu luarea flotei au fost ridicăți și internați la Odessa și 38 de ofițeri și 99 subofițeri din echipajele respective.

Conform art. 2 al Convenției de armistițiu, România s-a obligat să dezarmeze și să interneze forțele armatei germane și ungare ce se aflau pe teritoriul României.

În executarea acestei obligațiuni, în intervalul de la 24 august și pînă la 2 septembrie, prin mijloace proprii armata română a făcut 56 050 prizonieri germani. Cu ocazia luptelor pentru dezarmarea forțelor germane 5 000 soldați germani au fost omorîți.

Prizonierii germani făcuți prizonieri exclusiv de armata română în această perioadă au fost ulterior luați și duși în U.R.S.S.

România a fost obligată să echiipeze toți acești prizonieri mai înainte de ridicarea lor de către armata sovietică.

Conform art. 3 din Convenția de armistițiu și anexei la art. 3, România s-a obligat să asigure libera mișcare a trupelor sovietice și ale celorlalți aliați pe teritoriul român, punînd la dispoziție în acest scop mijloacele sale de transport, comunicații, cazărmă, porturi și alte instalațiiuni.

În executarea acestei obligațiuni, totalitatea căilor ferate și vasele române au fost utilizate aproape în întregime de armata sovietică și numai foarte puține vagoane sau vase au fost lăsate pentru satisfacerea nevoilor propriu-zise ale României.

Deși România trebuia să pună la dispoziție mijloacele sale de transport și comunicații numai pe teritoriul României, totuși 22 640 vagoane de cale ferată de diferite tipuri, 252 locomotive grele au fost scoase din țară și nu au fost readuse nici pînă în prezent.

Din vasele fluviale și de mare (proprietate particulară și de stat) lăsate României de I.C.A. după prelevările în contul art. 11, și care mai totalizau 32 remorcheră, 322 șlepuri și 2 vase de mare, I.C.A. a luat și utilizat direct

de el încă 7 remorchere, 125 șlepuri și 2 vase de mare. Din restul de vase românești, mai erau utilizabile 6 remorchere, 49 șlepuri și din acestea trebuie să se efectueze transporturi pentru I.C.A.

Prin art. 7 al Convenției de armistițiu România trebuia să predea I.C.A., cu titlul de trofeu, materialul de război al Germaniei și Ungariei, precum și vasele acestora.

România a executat întocmai această obligație.

I.C.A. a obligat însă România să repare toate aceste trofee, inclusiv vase.

În vasele pe care I.C.A. le-a cerut cu titlu de trofeu, a înglobat și pe cele comerciale, proprietate particulară și care totalizau cîteva sute.

Un număr de 1 400 autovehicule germane fuseseră grav avariate în cursul luptelor și nu mai puteau fi reparate, fie datorită naturii avariilor, fie din lipsă de piese de schimb pentru mașini tip german. I.C.S. (Înaltul Comandament Sovietic) a obligat România să-i predea în schimb autovehicule românești în perfectă stare de funcționare.

Această livrare de autovehicule, adăugîndu-se la numărul de circa 10 000 autovehicule preluate fără nici un titlu de către armata sovietică din România, a lăsat România aproape fără mijloace de transport automobile.

Conform art. 8 România s-a obligat să nu permită înstrăinarea bunurilor germane sau ungare și să le păstreze conform instrucțiunilor I.C.A.

Din aplicarea acestei dispozițiuni, I.C.A. a considerat proprietate inamică toate bunurile comandate din Germania sau Ungaria de firme sau persoane particulare române și care se mai aflau în vâmi și pentru care nu se efectuase încă plata. Toate aceste bunuri au fost ridicate de I.C.S., declarîndu-le capturi, indiferent dacă erau sau nu materiale de război. Valoarea acestor bunuri totalizează după o apreciere aproximativă, circa 30 miliarde.

De asemenea I.C.S. a preluat cantități importante de bunuri proprietate inamică, care erau însă indispensabile economiei române și de utilizarea cărora era condiționată satisfacerea comenziilor necesare armatei sovietice.

Conform art. 10 al Convenției de armistițiu România s-a obligat să pună la dispoziția I.C.S. sumele necesare îndeplinirii funcțiunilor sale și la caz de nevoie să-i asigure folosința industriilor, depozitelor de materiale etc.

În executarea acestor obligații, România a efectuat livrări de materiale și servicii la cererea I.C.S. Parte din aceste livrări reprezentau datoriile armatei sovietice, iar parte din ele nu se încadrau în nici una din obligațiunile Convenției de armistițiu. Astfel au fost, de exemplu, livrări de aparate medicale, harnășamente, bucătării de campanie, reparații de vase aduse din apele sovietice etc. Numai reparațiunile de vase totalizează pînă azi peste 10 miliarde lei.

Pentru subzistența armatei sovietice s-au livrat de la 23 august 1944 și pînă la 31 mai 1945, următoarele cantități:

1. Cereale și deriveate	153 574 000 kg =	15 357 vagoane
2. Leguminoase și zarzavat	104 079 000 kg =	10 407 vagoane
3. Carne	18 051 000 kg =	1 885 vagoane
4. Conserve de carne	3 875 000 kg =	387 vagoane
5. Grăsimi	1 635 000 kg =	163 vagoane
6. Produse lactate	1 246 000 kg =	124 vagoane
7. Pește	885 000 kg =	88 vagoane
8. Delicatese	276 000 kg =	27 vagoane

9. Fructe și derivate	201 000 kg =	20 vagoane
10. Băuturi spirtoase	1 531 000 kg =	155 vagoane
11. Combustibil	40 613 000 kg =	4 061 vagoane
12. Furaje	49 420 000 kg =	4 942 vagoane
13. Sare	10 239 000 kg =	1 023 vagoane
14. Tutun	2 798 000 kg =	279 vagoane
15. Tigări	528 647 000 bucăți	
16. Foițe de tigări	3 498 000 pachete	
17. Chibrituri	35 134 000 cutii	

Cu sosirea trupelor ce se retrag din Germania, I.C.S. a cerut României pentru perioada de la 10 iunie la 1 iulie următoarele cantități de alimente:

1. Făină de grâu	15 000 000 kg =	1 500 vagoane
2. Porumb	15 000 000 kg =	1 500 vagoane
3. Grine diferite	4 600 000 kg =	460 vagoane
4. Ulei vegetal	500 000 kg =	50 vagoane
5. Pește sărat	1 500 000 kg =	150 vagoane
6. Carne	3 500 000 kg =	350 vagoane

Aceste livrări sunt suplimentare și se adaugă la livrările pe care România trebuia să le efectueze pe baza planului general pentru trimestrul 1 aprilie — 1 iulie 1945.

Art. 11. al Convenției de armistițiu stabilește despăgubirile de război pe care trebuia să le plătească România. Pentru reglementarea plății acestor datorii s-a încheiat o convenție la 16 ianuarie 1945.

Conform acestei convențiuni, România trebuia să plătească pînă la 1 iulie 1945 următoarele:

1. Produse petroliifere	1 204 600 000 kg.	= 14 909 521 dolari
2. Cereale	424 000 000 kg.	= 9 966 350 dolari
3. Vite	88 130 buc.	= 744 812 dolari
4. Material lemnos	129 700 mc.	= 1 113 955 dolari
5. Cai	13 000 buc.	= 741 000 dolari
6. Locomotive	65 buc.	= 965 415 dolari
7. Instalații industriale		3 062 227 dolari
8. Vase maritime și fluviale		5 817 195 dolari

Din aceste obligațiuni, România a livrat pînă la 1 iulie următoarele:

1. Produse petroliifere	1 663 479 000 kg	= 22 054 922 dolari
2. Cereale	349 886 000 kg	= 8 132 420 dolari
3. Vite	8 662 buc	= 221 196 dolari
4. Material lemnos	136 111 mc	= 1 307 880 dolari
5. Cai	4 333 buc.	= 247 000 dolari
6. Locomotive	39 buc.	= 530 357 dolari
7. Instalații industriale		3 062 227 dolari
8. Vase maritime și fluviale		7 456 266 dolari

Din compararea acestor cifre rezultă că România a livrat mai mult decît era obligată, la produse petroliifere cu 7 145 401 dolari, la material lemnos cu 195 605 dolari și la vase maritime cu 1 639 051 dolari mai mult, adică a livrat în total peste ce era obligată la capitolele respective bunuri în valoare de 8 980 057 dolari.

A livrat mai puțin decât era obligată, la cereale cu 1 833 930 dolari, la vite cu 523 716 dolari, la cai cu 494 000 dolari, la locomotive cu 453 058 dolari, adică a livrat în total mai puțin decât era obligată la capitolele respective bunuri în valoare de 3 286 704 dolari.

Nelivrarea întregii cantități de cereale se datorește faptului că din cauza livrărilor importante pentru întreținerea armatei sovietice și a prelevărilor directe făcute de aceasta nu se mai găsesc cereale în țară decât în cantități foarte mici, care trebuie rezervate populației civile care nu primește pînă decât 1—2 zile pe săptămînă. Nelivrarea vitelor și a cailor se datorește faptului că în urma tăierilor masive cerute pentru subzistența Armatei Roșii, a prelevărilor directe făcute de aceasta, nu se mai găsesc în țară nici vite, nici cai de calitatea celor ceruți de comisiile de recepție sovietice.

Astfel, spre exemplu, din 1 000 de cai prezențați se primesc numai 4—10. Conform statisticilor rezultă că în 1943 România avea pe teritoriile sale, mai puțin Bucovina și Basarabia, 976 000 cai de toate categoriile, iar în martie 1945 numai 728 000, iar bovine avea, în 1943, 3 310 000, iar în martie 1945 numai 2 433 000. Locomotivele nu au putut fi livrate deoarece atelierele de construcție au fost ocupate cu repararea de materiale germane cerute de fronturile 2 și 3 ucrainean și, în afară de aceasta, din cauza lipsei mijloacelor de transport, industriile care au fost distruse sau disparsate din cauza bombardamentelor nu au putut fi puse în situația de a lucra decât cu mari întîrzieri. Făcind însă o proporție între valoarea bunurilor livrate și a celor nelivrăte, față de valorile totale ce trebuiau predate pînă la 1 iunie 1945, se constată că România a livrat bunuri peste ce era obligată în valoare de 5 693 353 dolari, astfel încît ar trebui considerat că România a livrat simțitor mai mult decât era obligată și, ca atare, și această îndatorire decurgînd din Convenția de armistițiu a fost îndeplinită.

Art. 12 al Convenției de armistițiu obligă România să restituie în bună stare bunurile ce a ridicat din teritoriile U.R.S.S.

În aplicarea acestei dispoziții, I.C.S. a cerut ca România să restituie nu numai bunurile ce mai existau la data de 12 septembrie 1944, ci și toate bunurile ce au fost luate cu începere de la 21 iunie 1941 pînă în martie 1944, indiferent dacă ele mai existau sau nu, dacă ele erau consumabile prin natura lor sau dacă ele erau produse ale solului sau subsolului, erau produse industrializate și indiferent dacă ele fuseseră produse de administrația română în timpul ocupației.

Prin aplicarea acestui principiu, România ar trebui să restituie toate cerealele din Transnistria, Bucovina și Basarabia, precum și produsele industriale fabricate de industriile reparate și repuse în funcție de administrația română în timpul ocupației.

Valoarea totală a bunurilor ce ar urma să fie restituite, conform acestei interpretări ale art. 12, se ridică la circa 970 miliarde.

România a susținut că, în conformitate cu art. 12, trebuie restituite numai bunurile ce mai existau la 12 septembrie 1944, toate celelalte trebuind să fie considerate ca pagubă de război și, ca atare, cu ele se lichidează plățile ce se fac în baza art. 11 al Convenției de armistițiu.

Totodată România a arătat că bunurile din Bucovina și Basarabia au fost cumpărate de la proprietarii lor pe prețurile reale, identice ca și în restul țării, fiindcă aceste provincii au fost considerate ca încorporate la restul țării, astfel încît contravaloarea lor se găsește deja în Bucovina și Basarabia.

În ce privește bunurile aduse din Transnistria, pe lîngă considerațiunea de mai sus trebuie să se țină seamă că România a trimis din România bunuri în valoare de circa 25 miliarde lei, fără de care producerea bunurilor ce se revendică astăzi nu ar fi fost posibilă.

Pentru a se vedea importanța distincțiunii ce trebuie să se facă între Bucovina și Basarabia pe de o parte, și Transnistria pe de altă parte, dăm următoarele:

Cereale	522 068 000 kg	452 617 000 kg
Vite și cai	50 706 buc.	42 305 buc.

Valoarea totală a restituiriilor efectuate pînă acum în baza art. 12 este de 237 miliarde și cuprinde aproape totalitatea bunurilor ce nu intră în categoria celor pe care le înglobează interpretarea largă a I.C.S. expusă mai sus.

În afară de livrările și restituiriile făcute de România pe baza art. 10, 11 și 12 ale Convenției de armistițiu, cantități importante de bunuri au fost ridicate de Armata Roșie și scoase în afara teritoriului țării. Aceste bunuri, după o evaluare provizorie și aproximativă, totalizează circa 500 miliarde lei, care însă în realitate este mult mai mare, astfel încît ipoteza că România ar trebui să execute art. 12 conform interpretării ce i s-a dat de I.C.S. și C.A.C. și, dacă s-ar compensa preluările făcute de Armata Roșie peste art. 10, 11 și 12 cu ceea ce România ar trebui să mai dea în baza art. 12, ar reprezenta o diferență de numai 233 miliarde.

România a propus facerea acestei compensații, urmînd ca plata sumei de lei 233 miliarde să se facă în rate egale în 6 ani și începîndu-se plata numai după ce încetează orice prestație în contul art. 10 din Convenția de armistițiu.

Importanța și echitatea acestei compensații reiese cu evidență din exemplul pe care-l putem trage din capitolul restituiri de animale, care este unul din cele mai dificile, datorită stării zootehnice nenorocite în care se găsește România.

Vite luate din Basarabia, Bucovina și Transnistria.		Vite luate de Armata Roșie din România
Cai	93 011 buc.	96 350 buc.
Bovine	46 544 buc.	67 218 buc.
Ovine	96 770 buc.	309 351 buc.
Porcine	10 629 buc.	107 139 buc.

Din acest exemplu rezultă că din România s-au luat 3 739 cabaline, 30 675 bovine, 212 581 ovine și 96 510 porcine mai mult decît a luat România din Bucovina, Basarabia și Transnistria în perioada 1941—1944.

După cum am arătat în expunerea art. 11, România nu a putut livra pînă la 1 iunie cabalinele și bovinele pe care trebuia să le dea.

Această imposibilitate de execuție se explică prin livrările masive de subistență în contul art. 10 și preluările directe pe care le-a făcut Armata Roșie, precum și de o mortalitate accentuată provocată de lipsa furajelor, cauzată de livrările masive făcute Armatei Roșii și pierderii unei cantități importante de furaje prin nerecoltarea lor în perioada 23 august—1 octombrie 1944.

În ansamblu, efortul financiar pe care l-a făcut România pentru executarea Convenției de armistițiu, utilizând în acest scop numai cifrele rezultate din plătile definitiv lichidate de statul român la 26 iunie, se prezintă astfel:

1944	septembrie	12 792 000 000
	octombrie	20 746 000 000
	noiembrie	50 732 000 000
	decembrie	33 831 000 000
1945	ianuarie	26 947 000 000
	februarie	29 281 000 000
	martie	46 658 000 000
	aprilie	56 812 000 000
	mai	89 114 000 000
	26 iunie	65 496 000 000
		432 409 000 000

Această sumă nu reprezintă decât circa 50% din totalul cheltuielilor, deoarece, după cum am mai spus, aceste sume nu reprezintă decât valorile rezultând din actele definitiv lichidate în contabilitatea statului. Sînt însă cheltuieli făcute și cheltuieli angajate pentru care actele de lichidare nu s-au perfectat încă.

Astfel fiind, se poate afirma că efortul finanțial al României pentru execuția armistițiului este de circa 900 miliarde.

Totodată trebuie remarcat că pe măsură ce frontul se depărta de România efortul finanțiar și economic al României creștea.

Făcind comparație între sumele cheltuite pentru armisticiu și definitiv lichidate în prezent și totalul cheltuielilor reale și efective ale administrației centrale a statului, inclusiv cheltuielile totale ale armatei române, rezultă următoarea situație:

Cheltuieli armistițiului:		Cheltuieli stat și armata română:
1944	septembrie	12 792 000 000
	octombrie	20 746 000 000
	noiembrie	50 732 000 000
	decembrie	33 831 000 000
1945	ianuarie	26 947 000 000
	februarie	29 281 000 000
	martie	46 658 000 000
	aprilie	56 812 000 000
	mai	89 114 000 000
	26 iunie	<u>65 496 000 000</u>
	Total	432 409 000 000
		423 590 000 000

Astfel că din totalul de 855 999 miliarde cheltuite și lichidate definitiv de statul român de la 1 septembrie 1944 la 26 iunie 1945, 49,5% au fost întrebuițate pentru statul și armata română și 50,5% pentru executarea Convenției de armistițiu.

Pe articole ale Convenției de armistițiu, cheltuielile se prezintă după cum urmează:

Art. 5	Art. 10 subzist. și altele	Art. 10 schimb de valută	Art. 11
6 100 000 000	262 725 000 000	68 249 000 000	76 829 000 000
Art. 12			
18 508 000 000			

Art. 10 în total însumează 330 974 000 000

Cheltuielile de armistițiu au fost acoperite în majoritatea lor prin împrumut la Banca Națională, ceea ce a cauzat sporuri de emisiune, și anume, din totalul de 432 409 miliarde, *384 859 miliarde reprezintă spor nou de emisiune și numai 47 550 miliarde au putut fi acoperite din veniturile normale ale statului.*

Totalizând cheltuielile de armistițiu definitiv lichidate cu cele angajate, dar nelichidate încă contabil, și cu valoarea preluărilor făcute direct de armata sovietică, rezultă că de la septembrie 1944 și pînă la iunie 1945 efortul economic al României este de circa 1 500 miliarde, sumă în care nu este cuprinsă valoarea întregii flote militare și valoarea de circa 30 miliarde reprezentînd bunurile ridicate din vămi.

În cursul lunii mai 1945, C.A.C. a comunicat României că întrucît de la 23 august și pînă la începerea luptelor în Ardealul de nord unitățile Armatei Roșii au numărat pe teritoriul României un număr de 23 000 vagoane de cale ferată și 1 115 locomotive, toate proprietate românească, le consideră material de captură și în consecință I.C.S. este în drept a le lua.

Avînd în vedere însă situația dezastruoasă a transporturilor române, reduce la 15 000 numărul vagoanelor ce va prelua și la 115 cel al locomotivelor.

Cu toate demersurile pentru a arăta că organele sovietice au început să înlocuiască inițialele române cu inițiale și semne distinctive sovietice, pînă în prezent s-au preluat sub această formă 13 707 vagoane și 37 locomotive.

În urma acestei preluări de vagoane și locomotive, situația materialului rulant al Căilor Ferate Române se prezintă astfel:

România avea la 25 octombrie 1944 59 682 vagoane, dintre care 7 349 se găseau în afara granițelor.

La 1 mai 1945 se găseau în afara granițelor țării 22 640 vagoane.

Mare parte din aceste vagoane nu mai pot fi identificate, deoarece armata sovietică a șters semnele distinctive române și le-a înlocuit cu semne distinctive sovietice, astfel încit România poate conta efectiv numai pe 37 222 vagoane. Din acest număr s-au preluat cu titlu de captură în luna mai 1945 pînă la iunie 1945, după cum am arătat mai sus, un număr de 13 707 vagoane, urmînd să se ia și restul pînă la 15 000 vagoane, astfel că România va rămîne cu 22 222 vagoane. Din aceste 22 222 vagoane 10 000 sunt grav avariate de bombardament și acțiunile militare și numai o parte din ele sunt recuperabile și numai în timp îndelungat, astfel că România rămîne efectiv numai cu 12 222 vagoane, ceea ce este mult insuficient. Trebuie relevat că aproape totalitatea vagoanelor cisterne au fost luate.

În ce privește situația locomotivelor, România rămîne aproape lipsită de locomotive grele, deoarece 150 trebuie livrate în contul art. 11, 252 au fost

scoase peste graniță și nereaduse, iar 115 se iau cu titlu de captură, deci în total 517 locomotive grele.

Cu retragerea trupelor sovietice de pe frontul din vest, I.C.S. a cerut României să asigure întreținerea, îmbrăcămintea și transportul prizonierilor sovietici eliberați din Ungaria și Germania. Această cheltuială nu se încadrează în Convenția de armistițiu. S-a comunicat I.C.S. punctul de vedere român, însă nu s-a obținut un răspuns favorabil. În schimb organele C.A.C. cer în diferite părți ale țării ca organele române să le dea cele necesare.

De asemenea pentru trupele în retragere, care ar urma să totalizeze circa 2 milioane oameni, ni se cere cazarea și întreținerea, aceasta peste programele de furnituri deja stabilite. Am arătat mai sus că în sectorul alimentar s-a cerut, pentru perioada 10 iunie—1 iulie 1945, cantitatea de 15 000 tone grâu, 15 000 tone porumb, 3 500 tone carne, 500 tone ulei vegetal, 4 500 tone cruce și 1 600 tone pește. Tot pentru trupele în trecere se cer rechiziții masive de locuințe și amenajarea lor. Centrele Buzău, Calafat și Constanța sunt insistent solicitate.

Localurile trebuie dotate cu tot cazarmamentul (paturi, saltele etc.).

Trebuie relevat că din majoritatea cartirurilor trupele sovietice, la plecare, au luat cu ele cazarmamentul, ridicînd și instalațiile sanitare (closete, lăvoare, oglinzi etc.).

Datorită acestui fapt, cartiruirea, pe lîngă cheltuielile importante pe care le reprezintă costul localurilor și amenajarea lor, creează o nouă cheltuială foarte importantă pentru statul român.

Tot pentru aceste trupe în retragere se cere statului român să dea sume în numerar pentru a fi distribuite trupei și ofițerilor.

Statul român a relevat că toate cheltuieli nu se încadrează în Convenția de armistițiu și a propus încheierea unui acord special.

Pînă în prezent nu s-a primit încă nici un răspuns definitiv.

De asemenea, I.C.S. cere să se dea întreținere și îmbrăcăminte civilă în condiții identice cu cele solicitate pentru repatrierea cetătenilor aduși cu forță și a soldaților români originari din Basarabia și Bucovina, care după căderea în captivitate, în timpul luptelor pe teritoriul U.R.S.S., au fost încadrați în Divizia „Tudor Vladimirescu”.

■ Arhivele Statului București, fond Casa Regală — Anexă, dosar nr. 384/1945, f. 1–7.

1387

1945 iulie 1. Expunerea lui Gh. Tătărăscu la Congresul general al Partidului Național-Liberal.

Domnilor,

Voi începe prin a mărturisi simțăminte de care suntem stăpiniți în acest ceas al regăsirii, în care reprezentanți ai Partidului Național-Liberal din toate colțurile țării ne-am putut reuni, eliberați de jugul tiraniei dictoriale și de jugul tiraniei germane.

În primul rînd simțăminte de recunoștință.

Recunoștință vitezelor armate sovietice și gloriosului lor conducător, mareșalul Stalin, recunoștință Armatelor Roșii care și-au vărsat din belșug sîngele pe pămîntul românesc pentru eliberarea patriei noastre.

Recunoștință soldaților noștri care s-au jertfit pe Mureș, pe Tisa și pe Dunăre și care, prin jertfa lor, au sfînțit încă o dată granițele eterne al Transilvaniei.

Pentru toți eroii care și-au dat viața pentru drepturile și libertatea României, pentru drepturile și libertatea omenirii, să păstrăm un moment de reculegere.

Recunoștință Maiestății sale regele Mihai I, care în ziua de 23 August 1944, luîndu-și asupră-și toate riscurile și toate răspunderile, a schimbat cursul destinului, abătînd România de la actul de ne bunie către care fusese împinsă, din voința unui om, împotriva voinței unui popor.

Slavă și recunoștință regelui!

Simțăminte de recunoștință dar și simțăminte de încredere.

A doua zi după 23 August soldații noștri au intrat în luptă alături de armatele sovietice, atacînd pretutindeni pe germani și apoi — constituindu-se în trupe de acoperire — au ușurat concentrarea corpurilor sovietice și treccerea acestora peste Carpați, după care au însotit armatele eliberatoare pînă la Budapesta și Praga, bătîndu-se la fiecare pas și jertfindu-se la fiecare bătălie.

În tot acest timp, toate resursele țării au fost mobilizate și puse în serviciul înaintării sovietice: cereale și aprovizionări, petrol și benzină, căi ferate, vase și porturi au fost puse la dispoziția frontului sovietic, la dispoziția frontului eliberării.

Jertfe de sînge și jertfe materiale — toate jertfele pe care le poate face un popor — au fost puse în slujba cruciadei purtate de lumea liberă împotriva lumii hitleriste.

Acste jertfe au răscumpărat greșeala săvîrșită printr-un act de silnicie împotriva Națiunilor Unite. Ele îndrituiesc simțămintele noastre de încredere.

Revendicările României și așezarea țării noastre la loc de frunte printre popoarele libere și democratice din răsăritul Europei se intemeiază pe legitimitatea acestor drepturi și prin jertfele făcute întru susținerea lor.

Astăzi, ca și ieri, noi nu năzuim la ce aparține altora, noi nu revendicăm decit ceea ce este al neamului nostru — ceea ce este al neamului și ceea ce este plătit cu jertfele neamului.

De aceea privim viitorul cu încredere.

Stăpîniți de aceste simțăminte noi am deschis congresul nostru.

Congresul Partidului Național-Liber este deschis.

Îmi amintesc că sunt secretar general al acestui partid și că în această calitate vă datorez o expunere.

Am cerut cuvîntul pentru a-mi îndeplini această datorie.

Ultimul congres al Partidului Național-Liber a avut loc în anul 1936. De atunci și pînă azi grave evenimente interne și externe au făcut imposibilă convocarea unei alte adunări generale a partidului nostru.

Nu în acest ceas voi putea să fac istoricul acestor evenimente.

Îl voi face însă cîndva și voi avea astfel prilejul să distrug legendele și să rectific erorile care au intoxicate în ultimii ani opinia noastră publică.

Pentru azi voi reține din acest sir de evenimente și de fapte numai pe cele ce au directă legătură cu actele care au precedat ziua de 23 August și cu acțiunea Partidului Național-Liberal, care culminează cu convocarea acestui congres general.

Acțiunea întreprinsă în timpul dictaturii antonesciene

Domnilor, acțiunea partidului nostru a fost de fapt numai în aparență întreruptă. Ea nu a fost întreruptă nici sub regimul constituțional din 1938 — chiar în concepția coroanei suspendarea vieții de partid trebuie să fie numai trecătoare și nu a fost întreruptă nici în timpul dictaturii antonesciene. Contactul între fruntașii partidului nostru a fost ținut în chip permanent și acțiunea partidului nostru s-a desfășurat fără întrerupere, determinată de nevoile și de problemele de fiecare zi.

Îndată ce mi-a apărut evident că sosise ceasul în care România trebuia să sfarme jugul tiraniei antonesciene și să iasă din războiul nefast în care fusese împinsă împotriva simțăminteelor ei, m-am adresat direct domnului Iuliu Maniu și vechii conduceri a Partidului Național-Liberal în ziua de 26 martie 1943, trimițîndu-le o propunere scrisă în care ceream „constituirea uniunii sacre” a tuturor partidelor politice și alcătuirea unui „comitet național” avînd drept misiune apărarea intereselor României, grav primejduite de politica guvernului Antonescu.

Dnii Maniu și Brătianu refuză alcătuirea Consiliului Național

Dl Iuliu Maniu a refuzat să accepte această propunere — nu importă motivele invocate — iar vechea conducere a Partidului Național-Liberal mi-a răspuns că „deoarece dl Iuliu Maniu este contra este și ea de aceeași părere”.

Acesta a fost rezultatul primului contact cu vechia conducere a Partidului Național-Liberal în vederea organizării unei lupte comune pentru apărarea și eliberarea României.

Rezultatul acesta nu a fost de natură să schimbe sau să slăbească acțiunea noastră. Ținînd legătura cu toți șefii statutari ai organizațiilor partidului nostru, am continuat opera de veghe și de pregătire a acțiunii pentru ieșirea României din războiul în care fusese angajată și pentru încheierea armistițiului.

Dl Maniu în atitudine negativă

În cadrul acestei acțiuni e util să aduc la cunoștința congresului un nou demers făcut de mine pe lîngă dl Iuliu Maniu.

Acest demers a avut loc în ziua de 18 decembrie 1943. Rețineți această dată: decembrie 1943 — opt luni înainte de încheierea armistițiului.

Dindu-mi seama încă de pe atunci că intrasem în faza finală a războiului și conștient de rolul pe care Uniunea Sovietelor avea să-l joace în această perioadă ca și de rolul pe care trebuia să-l aibă la viitoarea conferință a păcii și în organizarea de miine a Europei și a lumii, m-am adresat dlui Iuliu Maniu, care se intitulase singur, pe vremea aceea, „șeful opozitiei române”, pentru a-i tălmăci convingerile și informațiunile mele, propunîndu-i să plecăm împreună la Moscova pentru a trata cu guvernul Uniunii Sovietice ieșirea României din război. Planul meu era să discutăm și să pregătim momentul pentru a

executa acest act, pentru a hotărî condițiunile armistițiului și apoi pentru a organiza o armată de eliberare cu prizonierii români aflători în Rusia Sovietică. Demersul acesta a fost făcut dlui Iuliu Maniu prin dl dr. Angelescu.

Dl Iuliu Maniu a cerut 3 zile de reflecție și apoi mi-a trimis răspunsul său: D-sa refuză să adere la planul ce-i comunicasem.

Scrisoarea adresată președintelui Beneș

Neputind realiza o înțelegere națională pentru a lua contact direct cu Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, m-am adresat marelui prieten al României, dl președinte Beneș, la acea epocă în exil la Londra, și care avea legături permanente cu șefii politicii sovietice. Printr-un mesaj transmis la 25 februarie 1944 spuneam domnului președinte Beneș, următoarele:

„Evenimentele militare și politice desfășurate pînă astăzi de la cel dinții mesaj pe care am avut onoarea să-l adresez excelenței voastre confirmă concluziile mele și cred că putem, de pe acum, deduce că de fapt ordinea internațională în estul și centrul Europei va fi stabilită în cele din urmă sub egida Uniunii Sovietelor și aceasta de altfel în complet acord cu Marea Britanie și Statele Unite . . .¹

A pregăti un teren de înțelegere cu Uniunea Sovietelor și a apăra cauza României la Kremlin — iată necesitatea ceasului de față. Din nefericire nu avem pe nimeni pentru a întreprinde această operă utilă și de aceea ne punem toată încrederea în excelența voastră . . .²

De aceea mă îndrept din nou către excelența voastră în numele unui lung trecut de colaborare strînsă în serviciul popoarelor noastre și în virtutea sentimentelor de prietenie și de solidaritate de care guvernele ce am prezidat au făcut dovedă față de țara noastră — mai ales în ceasurile grave ale Cehoslovaciei —, rugîndu-vă stăruitor de a apăra țara mea și de a-i acorda întreagul sprijin”.

Am primit nu mult după aceea de la inimousul ocrotitor al intereselor noastre un mesaj dătător de cele mai bune nădejdi.

Cererea de a se convoca Consiliul de coroană

Evenimentele însă se precipitau. Guvernul persista în atitudinea lu nebunească, iar opoziția dlui Maniu și a vechii conduceri a Partidului Național-Liberal se limita numai la cunoștutele scrisori periodice de protestare. Dl Iuliu Maniu se intitulase șeful opoziției române, dar uita să precizeze că era vorba numai de o „opozitie epistolară”. Sosise însă ceasul acțiunii și acțiunea nu era pusă în mișcare de către cei care monopolizaseră inițiativele rezistenței românești.

După un sfat avut cu fruntașii partidului nostru, am făcut atunci un demers direct pe lîngă Maiestatea sa regele, cerînd convocarea unui Consiliu de coroană pentru a cerceta întreaga situație a României și a hotărî ieșirea țării noastre din război.

Era în ziua de 25 martie 1944. Era după dezastrul german de la Uman. Pentru România condițiunile tactice pentru a sfârîma lanțurile sclaviei germane erau optime.

^{1, 2} Lipsă în text.

Consiliul de coroană n-a fost însă convocat.

Nu mai stăruim azi asupra cauzelor care au împiedicat convocarea lui. Mă voi mărgini numai a declara că aceiași oameni, pe care țara îi cunoaște drept protagonisti permanenți ai ezitării, ai amărării, ai derobării în conducederea treburilor publice, și de data aceasta au ezitat, au amănat și s-au derobat, desigur spre marea nemulțumire și tristețe a Maiestății sale regele, care ar fi dorit să sfarne cu un ceas mai curind jugul german.

S-a sabotat astfel ieșirea României din război la această epocă.

Un nou apel la șefii de partide

Evenimentele militare continuau să se dezvolte amenințătoare pentru soarta noastră.

Sub presiunea lor și de acord cu prietenii și colaboratorii mei am luat din nou inițiativa unei acțiuni destinate să precipite ieșirea României din război și am trimis tuturor șefilor de partide, în ziua de 1 mai 1944, următoarea propunere, din care extrag următoarele:

„Grava evoluție a ultimelor evenimente militare și politica aducătoare de ireparabile prăbușiri mă obligă ca, trecind peste orice preocupări de ordin personal, să iau inițiativa unui demers lămurit în următoarele considerente și propuneri:

1. Singurul mijloc prin care se mai pot preveni urmările dezastruoase ale războiului ce am purtat împotriva Rusiei este pacea imediată cu Națiunile Unite și totodată încheierea cu Uniunea Sovietelor, în cadrul suveranității și al recunoașterii drepturilor noastre naționale, a unei înțelegeri pe o colaborare permanentă în răsăritul și sud-estul Europei.

2. Negocierile pentru încheierea armistițiului și a păcii cu Sovietele trebuie duse direct cu ele, fără nici o reticență, fără nici un gînd de tergiversare și fără a mai uza de mediațiunea protectoare a altor puteri, care în imprejurările de azi nu ne-ar putea fi de nici un folos.

Sînt încredințat că grelele condiții cerute României de guvernul sovietic au fost determinate de atmosfera de neîncredere provocată la Kremlin prin nedibăcia cu care au fost începute negocierile. Drumul la Moscova trebuie căutat azi direct.

3. Negocierile trebuie duse în cadrul unui program unitar armonizator al tuturor inițiativelor și activităților, care, deși se desfășoară azi paralel și avînd scopuri identice, ar putea, în lipsa unui organ coordonator, să se dezvolte mîine împotriva intereselor naționale.

Negocierile trebuie duse în numele conștiinței țării. Pentru realizarea acestui comandament se va constitui un comitet național, compus din actuații și foștii președinți ai partidelor politice, al căror program intern și extern este compatibil cu o înțelegere cu Rusia Sovietică, și din foștii președinți de Consiliu, ale căror credințe și linie de conduită nu se opun acestui act politic. Președintele (delegatul) Partidului Comunist — azi partid național — va face parte din acest comitet, care va putea fi lărgit prin cooptare de noi membri”.

Trebuie să precizez că această propunere s-a încrucișat cu o propunere similară făcută de Partidul Comunist Român, prin dl Lucrețiu Pătrășcanu.

Și la această propunere dl Iuliu Maniu a răspuns cu un refuz categoric, iar vechea conducere a Partidului Național-Liberal a răspuns reproducind fiel refuzul șefului Partidului Național-Țărănesc.

Coaliția națională democratică

Această nouă acțiune a partidului nostru a fost urmată însă de data aceasta de rezultate concrete. Căci împreună cu reprezentanții blocului anti-hitlerist, compus din Partidul Comunist, Partidul Social-Democrat, Partidul Socialist Tărănesc Muncitoresc, Frontul Plugarilor și Uniunea Patriotică și reprezentat prin domnii Lucrețiu Pătrășcanu, Const. Titel Petrescu și Mihail Ralea, și împreună cu Partidul Național-Democrat, reprezentat prin dl dr. Țopa, am consimțit în ziua de 26 mai 1944 „coaliția națională democratică”, având drept scop:

1. Pregătirea acțiunii destinate să realizeze ieșirea României din război.
2. Eliberarea teritoriului național de sub jugul trupelor de ocupație și reîncorporarea Transilvaniei prin alungarea cotropitorilor.
3. Restabilirea raporturilor tradiționale ale României cu puterile occidentale și în același timp pregătirile unei alianțe cu Republicile Sovietice Socialiste.
4. Reașezarea instituțiunilor democratice la temelia vieții politice a statului român.

Coaliția rămânea deschisă și celorlalte partide care nu aderaseră încă la programul ei.

După această constituire, domnii Lucrețiu Pătrășcanu și Const. Titel Petrescu au tratat mai departe cu dl Iuliu Maniu și cu vechea conducere a Partidului Național-Liberal și împreună cu dînșii au constituit o lună mai tîrziu — 20 iunie — Blocul Național-Democrat, având același scop.

Partidul Comunist și Partidul Social-Democrat se găseau astfel membri și ai coaliției național-democratice și ai Blocului Național — Democrat.

Coaliția și blocul trebuiau să acționeze și să acționeze cît mai rapid.

În ce ne privește, ne-am îndeplinit întreaga datorie.

Demersuri directe pe lîngă guvernul U.R.S.S.

Am comunicat Maiestății sale regele, în noaptea de 2 iulie, constituirea coaliției și printr-un emisar special am comunicat guvernului Uniunii Sovietelor scopul ei și întreg planul de acțiune. Am luat contact cu unii din marii conduceatori ai armatei noastre de pe front, hotărînd în cea mai mare taină programul intrării în joc a armatei noastre.

Între timp însă, ezitările și derobările sistematice ale șefului Partidului Național-Tărănesc întîrziau luarea hotărîrilor definitive, în timp ce evenimentele militare cu ritmul lor accelerat amenințau România cu o adevărată catastrofă.

Scrisoarea din 28 iulie adresată Maiestății sale Regele

M-am adresat din nou atunci Maiestății sale regele prin scrisoarea mea din 28 iulie 1944 prin care evidențiam situația generală în felul următor: „Consider situația țării mai gravă azi decât ieri . . .³

Trebuie să admitem azi că întîrzierile și ezitările au adîncit prăpastia tuturor primejdiilor în care nepriceperea și nebunia au zvîrlit țara noastră.

³ Lipsă în text.

Sint silit să consider situația ca foarte gravă ...⁴

Iată de ce mă îndrept din nou către Maiestatea voastră, îngăduindu-mi să-i cer urgentarea acțiunii, care trebuie să ne ducă la armistițiu ...⁵

Sint la curent cu negocierile care au fost incepute. Le consider timide în formă. Le consider în fond o eroare. Procedura pentru încheierea armistițiului trebuie inițiată prin instituirea unui guvern al păcii, care să declare public voiața țării de a ieși din război. Numai astfel vom scăpa de bănuiala că negociem numai ca să cîștigăm timp. Numai astfel vom pune capăt echivocurilor dăunătoare create pînă azi de negoziatori improvizați care, după părerea mea, au compromis mai mult decît au ajutat cauza României.

După constituirea acestui guvern, negocierile vor fi duse prin oameni de autoritate și vor trebui să aibă drept obiect și un pact de colaborare cu Uniunea Sovietelor.

Guvernul păcii trebuie înșă constituit imediat. Iată dominantă momentului. Amînările, ezitările, negocierile întîrziatoare și pertractările fără de rost pot fi fatale țării și monarhiei. E ceasul acțiunii — și numai al acțiunii".

Trebuie amintit că în acest interval Maiestatea sa regele făcea sforțări supraomenești pentru a dezarma ezitările unora și lipsa de curaj a altora.

În acest timp coaliția aștepta rezultatul demersurilor făcute direct la Moscova.

Tăinuirea răspunsului primit de la președintele Beneș

Trebuie să comunic congresului și țării un episod al acțiunii noastre pe care pînă azi nu l-am adus în dezbateri publice, dar pe care nu mai am dreptul să-l ascund.

Înștiințarea către guvernul Uniunii Sovietelor referitoare la constituirea coaliției naționale democratice a fost comunicată, prin marele nostru prieten, președintele Beneș, de către agentul de legătură, colaboratorul meu, Richard Franassovici.

În ziua de 28 iulie, Franassovici îmi comunică telegrafic, prin Ministerul de Externe, că guvernul Uniunii Sovietice mi-a transmis, prin președintele Beneș, invitația de a veni la Moscova împreună cu delegații coaliției pentru a discuta condițiunile ieșirii din război a României și ale armistițiului.

Această telegramă nu mi-a fost niciodată remisă.

Nenorocitul care conducea în acel moment Ministerul Afacerilor Străine, luînd probabil și adeziunea consilierilor săi care erau în directe legături cu dl Iuliu Maniu, a crezut de bine să nu-mi comunice textul acestei telegrame pe care Franassovici avusese imprudență să i-o adreseze pentru a-mi fi înmînată.

O nouă crimă se adăuga astfel la atîtea altele.

Dacă coaliția națională democrată ar fi primit acea telegramă, în trei zile delegații ei ar fi putut străbate liniile românești și liniile sovietice și în alte cîteva zile ar fi fost la Moscova și am bune motive să cred că armistițiu — un armistițiu încheiat în alte condiții — ar fi putut fi semnat înainte de începerea ofensivei sovietice de la sfîrșitul lui august. Această ofensivă nu s-ar mai fi produs. În locul ei s-ar fi declanșat în schimb acțiunea conju-

⁴⁻⁵ Lipsă în text.

gată sovieto-română pentru încercuirea și sfârșimarea trupelor germane. S-ar fi crățat astfel României atîtea suferințe și atîtea pierderi — și atîtea vieți românești și vieți sovietice ar fi fost crățate.

Telegrama aceasta mi-a fost însă tăinuită. Am descoperit-o numai după ce am luat conducerea Ministerului Afacerilor Străine, cu prilejul unei cercetări făcute în arhiva secretă a lui Mihai Antonescu. O scrisoare lămuritoare a lui Franassovici referitoare la această chestiune nu mi-a parvenit decât în 18 august, cînd era prea tîrziu pentru a mai întreprinde vreo acțiune.

Sabotarea negocierilor directe cu Sovietele

Între timp, negocierile blocului democratic erau sabotate de tergiversările sistematice ale dlui Iuliu Maniu și ale vechii conduceri a Partidului Național-Liberal. Pentru a evidenția caracterul acestor tergiversări e suficient să citez un singur fapt printre altele multe ce aş putea cita:

Se hotărise ca un general să străbată liniile românești și sovietice pentru a discuta, în calitate de mandatar oficial condițiunile armistițiului. Acest general trebuia să aibă o plenipotență scrisă. Actul a fost întocmit, dar a fost reținut nu mai puțin de 10 zile de către dl Iuliu Maniu pentru... verificare! Cînd această gravă lucrare a fost terminată, era prea tîrziu; generalul nu a mai putut pleca, fiindcă frontul românesc fusese sfârșit.

Grație stăruințelor Partidului Comunist și Partidului Social-Democrat, conjugate cu acțiunea noastră, s-a putut perseveră în hotărîrea luată pentru realizarea noii politici a țării și numai prin actul personal al Maiestății sale regele, ajutat de consilierii săi militari, s-a putut crea evenimentul istoric din ziua de 23 August.

Evenimentele din ziua aceasta vă sănăt cunoscute.

Nu voi reveni asupra lor.

Guvernul din 23 August s-a constituit fără participarea noastră.

A doua zi, în numele Partidului Național-Liberal, am adresat țării un manifest prin care anunțam că aducem întregul nostru sprijin guvernului național constituit de Maiestatea sa regele, luîndu-ne obligațiunea să asociem sforțările noastre la toate inițiativele și actele puse în slujba apărării și consolidării țării.

Îată, domnilor, care a fost pe scurt acțiunea noastră și participarea noastră la actul de dezrobire națională.

Încercările pentru reîntregirea P.N.L.

Deopotrivă cu acțiunea națională s-a desfășurat acțiunea pentru organizarea partidului nostru.

Este momentul dureros de a vă vorbi de toate inițiativele ce am luat și de toate tentativele ce am făcut pentru ralierea tuturor forțelor național-liberale.

Acstea inițiative și aceste tentative au fost desfășurate în tot cursul anilor 1943 și 1944. Și eu personal și prietenii și colaboratorii mei am intervenit neîncetat pe lîngă vechea conducere a Partidului Național-Liberal pentru a face posibilă această raliere. După cum vă este cunoscut, toate demersurile noastre au rămas zadarnice. Răspunsul primit de la șeful fostei conduceri a partidului nostru era invariabil: „Eu vreau, dar nu vrea dl Iuliu Maniu și de aceea nu vreau nici eu“.

Am făcut personal un ultim și solemn demers pe lîngă fosta conducere a Partidului Național-Liberal prin scrisoarea din 1 octombrie 1944 adresată dlui Dinu Brătianu.

Mulți dintre dumneavoastră cunosc această scrisoare. Cred totuși util a reaminti pasajele cele mai importante care conturează demersul făcut. Iată aceste pasaje:

„Gravitatea problemelor ce interesează viitorul nostru mă îndeamnă să fac pe lîngă dv. încă un demers avînd drept scop curmarea neînțelegerilor ce au rupt unitatea partidului nostru și reînchegarea într-un singur bloc a forțelor național-liberale.

Socotesc că Partidul Național-Liberal nu-și va putea îndeplini misiunea decît adunîndu-și toate forțele azi în risipire și organizîndu-și aceste forțe pe temeiul unui singur program și în cadrul unei acțiuni unitare.

Iată de ce eu mă îndrept azi din nou către dv., spunîndu-vă: să ne dăm mîna și uniți să pornim lupta în slujba țării și a regelui.

Pentru realizarea acestei uniri nu am de pus nici o condițune de persoană...

Nu am de discutat nici o chestiune de persoane sau de ierarhie și înțeleg, și eu și prietenii mei și colaboratorii mei, să rămînem fiecare în locul unde am fost.

Am de ridicat numai două chestiuni programatice, de soluționarea cărora cred că depinde viitorul însuși al Partidului Național-Liberal.

Cea dintii se referă la politica internă.

Socotesc că Partidul Național-Liberal trebuie să-și amintească azi că el a fost de-a lungul aproape a unui veac organismul politic care a difuzat idealurile de libertate și de dreptate socială și că a fost, în același timp, executorul tuturor actelor prin care s-a realizat trecerea de la România feudală de ieri la România liberă de azi.

Și de aceea în acest ceas de răscrucă istorică misiunea sa este să rămînă port standardul marilor reforme care trebuie să organizeze România de mîine pe așezări mai bune și mai drepte.

Cea de a doua se referă la politica externă.

Partidul Național-Liberal trebuie să-și reamintească că el a fost în ultimele decenii inițiatorul și executorul orientărilor de politică externă și făuritorul alianțelor care au chezășuit rînd pe rînd liniștita dezvoltare a statului român.

Azi, cînd am reîntrat pe temeiul actului din 23 August în sistemul alianțelor noastre tradiționale, trebuie să desfășurăm această orientare, propunînd Uniunii Sovietelor un pact de prietenie, de asistență și de colaborare permanentă. Acest pact, încadrat în acordurile internaționale care se vor încheia cu prilejul conferinței generale de pace, va constitui baza politicii noastre externe în noul ciclu istoric deschis prin biruința democrațiilor occidentale și a Uniunii Sovietice și va fi totodată și garanția liniștitei dezvoltări a statului român cu păstrarea deplinei sale suveranități”.

Dl Dinu Brătianu refuză reîntregirea

Domnilor,

La această scrisoare, dl Dinu Brătianu n-a răspuns pînă astăzi.

De aceea, cred că este nevoie să dau și partidului și țării întregi lămuriile pe care le comportă această atitudine.

Ce ne desparte? Ce desparte aproape unanimitatea Partidului Național-Liberal de mica și neînsemnata minoritate pe care o reprezintă fosta conducere a partidului? Ce ne desparte? De ce nu ne-am putut înțelege? De ce nu ne-am putut uni?

Scrisoarea din 1 octombrie adresată lui Dinu Brătianu conturează conflictul dintre năzuințele și aspirațiile Partidului Național-Liberal și spiritul de rezistență a unei conduceri perimate, mioape, anchilozate, anacronice

Eu ceream, și cu mine o cerea întreg partidul, eu ceream ca dl Dinu Brătianu să se rostească asupra acestor două puncte esențiale din programul partidului nostru: reformele și noua politică externă a statului român.

Vechea conducere a partidului este ostilă reformelor

Reformele.

Noi reamintim fostei conduceri a Partidului Național-Liberal că de-a lungul a trei pătrimi de veac partidul nostru a fost inițiatorul reformelor care la fiecare generație au fost realizate pentru a menține România în pasul năzuințelor timpului. Noi cerem acestei conduceri ca Partidul Național-Liberal să continue să-și realizeze misiunea sa istorică. Așa cum în 1918, după cel dintii război mondial, noi am dat țării exproprierea și sufragiul universal, dezrobind politicește și economicește țărăniminea noastră, așa trebuie și după acest de-al doilea război să dăruim țării reformele cerute de un neam care a sîngerat pentru încă o dată, atît pentru hotarele sale cît și pentru organizarea unei Românnii mai bune și mai drepte.

Am cerut aceasta lui Dinu Brătianu în numele conștiinței Partidului Național-Liberal.

Acestei cereri dl Dinu Brătianu nu i-a răspuns decît prin atitudini și manifestări negative. Într-o zi, strîmtorat de întrebările unor naivi pripășiți în cercul de studii al partidului, D-sa a răspuns că programul său de reforme este vechiul program din 1930!!!

Față de reforma agrară D-sa a fost și mai categoric, molipsindu-se de la șeful său spiritual, dl Iuliu Maniu care, precum se știe, a erijat amînarea la rang de principiu suprem în conducerea statului. D-sa a fost cel mai fanatic partizan al amînării acestei reforme și silit de demersurile unora din prietenii săi D-sa a declarat în sfîrșit că nu înțelege să acorde un singur hecatar pentru împroprietărirea plugarilor care se întorceau din luptele de la Budapesta și din Munții Tatra.

În treacăt voi spune că această atitudine a fostei conduceri a Partidului Național-Liberal a avut urmări nefaste asupra soluționării acestei grave probleme a timpului nostru. Din pricina acestei atitudini de neînțelegere și de dirză opoziție reformă agrară nu s-a făcut la timp, cu chibzuire, și s-a făcut sub presiunea evenimentelor.

Conflict între spiritul reaționar și spiritul reformist și de adaptare — iată unul din conflictele care au izolat fosta conducere a partidului de partidul însuși.

Un al doilea conflict a fost prilejuit de nevoia de a inaugura o nouă politică externă.

Eu ceream — și cu mine aproape întreg partidul — eu ceream prin ultima scrisoare lui Brătianu o nouă politică externă determinată de dezvoltarea istorică desfășurată sub ochii noștri.

Eu reaminteam dlui Dinu Brătianu că Partidul Național-Liberal a fost instrumentul de realizare a tuturor orientărilor politicii noastre externe.

Orientarea politică a P.N.L.

De la 1866 și pînă la 1916, Partidul Național-Liberal a fost forța de executare a acestor orientări.

Trebuia să rămînem pe această linie. Trebuia să luăm inițiativele noii orientări a politicii noastre externe.

Care este această orientare?

Am deslușit-o de vreo cîteva ori. Mă voi rosti din nou azi și cu mai multă precizune încă. Voi vorbi tare și răspicat. Voi vorbi pentru ca să fiu înțeles de acest congres, și voi vorbi și pentru ca să mă înțeleagă țara întreagă.

Relațiile României cu U.R.S.S.

Domnilor,

Cu acest al doilea război mondial s-a deschis nu numai o nouă eră sau o nouă perioadă sau un nou capitol în viața popoarelor care au participat la el, dar s-a deschis un nou ciclu istoric. Ciclul caracterizat prin distrugerea hitlerismului și prin prăbușirea germanismului și prin izbucnirea eliberatoare a forțelor acumulate și organizate de popoarele sovietice. În acest ciclu, Uniunea Sovietică va avea de îndeplinit un rol de frunte, un rol de înștiințare atât în organizarea păcii cît și în organizarea Europei și în întreaga evoluție a civilizației mondiale.

Sîntem vecinii Uniunii Sovietelor. Două sute de milioane de oameni așezați în nemijlocită apropiere de țara noastră constituie o realitate politică și socială, potențată în toate manifestările ei de amploarea unei victorii fără precedent în analele istoriei. Dezvoltarea noastră este în funcție de dezvoltarea acestor forțe. Liniștea poporului nostru, securitatea noastră și prospătirea noastră sunt legate de dezvoltarea raporturilor noastre cu puternica noastră vecină de la răsărit. De aceea, trebuie să căutăm să ciștigăm prietenia popoarelor sovietice. De aceea trebuie să stabilim nu numai bazele unei colaborări permanente și a unei asistențe mutuale între noi și popoarele sovietice.

Politica cu față la răsărit — aceasta este noua politică a statului român în ciclul istoric în care am intrat.

Făcînd această afirmare, nu ascult de îndemnuri străine de această gravă problemă politică și nici nu stau sub influența a cine știe ce preocupări de politică internă.

Eu, domnilor, o reamintesc pentru cine a uitat-o, eu nu sunt comunist. Prin concepțiile ce am despre om, despre societate, despre proprietate, prin concepțiile mele generale asupra lumii, nu sunt comunist.

De aceea eu nu pot fi acuzat că noua orientare de politică externă pe care o cer pentru țara mea e determinată de afinități sau simpatii doctrinare.

Tocmai prin această situație personală eu sunt calificat să cer țării să asculte cuvîntul meu și să doresc ca acest cuvînt să răsune cît mai tare în sufletul ei.

Cuvîntul meu de om de ordine, de om legat prin toate fibrele sale de pămîntul românesc, de credința poporului nostru, cuvîntul unui român care strigă azi poporului român: interesul nostru este să fim prietenii popoarelor sovietice !

În sprijinul acestei politici de prietenie intervin și simțăminteile Uniunii Sovietelor.

Noi am dus războiul pe pămîntul sovietic. Să n-o uităm. Am dus acest război împotriva simțămintelor și voinței poporului nostru și l-am dus sub presiunea amenințărilor administrative de un dement — dar am făcut acest război. Am fost pînă la Stalingrad, mînați, de la spate de urletele hitleriste, dar am fost pînă la Stalingrad, purtînd pretutindeni suferințele războiului.

De aceea — mă simt dator să o declar — executarea scrupuloasă a condițiilor armistițiului și îndeplinirea angajamentelor referitcare la reparațiile cuvenite popoarelor sovietice constituie pentru țara noastră cea dintîi datorie — o datorie națională care trebuie îndeplinită pînă la capăt.

Oștile sovietice victorioase au voit însă să uite și guvernul sovietic ne-a spus:

„De voiți să reparați greșeala voastră, veniți lîngă noi; sănăti învînși, vă oferim locul lîngă noi, învîngătorii; vom uita că ați fost vrăjmașii noștri și vom uita că ați fost învînși”.

Și așa a fost. Și a fost prima oară în istorie că învinsul avea putința să-și pună a doua zi pe frunte laurii victoriei.

Iată ce nu trebuie să uite țara.

Iată adevărul care trebuie să fie prezent în orice prilej cînd se discută raporturile noastre cu Rusia Sovietică.

Generozitatea popoarelor sovietice ne-a dat putința să răscumpărăm greșeala săvîrșită în trecut și prin jertfele făcute să putem, cu fruntea sus, să ne apărăm iarăși drepturile noastre.

Considerente istorice, considerente politice, considerente etnice, toate aceste considerente determină această nouă orientare de politică externă.

Legăturile României cu democrațiile occidentale

Firește, această nouă orientare nu va distruge legăturile noastre cu democrațiile occidentale: cu Marea Britanie, de care ne leagă un trecut întreg de prietenie și de colaborare; cu Statele Unite, care ne-au ajutat în atîtea rînduri, cu prilejul afirmării drepturilor noastre. Și mai ales cu Franța, cu Franța care a fost prezentă în toate actele istorice din care s-a încheiat România modernă, și de care sănătem apropiatî prin atîtea afinități de rasă și de cultură, cu Franța — prietena de totdeauna a României.

Această orientare nu va slăbi nici legăturile noastre prietenești cu Iugoslavia, cu Cehoslovacia și cu Polonia, cu care ne regăsim azi practicînd aceeași politică de libertate, rezemată pe așezăminte democrației.

În sfîrșit, această nouă orientare politică nu este incompatibilă nici cu politica de sinceră prietenie ce voim să așezăm la baza raporturilor noastre cu vecinele noastre, Ungaria și Bulgaria, ca și cu toate democrațiile lumii, cu care înțelegem să conlucrăm în cadrul unei politici de pace și de reconstrucție.

Cerem deci vechii conduceri a Partidului Național-Liberal înăugurarea unei asemenea politici.

Dl Brătianu la remorca dlui Maniu

Dl Dinu Brătianu a rămas surd la chemarea mea.

Așadar: refuzul conducerii partidului de a inaugura o nouă politică de reforme înăuntru, refuzul de a inaugura o nouă orientare politică în afară.

Iată izvorul conflictelor ce au făcut imposibilă dorința de reîntregire formulată în atîtea rînduri de mine și de întreg partidul.

În afară de acest conflict de principii privind probleme mari, interesind viața statului însuși, ne-au despărțit deosebiri de vederi referitoare la tactică și la metodă.

Deosebiri de tactică politică.

Vechea conducere a partidului a crezut că cea mai demnă și mai practică politică este să se constituie în remorcă legată de acțiunea atît de nehotărîtă și atît de primejdioasă a lui Maniu.

Această atitudine a fost nefastă pentru Partidul Național-Liberal și nu voiesc, în acest ceas, să stăruiesc mai mult asupra situațiunilor ce i s-au creat prin practicarea unei politici de abandon și de abdicare.

Și apoi, deosebiri de metodă.

Vechea conducere a Partidului Național-Liberal s-a arătat în tot acest timp partizană a imobilității și a inactivității. Vechea conducere a refuzat să aibă un program, a refuzat să aibă o politică externă, a refuzat să aibă un plan de acțiune.

În ceasul în care o lume întreagă intră în prefacere și totul nu este decît o mișcare și luptă, vechea conducere a partidului nostru a refuzat să ia în considerare necesitatea de a avea un plan de acțiune. Ca o consecință a acestei atitudini inițiale, vechea conducere a partidului a înțeles să ia contact cu mașele țării numai prin intermediul întrunirilor organizate de dl Iuliu Maniu.

Niciodată în trecutul său de mărire și de strălucire Partidul Național-Liberal nu a cunoscut un asemenea moment de umilință.

Vechea conducere a partidului s-a făcut astfel vinovată de grave greșeli, care au păgubit atît interesele Partidului Național-Liberal, cît și interesele țării.

Față de aceste greșeli și față de perseverarea fostei conduceri a partidului în politica de miopie, de reacțiune și de totală carență manifestată în toate împrejurările și față de toate evenimentele, s-a impus atitudinea noastră de nesocotire a unei președinții — ficțiune care nu mai reprezintă nici partidul, nici năzuințele maselor.

Și astfel, în complet acord cu aproape unanimitatea organizațiilor noastre statuare, am pășit la o acțiune de sine stătătoare.

Colaborarea la actualul guvern

Această acțiune și-a găsit prima realizare cu prilejul constituirii guvernului de concentrare democratică Petru Groza.

Am intrat în acest guvern pentru a contribui la opera de salvare a țării amenințată să se năruie sub suflarea anarhiei.

Nu exagerez cînd afirm că în ajunul zilei de 6 Martie, cînd s-a constituit acest guvern, țara era amenințată de mari primejdii.

Din pricina slăbiciunii guvernelor, anarhia începuse să se întindă în toată țara. Din pricina incapacității unora dintre guvernări, ideea de autoritate se relaxase și legalitatea începuse să se zdruncine în toate domeniile vieții statului. Din pricina întîrzierii puse în schimbarea autorităților administrative antonesciene, prefecturile erau luate cu asalt.

Poliiile erau la discreția maselor tulburate și alte primejdii nevăzute așterneau peste întreaga țară un val de teamă și de îngrijorare.

În asemenea împrejurări am socotit că era în primul rînd o datorie cetățenească să aducem contribuția experienței și a priceperii noastre pentru a ridica țara din haosul în care o aruncaseră elementele negative din guvernele precedente. Întrînd în acest guvern nu am fost preocupați de nici un considerent lăturalnic. Scăparea țării și consolidarea ei, acesta a fost obiectivul nostru.

Săvîrșind acest act nu am înțeles să ne tocjmim. Cînd țara este în primejdie, tocmeala între conducători este o ofensă față de suferințele obștești și poate fi și o crimă.

Am intrat în acest guvern ca național-liberali. Noi am intrat în acest guvern cu credințele noastre, cu ideologia noastră, cu programul nostru. Întreg acest patrimoniu a rămas intact și nu înțelegem ca în această colaborare să-l înstrăinăm sau să-l diminuăm.

Guvernăm pe baza unui program care nu este programul nostru și care este un program de tranzacție al tuturor partidelor componente ale guvernului.

Colaborarea noastră, mă grăbesc să-o anunț țării, se face într-o atmosferă de totală încredere și de prietenie din ce în ce mai crescîndă. Firește, există între noi deosebiri de principii și de metodă. Dar răspunsurile pe care le avem față de țară și față de coroană constituie factorul permanent de armonizare și toate deosebirile și considerentele de partide dispar la glasul comandamentului major: salvarea țării.

Exprim cu acest prilej președintelui de Consiliu, dl Petru Groza, și tuturor colaboratorilor din guvernul său, la care am găsit atîta spirit de înțelegere și o hotărîre neșvăitoare de colaborare, manifestată în toate împrejurările, mulțumirile mele și ale colaboratorilor mei din Partidul Național-Liberal.

Firește, situația țării este încă grea — dar dacă comparăm situațiunea din 6 Martie cu situațiunea de azi orice om de bună-cerință trebuie să afirme că progrese substanțiale s-au făcut în toate compartimentele vieții statului și procesul de normalizare s-a desfășurat într-un ritm nesperat de repede și că cele mai mari nădejdi ce aveam pentru consolidarea statului român, prin realizările guvernului de concentrare democratică, sînt pe deplin întemeiate.

Convențile ce am semnat cu guvernul Uniunii Sovietice deschid cele mai bune perspective pentru înlăturarea unora din marile dificultăți economice în care ne zbatem azi și în același timp deschid drumul acțiunii pentru refacerea țării prin sporirea potențialului nostru industrial.

Ajutorul pe care ni-l dă azi guvernul Uniunii Sovietice va contribui în cea mai largă măsură la normalizarea vieții noastre economice și la urgentarea acțiunii de lichidare a tuturor urmărilor războiului.

Rolul P.N.L.

Răspunderile ce am avut față de problemele de guvernare nu ne-au abătut însă de la răspunderile ce le avem în chip permanent față de partidul nostru în acțiunea de reorganizare.

Am fost și rămînem conștienți că aceste ultime răspunderi sînt mai mari decît oricînd și doresc cu acest prilej să vă împărtășesc tot cugetul meu.

Domnilor, existența Partidului Național-Liberal nu mi-a părut niciodată mai necesară pentru dezvoltarea statului nostru decît azi.

Mai mult decât ieri, mai mult decât oricând, noi reprezentăm azi forța politică de echilibru și de armonizare a atitor intereselor care se ciocnesc, a atitor conflictelor care așteaptă dezlegarea. Noi constituim forța de îndrumare, grație căreia inevitabilul proces al transformărilor sociale se face evolutiv și fără zdruncinul sfârșimător de ordine și de legalitate.

Noi rămînem forța politică păstrătoare a unei ordini și a unei ierarhii sociale, fără de care nu poate dăinui nici o societate, oricare ar fi originea și principiile care stau la baza ei.

Noi rămînem forța politică care continuă să-și îndeplinească misiunea de gardă a ideii de ordine și de legalitate necesară pentru dăinuirea oricărei democrații.

Noi rămînem forța politică care îmbină trecutul cu prezentul și prezentul cu viitorul printr-un continuu proces de adaptare a credințelor și a programului nostru la aspirațiile și la revendicările vremurilor pe care le trăim.

Noi ne recrutăm armata de luptă și conducătorii din toate clasele, dar mai ales din elementele reprezentative ale burgheziei mici și mijlocii a țării. Această burghezie mică și mijlocie e radicală și progresistă prin structură și prin năzuințe. Existența ei este în funcție de bunăstarea maselor muncitoare rurale și orășenești și de aceea ea nu rămîne străină de nici una din năzuințele și revendicările acestor mase, ci, dimpotrivă, ea luptă pentru satisfacerea lor, căutînd însă să concilieze această satisfacere în cadrul permanentelor dictate de legile solidarității, ale ordinii și legalității și în cadrul comandamentelor disciplinei naționale.

Înglobind în rîndurile noastre această burghezie mică și mijlocie rurală și orășenească — această burghezie muncitoare și creatoare — și înglobind în rîndurile noastre fruntașii vieții intelectuale a țării noastre, noi reprezentăm o forță precumpăratoare: forță de conciliere și forță de continuă propășire.

Radicalismul nostru ne așează pe drumul actualității, iar legăturile noastre cu trecutul ne asigură drumul permanenței.

Față de pozițiile ocupate de celelalte partide, pozițiunea noastră — situată în dreapta stîngii — este impusă prin însăși structura socială a țării noastre.

Dacă n-am fi, ar trebui să ne naștem.

Pentru a ne împlini misiunea noastră trebuie însă să ne reorganizăm și să ne reorganizăm pe baza unei întreite adaptări: prin program, prin structură, prin metodă.

Adaptare prin program, obținută printr-o revizuire destinată să fixeze pozițiile Partidului Național-Liberal față de noile probleme ridicate de urmările războiului și de năzuințele vremurilor noastre, asigurînd astfel partidului nostru un program reformist radical și social.

Adaptare în structura obișnuită prin înregistrarea și organizarea înăuntrul partidului nostru a fruntașilor claselor producătoare rurale și orășenești și ale intelectualilor de toate categoriile cu eliminarea elementelor neadaptabile.

Adaptare în metodă, obținută prin observarea, în conducerea și în acțiunea partidului, a tuturor principiilor și legilor democratice care reclamă supunere în toate împrejurările, voinței majorității cu eliminarea tuturor influențelor sectare.

Pentru a hotărî asupra acestei întreite adaptări, am convocat acest congres general, dînd în același timp curs cererilor președinților statutari ai organizațiilor noastre și executînd astfel voința întregului partid.

Congresul general de azi reprezintă în istoria partidului nostru o dată atât pentru politica noastră internă, cît și pentru politica noastră externă.

În politica internă Partidul Național-Liberal a realizat în trecut comandamentele liberalismului politic și apoi comandamentele liberalismului economic, culminând prin realizarea comandamentelor naționale. În acest nou ciclu în care intrăm el trebuie să realizeze comandamentele liberalismului social.

În politica externă el trebuie să consfințească noua orientare față de Uniunea popoarelor sovietice și care reclamă raporturi de permanentă colaborare în toate domeniile încadrate într-un pact de asistență mutuală, atât în timp de război, cît și în timp de pace.

Sinteti chemeți pentru a hotărî asupra acestei îndoite orientări istorice a partidului nostru.

Veți hotărî.

Hotărîți, ținând seama numai de interesele partidului și numai de interesele țării, călăuziți-vă în hotărîrea ce veți lua numai de considerente obștești, desconsiderînd orice obligațiuni cu caracter personal și supunîndu-vă numai obligațiunilor cu caracter național!

Rostiți-vă în deplină libertate, dar cu deplină răspundere!

Dacă dintre toate partidele cunoscute în trecutul nostru politic suntem singurul care am supraviețuit, este fiindcă am știut să ne adaptăm întotdeauna la idealurile vremii și fiindcă am știut să punem întotdeauna interesele permanente ale neamului deasupra intereselor trecătoare ale oamenilor. Așa am lucrat și așa am biruit ieri. Așa să lucrăm azi, pentru ca să putem birui măine.

Plecați urechea numai la freamătușul mulțimilor și deosebiți ce este permanent de ce este trecător și stați cu mintea și cu sufletul numai în slujba intereselor lor — în slujba intereselor permanente ale neamului nostru.

Hotărîrile ce veți lua să fie la înălțimea gravelor ceasuri pe care le trăim, astfel încît, ieșind din acest congres, să puteți spune celor care v-au trimis aici: am lucrat ca național-liberali, am lucrat ca români.

■ „Drapelul”, nr. 158 din 3 iulie 1945.

1388

1945 iulie 6. Decretul de decorare cu ordinul „Victoria“ a regelui Mihai de către Prezidiul Sovietului Suprem al U.R.S.S.

Decret

Al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. de decorare cu ordinul „Victoria“ a regelui Mihai I al României

Pentru actul curajos al cotiturii hotărîte a politicii României spre ruptura cu Germania hitleristă și alierea cu Națiunile Unite, în clipa cînd încă nu se

542

precizase clar înfrângerea Germaniei, Maiestatea sa Mihai I, regele României, se decorează cu:

ORDINUL „VICTORIA”

Președintele Prezidiumului
Sovietului Suprem al U.R.S.S.,
M. Kalinin

Secretarul Prezidiumului
Sovietului Suprem al U.R.S.S.,
A. Korkin

Moscova, Kremlin, 6 iulie 1945

■ „Libertatea”, an II, nr. 269 din 3 iulie 1945, p. 1.

1389

1945 iulie 25. Notă referitoare la aprecierea importanței internaționale a insurecției de la 23 August 1944.

Spre lămurirea unei enigme

Cu ocazia verificării arhivei secrete personale a lui Hitler — ce s-a efectuat în primăvară la Cartierul comandamentului superior al trupelor britanice din Germania — s-a găsit între alte documente de mare importanță și un raport îscălit de generalii Keitel și Guderian, adresat fostului Führer, după și în legătură cu capitularea României.

Acest document a fost prezentat mareașalului Montgomery, care apoi l-a remis prim-ministrului W. Churchill, și care are în chîntesentă următorul cuprins:

Capitularea României, pe lîngă consecințele imediate de ordin militar, a produs în același timp și o răsturnare de fronturi extrem de periculoasă, ce va duce la pierderea teritoriului nu numai al României, ci și al Bulgariei, Iugoslaviei și Greciei, punînd în pericol toată armata germană din Balcani.

Deosebit de pierderea pozițiilor din Carpați, pierderea grînarului și petrolierului românesc constituie o altă mare și grea lovitură, în urma căreia armatele ruse vor putea ajunge, în vreo cîteva săptămîni, în fața Budapestei.

Dat fiind că aceasta este în decurs de 30 de ani a doua oară cînd România trădează cauza Germaniei, se impune a se lua toate măsurile ca România să dispară de pe harta Europei și poporul român să dispară ca națiune.

Acest document revelator al importanței capitale, de o valoare mondială a actului din 23 August 1944, din ordinul prim-ministrului W. Churchill a fost transmis în fotocopie generalului Stalin însotit de o notă explicativă, în care s-ar fi cuprins și unele sugestii de a se căuta modalitatea de a se exprima o recunoștință publică pentru însemnatatea actului important săvîrșit de România la 23 August 1944.

Acesta este temeiul din care, după relațiunea deținută din sursă serioasă, a emanat și care a determinat manifestarea gratitudinii exprimate, prin actul decorării cu ordinul „Victoria” a suveranului României și donația celor două avioane de către Soviile, ale căror armate au fost beneficiarele primordiale a roadelor consecvente ale aceluia act din 23 August 1944, de valoare istorică sub toate raporturile.

Că regizarea acestei manifestări — determinată și sugerată în modul indicat mai sus — a fost prezentată lumii și nouă într-o lumină unilaterală și avantajoasă intereselor sovietice este firească și explicabilă din uzanță obișnuită în procedeele lor.

Acest prilej a fost binevenit Kremlinului pentru a deschide ofensiva de atragere a României în sfera de influență politică a lor, și în care scop au hotărât deja reluarea căt mai grabnică a relațiunilor diplomatice normale cu noi, în vederea cărora sînt pe cale a se face zilele acestea și propunerile de rigoare respective.

Prin ansamblul acestei acțiuni întregi, ce urmează să fie dezlănțuită tot mai mult în toate domeniile: social, cultural, economic și politic — precum se accentuează de interlocutorul sursei — se urmărește:

angajarea morală și materială a României căt mai mult posibil în angenajul acțiunii politice viitoare a Sovietelor în Peninsula Balcanică, cu ascuțîșul contra Turciei!

Aceasta se confirmă pe de altă parte și din încercarea făcută săptămîna trecută de presa sovietică de a exploata pe larg atacurile presei turce contra Sovietelor și planurilor ei, față de care Turcia ar cere crearea unui bloc anti-slav, format de Turcia, Grecia și Albania.

25 iulie 1945

■ Arhivele Statului București, fond Casa Regală, Diverse, dosar nr. 20/1945, f. 1–3.

1390

1945 august 24. Textul discursului rostit la radio de către Gh. Tătărăscu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri, referitor la activitatea dusă de România pe plan intern și internațional după 23 August 1944.

Voiesc să lămuresc, pe calea aceasta, pentru opinia publică de peste frunțarii, pozițunea internațională a României.

Drept prefață socotesc util să reamintesc cîteva fapte.

În ziua de 6 iulie 1945, Prezidiumul Suprem al U.R.S.S. a decorat pe Maiestatea sa regele cu cel mai înalt ordin al popoarelor sovietice — ordinul „Victoria”. Această înaltă distincție avea drept temei: „Actul curajos al orientării hotărîte a politicii României spre ruptura cu Germania hitleristă și alierea cu Națiunile Unite în clipa în care nu se precizase clar înfrîngerea Germaniei”.

În ziua de 3 august 1945, prin declarația comună a celor trei mari șefi ai guvernelor aliate, se preciza, între altele, în legătură cu situația României;

544

„Cele trei guverne, fiecare în parte, sănătatea să studieze în timpul apropiat, în lumina condițiilor ce vor exista atunci, problema de a stabili, în măsura posibilităților, relații diplomatice cu Finlanda, România, Bulgaria și Ungaria înainte de încheierea tratativelor de pace cu aceste țări“.

Drept urmare a acestei hotărîri, în ziua de 6 august 1945 guvernul Uniunii Sovietelor restabilea raporturile diplomatice cu România și justifica această restabilire prin „participarea activă a României, începînd de la 23 August 1944, la lupta împotriva Germaniei hitleriste alături de Aliati, precum și prin executarea leală de către România a obligațiunilor pe care și le-a asumat prin Convențiunea de armistițiu“.

Toate aceste fapte luminează poziționarea internațională a României. Unele privesc suveranul, altele poporul, altele guvernul țării.

Actul din 23 August 1944

Unele privesc suveranul

Da, într-un ceas în care „înfrîngerea Germaniei nu se precizase încă clar“, tînărul nostru rege, lînd asupra sa toate riscurile, ca și toate răspunderile, a forțat mina destinului și, dezarmînd toate ezitările și înlăturînd toate șovâirile, a așezat țara pe drumul marii datorii, pe drumul victoriei.

Da, „înfrîngerea Germaniei nu era încă clară“. Reichul nu-și istovise încă rezervele, Finlanda, Bulgaria, Ungaria au continuat să se bată împotriva Națiunilor Unite. Victoria nu era evidentă. Necunoscutul învăluia, încă, sfîrșitul marelui conflict. Victoria avea ezitări. Regele nostru, însă, nu a ezitat.

A venit apoi rîndul poporului.

„Se restabilesc raporturile diplomatice între Uniunea Sovietică și România“, spune comunicatul solemn al guvernului sovietic „pentru participarea activă a României, începînd de la 23 August 1944, la lupta împotriva Germaniei hitleriste, alături de Aliati și pentru executarea leală, de către România, a obligațiunilor asumate prin Convențiunea de armistițiu“.

Da, poporul român a răspuns cu însuflare la chemarea regelui său.

Jertfele armatei

Armata noastră a alergat la glasul șefului ei suprem și, alăturîndu-se vitezelor Armate Roșii, a pornit iureșul istoric care nu și-a găsit sfîrșit decît o dată cu sfîrșitul războiului.

Să reamintim și pentru noi și pentru toate popoarele lumii etapele succese ale acestei mari sfîrșări naționale și să enumeraăm toate jertfele făcute de poporul român alături de Națiunile Unite.

A doua zi după apelul regelui, din 23 August 1944, oastea românească și-a ocupat locul lîngă vitezele Armate Roșii, punînd în linie de bătaie, pînă la 16 octombrie 1944, 19 divizii, pînă la 1 noiembrie 1944, 16 divizii — și apoi 15 divizii pînă la sfîrșitul războiului.

Trupele române au curățit întreg teritoriul României de unitățile armatei germano-ungare în 8 zile de lupte dîrze, în care s-a realizat capitularea a 56 000 de prizonieri, dintre care 14 generali. În același timp, trupele române au păstrat intacte toate liniile de comunicație ale țării și au apărut frontiera de nord și de vest a Transilvaniei, asigurînd astfel teritoriul țării împotriva oricărui atac germano-maghiar, care ar fi încercat să încidă trecătorile Carpaților.

La adăpostul acestei acoperiri, trupele sovietice s-au putut concentra în siguranță în centrul și vestul Transilvaniei.

După ce au trecut sub ordinele Frontului 2 ucrainean, oștile noastre au luptat încontinuu pînă la sfîrșitul războiului, contribuind la eliberarea Transilvaniei, la înfringerea rezistenței trupelor ungare, la cucerirea Budapestei și la eliberarea Cehoslovaciei.

În această înaintare istorică, armatele române s-au acoperit de glorie în luptele de la Debrețin, Szolnok, Szin, Turňa, Zvolen, Banská-Bystrica, cu prilejul trecerii rîului Hron și al cuceririi munților Nitra, Tatra Mică și Carpații Albi. Parcurgînd 1 200 km ele au eliberat 56 orașe mari, 196 localități importante, 3 654 centre populate și capturînd alți 45 000 de prizonieri.

Ele au pierdut, cu prilejul acestor lupte, 4 933 ofițeri, 4 789 subofițeri și 158 869 trupă.

Acțiunile vitejești ale trupelor noastre au fost citate de către generalul simbol Stalin: Armata 4 de două ori, Armata 1 o dată, Corpul aerian de două ori și Regimentul 2 de care de luptă de trei ori.

Iar vrăjmașii noștri, prin feldmareșalul Rundstedt, au declarat că una din cauzele dezastrului german a fost declararea de război a României și pierderea resurselor românești.

Iată aportul nostru. Ne vom îngădui să înaintăm acest bilanț factorilor de răspundere însărcinăți cu pregătirea tratatelor de pace. Cauza României va fi pledată acolo de morții noștri, invocînd drepturile imprescriptibile ale neamului nostru.

Iată pietrele din care s-a zidit pozițunea internațională a României.

Nu sunt singurele.

Efortul armatei a fost însotit de efortul tuturor claselor noastre: muncitori, agricultori, intelectuali.

Jertfele țării

Pe ogoare, în uzine, în birouri a fost mobilizată toată populația țării.

Pe căile ferate, pe toate căile de comunicație au fost mobilizate forțele care au făcut posibile transporturile fără întrerupere ale armatei, ale proviziunilor și ale munițiilor, reclamate de nevoie frontului aliat.

Prin această sfârșitare generală de la 23 August și pînă astăzi România a dat frontului aliat:

121 783 tone de grîu, 78 175 tone de ovăz și de orez, 34 303 tone porumb, în valoare de 17 167 765 000 lei. Apoi 579 120 capete de vite mari și mici, în valoare totală de 11 398 482 000 lei. S-au mai dat apoi materiale diverse, în valoare de 142 605 000 000 lei, produse petroliere, în valoare de 21 931 000 000 lei. S-au făcut transporturi în valoare de 37 859 000 000 lei și, în sfîrșit, s-au prestat munci și s-au făcut lucrări speciale militare, în porturi și gări, în valoare de 5 367 000 000 lei.

Toate aceste prestații și toate aceste lucrări totalizează suma de 236 328 247 000 lei.

Iată înșiruirea rece a contribuției materiale dată o dată cu contribuția de sînge pentru triumful cauzei comune.

Iată ce a dat țara.

Rege, armată, popor și-au făcut datoria. Si cu drept cuvînt guvernul sovietic afirma că ne-am „executat leal” obligațiunile pe care ni le-am asumat prin Convențiunea de armistițiu.

La masa cea mare a victoriei noi nu ne vom prezenta ca rude sărace.

Am fost tiriți de un destin năprasnic pe drumul unei mari greșeli, dar în cel dintii ceas pe care ni l-a oferit desfășurarea evenimentelor ne-am recules și reculegerea s-a transformat în acțiune și acțiunea s-a transformat în jertfă totală: jertfa de răscumpărare pentru trecut și jertfă chezășuitoare pentru viitor.

„A patra putere“

O spunem cu mîndrie. Dintre toate popoarele care s-au raliat la cruciada Națiunilor Unite împotriva hitlerismului noi am dat jertfa cea mai mare, și istoria obiectivă va înregistra că la asaltul cel din urmă România s-a clasat a patra putere, atât prin forțele azvîrlite în acest asalt, cât și prin jertfele pe care le-a adus pentru obținerea victoriei finale.

Intrarea noastră în linia de foc a Națiunilor Unite n-a fost un calcul sau rezultatul unor combinații mărunte, ci a fost reflexul întîrziat al unui popor, a fost saltul unui neam întreg ascultînd de glasul instinctului, a fost strigătul de disperare al mulțimilor care voiau să curme acul de nebuние către care fuseseră împinse și a fost și marea îspășire cerută cu însușețire de toate conștiințele românești.

Ne-am bătut în pădurile Bănesei și apoi pe valea Prahovei și apoi pe Mureș, și am ajuns din jertfă în jertfă, pînă la hotarele Transilvaniei. Am fi putut întreba atunci: *ajunge?* Dar nu am pus această întrebare și am pornit mai departe, alături de glorioasele Armate Roșii, și din creastă în creastă am ajuns în pustele de la Tisa și pînă la cetatea Budei. Ajuși acolo puteam iarăși să întrebă: *ajunge?* Dar în loc să punem această întrebare am pornit mai departe pentru a participa la dezrobirea poporului cehoslovac, prieten și frate, pînă ce am ajuns lingă zidurile de la Praga. Acolo numai istoria ne-a oprit și ne-a strigat: *ajunge!*

Această frîntură de epopee a săurit definitiv cadrul poziționii noastre internaționale și a prefațat întreaga noastră politică externă.

Care este această poziționare, care este această politică?

Pămîntul nostru a fost eliberat prin jertfele Armatelor Roșii înfrățită cu armatele pămîntului nostru.

Jertfele acestea rodesc.

Am fost uniți și aliați cu armatele sovietice în zilele grele ale războiului. Vom rămîne uniți și aliați cu popoarele sovietice în zilele păcii.

Prietenie, colaborare și asistență cu Uniunea Sovietelor

Poziționarea noastră internațională este determinată de un comandament major: prietenie, asistență și colaborare în toate domeniile, cu popoarele Uniunii Sovietice.

Am definit de curînd poziționarea noastră: politică cu fața la răsărit, cu față spre cele 200 de milioane de oameni, care, dobîndind cea mai mare victorie din istoria lor ca și din istoria lumii, după ce au ocupat opt țări și opt capitale mari, își reiau viața de toate zilele, conștienți însă de rolul pe care l-au avut în cîștigarea bătăliilor de ieri, dar și conștienți de rolul care trebuie să-l aibă în cîștigarea bătăliilor date pentru civilizație în luptele de mîine.

România trebuie să cîștige prietenia acestor popoare. România trebuie să colaboreze cu aceste popoare. Această prietenie și această colaborare constitu-

tuie condițiunea de existență a statului nostru — a liniștitei dezvoltări a statului nostru și a siguranței sale.

Această colaborare este deja inițiată.

Statul român a încheiat cu statul sovietic patru convențiuni de colaborare economică, care deschid perspective importante pentru refacerea și dezvoltarea economică a țării noastre.

Am dobândit prin aceste colaborări condițiunile de mărire a potențialului nostru industrial și posibilitatea de a grăbi reașezarea României pe drumul prosperității.

Dar organizarea acestei colaborări cu popoarele Uniunii Sovietice implică și o constatare care trebuie scoasă în evidență atât pentru poporul nostru cât și pentru toate popoarele europene.

Au fost și la noi și aiurea oameni care s-au lăsat stăpiniți de temerea că Uniunea Sovietelor va încerca, prin influența și puterea ei, să dezaxeze organizarea economică și socială a Europei. Au fost oameni care au crezut, la noi ca și aiurea, că politica sovietică va fi o politică de expansiune a concepțiilor sovietice în toate domeniile.

Cele patru convențiuni încheiate între România și Uniunea Sovietică constituie actul dezarmării definitive a tuturor acestor temeri.

Sovietele nu încercă să dărime sistemul nostru capitalist, ci colaborează cu el și colaborind cu el îl întărește. Uniunea Sovietică recunoaște în România existența și funcționarea legilor sistemului capitalist individualist și contribuie la menținerea și întărirea lor. Sovietele reafirmă astfel — și de data aceasta prin acte — principiul coexistenței celor două sisteme, proclamate solemn în anul trecut de guvernul sovietic.

Această reafirmare prin acte deschide orizonturi noi de conviețuire internațională pentru toate popoarele, care privesc întrebătoare uriașă dezvoltare a popoarelor sovietice. Totodată ele constituie puncte noi de plecare pentru o politică de colaborare în organizarea păcii.

În ce ne privește, vom căuta să dezvoltăm această colaborare în toate domeniile politice, economice și culturale ale popoarelor noastre — această colaborare răminind în cadrul organizării internaționale pozițiunea noastră centrală, baza însăși a politicii noastre externe.

Raporturi prietenesti cu toate democrațiile lumii

Posițiunea internațională a României este o poziție de colaborare.

Popor și guvern dorim să reînnoim, îndată ce ne va fi dată putință, raporturile noastre tradiționale cu toate democrațiile occidentale.

Dorim să reluăm raporturile noastre cu Marea Britanie, de care ne leagă un întreg trecut de prietenie manifestată în atîtea împrejurări în care ajutorul englez a fost dat neprecupeștit României, și cu Statele Unite, care au acordat sprijinul lor dezinteresat poporului nostru și au ajutat de nenumărate ori consolidarea statului român, idealizarea marilor sale năzuințe naționale.

Dorim să reluăm și să adîncim legăturile noastre tradiționale cu Franța — cu Franța, pămînt de libertate și de ideal, de unde au plecat în trecut spre România gîndurile și curentele liberale și de unde ne-au venit, de atîtea ori în zile grele, ajutor și ocrotire. Cu Italia nouă, care, repudiind fascismul, își creează azi un nou destin printre popoarele lumii.

Dorim, apoi, să reluăm vechile noastre legături de prietenie și de colaborare cu Polonia democratică, care a sîngerat atîț de greu sub teroarea stă-

păinirii hitleriste și care își reia astăzi rolul de popor îndrumător în orientul Europei.

Dorim să reluăm raporturile de prietenie și de colaborare cu popoarele iugoslave, popoare prietene de care ne-au legat de-a lungul veacurilor numai interese comune și numai lupte cunune împotriva acelorași vrăjmași, și cu Cehoslovacia, țară prietenă cu care n-am avut în trecut decât raporturi de încredere reciprocă, cu Cehoslovacia pe pămîntul căreia au căzut atâția din eroii noștrii, care s-au bătut pentru eliberarea României și, totodată, pentru eliberarea Cehoslovaciei.

Voim, în același timp, ca prietenia să se statornicească la baza raporturilor ce înțelegem să organizăm cu ceilalți vecini ai noștri: cu Ungaria și cu Bulgaria.

Am întins o mînă prietenească Ungariei. Voim să uităm tot ce ne-a despărțit, toate vechile vrăjmașii care au otrăvit în trecut raporturile dintre popoarele noastre. Ne-am reocupat azi granițele apuse, granițele noastre românești și voim să nădăjduim că aceste granițe nu vor mai fi izvor de ură și de lupte, ci numai izvor de colaborare prietenească. Nădăjduim că Ungaria cea nouă, Ungaria democratică și socială va primi cu aceleași simțăminte mîna prietenească a României.

Am întins, în același timp, o mînă prietenească Bulgariei, cu care înțelegem să adîncim legăturile ncastre de colaborare, satisfăcînd astfel dorințele și năzuințele comune ale popoarelor noastre.

Voim să colaborăm cu toate celelalte democrații ale lumii în cadrul acordurilor internaționale care se vor încheia la Conferința păcii, înțelegînd să rămînem în acest colț de lume ceea ce am fost și în trecut: factori de ordine, de pace și de civilizare.

Aceasta este poziționarea internațională a României.

Această poziționare dictează întreaga noastră acțiune externă pe care o vom desfășura în viitor.

Restabilirea raporturilor diplomatice

Țelul imediat al acestei acțiuni este intrarea țării noastre în rîndul Națiunilor Unite și, în primul rînd, restabilirea raporturilor diplomatice cu aceste națiuni.

În comunicatul dat după Conferința de la Potsdam de către cei trei mari reprezentanți ai guvernelor Națiunilor Unite se precizează că cele trei guverne sunt de acord să studieze problema de a stabili și cu România raporturi diplomatice.

Această hotărîre a început să se realizeze.

Sîntem și vom rămîne întotdeauna recunoscători guvernului Uniunii Sovietice, care a restabilit raporturile diplomatice cu țara noastră, recunoscînd astfel guvernul nostru.

Sîntem azi un guvern democratic recunoscut de guvernul Uniunii Sovietice.

Această recunoaștere ne este scumpă. Ea certifică, în același timp, întreaga noastră ordine internă.

Structura democratică a guvernului

Guvernul care prezidează azi la destinele României este format de unanimitatea partidelor democratice de stînga, emanăționea claselor muncitoare,

rurale și orășenești din țară, și de partidul democratic Național-Liberal, emanătuna burgheziei mici și mijlocii.

Cu excepția modestelor forțe care au mai rămas sub controlul domnului Iuliu Maniu și care azi se găsesc unite în același destin cu rămășițele reacționare ale disidenței domnului Dinu Brătianu — toate forțele politice din țară s-au înmănușcat sub președinția lui dr. Petru Groza.

Acest guvern de largă concentrare reprezintă cu prisosință toate clasele, toate forțele politice și toate năzuințele democratice ale țării.

Realizările guvernului

În același timp el a justificat toate nădejdile pe care le puseseră în el și Aliații și țara.

Nădejdile Aliaților.

După 6 Martie, guvernul nostru a dat un impuls acțiunii militare. Mobilizarea tuturor forțelor României împotriva Germaniei hitleriste a fost împinsă la maximum.

Făgăduisem în Convențiunea de armistițiu colaborarea a 14 divizii, și am aruncat în foc 19 și am pus în slujba frontului comun toate resursele materiale ale țării. Iar după încețarea ostilităților am continuat totuși efortul de război.

Aliații ne-au recunoscut acest efort prin glasul Uniunii Sovietice.

Dar guvernul nostru a justificat și nădejdile țării.

El a reocupat cu sprijinul Uniunii Sovietice Transilvania.

El a înfăptuit reforma agrară.

El a purificat administrația țării.

El a sănționat criminalii de război, pedepsindu-i cu severitate, dar și cu dreptate și cind a fost nevoie a făcut apel la legile clemenței.

El a îndeplinit condițiile armistițiului.

El a început repatrierea prizonierilor.

El a readus liniștea și ordinea grav amenințate de capacitatea dizolvantă a guvernelor precedente.

El a realizat stabilitatea guvernamentală.

El a restabilit raporturile diplomatice cu popoarele Uniunii Sovietice și a organizat bazele colaborării economice cu aceste popoare.

El a consolidat pozițiunile monarhiei constituționale.

Iată ce a realizat acest guvern.

Desigur, în calea noastră sunt încă probleme nerezolvate. Dar, în ce parte a lumii există azi vreun guvern care să fi rezolvat pe deplin toate problemele ceasului? În ce parte a lumii nu sunt umbre la acțiunile guvernelor, ale tuturor guvernelor?

Să cercetăm dificultățile fiecărei țări, să cercetăm realizările fiecărui guvern, și după acest examen vom putea mărturisi că opera de șase luni a guvernului român poate să stea, fără să pălească, alături de opera constructivă a tuturor guvernelor democratice din toate colțurile lumii.

Iată de ce guvern și țară au primit cu gratitudine actul de recunoaștere al Uniunii Sovietice și nu-l vor uita niciodată.

Noi nădăduim apoi că, perseverind în acțiunea noastră constructivă și amplificind zi de zi acțiunea noastră de guvernare, vom primi și de la celelalte Națiuni Unite recunoașterea unei lungi serii de sforțări desfășurate în slujba Aliaților și în slujba țării.

Misiunea noastră în viitor

O dată ce vom fi intrat în rîndurile Națiunilor Unite și în marea asociație internațională, noi vom continua îndeplinirea misiunii noastre.

Este poate ceasul să reamintim și pentru noi și pentru cei care scrutează viitorul țării noastre că, dacă a fost în trecut o țară care în raporturile internaționale a practicat legile loialismului și ale fidelității, aceasta a fost România.

Este poate ceasul să amintim că după primul război mondial, după încheierea primelor tratate destinate să organizeze pacea lumii, noi am executat cu fidelitate neșovăitoare toate angajamentele internaționale, chiar cînd această executare a fost împotriva intereselor țării noastre. De la 1920 și pînă în ceasul în care hitlerismul, triumfător și stăpîn efemer pe întreaga Europă, a aruncat țara noastră, izolată și amenințată cu distrugerea, în mîinile unui dement, noi ne-am îndeplinit cu prisosință toate îndatoririle noastre.

În tot acest timp, noi nu am tulburat o singură dată pacea lumii, ci, dimpotrivă, uneori am jertfit interesele noastre pentru a asigura liniștea și ordinea internațională.

Am fost în tot acest timp soldații păcii și ai concordiei. Am fost în tot acest timp factori de echilibru și forță vigilentă împotriva politiciei de excese și de violențe.

Așa ne-am îndeplinit misiunea în trecut, așa înțelegem să ne îndeplinim misiunea și în viitor, în slujba idealurilor naționale și în slujba idealurilor umanității.

Noi credem în noua orientare spirituală a omenirii.

Noi credem în forțele binelui și ale justiției organizate la San Francisco și așteptăm ceasul în care ne vom putea lua locul în rîndurile celorlalte popoare libere pentru a aduce contribuția noastră la opera de refacere a lumii, avînd ca bază dreptul, avînd ca tel dreptatea.

Așteptînd acest ceas, guvernul nostru va continua să-și realizeze programul de reforme, de democratizare și de consolidare, fără nici o abatere și fără nici o șovăire, *ascultînd numai de interesele și de poruncile țării*.

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul Propagăndei Naționale, Presa internă, dosar nr. 33/1945, f. 107 – 115.

1391

1945. Extras din sinteza Contribuția militară a României în războiul contra Germaniei și Ungariei, întocmită de Marele Stat Major la sfîrșitul războiului antihitlerist.

[...] VIII. Concluziuni generale

1. Ca urmare a actului de la 23 August 1944 și a proclamației Majestății sale regelui către țară, armata română a trecut imediat la acțiune, răpind astfel germanilor orice posibilitate de a-și mai prelungi rezistența în acest spațiu „pe linia fortificată F.N.B.¹ pe Carpați sau pe Munții Apuseni”.

¹ Este vorba de linia Focșani – Nămolăosa – Brăila.

Din expunerea situației operative — cunoscută de Majestatea sa regele, în ziua de 23 August — a rezultat clar că organizația și prelungirea rezistenței germane în primul rînd pe linia F.N.B. era foarte posibilă, deoarece:

— stînga dispozitivului româno-german își păstra întreaga valoare combativă, avînd un front închegat pe Moldova și Siret, pînă la Bacău;

— întăriri importante erau în curs de transport către linia F.N.B., care era deja ocupată cu unități de fortificație;

— în interior se dispunea de mari forțe române (9 divizii cu efective de război, 21 divizii de instrucție și 57 batalioane independente) și de importante efective germane, care ar fi putut interveni pentru apărarea istoricului dintre Carpați și Dunăre.

Ca urmare însă a acțiunii imediate, efective și unitare a armatei române — alături de armata sovietică — nici o rezistență germană n-a mai fost posibilă, astfel că, într-un timp record de 8 zile, s-a putut realiza:

— desleștarea armatei noastre de cea germană și curățirea întregului teritoriu al României de germani;

— anihilarea diviziilor germane care se găseau pe frontul român din Moldova și Basarabia, deoarece li s-au răpit posibilitățile de retragere;

— acoperirea pe cont propriu a granițelor noastre de vest și sud, pe un front de 1 400 km;

— păstrarea intactă a tuturor comunicațiilor, stabilimentelor industriale și petroliifere, porturilor și depozitelor, precum și asigurarea navegației pe Dunăre.

Datorită acestor realizări, armatele sovietice au executat marșul lor strategic prin România, spre Ungaria și Bulgaria și au efectuat concentrarea lor, în centrul și vestul Transilvaniei, în deplină siguranță.

Între 24 august și 6 septembrie 1944, toate forțele române care au executat operațiunile de desleștere, curățire, acoperire, regrupare și cooperare cu trupele sovietice au acționat sub înaltă conducere a Maiestății sale regelui.

2. De la 7 septembrie, forțele române de pe frontul din Transilvania și de pe Dunăre au intrat sub ordinele Frontului 2 ucrainean, sub conducerea căruia au trecut la ofensiva care a dus la eliberarea Ardealului de nord, la înfringerea Ungariei și cucerirea Budapestei, precum și la eliberarea unei mari părți din teritoriul Cehoslovaciei.

În operațiunile pentru Ardealul de nord, cele două armate române au contribuit efectiv la distrugerea forțelor germano-maghiare din această provincie în două bătălii importante, înlesnind debușarea și înaintarea forțelor sovietice dinspre Bucovina și Moldova și participînd la cucerirea celor mai importante orașe din Ardeal: Cluj și Oradea.

În operațiunile asupra Ungariei, armatele noastre au contribuit la distrugerea forțelor germano-maghiare în șapte mari bătălii, date în condiții extrem de grele.

Operațiunile cele mai importante au dus la ruperea în două a dispozitivului inamic și la cucerirea celor doi umeri importanți ai apărării germane: Budapesta și munții din nord-estul Ungariei.

În acțiunile de eliberare a Cehoslovaciei, cele două armate române au cooperat strîns cu forțele sovietice pentru distrugerea forțelor germano-maghiare care rezistau în această țară, dind șapte mari bătălii.

Cele mai importante dintre acestea au dus la reducerea marelui cap de pod inamic de la Zvolen, fapt care a permis reluarea ofensivei Frontului 2

ucrainean spre Brno și Viena și la încercuirea forțelor inamice care rezistau în estul Cehoslovaciei, formând un mare înțind în ansamblul frontului sovietic.

De asemenea, pe tot timpul operațiunilor din Cehoslovacia, forțele române au asigurat dreapta și spatele Frontului 2 ucrainean și au ținut legătura cu stînga Frontului 4 ucrainean.

După bătălia victorioasă a Moravei, armatele române participă la urmărirea inamicului înfrînt, ajungînd pînă în zona: Zdirec, Mem. Brod, Humpolec (100 km sud-est Praga), unde au fost oprite ca urmare a capitulării forțelor germane din Boemia.

Pe timpul fazei care a dus la eliberarea Cehoslovaciei Regimentul 2 care de luptă a acționat timp de 50 zile direct sub ordinele Armatei 7 gardă sovietică, constituind singura forță blindată a acestei armate, pe care a sprijinit-o la forțarea rîurilor Nitra, Váh și Morava și, în special, în bătălia pentru cucerirea orașului Bratislava.

În aceste operațiuni, Regimentul 2 care de luptă a avut mari pierderi (11% din efective și toate carele de luptă), obținînd, în schimb, rezultate strălucite pentru care a fost citat de patru ori de mareșalul Stalin.

3. În concluzie, de la 23 August 1944 și pînă la 12 mai 1945, forțele române, în totalitatea lor sau în parte, au luptat alături de armatele sovietice timp de 260 zile, luînd parte la 16 mari bătălii și 367 de lupte, în care au fost nimicite sau capturate toate forțele germano-maghiare care au încercat să se apere în Ardealul de nord, în Ungaria și în Cehoslovacia.

În tot acest timp, în care au fost foarte puîne zile și nopți de odihnă sau defensivă, armatele române au realizat următoarele performanîe care merită să fie subliniate:

pătrunderi în dispozitivul inamic, de la Mureș pînă la Boemia, însumînd peste 1 000 km;

străbaterea a 14 masivi muntoși, pe timp de iarnă, cu temperaturi scăzute, cu zăpadă pînă la brîu și în regiuni cu totul lipsite de localități și adăposturi;

recerearea a 12 cursuri de apă importante, între care Mureșul, Tisa și Morava;

cucerirea și eliberarea a 3 831 de centre populate, dintre care 53 de orașe și 180 de centre importante;

participarea la cucerirea marilor orașe: Cluj, Oradea Mare, Debrețin, Budapesta, Kočice, Lušenec, Bratislava;

capturarea a 103 214 prizonieri² (inclusiv cei 4 000 luați de Regimentul 2 care de luptă) la care se adaugă peste 17 000³ morți lăsați de inamic, pe teren, în afară de numeroși morți și răniți pe care i-a ridicat.

De asemenea, sunt demne de relevat următoarele fronturi pe care au operat armatele române:

1 400 km, front de acoperire pe frontieră de nord-vest a țării pe Dunăre, din care 520 km constituau sectoare de mare luptă;

120 pînă la 200 km, pe timpul fazei a 2-a;

100 pînă la 120 km, pe timpul fazei a 3-a și

50 pînă la 130 km, pe timpul fazei a 4-a.

² Cifra exactă este 117 798 prizonieri.

³ În realitate, 18 731 morți găsiți pe teren.

Cifrele ultimei faze, comparate cu lățimea Slovaciei (70—150 km), arătă că greul în lupta de eliberare a acestei țări a fost dus de forțele române.

4. Aportul armelor speciale, în această campanie, a fost dintre cele mai hotărîtoare, astfel:

a) Aeronautica a intervenit pe timpul operațiunilor de curățire și acoperire cu toate forțele de care dispunea, totalizând 280⁴ avioane, 174 baterii tunuri A.A. și 14 baterii proiectoare, iar în restul campaniei cu forțe, care au atins un maximum de 239 avioane și 73 baterii A.A., în faza de eliberare a Cehoslovaciei.

Activitatea ei însumează peste: 4 200 misiuni; 8 300 ieșiri avion; 11 000 ore de zbor; 1 350 tone de bombe lansate.

Rezultatele acestei activități au fost dintre cele mai importante, în special în bătălia pentru Budapesta și în operațiunile de eliberare a Cehoslovaciei; ele totalizează următoarele distrugeri provocate la inamic:

68 care de luptă și 526 autovehicule;

26 baterii artillerie;

15 nave scufundate pe Dunăre;

92 trenuri, 68 gări, 24 întreruperi de c.f.;

7 aerodromuri, din care 2 la Budapesta;

8 poduri, din care 2 peste Dunăre (Budapesta);

27 fabrici.

În luptele aeriene au fost obținute asupra inamicului peste 100 victorii. În plus, pe timpul operațiunilor de curățire au fost capturate, pe diferite terenuri germane, 220 avioane și 474 autovehicule.

Pierderile aeronauticii, pe timpul operațiunilor, se ridică la: 339 avioane, 106 guri de foc A.A., și 865 oameni, dintre care 240 personal navigant.

b) Marina regală a intervenit pe timpul operațiunilor de curățire și acoperire, cu totalitatea mijloacelor de care dispunea — 70 nave, 28 baterii și 6 batalioane — cu un efectiv de peste 21 000 oameni, din care a pierdut 1 354 soldați și ofițeri.

Între pierderile mari provocate inamicului trebuie subliniate: 430 nave și vase inamice fluviale și maritime capturate; 60 nave și vase inamice scufundate sau sabordate.

Dintre navele cu care s-a început acțiunea de curățire, 66 nave de război și 26 alte nave și vase diferite au fost luate în folosință de forțele navale sovietice, astfel că n-au mai putut acționa în cadrul marinei regale.

Din această cauză, între 20 septembrie 1944 și 12 mai 1945, rolul marinei regale române a fost foarte redus, limitându-se la asigurarea navegației pe Dunăre și la mare, în apele teritoriale române.

Totuși, și în această perioadă, marina regală a lucrat cu 50 de vase diferite, în special pe Dunăre, folosind efective totale de 2 765 oameni.

Rezultatele au fost dintre cele mai apreciabile, deoarece, dragindu-se peste 20 130 mine, s-a redat navegației întregul curs al Dunării și s-au intensificat transporturile la maximum.

c) Pontonierii au avut o contribuție deosebit de importantă în tot cursul campaniei; pontonierii de fluvii au lucrat exclusiv în profitul forțelor sovietice.

⁴ În baze, școli și centre de instrucție se mai găseau peste 1 000 avioane de școală și an-trenament care n-au putut fi folosite în operațiuni.

Activitatea lor a început chiar pe timpul fazei de acoperire, cînd au întins 2 poduri peste Dunăre (mutate în cinci puncte diferite, de la Giurgeni la Călafat), pentru trecerea trupelor Frontului 3 ucrainean în Bulgaria.

Lucrările lor pe faze sint următoarele:

faza a 2-a: 10 poduri peste 5 cursuri de apă;

faza a 3-a: 11 poduri, dintre care 1 pe Dunăre și 6 pe Tisa;

faza a 4-a: 16 poduri, dintre care 3 pe Dunăre și 4 pe Tisa.

Pentru aceste realizări trupele de pontonieri au primit mulțumiri și elogii din partea comandamentelor sovietice (generalul de corp de armătă Kotlar, comandantul geniului Frontului 3 ucrainean, colonelul Nominas, comandantul Brigăzii 5 pontonieri sovietice și locotenent-colonelul de gardă Gurin, comandantul unui regiment de infanterie sovietic).

d) Pionierii au colaborat cu trupele de uscat, dîndu-le un sprijin neprețuit, atât în luptă, cît și în lucrările care au ușurat mișcarea înainte a armatelor operative. Astfel, între lucrările lor cele mai importante sint demne de menționat următoarele:

354 poduri, construite din nou;

188 de poduri reparate;

687 km drumuri amenajate sau dezapezite;

485 cîmpuri de mine, plantate sau deplantate.

Pentru aceste realizări s-au primit mulțumiri scrise și verbale de la nume-roși comandanți și ofițeri sovietici, între care și de la comandantul geniului Armatei 4 sovietice, eroul general-maior de geniu Petrov.

e) Trupele de transmisuni au asigurat, tot timpul, în condițiuni perfecte, legăturile operative pe front și între front și interior, pe distanțe care au întrecut 1 000 km.

În acest timp s-a realizat:

20 330 km refaceri întrețineri de circuite permanente;

119 540 km construcții, întrețineri, exploatare și strîngeri de circuite în cabluri de campanie;

118 160 telegrame, transmise și recepționate, prin rețeaua telegrafică;

31 940 radiograme, transmise și recepționate.

f) Etapele, totalizînd efective în jur de 20 000 oameni, au asigurat deservirea materială a marilor unități operative și au participat la restabilirea comunicațiilor pe căile ferate și șosele, pe 5 artere principale de comunicații, atât în profitul armatelor române, cît și în profitul armatelor sovietice.

5. Armata română s-a angajat, după 23 August 1944, în operațiunile contra germano-maghiarilor cu toate forțele și efectivele armatei de uscat, aer și marină de care dispunea la acea dată. Numărul marilor unități întrebuințate și efectivele au variat, de la perioadă la perioadă și de la fază la fază, în raport cu pierderile înregistrate și cu reorganizarea marilor unități care se făcea în funcție de prevederile art. 1 din Convenția de armistițiu. [...]

La sfîrșitul campaniei forțele române, oprite în Boemia, după capitularea Germaniei, erau constituie din:

2 comandamente de armătă;

4 comandamente de corp de armătă;

15 divizii⁵;

* Nu a fost luată în calcul Divizia „Tudor Vladimirescu”-Debrețin.

1 brigadă anticar;
1 regiment care de luptă;
1 regiment pontonieri fluvii;
1 corp aerian cu 3 flotile;
1 divizie antiaeriană cu 3 brigăzi;
2 detașamente de marină;
3 comandamente de etape.

Cuantumul efectivelor acestor forțe se ridică la 185 567⁶ oameni și peste 50 000 cai.

Spre a menține acest plafon, s-au trimis continuu, din interior, completări pentru înlocuirea pierderilor suferite care se ridică la 169 822 oameni.

În total, deci, armata română a întrebuințat în campania contra Germaniei și Ungariei un număr de 355 389 oameni, care indică efortul real, în efective, pe timpul războiului alături de armata sovietică.

În concluzie, pe timpul celor 260 zile de campanie, armata română a făcut un efort considerabil, concretizat atât prin contribuția ei operativă, în ansamblul operațiunilor din Europa, cât și prin efectivele angajate și pierderile foarte mari pe care le-a avut.

Rezultatele au fost însă hotărîtoare operațiunilor din bazinul dunărean și au dus la o scurtare importantă a războiului.

De altfel, contribuția armatelor române și felul cum ele s-au bătut sînt evidențiate elogios în numeroasele dovezi scrise și verbale ale Înaltului Comandament și ale celorlalte comandamente sovietice, alături de care au luptat pentru cîștigarea victoriei finale.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1 404, vol. 1, f. 177 – 183.

1392

1945. Dare de seamă asupra sprijinului și ajutorului material dat de trupele române populației ungare și cehoslovace.

Ajutorul material acordat de trupele române populației civile din Ungaria și Cehoslovacia, pe timpul acestei campanii, a fost variat și spontan, datorită caracterului ostașului român, care prețuiește în cel mai înalt grad „Omenia”.

Prea multe acte doveditoare scrise nu avem la îndemînă, deoarece majoritatea populației pe care au ajutat-o trupele noastre era formată din oameni nevoiași, bătrâni, copii, care știau să-și exprime sentimentele de recunoștință prin alte gesturi decît documente scrise.

Unitățile, la rîndul lor, nu s-au gîndit să întunece opera de ajutorare la care conlucrau cerînd asemenea acte.

⁶ Totalul efectivelor armatei române aflate pe front la sfîrșitul războiului antihitlerist, inclusiv completările aflate în drum spre front, se ridică la 198 552 de militari.

În general ajutorul s-a manifestat prin:

Hrană

Nu a fost unitate care să nu fi luat sub protecția sa, pe acolo pe unde a trecut, un număr variabil de persoane, compus în special din copii, bătrâni, oameni nevoiași sau sinistrați, cărora le servea, în general, masă caldă zilnică.

În afara de acest ajutor organizat de unități, pretutindeni au fost cazuri cînd ostașii, subofițerii și ofițerii noștri rupeau din drepturile lor pentru a veni în ajutorul populației.

Ajutorul medical

S-a manifestat începînd de la medicii de batalioane și ajungînd pînă la operații executate în ambulanțele și spitalele noastre de campanie.

Acolo unde regiunile sau populația nu dispuneau de materiale medicale, tratamentul și intervențiile chirurgicale se făceau cu medicamentele noastre, puse la dispoziție, bineînțeles, în mod cu totul gratuit.

Transporturile

Toate coloanele auto și hipo au avut dispoziții și au executat, în limita posibilităților, transportul populației civile de la o localitate la alta, precum și al refugiaților și bagajelor lor.

Pe tot timpul iernii, unitățile au transportat pe lîngă lemnele necesare lor și mari cantități de lemn pentru populația nevoiașă.

Acolo unde podurile erau stricate, trecerile cursurilor de apă s-au executat pe portițele și pasarelele construite de unitățile noastre de pontonieri și pionieri.

În multe cazuri, bolnavii au fost transportați chiar de autosanitarele noastre.

Ajutorul la munca cîmpului

În satele unde unitățile au cantonat mai mult timp au ajutat populația nevoiașă atît cu brațe de muncă cît și cu animale.

După informațiile culese de la unități, ajutorul material dat populației de armata română poate fi evaluat la următoarele cifre globale:

În Ungaria

Hrană

- 275 000 mese calde
- 37 000 kg pîine
- 18 000 kg cartofi
- 40 000 kg legume.

Lemne de foc

- 40 000 kg

Ajutor medical

- 65 000 consultații și tratament medical
- 750 intervenții chirurgicale
- 1 850 analize.

Ajutoare la munca cîmpului

- 250 oameni/zile
- 500 animale/zile.

Transportul a 15 000 persoane.

În Cehoslovacia

Hrană

- 205 000 mese calde
- 18 000 kg făină
- 7 000 kg cartofi.

Lemne de foc: 120 000 kg

Ajutor medical

- 20 000 consultații și tratament medical
- 300 intervenții chirurgicale
- 650 analize.

Ajutoare la munca cîmpului

- 1 350 oameni/zile
- 200 animale/zile.

Transportul a 23 000 persoane.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond Marele Stat Major, dosar nr. 1/51, f. 116, 117
118.

TABEL

cu comandanțele, marile unități și unitățile armatei române
participante la războiul antihitlerist

Nr. crt.	Comandanțe, mari unități și unități	Perioada
0	1	2
1. Ministerul de Război		23 august 1944 – 12 mai 1945
2. Marele Stat Major		23 august 1944 – 12 mai 1945
I. Trupe terestre		
3. Subsecretariatul de stat al armatei de uscat		23 august 1944 – 12 mai 1945
4. Armata 1		23 august 1944 – 12 mai 1945
5. Armata 3		23 – 31 august 1944
6. Armata 4		23 august 1944 – 12 mai 1945
7. Corpul 1 armată		24 – 25 august 1944
8. Corpul 2 armată		23 august 1944 – 12 mai 1945
9. Corpul 3 armată		23 – 31 august 1944
10. Corpul 4 armată		23 august 1944 – 12 mai 1945
11. Corpul 5 armată		24 – 26 august 1944
12. Corpul 6 armată		23 august 1944 – 12 mai 1945
13. Corpul 7 armată		23 august 1944 – 12 mai 1945
14. Corpul de munte		23 august – 15 octombrie 1944
15. Corpul motomecanizat		23 august – 28 septembrie 1944
16. Corpul de cavalerie		23 august – 31 octombrie 1944
17. Corpul 1 teritorial		23 – 31 august 1944
18. Corpul 2 teritorial		23 – 31 august 1944
19. Corpul 3 teritorial		23 – 31 august 1944
20. Corpul 4 teritorial		23 – 31 august 1944
21. Corpul 5 teritorial		23 – 31 august 1944
22. Corpul 6 teritorial		23 august – 18 septembrie 1944
23. Corpul 7 teritorial		23 august – 18 septembrie 1944
24. Comandanțul militar al Capitalei		23 – 28 august 1944
25. Comandanțul trupelor motomecanizate		24 – 28 august 1944
26. Comandanțul trupelor de grăniceri		23 – 31 august 1944
27. Comandanțul apărării pasive		23 – 31 august 1944
28. Comandanțul General al Etapelor		23 august 1944 – 12 mai 1945
29. Inspectoratul General de Jandarmi		23 – 31 august 1944
30. Corpul de construcții		23 – 31 august 1944
31. Corpul de pompieri militari		23 – 31 august 1944
32. Divizia 1 infanterie		24 – 26 august 1944
33. Divizia 1 infanterie-instrucție		23 august – 31 octombrie 1944
34. Divizia 2 infanterie		23 august 1944 – 12 mai 1945
35. Divizia 2 infanterie-instrucție		23 – 31 august 1944
36. Divizia 3 infanterie		24 – 26 august 1944
37. Divizia 3 infanterie-instrucție (de la 21 septembrie a luat denumirea de Divizia 3 infanterie)		23 august 1944 – 12 mai 1945

38. Divizia 4 infanterie	24 – 26 august 1944
39. Divizia 4 infanterie-instrucție (de la 21 septembrie a luat denumirea de Divizia 4 infanterie)	23 august – 21 octombrie 1944
40. Divizia 5 infanterie	23 – 31 august 1944
41. Divizia 5 infanterie-instrucție	23 august – 29 septembrie 1944
42. Divizia 6 infanterie	24 – 25 august 1944
43. Divizia 6 infanterie-instrucție (de la 21 septembrie 1944 a luat denumirea de Divizia 6 infanterie)	23 august 1944 – 12 mai 1945
44. Divizia 7 infanterie	24 – 26 august 1944
45. Divizia 7 infanterie-instrucție	23 august – 15 octombrie 1944
46. Divizia 8 infanterie	24 – 25 august 1944
47. Divizia 8 infanterie-instrucție	23 august – 20 octombrie 1944
48. Divizia 9 infanterie	23 august 1944 – 12 mai 1945
49. Divizia 9 infanterie-instrucție	23 – 29 august 1944
50. Divizia 10 infanterie	29 – 31 august 1944; 1 decembrie 1944 – 12 mai 1945
51. Divizia 10 infanterie-instrucție	23 – 31 august 1944
52. Divizia 11 infanterie	24 – 26 august 1944
53. Divizia 11 infanterie-instrucție (de la 21 septembrie 1944 a luat denumirea de Divizia 11 infanterie)	23 august 1944 – 12 mai 1945
54. Divizia 13 infanterie	24 – 26 august 1944
55. Divizia 13 infanterie-instrucție	23 august – 25 octombrie 1944
56. Divizia 14 infanterie	24 – 26 august 1944
57. Divizia 14 infanterie-instrucție	23 august – 25 octombrie 1944
58. Divizia 15 infanterie	24 – 27 august 1944
59. Divizia 15 infanterie-instrucție	23 august – 6 octombrie 1944
60. Divizia 18 infanterie	23 august 1944 – 12 mai 1945
61. Divizia 18 infanterie-instrucție	23 – 31 august 1944
62. Divizia 19 infanterie	23 august 1944 – 12 mai 1945
63. Divizia 20 infanterie	24 – 25 august 1944
64. Divizia 20 infanterie-instrucție	23 august – 15 octombrie 1944
65. Divizia 21 infanterie	23 august 1944 – 12 mai 1945
66. Divizia 21 infanterie-instrucție	23 – 31 august 1944
67. Divizia 1 gardă	24 – 26 august 1944; 15 aprilie – 12 mai 1945
68. Divizia 1 gardă-instrucție	23 – 31 august 1944
69. Divizia 1 voluntari „Tudor Vladimirescu”	23 august 1944 – 9 mai 1945
70. Divizia 1 munte	23 august – 15 octombrie 1944
71. Divizia 2 munte	23 august 1944 – 12 mai 1945
72. Divizia 3 munte	23 august 1944 – 12 mai 1945
73. Divizia 4 munte	23 – 31 august 1944
74. Divizia 4 munte-instrucție	23 august – 25 octombrie 1944
75. Divizia 103 munte	25 august – 29 septembrie 1944
76. Divizia 1 cavalerie	23 august 1944 – 12 mai 1945
77. Divizia 1 cavalerie-instrucție	23 august – 31 octombrie 1944
78. Divizia 5 cavalerie	24 – 26 august 1944
79. Divizia 5 cavalerie-instrucție	23 august – 9 septembrie 1944
80. Divizia 6 cavalerie	23 – 31 august 1944
81. Divizia 8 cavalerie	23 august 1944 – 12 mai 1945
82. Divizia 9 cavalerie	23 august 1944 – 12 mai 1945
83. Divizia 1 blindată	23 – 28 august 1944
84. Divizia 1 blindată-instrucție	23 – 31 august 1944
85. Detașamentul 18 pază zonă petrolieră	23 – 31 august 1944
86. Comandamentul 101 armata	28 – 29 august 1944
87. Comandamentul 102 munte	24 – 26 august 1944
88. Comandamentul 103 munte	23 – 31 august 1944
89. Comandamentul 104 munte	23 – 31 august 1944

90. Brigada de căi ferate
 91. Grupul operativ al Brigăzii de căi ferate (Regimentul 3 căi ferate, Batalionul 4 din Regimentul 1 căi ferate și Batalionul 3 din Regimentul 2 căi ferate)

23 august 1944 – 9 mai 1945

II. Aeronautică

92. Subsecretariatul de stat al aerului
 93. Statul major al aerului
 94. Regiunea 1 aeriană
 95. Regiunea 2 aeriană
 96. Regiunea 3 aeriană
 97. Corpul 1 aerian

23 august 1944 – 12 mai 1945
 23 august 1944 – 12 mai 1945
 23 – 31 august 1944
 23 – 31 august 1944
 23 – 31 august 1944
 23 august 1944 – 12 mai 1945

A avut în subordine:

Escadrile 114 aviație legătură și 21 aviație recunoaștere, grupurile 5 aviație bombardament greu, 6/3 bombardament picaj, 8 asalt, 2, 6, 7/9 aviație vinătoare, escadrila 44 aviație vinătoare și Regimentul 6 artillerie antiaeriană;

Grupurile 1,2 aviație observație, 2 și 9 aviație vinătoare, 1 aviație bombardament și 8 asalt, Escadrila 2 aviație recunoaștere, o escadrilă de aerotransport și Regimentul 6 artillerie antiaeriană

98. Corpul 3 aerian
 99. Flotila 1 informații cu escadrilele 10, 15, 16, 20, 21 și 22 aviație observație
 100. Flotila 2 informații cu escadrilele 11, 12, 13, 14 aviație observație și 17 aviație bombardament ușor
 101. Flotila 3 informații cu escadrilele 114, 115, 116 aviație legătură, 108 și 109 aviație transport
 102. Flotila 1 aviație vinătoare cu grupurile 5, 6 aviație vinătoare și Escadrila 68 aviație vinătoare de noapte
 103. Flotila 2 aviație vinătoare cu Grupul 1 aviație vinătoare
 104. Flotila 3 aviație vinătoare cu grupurile 2, 4, 7 și 9 aviație vinătoare
 105. Flotila 1 aviație bombardament cu grupurile 3 aviație bombardament picaj, 5 aviație bombardament greu, 6 aviație bombardament picaj, 8 aviație asalt și escadrilele 1 și 2 aviație recunoaștere
 106. Flotila 2 aviație bombardament cu grupurile 1 și 2 aviație bombardament
 107. Flotila 3 aviație bombardament cu Grupul 4 aviație bombardament
 108. Flotila hidroaviație cu escadrilele 101 și 102 hidroaviație
 109. Flotila aerostație cu batalioanele 1 aerostație, 2 observație, 3 baloane-protectie și 4 parașutisti
 110. Flotila aerotransport

6 septembrie – 25 octombrie 1944

25 octombrie 1944 – 12 mai 1945
 23 – 27 august 1944
 23 – 30 august 1944
 23 – 27 august 1944
 23 – 28 august 1944
 23 – 31 august 1944
 23 – 28 august 1944
 23 – 31 august 1944

111. Comandamentul școlilor și centrelor de instrucție ale aviației cu Școala de ofițeri de aviație, Școala de aviație vinătoare, Școala tehnică aeronautică, Școala de zbor fără vizibilitate, Centrul de instrucție al aviației, Centrul militar de pilotaj, Centrul de trageri și bombardament, Detașamentul de instrucție aero 23 – 28 august 1944
112. Două baze aeriene regionale, trei baze aviație de informații, trei baze aviație de vinătoare, trei baze aviație de bombardament, o bază de hidroaviație și o bază de aerostație 23 – 31 august 1944
113. Detașamentul depozite aero 23 – 27 august 1944
114. Unități de geniu aeronautic (regimentele 1 pionieri, 1, 2 și 3 transmisiuni, Batalionul 2 transmisiuni, Compania 16 exploatare și Compania 3 construcții linii 23 – 31 august 1944
115. Comandamentul artileriei antiaeriene 23 – 31 august 1944
116. Divizia 1 artilerie antiaeriană 1 ianuarie – 12 mai 1945
117. Brigada 1 artilerie antiaeriană 23 august 1944 – 12 mai 1945
118. Brigada 2 artilerie antiaeriană 23 august 1944 – 25 octombrie 1944
119. Brigada 3 artilerie antiaeriană 23 – 31 august 1944
120. Brigada 4 artilerie antiaeriană 23 – 31 august 1944
121. Centrul de instrucție al artileriei antiaeriene 23 – 31 august 1944
122. Divizionul 9 artilerie antiaeriană 12 octombrie 1944 – 12 mai 1945
123. Divizionul 12 artilerie antiaeriană 1 noiembrie 1944 – 12 mai 1945
124. Baza înaintată nr. 1 10 noiembrie 1944 – 12 mai 1945
125. Baza înaintată nr. 2 1 noiembrie 1944 – 12 mai 1945
126. Bazele regimentelor 2, 5 și 6 artilerie anti-aeriană 23 – 31 august 1944
127. Formațiunile de pindă și informare aeriană (Serviciul de informare aeriană, Centrul general de informare București, Divizionul 1 reperaj, batalioanele 8 și 9 pindă radio și Compania 36 pindă radio. 23 – 31 august 1944

III. Marina

128. Subsecretariatul de stat al marinei 23 august 1944 – 12 mai 1945
129. Statul major al marinei 23 august 1944 – 12 mai 1945
130. Comandamentul forțelor fluviale, cu unitățile din subordine 23 august 1944 – 12 mai 1945
131. Comandamentul forțelor navale maritime, cu unitățile din subordine 23 – 31 august 1944
132. Comandamentul litoralului maritim și fluvial, cu unitățile din subordine 23 august 1944 – 12 mai 1945
133. Regimentul de artilerie marină 1 septembrie – 25 octombrie 1944
134. Detașamentul „Dunărea de Sus“ 1 septembrie – 25 octombrie 1944
135. Gruparea de dragaj 1 septembrie 1944 – 12 mai 1945
136. Școli, alte unități și formațiuni de marină (infanterie și geniu de marină, depozite și altele) 23 – 31 august 1944

IV. Unități, detașamente, centre de instrucție, școli și alte formațiuni care au acționat independent.

a) Regimenter

137. Regimentul 17 infanterie-instrucție 23 august 1944 – 12 decembrie 1945
138. Regimentul 115 infanterie 23 august – 28 septembrie 1944

139. Regimentul de gardă călare	23 – 31 august 1944
140. Regimentul 1 călărași-instrucție	23 – 31 august 1944
141. Regimentul 4 călărași-instrucție	23 – 31 august 1944
142. Regimentul 6 călărași-instrucție	23 august – 6 septembrie 1944
143. Regimentul 8 călărași-instrucție	24 – 31 august 1944
144. Regimentul 10 călărași-instrucție	23 august – 21 septembrie 1944
145. Regimentul 12 călărași-instrucție	24 – 31 august 1944
146. Regimentul 1 artillerie grea	24 – 26 august 1944
147. Regimentul 2 artillerie grea	24 – 26 august 1944
148. Regimentul 3 artillerie grea	23 august 1944 – 12 mai 1945
149. Regimentul 4 artillerie grea	24 – 25 august 1944
150. Regimentul 5 artillerie grea	24 – 26 august 1944
151. Regimentul 6 artillerie grea	24 – 26 august 1944
152. Regimentul 7 artillerie grea	23 august 1944 – 12 mai 1945
153. Regimentul 8 artillerie grea	24 – 25 august 1944
154. Regimentul 1 artillerie grea-instrucție	23 – 31 august 1944
155. Regimentul 4 artillerie grea-instrucție	23 – 31 august 1944
156. Regimentul 5 artillerie grea-instrucție	23 – 31 august 1944
157. Regimentul 6 artillerie grea-instrucție	23 august – 18 septembrie 1944
158. Regimentul 7 artillerie grea-instrucție	24 august – 20 septembrie 1944
159. Regimentul 8 artillerie grea-instrucție	23 – 31 august 1944
160. Regimentul 2 care de luptă	25 februarie – 10 mai 1945
161. Regimentul 1 transmisiuni	24 – 31 august 1944
162. Regimentul 2 transmisiuni	24 – 31 august 1944
163. Regimentul 4 transmisiuni	24 – 31 august 1944
164. Regimentul 1 pionieri	24 – 31 august 1944
165. Regimentul 2 pionieri de gardă	24 – 26 august 1944
166. Regimentul 3 pionieri	24 – 31 august 1944
167. Regimentul 4 pionieri	23 – 31 august 1944
168. Regimentul 5 pionieri	23 – 31 august 1944
169. Regimentul 6 pionieri	23 – 31 august 1944
170. Regimentul 7 pionieri	23 august – 17 septembrie 1944
171. Regimentul de pontonieri (batalioanele 1 și 2 poduri-sluvizii)	23 august 1944 – 12 mai 1945
172. Regimentul 3 căi ferate cu subunități din regimamentele 1 și 2 căi ferate	23 august – 25 octombrie 1944
173. Regimentul 1 grăniceri pază	23 august – 20 septembrie 1944
174. Regimentul 2 grăniceri	23 – 31 august 1944
175. Regimentul 3 grăniceri-instrucție	23 – 31 august 1944
176. Regimentul 3 grăniceri pază	23 august – 29 septembrie 1944
177. Regimentul 4 grăniceri pază	23 august – 20 septembrie 1944
178. Regimentul 5 grăniceri pază	23 – 31 august 1944
179. Regimentul 6 grăniceri pază	23 august – 10 septembrie 1944
180. Regimentul 7 grăniceri pază	23 august – 20 septembrie 1944
181. Regimentul 8 grăniceri pază	23 august – 29 septembrie 1944
182. Regimentul 9 grăniceri pază	23 august – 20 septembrie 1944
183. Regimentul 10 grăniceri	23 august – 16 septembrie 1944
184. Regimentul 1 artillerie grăniceresc	23 august – 8 octombrie 1944
185. Regimentul de jandarmi pedeștri	23 – 26 august 1944
186. Grupul batalioanelor fixe regionale „Ardeal”, „Somes”, „Arieș”, „Bihor”, „Cluj”, „Criș”, „Codru”	23 august – 15 octombrie 1944
187. Grupul detașamente infanterie fortificație	23 – 31 august 1944
b. Batalioane și divizioane	
188. Batalioane de marș ale regimentelor 8, 9 și 32 infanterie din Divizia 5 infanterie	23 august – 10 octombrie 1944
189. Batalioane de marș ale regimentelor 2, 3 și 19 infanterie din Divizia 11 infanterie	24 august – 15 septembrie 1944

190. Batalioanele de marș ale regimentelor 2, 3
vinători de gardă și 6 gardă „Mihai Viteazul”
din Divizia 1 gardă 24 – 31 august 1944
191. Divizionul 52 artillerie grea independent-instruc-
ție 23 – 31 august 1944
192. Divizionul 54 artillerie grea independent-in-
strucție 23 august – 10 septembrie 1944
193. Divizionul 61 artillerie grea independent
194. Divizionul 44 aruncătoare 23 august – 1 octombrie 1944
195. Batalionul 10 transmisiuni 23 – 28 august 1944
196. Batalioanele 20 și 50 transmisiuni, 22 și 202
construcții linii și Batalionul radio-gonic
M.St.M. 23 august – 20 septembrie 1944
197. Batalioanele 1, 2, 3 și 4 pažă căi ferate 23 august 1944 – 12 mai 1945
198. Batalioanele 1, 3, 4, 5 și 8 drumuri 24 august – 25 septembrie 1944
199. Batalioanele 2, 6, 7 și 9 drumuri 1 ianuarie – 12 mai 1945
200. Batalionul de apărare contra gazelor 24 august – 25 septembrie 1944
201. Batalionul 1 instrucție și reparării auto 24 – 31 august 1944
202. Batalionul 3 instrucție și reparării auto 24 – 31 august 1944
203. Batalionul 4 instrucție și reparării auto 29 – 31 august 1944
204. Batalionul 5 instrucție și reparării auto 23 – 27 august 1944
205. Batalionul 7 instrucție și reparării auto 23 august – 19 septembrie 1944
206. Batalionul 8 instrucție și reparării auto 23 august – 16 septembrie 1944
207. Batalioanele 1 (501), 2 (502), 3 (503), 4 (504),
5 (505), 501/4 jandarmi 23 – 31 august 1944
- 23 – 28 august 1944

c) *Detășamente*

208. Detășamentele 194, 195, și 196 infanterie 23 august – 5 octombrie 1944
209. Detășamentele 106, 115 și 121 infanterie forti-
ficății 23 – 31 august 1944
210. Detășamentul blindat 5 – 24 septembrie 1944
211. Detășamentul motomecanizat din Corpul mo-
tomecanizat 6 septembrie – 8 octombrie 1944
212. Detășamentul de construcții nr. 2 (ca uni-
tate de pionieri) 1 septembrie – 15 octombrie 1944
213. Detășamentele de lucru căi ferate nr. 46, 49,
53, 54, 55, 57, 58, 59, 61 și 66 24 august – 25 septembrie
214. Detășamentele de lucru căi ferate nr. 51, 60,
62, 65 și 67 23 august 1944 – 30 aprilie 1945
215. Detășamentele de lucru căi ferate nr. 1018
și 1020 1 decembrie 1944 – 1 februarie 1945
216. Detășamentele de lucru căi ferate nr. 1019
și 1021 1 decembrie 1944 – 1 martie 1945
217. Detășamentul 1022 lucru 24 august – 25 septembrie 1944
218. Detășamentul de jandarmi pažă Capitală 23 – 28 august 1944
219. Detășamentul special jandarmi zonă petroliferă 24 – 31 august 1944

d) *Centre de instrucție*

220. Centrul de instrucție al infanteriei 23 august – 9 octombrie 1944
221. Centrul de instrucție Tirol (Batalioanele 993,
999, 1000 A, 1000 B și 1000 C) 23 august – 5 octombrie 1944
222. Centrul de instrucție al cavaleriei 23 august – 5 septembrie 1944
223. Centrul de instrucție al artilleriei 23 – 28 august 1944
224. Centrul de instrucție motomecanizat 23 – 28 august 1944
225. Centrul de instrucție transmisiuni 23 – 31 august 1944
226. Centrul de instrucție al geniului 23 – 31 august 1944
227. Centrul de instrucție al apărării contra gazelor 23 – 28 august 1944

228. Centrul de instrucție al Corpului de construcții	23 – 28 august 1944
229. Centrul de instrucție grăniceri	23 – 28 august 1944
230. Centrul de instrucție jandarmi nr. 1 Timișoara	1 – 20 septembrie 1944
231. Centrul de instrucție jandarmi nr. 2 Găiești (evacuat în Valea Prahovei)	23 – 31 august 1944
232. Centrul de instrucție jandarmi nr. 4 Tg. Ocna (evacuat la București)	23 – 28 august 1944
233. Centrul de instrucție marș al Armatei 1	23 august 1944 – 12 mai 1945
234. Centrul de instrucție marș al Armatei 4	23 august 1944 – 12 mai 1945
e) <i>Școli militare de ofițeri și subofițeri</i>	
235. Școala de ofițeri de infanterie București	23 august – 8 septembrie 1944
236. Școala de ofițeri de cavalerie	23 – 31 august 1944
237. Școala de ofițeri de artillerie	23 – 31 august 1944
238. Școala de ofițeri de transmisiuni	23 – 31 august 1944
239. Școala de ofițeri de geniu	23 – 31 august 1944
240. Școala de ofițeri de rezervă de infanterie Arad	23 august – 1 octombrie 1944
241. Școala de ofițeri de rezervă de infanterie Bacău	23 august – 1 octombrie 1944
242. Școala de ofițeri de rezervă de infanterie Ineu	23 august – 1 octombrie 1944
243. Școala de ofițeri de rezervă de infanterie Ploiești	23 – 31 august 1944
244. Școala de ofițeri de rezervă de infanterie Lugoj	23 – 31 august 1944
245. Școala de ofițeri de rezervă de cavalerie Sibiu	23 – 31 august 1944
246. Școala de ofițeri de rezervă de artillerie Craiova	23 – 31 august 1944
247. Școala de subofițeri de infanterie Făgăraș	23 – 31 august 1944
248. Școala de subofițeri de infanterie Botoșani	23 august – 20 septembrie 1944
249. Școala de subofițeri de infanterie nr. 2 București	23 – 28 august 1944
250. Școala de subofițeri de infanterie Lugoj	23 – 31 august 1944
251. Școala de subofițeri de artillerie „Mihai Bravu”	23 – 28 august 1944
252. Școala de subofițeri de transmisiuni	23 august – 5 septembrie 1944
253. Școala de subofițeri de rezervă de infanterie Radna	23 august – 20 septembrie 1944
254. Școala de subofițeri de rezervă de infanterie Dorohoi (evacuată la Tinca)	23 august – 18 septembrie 1944
255. Școala de subofițeri de rezervă de infanterie nr. 5 Galați (evaluată la Balomir)	23 – 26 august 1944
256. Școala de subofițeri de rezervă de cavalerie Sibiu	23 – 31 august 1944
257. Școala centrală de șoferi	23 august – 7 septembrie 1944
258. Școala de subofițeri de grăniceri Corabia	23 – 31 august 1944
259. Școala de subofițeri jandarmi Găiești	23 – 31 august 1944
260. Școala de subofițeri jandarmi Vinga	23 august – 20 septembrie 1944
261. Școala subofițeri jandarmi Drăgășani	23 – 31 august 1944
f) <i>Legiunile de jandarmi</i>	
262. Legiunile de jandarmi Arad, Alba, Caraș, Făgăraș, Hunedoara, Severin, Sibiu, Timiș-Torontal, Tîrnava Mare, Tîrnava Mică, Turda	23 august – 20 septembrie 1944
263. Legiunea de jandarmi Brașov	23 august – 10 septembrie 1944

- 264. Legiunile de jandarmi București, Ilfov, Dimbovița, Brăila, Constanța, Covurlui, Dolj, Gorj, Ialomița, Mehedinți, Muscel, Prahova, Putna, Romanați, Teleorman, Tulcea, Vilcea
- 265. Legiunile de jandarmi Maramureș, Satu Mare, Sălaj, Sămăș
- 266. Legiunea mobilă de jandarmi nr. 8

23 – 28 august

14 noiembrie 1944 – 7 februarie 1945
23 august 1944 – 12 mai 1945

g) *Alte formațiuni*

- 267. Comandanțele de garnizoană și comenđurile de piață ale garnizoanelor: Alexandria, Brașov, București, Calafat, Călărași, Călimănești, Cernavodă, Constanța, Corabia, Giurgiu, Lugoj, Oltenița, Ploiești, Predeal, Sinaia, Turnu-Severin și Zimnicea
- 268. Idem din Aiud, Alba Iulia, Turda
- 269. Idem din Arad, Beiuș, Sighișoara
- 270. Idem din Timișoara
- 271. Idem din Oravița
- 272. Cercurile teritoriale ale județelor: Arad, Brașov, București, Buzău, Ialomița, Mehedinți, Oravița, Prahova, Putna, Rimnicu-Sărat, Teleorman, precum și ale județelor Bacău, Baia, Covurlui, Dorohoi, Neamț, Rădăuți și Suceava dislocate în Muntenia și Oltenia
- 273. Subinspectoarele de pregătire premilitară Prahova și Arad

23 – 31 august 1944

23 august – 6 septembrie 1944
23 august – 14 septembrie 1944
23 august – 20 septembrie 1944
23 august – 27 septembrie 1944

23 – 31 august 1944

23 – 31 august 1944

I N D I C E

A

- Abaújszántó, loc. (Ungaria), 1044*
- Abony, loc. (Ungaria), 1035
- Acord economic româno-german:
 (23 martie 1939), 14,23;
 (29 mai 1940), 162;
 (9 februarie 1944), 631, 637
- Acord între Uniunea Sovietică și guvernul cehoslovac în exil (18 iulie 1941), 224
- Acord între Uniunea Sovietică și guvernul polonez în emigratie (30 iulie 1941), 224
- Acordul de la München (29–30 septembrie 1938), 3, 725
- Acordul sovieto-român (28 iunie 1940), 829
- Acordul turco-român, 44
- Aczél Ede, baron, președinte al Asociației de tir „Wesselényi Miklos” din Ungaria**, 246, 445
- Adjud, loc., 1014, 1163, 1382
- Adunarea Națională de la Alba Iulia, 73, 140
- Afonin, general sovietic, 1071
- Africa de Nord, v. război
- Africa de Sud, 535, 545
- Agenția Franceză Independentă (AFI):
 ~ 1001, 1114;
 ~ din Istanbul, 128, 139;
 ~ din Ankara, 264
- Aghires, loc., 190
- Agriș, loc., 917
- Aiud, 140, 445, 965, 1156
- „Ajutorul Roșu” (M.O.P.R.), 26, 213, 227, 281, 309, 319, 330, 336, 344, 372, 408, 437–439, 442, 444, 447, 484, 492, 522, 528, 594, 602, 611, 612
- Akkerman, 1163
- Aksaj, affluent al Donului, 346
- Alba, județ, 365
- Alba Iulia, 75, 126, 372, 442, 443, 447, 799, 891, 903, 956, 965, 986
- Albania, 14, 962, 1068, 1389
- Aldea, Aurel, general, ministru al afacerilor interne, 769, 809, 822, 835, 865, 904, 918, 1153
- Alep, loc., 593, 598
- Aleșd, loc., 986
- Alexandrescu, Anton, conducător al tineretului național-țărănist, 446, 1188, 1238
- Alexandria (Egipt), 49
- Alexandria, loc. (jud. Teleorman), 889
- Alexie, mitropolit al Leningradului și Novgorodului, 939
- Alexiu, Paul, general, 1071
- Alger, 514, 524, 531, 575, 582, 583, 593, 616
- Aliați (Mari aliați, Puteri Aliate), 38, 50, 140, 162, 323, 363, 370, 371, 420, 441, 455, 456, 460, 462, 464–466, 468, 471, 475, 476, 477, 480, 482, 490, 497, 498 502–505, 507, 508, 511, 513, 517, 518, 521, 524, 525, 529, 535, 537–540, 545–547, 555, 565, 559, 560, 564, 575–578, 580, 582, 583, 592, 593, 598, 601, 605, 608, 614, 616, 628, 635, 641, 642, 646, 648, 649, 658, 661, 666, 677, 680–683, 696, 703, 705, 707, 713, 718, 721, 722, 726, 728–738, 740–742, 752, 756, 758, 762, 763–766, 768, 775, 777, 781, 785, 787, 790, 792, 793, 795, 804, 815, 817, 823, 829, 832, 832, 835, 836, 844–846, 851, 858, 862, 863, 869, 907, 909, 912, 918, 920, 922, 923, 927, 932–934, 939, 941, 943, 948, 957, 961, 962, 965, 974, 975, 978, 980, 982, 984, 988, 991, 997, 1000, 1004, 1013, 1032, 1041, 1068, 1070, 1084, 1093–1095, 1101, 1108, 1129, 1151, 1153, 1160, 1162, 1165, 1169, 1174, 1176, 1188, 1189, 1191, 1197, 1204, 1207, 1209, 1211, 1216, 1220, 1229, 1231, 1237, 1238, 1240, 1241, 1245, 1251, 1253, 1254, 1260, 1271, 1273, 1275, 1280, 1289, 1301, 1303, 1326, 1339, 1347, 1362, 1364, 1380, 1382, 1386, 1390
- Alimănișteanu, Dumitru, ministru secretar de stat la Ministerul Lucrărilor Publice, 1232
- Almăjel, loc., 1235
- Almaș (Almoșd), loc., 190, 986

* Trimiterile din indice se fac la numărul documentului.

** Funcțiile indicate sunt cele deținute la data emiterii documentului.

- Almașul Mare, loc., 190
 Alpár, loc. (Ungaria), 1106, 1331, 1377
 Alpi, Munții ~, 792
 Alsacia, 480
 Aluniș, loc., 1160
 Alunu, loc., 1071
 „America”, postul de radio ~, 735
 America, v. Statele Unite ale Americii
 „Amici ai U.R.S.S.”, 210, 251, 271
 Andonie, Gheorghe, director general al
 minelor, 488, 569, 809
 Andreescu, L.S. Spt., N., inspector principal
 F.R.N., 573
 Andronache, loc., 6
 Angelescu, Constantin, dr., consilier regal, 30:
 ~ membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97; ~ fost ministru, 371, 373, 588, 1378
Angelești, loc., 324
 Anglia, v. Marea Britanie
 Anina, loc., 104, 864, 897
 Aninoasa, loc., 317, 613
 Ankara, 102, 264, 370, 371, 441, 463, 506,
 532, 553, 580, 591, 608, 616, 666, 691,
 717, 719, 738, 752, 777, 822, 825, 841,
 889, 997
 postul de radio ~, 552, 875
Anschluss, 152
Anton, Constantin, general, 1081
 Antonescu, Em., membru al Asociației
 „Pro Transilvania”, 97
 Antonescu, Ilie, general, 1069, 1071,
 1079, 1120
 Antonescu, Ion, mareșal, conducătorul sta-
 tului în perioada 6 septembrie 1940 –
 23 august 1944, 73, 83, 89, 90, 92, 94,
 96, 100, 114, 117, 122, 123, 126, 133, 140,
 141, 145, 148, 150 – 154, 162, 167, 169 –
 172, 177, 179, 185 – 187, 195, 199, 200,
 201, 208, 214, 219, 222, 224, 225, 235,
 239, 240, 247, 256, 258 – 260, 262 – 265,
 267, 270, 272, 275, 282, 285, 286, 293,
 294, 308, 315, 317, 324, 333, 340, 341,
 347, 349, 357, 366, 369, 371, 372, 375,
 378, 379, 381, 382, 386, 388, 393, 401,
 402, 406, 407, 412, 413, 416 – 421, 425,
 426, 430, 431, 436, 437, 441, 448 – 453,
 456, 462 – 464, 474, 475, 478, 480,
 482, 488, 491, 495, 497, 499 – 509, 512 –
 514, 516, 517, 520, 524 – 526, 529, 530,
 535, 537 – 539, 541, 543, 545, 546,
 553 – 567, 570, 572, 575 – 577, 579,
 584, 586, 588, 590, 592, 595, 597, 600,
 605, 614 – 616, 620, 628, 631, 634, 635,
 639, 641 – 644, 646 – 648, 655, 656, 658,
 659, 661, 664, 667, 678, 681 – 685, 687,
 694, 707, 710, 717, 718, 720, 721, 724,
 725, 727 – 730, 737, 738, 742, 752, 753
 756 – 758, 775, 780, 788 – 790, 792, 804,
 808, 816 – 818, 822, 830, 832, 835, 836,
 843, 846, 852, 858 – 860, 863, 865, 869,
 871, 873, 877 – 879, 882, 889, 896,
 907, 913, 918, 919, 925, 927, 928, 933,
 937, 948, 960, 975, 981, 999, 1029,
 1037, 1048, 1094, 1130, 1163, 1169,
 1226, 1237, 1245, 1267, 1301, 1355,
 1364, 1387
 Antonescu, Mihai, vicepreședinte al Con-
 siliului de Miniștri, ministru al afaceri-
 lor externe și de justiție, 114, 137,
 162, 186, 259, 272, 370, 371, 379, 388,
 407, 413, 416, 442, 444, 447, 449, 462,
 465, 488, 490, 495, 497, 505, 509,
 510, 537, 548, 556, 560, 565, 584,
 592, 608, 614, 625, 626, 631, 635, 637,
 642, 647, 648, 658, 661, 666, 678,
 682, 687, 742, 752, 780, 816, 818, 835,
 878, 889, 918
 Antonescu, Petre, general, 1067, 1210, 1266
 Apahida, loc., 888, 938, 986
 Apărarea Patriotică (și Comitetul Central),
 659, 743, 858, 873, 999, 1019, 1022, 1336
 Apăfalva, loc. munte, (Ungaria), 1050
 Apenini, Munții ~, 649
 Apostol, Gheorghe, secretar al Comisiei de
 organizare a mișcării sindicale din
 România 905, 926
 Apuseni, Munții ~, 857, 1115, 1381, 1382,
 1391
 Arad, 77, 85, 137, 138, 140, 160, 170, 203,
 213, 304, 372, 375, 398, 400, 403,
 427, 428, 473, 476, 599, 778, 799,
 827, 889, 923, 924, 956, 986, 994,
 1160, 1163, 1257;
 aeroportul ~, 449;
 județul ~, 14, 297, 1299
 Arbitrajul de la Viena, v. Dictatul de la
 Viena
 Arbore, Ioan, general, 334, 343
 Ardeal, v. Transilvania
 Ardelean (Ardelean), loc., 986
 Ardușat, loc., 955
 Argentina, 468
 Argeș, județ, 1186, 1238, 1294, 1299
 Argetoianu, Constantin, consilier regal, 30;
 fost ministru, 366
 Arhip, Ioan, general, 830, 896
 Arieș, riu, 938, 1115
 Arieșul de Pădure, loc., 955
 Arló, (Arló), loc. (Ungaria), 1050
 Armata:
 armata aliată (forțe, trupe), 470, 480, 546,
 599, 614, 616, 628, 641, 643, 649, 667,
 726, 727, 759, 781, 789, 793, 810, 815,
 816, 823, 851, 858, 859, 869, 878, 920,
 991, 1068, 1099, 1108, 1120.
 Înaltul Comandament al ~, 468, 844,
 920, 960, 1041, 1071, 1153, 1363, 1380,
 1386
 Comandantul Suprem Soviatic al ~,
 4, 7, 557, 616, 918, 956, 1108, 1361, 1376
 Comitet mixt al sefilor de stat major
 al ~, 482, 498, 511, 547, 564, 829, 1018
 Forțele Aeriene ~, 656, 889;
 Marele Cartier General ~, 514
 Statul Major al Forțelor ~, 718, 1018

armata americană, 504, 507, 518, 725, 810, 812, 1067, 1095, v și armata aliată
armata anglo-americană, 488, 595, 628, 787, 1067, 1068
armata bulgară, 536, 1068
armata cehoslovacă, 851, 1166, 1373, 1374
armata engleză, 260, 489, 725, 810, 1067, 1095;

Comandamentul Superior al ~ din Germania, 1389

Royal Air Force (RAF), 889

armata (trupe) finlandeză, 509, 1068

armata franceză, 810;

Inaltul Comandament Francez, 1363

armata germană (forțe, trupe, Wehrmacht), 48, 58, 98, 99, 112, 117, 130, 138, 150, 153–155, 169, 179, 180, 184, 202, 204, 205, 212, 230, 232, 235, 245, 247, 255, 258, 263, 266, 267, 270, 271, 273, 280, 291–294, 299, 309, 334, 338, 343, 355, 357, 359, 362, 366, 367, 447, 449, 468–470, 474, 480, 482, 493, 497–500, 502, 504, 507, 515, 519, 524–527, 531, 532, 536, 539, 545, 546, 548, 549, 551, 557, 559, 560, 564–567, 571, 575–577, 581, 582, 584, 586, 588, 595–597, 611, 614, 615, 621, 623, 628, 631, 637–639, 641, 642, 648, 649, 651, 654, 655, 682, 678, 686, 688–692, 696, 714, 715, 720–722, 725, 728, 729, 731, 732, 734, 736, 738, 739, 742–746, 748, 750–754, 757, 765–767, 769–774, 776–785, 787, 792, 794–799, 804, 805, 808, 809, 812–816, 819, 822–827, 835, 846, 847, 857, 866, 876, 878, 894, 896, 897, 901–903, 914, 918, 923, 924, 944, 957, 991, 1004, 1021, 1061, 1067, 1068, 1070, 1072, 1093, 1102, 1108, 1137, 1140, 1151, 1177, 1256, 1303, 1306, 1316, 1336, 1372, 1377, 1378, 1381, 1382, 1386, 1389.

Cartierul general al Grupului de armate „Ucraina de Sud”, 682, 692, 745, 805, 837

Inaltul Comandament al Wehrmachtului, 569, 639

Cartierul general al Führerului, 195, 569, 615, 623, 661, 723

Comandamentul: ~ Suprem al Wehrmachtului (OKW), 14, 84, 254, 255, 266, 343, 367, 548, 569, 600, 623, 655, 682, 686, 692, 714, 715, 736, 765, 792, 804, 827, 876, 1163, 1359, 1363;

~ Superior al Grupului de Armate „Don”, 346;

~ Superior al Grupului de Armate „Sud”, 195, 680, 745;

~ Superior 4 tancuri, 347, 348;

~ Suprem al Armatei de Uscat, 195, 347, 623, 1163;

~ Suprem al Marinei, 679, 745

Comisia militară germană în România, 84

Gruparea de armate:

~ „Wöhler”, 651, 682;

~ de corpuși de armată „Kirchner”, 651

Grupul de armate: ~, 637;

~ „B”, 343;

~ „Don”, 343, 347, 348, 359;

~ „Nord”, 649;

~ Străinătate (Ag. Ausland), 639, 687, 714, 715, 716;

~ „Sud-Viena”, 195;

~ „Ucraina de Sud”, 615, 623, 631, 682, 688, 689, 690, 770, 830, 833, 834, 840;

Statul Major:

~ al Armatei de ușcat, 569, 639; ~ al Comandamentului Suprem Sud-Est, 682;

~ al Comandamentului zonei opera-

tionale de spate, 682, 688;

~ al conducerii Luftwaffe, 682, 745, 1163

~ al Flotei 4 aeriene, 682;

~ al conducerii Wehrmachtului, 495, 569, 577, 639, 664, 678, 686, 687, 689, 690, 692, 714, 716, 751, 889;

~ al generalului împoternicit în Ungaria, 715;

~ al Grupului de Armate Străine, 565, 655;

~ al Misiunii militare pentru armate de ușcat, 682;

~ de legătură german, 654;

~ de legătură german pe lingă Armata 3 română, 334, 338;

~ de legătură al Marinei, 679;

~ de legătură al Wehrmachtului pe lingă Duce, 639

armata germano-ungară, 923, 924, 936, 965, 1040, 1091, 1234, 1264, 1331, 1344, 1352, 1354, 1363, 1382, 1390, 1391

armata iugoslavă (forțele), 536, 579, 628, 731, 756, 792, 927, 1382;

armata poloneză, 851, 1068, 1313

armata română (flotă, forțe, trupe, unități), 4, 86, 100, 102, 126, 142, 152, 162, 167, 170, 180, 184, 190, 204, 205, 225,

232, 235, 240, 257, 258, 261, 263, 267–269, 271, 273, 274, 285, 286, 291,

293, 303, 312, 315, 324, 327, 338, 341, 343, 346, 347, 357–359, 362, 366, 367,

469, 473–475, 477, 480, 482, 489, 499, 500, 505, 509, 510, 513, 524–527, 531,

539, 543, 545, 546, 549, 551, 555, 560, 567, 575, 576, 579–582, 584, 588, 596,

597, 613, 614, 619–621, 631, 641, 642, 648, 651, 855, 658, 672, 673, 676, 677,

680, 693, 698, 720–722, 725, 726, 735–

740, 743–748, 750, 753, 754, 757, 758, 760, 761, 764–766, 769–772, 774,

776–781, 784, 785, 787, 789, 792, 794–798, 802, 805, 809, 813–815, 818, 822, 825, 829, 832, 833, 846, 847,

850, 852–854, 957–860, 868, 869, 872, 877, 878, 884, 890–894, 896, 897, 899, 900, 903, 913, 915, 917–919, 924, 925, 927, 928, 931, 933, 936–938, 941, 943–945, 948, 954, 957, 963, 971, 978, 986, 987, 989–992, 994, 998, 1000, 1004, 1006, 1009, 1013, 1014, 1028, 1035, 1037, 1040, 1044–1047, 1049, 1050, 1052, 1053, 1055, 1057, 1059, 1060, 1062, 1064, 1068–1070, 1072–1074, 1078, 1079, 1083, 1086, 1088, 1090, 1093, 1095–1096, 1099, 1105, 1106, 1109–1111, 1113, 1115, 1116, 1120, 1122, 1123, 1126, 1127, 1130, 1132, 1136, 1137, 1140, 1144, 1146–1148, 1151, 1152, 1156, 1161, 1163, 1172, 1173, 1177, 1179, 1187, 1193, 1195, 1199, 1202, 1206, 1210, 1214, 1220, 1225, 1226, 1230, 1233, 1234, 1236–1239, 1245, 1252, 1262, 1263, 1266, 1281, 1284–1206, 1294–1296, 1298, 1302, 1304, 1306, 1309, 1310, 1312, 1314, 1316, 1318–1321, 1323, 1324, 1330, 1331, 1339, 1343, 1344, 1350, 1352, 1353, 1357, 1362, 1364–1366, 1370, 1373–1379, 1381, 1384, 1386, 1387, 1390, 1392, Înaltul Comandament Român, 477, 509, 682, 784, 829, 844, 889, 918, 920, 956, 958, 965, 1380, 1382

Marele Cartier General Regal Român, 162, 195, 231, 237, 343, 346

Marele Stat Major (și general) Român, 63, 64, 70, 74, 75, 88, 122, 124, 141–145, 151, 153, 156, 173, 181, 188, 209, 212, 221, 226, 252, 254–256, 259, 266, 270, 272, 277–279, 310, 318, 332, 334, 343, 345, 375, 399, 406–428, 431, 432, 438–441, 459, 464–476, 478, 487, 515, 519, 536, 537, 541, 548, 604, 610, 637, 654, 660, 661, 670, 671, 682, 683, 692, 782, 783, 799, 827, 830, 831, 845, 866, 874, 882, 888, 895, 898, 901, 908, 920, 922, 923, 930, 932, 940, 955, 956, 958, 959, 964, 965, 1008, 1031, 1034, 1051, 1056, 1058, 1066, 1067, 1071, 1092, 1107, 1112, 1121, 1135, 1151, 1162, 1211, 1249, 1257, 1151, 1162, 1211, 1249, 1257, 1264, 1267, 1292, 1332, 1334, 1347, 1351, 1354, 1372, 1382, 1391

Comandamentul militar al Capitalei, 145, 214, 217, 318, 406, 472, 670, 782, 827

Comandamentul Suprem al armatei române, 4, 86, 266, 510, 681, 690, 691, 745, 769, 918, 920, 1087

Comandamentul superior din Dobrogea, 908,

Comandamentul forțelor maritime și fluviale, 901, 908, 1151

Divizia de voluntari „Tudor Vladimirescu”, 864, 868, 896, 1082, 1130, 1377.

Armata Roșie (rusă, sovietică, forțe, trupe, unități), 199, 200, 224, 232, 235, 239, 240, 247, 258, 260, 273, 285, 286, 293, 294, 320, 356, 357, 366, 375, 405, 411, 436, 447, 450, 451, 468–470, 474, 493, 499, 500, 509, 511, 518, 520, 529, 532, 540, 541, 544, 546, 551, 552, 557, 560, 562, 563, 565–567, 570, 575, 576, 579, 580, 583, 585, 592, 596, 597, 614, 621, 628, 631, 641, 642, 648, 649, 658, 667, 676, 681, 683, 691, 695, 710, 721, 722, 725, 729–731, 735–737, 739, 741, 742, 744, 752, 756, 758, 760, 761, 766, 769, 775, 777–781, 783–785, 789, 790, 792, 795, 796, 798, 805, 806, 808–810, 815–820, 822, 825, 827, 831, 832, 835, 836, 838, 839, 843, 847, 850–855, 857, 858, 860, 863, 864, 866, 868, 872, 877, 878, 880–882, 884, 885, 889, 890, 891, 894, 895, 896, 900, 903, 913, 916, 917, 919, 924, 925, 927, 928, 931, 933, 934, 937, 942, 943, 946, 947, 955–957, 959, 963, 964, 978, 980, 981, 994, 996, 997, 1000, 1002, 1004, 1006, 1008, 1009, 1013, 1014, 1017, 1021, 1022, 1037, 1040, 1045, 1051, 1056, 1058, 1061, 1062, 1067–1069, 1071, 1072, 1079, 1088, 1090, 1093, 1095, 1096, 1107–1109, 1115, 1120, 1122–1124, 1127, 1144, 1151, 1152, 1155, 1156, 1162, 1163, 1170, 1188, 1197, 1208, 1210, 1220, 1227, 1228, 1230, 1237, 1238, 1253, 1256–1258, 1261, 1265, 1267, 1270, 1273, 1276, 1285, 1287, 1289, 1294, 1298, 1304, 1306, 1310, 1313, 1314, 1315, 1318, 1319, 1324, 1330, 1335, 1336, 1339–1341, 1343, 1347, 1348, 1350, 1353, 1362, 1365, 1367, 1371, 1373–1375, 1377–1382, 1387, 1389–1391

Înaltul Comandament Sovietic, 517, 526, 527, 545, 591, 712, 713, 829, 859, 918, 920, 923, 965, 970, 986, 1243, 1359, 1363, 1385, 1386, 1391

Comandamentul militar sovietic, 367, 482, 509, 510, 809, 819, 820, 822, 865, 851, 920

Comandamentul Suprem al Armatei Sovietice, 608, 619, 865, 908, 915, 932, 945, 985, 1361

armata rusă, v. Armata Roșie

armata sovietică, v. Armata Roșie

armata ungără (trupe), 190, 258, 536, 770, 795, 798, 805, 827, 857, 866, 924, 944, 945, 957, 1004, 1068, 1093, 1102, 1119, 1127, 1137, 1312, 1377, 1386

Înaltul Comandament al ~, 1108

Comandamentul Suprem al ~, 1108, 1130

Statul Major General al ~, 692

Armistițiul cu Națiunile Unite:

~ al Finlandei, 1005;
~ al României, 466, 468, 471, 498, 507,
511, 517, 518, 530, 535, 537–540,
542, 543, 545–547, 553, 555, 556,
558, 575, 576, 580, 582, 583, 588,
593, 596, 598, 608, 616, 648, 655, 678,
682, 721, 722, 724, 726, 728, 729,
733–735, 740, 752, 756–758, 760,
761, 768, 775, 777, 789, 790, 792,
793, 806, 807, 815, 820–822, 825,
845, 851, 862, 863, 865, 890, 907,
921, 925, 927, 934, 946–948, 966, 967,
968, 970, 971, 975, 979–981, 983,
984, 995, 997, 1000, 1001, 1002, 1005,
1009, 1011, 1025, 1029, 1032, 1043,
1048, 1052, 1054, 1091, 1094, 1104,
1109, 1125, 1129;

~ al Ungariei, 1075, 1119

Convenția de ~ a Bulgariei, 1068;

~ a Finlandei, 1068;

~ a României, 829, 844,

849, 858, 918–920, 923, 956, 958,
965, 969, 1013, 1014, 1021, 1037, 1041,
1054, 1068, 1097, 1098, 1100, 1109,
1123, 1142, 1147, 1148, 1152, 1153,
1163, 1165, 1169, 1179, 1188, 1208,
1216, 1220, 1221, 1225, 1228–1231,
1237, 1250, 1251, 1255, 1262, 1266,
1280, 1287, 1289, 1293, 1301, 1317,
1356, 1375, 1380, 1385–1387, 1390,
1391;

~ a Ungariei, 1075, 1108, 1119

Arnold, A.C., general, atașat militar al
Marii Britanii la Ankara, 441

Arpașul de Jos, loc., 316

Asia, 260

Asociația „Pro Transilvania”, 97, 117, 123

Assmann, Kurt, colonel de artillerie de la
Misiunea militară germană în România, 342

„Associated Press”, 722

Atachi, loc. (U.R.S.S.), 499

Atanasiu, Vasile, general, 1273, 1281, 1302,
1304, 1306, 1308, 1319, 1324

Atay, Falih Rifki, corespondent de presă
turc, 737

Atena, 102

„Atlantic”, postul de radio ~, 551

Atzél Ede, v. Aczél

Austerlitz, v. Slavkov

Australia, 535, 545

Austria, 7, 55, 324, 393, 480, 736, 741,
806; frontal din ~, 916, 1329, 1372

Austro-Ungaria, 140, 162

Averescu, Alexandru, mareșal, 324, 918, 1094

Avramescu, Gheorghe, general, 898, 899,
915, 941, 963, 1053, 1046, 1062, 1090

Avrig, loc., 1307

Azarov, contraamiral sovietic, 1151

Axa Roma-Berlin-Tokio (Pactul Tripartit),
12, 25, 64, 68, 98, 117, 121, 133, 140,
153, 162, 166, 167, 170, 171, 180, 205,

236, 257, 258, 263, 288, 323, 324,
331, 357, 370–372, 379, 386, 388,
395, 401, 407, 410, 419, 422, 426,
428, 436, 437, 462, 468, 477, 480,
498, 511, 564, 575, 576, 601, 656,
667–669, 681, 696, 710, 711, 718, 721,
724, 726, 730, 734, 736, 737, 739,
753, 763, 768, 775, 793, 794, 837, 842,
869, 889, 918, 1068, 1072, 1094, 1119,
1130, 1153, 1174, 1189, 1207, 1229

B

Babadag, loc., 798, 1151

Baba Novac, loc., 190

Babice, loc. (Cehoslovacia), 1354

Babiná, loc. (Cehoslovacia), 1249

Bacău, 26, 46, 71, 280, 549, 682, 956, 1198,
1200, 1235, 1391; județul ~, 36, 657

Badoglio, Pietro, guvern militar în Italia
condus de mareșal ~, 437, 449, 452,
462, 474, 631, 1041

Bagdasar, Dumitru, medic, reprezentant
al „Uniunii Patriotice”, 838, 953;
ministrul secretar de stat la Departamentul
Sănătății, 1232, 1336.

Bagriano, Ivan, prim-ministrul al Bulgariei,
729, 790.

Bahnea, loc., 932

Baia Mare, 190, 955, 985, 986

Bajka, loc. (Cehoslovacia), 1378

Baku, loc. (U.R.S.S.), 979, 1010, 1041

Balaban, Ștefan, general, 1156

Balcani, 12, 48–50, 98, 140, 153, 160,
166, 167, 170, 402, 418, 437, 441,
451, 453, 462, 480, 506, 465, 576, 595,
681, 696, 697, 703, 706, 725, 729, 731,
733–739, 741, 755, 759, 760, 766, 775,
785, 790, 791, 806, 821, 838, 842, 902,
928, 962, 1068, 1163, 1364, 1381,
1382, 1389

Baldwin, Hanson W., corespondent de presă
american, 739

Baliff, Ernest, general, consilier regal, 30

Balota, loc., 750, 1067

Balsa, loc. (Ungaria), 936

Banat, 64, 73, 140, 160, 162, 212, 258,,
260, 308, 324, 390, 402, 448, 475,
506, 595, 635, 655, 670, 805, 811, 847–
866, 881, 915, 959, 965, 1014, 1048, 1130
~ Munții din ~, 857, 923

Banatul sărbesc, 232, 655

Band, loc., 938

Bánovce, loc. (Cehoslovacia), 1308, 1311,
1324, 1344, 1376

Banská Bystrica, loc. (Cehoslovacia), 1287,
1292, 1296, 1298, 1309, 1310, 1318,
1350, 1375, 1381, 1390

- Banská Štiavnica**, loc. (Cehoslovacia), 1249, 1281, 1304
Baranovici, oraș (U.R.S.S.), 628
Baraolt, loc., 986
Barbul, Gheorghe, șef la cabinetul lui I. Antonescu, 608
Bardan, Ștefan, general, 930, 1066, 1195, 1233
Bárdossy László, ambasador al Ungariei la București, 12, 25, 31, 44, 78; prim-ministrul Ungariei, 246
Barrov, Harold, amiral comandant al forțelor navale din Europa, 1363
Bartha, maior, atașat militar al Ungariei la București, 299, 327
Basarabia, 26, 44, 53, 55–57, 69, 133, 139, 162, 262, 268, 310, 324, 343, 372, 454, 460, 474, 475, 480, 497, 502, 520, 547, 660, 666, 670, 681, 707, 735, 737, 739, 763, 785, 792, 793, 815, 835, 846, 865, 869, 889, 903, 918, 956, 1041, 1068, 1163, 1247, 1262, 1356, 1386, 1391
Basel, 707, 723, 725, 766, 767
Basist, viceamiral sovietic, 1151
Batoți, loc., 1067, 1072
Baziaș, loc., 369, 1072; navigația la ~, 1067
Bădescu, Constantin, general, 1210
Băicoi, loc., 827; regiunea ~, 416
Băița, loc., 955
Bălan, Nicolae, mitropolit al Ardealului, 356, 413
Bălăcița, loc., 1235
Bălănoaia, loc., 178
Bălți, loc. (U.R.S.S.), 36
Băneasa, loc., 178, 769, 804, 835, 907, 1020, 1163, 1390; aeroportul ~, 714, 765, 827; postul de emisie ~, 145
Bănescu, N., membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97
Bărăgan, loc., 794
Bărdescu, N., comandor, 1151
Bechet, loc., 178
Becicherecul Mare, loc., 1163
Beck, Joseph, ministru de externe al Poloniei, 32, 480
Beidaud, loc., 1160
Belic, locotenent american, interpret în Comisia Aliată de Control, 1104
Beiș, loc., 799, 1115
Bejan, Petre, inginer, 603; ~ ministru, 1232, 1355
Békescsaba, loc. (Ungaria), 190
Beldiceanu, Ioan, general, 1156
Belgia, 74, 162, 170, 220, 235, 324, 436, 837, 1367
Belgrad, 102, 140, 741, 875, 1163
Belin, loc., 190
Beltiug, loc., 986
Bengliu, Constantin, general, 812
Bengliu, Ioan, general, 889
Beneș, Eduard, președinte al Republicii Cehoslovace, 393, 478, 555, 559, 567, 596, 729, 1370, 1373, 1374, 1378
Berchtesgaden, loc. (Germania), 69, 516
Beretău (Barcău), riu, 986
Berlin, 12, 31, 35, 48, 55, 57, 79, 84, 98, 100–103, 140, 153, 162, 222, 282, 324, 362, 367, 416, 433, 437, 460, 462, 488, 560, 566, 600, 614, 682, 686, 692, 702, 710, 725, 729, 739, 766, 776, 790, 792, 797, 833, 847, 852, 880, 889, 894, 911, 959, 1130, 1170, 1174, 1175, 1260, 1261, 1277, 1310, 1341, 1349, 1350, 1359, 1363, 1367; postul de radio ~, 681, 846
Berna, 371, 463, 608, 635, 732, 835, 961, postul de radio ~, 681
Berry, Burton Y., consul general al S.U.A. la Istanbul, 634, 661; reprezentant în România, 995, 1000, 1002, 1010, 1016, 1017, 1018, 1029, 1054, 1094, 1212, 1228, 1268, 1271, 1285
Berzunț, masivul ~, 1093
Beșa, loc. (Cehoslovacia), 1285
Best, Werner Karl, SS-Brigadeführer, 35
Betliar, loc. (Cehoslovacia), 1210
Bibescu, George, politician, 577
Bibescu, Martha, scriitoare, 371
Bicaz, loc., 32; Cheile ~, 190; pasul ~, 1163
Bicazul Ardelean, loc., 190
Bicău, loc., 955
Bicsfalău, loc., 903
Bicsad, loc., 190, 986
Bielorusia, 628, 816, 1336 1
Bielovce, loc. (Cehoslovacia), 1351
Bihor, 59, 835; județul ~, 140, 190, 985, 986
Biroul pentru informații strategice din Departamentul de Război al S.U.A., 460, 846, 876
Biroul sovietic de informații, 641
Biskupice, loc. (Cehoslovacia), 1376, 1311
Bistrița, loc. (Mehedinți), 778, 1067
Bistrița, oraș, 140, 956, 986
Bistrița-Năsăud, comitat, 1130
Birlad, loc., 682, 785, 1336
Birsău, loc., 955
Blank, Aristide, bancher și scriitor, 324
Blăjel, loc., 1218
Blessing, Karl, însărcinat cu probleme economice al Germaniei, 600
Blocul antifascist al Națiunilor Unite, 475
Blocul democratic patriotic, 593
Blocul Național Antihitlerist, 683

- Blocul Național-Democratic, 580, 590, 596, 601, 603, 618, 622, 627, 648, 656, 667, 669, 684, 711, 717, 719, 742-744, 757, 768, 780, 781, 816, 818, 822, 835, 839, 848, 852, 854, 855, 858, 865, 867, 871, 873, 882, 884, 886, 907, 912, 918, 919, 925, 927, 946, 947, 949, 967, 997, 1188, 1387
 Bobilna, loc., 1037
 Bobruisk, loc. (U.R.S.S.), 628
 Bocșa Montană, loc., 118
 Bocșa Română, loc., 604, 613, 625
 Bocșa Vasilescu, loc., 625
 Bocu, Sever, membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97; ~ fost ministru, 126
 Bod, postul de radio ~, 798, 827
 Bodnaraș, Emil, comandant al formațiunilor de luptă patriotice, 676, 881, 1061
 Bodrog, riu (Ungaria), 1044, 1375
 Bodrogkeresztúr, loc. (Ungaria), 991, 1044
 Bódva (Bodza), riu (Cehoslovacia), 1051
 Bódvaszilas (Bodvas Szilas), loc. (Ungaria), 1074
 Boemia, 8, 1366, 1380, 1375, 1391
 Bogaciu, loc. 892
 Bogdalice, loc. (Cehoslovacia), 1379
 Bogdenko, contraamiral, reprezentant sovietic în Comisia Aliată de Control, 1000, 1104, 1207
 Boieriu, A., general, 140
 Bojanov (Bojanovice), loc. (Cehoslovacia), 1379
 Bojkovice (Bojkovice), loc. (Cehoslovacia), 1354
 Boilă, Romul, prof. univ., 324
 Boițeanu, Ion, general, ministru al culturii naționale și cultelor, 904, 918, 1069, 1079, 1120, 1263
 Bolgrad, oraș, județ (U.R.S.S.), 1382
 Bonomi, Ivanoe, prim-ministru al Italiei, 1041
 Bonțida, loc., 888
 Borisov, loc. (U.R.S.S.), 628
 Börka, loc. (Cehoslovacia), 1210
 Borlești, loc., 955, 986
 Borsec, loc., 190
 Borșa, loc., 190, 986, 1091
 Borveni, loc., 190
 Bošany, loc. (Cehoslovacia), 1376, 1378
 Bosfor, 1068
 Boteni, loc., 889
 Botez, Călin, viceconsul al României la Lisabona, 465
 Botoșani, 94, 147, 273, 283, 305, 956, 1198, 1214, 1336
 Brandsch, Rudolf, subsecretar de stat al Reichului, 846
 Brandt, general, imputernicit al Comandamentului german pentru reconstrucția zonei petroliifere, 1163
 Brankovice (Brancovitze), loc. (Cehoslovacia), 1351
 Brașov, 68, 75, 79, 117, 140, 232, 250, 262, 263, 265, 276, 284, 285, 286, 351, 371, 372, 374, 379, 382, 386, 442, 444, 452, 496, 513, 560, 583, 617, 682, 716, 746, 780, 783, 785, 798, 799, 801, 805, 827, 994, 956, 986, 1138, 1156, 1163, 1190, 1191, 1193, 1200, 1237, 1257, 1383; județul ~, 107, 309; postul de radio ~, 682; regiunea ~, 903
 Bratca (Baratka), loc., 917
 Bratislava, 102, 1312, 1338, 1378, 1391
 Brazilia, 38
 Brazzaville, postul de radio ~, 791
 Brăila, 123, 596, 670, 682, 778, 991, 1097, 1151, 1381, 1384, 1391, județul ~, 158, 794
 Brăișor, loc., 190
 Brătescu-Voinești, Ion Al., scriitor, 371, 577
 Brătălăeanu, Victor, președinte al Comisiei de organizare a mișcării sindicale din România, 905, 926, 953
 Brătianu, Constantin (Bebe), lider liberal, 387; ministru la Departamentul Producții de Război, 997, 1009, 1024, 1039
 Brătianu, Constantin I. C. (Dinu), președinte al P.N.L., 97, 123, 133, 148, 152, 153, 162, 170, 186, 224, 258, 265, 324, 366, 371-373, 379, 382, 386-388, 401, 407, 462, 499, 541, 588-590, 596, 605, 634, 656, 681, 705, 708, 717, 724, 727, 729, 737, 740, 768, 789, 846, 865, 868, 912, 918, 943, 952, 981, 988, 996, 997, 1014, 1094, 1209, 1216, 1219, 1223, 1224, 1226, 1230, 1240, 1242, 1247, 1253, 1268, 1275, 1278, 1342, 1387
 Brătianu, Gheorghe, prof. univ., 97, 162, 225, 265, 366, 371, 387, 391, 401, 407, 462, 523, 577, 595
 Brătianu, Ion I. C., fost prim-ministru, 162, 324, 918
 Brenner, pasul ~, 4
 Brețcu, loc., 190, 986
 Březina Hora, loc. (Cehoslovacia), 1264
 Březno (Breznobánya), loc. (Cehoslovacia), 1116, 1137, 1140, 1206, 1210
 Brezoi, loc., 661
 Březová (Brezovo), loc. (Cehoslovacia), 1152
 Bridges, E., sir ~, funcționar la Cabinetul Ministerului de Război al Marii Britanii, 535, 545
 „Brigăzile Garibaldi”, 411
 Brigham, Daniel T., corespondent american; 681
 Brimov, loc. (Cehoslovacia), 1354
 Brinkmann, viceamiral, comandant al flotei din Marea Neagră, 1151, 1163
 Brno, loc. (Cehoslovacia), 1274, 1370, 1376, 1380, 1383, 1391

- Brosno, loc. (Cehoslovacia), 1172
- Bruce, S. M., funcționar la Cabinetul Ministerului de Război al Marii Britanii, 535, 545
- Bruxelles, 12
- Bucegi, Munții ~, 835
- Buchard, general german, 831
- Bucovina, 26, 53, 55, 56, 133, 162, 258, 262, 324, 460, 474, 475, 480, 520, 544, 547, 681, 735, 763, 785, 835, 846, 865, 889, 918, 1014, 1163, 1178, 1336, 1356, 1386, 1391, ~ de nord, 57 69, 497, 793, 795, 1068
- Bucșan, Constantin, membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97
- București (Capitală), 6, 11, 12, 15, 18, 20, 22, 23, 25, 26, 30, 31, 39, 44, 45, 47–50, 55, 57, 60, 75, 76, 78, 79, 84, 87, 93, 94, 97, 98, 100, 109, 112–114, 116–118, 120, 123, 125–127, 130, 142, 143, 145, 151, 158–160, 164–167, 169, 170, 174, 175, 177, 179, 181, 185, 186, 192, 193, 215, 217, 223, 225, 226, 229, 230, 238–242, 244–247, 253, 261, 267, 282, 289, 290, 293, 296, 298, 299, 303, 307, 312, 314, 315, 319–321, 329, 336, 349, 358, 360, 362, 363, 372, 374, 376–379, 386, 406, 409, 410–412, 416, 419, 422, 424, 427–430, 434, 435, 439, 443, 444, 449–451, 454, 456, 457, 459–464, 469, 470, 472, 476–478, 480, 482, 487, 488, 490, 491, 495, 496, 506, 508, 516, 523, 528, 536, 537, 544, 555, 556, 576, 582, 592, 596, 608, 611, 612, 614, 615, 620, 621, 627, 632, 633, 637, 646, 656, 660, 661, 666, 670, 674, 676, 678, 679, 681–683, 685, 687, 688, 707, 710, 714, 716, 720, 721, 725, 726, 744, 746, 747, 757, 760, 764, 765, 770, 774, 776, 778–780, 782, 783, 785, 788, 789, 792, 798, 800, 804, 805, 809, 810, 813, 814, 818, 825, 827, 831, 832, 835, 836, 846, 847, 856, 867, 869, 873, 875, 876, 882, 883, 889, 901, 903–905, 908, 915, 918, 920, 925, 926, 935, 939, 940, 953, 956, 958, 961, 965, 967, 975, 976, 979, 980, 981, 988, 993–997, 1001, 1002, 1005, 1007, 1010–1017, 1020, 1025, 1029, 1032, 1033, 1036, 1038, 1041, 1047, 1054, 1082, 1094, 1097, 1100, 1103, 1105, 1109, 1114, 1118, 1124, 1129, 1130, 1151, 1153, 1154, 1157, 1161, 1163, 1166, 1181, 1183, 1190–1193, 1200, 1203, 1215, 1216, 1219, 1222, 1226, 1227, 1229, 1238, 1257, 1260, 1261, 1275, 1300, 1305, 1333, 1338, 1342, 1371, 1373, 1382, 1385; postul de radio ~, 679, 681, 685, 707, 709, 727, 728, 730, 739, 765, 777, 784, 785, 787, 794
- Budac, loc., 1163
- Budapest (Cetatea), 10, 78, 81, 102, 117, 146, 190, 246, 299, 494, 697, 715, 759, 764, 792, 804, 805, 820, 833, 846, 847, 857, 880, 889, 918, 936, 937, 959, 978, 1008, 1009, 1014, 1029, 1031, 1040, 1044, 1057, 1069, 1070, 1071, 1073, 1079, 1091, 1092, 1095, 1099, 1102, 1106–1108, 1120, 1130, 1177, 1182, 1229, 1267, 1328, 1331, 1338, 1365, 1376, 1377, 1381, 1387, 1389–1391
- Budoi, loc., 986
- Bug, fluviu (U.R.S.S.), 269, 480, 499, 559, 687, 918
- Buhăești, loc., 1014
- Bujor, Mihai Gheorghiu, militant socialist, 906
- Bükk, masiv muntos (Ungaria), 1031, 1040, 1044, 1050, 1115, 1377, 1381
- Bulgaria, 23, 31, 57, 58, 64, 70, 149, 153, 220, 258, 324, 364, 379, 393, 436, 441, 460, 475, 479, 480, 490, 497, 798, 502, 506, 518, 523, 596, 616, 656, 679, 681, 687, 698, 701–703, 710, 716, 724, 736, 728, 729, 731, 734–737, 739, 741, 751, 756, 763, 765–767, 769, 771, 772, 775, 778, 785, 789, 790, 794, 798, 806, 815, 820, 821, 823, 827, 835, 837, 842, 851, 889, 909, 918, 925, 948, 962, 997, 1014, 1068, 1101, 1142, 1151, 1153, 1162, 1163, 1229, 1270, 1272, 1364, 1369, 1387, 1389–1391
- Bullit, William C., ambasador al S.U.A. la Moscova, 480
- Burchi, Lucian, subsecretar de stat, 977, 1024
- Busch, Hans, general, 831
- Butterworth, W. Walton, secretar 2 la Legația S.U.A. de la Madrid, 608
- Buzău (Bujau), loc., 64, 352, 746, 769, 784, 1163, 1386, 798, 809, 847, 965; rîul ~, 671, 1151; Valea ~, 769, 783, 827, 1165; ~ – Ziliștea, cîmp de aviație, 835
- Buzești, loc., 955
- Buzica, loc., 1051
- Bystričany (Bistricani), loc. (Cehoslovacia), 1311
- Bystrice (Bistrice), loc. (Cehoslovacia), 1344
- Bzenec, loc. (Cehoslovacia), 1376
- Bzovská Lehôtka, loc. (Cehoslovacia), 1234

C

- Cabaj-Căpor, loc. (Cehoslovacia), 1378
- Cacuciul (Cacuciul), loc., 1093
- Cadrilater, 133, 162
- Caen, loc. (Franța), 628
- Cahul, județul ~ (U.R.S.S.), 1163, 1382
- Cairo, oraș, și tratativele de la ~, 323, 466, 490, 495, 497, 502–507, 509–511, 513, 514, 517, 518, 520, 521, 524, 530, 531, 534, 537, 539, 541, 543, 545, 546, 553–556, 558, 575, 576, 580, 582, 583, 591, 593,

- 608, 616, 630, 631, 661, 666, 681, 687, 691, 718–720, 752, 765, 793, 815, 825, 835, 889, 918, 920, 997, 1041
- Calabria, regiunea ~ (Italia), 451
- Calafat, loc., 754, 798, 827, 1067, 1702, 1386, 1391
- California, 1041
- Callimachi, Scarlat, prințul ~, 846
- Calotescu, Corneliu, general, 70
- Camăr, loc., 190
- Cambreia (Canilcea, Candrea), Nicolae, colonel, comandant al Diviziei de voluntari „Tudor Vladimirescu”, 868, 896, 956, 1330
- Cameniță, Petre, general, 1044, 1113, 1144, 1210
- Canada, 411, 545
- Canalul Măinii, 1359
- Cancicov, Mircea, fost ministru, 133, 371, 373, 588
- Candidus, comandant militar (englez), 918
- Candrea, Nicolae, v. Cambreia
- Canilcea, Nicolae, v. Cambreia
- Capitală, v. București
- Capu Cimpului, loc., 673
- Caracal, loc., 1190, 1191, 1193; lagărul de internare de la ~, 118
- Caramitru, P., colonel, director de cabinet la Ministerul de Război, 897, 900
- Caranfil, V., viceconsul la Istanbul, 482
- Caranșebeș, loc., 411, 799; penitenciarul ~, 484
- Carabasov, loc. (U.R.S.S.), 269
- Caras, rîul și județul ~, 116, 118, 160, 604, 613, 625, 827
- Carcali, Constantin, social-democrat, 905, 926
- Carei (Mari), loc., 190, 895, 955, 986, 987, 1135, 1156
- Carelia, (Karelia), loc. (U.R.S.S.), 628
- Carintia (Kärnter), land ~ (Austria), 792
- Carol I de Hohenzollern-Siegmaringen, rege al României, 162, 324, 724
- Carol al II-lea de Hohenzollern – Siegmaringen, rege al României, 1, 20, 30, 31, 49, 51, 52, 54, 58, 65, 94, 126, 133, 140, 149, 162, 324, 371, 373, 441, 865, 907, 918, 948, 1094, 1262, 1342
- Carp, Petre P., șef al Partidului Conservator, 918
- Carpați, Munții ~, 14, 64, 68, 140, 246–493, 559, 597, 631, 658, 670, 681, 682–702, 757, 765–767, 739, 746, 769, 785, 789, 792, 795, 805, 820, 835, 889, 903, 963, 1014, 1037, 1068, 1093, 1156, 1163, 1308, 1381, 1382, 1387, 1389–1391; ~ Albi (Bile Karpaty), 1324, 1376, 1379, 1381, 1390; ~ Apuseni, 799; ~ Meridionali, 799, 1384; ~ Orientali, 923, 965; ~ Păduroși, 1068
- Carta Atlanticului (semnată la 14 august 1941), 468, 480, 513, 517, 529
- Caserta, loc. (Italia), 718, 720, 979, 1002, 1018, 1054, 1207, 1219, 1227
- Casonul Mare (Cason), loc., 190
- Cassian, Gh. Gheorghe, general, 969
- Cassidy, Henry, corespondent de presă american, 846
- Cassullo, Andrea, nunțiu apostolic al Vaticanului la București, 935, 1038
- Caucaz, 343, 357, 631, 889; Munții ~, 832
- Cavendish, Cannon, W., șef de secție pentru probleme sud-europene al S.U.A., 510, 1272
- Cavour, Camillo Benzo, conte di ~, prim-ministrul Regatului celor Două Sicilii, 140
- Cădere, Victor, ministru al României la Lisabona, 465
- Căianu, loc., 888
- Călărași, loc., 670, 692, 794, 798, 802, 827, 901, 903, 965
- Călărașu, Petre, comandor, 1067
- Căliman, Nicolai, președinte al Asociației „ASTRA” din Brașov, 117
- Călinescu, Armand, prim-ministrul și ministru al apărării naționale, 10, 16, 17, 30, 126
- Cămărașu, loc., 888
- Cămărașescu, Ion, membru al Asociației „Pro Transilvania”, fost ministru, 97, 126
- Căpățină, Aurelian, ministru de justiție, 918, 929, 984
- Căpățineanu, Dumitru, subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale, 977, 1024
- Căslă Vădani, loc., 1151
- Cățelușa, loc., 190
- Ceamurlia de Sus, loc., 1160
- Ceanul Mare, loc., 938
- Ceașescu, Nicolae, militant de seamă al Partidului Comunist Român, 6, 11, 13, 15, 16, 18, 27, 28, 29, 843, 859, 860, 877, 908, 1048, 1145
- Ceașescu (Petrescu), Elena, secretară Secției de tineret din Capitală, 29, 808
- Cechtice (Ceahtice), loc. (Cehoslovacia), 1376
- Cegléd, loc. (Ungaria), 936
- Cehoslovacia, 3, 7, 8, 10, 24, 224, 235, 240, 393, 479, 480, 710, 734, 768, 848, frontului din ~, 918, 940, 1040, 1046, 1051, 1068, 1069, 1072, 1075, 1079, 1082, 1108, 1109, 1119–1121, 1135, 1157, 1166, 1182, 1234, 1273, 1301, 1316, 1319, 1323, 1339, 1343, 1352, 1367, 1373, 1381, 1382, 1384, 1387, 1390–1392
- Cehul Silvaniei, loc. ~, 986
- Centrala Partidului Comunist Român – Timișoara, 625

- Centrul regional al Partidului Comunist Român din Iași**, 194
Cereňany, loc. (Cehoslovacia), 1302
Cerna, riu, 324
Cernavodă, loc., 476, 670, 748, 769, 771, 772, 794, 901, 1151, 1163
Cernăuți, 32, 56, 372, 693, 889, 918, 1166 ~ Bălți, linie ferată, 499
Certăz, loc. (Cehoslovacia), 1199
Česká, loc. (Cehoslovacia), 1274
Cetate, loc., 750, 827
Cetatea Albă, 56, 760, 785, 889
Cetatea Vatican, 727, 728, 761, 762, 777, 779, 807, 856, 862, 869
C.F.R., activitatea comuniștilor de la ~, 203, 216, 253, 411, 412, 415, 489, 519, 638, 561
Chamberlain, Arthur Neville, prim-ministru al Marii Britanii, 3, 480
Charveriat, Emile, ambasador al Franței la București, 50
Chastelaine, Gardyne Alfred de ~, colonel, fost rezident al Serviciului special al Marii Britanii, 456, 517, 537, 553, 572, 626, 718, 720, 889
Cheherul de Jos (Chisherul), loc., 1093
Cherbourg, port (Franța), 628
Cherson, v. Kerson
Chichiș, loc., 903
Chilad, loc., 328
Chilia, brațul ~, 671, 672, 1151; ~ Veche, 672
China, 197, 468, 1174
Chișinău, 44, 56, 371, 372, 546, 760, 785, 779, 795, 1163
Chișineu Criș, loc., 1257
Chitila, loc., 809
Christu, Ion Șerban, ministru, președinte al Comisiei române pentru aplicarea armistițiului, 958
Churchill, Winston Leonard Spencer, șef al guvernului de coaliție al Marii Britanii, prim-ministru 449, 468, 480, 521, 530, 541, 547, 681, 685, 705, 722, 725, 762, 768, 790, 835, 962, 1033, 1041, 1101, 1133, 1174, 1203, 1204, 1207, 1240, 1254, 1259, 1271, 1358, 1359, 1362, 1389.
Ciano de Cortellazzo, conte Galeazzo, ministru de externe al Italiei, 100, 218, 724
Cibakháza, loc. (Ungaria), 957
Ciceu, loc., 986
Cighieș, loc., 190
Cinkota, loc. (Ungaria), 1071
Cioara, loc., 1163
Ciocirlia, loc., 1163
Cipăianu, C., cenzor al Asociației „Pro Transilvania”, 97
Cipău, loc., 931
Cipru, insula ~, 456
Cislău, loc., 1163
Ciuc, județul ~, 190, 986, 1167; Munții ~, 956
Ciuc-Sincrai (Sincräieni), loc., 190
Ciumeghiu, loc., 1275
Ciuntu, Edmund, fost ministru al României la Moscova, 480
Ciupercă, Nicolae, general, 294
Cimpia Turzii, loc., 941, 986
Cîmpina, loc., 157, 956, 1163
Cimpulung la Tisa, loc., 986
Cimpuri, loc., 313
Cladova, loc., 917
Claps, v. Constantinescu ~
Clejani, loc., 915
Clemenceau, Georges, președinte al Republicii Franceze, 324
Clement, James, director al Secției pentru afaceri europene la Departamentul de Stat al S.U.A., 477
Clinciu, Ioan, publicist, membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97
Clodius, Carl, director ministerial și ministru plenipotențiar în Ministerul de Externe al Germaniei, 162, 435, 449, 462, 488, 600, 615, 623, 631, 637, 682, 687, 751, 804, 833, 835, 847
Cloșani, loc., 1067
Cluj, 8, 68, 75, 76, 79, 246, 350, 363, 445, 462, 467, 716, 799, 804, 805, 833, 846, 853, 888, 890 891, 903, 941–943, 956, 985, 999, 1037, 1115, 1130, 1156, 1163, 1167, 1184, 1259, 1275, 1371, 1381, 1385, 1391
 județul ~, 140, 190, 986;
Coandă, Constantin, general, 324
Codreanu, Corneliu Zelea, șeful organizației „Garda de Fier”, 154, 324
Coe, Robert, secretar 2 la Ambasada S.U.A. de la Londra, 1289
Coiciu, punctul de comandă ~, loc., 1151
Cojocna, loc., 938
Colentina, loc., 1020
Colonia cehoslovacă din România, 940
Columbia, 38
Comăndău, loc., 986
Comănești, loc., 1198
Comintern, v. Internaționala a III-a
Comisia Aliată de Control: ~ pentru Italia, 468, 511, 608, 1041; ~ pentru România, 468, 518, 608, 793, 815, 844, 845, 851, 918, 956, 962, 969, 970, 981, 988, 995, 1009, 1014, 1016–1018, 1029, 1034, 1041, 1054, 1081, 1124, 1125, 1189, 1190, 1193, 1207, 1213, 1219, 1225, 1127, 1229, 1241, 1257, 1268, 1271, 1356; ~ pentru Ungaria, 1054, 1108
Comisia Centrală a tineretului comunist din Capitală, 6, 18
Comisia Consultativă Europeană de la Londra, 466, 518, 793, 815, 1174, 1240
Comisia interațională pentru aplicarea armistițiului, 997, 1004, 1045, 1051, 1077
Comisia mixtă germano-italiană, 1130

Comisia de organizare a mișcării sindicale unite din România, 905, 926, 960, 1036
Comisia politică consultativă tripartită, 468
Comisia română pentru aplicarea armistițiului, 958, 997, 1014, 1016, 1098, 1380
Comitetul Antifascist, 60
Comitetul Apărării, v. Ajutorul Roșu
Comitetul bănățean de luptă, 586, 601
Comitetul de acțiune al fabricii „ASTRA”, *„Brașov”*, 617
Comitetul de ajutorare spaniol din Iași, 36
Comitetul de Eliberare Națională, organ de rezistență antifascistă, 402, 411, 411, 436, 437, 451, 453, 473–475, 588, 792
Comitetul de securitate al luptătorilor patrioți S.T.B., 424
Comitetul Frontul Patriotice din Moldova, 294
Comitetul localei P.C.R. a Capitalei, 5, 112, 129, 135, 162, 216, 226, 574, 633
Comitetul localei P.C.R. din Ploiești, 519, 528, 846
Comitetul localei P.C.R. din Timișoara, 344
Comitetul polonez de eliberare, 851, 882
Comitetul regional al P.C.R. Moldova, 36, 147
Comitetul regional din Ardeal și Banat al P.C.R. 65, 308, 781
Comitetul regional din Moldova al Tineretului Comunist din România, 54, 71
Comitetul regional P.C.R. Dobrogea, 182, 684
Comitetul secret al luptătorilor patrioți, 470
Comitetul Uniunii Tineretului Socialist din România, 910
Comlod (Komlod), valea ~, 938
Comrat, loc. (U.R.S.S.), 682
Comunitatea română din Marea Britanie, 753
Conferința de la Ialta (4–11 februarie 1945), 1170, 1174, 1175, 1185, 1188, 1204, 1208, 1228, 1229, 1230, 1240, 1265, 1271, 1289, 1356
Conferința de la Postdam (17 iulie – 2 august 1945), 1390
Conferința de la Quebec (14–24 august 1943), 411
Conferința de la Teheran (28 noiembrie – 1 decembrie 1943), 465, 474, 478, 500, 608, 916
Conferința de pace (1919–1920), 58, 140, 162, 324
Conferința de pace (1946–1947), 393, 556, 608, 664, 768, 865, 1013, 1052
Conferința tripartită de la Moscova: ~ (19–30 oct. 1943), 441, 451, 453, 462, 466, 468, 500; ~ (19 aprilie 1944), 846
Congresul de la Berlin (1878), 324
Consiliul de Coroană, 140, 413, 577
Consiliul Dirigent, 73, 140

Consiliul Național Român Central (CNRC), 140
Consiliul politic consultativ pentru România, 468, 518
Constantin, Constantin, Șt., general, 827
Constantin, David, militant comunist, 22
Constantinescu, Mitișă, fost guvernator al Băncii Naționale și ministru de finanțe, 462
Constantinescu-Claps, Constantin D., general, 500, 541, 605
Constantinescu-Iași, Petre, istoric, militant al mișcării muncitorești și comuniste, 39, 588, 589, 596, 618, 622, 655, 839, 846, 1232, 1238, 1244, 1248, 1290, 1371
Constanța, oraș, și portul ~, 50, 92, 114, 123, 150, 181, 198, 261, 360, 439, 443, 462, 475, 485, 502, 596, 682, 684, 703, 707, 778, 824, 825, 901, 908, 1013, 1029, 1077, 1097, 1149, 1151, 1163, 1235, 1386; județul ~, 522, 794
Convenția de alianță defensivă româno-iugoslavă (7 iunie 1921), 167
Convenția de armistițiu, v. armistițiu
Convenția de la Berlin (1878), 918
Convenția privind definirea agresiunii (3–5 iulie 1933, Londra), 44
Copenhaga, 628
Corabia, loc., 827
Corbu, loc., 190
Corbuleanu, Mihail, general, 1144, 1210
Cornea, v. Korne Radu
Corni, loc., 955
Corpadea, loc., 190
Cosniciul de Jos, loc., 190
Coste, B., consilier la Legația României de la Lisabona, 608
Costinescu, Ioan Em., medic, fost ministru 324, 373, 387
Costinești, loc., 324
Costol, v. Kostolac
Cot, Pierre, fost ministru francez, 140
Cotentin, Peninsula ~ (Franța), 628
Covasna, loc., 68, 190, 918, 986
Covăsinț, loc., 917
Cracovia, loc. (Polonia), 816
Crainic, Nichifor, ministru al propagandei, 186
Craiova, loc., 32, 178, 291, 372, 411, 456, 489, 692, 773, 750, 889, 1067, 1147, 1163, 1190, 1191, 1193, 1200, 1202, 1257, 1312
Crasna (Zalău), loc., 190
Crasna (Fălcu), loc., 1336
Crăciunel, loc., 190
Crăești, loc., 190
Creta, insulă (Grecia), 153
Crețeanu, Alexandru, ministru plenipoteniar la Ankara, 482, 495, 502, 503, 505

506, 517, 575, 580, 582, 593, 626, 717–719, 757, 789, 822, 825, 841
Cretianu, G., ministru de finanțe, 186, 462
Crețulescu, Ilie, general, 977, 1093, 1195, 1233
Cristescu, Eugen, șeful Serviciului special de informații, 445, 496, 889
Cristescu, Nicolae, comandor, 908,
Cristuri, loc., 986
Criș, riu, 986, 1004;
 ~ Alb, 857;
 ~ Negru, 857, 866, 1004, 1115
Crișana, regiunea ~, 140, 857, 900
Crivina, loc., 1067
Croatia, 1382
Croy, print, ambasador al Belgiei la Stockholm, 480
Crucea, loc., 771
Csáky István, ministru de externe al Ungariei, 12, 25, 31, 44, 117
Cserépfalv, loc., (Ungaria), 1059
Csobaj, loc. (Ungaria), 990, 991
Csongrád, loc. (Ungaria), 938
Csopey Dénes, viceconsul al Ungariei la Brașov, 117
Cugir, loc., 75, 443, 604
Culpiu, loc., 190
Curtea de Argeș, loc., 670
Curzon, linia ~, 1174, 1204
Cuvin, loc., 917, 998
Cuza, Alexandru C., prof. univ., membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97, 631
Czigányszék (sic !), loc. (Ungaria), 936

D

Daia, loc., 178
Daladier, Édouard, prim-ministru al Franței, 3, 480
Damaskinos, arhiepiscop, regent al Greciei, 1265
Dan, Sever, membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97
Danemarca, 49, 732, 1367
Danielopolu, Daniel, profesor, ministru la Departamentul Sănătății și Asistenței Sociale, 977, 997, 1024, 1039
Danzig, v. Gdańsk
Dány, loc. (Ungaria), 1106
Darcy, Jacques, corespondent de presă francez, 795
Dardanele, Strîmtoarea ~, 371, 588
Davidescu, Gheorghe, ministru plenipotențiar al României la Moscova, 56
Dămăceanu, Dumitru I, general, 844, 849, 918, 977, 997, 1195, 1233, 1261
Dănulescu, C., dr., politician, 656
Dănulescu, D., membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97; fost ministru, 232

Dăscălescu, Nicolae, general, 670, 915, 1074, 1113, 1121, 1122, 1126, 1132, 1173, 1210, 1296, 1298, 1306, 1309, 1310, 1314, 1318, 1375
Debrecen (Debrețin), loc. (Ungaria), 190, 896, 1075, 1082, 1095, 1115, 1163, 1365, 1377, 1381, 1390, 1391
Deichmann, general german, 1163
Dej, loc., 190, 986, 1156
Dekanovoz, Vladimir Gheorghievici, vicecomisar pentru afaceri externe al Uniunii Sovietice, 1021
Demandice, loc. (Cehoslovacia), 1378
Demer, loc. (Cehoslovacia), 1210
Demetrescu, Camil, secretar la Legația României de la Lisabona, 465
Demetrescu, Pompeius, general, 1379
Derevenco, comandor sovietic, 1151
Derjugin, general, sovietic, 1363
Derna, loc., (Africa de Nord), 416
Dernă, v. Drnava,
Desmir, loc., 887
Detk, loc. (Ungaria), 1044
Detva, loc. (Cehoslovacia), 1152
Deva, loc., 161, 197, 221, 232, 677, 799, 822
Dictatul (arbitrajul) de la Viena, 67–70, 73–76, 78–82, 85, 86, 88, 102, 140, 146, 167, 190, 224, 240, 241, 246, 248, 258, 283, 324, 327, 355, 357, 388, 391, 402, 413, 426, 448, 475, 480, 546, 547, 559, 596, 608, 668, 669, 681, 685, 708, 711, 725–729, 735, 758, 789, 799, 802, 806, 815, 829, 844, 845, 858, 891, 907, 918, 928, 937, 943, 948, 959, 963, 999, 1013, 1017, 1029, 1037, 1068, 1091, 1108, 1109, 1114, 1119, 1130, 1220, 1251, 1255, 1256, 1278, 1301, 1385
Dictatura militarofascistă din România, 96, 110, 111, 116, 122, 123, 125, 127, 130, 132, 152–154, 171, 172, 175, 182, 224, 235, 355, 617, 768, 735, 781, 775, 794, 867, 877, 905; v. și Antonescu Ion
Dictatura regală, 1, 5, 23, 36, 39, 40, 43, 65, 71, 105, 132, 371, 768
Dimitrescu, Nicolae Gr., ministru plenipotențiar al României la Madrid, 368
Dimitrov, Gheorghi, om politic bulgar, 65
Dinjos, valea ~, 931
Diosig, loc., 190
Diósgyőr, loc. (Ungaria), 1083
Ditești, loc., 827
Ditrău, loc., 190
Diviacka Nová Ves, loc. (Cehoslovacia), 1378
Divici (pe Dunăre la km 1063), 1072
Dimbovița (riu și județ), 286, 827, 1238, 1350
„D.N.B.”, agenția de presă ~, 848
Doboli, loc., 798
Dobra, loc., 895, 1235
Dobrá, loc. (Cehoslovacia), 1321

- Dobrá Niva, loc. (Cehoslovacia), 1273, 1281, 1377
 Dobre, Gheorghe, general, 371, 615
 Dobrescu, Aurel R., membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97; lider național-țărănist, 126
 Dobresti, loc., 386
 Dobrogea (~ de sud), 64, 69, 154, 258, 294, 324, 343, 480, 502, 670–672, 682, 736, 737, 763, 769, 783, 784, 798, 827, 881, 889, 908, 918, 956, 965, 1014, 1068, 1151, 1163, 1382.
 Dobšiná, loc. (Cehoslovacia), 1210
 Doftana, închisoarea ~, 125
 Doğrul, Omer Riza, corespondent de presă turc, 734, 763
 Dohnány (Dohnianii), loc. (Cehoslovacia), 1354
 Doicești, loc., 809, 1163.
 Dolj, județul ~, 123, 178, 1202
 Dolni Hedra, loc. (Cehoslovacia), 1378
 Dolný Pial, loc. (Cehoslovacia), 1378
 Domănești, loc., 190
 Dombrád, loc. (Ungaria), 1384
 Dubová, loc. (Cehoslovacia), 1378
 Dombrovscchi, Victor, general, primar al Capitalei, 681, 809, 1020
 Domosani, loc., 190
 Don, fluviu, 342, 343, 347, 348, 357–359, 832
 Doneț, rîul ~, 347
 Dömitz, Karl, amiral german, 1359, 1363
 Dorohoi, loc., 918, 1336
 Dorpmüller, J., ministru al comunicațiilor din Germania, 435
 Dosul Grindului, loc., 941
 Dragalina, Corneliu, general, 225, 805, 1130
 Dragodănești, loc., 1171
 Dragomir, Nicolae, ministru al coordonării și al Statului Major Economic, 141, 151; colonel, 348, 889; general, 1028, 1046, 1053, 1113, 1126, 1132, 1144, 1173, 1210
 Dragomirești, loc., 549, 986
 Drappe, Desselengre, general german, 796
 Drăceni, loc., 673
 Drăgănești, loc., 915
 Drenova, loc., 1072
 Drenok (sic !), loc. (Cehoslovacia), 1120
 Drieňa, loc. (Cehoslovacia), 1199
 Drieňov, loc. (Cehoslovacia), 1379
 Drnava (Dernô), loc. (Cehoslovacia), 1112, 1210
 Dubnica (~ nad Váhom), loc. (Cehoslovacia), 1321
 Duca, George I., consilier la Legația României din Stockholm, 463, 480
 Duca, Ion G., fost prim-ministru, 154, 1148
 Dumbrăveni, loc., 771
 Dumitache, Ion, general, 801
 Dumitrescu, Petre, general, 341, 343, 347, 672, 682, 770, 805, 830
 Dumitrescu, Polichron, general, 941, 1040,
 Dumitriu, Adrian, subsecretar de stat la Industria de Război, 1307
 Dumitriu, Ilie, secretar de stat la Ministerul Muncii, 1061
 Dumitriu, Ioan, general, 1156
 Dunaburg, loc. (R. S. S. Letonă), 628
 Dunăre (flota, navigația pe ~), 48–50, 64, 140, 223, 324, 371, 391, 456, 462, 579, 596, 671, 672, 682, 703, 730, 731, 735, 741, 746, 748, 756, 769, 772, 773, 777, 783, 792, 793, 796, 798, 815, 820, 822, 827, 889, 918, 920, 923, 936, 933, 964, 965, 978, 1014, 1031, 1040, 1041, 1067, 1068, 1070, 1095, 1106, 1107, 1120, 1151, 1177, 1267, 1365, 1382, 1387, 1391; Delta ~, 619, 670, 825, 846, 901; ~ de jos, 794, 795; ~ de sus, 573
 Dunărea („Danube”), post de radio, 753, 765
 Dunn, James Clement, director al Direcției pentru probleme europene a Departamentului de Stat al S.U.A., 510, 564

E

- Eden, Anthony, secretar de stat pentru afaceri externe al Marii Britanii, 521, 530, 568, 681, 685, 704, 705, 761, 815, 1041, 1265, 1269, 1289, 1303
 Economu, Virgil, general, 65
 Eforie (Carmen Sylva), loc., 1151, 1163
 Eftimiu, Constantin, general, ministru al lucrărilor publice și al comunicațiilor, 809, 904, 918, 1151, 1211
 Eger, loc. (Ungaria), 1377
 Egipt, 371
 Eibenstahl, loc. (Austria), 1378
 Eisenhower, Dwight David, general american, 918, 1359, 1360
 Elena, regina Mamă, 371, 620, 889, 981, 1019, 1065, 1096
 Elveția, 220, 324, 435, 449, 555, 631, 639, 644, 681, 685, 1068, 1130
 Emőd, loc. (Ungaria), 1115, 1377
 Erdely, Ioan, ministru plenipotențiar al românilor ardeleni la Budapesta, 140
 Erdőbénye, loc. (Ungaria), 1044
 Erkilet, Emir H., corespondent de presă turc, 785
 Erneul Mare, loc., 190
 Estonia, 794
 Etrusci (îmunitii ~), 1068
 Europa, 14, 16, 56, 68, 73, 97, 133, 140, 152, 155, 162, 180, 199, 220, 235, 260, 294, 324, 355, 357, 366, 367, 373, 389, 393, 402, 411, 417, 419, 430, 437, 447, 453, 464, 473, 480, 559, 588, 631, 642, 649, 658, 684, 697, 701, 705, 711, 729, 730, 733–736, 739, 753, 756, 768, 793, 795, 806, 810, 812, 823, 824, 837, 842, 900, 918, 937, 962, 968, 971, 982, 1005,

1011—1013, 1033, 1049, 1063, 1096,
1119, 1204, 1207, 1260, 1261, 1272,
1294, 1295, 1310, 1359, 1360, 1364,
1365, 1375, 1380, 1381, 1387, 1389,
1390;
~ de Apus, 614;
~ de Sud, 529, 542;
~ de Sud-Est, 58, 507, 775, 792
~ 797;
~ de Sud-Vest, 504;
~ Orientală, 4, 468, 480, 820

F

Fabricius, Wilhelm, ministru plenipotențiar
al Germaniei la București, 49, 50, 57,
76, 78, 98, 99, 101, 109

Falaise, debarcarea Aliaților la ~, 697

Fancsal, loc. (Ungaria), 1044

Farmos, loc. (Ungaria), 1086

Farnsworth, colonel, secretar al Statelor
Unite în Comisia Aliată de Control, 1104

Făgăraș, 8, 316, 365, 986;
județul ~, 369

Făget, Munții ~, 955

Fălcu, loc., 1163; județul ~, 158

Fălticeni, loc., 956, 1336

Fărcașa, loc., 955

Făurei, loc., 670,

Fegyveres, tn (tanya), cătun, (Ungaria), 991

Feiurdeni, loc., 987

Feleac, loc., 827, 907, 986, dealul ~, 890

Felicieni, loc., 986

Felsőszolca, loc. (Ungaria), 1047

Ferdinand de Hohenzollern-Siegmaringen,
rege al României, 162, 324, 930

Fetești, loc., 794, 1163

Filderman, W., dr., președintele Asociației
căreilor din România, 720, 889

Filip, Agricolă, general, 941, 1370

Filipescu, Nicolae, fruntaș al Partidului
Conșervator, 918, 943

Filipești, loc., 236, 569

Filotti, Eugen, ministru, secretar general la
Ministerul de Externe, 982

Finlanda, 39, 388, 436, 480, 493, 564, 605,
649, 682, 692, 698, 716, 723, 725, 730,
731, 756, 767, 768, 790, 816, 821, 836,
837, 842, 971, 1005, 1012, 1013, 1063,
1068, 1382, 1390

Finteușul (Mare), loc., 955

Fish, ambasador al S.U.A. la Lisabona, 465

Fiziș, loc., 831

Fintina, loc., 1091

Fintinele, loc., 857

Florența, 628

Florica, loc., 656

Florisdorf, loc. (Austria), 1338

Flueraș, Ion, lider social-democrat, 596

Focșani, loc., 64, 123, 158, 795, 682, 785,
918, 1029, 1151, 1163, 1381, 1382, 1391;

linia ~ Brăila, 682;
linia ~ Galați, 670

Foeni, loc., 606

Földéák, loc. (Ungaria), 945

Fony, loc. (Ungaria), 1051

Foreign Office, 441, 456, 471, 475, 480, 494,
504, 506, 507, 509, 510, 512—514, 516,
520, 521, 524, 525, 529, 535, 537—539,
542, 543, 545, 568, 575, 576, 580, 591,
592, 626, 696, 720, 829, 865, 889, 988,
1015, 1029

Forró, loc. (Ungaria), 1044

Fortunescu, Hercule, general, 1210

Fotino, Gheorghe, membru al Asociației
„Pro Transilvania”, 97; ~ ministru la
Departamentul Cooperației, 977; 997,
1024, 1153

Franassovici, Richard, diplomat român, 1387

Franța, 3, 12, 23, 50, 54, 140, 153, 162—170,
204, 220, 235, 258, 294, 324, 355, 357,
436, 480, 608, 641, 649, 658, 682, 729,
732, 734, 735, 739, 751, 756, 766, 768,
785, 792, 804, 816, 836, 837, 856, 909,,
918, 925, 948, 1033, 1065, 1068; 1142,
1153, 1162, 1174, 1204, 1281, 1359,
1365, 1367, 1369, 1387, 1390
~ de Nord, 628

Fratelia, loc., 123

Fratilia, loc., 372

Frenking, Hermann, general german, 796

Friedeburg, amiral german, 1361, 1363

Friessner, Hans, general german, 682, 689,
690, 746, 770, 805, 830, 1163

Front, v. război

Front antirăzboinic, 60

Front democratic, 5, 311

Front național, 212, 286, 349

Front Național Antifascist și Antihitlerist,
5, 36, 280, 293, 725, 875

Front Național-Democratic (F.N.D.) și
Platforma ~, 863, 869, 875, 877—880,
882, 885, 927, 929, 934, 939, 949—953,
961, 966—968, 974, 975, 980, 993, 994,
996, 1009, 1020, 1023, 1032, 1033, 1041,
1042, 1048, 1083, 1085, 1094, 1100, 1123,
1129, 1138, 1143, 1145, 1146, 1148—
1150, 1153, 1154, 1161, 1169, 1175, 1176,
1181, 1183—1186, 1188, 1190, 1191,
1193, 1194, 1197, 1198, 1203, 1205,
1207—1209, 1215—1217, 1219, 1223,
1224, 1226, 1230, 1235, 1237, 1242,
1247, 1248, 1253, 1262, 1268, 1271, 1278,
1282, 1289, 1293, 1299, 1335, 1342, 1346,
1371

Front Național-Democratic al Tineretului,
878, 885

Front Național Studențesc, 36

Front Patriotic Antihitlerist, 230, 260, 262,
286, 287, 295, 311, 316, 329, 336, 337,
357, 358, 364, 372, 377, 381, 396, 402,
418, 448, 450—453, 462, 464, 474, 475,
478, 491, 499, 500, 501, 541, 570, 574,
656, 742, 846, 855, 906, 919, 1080

- Front Patriotic Studențesc, 337
 Front Unic Muncitoresc (și Platforma ~), 199, 224, 228, 232, 234, 235, 240, 260, 285, 286, 295, 560, 561, 617, 629, 648, 667, 711, 742, 816, 848, 852, 854, 860, 867, 868, 885, 905, 906, 910, 913, 925, 933, 934, 949, 975, 1032, 1033, 1036, 1080, 1085, 1088, 1142, 1282, 1340, 1346, 1348
 Front Unic Național (Front Național Patriotic), 224, 229, 237, 240, 247, 248, 260, 262, 286, 288, 289, 357, 360, 372, 402, 443, 448, 453, 471, 487, 489, 562, 563, 577, 596, 614, 647, 648, 658, 667, 816, 839, 843, 846, 854, 855, 913, 928
 Front Unic Patriotic al Tineretului, 235, 239, 260, 293, 301, 333, 852, 860, 885, 911
 Frontul Muncii, 232, 260, 286
 Frontul Patriotic din Italia, 437
 Frontul Păcii, 60, 340
 Frontul Plugarilor, 36, 161, 197, 212, 459, 489, 601, 605, 667, 826, 839, 854, 855, 858, 865, 966, 975, 994, 997, 1041, 1084, 1094, 1141, 1153, 1160, 1164, 1167, 1184, 1208, 1223, 1224, 1235, 1238, 1247, 1262, 1265, 1289, 1290, 1294, 1299, 1305, 1335, 1342, 1371, 1387
 Frontul Renașterii Naționale (FRN), 1–3, 5, 10, 20, 36, 46, 47, 51, 388, 948
 Frumoasa, loc., 190
 Fryšava (Frisava), loc. (Cehoslovacia), 1383
 Fueterer, general german, 714
 Führer, v. Hitler, Adolf
 Funk, Walter, ministru al economiei Germaniei, 600
- G**
- Gafencu, Grigore, ministru de externe, 3, 12, 25, 30, 44, 49, 50, 555, 567, 577, 592, 631, 835; ministru plenipotențiar la Moscova, 497
 Gai, loc., 827
 Galați, oraș și port, 45, 64, 113, 118, 123, 158, 196, 268, 309, 352, 372, 496, 565, 594, 596, 681, 682, 699, 720, 739, 754, 760, 778, 779, 785, 792, 795, 796, 830, 835, 889, 968, 1029, 1097, 1159, 1160, 1163, 1163, 1163
 Galați, 1382
 Gänserdorf, loc. (Austria), 1338
 Garam, v. Hron
 Garda de Fier, 1, 5, 23, 36, 96, 117, 129, 148, 149, 153, 154, 162, 199, 225, 285, 294, 462, 480, 725, 737, 780, 797, 839, 854, 855, 859, 878, 880, 889, 925, 1048, 1094, 1153, 1163, 1188, 1342
 Gaulle, Charles de, general, șef al guvernului provizoriu al Franței, 1033
 Găești, loc., 827
 Gdańsk (Danzig), loc. (Polonia), 1204
- Geblescu, Dan, fost consul general român la Geneva, 1130
 Gelu, loc., 190
 Gemzs. loc. (Ungaria), 964
 Gemejská Horka, v. Őzörény
 Geneva, 324, 729, 760, 764, 792, 1129, 1130
 George al II-lea, rege al Greciei, 371
 George al VI-lea, rege al Angliei, 509, 835, 1362
 Georgescu, Grigore, general, ministru al lucrărilor publice și al comunicațiilor, 151
 Georgescu, Ion, viceamiral, ministru al marinei, 670, 809, 918, 1151
 Georgescu, R., subsecretar de stat, 1151
 Georgescu, Valentin, secretar general la Ministerul Economiei Naționale, 809
 Georgescu, Valeriu, subsecretar de stat la Ministerul Comerțului și Minelor, 918
 Georgescu, Teohari, subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Interne, 997, 1024, 1039, 1191, 1203, 1232
 Gerăușa, loc., 1156
- Germania (Reich), 1, 3, 4, 7, 12, 14, 16, 24, 31, 38, 45, 48–50, 53–55, 57, 58, 67, 69, 70, 79, 98, 100, 101, 108, 110, 121, 133, 140, 148, 152–154, 160, 162, 166, 167, 170, 179, 180, 187, 199, 204, 222, 224, 228, 229, 236, 245, 249, 257, 258, 260, 265, 271, 272, 282, 286, 293, 294, 296, 298, 306, 308, 310, 314, 323–325, 327, 329, 336, 356, 357, 363, 366, 367, 369, 378, 381, 382, 386, 387, 388, 393, 400, 402, 413, 416, 419, 420, 424, 433, 435–437, 439, 441, 447–452, 460, 462, 466, 468, 474, 475, 477, 479, 480, 488, 489, 498, 500, 505, 506, 527, 600, 608, 614, 616, 623, 628, 629, 631, 635, 637, 641, 642, 646, 647, 649, 651, 656, 658, 660, 661, 664, 678, 679, 681, 682, 685, 686, 690, 693, 696–698, 700, 701, 703–705, 707, 710, 721, 724, 725, 727–730, 732, 734–739, 741, 745, 753, 755, 756, 758–761, 763–766, 768, 770, 775, 777, 778, 785–789, 791, 792, 795, 797, 804, 806, 813, 815, 816, 819–825, 820, 829, 833, 835–837, 840, 844, 846, 847, 852, 858, 859, 863, 865, 869, 876, 878, 884, 885, 889, 890, 896, 901–903, 907, 911, 913, 916, 918, 922, 927, 933, 948, 958, 959, 965, 966, 969, 971, 980, 1000, 1009, 1010, 1021, 1038, 1063, 1068, 1075, 1082, 1089, 1100, 1108, 1119, 1133, 1134, 1153, 1163, 1174, 1175, 1188, 1204, 1207, 1215, 1241, 1256, 1260, 1262, 1274, 1279, 1287, 1317, 1330, 1340, 1356, 1359, 1360, 1364, 1365, 1367, 1380–1382, 1386, 1388–1391
- Gerstenberg, Alfred, general german, 449, 637, 676, 682, 688, 690, 714, 804, 809, 831, 835, 847, 1068, 1163

- Gestapo, 224, 235, 260, 294, 409, 451, 464, 576, 681, 721, 781, 835, 855, 869
 Ghelmegeanu, Mihail, fost ministru, 126, 605
 Gheorgheni, loc., 986
 Gheorghiu, Al., viceamiral, 809, 918
 Gheorghiu, Ermil, general, 918, 1044
 Gheorghiu, Gheorghe, general, 1210
 Gheorghiu, Mihnea, ziarist, 1145
 Gheorghiu-Dej, Gheorghe, militant de frunte al P.C.R., prim-secretar al C.C. al P.C.R., ministru al comunicațiilor și lucrărilor publice în guvernul instaurat la 6 martie 1945 905, 925, 926, 977, 1023, 1160, 1169, 1191, 1203, 1230, 1232, 1245
 Gherghita, loc., 1160
 Gherla, loc., 190, 1156
 Ghidici, loc., 827
 Ghilezean, Emil, subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe, 977, 1024
 Ghilod, loc., 372
 Ghimeș-Făget, loc., 190
 Ghioroc, loc., 998
 Ghițescu, Stan, ministru al muncii, 650, 652, 656
 Gigurtu, Ion, prim-ministru, 63, 68, 69, 162, 596, 631, 656, 805
 Gilău, loc., 190, 1115, 1377
 Giorcuța (Giurcuța), loc., 895
 Giurgeni, loc., 1391
 Giurescu, Constantin C., istoric, director al Institutului de Istorie Națională, 577, 661, 752
 Giurgiu, loc. și port, 42, 178, 203, 214, 385, 481, 720, 774, 778, 827, 889, 901, 956, 1067, 1097
 Girbea, Titus, general, 1376
 Girbou, loc., 986
 Glasson, Mac, șef al Misiunii Americane, 1000
 Glasul Americii, postul de radio ~, 753, 797, 1162
 Göbbels, Paul Joseph, ministru al propagăndei și informațiiei din Germania, 419, 681
 Godfrey, H.G.W., locotenent-colonel, interpret britanic în Comisia Aliată de Control, 1104
 Gödöllő, loc. (Ungaria), 1031, 1071, 1106
 Goga, Octavian, prim-ministru, 126
 Gogoș, canal (pe Dunăre), 1067
 Golovăt, loc., 297
 Golovskii, loc. (U.R.S.S.), 343
 Gombasek (Gombaszeg), loc. (Cehoslovacia), 1210
 Gönc, loc. (Ungaria), 1051
 Gore Booth, P. H. funcționar la Ambasada Marii Britanii la Washington, 592
 Göring, Hermann, mareșal german, 162, 756
 Gorj, 280, 1179
 Gorșkov, G. S., contraamiral sovietic, 901, 1151
 Grașovce, loc. (Cehoslovacia), 1152
- Grecia, 49, 50, 149, 153, 162, 170, 298, 324, 393, 436, 480, 536, 568, 703, 710, 729, 731, 741, 756, 760, 768, 792, 810, 948, 962, 988, 1068, 1094, 1101, 1229, 1367, 1389
 Greenway, J. D., funcționar la Ministerul de Externe al Marii Britanii, 535, 545
 Greifenberg, Hans von ~, general german, 342
 Grigoriu, Scarlat, prim-secretar la Legația României de la Madrid, 608
 Gripenberg, Georg Achates, ministru plenipotențiar al Finlandei la Stockholm, 722, 767
 Grivița, loc. (jud. Ialomița), 1020
 Grivița, loc. (jud. Tutova), 549
 Grolman, Helmuth, general german, 370, 1163
 Groza, Petru, președintele „Frontului Plugarilor”, 161, 197, 459, 478, 489; vicepreședintele al Consiliului de Miniștri, prim-ministru al guvernului instaurat la 6 martie 1945, 951, 953, 974, 977, 996, 997, 1001, 1024, 1094, 1153, 1191, 1203, 1219, 1222–1224, 1230, 1231, 1240, 1242–1244, 1247, 1248, 1250, 1251, 1253, 1254, 1256, 1258, 1260–1262, 1265, 1268, 1270, 1275, 1278, 1280, 1282, 1287, 1289, 1290, 1300, 1306, 1318, 1337, 1340–1342, 1345, 1348, 1387, 1390
- Grozni, loc. (U.R.S.S.), 1041
 Gruia, loc., 1067
 Grupul etnic german:
 ~ de origine ucraineană, 548, 549;
 ~ din România, 390, 447, 452, 596, 654, 686, 805, 811, 833, 834, 839, 847;
 ~ din Volhinia, 55;
- Grupul Patriotic Antihitlerist, 339, 826, 855, 865
- Gruson, Sidney, corespondent de presă american, 765
- Guderian, Heinz, general german, 805, 889, 1163, 1389
- Guinness, Walter E., primul baron Moyne, ministru rezident al Marii Britanii în Orientul Mijlociu, 466
- Gunther, Mott Franklin, insărcinat cu afaceri al S.U.A. în România, 251
- Guranova, ziarist bulgar, 463
- Gura Ocniței, loc., 827
- Gura Văii, loc., 773, 827, 828, 903, 965, 1067
- Guiba, loc., 1299
- Gusev, Feodor Tarasovici, ambasador a U.R.S.S., reprezentant în Comisia Consultativă Europeană, 568
- Gutzeit, general german, 688
- guvern (democratic, de largă concentrare democratică, F.N.D., și popular), 96, 148, 149, 224, 248, 357, 372, 430–432, 453, 669, 679, 726–729, 735–740, 742, 743,

745, 757, 758, 765, 768, 780, 785, 787—
789, 844, 1138, 1141, 1142, 1145, 1147—
1150, 1154, 1160, 1161, 1164, 1167—
1282, 1288, 1294, 1300, 1318, 1322, 1326,
1333, 1340, 1342, 1345, 1348, 1350, 1371;
~ de uniune națională, reprezentativ,
560—563, 571, 577, 596, 614, 617,
634, 642, 646, 648, 655, 794, 805, 812,
815, 816, 822, 827, 829, 846—848, 852,
861, 865, 870, 875, 934
~ Rădescu, 1190, 1193, 1251;
v. și Rădescu Nicolae;
~ Sănătescu, 1153, 1251;
v. și Sănătescu, Constantin
Gyirmót, loc. (Ungaria), 964
Gyulaháza, loc. (Ungaria), 964

H

Hacha, Emil, președinte al Cehoslovaciei, 69
Hajdúdorog, loc. (Ungaria), 1377
Hajdúhadház, loc. (Ungaria), 1377
Halifax, Edward Frederick Lindley Wood, lord, — ambasador al Marii Britanii in S.U.A., 516, 696
Halmeu (Halmei), loc., 986
Handalul Ilbei (Handal), loc., 1091
Hansen, Erik, general german, 153, 637, 676, 682, 687, 720, 745, 757, 789, 804, 835, 889, 1163
Harkov, loc. (U.R.S.S.), 367, 480
Harriman, Averell, ambasador al S.U.A. la Moscova, 501, 503, 507, 540, 547, 661, 691, 712, 752, 793, 815, 845, 849, 851, 1011, 1063, 1208, 1212, 1241, 1269, 1271
Harrison, C.W., funcționar la Ministerul de Externe al Marii Britanii, 535, 545
Harrison, Leland, ministru al S.U.A. la Berna, 555
Hausse, Arthur, general german, 341, 342
Havřice, loc., (Cehoslovacia), 1344
Hayes, Carlton, J.H., ministru plenipotențiar al S.U.A. la Madrid, 368, 608, 631
Hegyalja, loc. și masivul ~ (Ungaria), 1044, 1051
Hegyeshalom (Hegyeshal), loc. (Ungaria), 990, 991
Héjas Iván, șeful „Gărzii Zdrențăroșilor” 246, 445
Helsinki, 102, 605, 723, 730, 767, 834, 836, 1005, 1011, 1012
Henke, Andor, ministru german, 1130
Hierghelia, loc., 190
Hernád (Hornád), rîul ~ (Cehoslovacia și Ungaria), 1040, 1044, 1051, 1375, muntoșii ~, 1381
Hernádpetri, loc. (Ungaria), 1051
Hernádzsurdok, loc. (Ungaria), 1051
Herriot, Édouard, prim-ministru al Franței, 4
Hertelendy Andor, ministru al Ungariei la

București, 494
Hidasnémeti, loc. (Ungaria), 1051
Hilger, G., consilier la Legația Germaniei din Moscova, 103
Himmler, Heinrich, Reichsführer-SS, 35, 419, 584, 745, 756, 843
Hinks, R. P., al doilea secretar la Legația Marii Britanii din Stockholm, 463
Hinova, loc., 965, 1067, 1072
Hitler, Adolf (Führer), dictator al Germaniei hitleriste, 3, 7, 24, 36, 48, 58, 71, 73, 76, 78, 84, 140, 155, 162, 171, 186, 195, 199, 200, 201, 204, 214, 220, 224, 230, 235, 239, 240, 247, 260, 262, 267, 270, 273, 283, 286, 293, 294, 303, 304, 306, 317, 324, 327, 328, 332, 333, 341, 349, 351, 356, 357, 362, 366, 369, 372, 375, 378, 379, 381, 382, 386, 388, 402, 410—411, 417—422, 426, 428, 430, 431, 435—437, 448, 450, 451, 453, 461, 462, 473, 474, 479—481, 499, 500, 503, 505, 508—510, 541, 560, 562—564, 567, 579, 586, 597, 599, 614, 628, 631, 641—644, 648, 658, 661, 681, 682, 686, 689, 690, 692, 696, 697, 701—703, 710, 714, 720, 721, 727, 737, 742, 745, 746, 755, 756, 766, 768, 770, 780, 781, 787, 788, 790, 797, 808, 816—818, 823, 832, 835, 836, 843, 852, 855, 859, 863, 868, 872, 877, 878, 889, 902, 913, 919, 925, 927, 928, 933, 937, 960, 975, 999, 1000, 1022, 1037, 1068, 1084, 1163, 1170, 1192, 1204, 1208, 1215, 1230, 1301, 1316, 1330, 1341, 1364, 1367, 1369, 1389
Hirlău, loc., 305
Hirșova, loc., 670, 748, 771, 798, 1151
Hoare, Reginald Hervey, sir ~, ministru al Marii Britanii la București, 50, 99
Hobesdorf, loc. (Austria), 1378
Hodiș, loc., 190
Hodișa, loc., 955
Hódmezővásárhely, loc. (Ungaria), 945
Hodód, loc., 986
Hodoșa, loc., 190
Hoffmeyer, general german, 548
Hohenriddersdorf, loc. (Austria), 1285, 1378
Hollidt, Karl, general german, 347
Homlok Sándor general, atașat militar al Ungariei la Berlin, 692
Homoriciu, loc., 602
Homorod, loc., 986, 1156
Hoover, Herbert Clark, președinte al Statelor Unite, 324
Hopkins, Harry L., asistent special al președintelui Roosevelt, 815
Hopkinson, Henry L., ministru al Marii Britanii la Lisabona, 465
Horea, Vasile Ursu Nicola, supranumit ~, 140, 802, 858, 913, 928, 1037
Horia, loc., 190
Hor, loc. (Cehoslovacia), 1234
Horná, loc. (Cehoslovacia), 1249
Horná Štubňa, loc. (Cehoslovacia), 1311

- Horni Várad, loc. (Cehoslovacia), 1285
 Horthy Miklós de Nagybánya, amiral, rege al Ungariei, 260, 357, 388, 402, 448, 475, 499, 614, 817, 843, 880, 928, 937, 965, 1301
 Hoteni, loc., 190
 Hortolomei, Nicolae, chirurg, 1201
 Hostovce (Bodvavendégi), loc. (Cehoslovacia), 1051
 Howard, D., funcționar la Foreign Office, 471, 572
 Howard, P., funcționar la Foreign Office, 524
 Hrádek, loc. (Cehoslovacia), 1311
 Hradište (Hradišće), loc. (Cehoslovacia), 1302, 1311
 Hrbov, loc. (Cehoslovacia), 1051
 Hrochot, loc. (Cehoslovacia), 1210, 1302
 Hron (Garam), riu, valea ~ (Cehoslovacia), 1172, 1210, 1249, 1281, 1284, 1285, 1292, 1304, 1375, 1376, 1378, 1379, 1381, 1390
 Hrončok, loc. (Cehoslovacia), 1168
 Hronec, loc. (Cehoslovacia), 1234
 Hroniakovi, loc. (Cehoslovacia), 1199
 Hrušov (Körtvélyes), loc. Cehoslovacia), 1210
 Hubová (Hidovo), loc. (Cehoslovacia), 1210
 Hudiță, Ion, secretar general al Partidului Național-Tărănesc, 371, 590; ministru al Departamentului Agriculturii și Domeniilor, 977, 1024, 1039, 1061
 Huedin, loc., 190, 1383
 Hühnlein, Adolf, Reichsleiter, 77, 81
 Hulice (Huilec), loc. (Cehoslovacia), 1210
 Hull, Cordell, secretar de stat al S.U.A., 101, 465, 466, 480, 498, 501–507, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 509, 511, 517, 518, 534, 540, 546, 547, 553, 554, 575, 582, 583, 593, 598, 608, 616, 634, 666, 691, 696, 712, 718, 719, 752, 759, 762, 793, 807, 815, 822, 825, 841, 845, 862, 923, 995, 1010, 1016, 1017, 1021
 Hulubei, Horia, fizician, 577
 Humpolec, loc. (Cehoslovacia), 1391
 Hunedoara, loc., 232, 317; județul ~, 118, 161, 221
 Hurez, loc., 895
 Huși, loc., 682, 1163, 1198
- I
- Iacobici, Iosif, general, 151, 259, 269, 270, 294, 500, 541
 Ialomița, județul ~, 794, 1238
 Ialta, v. Conferința de la Ialta
 Ianca, loc., 794, 1163; aerodromul ~, 769
 Iancu, Avram, conducător al revoluției de la 1848 din Transilvania, 140, 802, 857
 Ianculești, loc., 10, 190
 Iara, riu și loc., 1115
 Iași, 26, 36, 94, 113, 119, 120, 147, 172, 248, 295, 305, 324, 337, 371, 372, 425, 496, 596, 682, 760, 785, 804, 846, 889, 918, 956, 999, 1014, 1148, 1161, 1163, 1178, 1188, 1198, 1217, 1237, 1336, 1368, 1371
 Ibn Saud, Abdul Aziz, rege al Arabiei Săudite, 1204
 Iclan, loc., 938
 Iernut, loc., 931, 941
 Ieșelnița, loc., 116
 Ieud, loc., 1091
 Ilfov, județul ~, 119, 123, 178, 205, 644, 1141, 1192, 1238
 Ilieni, loc., 831, 903
 Ilsemann, I., von ~, colonel, atașat militar german la Berna, 639
 Imbuz, loc., 1383
 Imperiul britanic, v. Marea Britanie
 Iha, loc. (Cehoslovacia), 1285
 Inand, loc., 190
 Inca, loc. (Cehoslovacia), 1378
 Ineu, loc., 888, 1257
 Internaționala a II-a, 396
 Internaționala a III-a, v. Comintern, 1, 5, 389, 394, 402, 448, 451, 475, 489, 492
 Ioaniteșcu, D.R., cenzor al Asociației „Pro Transilvania”, 97
 Ioanițiu, Al., general, 141, 259
 Ionașcu, Costin, general, 941, 1151, 1156
 Ionescu, Emanoil, general aviator, 86, 714, 1155, 1163
 Ionescu, Take, fost prim-ministru, 918
 Ionescu, Teodor, general, 88
 Ionescu, Tudor, ing., subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale, 977, 1024, 1232
 Iordăchescu, Constantin, general, 1069, 1079, 1115
 Iordăchescu, Tudor, reprezentant al P.S.D., 839
 Iorga, Nicolae, istoric, 9, 30, 62, 154, 294, 391, 943; asasinarea lui ~, 126, 164, 165; Ecaterina, soția lui ~, 165; Alina, fiica lui ~, 165
 Ioșia, loc., 190
 Ip., loc., 190, 357, 1383
 Ipoly (Ipel), riu (Ungaria și Cehoslovacia), 1069, 1079
 Iran, 220, 260
 Ireg, loc. (Cehoslovacia), 1378
 Irimescu, Radu, ministru plenipotențiar al României la Washington, 101
 Isaszeg, loc. (Ungaria), 1031, 1106
 Ismail (U.R.S.S.), portul ~, 901, 1097 1151
 Istanbul, 12, 50, 128, 139, 257, 386, 462, 501, 592, 634, 661, 681, 733–738, 752, 763, 785, 786, 814, 837, 889
 Iständyeli, S., insărcinat cu afaceri al Turciei la București, 656, 666
 Izvoarele, loc., 1171
 Italia, 3, 25, 44, 49, 67, 69, 70, 121, 139, 140, 153, 154, 162, 165, 251, 286, 324, 327, 370, 371, 486, 411, 416, 418, 421, 426,

430, 436, 437, 441, 449–452, 462, 468, 479, 474, 480, 511, 518, 559, 592, 597, 599, 608, 621, 628, 631, 641, 643, 658, 710, 720, 721, 724, 725, 734, 738, 756, 763, 768, 785, 792, 806, 810, 816, 837, 909, 923, 965, 1013, 1018, 1041, 1068, 1101, 1109, 1119, 1204, 1229, 1369, 1382, 1390
Iugoslavia, 14, 25, 44, 149, 162, 166, 167, 170, 220, 224, 235, 298, 393, 436, 451, 478, 480, 506, 513, 517, 595, 628, 681, 703, 710, 741, 756, 768, 792, 806, 810, 820, 836, 927, 948, 962, 1014, 1068, 1075, 1101, 1108, 1118, 1119, 1142, 1174, 1229, 1270, 1301, 1367, 1369, 1387, 1389
Ivăneșcu, Nicolae, colonel, 770, 830
Ivești, loc., 1163
Iza, valea ~, 1091
închisăre (temnită), comuniști închiși în ~, 230, 235, 247, 253, 260, 277, 281, 293, 294, 303, 320, 333, 372, 484, 489, 492, 508, 579, 614, 659, 743, 781, 873
Întîi Mai (1 Mai), sărbătorirea zilei de ~, 15, 16, 18, 23, 47, 176, 179, 183, 290, 292–294, 296, 372, 378, 384, 386, 560, ~, 585
Întorsura Buzăului, loc., 107, 769
Înțelegerea Balcanică, 25, 44, 50, 140, 614

J

Jablonov, loc. (Cehoslovacia), 1051, 1210
Jákó, loc. (Ungaria), 964
Jalabi, loc. (Cehoslovacia), 1354
Janík, loc. (Cehoslovacia), 1051
Janovce, munții ~ (Cehoslovacia), 1292
Japonia, 251, 411, 480, 918, 1204, 1359
Járdánháza, loc. (Ungaria), 1050
Jarovnice, loc. (Cehoslovacia), 1292
Jászi Oszkár, ministru al Ungariei, 140
Javorina, munții ~ (Cehoslovacia) 1234, 1249, 1252, 1263, 1273, 1323, 1324, 1328, 1376, 1379; podișul ~, 1199
Jelšava, loc. (Cehoslovacia), 1210
Jelšovec, loc. (Cehoslovacia), 1120
Jesenské, loc. (Cehoslovacia), 1285
Jibou, loc., 976
Jienescu, Gheorghe, comandor aviator, 259
Jilava, loc., și închisoarea ~, 126, 154, 294, 324, 484, 720, 889, 918
Jilhovski, loc. (Cehoslovacia), 1344
Jimbolia, loc., 778
Jimbor, loc. 190
Jitkóca, loc. (Cehoslovacia), 1351
Jiu, riu, și valea ~, 324, 896, 925, 1023
Jmacenko, F. F., general sovietic, 1062, 1113, 1116, 1122, 1126, 1132, 1152, 1168, 1210, 1266
Jodl, Alfred, general german, 1359

Johnson, Herschel V., ministru al Statelor Unite la Stockholm, 463, 480
Joja, Athanasie, filozof și logician, 118
Jólesz, loc. (Cehoslovacia), 1112
Joseni, loc., 190
Jukov, K. G., mareșal sovietic, 1359, 1361, 1363
Jumanca, Ion, membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97; membru al Comitetului Executiv al P.S.D., 905
Juvara, Radu T., ministru plenipotențiar la Berlin, 57

K

Kalaci, loc. (U.R.S.S.), 334
Kalinin, Mihail Ivanovici, președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., 372, 1388
Kállay Miklós, prim-ministru al Ungariei, 386, 388, 407, 499
Kány, loc. (Ungaria), 1051
Kárász, loc. (Ungaria), 964
Kaschau, v. Košice
Kecerovce, loc. (Cehoslovacia), 1210
Kecskemét, loc. (Ungaria), 964, 1377
Keitel, Wilhelm, fieldmareșal german, 449, 623, 637, 745, 1359, 1361, 1363, 1389
Kelley, R. F., însărcinat cu afaceri al S.U.A. la Ankara, 666
Kennan, George, însărcinat cu afaceri al S.U.A. la Moscova, 1012, 1021
Keppler, Wilhelm, secretar de stat cu însărcinări speciale în Ministerul de Externe al Germaniei, 35
Kerci, Strîmtoarea ~, 357
Kerepes, loc. (Ungaria), 1071
Kecerovce, loc. (Cehoslovacia), 1219
Keresztes-Fischer Ferenc, ministru al afacerilor interne al Ungariei, 246
Kerr, Archibald Clark, sir ~, ambasador al Marii Britanii la Moscova, 503, 510, 525, 540, 555, 556, 558, 567, 568, 591, 752, 793, 815, 849, 970, 971, 979, 1005, 1011, 1012, 1063, 1269
Kerson, regiune (U.R.S.S.), 499
Kesselring, Albert, general german, 649, 792
Kiev, loc. (Cehoslovacia), 1376
Kiev, loc. (U.R.S.S.), 939
Kikinda, loc. (Iugoslavia), 847
Killinger, Manfred Frieß, von, ~, ministru plenipotențiar al Germaniei la București, 186, 223, 225, 232, 282, 294, 366, 386, 449, 490, 523, 544, 548, 665, 678, 682, 690, 804, 833, 835, 1163; sinuciderea lui ~, 847
Kirșanov, Stefan Pavlovici, consilier sovietic, 1000
Kiskovácsvágása, v. Kovačova
Kistokaj (Kistorei), loc. (Ungaria), 991, 1110
Kisszällás, loc. (Ungaria), 957
Kladno, loc. (Cehoslovacia), 1354

- Kladovo (Kladova), loc., cetate (Iugoslavia), 1067, 1072
 Kiž, loc. (Cehoslovacia), 1302
 Klugkist, H., consul general la Legația Germaniei din București, 804
 Knatchbull-Hugesson, Hugh M., sir ~, ambasador al Marii Britanii la Ankara, 441, 532, 580, 841
 Kőbánya (cartier în Budapesta), 1070
 Kocsér, loc. (Ungaria), 936, 1106
 Kogălniceanu, Mihail, istoric și om politic, 162, 918
 Kojetin, loc. (Cehoslovacia), 1357, 1379
 Kollontai, Alexandra M., ministru al U.R.S.S. la Stockholm, 463, 480, 822
 Kóka, loc. (Ungaria), 1057, 1106
 Kopaniny (Kopanice), loc. (Cehoslovacia), 1236
 Korkin, secretar al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., 1388
 Korne, Radu, general, 266, 651, 682, 805
 Korycany, loc. (Cehoslovacia), 1376
 Kőrtvélyes, v. Hrušov
 Košeca, loc. (Cehoslovacia), 1351
 Košice, loc. (Cehoslovacia), 1051, 1112, 1144, 1391
 Kostolac (Costol), loc. (Iugoslavia), 1067
 Kotlar, general sovietic, 1391
 Kovačova (Kiskovácsvágása), loc. (Cehoslovacia), 1112
 Kovalov, loc. (Cehoslovacia), 1379
 Kovel, comandor sovietic, 1151
 Kozelník, loc. (Cehoslovacia), 1281
 Kozojedy, loc. (Cehoslovacia), 1332
 Králová, loc. (Cehoslovacia) 1378
 Krásna Luka, loc. (Cehoslovacia), 1144
 Krásnorské Podhradie (Krásznahorkaváralja), loc. (Cehoslovacia), 1210
 Kremnica, loc. (Cehoslovacia), 1309, 1310, 1375
 Kroměříž, loc. (Cehoslovacia), 1354, 1376
 Krupina, loc. (Cehoslovacia), 1281
 Kuban, fluviu (U.R.S.S.), 393, 426, 428
 Kuderna, general german, 1163
 Kulik, general sovietic, 1116, 1132
 Kunszentmárton, loc. (Ungaria), 957
 Kuřima (Kutim), loc. (Cehoslovacia), 1274
 Kuusinen, Ottó Vilhelmovici, guvernul ~ din Finlanda, 480
- L
- Lacu Sărat, loc., 794; pădurea ~, 638
 lagăre de concentrare, 61, 177, 190, 207, 210, 224, 227, 230, 235, 240, 245, 247, 248, 253, 260, 281, 293, 294, 303, 320, 333, 360, 372, 433, 439, 453, 475, 484, 492, 614, 659, 727, 740, 743, 781, 873; ~ de la Tîrgu Jiu „(Facultate)“ 484; ~ din Transnistria („Profesionalul“), 484
 Lačnov (Lačnov) loc. (Cehoslovacia), 1199
 Lakitelek, loc. (Ungaria), 1331
 Lamaskinos, v. Damaskinos
 Lambricev, general sovietic, 918
 Lapedatu, Alexandru, istoric, 97, 407.
 Lascăr, Mihail, general, 343
 Laskod, loc. (Ungaria), 964
 Lastovce (Laštoky), loc. (Cehoslovacia), 1199
 László Dezső, general ungur, 692
 Laval, Pierre, președinte al guvernului de la Vichy, 734, 790
 Lazuri, loc., 190
 Lăcăcenii, loc., 190
 Lăcătușu, Mihail, general, 1004, 1069, 1071, 1079, 1120, 1267, 1284, 1376, 1377
 Lăpuș, loc., 955
 Leahy, William D., amiral american, 441, 482, 498, 564, 511, 829
 Lebedev, V. Z., ambasador al U.R.S.S. pe lingă Comandamentul aliat de la Londra, 567
 Lechința, loc., 931, 941
 Lehliu, loc., 794
 Lehôtka (Lehotka), loc. (Cehoslovacia), 1120, 1249
 Lekeňa, loc. (Cehoslovacia), 1051
 Lenin (Ulianov), Vladimir Ilici, 5, 245, 247, 285, 333, 366, 450, 451, 790
 Leon, Gheorghe, ministru al economiei naționale, 133, 153, 631
 Leonida, Paul, colonel, membru în Comisia Aliată de Control, 956, 965
 Leoveanu, Emanoil, general, 901
 Leskovec (Leskovice), loc. (Cehoslovacia), 1152, 1264
 Letonia, 795
 Leucuția, Aurel, vicepreședinte al P.N.T. în Timiș-Torontal, 97, 379, 590; ministru la Departamentul Economiei Naționale, 977, 997, 1024, 1097, 1098
 Lhota (Lgota), loc. (Cehoslovacia), 1379
 Liban, 580
 Liderovice, loc. (Cehoslovacia), 1332
 Liga Antirevizionistă, 97
 Liga maghiară a muncitorilor și țăranilor din Transilvania, 846
 Liga Națiunilor, 1204
 Ligurici, Apeninii ~, 1068
 Lindemann, Fritz, general german, 816
 Lipova, loc., 917
 Liptovská Osada, loc. (Cehoslovacia), 1311
 Lisabona, 102, 371, 465, 608, 708, 709, 726, 776, 784, 796, 813, 814, 831
 Liteanu, Gheorghe, general, 918
 Lituania, 628
 Liubcova, loc., 1072
 Livorno, portul ~ (Italia), 628
 Loara (Loire), fluviul ~, 889

Lok, loc. (Cehoslovacia), 1378
Londra, 12, 31, 45, 50, 128, 153, 220, 236, 324, 371, 393, 419, 456, 462, 471, 475, 490, 494, 502, 505, 507, 509–511, 516, 521, 524, 525, 529, 530, 535, 538, 544, 545, 552, 554, 559, 568, 572, 591, 625, 661, 669, 681, 691, 708, 719, 722, 725–727, 729, 731, 740, 741, 753, 756, 760, 762, 765, 766, 785, 793, 815, 820, 821, 822, 825, 865, 889, 918, 1033, 1101, 1213, 1247, 1251, 1253, 1265, 1387; guvern cehoslovac în emigratie la ~, 940 postul de radio ~, 68, 372, 479, 681, 685, 697, 698–704, 706, 753, 755, 766, 774, 784, 902, 1009, 1082, 1197, 1994, 1216, 1255, 1262, 1295

Lonea, loc. 257

Lonec, loc. (Cehoslovacia), 1199

Lorena (Lorraine), provincia ~ (Franța), 480

Lörner, A., consul al Germaniei la Galați, 45

Lovrin, loc., 1014

Louka, loc. (Cehoslovacia), 1344, 1379

Luboreč, loc. (Cehoslovacia), 1120, 1136

Lucăceni, loc., 190

Lučenec (Losonc), loc. (Cehoslovacia), 1079, 1092, 1095, 1112, 1120, 1365, 1391

Lučka, loc. (Cehoslovacia), 1210

Lúčky, loc. (Cehoslovacia), 1112

Lugoj, 160, 372, 420, 604, 613, 778; penitenciarul ~, 484

Luduș, loc., 965

Lugosiánau, Ion, fost ministru, 97, 371, 462

Luna de Sus, loc., 1377

Lunca, loc., 190

Lunca Ozunului, loc., 190

Lungu, Corneliu, comandor, 901

Lupeni, loc., 372, 925

„Lupta pentru eliberare“, postul de radio ilegal ~, 352, 356

Lupu, Nicolae, 19, 97, 126, 208, 371, 379, 382, 386, 407, 446, 462; vicepreședinte al P.N.T., 948, 1094, 1201, 1227, 1242, 1278

M

Macedonia, 756

Macici, Nicolae, general, 144, 670, 693, 857, 915, 924, 1031, 1050, 1069, 1071, 1106, 1107

MacMillan, Harold, ministru rezident al Marii Britanii la Cartierul general aliat din Africa de nord, 506, 509, 518, 531

MacVeagh, Lincoln, ambasador al S.U.A. pe lingă guvernul Greciei și Iugoslaviei în exil la Cairo, 456, 466, 497, 502, 505, 506, 510, 511, 517, 518, 534, 540, 546, 547, 553, 556, 575, 580, 582, 583, 588–590, 592, 593, 596, 598, 603, 605, 616, 618, 620–622, 626, 629, 630, 631, 634, 655, 656, 679, 681, 682, 705, 708, 717, 724, 727, 729, 730, 737, 740, 757, 765, 768, 789, 835, 846–848, 865, 868, 889, 907, 918, 942, 948, 952, 974, 981, 988, 996, 997, 1009, 1013, 1029, 1041, 1080, 1094, 1129, 1145, 1179, 1191, 1192, 1208, 1215–1217, 1219, 1223, 1224, 1226, 1230, 1240, 1242, 1247, 1253, 1256, 1262, 1268, 1271, 1275, 1278, 1346, 1383, 1387, 1390

593, 598, 616, 634, 699, 793

Mád, loc. (Ungaria), 1044

Madgearu, Virgil N., economist, sociolog, politician, 97, 294; asasinarea lui ~, 126, 164; soția lui ~, 164

MADOSZ, 396, 605, 858, 937, 994, 1167, 1184, 1383

Madrid, 102, 368, 463, 502, 608

Magheru, Mihai, avocat, 478, 491, 614

Maglione, Luigi, cardinal, secretar de stat al Vaticanului, 935

Magnien, M., corespondent de presă francez, 756, 790, 836

Mahalaua, loc., 569

Maia, loc., 190

Maikop, loc. (U.R.S.S.), 1010, 1041

Malinovski, Rodion Iakovlevici, mareșal sovietic, 792, 795, 844, 849, 865, 882, 918, 932, 956, 958, 965, 981, 1014, 1029, 1041, 1062, 1090, 1097, 1098, 1104, 1109, 1177, 1231, 1251, 1257, 1296, 1298, 1378

Mallet, Victor A.L., ministru al Marii Britanii la Stockholm, 463, 480

Malom, tn(tanya >, cătun (Ungaria), 991

Manafu, Marin, general, 670

Managarov, I.M., general sovietic, 908, 915, 924, 965, 1068, 1376, 1382

Mangalia, 343, 1151

Maniu, Iuliu, președinte al Partidului Național-Țărănesc, 66, 73, 75, 78, 79, 117, 122, 123, 126, 134, 140, 153, 162, 166, 167, 208, 219, 220, 224, 225, 258, 265, 324, 327, 340, 364, 366, 371, 372, 377, 379, 382, 386, 387, 388, 389, 393, 394, 401, 407, 413, 419, 436, 445, 446, 449, 455, 456, 462, 463, 466, 475, 478, 480, 482, 495, 497, 499, 502–504, 506, 507, 509, 510, 512, 513, 516, 517, 520, 524, 525, 526, 531, 534, 537, 541, 543, 546, 553, 556, 558, 565, 572, 575–577, 580, 582, 583, 588–590, 592, 593, 596, 598, 603, 605, 616, 618, 620–622, 626, 629, 630, 631, 634, 655, 656, 679, 681, 682, 705, 708, 717, 724, 727, 729, 730, 737, 740, 757, 765, 768, 789, 835, 846–848, 865, 868, 889, 907, 918, 942, 948, 952, 974, 981, 988, 996, 997, 1009, 1013, 1029, 1041, 1080, 1094, 1129, 1145, 1179, 1191, 1192, 1208, 1215–1217, 1219, 1223, 1224, 1226, 1230, 1240, 1242, 1247, 1253, 1256, 1262, 1268, 1271, 1275, 1278, 1346, 1383, 1387, 1390

Mannerheim, Kaarlo Gustav Emil, baron ~, mareșal, președinte al Finlandei, 692, 723, 729, 730, 766, 816

Mannstein, Erich von Lewinski, von ~, feldmareșal german, 343, 346, 348

- Manoilescu, Mihail, ministrul de externe, 69, 631, 805
 Manoilescu, profesor, cenzor al Asociației „Pro Transilvania”, 97
 Manoliu, <Gheorghe>, general, 269
 Maramureș, 10, 140, 900, 918; județul ~, 190, 985, 986, 1130
 Marca, loc., 190
 Marcovici, ministrul de externe al Iugoslaviei, 927
 Mardare, Socrate, general, 956, 1045
 Marea Adriatică, 462, 628, 792, 842
 Marea Adunare de la Alba Iulia, 891
 Marea Baltică, 710, 795, 1204
 Marea Britanie (Anglia, Imperiul britanic, Regatul Unit), 3, 12, 23, 38–50, 57, 75, 98, 103, 140, 152, 153, 162, 166, 197, 201, 224, 235, 240, 247, 249, 258, 260, 293, 294, 298, 306, 307, 314, 324, 333, 357, 379, 382, 388, 389, 393, 402, 417, 419, 435, 436, 420, 448–451, 460, 464, 468, 474, 475, 477, 479, 480, 482, 510, 518, 520, 542, 546, 556, 557, 559, 560, 562–564, 582, 583, 592, 601, 603, 614, 628, 631, 639, 641, 646–649, 656, 658, 668, 669, 681, 685, 704, 705, 708, 711, 722, 725–728, 733, 736, 742, 744, 762, 765, 781, 793, 794, 810, 815, 816, 829, 844, 848, 849, 851, 852, 856, 858, 863, 865, 869, 877, 916, 918, 920, 923, 933, 939, 948, 958, 962, 1000, 1005, 1029, 1033, 1041, 1048, 1063, 1065, 1068, 1075, 1097, 1098, 1101, 1108, 1163, 1188, 1204, 1207, 1229, 1254, 1255, 1260, 1268, 1287, 1356, 1358, 1359, 1365, 1387
 Marea de Azov, 258, 259
 Marea Egee, 792, 1068
 Marea Măditernană, 49, 50, 418, 498, 962, 1101
 Marea Neagră, 343, 497, 596, 661, 682, 690, 770, 785, 792, 806, 820, 825, 835, 842, 920, 1068, 1151, 1163, 1382
 Marea Nordului, 45
 Marea Tireniană, 806
 Marea Stat Major, v. armata
 Marea Voievod Mihai, loc., 609, 1020
 Margaretă, insulă (Ungaria), 1095
 Marghiloman, Alexandru, fost prim-ministrul, 918
 Marghita, loc., 190, 986
 Marile Puteri Aliate, v. Alianță
 Marina, Iustinian, preot, 486
 Marinescu, Gheorghe, general, 1144, 1210
 Marinescu, Ion C., ministrul al justiției, 412, 533, 586, 599, 613
 Marinescu, Nicolae, general, 809, 904, 918
 Marsilia, loc. (Franța), 710
 Martínová, loc. (Cehoslovacia), 1378
 Martfű, loc. (Ungaria), 957
 Mašková, loc. (Cehoslovacia), 1120
 Matra, masiv muntos (Cehoslovacia), 1330
 Matteoti, Giacomo, deputat socialist italiano, 421
 Matza, Constantin, fost deputat, 846
 Maurer, Ion Gheorghe, ministrul în guvernul instaurat la 6 martie 1945, 809, 918, 1355
 Măcelariu, Horia, contraamiral, 901, 1151
 Măgureni, penitenciarul de la ~, 484
 Mănăstur, loc., 190
 Mănuilă, Sabin, subsecretar de stat în Președinția Consiliului de Miniștri, 918, 977, 1024
 Mărăști, loc., 94, 240, 744, 1318
 Mărăști, loc., 744, 1318
 Mărtiniș, loc., 190
 Mediaș, loc., 123, 125, 131, 209, 1163
 Mediu, loc., 955
 Mehedinți, județ, 827, 965
 Melville (expert militar în Comisia Aliată de Control), 865
 Menemenoglu, Numan Rifaat, ministrul de externe al Turciei, 370, 631
 Merestii, loc., 190
 Meri, loc., 1163
 Meses, șoseaua ~, 190; Munții ~, 1156
 Messina, loc. (Italia), 451
 Mezincescu, Eduard, medic, 1201
 Mezősat, loc. (Ungaria), 1026, 1027
 Mezőtér, loc. (Ungaria), 957
 Mezőzombor, loc. (Ungaria), 991
 Mica Întelgegere, 140, 1068
 Micescu, Istrate, avocat, 661
 Micești, loc., 831
 Micula, loc., 190
 Midia, capul ~, 1151
 Miercurea-Ciuc, loc., 190, 986, 1163
 Mihai, voievod de Alba-Iulia, moștenitor al tronului, 20; ~ rege al României, 83, 371, 463, 465, 480, 482, 502, 506, 555, 575–577, 584, 620, 668–670, 674–679, 681, 682, 704, 705, 707–710, 712, 718–722, 725–730, 735, 738–740, 751, 753, 757, 758, 765, 768, 770, 775, 777, 780, 785, 787, 789, 792, 794; 804, 806, 813, 822, 830, 831, 835, 836, 838, 842, 847, 869, 889, 904, 907, 912, 918, 930, 939, 948, 949, 951, 972, 973, 976, 977, 981, 995–1000, 1002, 1007, 1013, 1015, 1025, 1029, 1030, 1039, 1065, 1069, 1096, 1163, 1165, 1189, 1213, 1216, 1219, 1220, 1224, 1227, 1230–1233, 1237, 1258, 1260, 1268, 1274, 1279, 1289, 1342, 1362, 1365, 1366, 1373, 1374, 1382, 1387–1391
 Mihai Brău <Bihor>, loc., 190
 Mihai Brău (Tulcea), loc., 1160
 Mihail Gheorghe, general, 63, 70, 74, 670, 671, 681, 769, 799, 883, 903, 915, 923, 930, 932, 940, 958, 965, 1366
 Mihalache, Ion, fruntaș al Partidului Național-Tărănesc, 97, 126, 162, 371, 379, 386, 446, 462, 630, 656; vicepreședinte, 948, 1094, 1242, 1268, 1278

- Mihăileni, loc., 918
 Milano, loc. (Italia), 430
 Milcov, riu, 660
 Militari, loc., 1020
 Mikcian, Anastas Ivanovici, membru în Consiliul Comisarilor Poporului al U.R.S.S., 103
 Miklós Béla, general, prim-ministrul al Ungariei, 1075
 Miklósi, loc. (Ungaria), 1376
 Mikulov, loc. (Cehoslovacia), 1376
 Mindszent, loc. (Ungaria), 944, 945, 1006, 1331, 1377
 Ministerul Apărării Naționale 74, 141, 145, 151, 156, 177, 256, 438, 440
 Ministerul de Război al României, 800, 932, 981, 988, 1004, 1006, 1106, 1121, 1131, 1135, 1211, 1352, 1384
 Miniș, loc., 917
 Minsk, loc., (U.R.S.S.), 621, 628
 Mirbach, consilier politic pe lingă Grupul de armate „Ucraina de Sud”, 805, 833, 834
 Mircescu, Gheorghe Gh., consilier regal, 30
 Misiunea americană la:
 ~ Ankara, 480
 ~ București, 1047, 1094, 1268
 ~ Lisabona, 480
 Misiunea anglo-americană în România, 468
 Misiunea britanică la:
 ~ Ankara, 480
 ~ București, 981, 988
 ~ Lisabona, 480
 Misiunea militară germană în România, 100 – 103, 178, 188, 195, 334, 342, 348, 359, 452, 615, 682, 827
 Miskolc, loc. (Ungaria), 1095, 1117, 1377
 Mistelbach, loc. (Austria), 1378
 Mișcarea (activitatea) comunistă în România: 21, 34, 42, 47, 54, 59, 95, 109, 110, 113, 114, 118 – 120, 125, 134, 147, 157, 163, 175, 191, 204, 206, 210, 213, 218, 227, 232, 250, 253, 257, 261, 271, 290, 303, 309, 311, 314, 320, 321, 325, 326, 336, 337, 360, 361, 380, 385, 392, 394, 440 – 443, 447, 459, 625, 627, 629, 633, 645, 655, 656;
 arrestarea unor comuniști, 128, 192 – 194, 196, 198, 209, 215, 221, 230, 238, 241, 243, 244, 262, 306, 309, 320, 331, 332, 333, 409, 462, 491, 519, 528, 587, 645, 646, 653, 656, 659, 846;
 broșuri comuniste, 65, 94, 171, 306
 celule de partid, 43, 87, 158, 160, 179, 183, 198, 210, 231, 232, 245, 257, 261, 278, 301, 311, 321, 326, 405, 409, 411, 442, 449, 484, 528, 574, 633, 645;
 ~ ale tineretului, 301;
 manifeste, 1, 5, 7, 36, 54, 71, 90, 93 – 96, 104, 105, 107, 112 – 114, 116, 118 – 121, 123, 125, 127, 129, 130, 135, 137, 147 – 150, 154, 155, 168, 172, 175, 176, 182, 183, 185, 200, 213, 214, 216, 217, 219, 223, 224, 226, 228 – 230, 235, 237 – 242, 247, 250, 252, 262, 267, 268, 271, 272, 278, 281, 283, 290, 293 – 296, 300, 303 – 305, 307 – 309, 312, 316, 317, 328, 329, 331, 332, 333, 336, 349, 351, 352, 358, 362, 363, 365, 366, 369, 372, 374 – 376, 381, 383 – 385, 398 – 400, 403, 405, 410, 411, 417, 420 – 422, 424, 426 – 428, 430, 431, 435, 437, 442, 444, 449, 450, 451, 454, 457, 461, 464, 467, 470, 472, 473, 476, 481, 491, 492, 508, 528, 533, 536, 560 – 563, 585 – 587, 599, 617, 619, 646, 648, 649, 656, 744, 768, 781, 810, 816, 832, 846, 872, 928;
 nuclee comuniste, 211, 216, 221, 232, 309, 344, 411;
 procese intentate comuniștilor, 34, 131, 136, 145, 185, 202, 276, 277, 284, 312, 353, 418, 433, 594, 816;
 propaganda comunistă, 34, 36, 61, 90, 91, 93, 105, 110, 116, 124, 141, 161, 166, 168, 175, 189, 203, 207, 231, 232, 256, 272, 274, 278, 279, 281, 285, 288, 289, 292, 295, 298, 306, 335, 350, 354, 372, 377, 380, 383, 399, 405, 408, 423, 438, 443, 574, 619, 624, 629, 846;
 școli de partid, 27, 241, 243
 Mișcarea Dezrobirii Naționale, 354, 361, 362, 426 – 428, 435, 1138
 Mișcarea Tineretului Progresist, 1145, 1282, 1326
 Mitrea, Vasile, general, 145
 Mizil, loc., 1169
 Mladý Haj, loc. (Cehoslovacia), 1378
 Mocanu, Gheorghe, comandor, 908
 Mocioni – Stircea, Ionel, mareșal al Curții regale, 835, 889, 996
 Mociu, loc., 888
 Mociulski, Leonard, general, 1069, 1079, 1115, 1376
 Moghiliev, loc. (U.R.S.S.), 628
 Mogoșoaia, loc., 609, 714, 835, 889
 Mogyarova! (sic!), loc. (Cehoslovacia), 1310
 Moinești, loc., 657, 1093
 Moisei, loc., 986, 1091
 Moldova, 64, 70, 140, 152, 162, 294, 295, 324, 462, 474, 480, 554, 557, 559, 597, 619, 630, 635, 660, 670, 671, 682, 698, 769, 790, 792, 835, 846, 881, 889, 903, 918, 920, 923, 939, 956, 965, 999, 1002, 1003, 1013, 1014, 1019, 1022, 1038, 1039, 1047, 1061, 1068, 1151, 1153, 1178, 1188, 1214, 1231, 1291, 1330, 1336, 1341, 1348, 1371, 1381, 1382, 1391;
 ~, riu, 36
 Moldova Veche, loc., 1067
 Molotov, Veaceslav Mihailovici, comisar al poporului pentru afaceri externe al U.R.S.S., 44, 53, 55 – 57, 98, 103, 503, 509, 510, 512, 521, 534, 535, 537, 539, 540, 547, 555, 556, 560, 565, 568, 570, 577, 630, 658, 704, 713, 714, 725, 729, 735, 737, 752, 756, 761, 764, 766, 777,

790, 793, 819, 822, 825, 845, 846, 849, 851, 901, 918, 923, 962, 971, 979, 1000, 1005, 1013, 1021, 1029, 1063, 1151, 1241, 1256, 1271, 1272, 1278, 1380; declarația ~, 1189
Monaj, loc. (Ungaria), 1044
Montgomery, Bernard Law, viconte ~ de Alamein, mareșal britanic, 451, 725, 1389
Montgomery, Edward, comentator la postul de radio Londra, 702
Monzie, Anatole de ~ ministrul, lucrărilor publice al Franței, 140
Mora, M., cenzor al Asociației „Pro Transilvania”, 97
Morava, riu (Cehoslovacia), 1097, 1324, 1332, 1375, 1376, 1378, 1379, 1391
Moravia, regiune (Cehoslovacia), 1375, 1378, 1380, 1381, 1391
Moravský Písek, loc. (Cehoslovacia), 1376
Moreni, loc., 286, 827
Moreno, José Rojas Y ~, ministrul al Spaniei în Turcia, 997
Mořice, loc. (Cehoslovacia), 1379
Morkovice, loc. (Cehoslovacia), 1354
Morozovskaia, loc. (U.R.S.S.), 334
Moscicki, Ignacy, președinte al Republicii Polone, 32
Moscova, 31, 53, 55, 56, 103, 140, 168, 236, 259, 260, 270, 272, 306, 367, 389, 393, 402, 451, 456, 462, 463, 475, 478, 480, 489, 503, 510—512, 514, 516, 520, 524, 525, 527, 529, 530, 534, 538, 547, 554—556, 558, 559, 567, 577, 591—593, 596, 605, 661, 666, 669, 681, 691, 712, 713, 718, 719, 725, 726, 729, 752, 762, 764, 785, 788—790, 793, 796, 807, 815, 822, 823, 825, 829, 836, 841, 844—846, 849, 851, 865, 890, 901, 918, 920, 923, 939, 962, 970, 979, 981, 982, 988, 997, 1001, 1005, 1010, 1011, 1014, 1015, 1021, 1037, 1041, 1054, 1063, 1094, 1098, 1101, 1129, 1130, 1174, 1207, 1210, 1212, 1229, 1262, 1265, 1269, 1271, 1301, 1308, 1310, 1323, 1329, 1336, 1342, 1367, 1375, 1376, 1387, 1388
postul de radio ~, 366, 372, 681, 695, 722, 757, 758, 775, 1108, 1119—1125, 1188, 1193, 1196, 1197, 1200, 1203, 1215, 1226, 1237, 1240, 1270, 1296, 1363
Mosiu, Gheorghe, general, 1376
Moțătei, loc., 123
Moyné, Walter E. Guinness, lord ~, ministrul rezident al Marii Britanii la Cairo, 456, 502, 505, 506, 509, 510, 513, 514, 517, 520, 524, 525, 530, 537—539, 543, 546, 547, 554, 556, 558, 575, 576, 580, 583, 626
Muncă și lumină, organizația ~, 321
Muncă și voie bună, organizația ~, 47
München, 488, 702, 1068; v. și Acordul de la ~

Muntenia, 64, 140, 260, 286, 595, 596, 621, 670, 679, 783, 784, 798, 827, 915, 965, 1151; șesul ~, 1382
Mureș, riu, 10, 140, 400, 917, 920, 931, 938, 963, 965, 1365, 1375, 1387, 1390, 1391; județul ~, 190, 986, 1156, 1167, 1211 Valea ~, 857, 998, 1093
Mureș — Turda, comitat, 1130
Murăń, loc. (Cehoslovacia), 1127, 1210
Murphy, Robert D., consilier politic al S.U.A. în Comandamentul Suprem Aliat din Măditerna, 582, 583, 593, 616, 691, 718, 719
Muscel, 280, județul ~, 286
Mušov, loc. (Cehoslovacia), 1378
Mussolini, Benito (duce), dictator fascist italian, 3, 4, 58, 73, 100, 140, 162, 214, 220, 386, 417, 419, 426, 430, 435, 437, 451, 710, 725, 1204, 1208, 1301, 1330

N

Náday István, general ungur, 1130
Nadi, Nadir, corespondent de presă turc, 733
Nádudvar, loc. (Ungaria), 938
Nagybajom, loc. (Ungaria), 1004
Nagykáta, loc. (Ungaria), 1064
Nagy László, ambasador al Ungariei la București, 225
Nanu, Frederic C., ministrul României la Stockholm, 463, 480
Narvik, port (Norvegia), 49
Națiunile Unite, coalitia ~, 368, 402, 411, 418, 420, 424, 426, 437, 448, 453, 462, 463, 468, 500, 518, 561, 562, 576, 592, 601, 605, 642, 648, 668—670, 673, 676, 681, 697, 700, 704, 705, 707, 708, 710, 711, 726, 727, 728, 738, 740, 742, 768, 780, 781, 793, 815, 818, 822, 826, 829, 830, 835, 858, 867, 872, 889, 903, 916, 918, 920, 925, 927, 936, 937, 946—948, 974, 981, 1000, 1033, 1037, 1052, 1068, 1080, 1088, 1096, 1100, 1108, 1109, 1114, 1123, 1125, 1145, 1149, 1151, 1153, 1157, 1176, 1179, 1230, 1239, 1243, 1255, 1278, 1279, 1295, 1350, 1360—1367, 1375, 1380—1382, 1387, 1388, 1390
Nădașa, loc., 1093
Nădășel, loc., 190
Nădlac, loc., 137, 138, 798, 827
Nămoloasa, loc., 1151, 1381, 1391
Năsăud, loc., 895, 1167; județul ~, 190, 986
Neamț, județul ~, 36, 280
Neapole, loc. (Italia), 411, 433, 643, 1041
Necopoi, loc., 986

- Nedić, guvern condus de ~ în Iugoslavia, 927
- Negel, Dimitrie D., ministru al agriculturii și domeniilor, 904, 918, 983
- Negresti, loc., 986
- Negrini, dealul ~, 931
- Negulescu, Ioan, general, ministru de război, 1024, 1034, 1093, 1110, 1115, 1131, 1156, 1191
- Neguriă, Ion, publicist, 371
- Negură, Mihail, fost ministru al cooperării, 373
- Nemice, loc. (Cehoslovacia), 1379
- Nemšova, loc. (Cehoslovacia), 1321, 1354
- Nenisor, Sergiu, avocat, 371
- Nerešniča, loc. (Cehoslovacia), 1249
- Neubacher, Hermann, însărcinat special cu probleme economice la Legația germană din București, 48, 166, 223, 282, 462, 544, 600
- Newfoundland, insulă, 468
- Newton, B., sir ~, de la Ministerul de Externe al Marii Britanii, 535, 545
- New York, 709, 721, 738, 739, 764, 765, 1182
- Nezamyslice, loc. (Cehoslovacia), 1379
- Nezdice (Nezdenice), loc. (Cehoslovacia), 1344, 1351
- Nicholls, Philip, funcționar la Foreign Office, 572
- Nicodim, Munteanu, patriarh al României, 371, 939, 972, 1065, 1244
- Nicolau, Gheorghe, inginer, ministru la Departamentul Asigurărilor Sociale, 977, 1000, 1024, 1039, 1232
- Niculescu, Constantin, general, 74, 502, 575, 576, 918, 931, 995, 996
- Niculescu-Cociu, Radu, general, 1347
- Niculescu-Buzău, Grigore, ministru al afacerilor interne, 463, 719, 804, 809, 835, 856, 889; ministru al afacerilor străine 904, 918, 922, 982, 996, 1094, 1153
- Nikopol, loc. (Bulgaria), 822
- Nipru, fluviu, 462, 559
- Niraj, riu ~, 1093
- Nisa, 480
- Nistov, Dimitrie, subsecretar de stat la Ministerul de Interne, 977, 1024, 1039, 1061
- Nistru, fluviu, 4, 162, 228, 258, 259, 283, 324, 372, 391, 454, 460, 462, 493, 499, 510, 513, 531, 541, 559, 620, 760, 935
- Niš-Belgrad, spațiul ~, 682
- Nitra, riu (Cehoslovacia), 1302, 1304, 1324, 1376, 1391; masiv muntos ~, 1381, 1390
- Nitranse Hore, Munții ~ (Cehoslovacia), 1376
- Nivnice (Nivnic), loc. (Cehoslovacia), 1344
- Normandia, debarcarea Aliaților în ~, 588, 595, 597, 739
- Norton, Clifford John, ministru al Marii Britanii la Berna, 555, 567
- Norvegia, 49, 74, 294, 732, 1367
- Nosice, loc. (Cehoslovacia), 1351
- Noua Zeelandă, 535, 545
- Nová Baňa, loc. (Cehoslovacia), 1292, 1302, 1318, 1376
- Nová Ves, loc. (Cehoslovacia), 1378
- Nové Město, loc. (Cehoslovacia), 1376
- Novikov, Nikolai Vasilievici, ambasador al Uniunii Sovietice pe lîngă guvernele Greciei și Iugoslaviei în exil la Cairo, 466, 502, 505, 506, 509, 510, 512, 517, 520, 524, 543–546, 547, 554, 556, 558, 575, 580, 582, 583, 593, 616, 785, 793, 849
- Novorosiisk, loc. (U.R.S.S.), 343
- Nyirábrány (Nyirabrony), loc. (Ungaria), 964
- Nyiregyháza, loc. (Ungaria), 1028, 1135

0

- Oancea, loc., 1382
- Obîrșia, loc., 1235
- Obora, loc. (Cehoslovacia), 1344
- Obușenko, general sovietic, 1377
- Oceanul Pacific, 1360
- Occident, 25, 1360
- Oceland, loc., 190
- Ocna de Fier, loc., 625
- Ocna Șugatag, loc., 190
- Ocoliș, loc., 857
- Oder, fluviu, 1277
- Odessa (Odessa), 225, 235, 239, 259, 270, 324, 357, 513, 546, 889, 1386
- Odorhei, loc., 68, 994, 1156, 1167; județul ~, 190, 986, 1288
- Ogari, loc., 190
- Ogra, loc., 931
- Ogradena Veche, loc., 420
- Oituz, loc., 744, 1163, 1318
- Olanda, 74, 170, 1367
- Olaszliszka, loc. (Ungaria), 1051
- Olănești, loc., 889
- Olt, riu ~, 140, 670, 809, 827, 986; Valea ~, 835
- Oltenia, 140, 260, 286, 413, 506, 670, 744, 769, 783, 784, 798, 881, 915, 1330
- Oltenița, loc., 693, 827, 901
- Ondrejovce, loc. (Cehoslovacia), 1285, 1378
- Opatová, loc. (Cehoslovacia), 1321
- Oradea, loc., 59, 68, 76, 79, 190, 246, 866, 888, 918, 985, 986, 999, 1037, 1095, 1115, 1257, 1333, 1377, 1385, 1391
- Oravița, loc., 170, 369, 853
- Orășeni, loc., 32
- Orbău, loc., 895
- Organizația comunistă regională din Transilvania, 197

Organizația Intelectualii universitari din Sibiu, 444
Organizația Națiunilor Unite (O.N.U.), 468, 948
Organizația P.C.R. București, v. Comitetul localăi Capitalei
Organizația P.C.R. Ploiești, v. Comitetul localăi
Organizația P.C.R., regională Prahova, 653
Organizația revoluționară bulgară din Dobrogea, 846
Organizația tineretului comunist din Deva, 213
Orient, 1360
Oriental Apropiat, 480, 1101
Oriental Mijlociu, 889, 962, 1068
Orlovice, loc. (Cehoslovacia), 1379
Ormesson, Wladimir d'~, corespondent de presă francez, 806
Orosháza, loc. (Ungaria), 992
Orșova, loc., 25, 411, 420, 778, 798, 827, 1072
Oslany, loc. (Cehoslovacia), 1302, 1376
Osmanu, loc., 778
Osrblie, (Osirblia), loc. (Cehoslovacia), 1236
Ostratice, loc. (Cehoslovacia), 1302
Ostrov, loc., 771, 794
Ostroska Lhota, loc. (Cehoslovacia), 1344
Ostrožská Nová Ves, loc. (Cehoslovacia), 1344
Osvětimany (Ostřetimani), masiv păduros (Cehoslovacia), 1376
Oșorheiul, loc., 190
Oțopeni, loc., 720, 769, 783, 827, 847, 889, 907, 1163; aeroportul ~, 714, 835
Ovidiu, loc., 1235
Ozörény, v. Gemerská Hórka
Ozun, loc., 190, 986

P

Pact economic, v. Acord economic cu Germania
Pact Tripartit, v. Axa Roma—Berlin—Tokio
Pactul anticomintern (25 nov. 1936), 324, 402
Palin, Eduard Hjalmar, ministru plenipotențiar al Finlandei la București, 605
Paňa, loc. (Cehoslovacia), 1378
Panatul Nou (azi Horia), loc., 917
Pančevo, loc. (Iugoslavia), 938
Pangal, Ion, fost ministru al României la Lisabona, 441, 465
Pantazi, Constantin, general, 259
Papacostea, Victor, profesor, subsecretar de stat la Ministerul Educației Naționale, 977, 984, 997, 1024
Papandreu, Georgios, guvernul național grec condus de ~, 1068

Papen, Franz, von ~, ambasador al Germaniei la Ankara, 49
Papp, Dănilă, rezident regal, 8
Paraschivescu, Gheroghe, secretar general la Ministerul de Externe, 12
Pares, Peter, secretar 2 la Ambasada Marii Britanii de la Washington, 510
Parhon, Constantin I., prof. univ., militant democrat, 1201
Paris, 12, 31, 49, 153, 162, 324, 676, 681, 683, 697, 705, 707, 710, 730, 732—735, 739, 740, 756, 764, 787—790, 795, 806, 821, 823, 824, 836, 838, 849, 853, 1068
partide politice din România, 1, 208, 371, 372, 404, 414, 432, 433, 437, 448, 453, 475, 489, 499, 560, 575, 576, 578, 588, 596, 614, 627, 656, 658, 659, 775, 787, 788, 851, 854, 865, 870
Partidul Comunist, regională Dobrogea, 411
Partidul Comunist din Germania, 367
Partidul Comunist Român (P.C.R.) și Comitetul Central al ~, 1—3, 5, 7, 16, 19, 21—24, 26, 27, 34, 36, 37, 39—41, 46, 47, 65, 87, 90—94, 96, 118, 122, 140, 153, 154, 159, 176, 179, 183, 185, 189, 191, 192, 198, 199, 201, 204, 207, 208, 210, 212, 213, 217, 219, 220, 222, 224, 227, 229, 231, 232, 234, 236, 237, 240—243, 245, 247, 253, 256, 257, 260—262, 271—274, 278, 279, 281, 285—287, 290, 292, 293, 295, 296, 298, 299, 301, 303, 305, 306, 308—311, 319—322, 325, 326, 330, 335—337, 339, 340, 345, 350, 354, 360, 364, 366, 367, 369, 372, 377, 378, 380, 383, 384, 389, 392, 394, 396, 397, 399, 402, 405, 408, 411, 414, 418, 423, 427—429, 432, 434, 436—440, 442, 448, 450—453, 459, 462, 464, 469, 471, 473, 475, 478, 483, 489, 491, 492, 515, 519, 528, 536, 550, 560, 582, 589, 596, 601, 603, 607, 622, 624, 625, 627, 629, 633, 636, 641, 643—645, 647, 648, 653, 655, 656, 667, 669, 678, 681, 684, 685, 711, 724, 729, 740, 742, 744, 768, 780, 781, 808, 811, 816, 818, 826, 832, 835, 836, 839, 843, 845—848, 852, 854, 855, 858, 863—866, 870—872, 875, 877, 879, 886, 890, 905, 912, 913, 918, 921, 925, 927—929, 933, 934, 966, 997, 1032, 1080, 1094, 1129, 1148, 1153, 1160, 1167, 1208, 1247, 1265, 1282, 1289, 1294, 1336, 1342, 1346, 1355, 1356, 1364, 1371, 1387
Biroul juridic al ~ 611, 612
Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, 333, 450, 451
Partidul Național-Democrat, 605, 787, 1387
Partidul Național-Liberál (liberali), 1, 123, 134, 153, 162, 224, 235, 260, 265, 280, 286, 324, 333, 369, 371, 372, 382, 387, 391, 453, 462, 475, 492, 582, 588—590, 595, 596, 601, 605, 622, 631, 656, 667,

- 669, 681, 684, 711, 729, 740, 744, 768, 781, 816, 818, 835, 848, 854, 865, 912, 918, 925, 943, 947, 949, 961, 966, 974, 996, 1052, 1094, 1100, 1129, 1141, 1148, 1153, 1154, 1161, 1167, 1169, 1181, 1183, 1184, 1188, 1194, 1208, 1209, 1219, 1227, 1237, 1242, 1247, 1248, 1268, 1278, 1280, 1294, 1322, 1342, 1355, 1371, 1387
- Partidul Național-Socialist**, 366, 371, 372, 927
- Partidul Național-Tărănesc** (național-țărăniști) 2, 117, 122, 123, 126, 153, 162, 167, 219, 220, 224, 235, 260, 265, 280, 286, 327, 333, 340, 366, 369, 371–373, 397, 381, 386, 388–390, 393, 396, 401, 404, 414, 419, 432, 436, 437, 448, 453, 456, 462, 475, 478, 489, 491, 492, 588–590, 596, 601, 602, 620, 624, 631, 655, 656, 667, 669, 681, 684, 711, 724, 727, 729, 740, 744, 768, 781, 816, 818, 835, 854, 865, 907, 912, 918, 925, 946, 948, 949, 961, 966, 974, 996, 997, 1080, 1094, 1100, 1141, 1143, 1148, 1153, 1154, 1161, 1167, 1169, 1181, 1183, 1184, 1186, 1188, 1194, 1200, 1208, 1215, 1217, 1219, 1227, 1230, 1237, 1242, 1247, 1248, 1253, 1262, 1265, 1268, 1294, 1299, 1322, 1342, 1371, 1387
- Partidul Național-Tărănist**, 382
- Partidul Naționalii**, 50, 51, 52, 948
- Partidul Radical-Tărănist**, 711
- Partidul Social-Democrat din România și Comitetul Executiv** (social-democrați) 1, 2, 16, 36, 219, 220, 224, 235, 260, 265, 280, 286, 333, 371, 381, 394, 396, 404, 414, 437, 448, 453, 459, 475, 492, 560, 582, 590, 596, 601, 605, 648, 667, 669, 684, 711, 724, 729, 740, 744, 768, 781, 810, 816, 818, 826, 835, 839, 848, 854, 855, 864, 865, 866, 867, 891, 905, 910, 912, 925, 933, 934, 966, 1023, 1032, 1033, 1080, 1085, 1094, 1148, 1153, 1160, 1167, 1208, 1222, 1227, 1247, 1265, 1289, 1294, 1346, 1371, 1387
- Partidul Socialist**, 906, 934, 1153
- Partidul Socialist-Tărănesc** (și Comitetul Central al ~), 396, 605, 667, 826, 839, 854, 855, 864, 909, 1387
- Partidul Tărănesc**, 948
- partizani** (grupe, lupte de):
- ~ greci, 293;
 - ~ iugoslavi, 293, 1067, 1068
 - ~ norvegieni, 293;
 - ~ polonezi, 293;
 - ~ români, 224, 260, 280, 285, 293, 310, 322, 333, 399, 402, 448, 450, 475, 489, 570, 581, 584–586, 596, 597, 599, 619, 625, 648, 653, 655, 656, 792, 816, 835, 846, 858;
 - ~ sovietici, 260, 293, 372, 451
- Pascu, Vasile, general, 941, 1156
- Pasohlávký, loc. (Cehoslovacia), 1378
- Pataky Tibor, șeful secției a II-a de la Președinția Consiliului de Miniștri al Ungariei, 246
- Patrie, v. România
- Patton, Smith George, general american, 451, 725
- Paulian, loc., 190
- Pavaj Bistrica, v. Považská Bystrica
- Pavelić, Ante, guvern condus de ~ în Croația, 927
- Pavlikov, loc. (Cehoslovacia), 1199
- Pavlov, Alexei Pavlovici, ministru plenipotențiar al U.R.S.S., 1000
- Pavlovce, loc. (Cehoslovacia), 1379
- Payot, René, corespondent de presă elvețian, 729
- Pălăngăeanu, Nicolae, B., general, 231, 670
- Pătrășcanu, Lucrețiu, prof. univ., militant al P.C.R., ministru al justiției în guvernul instaurat la 6 martie 1945, 588, 596, 603, 618, 627, 634, 674, 675, 681, 685, 717, 729, 747, 757, 768, 769, 789, 835, 836, 844, 849, 865, 890, 904, 918, 929, 949–951, 953, 977, 983, 993, 997, 1000, 1100, 1001, 1007, 1009, 1029, 1039, 1042, 1094, 1110, 1129, 1153, 1191, 1203, 1232, 1291, 1301, 1364, 1385, 1387
- Păulești, loc., 827, 831, 903, 965, 1381, 1382
- Păuliș, loc., 857, 917, 965, 998
- Păulișul Nou, loc., 917
- Pelivan, Ion, om politic, 918
- Pella, Vespasian, ministru al României la Berna, 555
- Penescu, Niculae, ministru la Departamentul Afacerilor Interne, 977, 997; ministru de interne, 1153
- Pere, loc. (Ungaria), 1044
- Perín, loc. (Cehoslovacia), 1051, 1210
- Periș, stația ~, 416
- Pétain, Henri Philippe, mareșal, președinte al Guvernului de la Vichy, 324, 357, 734
- Petersen, Helle, secretară la Legația Germaniei din București, 847
- Petit, Eugen, magistrat, 993
- Petrescu, Alexandru, colonel, 917, 998
- Petrescu, Constantin, lider socialist, 681
- Petrescu, Dumitru, general, 997, 1024, 1061
- Petrescu, Elena, v. Ceaușescu Elena
- Petrescu, Titel (Constantin), președinte al Partidului Social-Democrat din România, 224, 371, 396, 404, 590, 596, 634, 717, 729, 757, 768, 789, 798; ministru secretar de stat, 809, 835, 891, 918, 950, 951, 953, 1000, 1033, 1085, 1094, 1153, 1181, 1227, 1387
- Petriila, loc., 257
- Petrilaca de Mureș, loc., 1093
- Petőháza, loc. (Ungaria), 964
- Petroșani, loc., 174, 232, 627, 1023, 1224

- Petrov, general sovietic, 1391
 Petrovicescu, Constantin, general, ministrul de interne, 153, 494
 Petru, rege al Iugoslaviei, 628
 Phleps, Arthur, general, șef superior SS și de poliție în Transilvania, 805, 833, 840, 847, 922
 Piarg (sic!), loc. (Cehoslovacia), 1286
 Piatra Neamț, 36, 194, 300, 372, 956, 1336
 Piatra-Olt, gara ~, 416
 Piešťany, loc. (Cehoslovacia), 1311
 Pika, Eliodor, general, șef al Misiunii cehoslovace la Moscova, 940
 Pilet-Golaz, Marcel, consilier federal al Elveției, șef al Departamentului politic federal, 835
 Pitin, loc. (Cehoslovacia), 1249
 Pipera, loc., 178; aerodromul ~, 827
 Piscu Vechi, loc., 827
 Pitești, loc., 291, 670, 889
 Piua Petrii, loc., 748
 „Planul Overlord”, 411
 Plavăț, Ștefan („Piatra”), muncitor comunista, 613, 625
 Plavișevița, loc., 420
 Pleașa, loc., 827
 Plešivec, loc. (Cehoslovacia), 1092, 1210
 Plevna, loc. (Bulgaria), 571
 Pliešovce, loc. (Cehoslovacia), 1249, 1273
 Ploiești, loc., 35, 64, 111, 123, 139, 164, 236, 243, 331, 372, 411, 416, 417, 429, 476, 489, 496, 513, 519, 528, 536, 560, 635, 661, 681–683, 688, 698, 699, 703, 710, 720, 721, 736, 739, 746, 760, 764, 769, 774, 783, 785, 792, 795, 798, 804, 805, 809, 824, 827, 835, 847, 876, 889, 903, 907, 918, 956, 965, 1014, 1041, 1097, 1163, 1203, 1382;
 ~ — București, regiune de operațiuni, 670, 769;
 ~ — Buzău, lupte, 783
 Plopana, loc. (U.R.S.S.), 549
 Plopeni, loc., 771
 Plosca, loc., 889
 Podkriváň, loc. (Cehoslovacia), 1152
 Podoli, loc. (Cehoslovacia), 1376
 Poftepla, v. Považská Teplá
 Podzamciok (sic!), loc. (Cehoslovacia), 1264
 Poiana Câmpina, loc., 157
 Poiana Codrului, loc., 955
 Poiana Sărată, loc., 190
 Poienile de Sub Munte, loc., 190, 986
 Poisdorf, loc. (Austria), 1378
 Poloma, loc. (Cehoslovacia), 1210
 Polonia, 12, 14, 31, 32, 33, 74, 162, 220, 222, 224, 240, 386, 393, 480, 628, 710, 760, 766, 768, 810, 816, 846, 848, 882, 909, 1038, 1068, 1174, 1204, 1359, 1367, 1387, 1390
 Poloț, fortificațiile de la ~, 628
 Pop, Alexandru, prof. univ., 1383
 Pop (Popp), Ghiță, prof. univ., 97; 126, 407, 590, 844, 849; ~ secretar general al P.N.T., 918, 948, 977, 1024, 1153
 Pop, Ștefan, membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97
 Pop, Valer, om politic, 327, 523, 631
 Pop-Ștefan, Cicio, om politic, fost ministrul, 140
 Popa, Augustin, membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97
 Popescu, M., membru al Legației României la Stockholm, 323
 Popescu, Constantin, general, 1195, 1233
 Popescu, Dumitru I., general, 145, 1004
 Popescu, Florian, comandor, 1151
 Popescu, Ioan, general, 941, 1044, 1122, 1210, 1309; ~ ministru subsecretar de stat, 178
 Popescu, Ion, colonel, consul al României la Lisabona, 465
 Popescu, Stelian, director al ziarului „Universul”, 997; ~ membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97
 Popești, loc., 190
 Popești-Leordeni, aeroport, 822
 Popov, Ivan V., ministru al afacerilor străine al Bulgariei, 50
 Popovici, Constantin, șef al Partidului Socialist, 906
 Popovici, Mihai, fruntaș național-țărănist, 97, 324, 366, 371, 382, 386, 462, 590, 605, 948, 1094
 Popovici, Virgil, colonel, prefect al județului Timiș-Torontal, 80, 82
 Popp G., v. Pop Ghiță
 Popudiny, loc. (Cehoslovacia), 1379
 Portugalia, 441, 465, 608
 Port, loc., 190
 Portile de Fier, 50, 223, 456, 1067
 Postel, general german, 796
 Poșoiu, Gheorghe, general, 1004
 Potircă, Virgil, fost ministru, 126
 Potopeanu, Gheorghe, general, ministru al economiei naționale, 186, 809, 904, 918; ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naționale, 502
 Považská Bystrica (Powaj Bystrica), loc. (Cehoslovacia), 1351
 Považská Teplá (Poztepla), loc. (Cehoslovacia), 1351
 Praga, 140, 1166, 1373, 1374, 1381, 1387, 1390, 1391
 Prahova, 164, 416, 1014, 1238; județul ~ 157, 286, 574, 608, 653, 827, 1257; regiunea ~ 784; rîul ~ 1067; Valea ~ 48, 299, 419, 576, 660, 769, 783, 785, 827, 1390
 Prahovo, loc. (Iugoslavia), 1072
 Prakšice, loc. (Cehoslovacia), 1379

- Predeal, 324, 349, 687, 746, 889, pasul ~, 1163
 Pressburg (Bratislava), 140
 Pretorian, Septimiu, general, 956, 1233, 1261
 Prievidzo, loc. (Cehoslovacia), 1308
 Prileš, loc. (Cehoslovacia), 1344, 1351
 Principe Mihai, loc., 190
 Principele Nicolae, loc., 123
 Prisăceană, loc., 1235
 prizonieri de război: 1102, 1112, 1120, 1144, 1309, 1390, 1391;
 ~ aliați, 920;
 ~ francezi, 596;
 ~ germani, 641, 649, 748, 752, 771, 779, 782–784, 794–796, 788, 798, 809, 814, 816, 831, 847, 874, 825, 827, 903, 917, 918, 965, 987, 991, 1071, 1092, 1105, 1106;
 ~ germano-unguri, 1234, 1267, 1314, 1354,
 ~ români, 333, 372, 411, 450, 451, 509, 545, 597, 756, 846, 918, 920, 1047;
 ~ sovietici, 260, 316, 319, 477, 546, 567, 659, 745, 758, 778, 789, 815, 829, 918, 1067, 1152, 1163, 1177, 1375, 1381, 1382, 1386, 1390;
 ~ unguri, 874, 990, 1050, 1071, 1092, 1105, 1106, 1177, 1375;
 Prochot, v. Hrochot
 Prusia, 324, 649, 766;
 ~ Orientală, 628, 710, 816, 1204
 Pruské, loc. (Cehoslovacia), 1354
 Prut, riu ~, 36, 140, 162, 214, 324, 480, 499, 500, 510, 525, 541, 559, 698, 760, 785, 846, 1013, 1382
 Puchlin Pasz (sic!), loc. (Ungaria), 1008
 Puchov, loc. (Cehoslovacia), 1354
 Puspökladány (Prispök-Landany), lagărul de la ~, 190
 Pusta Kert (sic!), loc. (Cehoslovacia), 1378
 Pustina Svaty Krast, loc. (Cehoslovacia), 1378
 Pusztá Újvilág, loc. (Ungaria), 1008
 Puteri Aliate, v. Aliați
 Putna, județul ~, 158, 313
- Q
- Quisling, Vidkun, 790, 911
- R
- Racka, înălțimea ~ (Cehoslovacia), 1120
 Racoșul de Sus, loc., 190
 Racoviță, Mihail, general, ministru al apărării naționale și de război, 682, 788, 798, 800, 809, 897, 900, 901, 904, 918, 1163
 „Rador”, agenție de presă, 782, 918, 962, 1075
 Radna, loc., 917, 998
 Radu Negru, loc., 794
- Rakamaz, loc. (Ungaria), 936, 1028
 Rákoczifalva, loc. (Ungaria), 957, 1071
 Rákoskeresztúr, loc. (Ungaria), 1087
 Ralea, Mihai, ministru al muncii, 16, 39, 126, 371, 476, 1232, 1387; activitatea politică democratică și antifascistă, 588, 589, 596, 603, 605, 618, 622, 633, 655, 839, 846, 865, 1094
 Ramocsaháza, loc. (Ungaria), 964
 Rașcu, Damian, general, 1031, 1281, 1302, 1304, 1324
 Rădăceanu, Lothar, prof. univ., secretar al P.S.D., 632; ministru la Departamentul Muncii, 953, 977, 997, 1000, 1024, 1080, 1153, 1191, 1203, 1232
 Rădăuți, loc., 956; județul ~, 581, 1336
 Rădeni, loc., 549
 Rădescu, Nicolae, general, președinte al Consiliului de Miniștri, 956, 958, 981, 996, 1000, 1015, 1018, 1024, 1025, 1030, 1039, 1061, 1076, 1077, 1081, 1097, 1098, 1153, 1159, 1165, 1169, 1170, 1178, 1181, 1183, 1191, 1192, 1194–1198, 1200, 1205, 1208, 1213–1216, 1223, 1224, 1226, 1230, 1237, 1240, 1241, 1253, 1261, 1262, 1265, 1268, 1271, 1275, 1289, 1342, 1346
 Rădulescu, Edgar, general, 1044, 1110, 1156, 1210, 1309
 Rădulescu, Ion A., secretar general la Ministerul Afacerilor Interne, 452
 Rădulescu, Savel, diplomat, 371, 393; președinte al Comisiei române pentru aplicarea armistițiului, 1016, 1018, 1097, 1098
 Răscruci, loc., 893
 Răsvad, loc., 569
 Rășcanu, v. Vasiliu-Rășcanu
 Război: al doilea ~ mondial, passim
 bătălia de la Stalingrad, 320, 343, 349, 357, 359, 363, 395, 454, 480, 724, 737, 791, 810, 832, 851;
 frontul de răsărit (est, oriental): 198, 225, 236, 237, 245, 249, 256, 258, 259, 260, 266, 268–271, 273, 279, 286, 293, 294, 298, 302, 303, 310, 312, 314, 320, 323, 324, 333–335, 341–343, 346, 347, 349, 352, 356–359, 363, 364, 366, 367, 369, 371, 372, 379, 384, 402, 411, 418, 431, 437, 451, 469, 475, 482, 493, 502, 506, 525, 531, 545, 546, 567, 575, 576, 584, 588, 597, 599, 623, 641, 703, 725, 731, 733, 736, 738, 740, 757, 765, 779, 785, 812, 823, 827, 846, 889;
 ~ Central, 628, 641, 643, 649;
 frontul de sud, 379, 567, 621, 630, 725, 729, 760, 792, 795, 824;
 frontul de vest, 451, 545, 588, 594, 649, 823;
 frontul din Austria, v. Austria;
 frontul din Basarabia, 785, 796;

- frontul din Cehoslovacia, v. Cehoslovacia;
 frontul din Crimeia, 259, 269, 270, 324, 343, 426, 428, 441, 480, 499, 509, 510, 513, 551, 557, 567, 631, 889;
 frontul din Mediterana, 506;
 frontul din Moldova, 555, 567, 785, 1068
 ~ linia Galați-Focșani, 682, 746, 762;
 ~ linia Focșani-Buzău-Ploiești-Tîrgoviște, 785;
 linia Focșani-Nămoloasa-Brăila, 746, 827;
 frontul din Ungaria, v. Ungaria
 frontul din Africa de Nord, 356, 357, 402, 437, 453;
 frontul din Europa, al doilea 357, 580, 614, 628;
 frontul din Grecia, 568;
 frontul din România: 580, 596, 616, 621, 631, 635, 649, 720, 721, 739, 745, 769, 774, 778, 779, 783, 792, 813, 814, 823;
 ~ frontul de pe Mureș, 866;
 lupte în zona București, 722, 776, 782-785, 787, 789, 790, 792, 813, 814, 827, 847;
 lupte în zona Dunării, 771-773, 784, 785, 794;
 ofensiva Aliaților, 587, 628;
 operațiuni în zona vestică a României, 853, 857
 ~ în nord-vest, 898;
Rătești, loc., 372
Răduțu, Mihai, membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97; ~ subsecretar de stat la Ministerul Comunicațiilor, 977, 1024, 1039, 1061
 cebeliune legionară, 142-145, 149, 153, 154, 162, 180, 185, 324, 737
Recaș, loc., 372, 610
Reed, I. L., funcționar la Foreign Office, 626
Regile Ferdinand, loc., 190
Reghin, loc., 190, 938, 986, 1163
Reich, v. Germania
Rekena, loc. (Cehoslovacia), 1210
Reni, loc. (U.R.S.S.), 1097
Repedea, loc., 986
 Reprezentanța Statelor Unite în Comisia Aliată de Control, 1207, 1227, 1259, 1356
Repubica Moldovenească, 480
Repubica Sovietică Ucraineană, 56
Reșița, loc., 120, 232, 331, 613, 625, 835
 „Reuter”, agenție de presă britanică, 69, 128, 402, 741, 779, 791, 820, 821, 1101, 1183, 1247, 1251
Revúca, loc. (Cehoslovacia), 1210
Răbany, v. Rybany
Ribbentrop, Joachim, von ~, ministru de externe al Germaniei, 45, 49, 53, 55, 57, 84, 98-100, 102, 103, 449, 488, 490, 495, 584, 600, 623, 631, 637, 742, 805, 806, 840
Rice, Talbot, colonel britanic, 471, 572
Riga, loc. (U.R.S.S.), 441, 649
Ritter, Karl, ambasador cu insarcinări speciale în Ministerul de Externe al Germaniei, 100, 101, 637, 686, 804
Rimnicu Sărat, loc., 139, 795, 956, 1163; județul ~, 158
Rimnicu Vilcea, loc., 291, 442-444, 447
Ritcova, loc. (Iugoslavia), 1067
Rodna, loc., 986
Roedel, W., atașat la Legația Germaniei de la București, 847
Rogieri - Altenburg, conte ~, 1130
Rohde, H., general, atașat militar al Germaniei la Ankara, 441
Roit, loc., 1377
Rohňova, v. Rožňava
Roma, 4, 12, 84, 100, 140, 162, 168, 194, 218, 324, 371, 430, 437, 451, 658, 707, 790, 1041, 1130
Roman, oraș, 26, 654, 785, 956, 1163
Roman, August, contraamiral, 908, 977, 1024
Roman, Valer, membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97
Romanăti, județul ~, 1350
România (Patrie, Țără), 1, 4, 5, 8-10, 12, 14, 16, 17, 20, 24, 25, 30-33, 35, 38, 41, 44, 48-50, 52-54, 56-57, 62, 64-71, 74, 79-81, 86, 88, 90, 95, 98-100, 102, 103, 108, 114, 117, 121, 125, 133, 152-154, 160, 162, 166-168, 170, 171, 179, 180, 186, 187, 190, 195, 199, 205, 208, 214, 224, 225, 235-237, 239, 242, 246, 247, 249, 251, 258, 260, 262-264, 267, 270, 271, 294, 296, 298, 302-304, 306, 308, 310, 320, 323, 324, 327, 329, 331, 335, 336, 341, 342, 350, 357, 359, 362, 364, 366-371, 373, 374, 379, 382, 383, 387-391, 393, 400, 402, 403, 405, 407, 410, 413, 416, 417, 418, 420, 424, 426, 428-430, 435-437, 441, 445, 448, 449, 451-456, 459, 460, 462-466, 468, 471, 473, 475, 477, 479, 480, 482, 488-490, 500-511, 513, 516-521, 523-527, 529, 531, 532, 535-537, 539-543, 545-547, 552, 553, 555, 556, 559, 564-568, 572, 574, 575-577, 579, 580, 582, 584, 586, 588, 589, 592, 593, 595, 598, 599-601, 605, 608, 616-619, 621, 623, 629-631, 637, 639, 641, 647, 654, 658, 660, 661, 664-669, 673-676, 678-692, 696-706, 708-713, 715, 717, 718, 720-726, 728-746, 752, 755-770, 774, 775, 778-781, 789-799, 802, 804-808, 810, 811, 813-817, 819, 824-831, 835-845, 851, 856, 858, 860, 862, 863, 867, 969, 873, 876, 878, 882, 883, 886, 891, 902, 905, 907, 909, 911-914, 916, 918, 920, 922, 923

925, 927, 928, 933, 934, 937, 939, 943, 948, 949, 956, 958, 961, 962, 965—971, 974, 979, 980—984, 988, 994—997, 1000—1002, 1005, 1007, 1009—1018, 1021, 1022, 1029, 1030, 1032, 1033, 1027, 1038, 1041, 1042, 1047, 1048, 1052, 1054, 1063, 1068, 1071, 1072, 1075, 1080, 1082, 1091, 1094, 1096—1098, 1101, 1104, 1108, 1109, 1114, 1118, 1119, 1125, 1129, 1130, 1133, 1134, 1153, 1157, 1163, 1164, 1166, 1175, 1181, 1182, 1185, 1189—1191, 1194, 1197, 1207, 1208, 1212, 1213, 1215, 1216, 1220, 1221, 1226—1229, 1237, 1240, 1241, 1243, 1244, 1251, 1253, 1259, 1262, 1265, 1269—1271, 1277, 1279, 1280, 1287, 1289, 1301, 1303, 1312, 1326, 1333, 1340, 1342, 1346, 1349, 1350, 1355, 1356, 1364, 1365, 1367, 1369, 1375, 1380—1382, 1385—1387, 1389, 1390, 1391 „România liberă”, post de radio, 275, 280, 298, 345, 366, 493, 557, 566, 571, 578, 579, 635, 647, 694, 864, 868, 870, 871, 879, 880, 882, 884, 886, 894, 896 Rommel, Erwin, feldmareșal german, 379 Romniceanu, Mihail, ministru la Departamentul de Finanțe, 997, 1024, 1039, 1084 Roncalli, delegat apostolic la Istanbul, 935 Roosevelt, Franklin Delano, președinte al S.U.A., 449, 468, 480, 608, 753, 768, 815, 1033, 1101, 1134, 1174, 1203, 1240, 1245, 1345, 1360 Rose, M., funcționar la Foreign Office, 538, 542 Rose, P.C. funcționar la Foreign Office, 471, 529 Roșiorii de Vede loc., 670, 889, 1163 Roth, Hans Otto, senator, șef al comunităților germane din România, 50, 811, 840, 847 Rothermere, Harold Sidney Harnsworth, viconte ~, 140 Roștin, loc. (Cehoslovacia), 1354 Le Rougetel, J., reprezentant al Marii Britanii în România, 988, 1000, 1013—1015, 1029 Rozin, Gheorghe, general, comandant al Comandamentului trupelor exterioare din Comandamentul militar al Capitalei, 827, 1214 Rožňava, loc. (Cehoslovacia), 1051, 1052, 1112, 1113, 1116, 1121, 1122, 1144, 1210, 1298, 1375, 1381 Rudimov(sic !), loc. (Cehoslovacia), 1354 Ruiz, Guinazu, ambasador al Argentinei la Madrid, 368 Rundstedt, von ~, feldmareșal, 1381, 1390 Ruse (Rusciuk), loc. (Bulgaria), 778, 822, 835

Rusia, v. U.R.S.S.
Rusia Subcarpatică, 10
Rusii Munti, loc., 190
Rybany, loc. (Cehoslovacia), 1311
Ryti, Risto Heikki, președinte al Finlan-dei, 656

S

sabotaj, 35, 100, 102, 110, 128, 137, 139, 162, 168, 178, 188, 205, 206, 210, 216—219, 224, 229, 231—235, 239, 241, 244, 257, 260, 272—274, 280, 286, 291, 293, 294, 299, 309, 310, 311, 315, 316, 322, 345, 360, 366, 372, 375, 399, 412, 414, 415, 425, 429—431, 433, 444, 448, 450, 451, 453, 459, 461, 462, 464, 473, 475, 478, 481, 488, 489, 492, 502, 508, 515, 519, 522, 528, 544, 550, 570, 572, 585, 586, 596, 599, 619, 629, 631, 633, 640, 647, 648, 659, 778, 780, 816, 858 Sadak, Necmeddin, corespondent de presă turc, 735 Sadoveanu, Mihail, scriitor, 1201, 1368 Sajó, riu (Ungaria), 1092, 1112 Salazar, António de Oliveira, președinte al Consiliului de Miniștri al Portugaliei, 631 Salerno, regiunea ~, (Italia), 451 Salonica, loc. (Grecia), 162 Salonta, loc., 68, 190, 938, 986 Salovec, loc. (Cehoslovacia), 1210 Salzburg, loc. (Austria), 488 San Francisco, loc. (S.U.A.), 1350, 1390 Santău, loc., 190 Saracoğlu, Sükrü, ministru de externe al Turciei, 12, 666, 835 Sarapov, general sovietic, 1132 Sárospatak, loc. (Ungaria), 1044 Sarraï, Maurice-Paul-Emmanuel, general, francez, 324 Sarvasovce(sic !), loc. (Cehoslovacia), 1152 Sashalom, loc. (Ungaria), 1071, 1102 Sásá, loc. (Cehoslovacia), 1249, 1273, 1281 Sassu, Vasile P., membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97; fost ministru, 373, 407 Sátoraljaújhely, loc. (Ungaria), 1051 Sat-Slatina, lagărul de la ~, 1091 Satu Mare (Sátmar), loc., 895, 918, 955, 999, 1037, 1156, 1167 județul ~, 140, 190, 985, 986, 1130 Sava, loc., 892 Savu, Eugen, fost ministru de finanțe, 631 Sazlug (la km 1094 pe Dunăre), 1072 Săftica, loc., 847 Sălaj, județul ~, 140, 985, 986, 1167, 1383 Sălari, loc., 190 Sălașul Mic, v. Kisszállás Sănătescu, Constantin, general, 620, 632; președinte al Consiliului de Miniștri,

- 675, 679, 681, 687, 709, 717, 719, 724,
 726–730, 737, 738, 740, 757, 758, 769,
 770, 789, 804, 809, 811, 835, 836, 840,
 889, 904, 914, 918, 961, 968, 969, 973,
 974, 976, 977, 981, 996–998, 1000,
 1003, 1004, 1006, 1017, 1018, 1094,
 1156, 1225, 1267, 1372
 Săñătescu, Virgil, general la Ministerul de
 Interne pentru Siguranþa statului, 1977,
 997
 Sânduleni, loc., 1235
 Sărata, regiunea ~, 581
 Sărăsău, loc., 986
 Sârmăþag, loc., 955, 986
 Sivulescu, Traian, prof. univ., Bucureþti,
 1201
 Scăeni, loc., 1171
 Scăriþoara Nouă, loc., 190
 Schellenberg, Walter, brigadeführer SS,
 locuitor al lui Himmler, 778
 Schina, (Iosif), general, 4
 Schleinbach, loc. (Austria), 1353
 Schloßdorf, loc. (Austria), 1378
 Schmidt, Andreas, șef al Grupului etnic
 german din România, 452, 584, 834,
 840, 847
 Schnurre, Karl, ministru plenipotenþiar la
 Ministerul de Externe al Germaniei, 103,
 600
 Schoenfeld, Rudolf E., șef al afaceri
 ad-interim al S.U.A. pe lingă guvernul
 polonez în exil la Londra, 462
 Schörner, Ferdinand, general german, 615,
 623, 631, 637
 Schulenburg, Friedrich Werner, conte von
 der ~, ambasador al Germaniei la
 Moscova, 53, 55, 103, 478
 Schultz, general german, 342, 348, 1163
 Schüssnigg, Kurt von ~, cancelar federal
 al Austriei, 69
 Schuyler, C.V.R., general, reprezentant al
 S.U.A. în Comisia Aliată de Control,
 1018, 1041, 1054, 1104, 1154, 1189,
 1207, 1213, 1241, 1356, 1365
 Scoppa Bova, Renato, ministru plenipo-
 tenþiar al Italiei la Bucureþti, 370
 Scorila, loc., 1235
 Sebes, loc., 365
 Sebeþ-Alba, loc., 443, 444
 Secueni, loc., 799, 986
 Selesniov, general sovietic, 1095
 Segarcea, loc., 773
 Semenic, muntele ~, 613, 625
 Sena, fluviu, 889, 1051
 Seña, loc. (Cehoslovacia), 1381
 Sencovici, Alexandru, vicepreședinte al
 Comisiei de organizare a mișcării sin-
 dicale unite din România, 905
 Senohrad, loc. (Cehoslovacia), 1199, 1273, 1281
 Serbacov, președinte al Sovietului din Mos-
 covă, 243
 Serbia, 162, 170, 324, 1067, 1163
- Setton-Watson, Hug (Scotus Viator), pu-
 blicist britanic, 68
 Sevastopol, loc. (U.R.S.S.), 270, 357
 Severin, judeþul ~, 160, 773, 994
 Seves, Franþois, general francez, 1359
 Sfîntul Gheorghe, loc., 190, 770, 835, 918,
 965, 986, 1156, 1330
 Shantz, Harold, șef al afaceri al
 S.U.A. pe lingă guvernele iugoslav și
 grec în exil la Cairo, 502, 718, 719
 Sibiu, 75, 125, 131, 309, 351, 379, 420,
 442–444, 447, 492, 496, 778, 779, 804,
 811, 847, 941, 986, 1094, 1130, 1257,
 1338; judeþul ~, 747
 Sicilia, debarcarea Aliaþilor în ~, 437, 451
 Sidorovici, Teofil, subsecretar de stat, 34
 Sighetul Marmaþiei, loc., 190, 956, 985, 986,
 1220
 Sighetul Silvaniei, loc., 955
 Sighiþoara, loc., 791, 834, 986, 1200
 Sihla, loc. (Cehoslovacia), 1168, 1187
 Silezia Superioară, 766, 1038, 1204
 Silica, loc. (Cehoslovacia), 1051, 1210, 1092
 Silika-Planina, masiv muntos, 1210
 Siliistra, loc. (Bulgaria), 670, 771, 794
 Sima, Horia, conducătorul mișcării legio-
 nare, 89, 153, 324, 634, 753, 757,
 805, 833, 834, 852, 925, 986, 997
 Simeria, loc., 213, 221, 344, 827
 Simionescu, I., membru al Asociaþiei „Pro
 Transilvania”, 97
 Simnicul de Jos, loc., 1283
 Sinaia, 164, 165, 602, 730, 785, 889, 956
 Sion, Ioan, general, 343
 Sip, loc., 828
 Siracusa, loc. (Italia), 451
 Siret, riu, 36, 698, 746, 760, 769, 785, 918,
 920, 1391
 Siseþti, loc., 190
 Sii, loc., 986
 Simbăteni, loc., 917
 Sincraiu, loc., 190
 Sincraieni, loc., 986
 Singer, loc., 938
 Singeorgiu, loc., 1156
 Singeorgiu de Mureþ, loc., 190
 Singeorgiu de Pădure, loc., 932
 Sinnmartin, loc., 986
 Sinnicolaul Mare, loc., 1160
 Sintandrei, loc., 1377
 Sirbu, Filimon, militant comunist român,
 198, 402, 859
 Sklené, loc. (Cehoslovacia), 1311
 Slanec, loc. (Cehoslovacia), 1210
 Slatina, loc., 291, 1257
 Slănic (Moldova), loc., 32, 770; depresiu-
 nea ~, 1163
 Sliac, loc. (Cehoslovacia), 1334
 Slobozia, loc., 903, 965, 1381, 1382
 Slovacia, 58, 687, 1068, 1137, 1287, 1320,
 1328, 1382, 1391
 Smerinka, loc. (U.R.S.S.), 162
 Smidt, Bedell, general american, 1359

- Smigly-Rydz, E., mareșal al Poloniei, 32
 Snagov, loc. și pădurea ~, 164, 294, 605, 889
 social-democrați, v. Partidul Social-Democrat
 Socolovski, general sovietic, 1363
 Sofia, 50, 102, 491, 596, 656, 792, 822, 889, 1253
 Sokolin, (ministrul Cehoslovaciei la Berna), 555
 Solacolu, Teodor, atașat de presă la Legația din Ankara, 577, 634
 Solnoc, v. Szolnok
 Solod, Daniel Semonovici, consilier la Ambasada U.R.S.S. la Cairo, 502
 Solomon, Virgil, dr., lider național-țărănist, 590, 612 ;~ ministru la Departamentul Lucrărilor publice, 977, 997, 1024
 Solonți, loc., 657
 Someș, riu, 10, 938, 986, 1156, 1167; județul ~, 140, 190, 938, 985, 986
 Someșeni, loc., 190, 888
 Someșul Mic, riu, 888, 938
 Someșul Rece, riu, 938
 Šomody, loc. (Cehoslovacia), 1051
 Soroca, loc. (U.R.S.S.), 499
 Spaatz, K., general american, 1361, 1363
 Spalcke, general, atașat militar al Germaniei în România, 639, 678
 Spania, 204, 488, 608, 1068
 Spicikin, Igor, atașat de presă la Legația U.R.S.S. din Stockholm, 463
 Spilitka Planina, Munții ~ (Cehoslovacia), 1144
 Squire, Paul C., consul al S.U.A. la Berna, 1130
 Stahel, Reiner, general german, 746, 1163
 Stalin, Iosif Vissarionovici, secretar general al C.C. al P.C.U.S., președinte al Comitetului de Stat al Apărării și comandant suprem al forțelor armate ale U.R.S.S., 197, 247, 260, 272, 285, 309, 333, 372, 389, 402, 450, 451, 480, 521, 530, 541, 605, 707, 790, 823, 852, 896, 918, 962, 1000, 1041, 1101, 1119, 1145, 1174, 1203, 1210, 1220, 1243, 1250, 1254, 1256, 1258, 1260, 1261, 1271, 1296, 1298, 1306, 1308, 1310, 1318, 1319, 1323, 1329, 1358, 1362, 1365, 1367, 1375, 1378, 1380, 1381, 1385, 1387, 1389, 1390, 1391
 Stalingrad, 918, 1277, 1367, 1387, v. și război
 Stancu, Zaharia, scriitor, 72
 Stará Turá, masiv înmontos (Cehoslovacia), 1376
 Staré Město, loc. (Cehoslovacia), 1351, 1376
 Star Hrozenkov, loc. (Cehoslovacia), 1351
 Statele Unite ale Americii (S.U.A., America), 140, 162, 166, 197, 201, 235, 247, 251, 258, 293, 294, 306, 307, 324, 333, 357, 379, 382, 388, 389, 393, 402, 417, 420, 435, 436, 441, 448–450, 451, 456, 460, 462–464, 468, 474, 475, 477, 480, 482, 498, 504, 507, 510, 518, 520, 538, 546, 555–557, 559, 560, 562–564, 582, 583, 592, 601, 608, 614, 628, 631, 641, 642, 646–648, 656, 658, 661, 666, 668, 669, 681, 691, 708, 711, 717–719, 722, 725–728, 733, 736, 742, 744, 765, 781, 793, 794, 805, 810, 815, 816, 829, 841, 844, 845, 848, 849, 851, 852, 856, 858, 862, 863, 865, 869, 877, 916, 918, 920, 923, 933, 939, 948, 958, 962, 979, 1000, 1005, 1017, 1033, 1041, 1047, 1065, 1075, 1097, 1098, 1108, 1188, 1204, 1207, 1213, 1229, 1254, 1260, 1262, 1268, 1287, 1289, 1345, 1356, 1358–1360, 1365, 1387, 1390
 Stavrat, Olimpiu, general, 985, 986
 Stavrescu, Gheorghe, general, 1320
 Stănculescu, Ioan, general, 1210
 Stănescu, Constantin C., ministru al justiției, 151
 Stănescu, Virgil, general, 1024, 1039
 Steed, Wickam, H., redactor diplomatic al cotidianului britanic „Times”, 706
 Steel, Christopher Edem, consilier adjunct al Ambasadei Marii Britanii la Cairo, 502, 506
 Steengracht, Gustav Adolf, baron, von ~, 600
 Stefanović, prim-ministru al Iugoslaviei, 927
 Steiner, Felix, general german, 831
 Steinhardt, Laurence A., ambasador al S.U.A. la Ankara, 370, 717, 822, 825, 841
 Stelling-Michaud, S., corespondent de presă elvețian, 792
 Stelzer, G., dr., consilier la Legația Germaniei din București; soția lui ~, 847
 Stettinius, Edward R., subsecretar de stat al S.U.A., 441, 661, 1011, 1012, 1054, 1204
 Stevenson, Donald F., vicemareșal al aerului, britanic, 981, 988, 1000, 1104, 1213
 Stevenson, (Ralph), șef al misiunii militare a Marii Britanii în România, 981
 Štitník, loc. și defileu (Cehoslovacia), 1210
 Stina, loc., 986
 Stircea, v. Mocioni ~
 Stockholm, 45, 102, 371, 463, 480, 502, 608, 723, 732, 766, 767, 776, 846, 911, 918
 Stoenescu, Nicolae, general, 954, 1004, 1040
 Stoianovici, Alexandru, contraamiral, 901, 1151
 Stoica, Vasile, ambasador al României la Ankara, 49
 Stoicescu, C., membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97
 Stoilov, Simion, profesor, rectorul Universității din București, 1180, 1201
 Stojadinović, Milan, președinte al Consiliului de Miniștri, ministru de externe al Iugoslaviei, 25, 480
 Storova, riu, 1351

Straja, loc., 1235
Strejnicu, loc., pădurea ~, 165, 294, 1163
Stroubek (sic!), loc. (Cehoslovacia), 1152
Strugi, loc., 324
Studentimea Română Liberă, organizația ~, 536
Studentimea Română Patriotă, organizația ~, 818
Stumpf, general german, 1361, 1363
Stupina, loc., 771
Sturdza, Mihail, R., ministru de externe, 99, 465
Styria, 792
Subasic, Ivan, prim-ministru al Iugoslaviei, 1174
Suceava, loc., 1138
Suchov, loc. (Cehoslovacia), 1344, 1379
Sucutard, loc., 190
Suedia, 463, 480, 595, 767
Suez, Canalul ~, 49, 1068
Sulina, 841, 918, 1151
Supur, loc., 895
Supurul de Jos, loc., 190
Supurul de Sus, loc., 986
Surduc, loc., 986
Susaikov, general sovietic, 1062, 1090, 1213, 1261
Suşlăparov, Ivan, general sovietic, 1359
Sv. Benedik, loc. (Cehoslovacia), 1376
Svinița, loc., 778
Svoboda, Ludvik, general cehoslovac, 1167
Szabolcs, loc. și județ (Ungaria), 936
Szadivarborsa (sic!), loc. (Cehoslovacia), 1092
Szandaszövös, loc. (Ungaria), 957
Szárvás, loc. (Ungaria), 938, 1377
Szécsény, loc. (Ungaria), 1111
Szeged (Seghedin), loc. (Ungaria), 190, 938
Szegy, loc. (Ungaria), 991
Székely Molnár, ziarist, 246
Szentes, loc. (Ungaria), 1377
Szerencs, loc. (Ungaria), 991, 1044
Szlice, v. Silica
Szilvás, loc. (Ungaria), 1044, 1050
Szilvásvarad, loc. (Ungaria), 1050, 1078
Szin, loc. (Ungaria), 1398
Szirmabesenyő, loc. (Ungaria), 1158
Szyrmay, tn(tanya), cătun (Ungaria), 991
Szolnok, loc. (Ungaria), 895, 936, 938, 957, 978, 1381, 1391
Szombathelyi, F., general colonel, șef al Statului Major al Ungariei, 258
Sztankay Zoltán, consul al Ungariei la Brașov, 263, 265

§

Şafran, A., rabin șef în România, 935
Şcoala de subofițeri Radna, 857
Şcoala Superioară de Război, 259
Şeicaru, Pamfil, ziarist, director al ziarului „Curentul”, 23, 465, 997

Şeinescu, George, atașat de presă la Legația din Stockholm, 323, 463
Seulia de Mureș, loc., 931
Şimian, loc., 750, 903, 1067, 1072
Şimleu Silvaniei, loc., 190, 445, 986
Siria, loc., 917
Şiștarovăț, loc., 917
Şkavrtev, ambasador al U.R.S.S. la Berlin, 98
Şomcuta Mare, loc. 986
Şova, Nicolae, general, 989, 1004, 1040, 1069, 1071, 1073, 1079, 1099, 1120, 1177, 1267
Ştefanov, Boris, secretar al P.C.R., 389, 474
Ştefănescu, general în rezervă, inspector general administrativ, 772
Ştefănești, loc., 846, 918
Steflea, Ilie, general, 141, 153, 177, 187, 269; șef al Marelui Cartier General român, 341, 343, 346, 348; șef al Statului Major, 406, 548; comandant al Armatei 4, 769, 770, 889
Ştefu, Constantin, general, 362
Şirbei, Barbu (print), 123, 371, 373, 379, 386, 490, 495, 497, 502–507, 509–511, 513, 517, 520, 524, 534, 541, 543, 545, 546, 554–556, 558, 592, 593, 605, 608, 616, 718, 752, 815, 822, 826, 849, 889, 918, 920, 981, 982, 997, 1216, 1219
Şumilov, M.S., general sovietic, 989, 1308, 1329, 1378
Şvinița, loc., 1072

T

Talvela, general, atașat militar al Finlandei la Berlin, 692
Tályá, loc. (Ungaria), 991, 1044
Taman, loc. (U.R.S.S.), 343
Tanriöer, Suphi, ministru plenipotențiar al Turciei la București, 370, 371
Tápióság, loc. (Ungaria), 1106
Tápiószeccső, loc. (Ungaria), 1047
Tápiószele, loc. (Ungaria), 1057
Tarcal, loc. (Ungaria), 991, 1008, 1110
T.A.S.S., agenție de știri sovietică, 758, 775, 1075, 1161, 1193, 1238, 1312
Tassigny de Latre de ~, general francez, 1359, 1361, 1363
Tatra: ~ munți în Cehoslovacia, 1234, 1309, 1330, 1364–1366, 1375; ~ Mare, 1298; ~ Mică, 1092, 1112, 1122, 1173, 1206, 1210, 1264, 1249, 1298, 1314, 1332, 1381
Tănăescu, Ion, general, 1140
Tăslăuanu, Octavian, membru al Asociației „Pro Transilvania”, 97
Tășnad, loc., 190, 986, 1156
Tătărani, loc., 1171

- Tătăraru, Nicolae, general, 142, 143, 254, 265, 279, 1163
 Tătărușcu, Gheorghe, fost prim-ministru, lider al grupării P.N.L. „Tinerii liberali”, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri în guvernul instaurat la 6 martie 1945, 30, 126, 162, 324, 327, 371, 373, 387, 404, 462, 476, 577, 588, 589, 596, 603, 605, 618, 622, 655, 656, 789, 836, 846, 865, 918, 1052, 1094, 1153, 1216, 1232, 1243, 1247, 1250, 1253, 1256, 1262, 1268, 1280, 1287, 1295, 1342, 1365, 1371, 1387, 1390
 Tătăruști, loc., 122, 324, 1156
 Tecuci, 94, 1164
 Tedder, mareșal al aerului, american, 1359, 1361, 1363
 Téglás, loc. (Ungaria), 1377
 Tehla, loc. (Cehoslovacia), 1378
 Teiuș, gara ~, 778, 932
 Tekija, loc. (Iugoslavia), 1072
 Teleac, loc., 1093
 Teleki Pál, prim-ministru al Ungariei, 140, 146
 Teleorman, județ, 178, 827, 889, 1217
 Telgărt, loc. (Cehoslovacia), 1122
 Teliu, loc., 783
 Telkibánya, loc. (Ungaria), 1051
 Teodorescu, Iosif, general, 670, 782, 800, 809
 Teodorescu, Pascu, comandant de vedetă, 1072
 Teodorescu, Traian, colonel, atașat militar al României la Ankara, 441, 513, 514, 529, 608, 661, 752
 Teodorini, Cornelius, general, 1186
 Teremia Mare, loc., 847
 Tighina, loc. (U.R.S.S.), 785, 804
 Tihău, loc., 986
 Tihuța, pasul ~, 986
 Tillea, Viorel, fost ministru al României la Londra, 220
 Timár, loc. (Ungaria), 936
 Timiș, 857; ținutul ~, 85, 138
 Timiș-Torontal, județul ~, 372, 606, 994, 1160
 Timișoara, 8, 75, 77, 80–82, 113, 160, 170, 203, 218, 252, 257, 278, 297, 308, 332, 344, 350, 369, 372, 390, 496, 533, 586, 604, 613, 655, 778, 779, 811, 846, 847, 853, 889, 956, 965, 1004, 1014, 1048, 1138, 1160, 1200, 1275
 Timoșenko, Semeon Konstantinovici, mareșal sovietic, 1, 112, 1210
 Tippelskirch, Werner von ~, consilier la Ambasada Germaniei de la Moscova, 103
 Tiraspol, loc. (U.R.S.S.), 1163
 Tisa (Tisza), riu ~, 4, 866, 918, 936, 938, 941, 944, 945, 957, 964, 978, 986, 990, 991, 1004, 1006, 1009, 1031, 1040, 1091, 1099, 1106, 1107, 1110, 1115, 1155, 1156, 1220, 1364, 1365, 1375, 1377, 1381, 1384, 1387, 1390, 1391
 Tisovec, loc. (Cehoslovacia), 1122, 1126, 1127, 1132, 1210
 Tiszadada, loc. (Ungaria), 936
 Tiszadob, loc. (Ungaria), 936
 Tiszaföldvár, loc. (Ungaria), 957
 Tisza István, prim-ministru al Ungariei, 140
 Tiszakeszi, loc. (Ungaria), 1377
 Tiszaladány, loc. (Ungaria), 990, 991
 Tiszalók, loc. (Ungaria), 991
 Tiszatardos, loc. (Ungaria), 990
 Tiszavárkony, loc. (Ungaria), 1027
 Tiszaug, loc. (Ungaria), 957, 1106
 Tito, Iosip Broz, comandant suprem al Armatei naționale de eliberare iugoslave și al detășamentelor de partizani, 478, 513, 536, 579, 596, 628, 655, 697, 703, 731, 756, 792, 806, 823, 948, 962, 982, 1013, 1068, 1166, 1174
 Titulescu, Nicolae, diplomat, 371, 456, 462, 463, 480
 Tihuța, v. Tihuța
 Tincăbești, secția radio-ascultare ~, 783
 Tîrgoviște, loc., 139, 285, 335, 339, 464, 714, 827, 915, 956, 1160
 Tîrgșorul Nou, loc., 1163
 Tîrgu Frumos, loc., 71
 Tîrgu Jiu, loc., lagărul de la ~, 192, 193, 196, 360, 411, 835, 906, 938, 956, 976, 1179
 Tîrgu Mureș, loc., 190, 866, 1130, 1156, 1184
 Tîrgu Neamț, loc., 26
 Tîrgu Ocna, loc., 956; sanatoriul penitenciarului ~, 484
 Tîrgul Secuiesc, loc., 986
 Tîrnava:
 ~ Mare, județ, 610
 ~ Mică, județ, 1156, 1218; rîul ~, 140, 986
 Tîrnăveni, loc., 932, 986
 Tli Dvory (Trivodi), loc. (Cehoslovacia), 1249
 Tobescu, Constantin, colonel, șeful Serviciului jandarmerie, 286, 301, 326, 340, 378; ~ general, 889
 Toboliu, loc., 1377
 Tokaj, loc. și masivul ~, (Ungaria), 936, 990, 991, 1008, 1110, 1156
 Tokio, 102, 480; postul de radio ~, 786
 Tolcava, loc. (Ungaria), 1051
 Tolbuhin, Feodor Ivanovici, mareșal sovietic, 792, 795, 1014
 Tomescu, Petre, medic, ministru al muncii, sănătății și ocrotirilor sociale, 151
 Tömörkény, loc. (Ungaria), 945, 1331
 Tonescu, C., general, directorul Siguranței și ordinii publice, 392
 Topalu, loc., 771, 794
 Toplița, loc., 1071
 Topoľčany, loc. (Cehoslovacia), 1292
 Topolnița, riu, 1067
 Torino, loc. (Italia), 430
 Törinca, v. Travnică

- Tornal'a, loc. (Cehoslovacia), 1210
 Törtel, loc. (Ungaria), 936, 1106
 Tószeg, loc. (Ungaria), 957
 Toulon, loc. (Franța), 357
 Traian, podul lui ~, 1067
 Trammell, W., atașat militar al S.U.A. la Ankara, 608
 Transilvania de nord (Ardeal), 9, 31, 62—64, 66—70, 72, 73, 75, 79, 85, 97, 117, 123, 140, 146, 148, 190, 224, 225, 230, 240, 246, 248, 258, 260, 263, 265, 271, 283, 294, 309, 316, 324, 327, 350, 354, 357, 360, 361, 363, 366, 369, 371, 372, 381, 384, 388, 390, 401, 402, 407, 419, 426, 428, 437, 445, 446, 448, 462, 467, 475, 480, 497, 499, 502, 513, 517, 520, 529, 537, 546, 547, 551, 582, 595, 597, 605, 608, 614, 621, 627, 641, 648, 655, 658, 668—670, 677, 681, 685, 692, 695, 699, 704, 707, 711—713, 722, 724—726, 729, 735—737, 740, 742, 747, 756—758, 761, 763, 765, 769, 777, 780, 781, 783, 784, 789, 792, 793, 799, 801, 802, 804—806, 811, 815—818, 826, 827, 829, 831—834, 838—841, 843, 845—847, 852—855, 857, 858, 860, 862, 865, 872, 877, 879, 890—892, 894—896, 898—900, 903, 907, 912, 913, 915, 918, 920, 923—925, 927, 928, 932, 933, 935, 937—939, 941, 943, 948, 955, 956, 958, 959, 963, 965, 975, 981, 985, 986, 994, 998—1000, 1002, 1009, 1013, 1017, 1019, 1022, 1029, 1037, 1038, 1040, 1041, 1047, 1065, 1068, 1090, 1091, 1093, 1094, 1100, 1104, 1109, 1114, 1115, 1119, 1123, 1130, 1149, 1154—1156, 1163—1165, 1167, 1179, 1181, 1184, 1209, 1211, 1216, 1236, 1243, 1245, 1247, 1250, 1251, 1255, 1258, 1260, 1262, 1273, 1275, 1278, 1280, 1282, 1287, 1290, 1294, 1297, 1301, 1316, 1330, 1339, 1340—1342, 1345, 1348, 1362, 1365, 1371, 1375, 1381—1385, 1387, 1390, 1391
 Transnistria, 336, 343, 413, 480, 584, 743, 865, 918, 1163, 1386
 Tratat: ~ asupra promovării raporturilor economice dintre Regatul României și Reichul german (23 martie 1939), 140; ~ de alianță între România și Franța, Marea Britanie, Rusia, și Italia (București, august 4/17, 1916), 140, 162; ~ de pace între Puterile Aliate și Ungaria (4 iunie 1920, Trianon), 140, 246, 918, 1013; ~ de pace între Uniunea Sovietică și Finlanda (12 martie 1940, Moscova), 50; ~ de la Londra (iulie 1933), 480; ~ de la Moscova (februarie 1929), 480; ~ de la Paris (octombrie 1920), 480; ~ de la Versailles (1919), 4; ~ dintre Uniunea Sovietică și Marea Britanie cu privire la alianța în război împotriva Germaniei hitleriste (mai 26, 1942, Londra), 306, 568, 962; ~ acord și convenție
 Travnica (Törinca), loc. (Cehoslovacia), 1120
 Trăsnea, loc., 190, 357, 1383
 Trei Scaune, județul ~, 190, 986, 994, 1167
 Trenčianske Teplice, loc. (Cehoslovacia), 1321
 Trenčín, loc. (Cehoslovacia), 1321
 Trifești, loc., 71
 Tritenii, loc., 938
 Trivodi, v. Tli Dvory
 Trofimenco, C.G., general sovietic, 915
 Tronje, v. Tronnier
 Tronnier (Tronje), general german, 796
 Trotuș, riu, 36, 918, 920, 1093
 Troubky (Trubki), loc. (Cehoslovacia), 1354
 Truman, Harry, președinte al S.U.A., 1358, 1360, 1362
 trupe germane, v. armata germană
 trupe române, v. armata română
 trupe sovietice, v. Armata Roșie
 Tschammer und Osten, von ~, general german, 1163
 Tudor Vladimirescu, loc., 1160
 Tulcea, loc., 901, 908, 1150, 1151, 1160, 1163, județul ~, 794
 Tulgheș, loc., 190, 986
 Tunari, loc., 769; pădurea ~, 774
 Turcia, 12, 38, 49, 50, 153, 220, 370, 371, 379, 393, 449, 462, 480, 490, 503, 523, 576, 580, 588, 595, 631, 649, 656, 661, 664, 681, 717, 728, 735, 736, 739, 785, 816, 825, 889, 962, 997, 1014, 1389
 Turčiansky Sv. Martin (sic!), loc. (Cehoslovacia), 1320
 Turda, 68, 140, 720, 799, 804, 847, 889, 938, 965, 999, 1037, 1047, 1156
 Turiu, loc., 938
 Túrkeve, loc. (Ungaria), 957, 1049, 1055
 Turna (Tur), loc. și riu ~ (Cehoslovacia), 1210, 1381
 Turnu Măgurele, loc., 178, 364, 827, 889, 1235
 Turnu Roșu, loc., 804
 Turnu-Severin, loc., 120, 140, 163, 327, 411, 560, 573, 579, 595, 750, 773, 778, 827, 889, 918, 1067, 1072, 1163, 1299, 1378, 1379
 Turtucaia, loc. (Bulgaria), 324
 Tușnad, loc., 986
 Tutova, județul ~, 158
 Tuzla, loc., 908

- Tamblac, Grigore, 939
 Tara, v. România
 Tara Bîrsei, 881
 Tara Oașului, 900
 Tara Românească, 126, 149, 324, 378, 896
 Tările Baltice, 816, 1068
 Tigănaș, loc., 1067, 1072
 Tigănești, loc., 164
 Tîntea, loc., 1160
 Topa, Petre, șef al Partidului Național—
 Democrat, 605, 1387

U

- Ucraina, 8, 24, 162, 239, 375, 493, 498
 643, 816, 846, 889, 918, 1166
 Udești, loc., 1336
 Uherský Ostroh, loc. (Cehoslovacia), 1379
 Uhorské Zahorany, loc. (Cehoslovacia), 1302
 Uhliška, loc. (Cehoslovacia), 1199
 Ujfehérítő, loc. (Ungaria), 1377
 Ujkécske, loc. (Ungaria), 1106, 1377
 Úlany nad Žitovou, loc. (Cehoslovacia),
 1351, 1379
 Uman, loc. (U.R.S.S.), 889, 918, 1387
 Uncice, loc. (Cehoslovacia), 1379
 Ungaria, 10, 12, 14, 24, 31, 44, 57, 58,
 62, 66, 67, 69, 70, 78, 85, 123, 140,
 146, 162, 164, 165, 190, 204, 258, 279,
 324, 327, 388, 393, 407, 436, 437, 445,
 449, 460, 462, 479, 480, 497, 498, 499,
 502, 505, 506, 515, 516, 518, 531, 537,
 559, 564, 577, 616, 660, 681, 682, 687,
 691, 698, 699, 701, 702, 710, 716, 718,
 724, 725, 729, 734, 735, 736, 737, 741,
 751, 756, 759, 761, 763, 765, 785, 789,
 790, 792, 805, 806, 815, 820, 821, 823,
 827, 829, 835, 837, 844, 845, 846, 852,
 863, 884, 889, 918, 922, 923, 924, 928,
 933, 936, 937, 938, 958, 962, 964, 965,
 969, 978, 986, 994, 1013, 1014, 1029,
 1031, 1037, 1040, 1046, 1051, 1054,
 1068, 1069, 1071, 1075, 1090, 1106,
 1108, 1109, 1114, 1115, 1117, 1119,
 1130, 1157, 1167, 1220, 1229, 1257,
 1273, 1274, 1287, 1289, 1301, 1310,
 1316, 1317, 1339, 1365, 1375, 1380—
 1382, 1384—1387, 1390—1392

- Ungheni, loc., 1097
 Unguraș, loc., 986, 987

- Unirea Principatelor, 324, 355

- Unirea Transilvaniei cu România, 126, 140,
 327

- „United Press”, agenție de presă, 869

- Uniunea Democraților Ardeleani, 1037

- Uniunea Patriotă (Centrala ~), 464, 476,
 481, 489, 490—492, 519, 528, 541, 561—
 563, 614, 656, 667, 711, 826, 846, 906,
 909, 913, 1094, 1153, 1160, 1167, 1208,
 1238, 1294, 1339, 1387

- Uniunea Patrioților armeni din România,
 919
- Uniunea Patrioților austrieci din România, 916
- Uniunea Patrioților din România, 333, 357,
 363, 396, 418, 419, 427, 428, 432, 436,
 437, 440, 601, 605, 649, 667, 711, 817,
 826, 839, 846, 854, 855, 858, 865, 881,
 966;
- Comitetul ~, 377
- „Uniunea sacră”, alianță între partidele
 burgheze, 373, 387
- Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (Ru-
 sia, Rusia Sovietică, U.R.S.S.), 3, 7, 18,
 23, 24, 25, 39, 47, 48, 55—57, 69—71, 90,
 92, 96, 98, 141, 148, 152—154, 159,
 160, 162, 171, 172, 176, 179, 197, 199,
 201, 204, 214, 222, 224, 230, 232, 235—
 237, 239, 240, 242, 245, 247, 248, 249,
 253, 257, 258, 260, 262—264, 271, 273,
 279, 285, 286, 293, 294, 296, 303—310,
 314, 320, 324, 331, 333, 336, 340, 357,
 369, 371, 372, 384, 386, 389, 393, 398,
 399, 400, 402, 404, 405, 411, 417, 420,
 422, 435—437, 439, 448—451, 460, 462,
 463, 464, 468, 474—480, 486, 489, 492,
 493, 498, 500, 501, 506, 508—511, 516—
 518, 520, 522, 529, 536—539, 542, 545,
 546, 548, 555, 557, 559, 560, 562—566,
 568, 571, 574, 576, 577, 583, 588, 592,
 596, 601, 608, 614, 621, 628—631, 639,
 641, 642, 644—648, 655, 656, 658, 661,
 667—669, 676, 678, 681, 691, 694, 695,
 704, 705, 707, 708, 710, 711, 713, 720,
 722, 724, 725—730, 733, 735—738, 740,
 742, 745, 752, 756, 758, 761—763, 765,
 768, 775, 780, 781, 788—794, 796, 805,
 806, 815, 816, 818, 819, 822, 823, 825,
 827, 829, 835, 836, 844, 846, 848, 849,
 851, 852, 855, 856, 858, 860, 863, 865,
 867—869, 871, 875, 877, 878, 882, 886,
 889, 890, 896, 906, 912, 916, 918, 920,
 921, 923, 925, 927, 933, 934, 937, 939,
 940, 948, 956, 958, 959, 962, 968, 971,
 975, 980, 981, 982, 995, 996, 999, 1000,
 1005, 1010, 1012—1015, 1018, 1025,
 —1029, 1037, 1041, 1043, 1048, 1052,
 1054, 1063, 1065, 1067, 1068, 1072,
 1075, 1094, 1097, 1098, 1100, 1101,
 1104, 1108, 1109, 1114, 1123, 1125,
 1131, 1141, 1142, 1145, 1147, 1149,
 1151, 1153, 1157, 1160, 1164, 1166, 1169,
 1175, 1176, 1179, 1188, 1207, 1209,
 1213, 1216, 1220, 1221, 1230, 1231,
 1238, 1245, 1247, 1248, 1254, 1258,
 1260, 1262, 1268, 1275, 1278, 1282,
 1287, 1293, 1295, 1306, 1310, 1322,
 1330, 1336, 1342, 1348, 1356, 1359,
 1362, 1365, 1371, 1382, 1386, 1387
 1389, 1390

Uniunea Tineretului Comunist (U.T.C. și Comitetul Central al ~), 6, 26, 36, 41, 92, 111, 158, 224, 235, 239, 240, 260, 330, 336, 428, 442, 444, 447, 619, 625, 645, 808, 843, 852, 859, 860, 877, 878, 885, 1022, 1048, 1139, 1160, 1276, 1282

Uniunea Tineretului Comunist din Dobrogea, 92

Uniunea Tineretului Comunist din Moldova, 147

Uniunea Tineretului Comunist din Ploiești, 528

Uniunea Tineretului Patriotic, 646

Uniunea Tineretului Socialist, 860, 885, 910, 1139, 1145

Urdăreanu, Ernest, fost mareșal al Curții regale, 324

Urlați, loc., 243, 569

Urna Nouă, loc., 190

Urziceni, loc., 670, 794

Us, Asim, corespondent de presă turc, 736

Utlaky, loc. (Cehoslovacia), 1199

V

Váh (Vág), riu (Cehoslovacia), 1321, 1324, 1344, 1375, 1376, 1378, 1391

Vaida-Voevod, Alexandru, fost ministru, 23, 30, 140, 225, 371, 419, 631, 925

Valaská, loc. (Cehoslovacia), 1249

Valea Călugărească, loc., 769, 827, 831, 903, 965

Valea Chintăului, loc., 190

Valea Drăganului, loc., 190

Valea Humei, loc., 569

Valea lui Mihai, loc., 986

Valea Lungă, loc., 1171

Valea Mare, loc., 190

Valea Neagră, loc., 1235

Valea Seacă, loc., 673

Valhovica, loc. (Cehoslovacia), 1351

Valky, loc. (Ungaria), 1057, 1106

Valča, regiunea ~ (Cehoslovacia), 1172

Valul lui Traian, loc., 297

Vama Buzăului, loc., 107

Varna, loc. (Bulgaria), 1163

Varșovia, 649, 692, 710, 816

Varvenița (sic!), loc., 1235

Varviz, loc., 190

Vasilescu, Petre, general, 500, 541

Vasiliev, general sovietic, 961, 1081

Vasilievski, Aleksandr Mihailovici, mareșal sovietic, 1363

Vasiliu, Constantin Z., general de corp de armată, subsecretar de stat la Ministerul de Interne, inspector general de jandarmerie, 110, 191, 286, 301, 326, 340, 378, 392, 425, 472, 596, 682, 835, 889

Vasiliu, Gheorghe, general, 977, 1024

Vasiliu, Petre P., prim-procuror la Parchetul tribunalului din Sibiu, 747

Vasiliu-Rășcanu, Constantin, general, 670, 981, 996, 1002, 1195, 1232, 1233, 1239, 1261, 1298, 1315, 1323, 1328, 1334, 1352, 1378, 1384

Vaslui, loc., 1198

Vaszai István, ministru de finanțe al Ungariei, 1075

Vatican, 1038; v. și Cetatea ~

Vatra Dornei, loc., 956

Vatta, loc. (Ungaria), 1060

Vădeni, loc., 794

Văitoianu, Arthur, general, consilier regal, 30, 324

Vărbița Mică, loc. (Iugoslavia), 1067

Vălenii de Munte, loc., 165, 1163

Veesenmayer, Edmund, ministru plenipoteniar al Germaniei la Budapesta, 804, 805; ~șef SS din Ministerul de Externe, 847

Velehrad, loc. (Cehoslovacia), 1354, 1376

Velká Ida, loc. (Cehoslovacia), 1050

Velká Lehota, loc. (Cehoslovacia), 1302

Velké Bielice, loc. (Cehoslovacia), 1302

Velké Pole, loc. (Cehoslovacia), 1302

Velké Uherce, loc. (Cehoslovacia), 1376

Venezuela, 38

Verbica, loc. (Iugoslavia), 1072

Veresegyház, loc. (Ungaria), 1071

Verzea, general, 324

Vescan, Teofil, președinte al F.N.D. pentru Ardeal, 1184

Vezseny (Veszeny), loc. (Ungaria), 957

Vibach, (sic!), loc. (Cehoslovacia), 1234

Vichy, loc. (Franța), 357

Vicovul de Sus, loc., 1336

Vidra, loc., 313

Viena, 48, 68, 140, 162, 324, 608, 668, 692, 702, 708, 725, 833, 918, 928, 1378, 1391

Viișoara, loc., 941

Vilmány, loc. (Ungaria), 1050

Vilnius (Vilna), oraș (U.R.S.S.), 628

Vinga, loc., 1257

Vinica, înălțime ~ (Cehoslovacia), 1120

Vinogradov, Serghei Alexandrovici, ambasador al U.R.S.S. la Ankara, 580, 757, 822, 825, 849

Vinogradov, V. P., general sovietic, 956, 958, 968, 969, 981, 988, 995, 996, 1000, 1017, 1041, 1104, 1207, 1213, 1225, 1241

Vîntul de Jos, loc., 903, 965

Visarion, Constantin, general, 802

Vișna Kolosa, v. Vyšnia Káloša

Vistula, fluviu (Polonia), 649, 1382

Vișeu de Sus, loc., 190, 986, 1091

Vișnița, loc., 32

Vișoianu, Constantin, ministru de externe, 371, 379, 393, 462, 918, 923, 977, 982, 985, 996, 997, 1000, 1009, 1016, 1024,

1097, 1098, 1109; emisar al lui Maniu
 la Cairo, 575, 576, 580, 582, 583, 588,
 599, 605, 616, 630, 631, 661, 815, 822,
 826, 835, 920
 Viștea, loc., 190
 Vitebsk, oraș (U.R.S.S.), 621, 628, 1382
 Vizantea-Putna, loc., 313
 Vizsoly, loc. (Ungaria), 1051
 Viborg, oraș (U.R.S.S.), 605
 Vilcea, județul ~, 280, 372, 662, 831
 Vilcele, loc., 190, 903
 Vintu, Gheorghe, subsecretar de stat la
 Ministerul de Interne, 46
 Virciorova, loc., 773, 827, 828, 1067
 Virghiș, loc., 190
 Virșet, loc., 778
 Vișinski, Andrei Ianuarievici, prim-locuții-
 ter al comisarului poporului pentru
 afaceri externe al U. R. S. S.
 558, 567, 691, 849, 918, 970, 971
 979, 995, 1000, 1010, 1013, 1014
 1015, 1016, 1021, 1041, 1063, 1212
 1213, 1216, 1219, 1228, 1241, 1253, 1256
 1260, 1261, 1268, 1271, 1272, 1363
 Vladár Ervin, consilier la Legația Ungarie
 din București, 1110
 Vlachcva, loc. (Cehoslovacia), 1210
 Vlașca, județul ~, 137, 178, 827
 Vlădaia, loc., 1235
 Vlădescu-Răcoasa, Gheorghe, profesor, con-
 ducător al „Uniunii Patriotice”, 447,
 478, 487, 491, 541, 614, 839, 846;
 ministrul la Departamentul Minorității-
 lor, 953, 974, 997, 1000, 1024, 1061,
 1191, 1203, 1378
 Vlcány (Vlcinov), loc. (Cehoslovacia), 1349
 Vnorovy, loc. (Cehoslovacia), 1332
 „Vocea Americii”, post de radio, 1252; v.
 și „Glasul Americii”
 Voicu, Mihail, general, 1069, 1071, 1079,
 1105, 1120, 1267
 Voitec, Ștefan, secretar al Partidului So-
 cialist din România, 632, 839; ministrul
 la Departamentul Educației Naționale,
 953, 977, 984, 997, 1000, 1024, 1039,
 1096, 1191, 1232, 1238
 Volga, fluviu, 342, 631, 795
 Voloșin, monsenior ~, prim-ministrul al
 Ucrainei Subcarpatice, 8
 Vörnle I., gerant la Ambasada Germaniei
 din Budapesta, 78
 Vorobiev, general sovietic, 1056, 1257
 Vörös János, general, șeful Statului Major
 ungar, 692
 Voșlobeni (Voșlăvani), loc., 190
 Voznica, loc. (Cehoslovacia), 1283

Vrátno, loc. (Cehoslovacia), 1376
 Vulcan, loc., 317
 Vyšnia Käloša (Višna Kolosa), loc. (Ceho-
 slovacia), 1210

W

Wagner, consilier in Ministerul de Externe
 al Germaniei, 834
 Washington, 37, 100, 102, 153, 368, 370,
 371, 393, 441, 455, 460, 462, 466, 477,
 480, 482, 497, 498, 502, 504, 507, 510,
 511, 516, 518, 524, 538, 540, 546, 547
 559, 592, 598, 608, 661, 669, 696, 710,
 726, 739, 759, 762, 766, 793, 807, 815,
 829, 846, 862, 869, 876, 996, 1002,
 1005, 1012, 1013, 1018, 1029, 1033,
 1041, 1063, 1094, 1129, 1130, 1174,
 1229, 1241, 1253, 1254, 1259, 1265,
 1268, 1269, 1271, 1275, 1358, 1369
 Weck, René de ~, ministrul al Elveției în
 România, 835
 Wehrmacht, v. armata germană
 Weichs, Maximilian, von ~, feldmareșal
 german, 792
 Weizsäcker, Ernest, vcn ~, secretar de stat
 la Ministerul de Externe al Germaniei,
 57, 84
 Wenck, general german, 770
 Werkmeister, consilier politic pe lingă Gru-
 pul de armate „Ucraina de Sud”,
 805, 833
 Westfalia, 804
 Wiehl, Emil Karl Josef, director ministerial
 in Ministerul de Externe al Germaniei,
 488
 Wilfesdorf, loc. (Austria), 1378
 Wilson, Henry Maitland, sir ~, general
 britanic, 503, 505, 506, 509, 510, 512,
 520, 526, 553, 580, 626, 682, 718, 889
 Wilson, Thomas Woodrow, președinte al
 S.U.A., 468
 Winant, John G., ambasador al S.U.A. la
 Londra, 455, 466, 477, 502, 516, 1253,
 1265, 1269
 Woermann, Ernst, director ministerial la
 Departamentul Politic din Ministerul
 de Externe al Germaniei, 84
 Wolff, Robert L. șeful Secției cercetare și
 analiză, 1041
 Wolkersdorf, loc. (Austria), 1353

Z

Žabokreky, nad Nitrou, loc. (Cehoslovacia), 1302
Žagon, loc., 190
Zagreb, loc. (Iugoslavia), 792
Zaharov, F. G., general sovietic, 1062, 1090
Zahorovice, loc. (Cehoslovacia), 1354
Zalău, loc., 140, 190, 799, 986
Zalesnic, loc., 32
Zamfirescu, Constantin, lider liberal, 590;
 ~ subsecretar de stat la Ministerul
 Productiei de Război, 977, 1024
Zamfirescu, Alexandru Duiliu, diplomat
 român, 918
Zane, Gheorghe, prof. univ., Iași, 371
Žarnov, loc. (Cehoslovacia), 1051
Žarnovica, loc. (Cehoslovacia), 1284, 1302,
 1332 1376
Zaul de Cimpie, loc., 445
Závada, loc. (Cehoslovacia), 1311
Žábala, loc., 190

Zăroni, Romulus, subsecretar de stat la
 Ministerul Agriculturii și Domeniilor,
 977, 1024, 1191, 1232, 1279
Zăuani-Nușfalău, loc., 190
Zborovice, loc. (Cehoslovacia), 1354
Zdounky, loc. (Cehoslovacia), 1354
Zichovice, loc. (Cehoslovacia), 1264
Žizelica (Zigrjite), loc. (Cehoslovacia), 1379
Zimnicea, plasa ~, 1235
Zistersdorf, loc. (Austria), 1329
Zevedei, Barbu, șef al organizației intelectu-
 alilor universitari din Sibiu, 444, 447;
Zlaté Moravce, loc. (Cehoslovacia), 1292
Zlatna, loc., 1076
Znojmo, loc. (Cehoslovacia), 1378
Zolná, loc. (Cehoslovacia), 1352
Zorleni, loc. (U.R.S.S.), 549
Zürich, loc. (Elveția), 730, 765
Zvolen, loc. (Cehoslovacia), 1152, 1249, 1264,
 1273, 1381, 1390, 1391

Au mai colaborat:

Ioana Brânduș, Sergiu Celac, Eugenia Ciocan,
Octavian Comănescu, Gheorghe Firca, Dan Ghinea, Dinu Gramă,
Viorica Gramatopol, Ovidiu Mastora, Laura Mărgineanu,
Eleonora Nițescu, Viorica Oancea, Smaranda Popescu,
Isabela Popovici, Constanța Rangheț, Margareta Szabó,
Carmen Zgăvărdici

Redactori: MARIA STANCIU și IOAN OPRIȘ
Tehnoredactor: ȘTEFANIA MIHAI
Coli de tipar: 44
Bun de tipar: mai 1985

Tiparul executat sub comanda
nr. 166 la
Intreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918”,
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-91
București,
Republika Socialistă România

